KALENDARZ LEKARSKI

KRAKOWSKI

NA ROK

1901.

Na wezwanie Towarzystwa Lekarskiego Krakowskiego

ułożył

Dr Edward Grażyńs

ROK DZIESIĄTY.

W KRAKOWIE,

NAKŁADEM KSIĘGARNI S. A. KRZYŻANOWSKIEGO.
1901.

SPIS RZECZY.

W Krakowie, w drukarni „Czasu“
pod zarządem Józefa Łakocińskiego.

Styczeń. Janwar.

DNI		ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1	W.	**Nowy Rok.** Mieczysława	19	Wonyfatya mucz.
2	S.	Makarego i Martyniana	20	Ihnatia jep. mucz.
3	C.	Daniela i Genowefy p.	21	Jułianyi mucz.
4	P.	Tytusa i Eugeniusza	22	Anastazyia mucz.
5	S.	Emiliana p. i Telesfora	23	Muczen. 10 w Kry.
6	N.	**2 po B. Trzech Króli**	24	**N. 4 Adw.** *Wigil. do Rożdest.*
7	P.	Juliana i Lucyana męcz.	25	**Rożdest. Chryst.**
8	W.	Seweryna i Maksyma	26	**Sobor Pr. Bohorod.**
9	S.	Marcyanny p. męcz.	27	**Stefana mucz.**
10	C.	Wilhelma i Jana Dobr.	28	20 tysiacz. Mucz.
11	P.	Higiniusza i Honoraty	29	14 tys. ubit. Władence
12	S.	Arkadyusza i Tacyana	30	Anysyi mucz.
13	N.	**1 po 3 Kr.** Gotfr. i Leonc.	31	**N. 1 po R.** Mełanyi Rym. pr.
14	P.	Feliksa męcz.	1	**Janwar. Obr. Hospod.**
15	W.	Pawła pierwsz. pust.	2	Sylwestra papy Rym.
16	S.	Marcellego pap. wyzn.	3	Małachia proroka
17	C.	Antoniego opata wyzn.	4	Sobor 70 apost.
18	P.	Kat. ś. Piotra w Rzymie	5	*Wigil. do Bohojawlen.*
19	S.	Ferdynanda i Henryka	6	**Bohojawłenyje Hospod.**
20	N.	**2 po 3 Kr.** *Im. Jez.* Fabia.	7	**N. 1 po B.** Sobor S. Joanna
21	P.	Agnieszki panny m.	8	Heorhia prep.
22	W.	Wincentego i Anast. m.	9	Połyjewkta mucz.
23	S.	Zaślubienie N. Maryi P.	10	Hryhoria jepiskopa
24	C.	Tymoteusza bisk. męcz.	11	Fteodosya prepod.
25	P.	Nawrócenie ś. Pawła	12	Tatyanny mucz.
26	S.	Batyldy i Pauli wd.	13	Jermyła mucz.
27	N.	**3 po 3 Kr.** *N. Rodz. z Nazar.*	14	**N. 2 po B.** SS. Otec w Synai
28	P.	Waleryusza i Karola W.	15	Pawła Ftyweysk.
29	W.	Franciszka Sal. i Sab.	16	Petra Weryhy
30	S.	Hiacynty p. i Martyny	17	Antonyia Wełyk.
31	C.	Piotra N. i Ludwiki-Alb.	18	Aftanazya i Kyryłła

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

1 — 10 **Tebeth.** Oblężenie Jeruzalem. | 21 — 1 **Schebat.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

dnia 4 g. 1 m. 13 rano. | dnia 20 g. 3 m. 35 popoł.
dnia 12 g. 9 m. 38 wiecz. | dnia 26 g. 10 m. 54 rano.

Luty.			Fewrał.
DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 P.	*Wigil.* Ignacego i Bryg.	19	Makarya prepod.
2 S.	**Oczyszczenie N. Maryi P.**	20	Jeuftymya Wełykaho
3 N.	**4 po 3 Kr. Staroz** Błażeja 🌑	21	**N. 3 po B.** Maxyma prepod.
4 P.	Weroniki panny	22	Tymoftea apost.
5 W.	Agaty panny męcz.	23	Kłymenta jepisk.
6 S.	Doroty p. i Tytusa. b.	24	Xenyi prepod.
7 C.	Romualda opata w.	25	Hrychorya bohosł.
8 P.	Jana z Mathy i Cyryaka	26	Xenofonta prepod.
9 S.	Apolonii p. i Cyrylla Al.	27	Joanna Złatoust.
10 N.	**5 Mięsop.** Scholastyki p.	28	**N. 4 po B.** Jefrema prepod.
11 P.	Objaw. NMP. w Lurd ☾	29	Ihnatia jepisk. mucz.
12 W.	Modesta m. i Eulalii p.	30	**Triech Swiatytelyi.**
13 S.	Juliana m. i Katarzyny	31	Kyra i Joanna mucz.
14 C.	Walentego kapłana	1	**Fewrał.** Tryfona mucz.
15 P.	Faustyna i Jowity m.	2	**Strytenye Hospod.**
16 S.	Julianny panny męcz.	3	Symeona bohopr.
17 N.	**6 Zapustna.** Alexego b.	4	**N. 5 Miasop.** Isydora prep.
18 P.	Symeona i Konstancyi	5	Ahaftyi mucz.
19 W.	Konrada i Mansweta 🌕	6	Wukoła prepod.
20 S.	*Popielec.* Leona pap.	7	Parftenya prepod.
21 C.	Eleonory panny	8	Fteodora mucz.
22 P.	Kat. ś. Piotra w Ant. ochii	9	Nykyfora mucz.
23 S.	Florentego w. i Piotra	10	Charałampia mucz.
24 N.	**1 Wstępna.** *Macieja apost.*	11	**N. 6 Syrop.** Własya jepisk.
25 P.	Zygfryda b. i Wiktora ☽	12	*Post Wel.* Mełetya archiep.
26 W.	Aleksandra b. i Nestora	13	Martyniana prepod.
27 S.	*Such.* Anastazyi panny	14	Auxentia prepod.
28 C.	Romana opata wyzn.	15	Onysyma apost.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

20 — 1 **Adar.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

🌑 dnia 3 g. 4 m. 29 popoł. | 🌕 dnia 19 g. 3 m. 45 rano.
☾ dnia 11 g. 7 m. 12 wiecz. | ☽ dnia 25 g. 7 m. 38 wiecz.

Marzec. Mart.

DNI		ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1	P.	*Such.* Albina i Antoniny	16	Pamfyła mucz.
2	S.	*Such.* Heleny cesarz.	17	Fteodora mucz.
3	N.	**2 Sucha.** Kunegundy ces.	18	**N. 1 Wstupna.** Lwa Papy Ry.
4	P.	Kazimierza kr. polsk.	19	Archyppa apost.
5	W.	Fryderyka opata w. 🌕	20	Lwa episkopa
6	S.	Kolety panny i Maryana	21	Tymoftea prepod.
7	C.	Tomasza z Akwinu w.	22	SS. MM. w Ewhen.
8	P.	Jana Bożego i Beaty	23	Połykarpa jep. mucz.
9	S.	Franciszki Rzymianki	24	Obr. Hławy Joanna
10	N.	**3 Głucha.** 40 Męczennik.	25	**N. 2 Postu.** Tarasia arch.
11	P.	Konstantego Wielkiego	26	Porfyrya archiep.
12	W.	Grzegorza Wielk. pap.	27	Prokopia archiep.
13	S.	Chrystyny panny ☾	28	Wasyłyia prepod.
14	C.	Matyldy kr. m. Ottona I.	1	**Mart.** Jewdoki mucz.
15	P.	Klemensa i Izabelli p.	2	Fteodota mucz.
16	S.	Cyryaka dyakona	3	Jewtropia mucz.
17	N.	**4 Srodop.** Gertrudy p.	4	**N. 3 Postu.** Harasyma prep.
18	P.	Gabryela a. i Aleksandra	5	Konona mucz.
19	W.	*Józefa obl. N. Maryi P.*	6	SS. 42 Muczennikow
20	S.	Eufemii i Teodozyi m. 🌑	7	Wasyłyia mucz.
21	C.	Benedykta opata w.	8	Fteofyłaka mucz.
22	P.	Katarzyny król. Szw.	9	SS. 40 Muczenników
23	S.	*Wigil.* Wiktoryana i Okt.	10	Kondrata mucz.
24	N.	**5 Męki Pańsk.** Dyonizego	11	**N. 4 Postu.** Sofronia prep.
25	P.	**Zwiastowanie N. Maryi P.**	12	Fteofana prepod.
26	W.	Teodora b. i Dyzmy	13	Nykyfora patryar.
27	S.	Jana pust. i Ruperta ☽	14	Wenedykta prepod.
28	C.	Jana Kapistr. i Syxtusa p.	15	Ahapia mucz.
29	P.	7 *Bol. NP.* Eustazego op.	16	Sawyna mucz.
30	S.	Kwiryna m. i Zozyma	17	Alexia prepod.
31	N.	**6 Kwietnia.** Balbiny p.	18	**N. 5 Postu.** Kyryłła archiep.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

4 — 13 Post Estery.
5 — 14 Purim.
6 — 15 Schuschan-Purim.
21 — 1 **Nisan.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

🌕 dnia 5 g. 9 m. 4 rano.
☾ dnia 13 g. 2 m. 6 popoł.
🌑 dnia 20 g. 1 m. 53 popoł.
☽ dnia 27 g. 5 m. 38 rano.

Kwiecień. **Aprieł.**

DNI		ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1	P.	Hugona b. i Teodory m.	19	Chrysanfta mucz.
2	W.	Franciszka z Pauli w.	20	Prepod. Otec. w Ob. S.
3	S.	Ryszarda b. wyzn.	21	Jakowa prepod.
4	C.	*Wiecz. Pańska.* Izydora	22	Wasyłyia jep.
5	P.	*Wielki.* Wincentego Fer.	23	Nykona prepod.
6	S.	*Wielka.* Celestyna pap.	24	Zacharyi prepod.
7	N.	**Wielk. Zmartw. P.** Epifan.	25	**N. 6 Postu. Błahowiszcze**
8	P.	**Wielkanocny.** Dyonizego	26	Sobor Hawryiła
9	W.	Maryi Kleofe siostry NP.	27	Matrony mucz.
10	S.	Ezechiela proroka.	28	Iłariona prepod.
11	C.	Leona papieża wyzn.	29	Marka prepod.
12	P.	Juliusza p. i Damiana	30	**Piatok wełyki.** Joanna Listw.
13	S.	Hermenegida m. i Idy p.	31	Ipatya jepisk.
14	N.	**1 po W. Przew.** Waleryana	1	**Aprieł. N. Woskresenye.**
15	P.	Ludwiny i Kasyldy p.	2	**Pon. świtły.** Tyta prepod.
16	W.	Lamberta męcz.	3	**Wt. świtły.** Nykyty prepod.
17	S.	Rudolfa biskupa męcz.	4	Josyfa prepod.
18	C.	Apoloniusza męcz.	5	Fteoduła mucz.
19	P.	Jerzego b. i Antonii p.	6	Jewtychia jepisk.
20	S.	Agnieszki z Pol.	7	Hrehoria prepod.
21	N.	**2 po W. Grobu J.** Anzelma	8	**N. 1 po W.** Irodiona apost.
22	P.	Sotera i Kaja mm.	9	Jewpsyhia jepisk.
23	W.	*Wojciecha arcybisk. m*	10	Terentia mucz.
24	S.	Jerzego męczennika	11	Antypy jepisk.
25	C.	Marka ewangielisty	12	Wasyłyia prep.
26	P.	*N. P. Dobrej Rady* i Kleta	13	Artemona jepisk.
27	S.	Anastazego p. i Teofila	14	Martyna papy.
28	N.	**3 p. W.** *Op. ś. Józ.* Pawła	15	**N. 2 po W.** Arystarcha ap.
29	P.	Piotra męczennika	16	Ahapii mucz.
30	W.	Katarzyny Seneńskiej p.	17	Symeona prepod.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

4 — 15 **Święto Paschy.**
5 — 16 **Drugie św. Paschy.**
10 — 21 **Siódme święto.**
11 — 22 **Koniec Paschy.**
20 — 1 **Ijar.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

dnia 4 g. 2 m. 20 rano.
dnia 12 g. 4 m. 57 rano.
dnia 18 g. 10 m. 37 wiecz.
dnia 25 g. 5 m. 15 popoł.

DNI		ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1	S.	*Filipa i Jakóba apost.*	18	Joanna prepod.
2	C.	Zygmunta m. i Atanaz.	19	Joanna prepod.
3	P.	*Znalezienie św. Krzyża* 🌕	20	Fteodora prepod.
4	S.	Floryana m. i Moniki	21	Januaria mucz.
5	N.	**4 po W.** Piusa V. i Gotarda	22	**N. 3 po W.** Fteodora Sykeota
6	P.	Jana w oleju męcz.	23	Heorhia mucz.
7	W.	Flawii i Domicelli. p. m.	24	Sawwy mucz.
8	S.	**Stanisława biskup. Krak.**	25	Marka Jew.
9	C.	Grzegorza Naz. i Dyzmy	26	Wasyłya mucz.
10	P.	Izydora włośc. i Joba	27	Symeona jep. mucz.
11	S.	Beatryksy Panny ☾	28	Jasona apost.
12	N.	**5 po W.** † *NMP. Łaskawej*	29	**N. 4 po W.** Dewiat muczen.
13	P.	† Hilarego i Serwacego	30	Jakowa proroka
14	W.	† Bonifacego męcz.	1	**Mai.** Jeremii proroka
15	S.	† Zofii i 3 jej córek	2	Aftanasya Weł.
16	C.	**Wniebowst. P.** Jana Nep.	3	Tymoftea mucz.
17	P.	Paschalisa i Restytuty p.	4	Pełahyi mucz.
18	S.	Feliksa kap. i Eryka 🌑	5	Iryny mucz.
19	N.	**6 po W.** Piotra Celest.	6	**N. 5 po W.** Jowa Prawedn·
20	P.	Bernardyna Sen. wyzn.	7	Wospom. Kresta
21	W.	Heleny królowej	8	Joanna Bohosł.
22	S.	Julii panny m. i Ryty wd.	9	Pren. M. Nykoł.
23	C.	Andrzeja Boboli	10	**Wozn. Hosp.** Symona Apost.
24	P.	Joanny wdowy	11	Mokia mucz.
25	S.	*Wigil.* Urbana i Grzeg. ☽	12	Jepyfania jepisk.
26	N.	**Zesł. Ducha św.** Filipa Ner.	13	**N. 6 po W.** Hłykeryi mucz.
27	P.	**Swiąteczny.** Bedy dra K.	14	Isydora mucz.
28	W.	Wilhelma i Augustyna	15	Pachomya Weł.
29	S.	*Such.* Maryi Magd. de P.	16	Fteodora prep.
30	C.	Feliksa pap. m.	17	Andronika ap.
31	P.	*Such.* Anieli Mer. i Petr.	18	Fteodora prepod.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

7 — 18 Święto szkolne.
19 — 1 **Sivan.**
24 — 6 **Zielone Święto.**
25 — 7 **Drugie święto.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

🌕 dnia 3 g. 7 m. 18 wiecz.
☾ dnia 11 g. 3 m. 38 popoł.
🌑 dnia 18 g. 6 m. 37 rano.
☽ dnia 25 g. 6 m. 39 rano.

Czerwiec.			Ijun.
DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 S.	*Such.* Nikodema i Jakóba	19	Patrykia jepisk.
2 N.	**1 po S. SSS. Trójcy.** Eug. 🌝	20	**N. Sośz. S. Ducha** Ftałatea m.
3 P.	Klotyldy król. i Pauli p.	21	**SSS. Trojcy.** Konstant. i Jeł.
4 W.	Saturniny p. i Flawiana	22	Wasyłyia mucz.
5 S.	Florencyi i Bonifacego	23	Michaiła prepod.
6 C.	**Boże Ciało.** Norberta op.	24	Symeona prepod.
7 P.	Roberta b. i Sabiny	25	Tretye Obritenyie
8 S.	Medarda bisk. wyzn.	26	Karpa apost.
9 N.	**2 po S.** Felicyana m. ☾	27	**N. 1 po S.** Fteraponta jep.
10 P.	Małgorzaty król. panny	28	Nykyty prepod.
11 W.	Barnaby apostoła	29	Fteodosyi mucz.
12 S.	Onufrego wyzn.	30	Isaaka prepod.
13 C.	Antoniego z Padwy	31	**Tyło Chryst.** Jermia apost.
14 P.	*Serca Jezus.* Bazylego W.	1	**Ijun.** Justyna mucz.
15 S.	Wita i Modesta mm.	2	Nykyfora patr.
16 N.	**3 po S.** Justyny i Ludg. 🌕	3	**N. 2 po S.** *Post do Petr.*
17 P.	Adolfa b. i Marcyana m.	4	Mytrofana patr.
18 W.	Marka i Marcelliana m.	5	Doroftea jep. m.
19 S.	Gerwazego i Protazego	6	Wyssariona prepod.
20 C.	Reginy i Florentyny	7	Fteodora jep.
21 P.	Alojzego Gonzagi w.	8	*Sostr. Pr. Bohor.* Fteodora
22 S.	Paulina b. i Konsorcyi	9	Kyryłła archiep.
23 N.	**4 po S.** *NP. Nieust. Pom.* ☽	10	**N. 3 po S.** Tymoftea jep.
24 P.	*Narodzenie św. Jana*	11	Warftołomea apost.
25 W.	Wilhelma wyzn. i Łucyi	12	Onufrya prep.
26 S.	Jana i Pawła męcz.	13	Akityny mucz.
27 C.	Władysława króla w.	14	Jełyssea proroka
28 P.	*Wigilia.* Leona pap.	15	Amosa proroka
29 S.	**Piotra i Pawła apostołów**	16	Tychona prepod.
30 N.	**5 po S.** Emilii i Łucyny	17	**N. 4 po S.** Manuiła mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

18 — 1 **Thamuz.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

🌝 dnia 2 g. 10 m. 52 rano. | 🌕 dnia 16 g. 2 m. 32 popoł.
☾ dnia 9 g. 10 m. 59 wiecz. | ☽ dnia 23 g. 9 m. 59 wiecz.

Lipiec. Ijuł.

DNI		ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1	P.	Teobalda op. i Aarona 🌑	18	Łeontia mucz.
2	W.	*Nawiedz. N. Maryi P.*	19	Judy Ftad. apost.
3	S.	Anatolego b. i Awita	20	Meftodia jep.
4	C.	Józefa Kalas. i Prokopa	21	Julyana mucz.
5	P.	Antoniego Maryi Zacc.	22	Jewsewya jep. mucz.
6	S.	Izajasza i Dominiki	23	Ahrypiny mucz.
7	N.	**6 po S.** Jana z D. i Cyrylla	24	**N. 5 po S. Rożd. S. Joanna Krest.**
8	P.	Elżbiety królowej wd.	25	Fewronyi prepod.
9	W.	Weroniki de Julianis ☽	26	Dawyda prepod.
10	S.	Amalii i Felicyty z 7 syn.	27	Sampsona prep.
11	C.	Pelagii, Sabina i Piusa p.	28	Kyra i Joanna
12	P.	Jana Gwalb. i Epifany	29	**Petra i Pawła Apost.**
13	S.	Małgorzaty panny m.	30	SS. 12 Apost.
14	N.	**7 po S.** Bonawentury dra	1	**Ijuł. N. 6 po S.** Kosmy
15	P.	Rozesł. Apost. i Henr. 🌕	2	Poł. Ryzy. Pr. Boh.
16	W.	*NMP. Szkapl.* i Rajnolda	3	Jakynfta mucz.
17	S.	Aleksego wyzn. i Berty	4	Andreia archiep.
18	C.	Szymona z Lip. i Kamilla	5	Aftanasia Afron.
19	P.	Wincentego à Paulo	6	Sysoa prepod.
20	S.	Czesława i Hieronima	7	Ftomy prepod.
21	N.	**8 po S.** Daniela pror.	8	**N. 7 po S.** Prokopya mucz.
22	P.	Maryi-Magdaleny	9	Pankratya jep. mucz.
23	W.	Teofila i Apolinarego ☾	10	45 Muczen.
24	S.	Krystyny m. i Fran. z Sol.	11	Jowfymyi mucz.
25	C.	*Jakóba apost.* i Krzyszt.	12	Prokta mucz.
26	P.	*Anny Matki N. M. P.*	13	Hawryiła archan
27	S.	Natalii i Liliozy pp.	14	Akyły apost.
28	N.	**9 po S.** Kunegundy król.	15	**N. 8 po S.** Kyryka mucz.
29	P.	Marty gosp. i Lucylli	16	Aftynohena jep.
30	W.	Abdona i Sennena mm.	17	Maryny mucz.
31	S.	Ignacego Lojoli wyzn. 🌑	18	Jemyłyana mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

4 — 17 Post. Zdob. świątyni.
17 — 1 **Ab.**
25 — 10 Post. Spal. świątyni.

ODMIANY KSIĘŻYCA.

🌑 dnia 1 g. 12 m. 17 w nocy
☽ dnia 9 g. 4 m. 20 rano.
🌕 dnia 15 g. 11 m. 6 wiecz.
☾ dnia 23 g. 2 m. 58 popoł.
🌑 dnia 31 g. 11 m. 33 rano.

Sierpień. Awhust.

DNI		ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1	C.	Piotra w Okowach m.	19	Makryny prepod.
2	P.	NMP. Anielsk. i Alf.	20	Iłyi proroka
3	S.	Znalez. ś. Szczepana	21	Symeona prepod.
4	N.	**10 po S.** Dominika wyzn.	22	**N. 9 po S.** Maryi Mahdałyny
5	P.	NMP. Snieżnej i Oswald.	23	Trofyma mucz.
6	W.	*Przemienienie Pańskie*	24	Chrystyny mucz.
7	S.	Kajetana wyznawcy ☾	25	Uspen. S. Anny
8	C.	Cyryaka i Maryana m.	26	Jermołaja mucz.
9	P.	Kamila w. i Romana	27	Pantaleimona mucz.
10	S.	Wawrzyńca i Filom.	28	Prochora apost.
11	N.	**11 po S.** Zuzanny p. m.	29	**N. 10 po S.** Kałłynyka mucz.
12	P.	Klary i Hilaryi p.	30	Syły apost.
13	W.	Hipolita m. i Kassyana b.	31	*Zapust do Uspenya*
14	S.	*Wigilia.* Euzebiusza 🌑	1	**Awhust.** Prois. Kr.
15	C.	**Wniebowzięcie N. Maryi P.**	2	Stefana mucz.
16	P.	Jacka Patr. Kr. P. i Rocha	3	Isaakya prepod.
17	S.	Anastazego i Mirona	4	Sedmy Otrokow.
18	N.	**12 po S.** Heleny cesarz.	5	**N. 11 po S.** Jewsychnyia m.
19	P.	Donata kapł. wyzn.	6	**Preobrażenye Hospoda.**
20	W.	Bernarda op. i Samuela	7	Demetrya prepod.
21	S.	Joanny Franciszki Fr.	8	Jemełyana jep.
22	C.	Symforyana i Tymot. ☽	9	Matftya apost.
23	P.	Zacharyasza i Filipa B.	10	Ławrentya mucz. i Syksta
24	S.	*Bartłomieja apostoła*	11	Jewpła mucz.
25	N.	**13 po S.** *Poc. NP.* Ludwika	12	**N. 12 po S.** Fotya mucz.
26	P.	Aleksandra m. i Zefiryna	13	Maxyma prepod.
27	W.	Przen. św. Kazimierza	14	Michea proroka
28	S.	Augustyna biskupa w.	15	**Uspenye Pr. Bohor.**
29	C.	Scięcie św. Jana 🌕	16	Nerukotw. Obraz.
30	P.	Róży z Limy i Feliksa	17	Myrona mucz.
31	S.	Rajmunda wyzn.	18	Flora i Ławra m.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

16 — 1 **Elul.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

☾ dnia 7 g. 9 m. 2 rano. | ☽ dnia 22 g. 8 m. 52 rano.

🌑 dnia 14 g. 9 m. 27 rano. | 🌕 dnia 29 g. 9 m. 21 wiecz.

Wrzesień. Sentiabr.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 N.	**14 po S.** *Joach.* i Idziego	19	**N. 13 po S.** Andrea mucz.
2 P.	Stefana kr. i Kaliksty	20	Samuiła pror.
3 W.	Bronisławy p. i Eufemii	21	Ftaddea apost.
4 S.	Rozalii panny	22	Ahaftonyka mucz.
5 C.	Wawrzyńca i Urbana ☾	23	Łuppa mucz.
6 P.	Zacharyasza proroka	24	Jewtychia mucz.
7 S.	*Wigilia.* Reginy p. m.	25	Warftołomea apost.
8 N.	**15 po S. Narodzenie N. M. P**	26	**N. 14 po S.** Adryana m.
9 P.	Gorgoniego i Sergiusza	27	Pimena prepod.
10 W.	Mikołaja z Tolentynu w.	28	Moysea muryna
11 S.	Prota i Jacka braci mm	29	Usiknow Hł. S. Joanna
12 C.	*Zwyc. pod Wiedn.* Tob. 🌕	30	Alexandra patr.
13 P.	Eulogiusza i Amanta b.	31	Położ. Poiasz. P. Bohor.
14 S.	*Podwyższenie ś. Krzyża*	1	**Sentiabr.** Symeona St.
15 N.	**16 po S.** *Im. NMP.* Nikom.	2	**N. 15 po S.** Mamanta mucz.
16 P.	Ludmiły m. i Edyty p.	3	Anftyma mucz.
17 W.	Piętna św. Franciszka	4	Wawyły świaszcze.
18 S.	*Such.* Józefa z Kopert.	5	Zacharyi pror.
19 C.	Januarego męcz. i Konst.	6	Cud. S. Mychaiła
20 P.	*Such.* Eustachego i Faust.	7	Zozonta mucz.
21 S.	*Such.* Mateusza ap. ew. ☽	8	**Rożdestwo Pr. Bohor.**
22 N.	**17 po S.** Władysł. z Geln.	9	**N. 16 po S.** Joakima i Anny
23 P.	Tekli panny męcz.	10	Mynodory prepod.
24 W.	Gerarda bisk. męcz.	11	Fteodory prepod.
25 S.	Kleofasa z Tow. mm.	12	Awtenoma mucz.
26 C.	Cypryana i Justyny	13	Kornyła mucz.
27 P.	Przen. ś. Stan. i Kosmy	14	**Wozdwyżenye S. Kresta**
28 S.	Wacława męcz. 🌑	15	Nykity mucz.
29 N.	**18 po S.** *Michała archan.*	16	**N. 17 po S.** Josafata archiep.
30 P.	Hieronima dra wyzn.	17	Sofii mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

14 — 1 **Tischri. Nowy Rok 5662.**
15 — 2 **Drugie święto.**
16 — 3 Post. Gedaljach.
23 — 10 **Święto pojednania.**
28 — 15 **Święto kuczek.**
29 — 16 **Drugie św. kuczek.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

☾ dnia 5 g. 2 m. 27 popoł.
🌕 dnia 12 g. 10 m. 18 wiecz.
☽ dnia 21 g. 2 m. 33 rano.
🌑 dnia 28 g. 6 m. 35 rano.

Październik. | Octiabr.

DNI		ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1	W.	Remigiusza bisk. w.	18	Jewmenia prepod.
2	S.	*Aniołów Stróżów.*	19	Trofyma mucz.
3	C.	Kandyda i Lukrecyi p.	20	Jewstafya mucz.
4	P.	Franciszka Seraf. w. ☾	21	Kondrata apost.
5	S.	Flawii i Charytyny pp.	22	Foky mucz.
6	N.	**19 po S. NMP. Różańcowej**	23	**N. 18 po S.** Zacz. s. Joan. Kr.
7	P.	*NPM. Zwycięsk.* Brygitty	24	Ftekły mucz.
8	W.	Pelagii pokutnicy	25	Jewfrosyni prepod.
9	S.	Dyonizego Areop. b. m.	26	**Joanna Bohosław.**
10	C.	*Zwyc. p. Choc.* Franc. B.	27	Kałystrata m.
11	P.	Zenejdy i Filomelli pp.	28	Charytona prepod.
12	S.	Serafina biskupa 🌕	29	Kyryaka prepod.
13	N.	**20 po S.** *Wincentego Kadł.*	30	**N. 19 po S.** Hryhorya jep.
14	P.	Kaliksta p. i Fortunaty	1	**Octiabr. Pokr. Pr. Boh.**
15	W.	Jadwigi ks. pol. i Teresy	2	Kypryana jepisk.
16	S.	Maxymy p. i Gawła op.	3	Dyonysya mucz.
17	C.	Florentego i Małgorzaty	4	Jeroftea jep. m.
18	P.	Łukasza Ewangiel.	5	Charytyny mucz.
19	S.	Piotra z Alkantary w.	6	Ftomy apost.
20	N.	**21 po S.** *Jana Kantego* ☽	7	**N. 20 po S.** Sergya i Wakha
21	P.	Urszuli p. i Hilaryona	8	Pełahyi prep.
22	W.	Korduli panny męcz.	9	Jakowa apost.
23	S.	Seweryna b.	10	Jewłampya mucz.
24	C.	Rafała arch. i Fortunata	11	Fyłyppa apost.
25	P.	Kryspina i Kryspian.	12	Prowa mucz.
26	S.	Ewarysta pap. i Fulki	13	Karpa i Papyła
27	N.	**22 po S.** Iwona i Sabiny 🌑	14	**N. 21 po S.** Nazarya mucz.
28	P.	*Szymona* i *Tadeusza ap.*	15	Jewtymya prepod.
29	W.	Narcyza b. i Euzebii p.	16	Łonhyna mucz.
30	S.	Marcelego pap.	17	Osyi proroka
31	C.	*Wigilia.* Wolfganga b.	18	Łuki jew. ap.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

4 — 21 **Święto palmowe.**
5 — 22 Koniec kuczek.
6 — 23 **Radość z praw.**
14 — 1 **Marcheszwan.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

☾ dnia 4 g. 9 m. 52 wiecz.
🌕 dnia 12 g. 2 m. 11 popoł.
☽ dnia 20 g. 6 m. 57 wiecz.
🌑 dnia 27 g. 4 m. 6 popoł.

Listopad.			Nojabr.	
DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.	
1 P.	**Wszystkich Świętych**	19	Joiła proroka	
2 S.	*Dzień Zaduszny.* Wiktor.	20	Artemia mucz.	
3 N.	**23 po S.** Huberta bisk. ☾	21	**N. 22 po S.** Ilariona prep.	
4 P.	Karola Boromeusza b.	22	Awerkia jepisk.	
5 W.	Elżbiety Matki ś. Jana	23	Jakowa apost.	
6 S.	Leonarda wyzn.	24	Arefty mucz.	
7 C.	Herkulana i Amaranta	25	Markiana mucz.	
8 P.	Czterech Koronatów m.	26	**Dymytria mucz.**	
9 S.	Teodora żoł. i Ursyna	27	Nestora mucz.	
10 N.	**24 po S.** *Op. NMP.* Andrz.	28	**N. 23 po S.** Terentia mucz.	
11 P.	Marcina bisk. wyzn. 🌑	29	Anastasyi mucz.	
12 W.	Marcina papieża wyzn.	30	Zynowia mucz.	
13 S.	Homobona i Dydaka	31	Stachya apost.	
14 C.	Jozafata Kuncewicza b.	1	**Nojabr.** Kosmy i Dam.	
15 P.	Leopolda w. i Gertrudy	2	**Josafata Archiep. mucz.**	
16 S.	Edmunda i Pawła	3	Akepsymy mucz.	
17 N.	**25 po S.** *Stan. K.* i Salomei	4	**N 24 po S.** Joannyka prep.	
18 P.	Pośw. Kościoła Rzymsk.	5	Hałaktyona mucz.	
19 W.	Elżbiety król. wdowy ☽	6	Pawła archiep.	
20 S.	Feliksa de Val. w.	7	MM. 33 w Mełyty.	
21 C.	*Ofiarowanie N. Maryi P.*	8	**Mychaiła archan.**	
22 P.	Cecylii panny m.	9	Onysyfora mucz.	
23 S.	Klemensa p. i Lukrecyi	10	Szesty apost.	
24 N.	**26 po S.** Jana od Krzyża	11	**N. 25 po S.** Myny mucz.	
25 P.	*Katarzyny panny męcz.*	12	Joanna Myłostywa	
26 W.	Piotra Aleksandr. b. 🌕	13	Joanna Złatoust.	
27 S.	Waleryana bisk.	14	Fyłypa *Zapust.*	
28 C.	Rufina m. i Grzegorza	15	Hurya i Samon m.	
29 P.	Saturnina i Illuminaty	16	Matftea jewanh.	
30 S.	*Andrzeja apostoła*	17	Hryhoria jep.	

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

12 — 1 **Kislev.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

☾ dnia 3 g. 8 m. 24 rano. | ☽ dnia 19 g. 9 m. 23 rano.

🌑 dnia 11 g. 8 m. 34 rano. | 🌕 dnia 26 g. 2 m. 17 rano.

Grudzień. **Dekabr.**

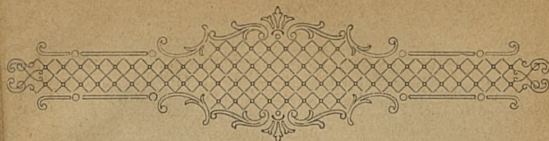
DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 N.	**1 Adw.** Eligiusza i Natalii	18	**N. 26 po S.** Płatona mucz.
2 P.	Aurelii m. i Bibianny ☾	19	Awdya proroka
3 W.	Franciszka Ksawerego	20	Prokła i Hryhory
4 S.	*Post.* Barbary panny m.	21	**Wchod. Pr. Bohor.**
5 C.	Sabby op. wyzn. i Krysp.	22	Fyłymona apost.
6 P.	*Post. Mikołaja b.* i Leonc.	23	Amfyłochya jepisk.
7 S.	*Wigilia.* Ambrożego b.	24	Jekataryny mucz.
8 N.	**2 Adw. Niepok. Pocz. NMP.**	25	**N. 27 po S.** Kłymenta papy
9 P.	Leokadyi i Waleryi pp.	26	Ałypya prepod.
10 W.	*N. Maryi P. Loretańskiej*	27	Jakowa mucz.
11 S.	*Post.* Damazego pap. 🌑	28	Stefana mucz.
12 C.	Aleksego i Pawła	29	Paramona mucz.
13 P.	*Post.* Łucyi i Otylii p.	30	Andrea apost.
14 S.	Nikazego b. i Spiridiona	1	**Dekabr.** Nauma pr.
15 N.	**3 Adw.** Ireneusza i Waler	2	**N. 1 Adw.** Awwakuma pror.
16 P.	Euzebiusza b. i Albiny	3	Sofonia proroka
17 W.	Łazarza bisk. i Wiwiny	4	Warwary mucz.
18 S.	*Such.* Gracyana i Olim. ☽	5	Sawwy Oświasz.
19 C.	Faustyna i Nemezyusza	6	**Nykołaja jepisk.**
20 P.	*Such.* Teofila żołn. i Jul.	7	Amwrosia jepisk.
21 S.	*Such. Tomasza apostoła.*	8	Patapia prepod.
22 N.	**4 Adw.** Zenona żoł. i Hon.	9	**N. 2 Adw. Zaczat. Bohoro.**
23 P.	Wiktoryi panny męcz.	10	Myny Jermoh mucz.
24 W.	*Wigilia.* Adama i Ewy	11	Danyiła Stołpnyka
25 S.	**Boże Narodzenie** 🌕	12	Spyridona jep.
26 C.	**Szczepana pierwszego m.**	13	Ewstratia jepisk.
27 P.	*Jana ewangelisty*	14	Ftyrsa mucz.
28 S.	Młodzianków męcz.	15	Jełewterya jepisk.
29 N.	**1 po B. Nar.** Tomasza z K.	16	**N. 3 Adw.** Ahhea proroka
30 P.	Dawida króla i Sabina b.	17	Danyiła proroka
31 W.	Sylwestra p. i Melanii	18	Sewastyana mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

6 — 25 Post. Poświęc. świąt.
11 — 1 **Tebet.**
20 — 10 Post. Obleżenie Jeruzalem.

ODMIANY KSIĘŻYCA.

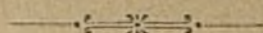
☾ dnia 2 g. 10 m. 49 wiecz.
🌑 dnia 11 g. 3 m. 53 rano.
☽ dnia 18 g. 9 m. 35 wiecz.
🌕 dnia 25 g. 1 m. 16 popoł.

SPIS ŚRODKÓW LEKARSKICH

ZAWARTYCH

W PODRĘCZNIKU TERAPEUTYCZNYM.

PODRĘCZNIK TERAPEUTYCZNY.

Abortus.

Jeżeli poronienie nawykowe, wykazać przyczynę. Jeżeli przyczyną kiła, leczenie przeciwkiłowe nawet podczas ciąży, jeżeli jakieś cierpienie macicy, leczenie takowego. Do kąpieli sól borowinowa Mattoniego. Strzedz chorej w okresie, w którym poprzednio roniła i w okresach miesiączk., szczególniej w pierwszej połowie ciąży. Usunąć wpływy szkodliwe, podnoszące działanie tłoczni brzusznej, zabronić spółkowania, nadmiernego ruchu, trzęsącej jazdy i t. d. Wolne swobodne ubranie. — Unikać u osób krwistych czynników podniecających, napojów wyskokowych, silnych wrażeń. W razie krwawienia podczas ciąży, gdy nie odchodzą skrzepy krwi, i przy badaniu jaja wyczuć nie można, leczenie wstrzymujące poronienie i spokój.

1. *Extr. Opii aquosi 0·10, But. Cacao q. s. ut f. l. artis Suppositoria ad anum Nr. quinque.*

S. Rano i wieczorem czopek (i częściej).

2. *Tinct. Opii simpl. 10·00.*

S. 20—25 kropli rano i wieczorem w lewatywie.

3. *Extr. fluid. Viburni prunifol. gtts. 10,* w połączeniu z 0·50 chloralu, dopóki bóle nie ustaną.

W następnych dniach:

4. *Ammon. bromat. 15·00, Extr. fluid. Viburn. 20·00, Aqu. dest. 120·00.*

S. 2 razy dz. łyżeczkę.

Polecają też *Asa foetida* tak w razie grożącego jak i nawykowego poronienia, w pierwszym razie daje się 3 razy dziennie lewatywę z 3 łyżek wody i do tego 15—20 kropli *trae asae foetidae*, w drugim razie należy podawać w pigułkach:

5. *Gummi resinae asae foetidae 6·0. f. l. a. pilul. sexaginta.*

S. 2 pigułki dziennie i powoli aż do 10 na dzień i znowu zniżać do dwóch, aż do porodu.

Gdy nie ma już nadziei utrzymania ciąży: środki pobudzające czynność porodową: zimne okłady na brzuch, wstrzykiwania do pochwy rozczynami środków przeciwgnilnych (kwas karbolowy 3%. Creolina 1—2%). Gdy jajo wystąpiło z jamy do szyi macicy, można podać sporysz.

6. *Extr. secal. cornut. 2·00,*
Aqu. cinnam. 90·00,
Syrup. cinnam. 10·00.
MDS. Połowę na raz zażyć, a w razie potrzeby drugą połowę w 2 godziny.

Gdy krwawienie znaczne, zatamponowanie pochwy najpierw gazą jodoformową, poniżej zaś tamponami z waty, napojonemi gliceryną (zmienić za 6—10 godzin i przestrzyknąć pochwę) i podać 3 razy co godz. proszek.

7. *Rp. Phenacetini 0·30.*
Muriat. morphii 0·01.
Mfp. D. t. dos III.
S. Co godzinę proszek.

Jeżeli zachodzi możebność usunięcia jaja w całości, szczególniej, gdy odchody cuchnące, usunąć takowe zabiegiem ręcznym.

W razie krwawienia skutkiem pozostania resztek z jaja płodowego w macicy — wyskrobanie tychże tępą łyżeczką. Postępowanie przeciwgnilne.

Acne rosacea.

Usunąć przyczynę: nadużycia napojów wyskokowych, choroby przew. pokarm., narządu rodnego u kobiet, zaburzenia w krążeniu, choroby nosa i gardła. Wewnętrznie:

8. *Ichtalbin 15·0,*
Pulv. et ext. Liquirit. āā ad pill. 100.
S. 3 razy dnia 2—6 pigułek.

9. *Ichtyoli,*
Aqu. dest. āā 30·0.
S. 3 razy dnia po 20—40 kropli po jedzeniu.

Miejscowo:

10. *Naphtol b. 2·0,*
Sulf. depur. 8·0,
Vasel. flav.,
Sapon. virid. āā 5·0.
S. Na noc posmarować po dokładnem wymyciu mydłem.

11. *Resorcin. alb. 20·0,*
Zinci oxydat. 5·0,
Terr. silic. 1·0,
Adp. benzoat. 14·0.
S. Jak wyżej.

Krótkotrwałe (8—10 sekund) okłady z dobrze ciepłej wody kilka razy po sobie, przez 8 dni, po czem pauza i na nowo (Heuss). Gdy skóra podrażniona, puder lub maść cynkowa.

W okresie późniejszym nacięcia nożykiem rozszerzonych naczyń lub nakłócia zapomocą elektrolizy, wreszcie wycięcie kawałków skóry.

Acne vulgaris.

Dyeta, środki przeczyszczające, zabronić: kawy, herbaty, wyskoku. Wewnętrznie:

12. *Ichtyol* (p. a. rosacea), lub:

Sulfur. depurat.
Elaeosacch. citri āā 20·0,
S. $^1/_2$—1 łyżeczki na noc.

Miejscowo: wyciskać zaskórniaki i ropnie gruczołowe i wymywać $^1/_2$% lysolem lub 1‰ sublimatem. Co wieczór myć przetłuszczonem mydłem Dra Eichhoff'a, naftalowem, siarczanem lub resorcynowo-siarczanem i mydliny zostawić przez noc; albo po zmyciu mydłem posmarować maścią:

13. *Sulfur. praecipit. 9·0,*
Resorcin. alb 4·0
Vaselin. flav. 17·0.
S. Maść.

14. *Naftalani 30·0,*
Lanolini 15·0,
Solut. Calcii chlorati (10%) 45·0.
Mf. ung. S. Maść.

Rano powyższe maści zmyć i nałożyć:

15. *Ungu. Emollient. 50·0,*
Zinc. oxyd. 5·0,
Glycerini p. 1·50,
Tinct. Benzoës 1·0,
S. Maść.

a gdy skóra podrażniona, posmarować:

16. *Ammon sulfoicht. 1·0,*
Zinc. oxyd.
Amyl. trit. āā 12·50,
Vasel. flav. 25·0.
Mf. Pasta. S. Maść.

17. *Sol. Vlemmingkx.*
Aqu. fervid āā 100·0,
S. Zewnętrznie.

Podobnie użyć można:

18. *Thiol. liquid. 10·0,*
Aqu. dest. 30·0,
Glycerin. p. 2·0.
S. Zewnętrznie.

19. *Ac. acetic. conc.*
Tct. Benzoës.
Spir. camphor. āā 6·0,
Spir. vini rect. ad 100·0.
S. Rano i wieczór gąbką skórę zmywać.

20. *Euresol 5·0,*
Sulf. praecip. 20·0,
Vaselini,
Pasta zinci āā 30·0.
MDS. Zewnętrznie.

Agrypnia (Bezsenność).

Uwzględnić przyczyny: Anaemia, Hysteria, Neurastenia, Dyspepsia.

Przy anaemii na wieczór wino, piwo, przy nawałach derivantia, letnie kąpiele, odpowiednia dyeta, unikanie męczącej umysłowej pracy, wczesne jadanie wieczerzy, nacieranie ciała wodą z octem itd. Gdy te środki nie pomagają:

21. *Chloralhydrat 3—5·00,*
Aq. dest. 100·00,
Succi liquir 20·00,
Chloroform gtt. 3.
MDS. Połowę na raz, drugą za ½ godziny.

22. *Sulfonali 1·00,*
Tal. dos. 5.
S. Na jedną do trzech godzin przed spaniem proszek z herbatą lub rosołem. (Przy dłuższem używaniu intoxic!).

23. *Kali bromati 0·25,*
Castor. canad. 0·05,
Sacchari 0·30,
Mfp. tal. dos. 10.
S. 3 proszki dziennie (A. na tle nerwowem).

24. *Chloralamid 3·00,*
Aqu. dest.
Syr. simpl. āā. 30·00.
DS. Na noc zażyć.

25. *Hyoscini hydrojodici 0·01,*
Extr. Gent. q. s. ut. f. pill. N. 50.
S. Na noc 2—3 pigułek.

Polecany też bywa przetwór Bromidia 1—2—3 łyżeczek na noc.

26. *Trional. 1·0.*
S. 1—2 proszków w mleku, rosole itp.

27. *Paraldehyd. 4·0,*
Mucilag. Salep.
Syr. cort. Aurant. āā 20·0,
Aqu. font. 40·0.
S. połowę na raz, po 2 godz drugą.

Alcoholismus.

Acutus zobacz: Otrucia.

Chronicus. Leczenie tylko w zakładach możebne. *Tra chinae*, *Tartar. emetic.* czasami w lżejszych stopniach pomaga: *Tra opii simpl.*

28. *Strychnin nitr. 0·05,*
Aq. dest. 15·00.
DS. Do injekcyi.

Dzień. 1—2 inj. po 0·50 płynu. Równocześnie natr. brom.

29. *Extr. nuc. vom. 0·50,*
Spir. vini 5·0,
Acid. phospor. dil. 10·0.
S. 3 razy dnia po 10 kropli.

Alopecia areata.

Cierpienie nader uporczywe.

30. *Veratrin 0·40,*
Spir. vini rectif. 90·0
Spir. Lavandul. 30·0,
Glycerin. p. 15·0.
S. Codziennie pendzl. miejsca zajęte (Kaposi).

31. *Chrysarobini 2·0—4·0,*
Lanolin. anhydr. 30·0.
S. Codziennie natrzeć, aż do podrażnienia (Crocker).

32. *Sublimat. corros. 0·1—0·3,*
Spir. vin. rectif. 4·0,
Ol. terebinth. 25·0.
S. Codzień. wcierać (Crocker)

33. *Chloral hydrat. 5·0,*
Aether. sulfur. 25·0,
Ac. acetic. crystal. 1·0 - 5·0.
S. Co 2 tygodnie dobrze wcierać, — codziennie zaś wyrywać włosy w otoczeniu i wcierać 5% salol w wyskoku, wreszcie:

34. *Tct. capsici,*
Tct. Cantharid.
Spir. vin rect. āā 10·0.
S. Do pędzlowania.

Amenorrhea (Brak miesiączki).

Badać dokładnie i szukać przyczyny. Pamiętać o możebności ciąży. W przypadkach haematometra zabieg operacyjny. Jeżeli przyczyną chlorosis, scrophulosis, tuberculosis, anaemia, polysarcia, zastosować odpowiednie leczenie, uregulować dyetę i uważać na stolec.

W przypadkach niedostatecznego rozwoju macicy, albo w przypadkach nadmiernego zwinięcia się tejże po porodzie; wstrzykiwania ciepłe, elektryzowania macicy, kąpiele nożne, upusty krwi z części pochwowej, powtarzane w czterotygodniowych odstępach, szczególniej gdy są molimina menstrualia, Żelazo wewnętrznie, ovaraden (Knolla), zmiana powietrza, powietrze górskie, Krynica, kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa).

35. *Trae Capsici 3·00,*
Rhumi optimi 80·00,
Mixturae gummosae 120·00.
S. Co 3 g. łyżeczkę od kawy.

36. *Extr. aloes 1·00.*
Pulv. myrrhae q. s. ut f. pill. Nr. 50.
S. 3 r. dnia 2—3 pigułek.

37. *Acid. arsenic. 0·05,*
Ferri sulph. exsiccat. 2·00,
Piper nigr.
Aloes.
Myrrh. āā. q. s. f. pill. Nr. 60.
S. 2 r dz. pigułkę po jedz.

38. *Kali hypermang. 1·00.*
Butyr. cacao 1·00,
Pulv. cacao q. s. ut f. pill. 50.
S. 3 r. dnia 1—2 pigułek, lub podaje się w czasie molimina menstrualia

39. *Capsul. elasticar. tenentium 0·002 Apioli*
Nr. XX.
S. Rano i wieczór kapsułkę zażyć (Baillot i Barbette).

Anaemia.

Jeżeli wskutek krwotoku leki wzmacniające i podniec. W razie

grożącego zapadu wino Sherry, Szampańskie, czarna kawa, eter, oraz: podskórne wstrzyknięcie roczczynu soli 0·7% w ilości 500—700·00. Enemy z wody słonej, które można dawać, gdy chory nawet nieprzytomny. Najpierw enema ciepła dla oczyszczenia kiszki, następnie z wody słonej: na ½—1 litra wody gorącej ½—1 łyżeczki soli, (zatrzymać przez pół godziny) powtarzać w pierwszych dniach po krwotokach co godzinę, w dalszych, co 2—6 godz.

Na przemian można dawać enemy odżywcze (2 na dzień) 200 cm.³ ciepłego mleka lub nietłustego rosołu z pół łyżeczką soli i żółtkiem, łyżeczką somatozy, kieliszkiem wina czerw.

40. *Aether sulphur. 10·00,*
Camphor. 1·00.
DS. Wstrzyknąć 1—2 wstrzyk.

41. *Olei camphorati 10·00.*
DS. ½ wstrzykawki.

42. *Aether acet. 10·00.*
DS. 10—20 kropli co ½ godz.

Przy dłużej trwającej A. według wskazań: arsen (Woda Gubera, Levico), żelazo, wino, pobyt na świeżem powietrzu. Wody żeleziste, Krynica, Żegiestów, kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa).

Polecają też upust krwi (Schubert) licząc 2 grm. krwi na kilo wagi.

43. *Liquor. ferri album. 50·00.*
DS. 3 razy dz. łyżeczkę.

44. *Ferri hydrog. reduct. 5·00,*
Acid. arsen. 0·10,
Pulv. altheae, Mel. depur.
āā qu. pill. s. Nro 120.
S. 3 pigułki.

45. *Granul. natr. arsenic. āā 0·001, — olla origin.*
S. 3 perełki do zażycia po jedz.

46. *Cuprum arsenicosum 0·002 — 0·003 pro dosi* zalecają w ciężkiej A.

47. *Haemoglobina* po *0·20* na dzień w formie pastylek przez Dra Pfeiffera.

48. *Calcar. phosphoric 10·00,*
Haemoglobin 1·00—2·00,
Extr. Strychni 0·10,
Div. in dos. 20.
S. Dziennie 5 proszków.

Wody pyrofosforanowo-żelaziste. Zob. Chlorosis.

Anorexia.

U osób niedokrewnych, gruźliczych i neurasteników — świeże powietrze osobliwie górskie i na morzu; kąpiele rzeczne, masaż. W ciężkich przypadkach histeryi leczenie w zakładzie — odosobnienie, ewentualnie żywienie sondą — prze łukiwanie żołądka. Odpowiednia dyeta. — U bledniczych żelazo i arsen.

49. *Orexin basic. 0·3—0·5.*
S. 2 razy dziennie na godzinę przed jedzeniem w opłatku lub wsypać na język i popić wodą.

Angina diphtheritica zob. Diphteritis.

Angina pectoris zob. Stenocardia.

Angina catarh. acuta.

Ciepłe płókania z naparu korzeni ślazowych.

50. *Infus. fol. Salviae e 20·0 ad 200·0,*
Trae opii simpl. 1·0.
MDS. Płókanie.

51. *Decoct. rad. Altheae 200·0,*
Trae. laud. simpl. gtt. XV,
Syr. moror. 20·0.
MDS. Płókanie.

52. *Kali chlorici 5.0,*
Aq. destill. 300·0,
Spir. menth. pip. gtt. II.
MDS. Płókanie.

53. *Acidi salicylici 1·0,*
Kali chlorici 2·0,
Aq. destill. 300·0.
MDS. Płókanie.

54. *Alum. crud. 5·0,*
Aq. destill. 200·0,
Trae laud. simpl. 1·0,
Melis. rosat. 20·0.
MDS. Płókanie.

Angina phlegmonosa.

Otworzenie ropnia w stósownym czasie; dnia następnego w razie objawów zatrzymania się ropy, należy zgłębnikiem, zerwać zlepiające się brzegi otworu.

Angina tonsill., catarrhalis, follicularis.

Ciepłe płókania.

55. *Kali hypermang. 1·0,*
Aq. destill. 300·0.
DS. Woda do ust.

56. *Natri salicylici 1·0,*
Aq. destill. 200·0.
S. Płókanie.

57. *Aq. calcis 200·0.*
S. Płókanie.

W przypadkach przewłocznych dla zmniejszenia powiększonych migdałków:

58. *Arg. nitr. cryst. 1·0,*
Aq. destill. 30·0,
Da in vitr. nigr.
S. Pędzlowanie.

59. *Extr. sec. cornuti 1·0,*
Trae jodi 4·0,
Glycerini 30·0.
S. Pędzlowanie.

60. *Hydrat. chloral. 1·0,*
Sacch. albi 10·0.
S. Do wdmuchiwań.

Aphthae. (Stomatitis aphthosa.)

Pędzlowanie 10% rozczynem kali chloricum, ½% rozczynem acid. tannici, 5% Boraxem.

61. *Succi citri.*
Syrup rub. Id. āā. 10·00.
S. Do pędzlowań.

62. *Argenti nitrici 1·00,*
Aq. dest. 50·00.
MDS. Do pędzlowania.

Wewnętrznie:

63. *Kali chlorici 1·00,*
Aq. dest. 80·00,
Syrup rubid. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

Uporczywie trzymające się plamy lapisować lub przypalić sinym kamieniem. Obok tego zimne napoje, podawanie kawałków lodu, unikanie gorących potraw.

Apoplexia s. Haemorrhagia cerebri.

Łóżko, głowa wysoko ułożona, okład lodowy na głowę, okład zimny na serce, u dobrze odżywionych upust. krwi (100—500 gr.) lub przystawienie pijawek za uszami. Nadto dać zaraz lewatywę z octu, mydła, lub soli tak, żeby nastąpiło silne przeczyszczenie; synapizma na łydki i piersi, nacieranie kończyn. W razie silnych objawów podrażnienia lewatywy z 1—2 gram. chloralu, injekcya podskórne 0·01 — 0·02 morph. mur. Jeżeli tętno słabe i jest zapad, wino, kawa czarna, kamfora, eter podskórnie, digitalis, synapizm. Gdy udar minął, nie pozwalać wstawać z łóżka, okład lodowy dalej mieć na głowie, stolce regulować, wody gorzkie Hunyady Janos, Morszyńska, Saratica; chłodne pożywne napoje, limonia-

dy, zupy, mleko w pierwszych dniach po napadzie — później jaja, bulion. W razie bezsenności chloral, sulfonal, a ze środków wewnętrznych digitalis lub Tinct. Strophanti dla uspokojenia akcyi serca.

W kilka tygodni po ataku, kali jodatum, elektryzowanie kończyn porażonych masowanie, ruchy bierne.

64. *Inf. fol. Sennae e 15·0*
ad 200·0.
Sal. amar.
Syr. rub. idaei āā. 25·0.
S. Co godz. łyżkę.

65. *Inf. rad. Rhei e 15·0 ad 150·0,*
Ol. ricin. 20·0.
MDS Na dwie lewatywy.

66. *Inf. fol. Sennae e 20·0 ad*
200·0,
Magnes. sulfur. 20·0.
MDS. Na lewatywę.

67. *Tinct. Cantharid. 5·0.*
Ol. Terebinth. 25·0.
M. S. Do nacierań.

W zastarzałych przypadkach.

68. *Strych. nitr. 0·005,*
Aq. dest. 10·0.
S. Codzień 1 strzyk. 1-gramow.

Arteriosclerosis.

Przedewszystkiem K. j. w miarę potrzeby równocześnie z digitalis, nitrogliceryną, albo naprzemian z środkami nasercowemi.

Zamiast K. j. można dawać N. j.

69. *Natr. jod. 0·25—0·50.*
S. Na dzień 1, 1·5 3·0 gr.

w mleku lub wodzie jakiejś burzącej (sodowej, szczawnickiej itp.) używać miesiącami. N. J. ma tę wyższość nad KJ., że nie sprowadza tak łatwo zatrucia (nieżyty błon śluzowych).

Powiększa ilość moczu i wydalanie wapna przez nerki:

70. *Natr. carb. 10·0,*
Ac. lactic. q. s. ad saturat.
dein adde Ac. lact. 10·0,
Syr. simpl. 10·0,
Aq. d. ad 200·0.
MDS. Przez dzień wyżyć.

Przeciwskazane tylko w końcowym okresie lub wobec znacznego zaniku nerek.

Arthritis vide Rheumatismus articulorum.

Arthritis urica (Podagra).

Leczenie dyetetyczne. Ograniczenie pokarmów co do ilości i jakości. Wolno jeść mięso chude, o ile możności tylko białe, mleko, jarzyn sporo, unikać tłuszczów i mącznych potraw a głównie napojów wyskokowych. Do picia szczawy lub zwykła woda z dodatkiem kwasku. Wskazany jest ruch na świeżem powietrzu, wycieczki w góry, gimnastyka. Ze środków wewnętrznych polecają: Tinctura lub Vinum Colchici po 10—20 kropli 3—4 razy na dzień, Natrum salicylicum lub Antipyrina 2—3 grm. pro die.

W razie silnych bólów wcierać maść z narkotykami, na wewnątrz morfinę lub podskórnie.

Następnie picie wód Giesshübler, Bilińska, Vichy, Kissingen, Ems, Neuenahr, Obersalzbrunn, Dürkheim, Homburg, otyłym zaś osobom można polecić Marienbad, Karlsbad, ewent. leczenie na miejscu w Karlsbadzie, kąpiele z dodatkiem soli borowinowej Mattoniego.

71. *Chloroform 10·0,*
Aq. Colonien. 20·00,
Tr. Aconiti 40·00.
DS. Do nacierań.

72. *Extr. Belladon. 2·00,*
Lanolini 20·00.
Mf. ung. DS. Wcieranie.

73. *Lithii jodat. 0·25,*
Extr. et pulv. gent. āā. q. s.
f. pil. 20.
S. 3—4 pig. dziennie.

74. *Lithii carbonici 0·10,*
Sacchari 0·20,
Mfp. d. tal. dos. 20.
S. 3 pr. dziennie.

75. *Lithi. citric. 0·5.*
Ac. citric. 0·1,
Elaeos. citri. 0·25.
M. f. pastil. Dt. t. d. Nr X.
S. 2—3 razy dziennie po jednej pastylce w wodzie ropuść.

76. *Lithi. citric. 5·0,*
Aq. d. 125·0,
Ac. citric. 0·5,
Syr. citr. 30·0.
MDS. 2—3 razy dzien. łyżkę.

77. *Natrii lithiosalicyl 1·00,*
D. tal. dos. XII.
S. 3—4 pr. dziennie.

78. *Solut. Lysidini 50% 10·0,*
Aq. destillat. 200·0
in vitr. nigr.
S. 2—6 łyżek dziennie w wodzie alkalicz. zażyć.

79. *Piperazin* po *0·25* na dawkę, dziennie 1—3 gram.

80. *Salol*
Aether āā. 4·00,
Collodii 30·00.
S. Pędzlować miejsca bolesne.

81. *Antinervini (Radlauer) 0·50*
in pastill. compress.
S. Kilka razy dnia zażyć.

Przy białkomoczu:

82. *Urotropini 0·50 td. XII.*
S. 3 pr. dz. zażywać.

Ascaris lumbricoides.

Zabraniać pokarmów mącznych, natomiast mleko, mięso.

83. *Santonin 0·15 (—0·20).*
Ol. ricini 50·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

84. *Santonin 0·03,*
Calomel. 0·05,
Pulv. rad. rhei 0·15,
Sacchari 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. Nr. 6.
S. Rano i wieczór proszek.

85. *Pulv. sem. cinae 4·00,*
Pulv. rad. Jalap.
Sacchari āā. 2·00,
Mfp. divid. in dos. Nr. 4.
DS. Co ½ godz. proszek.

Po użyciu tych środków, dobrze jeszcze dawać duże lewatywy z wody, lub Sublimatu (1:2000).

86. *Jodoform 0·03,*
Natri bicarb. 0·25,
Mfp. dtur. tal. dos. Nr. 5.
S. 3 razy dz. proszek.
(Na drugi dzień *Ol. ricini*).

Asthma bronchiale.

Usunąć przyczynę (np. polipy w nosie, choroby kobiece).

Podczas samego napadu, chorego rozebrać, (zwłaszcza zdjąć stanik lub gorset), umieścić go w przestronnym pokoju, gdzie dobre świeże powietrze. Najprędzej działają narcotica, podać więc na wewnątrz albo Chloralhydrat 2·00 na raz, lub wstrzyknąć morfinę. Mniej pewnie działa morfina na wewnątrz. Polecić choremu podczas napadu mocną czarną kawę, gorące okłady lub synapizma na klatkę piersiową i łydki. Kilka kropli Amylnitritu do wąchania, lub Pyridyn na spodeczek wylać i tem oddychać, polecają też Jodkalium w dawkach 1—3·00 na dzień, lub Extr. Quebracho. Jeżeli narcoticum nie może być podane a wśród napadu słychać liczne rzężenia, świsty i furczenia, to podać na-

leży emeticum n. p. apomorfinę podskórnie lub na wewnątrz. W ciężkich napadach można się uciec do narkozy chloroformowej. Po przejściu napadu leczyć chorobę główną i pozostały zwykle po napadzie nieżyt oskrzelowy, odpowiedniemi środkami.

87. *Extr. fluid. Quebr. 25·00.*
DS. 2—3 łyżeczki dziennie.

88. *Vini stibiati.*
Tinct. lobel. infl. āā. 5·00,
Morph. mur. 0·10.
DS. 3 r. na dz. po 15 kropli.

89. *Vini stibiat.*
Trae Lobel. āā 5·0,
Liq. ammon. anis. 1·0.
MDS. Co 1/4—1/2 godz. 10 kropli.

90. *Apomorphin chlor. 0·05,*
Acidi hydrochl. dil. gtts. X
Aq. menth. pip. 50·00,
Syrup 20·00.
MDS. Co 2 godz. 1/2 łyżeczki.

91. *Kali jodati 10·00,*
Tinct. Stram. 8·00,
Extr. liquir. 4·00,
Syrup Scill 30·00,
Aqu. dest. 250·00.
S. 3 r. dz. łyżkę w szklance wody.

92. *Paraldehyd 2·00—3·00,*
Aq. destill. 100·00.
Syr. simpl. 20·00.
S. Na 2 razy użyć w przeciągu 1/2 godziny.

93. *Antinervin (Radlauer) 0·50,*
Sacch. albi. 0·50, dent. tal. dos. Nr. XII.
S. Co 2 godziny proszek.

W razie napadu:

94. *Chloral. hydrat. 3·00.*
Syr. simpl. 30·0.
DS. Na raz zażyć.

95. *Amylnitrit. 5·00,*
Ol. foenicul. 10·00.
S. W napadzie 2—5 kropli nalać na chustkę i wdychać.

96. *Natri nitrosi 2·00,*
Aq. dest. 120·00.
DS. 4 r. na dz. łyżeczkę.

97. *Kali jodati*
Tinct. lobel. infl. āā 10·00,
Extr. opii 0·10,
Aq. destil. 180·00.
DS. Co 2 godz. 1/2 łyżki.

98. *Extr. Bellad.*
Pulv. Belladon. āā. 0·30,
f. pil. Nr 30.
Na wieczór 1—2 pigułek.

99. *Lobelin 0·01,*
Extr. liquir. 5·0,
f. pill. Nr. quinque.
S. Co 2 godz. pigułkę.

Radzą też w początku napadu pędzlować w głębi nosa:

100. *Tinct. Naregamiae*
Aq. lauroceras. āā. 10·00.
S. 2—3 razy dnia po 10 kropli.

101. *Cocain. mur. 1·00,*
Aq. dest. 20·00.
DS. Do pędzlowania.

102. *Folior. Belladon. 0·3,*
— Hyoscym. 0·15,
— Stram. 0·15,
Extr. Opii aquos 1·5,
Aq. laurocer. 0·5.
MDS. Jako tytoń do papierosów (Trousseau).

Atelectasis pulmonum.

U noworodków ciepła kąpiel, zimne polewanie i nacieranie ciała. Dzieci takie należy często nosić, budzić ze snu. Obok świeżego powietrza, ogrzewać (gorącemi flaszkami w pościeli).

103. *Liquor. ammon. anis. 1·00,*
Aq. destil. 50·00,
Syrup Sacchari 15·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

104. *Aetheris sulfur. 10·00.*
DS. Jednę lub 2 krople we wodzie.

105. *Vini stibiati*
Oxym. Scillae āā. 15·00.
S. Co 10 minut łyżeczkę aż do wymiotów.

106. *Camphorae rasae 0·10,*
Mucil. gumm. 50·00.
S. Co godz. łyżeczkę.

Balanitis i Balanopostitis.

Przedewszystkiem nader staranna czystość, szczególnie gdy istnieje skłonność (seborrhoea). Przemywania częste 3% rocz. kw. borowego, $^1/_2$‰ kali hypermang. i zakładanie suchej waty w rowek pozażołędziowy. Gdy istnieje rzeżączka, zakładać na ujście cewki czopek z waty i często go zmieniać. Również 2—3 razy dnia kąpiele w poprzednich roztworach lub 1% karbolu i zakładanie suchej waty. Gdy przeczosy ustąpią dla hartowania skóry pudrować:

107. *Tannin. p.*
Amyl. trit. āā 15·0.
S. Puder.

albo smarować nalewką jodową lub 5—10% rozcz. resorcyny. Gdy istnieje równocześnie stulejka, przestrzykiwać worek napletkowy 3—4 razy dnia:

108. *Argent. nitr. 0·02,*
Aqu. dest. 150·0.
S. Zewnętrznie.

109. *Itrol. 0·03,*
Aqu. dest. 200·0.
S. Zewnętrznie.

110. *Cupr. sulfur 3·0,*
Aqu. dest. 200·0.
S. Zewnętrznie.

Gdy obrzęk napletka znaczny, spokój, okłady zimne, wreszcie nacięcia (scarificatio) lub przecięcie brzegu napletka gdy obawa zgorzeli.

Bartholinitis

a) acuta.

Obok leczenia rzeżączki pochwy (przestrzykiwania), spokój, okłady zimne obok ciepłych kąpieli nasiadowych, a gdy obrzęk się zwiększa, szerokie nacięcie na wewnętrznej stronie wargi sr. mniejszej (z góry na dół) lub nakłócie, wypuszczenie ropy i wstrzyknięcie do wewnątrz 1—2% azotanu srebrowego.

b) chronica.

Wstrzyknięcie $^1/_2$—1% rozcz. azotanu srebr. do ujścia gruczołu zapomocą strzykawki Anel'a lub gdy sprawa dawna, wycięcie gruczołu albo nacięcie i wyłyżeczkowanie.

Blennorrhoea urethrae

a) acuta anterior.

Leczenie poronne właściwie nie istnieje. W okresie początkowym, gdy wydzielina skąpa, a bólów nie ma, użyć można przepłukiwań sposobem Janet'a, rozczynami kali hypermang. 1:4000:2000:1000 zapomocą irrygatora przez 8 do 10 dni, — w pierwszych dniach 2 razy dz., w następnych raz, w ilości $^1/_2$ litra do przedniej części, a gdy sprawa przejdzie na część tylną, tyleż wpuścić do pęcherza. Sposobu tego użyć można w okresie podostrym nawet długotrwałej rzerzączki, ale tylko wtedy, gdy nie ma powikłań.

Gdy objawy bardzo ostre, zalecić odpowiednią dyetę (zabronić potraw ostrych, korzennych i napojów wyskokowych), względny spokój, stolec codzienny, suspensorium, częste przemywanie prącia, uwaga na oczy, i tylko środki wewnętrzne.

Przeciw częstym wzwodom prącia i zmazom nocnym:

111. *Kali bromat. 10·0,*
Lupulini p. 1·0,
Morph. murat.
Camphor. trit. āā 0·10.
M. f. pulv. div. in dos Nr X.
D. in cart. cerat.
S. Przed nocą dwa proszki z przerwą godziny zażyć.

Przeciw bólom przy oddawaniu moczu:

112. *Decoct. Sem. lini 500·0.*
Syr. Diacodii 10·0.
Co godzinę łyżkę.

113. *Natr. bicarbon. 5·0,*
Sacch. albi 30·0,
Succ. citri gtt. 3.
S. W litrze wody przez dzień wypić.

Gdy zatrzymanie moczu wystąpi, czopki morfinowe, ciepłe kąpiele nasiadowe, cewnik w ostateczności. Gdy objawy nie są zbyt ostre, podawać Bals. Copaiv. Ol. Santali w ilości po 0·5, 3—4 razy dnia.

114. *Extr. fluid. Kawa-Kawa 20·0.*
S. 3 razy dnia po 20 kropli w wodzie.

115. *Salol 0·50.*
S. 4—6 proszków na dzień.

116. *Extr. Cubebar. alcoh. 20·0.*
Tct. aromat. acid. 5·0.
S. 4 razy dnia po 20 kropli.

117. *Bals. de Tolu,*
Pulv. Cubebar. rec. tus. āā 5·0,
M. f. pill. Nr. 50.
S. 3 razy dnia 2—3 pigułek.

Równocześnie polecić można wstrzykiwania i to wtedy, gdy ból przy moczeniu nie jest nasilony, gdy druga część moczu czysta i gdy nie ma powikłań. Zasady przy wstrzykiwaniach: Przed wstrzykiw. oddać mocz, przepłukać cewkę wodą letnią lub płynem zaleconym, strzykawka powinna działać gładko, po wstrzykiwaniach nie oddawać moczu przez 3—4 godzin.

Do wstrzykiwań:

Argent. nitr. 1:5000—3000,
Argentamin. 1:5000—3000
(w aptekach istnieje tylko 10% rozczyn),
Alumnol 1—3%.
Argonin $1\frac{1}{2}$—4%,
Protargol $\frac{1}{4}$—1%,
Itrol 1:10000:5000,
Largin $\frac{1}{4}$—1%,
Thallinum sulf. 3—5% (drogi)
Kali hyperm. 1:5000—3000.

Wszystkie te środki wstrzykiwać 3 razy dnia (jeżeli można, czwarty raz w nocy) i zatrzymywać w cewce przez 5 do 10 minut. Gdy wypływ więcej śluzowy a gonokoków w wydzielinie nie znaleziono, pozostawić jeden z powyższych środków tylko na wieczór, a przez dzień wstrzykiwać:

118. *Ammon. sulfoicht. 1—2%.*
S. 3 razy dnia przez 5 min.

119. *Zinc. sulfocarbol. $\frac{1}{4}$—1%.*
S. Jak wyżej.

120. *Alumin. crudi $\frac{1}{4}$—1%.*
S. Jak wyżej.

121. *Resorcin. resubl. 3—4%.*
S. Co 3 godziny, w cewce nie zatrzymywać.

Jeżeli wypływ skąpy, śluzowy, wstrzykiwać środki osadowe:

122. *Plumb. acet. basic. sol. 0·5—1%.*
S. 4 razy dnia przez 5 minut, przed użyciem wstrząsnąć

123. *Bismuth. subnitr. $\frac{1}{4}$—1%.*
S Jak wyżej.

124. *Ac. tannic. 0·1—0·5 : 100.*
S. 4 razy dnia przez parę min. Środki te przy dłuższem leczeniu co 10—14 dni zmieniać.

b) acuta anterior et posterior.

Środki hygieniczne takie jak poprzednio; gdy objawy bardzo ostre, stanowczo leżenie w łóżku, spokój. Wewnętrznie:

125. *Herb. Herniar.*
Fol. uvae ursi āā 30·0.
S. Na herbatę.

126. *Decoct. fol. uvae ursi e 25·0 : 500,*
Aqu. laurocerosi 3·0,
Syr. Diacodii 20,
S. Przez dzień na ciepło wypić

127. *Salol 0·50.*
S. 4—6 proszków dziennie.

128. *Natr. salicyl. 0·50.*
S. Co 2 godz. proszek.

Przeciw krwawieniu:

129. *Ferri sesquichlor 2·0,*
Aqu. destill. 200·0,
Syr. Cinamonn. 20·0.
S. Co 2 godz. łyżkę

130. *Ergotini 1·0,*
Laudani p. 0·10,
Sacch. albi 2·0.
Div. in dos Nr 10.
S. Co 2 godziny proszek.

131. *Extr. Haemostat.*
Elaeosacch. Cinam. āā 0·50.
Div. in dos Nr 10.
S. Co 2 godziny proszek.

Przy znacznem parciu: czopki morfinowe, kąpiele nasiadowe ciepłe.

Gdy objawy ostre ustąpią zupełnie, zacząć ostrożnie leczenie miejscowe (jak przy blen. chronica).

c) chronica anterior.

Przedewszystkiem przekonać się dokładnie, czy sprawa umiejscowiona tylko w przedniej części, co jest nader rzadkiem. Wtedy przy sprawach nie zbyt dawnych zalecać wstrzykiwania z początku przeciwgnilne, gdy istnieją gonokoki, później ściągające (patrz bl. acuta) lub zapomocą krótkich kauczukowych cewników przepłukuje lekarz sam przednią część cewki większą ilością płynu (Diday), albo wkrapla do części przedniej 1—3% roczczyn azotanu srebrowego zapomocą cewnika i strzykawki Guyon'a.

d) chronica posterior.

Najczęściej istniejąca obok rzeżączki przedniej części. Najpierw przekonać się, czy nie istnieją powikłania (cavernitis, periurethritis, strictura, prostatitis); w razie istnienia, leczyć je obok leczenia rzeżączki t. j. przestrzykiwać tylną część cewki moczowej, co drugi dzień, zapomocą cewnika miękiego lub metalowego (najlepiej Ultzmann'a) płynami w ilości 100—200 gr., albo roczczyny zgęszczone cewnikiem Guyon'a lub wkraplaczem Ultzmann'a. (Płyny patrz przy cystitis). Gdy sprawa trwa długo i opiera się leczeniu, bo zajęte głębsze warstwy błony śluzowej i narząd gruczołowy, użyć ciężkich sond metalowych (Nr 21 — 30 Charrière), które zakłada się co parę dni obok przepłukiwań i pozostawia przez 10 minut w cewce albo nawet mięsi się cewkę na sondzie.

Uwaga. Dla przekonania się, czy zajętą jest tylna część cewki mocz., użyć próby dwóch szklanek (Thompsona), wtedy przy zajęciu tylnej części, druga część moczu będzie więcej lub mniej zmętniała; — w wypadkach zaś wątpliwych przepłukać przed oddaniem moczu część przednią pewną ilością płynu (około 500

grm.) zabarwionego lekko błękitem metylowym, za pomocą krótkiego cewnika kauczukowego, wtedy strzępki niezabarwione lub mętność 1° moczu wskazują niezawodnie na zajęcie tylnej części, gdy zaś i pęcherz zajęty, mętną będzie i druga część moczu.

Bronchiectasis.

Świeże i dobre powietrze, jeżeli można pobyt na wsi lub w górach.

Leczenie nieżytu oskrzelowego. Jeżeli suchy nieżyt, dawać środki wykrztuśne, apomorphin, senega, ipecacuanh., stib. sulph aurant. z dodatkiem morfiny. Jeżeli wydzielina b. obfita, to środki ściągające, jak tanina, ałun, plumb. acet. na wewnątrz lub do wziewań, albo też środki balsamiczne, w szczególności ol. terebinth. 10—20 kropli dziennie z mlekiem; w przypadkach znacznej wydzieliny można dojść do 40—50 kropli na dzień. — Dyeta pożywna — dużo mleka, masła, ewentualnie ol. jecoris. aselli. do 60 gr. dziennie.

132. *Bals. peruv. 5·00,*
Aq. dest. 120·00,
Syrup amygdalini,
Mucil. g. arab. ãã. 10·00.
o 2 godziny łyżkę.

133. *Ol. terebinth. 0·5—2·0,*
Menthol. 0·25,
Aqu. dest. 120·00.
DS Do inhalacyi.

134. *Terpinol 3·00,*
Extr. et pulv. liquir. q. s.
utf. pil. N. 30.
S. 4—5 pig. na dzień.

135. *Mentholi 2·00,*
Sacchari
Gum. arab. ãã. 1·00,
Unguent. Glicer. q. s. f. pil.
Nr. 20 obduc. gelatin.
S. 3—4 pig. dziennie.

136. *Myrtoli 0·15,*
c. glicer. q. s.
ut f. capsul. gelat. N. 20.
S. 3—4 kapsułki na dzień.

Wreszcie pobyt nad morzem lub w miejscach klimatycznych.

Bronchitis acuta.

Wewnętrznie środki rozdzielające, wykrztuśne, wobec silnego kaszlu suchego, środki odurzające, balsamica i wody mineralne alkaliczne: Szczawnicka, Giesshübel, Bilińska, Selterska.

137. *Natri bicarb. 5·00,*
Morph. mur. 0·10,
Mfp. div. in dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

138. *Inf. rad. Ipec. 0·50 : 200·00,*
Syr. cort. aurant. 15·00.
MDS. Co godzina łyżkę.

139. *Inf. Seneg. e 6·00 : 200·00.*
Syr. simpl. 20·00.
DS. Co godzina łyżkę.

140. *Inf. rad. Quillajae*
e 5·00 ad 200·00,
Liq. ãmmon. anis. 2·00,
Syr. Seneg. 20·00.
DS. Co godzina łyżkę.

141. *Vini stibiati 15·00.*
DS. 3 razy dnia po 10 kropli.

142. *Natri bicarbon. 5·00,*
Sulph. aur. antimon. 0·20,
Morph. mur. 0·10,
Mfp. div. in dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

143. *Morph. mur.*
Apomorphin mur. ãã. 0·10,
Aqu. dest. 15·00,
MD. in vitr. nigr.
S. 3—4 r. dnia po 10 kropli.

144. *Apocodein mur. 0·10,*
Aq. lauroc. 10·00.
MDS. Po 10 kropli.

145. *Apomorphin hydrochl. 0·05*
Acid. hydrochl. gtts. 10,
Aq. menth. pip. 50·00,
Syr. simpl. 15·00.
MDS. Co 2 godz. ½—1 łyżecz.

146. *Pulv. Doveri,*
Sacch. albi āā. 3·00,
Mfp. div. in dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

147. *Extr. hyosc. 0·15,*
Aq. dest. 70·00,
Syr. simpl. 20·00.
S. Co 2 godz. łyżeczkę.

148. *Codeini phosph. Knoll.*
0·40—0·60
Aq. destill. ad 200.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

149. *Natri bicarbon. 5·00,*
Terpin hydrat. 1·00,
Codein. mur. 0·24,
M. fp. div. in dos. XII.

150. *Codeini phosph. Knoll.*
0·03—0·04, pro dosi
Co 2 godziny proszek.

B. chronica. Dobre powietrze, unikanie dymu, kurzu, pożywna dyeta, środki lekko przeczyszczające. Jeżeli można, wysłać na zimę do cieplejszego klimatu, w lecie pobyt na wsi lub zdrojowiskach. Inhalacye soli (2%) z dodatkiem Ol. terpent. Ol. pini pumilionis. Picie wód Szczawnickich, Giesshübler, Selters., Ems. Expectorantia: Ipeka, Apomorphin. Przy Bronchoblenorrhoea: Ol. Terebinth. dziennie dwa razy po 5—10 kropli z mlekiem, lub w kapsułkach. W razie duszności bańki suche, synapizmy.

B) Foetida:

151. *Ol. eucalypti 15·00,*
Ol. lavandul. gtts. X.
S. Po 10 kropli do inhalacyi.

152. *Tinct. eucalypti alcoh. 2·00,*
Syr. codeini 20·00,
Syr. tolu 20·00,
Aq. 80·00.
DS. Po łyżeczce wyżyć w ciągu 24 godzin.

153. *Ol. Terebinth. rectif. 25·00,*
S. 10—20 kropli do inhalacyi.

154. *Myrtoli 1·50,*
Exhibe in caps. gelat. Nr. 10.
S. Rano i wieczór kapsułkę.

155. *Tinct. benzoes 1·00,*
Mixt. gummos. 120·00.
DS. Jak wyżej.

U dzieci:

Dzieciom z nieżytem oskrzeli bez gorączki, woda Szczawnicka lub Selterska z mlekiem, przy częstym kaszlu:

156. *Inf. ipecac e 0·10 ad 80·00,*
Ammon. muriat. 1·00,
Aq. lauroc. gtts. X.
Syrup simpl. 15·00.
DS. Co godz. łyżeczkę.

157. *Extr. Hyoscyami 0·10,*
Sacch. lactis 5·00,
Mfp. div. in dos. Nr. X.
S. 3 pr. dziennie.

Nieżyty oskrz. na tle krzywicy lub zołzów, wymagają użycia tranu, żelaza i jodu, u osesków zwrócić uwagę na przewód pokarmowy. Inhalacya z wód alkalicznych, pobyt w miejscach lesistych i górzystych, lub nad morzem. Dyeta posilna, łatwo strawna (mleko, jaja, mięsa siekane). W razie n. o. z gorączką, trzymać dziecko w pokoju, środki wykrztuśne.

Jeżeli wykrztuszanie skąpe Natr. jodat. (0·50:100 w naparze ipeki) lub: Senega (e 5·00:100·00). Wdychiwania pary. Jeżeli wydzielina obfita, dodać do Senegi Liquor amm. anis. W razie ustania wykrztuszania, sinicy: flor. benzoes, wino mocne, Co-

gnać, ciepłe kąpiele z zimnemi polewaniami. Dzieci małe często nosić na ręku.

158. *Dct. cort. chinae e 3·00 ad 100·00,*
Natri jodat. 1·00,
Trae bellad. gtts. duas
Syr. altheae 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

Carcinoma oesophagi.

Rozszerzanie cieśni zgłębnikami, aby chory mógł przełykać. W razie bólu przy przełykaniu (dysphagia) kołaczyki:

159. *Cocain. mur. 0·005,*
Menthol. 0·01.
Sacch. q. s. ut f. tabula.
S. W razie potrzeby wziąść kołaczyk.

Lepsza eukaina, ponieważ nie sprowadza zatrucia. Dawka może być w kołaczyku 0·01 i więcej.

Carcinoma uteri.

W początkach cierpienia: wycięcie macicy częściowe, a najlepiej całkowite. W przypadkach, w których zaś znachodzimy nowotworowy naciek w więzach szerokich, leczenie objawowe: utrzymanie czystości przez wstrzykiwania odrażające.

160. *Kali chloricum 1:100.*

161. *Kali hypermang. 10·00,*
Aqu. dest. 150·00.
DS. Pół łyżki na litr wody.

162. *Acidi carbol. 20·00—30·00,*
Aqu. dest. 1000·00.
DS. Do wstrzykiwań.

Gdy plamy krwawe:

163. *Ac. pyrolign. crudi 300·00.*
DS. 3—5 łyżek na litr wody do wstrzykiwań.

164. *Creolini 20·00.*
DS. 10 kropli na litr wody.

165. *Ferri sesquichl. sol. 10·00,*
Aqu. dest. 1000·00.
S. Zewnętrznie.

Nadto gdy to nie wystarcza, zakładanie gazy jodoformowej do pochwy.

W przypadkach krwotoków spokój i tamponowanie pochwy.

Gdy znaczniejsze wybujałości i częste krwawienie: wyskrobanie nowotworu i przypieczenie cum ferro candente, thermokauterem itd. albo środkami chem. silnie żrącemi. W nowszych czasach polecają 18—20% roztwór wodny ferropyriny (Knoll), którym napawa się małe tampony i przykłada na miejsce krwawiące; ferropyriny można użyć też w tym celu w proszku na tamponach.

166. *Extr. chelidonii major,*
Glycerini,
Aqu. destill. āā 5·0,
Chloroformii. 0·075.
S. Strzykawkę na raz, podając równocześnie wewnętrznie 1—5·0 extr. chelidonii w roztworze wodnym dziennie.

Polecają używanie wewnątrz opium z cocainą, tą ostatnią 0·03 *p. dosi* 3 razy dnia. Poprawia to stan ogólny.

Podawać wewnątrz:

167. *Natr. chlorici 20·0,*
Syrup. flor. Naphae. 30·0,
Aqu. dest. 100·0.
S. 2—6 łyżek w przeciągu 24 godzin

a równocześnie stosować miejscowo:

168. *Natron chlorici,*
Bismut. subnitr. āā 10·0,
Jodoformi 4·0.
S. Stosować do tamponów lub:

169. *Jodoformi 1·0,*
Natron chlorici,
Glycerini āā 20·0.
S. Na tamponie założyć.

Wreszcie przeciw bólom należy podawać środki kojące: morfinę, opium i t. d. Baczyć na dobre odżywianie.

Carcinoma ventriculi.

W przypadkach nienadających się do zabiegu operacyjnego leczenie jest przypadowe, zmierzające do podtrzymania sił chorego za pomocą lekko strawnej a pożywnej dyety oraz usuwania bólów przez podawanie środków odurzających. Prócz tego wskazane jest podawanie kwasu solnego, którego żołądek rakowato zwyrodniały najczęściej nie wydziela, oraz podawanie przetworów Condurango, przeciw objawom dyspeptycznym. W razie towarzyszącego rozszerzenia żołądka lub krwotoków vide: Dilatatio ventriculi, Haematemesis.

170. *Acid. hydrochlor. 3·00,*
Pepsini german. solub de
Rostock 2·00,
Aq. dest. 200·00,
Syr. simpl. 15·00.
DS. Po każdem jedzeniu 2 łyżki zażyć.

171. *Tinct. nuc. vom.*
Acidi hydrochl. āā. 10·00.
DS. Po każdem jedzeniu 15 kropli w szklance wody.

172. *Tinct. chinae comp.*
— rhei vin. āā. 30·00,
Tinct. nuc. vom. 3·00.
3 razy dz. po 15—20 kropli.

173. *Extr. Condurango 2·00,*
Chloral. hydr. 1·00,
Aq. destill. 150·00,
Syr. cortic. aurant. 20·00.
DS. 3—5 łyżek dziennie.

174. *Vini Condurango 100·00.*
DS. 3 łyżeczki dziennie.

W razie wymiotów:

175. *Decoct. Condurango e 15·00,*
ad 180·00,
Trae rhei vin. 5·00.
Resorcin 2·00,
Syr. cortic. aurant. 20·00.
S. Co 2 godz łyżkę.

176. *Cocaini muriat. 0·20,*
Aq. dest. 10·00.
DS. W razie wymiotów 10 kropli zażyć.

177. *Argenti nitr.*
Extr. Bellad. āā. 0·50,
Aq. destillat. 30·00.
DS. 3 razy dnia 15—20 kropli.

178. *Antinosin 1·00,*
Dent. tal. dos. Nr. XX.
S. Proszek rozpuszczony w litrze wody do płokania żołądka.

W razie bólów podawać na wewnątrz morfinę lub codeinę.

179. *Codeini mur. 0·10—0·15,*
Sacch. albi 2·0,
Mfp. div. in dos. Nr. V.
W razie bólów 2 proszki.

Cardialgia.

Znaleść przyczynę bólu i takową starać się usunąć. Najczęściej: ulcus ventriculi, carcinoma ventriculi, chlorosis, i u histeryczek, neurasteników lub jako „crises gastriques".

W razie napadu ciepły okład na żołądek, synapizmy na dółek podsercowy, wstrzyknięcie podskórne morfiny, narcotica jak: opium z bismuth. subnitricum, Cocaina 0·01—0·02 p. dosi, Belladona, Chloroform i t. p. Nadto uregulowanie dyety.

180. *Tinct. opii croc. 5·00,*
Tinct. castor. 10·00,
Tinct. valer. aeth. 15·00.
MDS. 3 r. dz. po 10 kropli.

181. *Morphii mur. 0·005,*
Bismut. subnitr. 0·30,
Mfp. dtur. tal. dos. Nr. 10.
S. W razie bólu co 2 godziny proszek.

182. *Extr. Strychni 0·01,*
Bismut. subnitr.
Magnes. carb. ãã. 0·20,
Sacch. 0·10,
Mfp. tal. dos. 10.
S. Co 2 godz. proszek.

183. *Tinct. Strychni,*
Tinct. Opii ãã. 5·00.
DS. Co 2 godz. po 10 kropli w razie silnego bólu.

184. *Cocain. mur. 0·15,*
Aq. dest. 120·00,
Syr. ãurant. 30·00.
S. Co 1/4 godz. łyżeczkę.

185. *Chloroformii 1·00,*
Aq. dest. 150·00.
MDS. Co 1—2 godz. łyżkę.

186. *Bismut. valerian.*
Bismut. subnitr. ãã. 2·00,
Extr. nuc. vom. 0·50,
Extr. gentian. q. s. f. pill. 50,
Obduc. gelat.
S. 2—3 pig. na czczy żołądek.

187. *Zinci ferro hydrocyan. 0·20,*
Sacch. albi 4·00,
Mfp. div. in dos. Nr. XII.
S. Co 2 godz. proszek.

188. *Ol. cajeput gtts. X,*
Tinct. valerian. aether. 8·00.
S. Co 3 godz. po 30 kropli zażywać.

Prąd stały z anodą na dołek podsercowy, lub też przerywany na 6—10 minut. Przepłukiwanie żołądka ciepłą wodą na 38—40°.

Cardiopalmus, Hyperkinesis cordis.

Usunięcie przyczyny, najczęściej stan ogólno nerwowy, osłabienie, lub zatrucie kawą, herbatą i tytoniem. Nadto leczenie błednicy, niedokrewności i ogólnego osłabienia zwykłemi środkami. Podczas napadu przy silnej akcyi serca, okład lodowy na serce, spokój, wstrzymanie się od wszelkich podniecających napitków, natomiast przy słabem działaniu serca, podać wino, cognac, czarną kawę, herbatę, nadto:

189. *Coffein. citrici 0·10,*
Dtur. tal. dos. N. 4.
S. W razie napadu 1 proszek.

190. *Tinct. Veratri virid. 1·00,*
Aqu. dest. 80·00,
Syr. cort. aur. 20·00.
S. 3 łyżki dziennie.

191. *Sparteini sulph. 0·05,*
Sacchari 0·30,
Mfp. d. tal. dos. tres.
S. W razie napadu 1—2 pr.

192. *Theobromin 0·10,*
Sacchari 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. 10.
S. 4—5 pr. dziennie.

193. *Trae strophanti,*
Trae digital. ãã. 5·00.
DS. Podczas napadu 10—15 kropli raz lub dwa dzień.

194. *Tinct. convall. maj. 8·00,*
Tr. digital. 2·00.
DS. 3 r. dz. po 10 kropli.

195. *Trochisci nitroglyc. 0·001.*
S. W napadzie pół pastylki lub całą zażyć.

196. *Nitroglycerin 0·20,*
Spir. vini 20·00.
MDS. Zacząć od 1 kropli do 10 kropli 3 razy dzień. (w łyżce wody).

Osobom zaś nerwowym:

197. *Kalii bromat.* 1—2 gram na raz lub też:

198. *Trae Valerian. aeth. 10·00.*
S. 3 r. dz. po 15—20 kropli.

Podskórne wstrzyk. morfiny ½—1 ctgr.

199. *Morphii muriat. 0·10,*
Aq. sterilis.,
Glycerini āā. 5·0
DS. Do wstrzykiwań.

Catarrhus intestinorum.

Acutus.

Wskazane jest leżenie w łóżku, ścisła dyeta, okład ciepły na brzuch i środek przeczyszczający, najlepiej ol. ricini. W razie silnych bólów, leki odurzające; w razie, gdyby po kilku wypróżnieniach po środku czyszczącym biegunka nie ustąpiła, przetwory makowca, także leki osłaniające i ściągające.

Chronicus.

Leczenie powinno być przyczynowe, uważać należy na dyetę, która powinna być lekko strawną, unikać zaziębień (opaska flanelowa na brzuch). Woda karlsbadzka, Kissingen, Wildungen, w razie zaparcia środki lekko czyszczące (Saratica), lewatywy codziennie.

U dzieci łączy się zwykle z objawami ze strony żołądka Patrz: Gastroenteritis.

200. *Bismuth subnitr.*
Tannin.
Resorcin. āā 0·30,
M. f. pulv. T. dos. Nr XII.
S. 3 proszki dziennie (t. zw. Bizmutan).

W razie: tenesmus wstrzyknąć do kiszki stolcowej za pomocą strzykawki Oidmann'a 5 gramów płynu:

201. *Mur. morph. 0·3,*
Atropin. sulph. 0·01,
Aqu. dest. ad 100·0,

lub

202. *Extr. opii 1·5,*
Extr. Bellad. 0·5,
Aqu. dest. ad 100·0.

203. *Saloli 0·25,*
Laud. puri 0·02,
Mfp. dtur tal. dos. X.
S. 3 proszki dziennie.

204. *Bismut. salicyl. 0·25,*
Resorcin 0·15,
Laud. pur. 0·01,
Mfp. tal. dos. XII.
S. 3 proszki dziennie.

205. *Decoct. rad. Salep 200·00,*
Laudani puri 0·05,
Syr. Diacodii 20·00.
MDS. Co godz. łyżkę.

206. *Ichtalbini (Knoll) 0·20 —0·50,*
Dent. tal. dos. Nr. XII.
DS. Co 4 godz. proszek.

207. *Decoct. ligni Campech. e 20·00 ad 200·00,*
Laud. liq. Syd. gtt. XX,
Syr. cort. aurant. 20·00.
S. Co 2 godz. łyżkę.

208. *Decoct. rad. ratanh. e 15·00 ad 150·00,*
Tinct. laud. simpl. gtt. XX,
Syr. cinnamom. 15·00.
S. Co 2 godz. łyżkę.

209. *Tannini puri 1·0,*
Morphii mur. 0·10,
Sacch. albi 5·00,
Mfp. div. in dos. Nr. 10.
S. 3 proszki dziennie.

210. *Tannoform. 0·30*
Dt. d. Nr. XII.
S. Co 3 godz. proszek.

211. *Tannalbini (Knoll) 0·50—1·0*
Dent. tal. dos. Nr. XII.
S. 4 proszki dziennie.

212. *Extr. Opii 0·02,*
Tannini 0·10,
Naphtalin 0·25,
Mfp. d. t. d. XII.
DS. 2—3 proszków dziennie.

213. *Pulv. Doveri 1·00,*
Extr. Colombo,
Sacch. albi āā. 2·00,
Mfp. div. in dos. X.
DS. Co 2 godz. proszek zażyć.

214. *Benzonaphthol. 0·25—0·50,*
Dent. tal. dos. in capsul.
amyl. Nr. 20.
S. 4 proszki dziennie.

215. *Tannigen 0·30 - 0·50.*
Dent. tal. dos. Nr. X.
S. 3 proszki dziennie.

Catarrhus laryngis zob. Laryngitis.

Catarrhus pharyngis zob. Pharyngitis.

Catarrhus ventriculi acut.

Jeżeli w żołądku znachodzi się jeszcze treść, która ostry nieżyt wywołała, najstosowniej przepłukać zaraz żołądek, poczem chory powinien 2—3 dni zachować ścisłą dyetę.

Jeżeli aspiratora pod ręką niema, należy podać środek wymiotny.

W razie, gdy przypuszczamy, że treści w żołądku niema, wystarcza ścisła dyeta, i tylko gdy cierpieniu temu żołądka towarzyszy ta sama zmiana w jelitach, wskazane są środki przeczyszczające. Zresztą leczenie jest czysto przypadowe, gdy silne bóle w okolicy żołądka występują, wskazane są środki odurzające, w razie pragnienia: kwaski, woda sodowa, Giesshüblerska etc.

Wobec nadmiernego pobudzenia do wymiotów przy żołądku czczym połykanie kawałeczków lodu i Cocaina 0·005—0·01 na raz.

Jako środki wymiotne:

216. *Pulv. rad. Ipecac. 2·00,*
Div. in dos. VI.
DS. Co kwadrans proszek aż do wystąpienia wymiotów.

217. *Tartari stibiati 0·05,*
Aqu. dest. 50·00.
W 2-ch porcyach w przeciągu 10-ciu minut zażyć.

218. *Natr. bicarb. 2·0,*
Tinct. nucis vom. gtts. decem
Aq. destill. 150·00,
Syr. cortic. aurant. 15·00.
S. Co godz. łyżkę.

219. *Papain p. 0·50,*
Dent. tal. dos. Nr. 10.
S. 3 proszki dziennie.

220. *Resorcin. resublim.*
Acidi muriat. dil. āā. 2·00,
Aq. destill. 200·00,
Syr. cort. aurant. 20·00.
S. Co 2 godz. łyżkę

221. *Apomorphini mur. 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. Podskórn. $^1/_2$—1 strzyk.

Przeciw wymiotom:

222. *Cocain. mur. 0·10,*
Aq. dest. 10·00.
DS. 10—15 kropli na raz zażyć.

Przeciw bólom:

223. *Morph. mur. 0·10,*
Aq. dest. 10·00.
S. 10 kropli na raz zażyć.

Catarrhus ventriculi chronicus.

1. *Acidus.*

Dyeta pożywna lekko strawna z wykluczeniem potraw korzennych, kwaśnych, tłuszczów, jarzyn, napoi wyskokowych i CO_2 zawierających. — Wewnętrznie wskazane są środki alkaliczne, woda Karlsbadzka, Vichy lub

Szczawnicka (źródło Magdaleny) przepłukiwania żołądka roztworami soli alkalicznych, lub wodą Karlsbadzką; w razie silniejszych bólów w dołku podsercowym środki odurzające.

2. *Mucosus.*

Wskazana jest dyeta lekko drażniąca, a więc nieco napojów wyskokowych, kwasków organicznych, mięso w możliwem rozdrobnieniu, najlepiej więc siekane. Wewnętrznie środki gorzkie i kwas solny. Masaż żołądka, elektryzowanie.

Ad. 1.

224. *Sal. therm. Carolin factic* lub *originalis 100·00.*
S. Na czczo łyżeczkę w ½ szklanki ciepłej wody.

225. *Natrii biboracici*
Magn. ustae
Strontii bromati āā. 5·00.
MD. 3 razy na dzień na koniec noża — ½ łyżeczki w godzinę po jedzeniu.

226. *Natri bicarb. 15·00.*
Magn. carbon. 10·00,
Calcar. carbon. 5·00,
MD. in scatula.
S. 3 razy dnia na koniec noża zażyć.

W razie bólów:

227. *Morph. mur. 0·10,*
Aquae laurocer. 10·00.
MD. in vitr. nigro.
S. W razie bólu 10 kr. zażyć.

228. *Tinct. nuc. vom. gtts. X,*
Aq. laurocerас 10·0.
S. Dwa razy dnia po 10 kropli.

229. *Codeini 0·02,*
Natri bicarb. 0·25,
Magnes. carb. 0·10,
Mfp. d. tal. dos. X.
S. W razie bólu 2—3 pr. dz.

Ad 2.

230. *Trae Amar.*
Acid. hydrochl. dil. āā. 15·00.
MDS. Po każdem jedzeniu 20 kropli w łyżce wody zażyć.

231. *Acid. hydrochl. 3·00,*
Pepsin solub. german. de Rostock 2·00,
Aqu. dest. 200·00,
Syr. cort. aurant. 15·00.
MDS. Po każdem jedzeniu 2 łyżki zażyć.

Catarrhus vesicae zob. Cystitis.

Cephalalgia zob. Hemicrania.

Chlorosis.

Usunąć przyczynę bladaczki. Pożywienie posilne, ale łatwo strawne. Swieże powietrze, mierny ale systematyczny ruch. Należyte wysypianie się, nieprzeciążanie chorych ani fizyczną ani umysłową pracą. Szczególną mieć uwagę na zaburzenia żołądkowe i jeżeli takowe istnieją, przedewszystkiem starać się je usunąć.

232. *Tinct. malat. ferri,*
„ *Chin. comp. āā. 25.00.*
DS. 2—3 łyżeczki na dzień.

233. *Ferri sulfur. pur.*
Kalii carbon. āā. 15·00,
Gi. Tragacanth. q. s. ut. f. pill. N. 120.
Consp. pulv. cinam.
DS. 3 r. na dzień 2—5 pig. (Blauda pigułki).

234. *Ferri sulfur. sicc. 6·00,*
Kali carbon. sic. 5·00,
P. altheae 3·00,
Mel. crud. q. s. ut. f. pil. N. 120.
DS. 3 r. na dzień po 2 pig. (Pigułki Valetta).

235. *Aloes 2·00,*
Ferri pulv. 8·00,
Pulv. rad. rhei 4·00,
Mucil. gum. ar. q. s.
f. pill. pond 0·10,
Consp. cinnamom.
S. 2 razy dz. po 3 pig. przy równoczesnem zaparciu.

236. *Ferropyrin (Knoll) 0·60,*
Acidi mur. dil. gutt. quinque,
Pepsini german. 5·0,
Aq. destill. ad 200·0.
MDS. Po jedzeniu łyżkę.

237. *Ferri carbon. sacch.*
Sacch. albi,
Natri bicarb. āā. 3·00
Myrrh. pulv.
Pulv. rad. rhei āā. 2·00,
Mfp. D. ad scatul.
S. 2—3 razy na dzień na koniec noża.

238. *Ferri oxydati sacch. 10·00,*
Pulv. rad. Gent. 5·00,
Extr. Gent. q. s. ut f. pil.
N. 100.
S. 3 r. po 2 pigułki następnie 3—4 do 10.

239. *Ferri reducti 10·00,*
Magn. carbon.
Succ. liquir. āā. 4·00,
Glyc. q. s. ut. f. pil.
N. 100.
S. 3 r. po 2—4 pig. dziennie po jedzeniu.

240. *Ferri oxydati dialys. 5·00,*
Sol. arsen. Fovler. 1·05,
Aqu. dest. 150·00,
Aqu. menth. pip.
Syr. cinnam. āā. 15·00.
DS. 3 razy na dzień po łyżce. stołowej.

241. *Ferri arsenic. cum*
Ammon. citrico 0·02,
Sacch. albi 3·00,
Mfp. D. in dos. N. 10.
S. 2 proszki na dzień.

242. *Ferri lactici,*
Sacch. albi,
Elaeosacch. cinnamom. āā. 0·20
Mfp. D. tal. dos. N. XX. in
charta cerat.
S. 3 r. dz. proszek po jedzeniu.

243. *Pyrophosph. ferri et sodae,*
Sacch. albi āā. 0·20,
Mfp. D. tal. dos. N. XX.
S. 3—4 proszki na dzień.

244. *Liqu. ferri album. 50·00.*
DS. 3 r. po łyżeczce od kawy.

245. *Chinini ferro-citrici 1·00,*
solve in
Vin. malagens. 200·00.
DS. 3—4 łyżek dziennie.

246. *Haemol pulverati 25·00,*
Da in scatula.
S. 3 razy dnia na koniec noża zażyć.

247. *Ferratin. 1·00,*
Dent. tal. dos. Nr. XV.
S. 3 proszki dziennie.

248. *Haemogallol. pulv. 25·00,*
Do. in scatula.
S. 3 razy dnia na koniec noża zażyć.

249. *Ferropyrin. 1·00,*
Aq. destillat. 150·00,
Syr. cort. aurant. 30·00.
S. 3 łyżki dziennie.

Liquor mangano ferri peptonati wyrobu Matuli w Podgórzu dzieciom 2 r. d. po łyżeczce, dorosłym po łyżce.

Obok tego przetwory arsenikalne jak Sol. Fowlera, woda Gubera, Levico, Roncegno 2—3 łyżeczki na dzień, następnie i 2—3 łyżek. Wody żeleziste: Żegiestów, Krynica, Elster, Francensbad i t. d. kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa).

Cholelithiasis.

Uregulować dyetę, uważać pilnie na stolec, unikać siedzącego trybu życia, natomiast używać dużo ruchu, unikać uciskania wątroby przez gorset, paski itd. Podczas napadu okład ciepły na okolicę wątroby, oliwa w ilości 100—150 grm naraz. Ciepłe kąpiele, wstrzykiwanie morfiny samej lub z atropiną, czopki odbytnicowe — a w bardzo silnych bólach nawet narkoza chloroformowa. — W przypadkach gdzie napady kolki bardzo często się powtarzają, zabieg operacyjny — zresztą wskazanie do operacyi bardzo trudne.

250. *Aether. sulph. 15·00,*
Ol. Terebinth. rectific. 10·00.
DS. 3 r. dnia po 15—20 kropli. (Środek Duranda).

251. *Extr. belladon. 0·10,*
Aqu. dest. 20·00.
MDS. W napadzie co ½ godz. po 15 kropli.

252. *Morph. mur. 0·10,*
Aqu. dest.
Glycerini ãã. 5·00.
MDS. Do podskórnych wstrzykiwań, w jednej strzykawce 0·01 morfiny.

253. *Natri Salicyl. 0·50,*
Extr. bellad. 0·01,
Mfp. dtur. tal. dos. N. 10.
S. 4 proszki dziennie w wodzie sodowej.

Polecają też glycerynę w dawce 20—30 grm. w razie napadu. W dawce 5—15 grm. w wodzie alkalicznej kilka razy dziennie dla zabezp. od napadu.

lub

254. *Ol. olivar. optim. 200·00,*
Cognaci 20·00,
Vitelli ov. Nr. 2,
Menthol. 0·20.
DS. W przeciągu godziny na 2 razy użyć.

255. *Natri salicyl. 1·00,*
Natri sulphur. 3·00—5·00.
Mfp. Dtal. dos. N. XV.
S. 2—3 proszki dziennie stósownie do ilości wypróżnień.

Cholera.

W pierwszym okresie choroby środki przeczyszczające, a z tych przedewszystkiem Calomel. Po kilku obfitych wypróżnieniach, wywołanych środkiem czyszczącym, przetwory makowca. W przypadku, gdzie są już wymioty, rozwolnienie, odrazu przejść do przetworów makowca, chorego ułożyć w łóżku, okłady rozgrzewające, środki podniecające: herbata z rumem, cognakiem i t. p. Ciepłe kąpiele. Następnie przejść do enteroklysmy według Cantaniego: w wodzie przegotowanej o ciepłocie 30—40° C. rozpuszcza się tanninę 10·000:1000·00 lub też Acid. salicyl 1%; lejkiem Hegara wlewa się do kiszek 1—2 litrów z wysokości 2 metrów. Powtarzać co kilka godzin. Jeżeli pomimo tego następuje zapad (stad. algidum) stosować hypodermoklysę z wody destylowanej i sterylizowanej (wodę trzeba w tym celu ½ godz. gotować w kolbce zatkanej korkiem z waty.) Na 2 litry takiej wody daje się 6·00 Natri carbon. i 8·00 Natri chlorati ogrzewa do 40° C. (zachować ostrożność co do antiseptyki). Zresztą leczenie przypadowe, rozcierania wyskokiem, spirit. camphoratus; przeciw kurczom inj. morfiny (1—2 ctgr.) w razie wymiotów: wino szampańskie, zimna woda sodowa kwaśna, kawa czarna, połykanie lodu, kokaina. W razie zapadu środki podniecające, inj. podsk. eteru, ol. camphor. Desinfekcya stolców i wymiocin.

Krople Botkina:

256. *Trae chinae comp. 25·00,*
Chinin mur. 1·00,
Acid. mur. 1·50,
Trae Opii 6·00,
— Valer. aeth. 12·00,
— nuc. vom. 1·50,
Ol. menth. 0·50.
DS. Co godz. 15 kropli.

257. *Cocain mur. 0·30,*
Aqu. dest. 130·00,
Creozoti gtt. 15,
Acid. mur. dil. gtt. 50,
Syr. simpl. 30·00.
S. Co 2 godz. łyżkę

258. *Acid. hydrochl. 2·00,*
Cocain. mur. 0·12,
Tinct. Opii 2·00,
Aq. dest. 170·00,
Syr. simpl. 30·00.
DS. Co godz. łyżeczkę, dopóki wymioty trwają, później rzadziej (lekarstwo trzymać w lodzie).

259. *Tinct. Cinnamom. 20·00,*
— Opii croc. 0·75,
Bismut. subn. 5·00,
Mixt. gumm. 100·00.
S. Co godz. łyżkę (w biegunkach początk.).

260. *Tinct. opii croc. 6·00,*
Vini ipecac. 4·00,
Trae Valerian. aeth. 12·00,
Ol. menthae pip. 1·00.
DS. 15 kr. w herbacie z mięty.

261. *Camphor. 1·00,*
Aether. acet. 15·00,
Trae opii 3·00.
DS. Co ½ godz. 10 kropli.

Dujardin Beaumetz radzi:

1) aby chorego ogrzać napojami, kawą, herbatą z rumem i t. p. 2) przeciw biegunce:

262. *Acidi lactici 10·00,*
Syr. simpl. 20·00,
Tinct. cort. aur. 2·00.

Całość wlać do litra wody i co kwadrans 3 łyżki podać. Przeciw wymiotom pigułki lodowe lub:

263. *Tinct. valerian. 5·00,*
Laudan. Sydenham. 1·00,
Liquor Hoffmann 5·00,
Aq. menth. pip. gtts. V.
MDS. Po 25 kropli, ile razy przychodzi skłonność do wymiotów lub parcia na stolec.

Bucquoy poleca przeciw biegunce:

264. *Moschi opt. 0·30,*
Olei Menth. pip. gtts. 10,
Aetheris sulf. 10·0,
S. Co godzinę 5—10 kropli.

Cholera infantum zob. Gastroenter. acuta i acutiss.

Chorda.

1) Dyeta mleczna. 2) Uregulowanie stolca. 3) Zimne okłady i kąpiele systematycznie przeprowadzane, gdyż chwilowo użyte, działają raczej rozdrażniająco; *Antiaphrodisiaca*:

265. *Camphor. rasae 0·20,*
Mixt. gummosae 100·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

266. *Lupulini puri 0·10,*
Camphor. rasae 0·01,
Extr. Lupuli q. s. ut. f. pill. dtr. tal. dos. N. XII.
DS. 6 pigułek dziennie. Gdy to bezskuteczne, injekcya morfiny (0·01—0·02).

267. *Lupulini puri 0·10,*
Sacchari 0·30,
Mfp. dtur. tal. dos. N. 10.
DS. 3 proszki dziennie.

268. *Extr. opii aq. 0·10,*
Butyri Cacao q. s. ut f. supp. Nr. 5.
S. Wieczór 1—2 czopki.

269. *Extr. Belladonn. 1·0,*
Lanolin 8·0,
Vaselin 2·0.
S. Maść.

270. *Amylenhydrat 5·0,*
Aquae flor. aur. 50·0,
Syr. cort. aur. 30·0.
S. Na noc zażyć połowę.

Chorea minor.

Dobre odżywianie, pobyt na świeżem powietrzu, gimnastyka lecznicza, chociaż w cięższych przypadkach w samym początku, lepiej dzieci trzymać w łóżku. Zabronić nauki, dozwolić dużo spać. Jeżeli na tle niedokrewności, bladnicy, reumatyzmu; podawać przetwory chininy i żelaza, w ostatnim przypadku, przetwory salicylu. Kąpiele letnie, siarczane, kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa) (24—26°) prąd stały. Rozpylanie eteru na kręgosłup. W cięższych przypadkach, w celu uspokojenia można podawać chloral, Urethan, Sulfonal, aby wywołać dłuższy sen.

271. *Solut. arsen. Fovleri,*
Trae ferri pomati āā. 5·00.
DS. 3 r. dnia po 2—3 kropli po jedzeniu. Można postąpić do 5-ciu kropli.

Wody arsenowe: Gubera 2—3 łyżek, Levico i t. d.

272. *Chloral. hydrat. 4·00,*
Natri bromati 2·00,
Aqu. dest.
Syr. aurant. āā. 25·00.
MDS. 3 r. dz. łyżeczkę.

273. *Natri bromati 0·20,*
Chinini ferrocitrici 0·10,
Sacch. 0·20,
Mfp. Dtr. tal. dos. N. XV.
DS. 3 pr. dziennie.

274. *Sulfonali 0·25—0·50,*
Dtur. tal. dos. N. V.
S. Na noc proszek.

275. *Zinci valerian. 0·50,*
Sacch. alb. 2·0.
M. f. p. div. in pp. V.
S. 3 proszki dziennie.

276. *Flor. Zinci 0·50,*
Pulv. Valerian. 0·25,
Pulv. gum. 10·0.
Mfp. Div. pp. N. XXX.
S. 3 proszki dziennie.

Prócz tych środków, zachwalano w ostatnich czasach antipyrinę po 2—3 gram. dziennie (0·50 pro dosi).

277. *Propylamini 1·00,*
Aqu. menth. pip. 50·00,
Syrup simpl. 20·00.
MDS. 3 r. dz. łyżeczkę.
(Przez 3—4 dni).

278. *Ferri carbon. sacch. 2·0,*
Oxyd. Zinci 1·0
Sacch. alb. 10·0.
Mfp. S. 3 r. d. na koniec noża.

279. *Exalgin 1·00,*
Solve in spir. menth. pip. 5·00,
Aquae tiliae 120·00,
Syrup aurant. 30·00.
MDS. 3 r. dz. łyżeczkę.

280. *Physostigm. sulf. 0·01,*
Aq. dest. 10·0.
S. Wstrzykiwać początkowo ½ strzykawki później 1—2 strz.

281. *Hyoscin. muriat. 0·005,*
Aq. dest. 10·0.
S. Do zastrzykiwania, jak poprzedzający.

Cirrhosis hepatis.

Leczenie polega na podawaniu środków lekko czyszczących, najlepiej solnych, uregulowanie dyety, z której napoje wyskokowe wykluczyć należy, polecając też ścisłą dyetę mleczną; jeżeli chory przebył kiłę, to należy zastosować wcierki szaruchy a potem kal. jodatum.

Przeciw nagromadzeniu się płynu w jamie brzusznej, środki

moczopędne, gdy te nie są dostateczne i wobec indicatio vitalis, nakłócie powłok brzusznych i wypuszczenie płynu.

Jako moczopędne:

282. *Calomelanos 0·10,*
Sacch. albi 0·30,
Mfp. Dtur. tal. dos. N. XV.
DS. 5 proszków dziennie.

Przyczem jednak należy zwrócić baczną uwagę na dziąsła.

283. *Theobromini natrosalicyl. (vel Diuretin) 0·50,*
D. tal. dos. N. XV.
DS. 5 proszków dziennie.

284. *Inf. fol. Digit. 1·00 : 200·00,*
Liqu. Kali acet. 20·00,
Trae cort. aurant. 25·00.
MDS. Co godz. łyżkę.

285. *Inf. Juniperi 15·00 : 200·00,*
Syr. simpl. 15·00.
DS. Co godz. łyżkę.

286. *Kali jodati 10·00,*
Aq. dest. 200·00.
MDS. 2 łyżki dziennie.

Colica flatulenta.

Najczęstszą przyczyną niestrawności i kolki jest za częste podawanie piersi i uspakajanie dziecka piersią. Polecić regularne karmienie co 3 godz. w dzień i 2 razy w ciągu nocy.

W napadzie: wilgotne ciepłe okłady na brzuch, smarowanie ciepłą oliwą, lub maściami aromatycznemi. Wprowadzić do kiszki stolcowej kateter (powyżej sphincter internus). Lewatywy z ciepłej wody z oliwą. Rumianek lub herbata z mięty, łyżeczkami. Starszym dzieciom przykładać płatki nakrapiane rumem, synapizma.

287. *Calomel. 0·01—0·03,*
Sacchari 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. N. V.
S. Co godz. proszek.

288. *Natri benzoici 0·20,*
Aqu. dest.
Aqu. foenicul. āā. 30·00,
Trae laudani gtts. duas.
Syrup simpl. 15·00.
DS. Co godz. łyżeczkę.

289. *Chloral hydrat v. Urethan 0·50,*
Aqu. dest. 80·00,
Mucilag. gum. arab. 20·00.
MDS. Na 2 lewatywy w razie boleści lub drgawek.

Colica menstrualis vide Dysmenorrhea.

Cystitis.

Najczęściej przy sprawie rzeżączkowej.

Jeżeli objawy ostre: spokój, okłady ciepłe na okolicę pęcherza i międzykrocze, kąpiele nasiadowe ciepłe, dyeta mleczna, niedrażniąca, bez napojów wyskokowych, uregulowanie stolca.

Przeciw parciu na mocz:

290. *Morph. muriat. 0·01,*
Extr. Bellad. 0·02,
But. Cacao 1·50,
M. f. supp. d. t. d. Nr VI.
S. 2—3 czopków na dzień.

291. *Lupulini 0·20,*
Extr. Bellad. 0·01,
Extr. Opii aquos 0·005,
Sacch. albi 0·30,
M. f. pulv. d. t. d. Nr XII.
S. 3—4 proszków na dzień.

292. *Mixt. gummos. 500·0,*
Tinct. Laudani spl. gtt. XV,
Aqu. laurocer. 10·0.
S. Co godzinę łyżka.

przy bardzo znacznem parciu wstrzykiwanie morfiny.

Wody alkaliczne (Giesshübler. Bilińska, Salvator) tylko wtedy, gdy mocz wybitnie kwaśny; lepiej dawać do picia napary z ziół.

293. *Fol. Uvae ursi,*
Herb. Herniar.,
Chenop. Ambrosioides āā 10·0,
Div. in dos. Nr 10.
S. porcyę naparzyć w filiżance wody.

Przeciw krwawieniu:

294. *Liqu. ferr. sequichlor. 2·0,*
Aqu. dest. 175·0,
Syr. Cortic. aurant. 25·0.
S. Co godzinę łyżka.

295. *Ergotini Bonjeau 1·0,*
Sacch. alb. 2·0,
M. f. pulv. div. in dos. Nr X.
S. 4—6 proszków dziennie.

296. *Extr. hydrast fluid.,*
Vini malacensis āā 30·0,
Syr. Cinnam. 15·0.
S. Co 1—4 godz. po łyżce.

297. *Ac. tannic. 0·1,*
Salol. 0·5,
D. t. dos. Nr XV.
S. Co 2 godziny proszek.

Gdy objawy gwałtowne miną podawać Ac. salicyl. (5—6 proszków po 0·50), Natr. salicyl. (3—4 p. po 1·0), Salol (5—6 p. po 0·5), Natr. benzoic. (5—6 p. po 0·25), Urotropin (4—5 p. po 0·30—0·50).

W postaci przewlekłej, gdy wykluczono kamień pęcherza, nowotwór lub zwężenie cewki, podawać jeden z powyższych środków obok leczenia miejscowego t. j. przepłukiwań za pomocą cewnika opróżnionego pęcherza płynami:

2—4% *acid boric.*
1/4—1‰ *argent. nitric.*
1—2% *argonin,*
1/4—1‰ *argentamin,*
1/2—2% *protargol,*
1/2—2% *largin,*
1/4—1/2‰ *itrol (argent. citric)*
1 : 5000 *sublimat.*

Cewnika użyć można albo miękkiego Nelatona lub metalowego najlepiej Ultzmann'a. Gdy zaś chory nie znosi większych ilości płynu w pęcherzu, wkraplać za pomocą wkraplacza Ultzmann'a lub Guyon'a płyny zgęszczone:

1— 5% *argent. nitric.,*
5—10% *argonin,*
5—10% *protargol,*
1— 3% *itrol,*

w ilości 20—30 kropli. Gdy znaczny osad, ciągnący się:

5% *Natri chlorat.*
S. w obfitej ilości dwa razy dziennie pęcherz przepłukać.

W rozpaczliwych przypadkach drenowanie pęcherza.

Przy c. tuberculosa obok środków ogólnie przy gruźlicy używanych.

298. *Creosot. 0·05,*
Jodoform. 0·01,
Natr. arsenic. 0·001,
Pulv. benzoic. qu. s. ut. f. pill.,
D. tal. pill. Nr 50.
S. 2 pigułki dwa razy dnia.

Do pęcherza zaś wkraplać:

299. *Hydrarg. sublimat. corr. 1 : 5000 : 3000,*
S. 30—50 kropli do pęcherza wkraplać.

300. *Guajacol p. 5·0,*
Ol. Olivar. 100·0.
S. 1—2 razy na dzień po 1—2 ccm.

301. *Jodoform. 1·0,*
Ol. Olivar. 100·0.
S. Jak wyżej.

302. *Jodoform. 20·0,*
Glycerin. 10·0,
Aqu. dest. 6·0,
Tragacanth. 0·25.
S. Łyżeczka na 150 gr. wody letniej do przestrzykiwania pęcherza, połowę zostawić jak najdłużej.

Combustio.

Gdy tylko rumień istnieje wystarcza puder i okład:

303. *Liquor. Alumin. acet. 300·0.*
S. Do okładów.

Gdy istnieją pęcherze, nakłóć je i przykładać:

304. *Aqua Calcis,*
Ol. lini ãã 75·0.
S. Zewnętrznie.

305. *Airol. 2·0,*
Vaselin. flav. 2·0.
M. f. ung. S. Maść.

306. *Xeroform. 2·0.*
Vaselin. flav. 20·0.
M. f. ung. S. Maść.

307. *Acid. borici 4·50,*
Mag. bismuth. 9·0,
Lanolin. Libreichi
Vaselin. fl. ãã 45·0.
M. f. ung. S. Maść.

308. *Ichtyol. 4·0,*
Aqu. Calcis 30·0,
Lanol. Liebreichi
Vaselin. fl. ãã 15·0.
M. f. ung. S. Maść.

309. *Ichtyol 5·0,*
Naftalan 50·0.
S. Zewnętrznie.

310. *Bismuthi subnitrici 9·0,*
Acidi borici 5·0,
Naftalan 80·0.
M. f. ung. S. Maść.

Condylomata accuminata.

Jeżeli na wąskiej szypule najlepiej odciąć nożyczkami, gdy liczne, odpalić żegadłem Paquelin'a. Jeżeli drobne i w mniejszej ilości lub na żołędzi, łechtaczce i t. p. smarować 2 trzy r. dnia c. tinct. jodi lub tinct. ferri sesquichlorati, zasypywać:

311. *Pulv. frond. Sabin,*
Alumin. crudi ãã 10·0,
Cupr. sulf. 1·0.
S. Puder, albo wypalić: *Acid. chloroacet concent. p.*; wreszcie pędzlować codziennie aż do odpadnięcia (2—3 razy).

312. *Resorcin. resubl. 5·0,*
Collodii p. 25·0.
S. Zewnętrznie.

Dla uniknięcia nawrotów

313. *Resorcin. resubl. 5·0,*
Aqu. dest. 100·0,
S. Do przemywania.

314. *Zinc. carbon.,*
Bismuth. subnitric. ãã 9·0,
Resorcin. pulv. 2·0,
Talc. Venet. 80·0.
S. Puder.

Condylomata lata zob. Syphilis.

Congelatio.

W świeżem odmrożeniu nacieranie śniegiem w chłodnem miejscu aż do ogrzania i przeniesienia następnie do ciepłego pokoju, później pędzlowanie nalewką jodową.

315. *Naftalani 50·0.*
S. Zewnętrznie.

Gdy istnieją pęcherze, usunąć je i maść:

316. *Hydr. praecipit. alb. 2·0,*
Vaselin. flav. 30·0.
M. f. ung. S. Maść.

317. *Argent. nitr. 1·00,*
Vaselin. flav. 10·0,
Bals. peruv. 1·0.
M. f. ung. S. Maść.

Jeżeli skóra obrzękła:

318. *Ammon. sulfoicht.,*
Resorcin. alb.,
Tannin. ãã 1·0,
Aqu. dest. 5·0.
S. Do pędzlowania.

319. *Resorcin. resubl. 2·0,*
Mucil. gummi arab.
Aqu. dest. āā 5·0,
Talc. pulv. 1·0.
S. Do pędzlowania.

Przy zgorzeli opatrunek przeciwgnilny, usunięcie części zgorzelinowych, okłady z wody Goularda lub Liqu. alum. ac. Gdy sprawa dawniejsza, starać się usunąć zastój żylny przez wywołanie przekrwienia czynnego i obmywanie wyskokiem, kąpiele ciepłe z wody octowej lub ciepłe kąpiele piaskowe — obok tego:

320. *Ichtalbin (v. Ichtyol) 20·0,*
Glycerin. p.,
Collodii p. āā 10·0.
S. Co wieczór zapędzlować.

321. *Tct. jodi,*
Tct. Gallar. āā 10·0,
Collodii p. 50·0.
S. Do pędzlowania po podniesieniu kończyny ku górze.

322. *Calcar. chlor. 1·0,*
Ung. Paraffin. 9·0,
M. f. ung. subtill. d. in vitro fusco.
S. Na noc wcierać przez 5 minut (nos, palce).

Croup vide Laryngitis croup.

Coryza.

Siąkanie bez nieżytu wskutek oddechania zimnem powietrzem, silnego światła itp. usuwa ucisk palcami nozdrzy.

Siąkanie i nieżyt usuwają:

Olejek terpentynowy, 2—5% roztwór wyskokowy mentolu, świeża tra jodi wziewane. Dalej wdmuchiwania do nozdrzy proszków rozmaitych za pomocą „autoninsufflatora" (po prostu dwie rurki szklanne połączone w środku rurką gumową):

323. *Camphorae.*
Ac. tannic. āā 2·0,
Mf. p. subtiliss.
S. Proszek do nosa

albo

324. *Cocain. mur. 0·2,*
Menthol. 0·1,
Sacch. lact. 3·0.
Mf. p. subtiliss.
S. 4—5 razy dziennie wdmuchiwać do nosa.

Prócz tego leczenie napotne, wewnętrznie: chinin., salicyl., antipyrin., salipyrin.

Delirium tremens pot. zob. alcoholismus.

Diabetes insipidus.

Pożywna dyeta, mierne użycie napojów. Leczenie hydropatyczne, pobyt w górach. Kąpiele morskie, przetwory bromowe.

325. *Infus. Valerian. e 5·00, ad 100·00,*
Natri bromati 1·00,
Syrup 15·00.
MDS. Co 3 godz. łyżeczkę.

326. *Codeini phosphor. 0·10,*
Syr. simpl. 30·00.
MDS. 3 razy dz. łyżeczkę.

327. *Camphor. monobrom.*
Extr. Valer. āā. 5·00,
ut f. l. ar. pil. N. 30.
S. 2—3 pigułek dziennie.

Diabetes mellitus.

Tylko pożywienie złożone z mięsa, jaj i mleka, ostatnie w małej ilości; tłuszcze korzystne. Dużo ruchu.

Chleba najwyżej 100—150 grm. na dzień, z jarzyn wolno szpinak, sałatę, zielony groszek i fasolkę, kalafiory, szparagi, kapustę; z mącznych jedynie trochę ryżu. Do picia: kawa, herbata osłodzona saccharyną, która

nawet w większych ilościach nie szkodzi, kwaskowate wina, wódka, cognac, woda sodowa.

Jeżeli przy dyecie mięsnej występują zapady i grozi choremu coma diabeticum, to podawać wtedy większe ilości sody w wodzie sodowej lub Gieshüblerze.

Z lekarstw najlepiej jeszcze działa woda Karlsbadzka, potem Vichy, Neuenahr, spore dawki opium do 1·0—2·0 pro die.

Do osłodzenia płynów używa się pigułek z saccharyny.

328. *Saccharini 3·00,*
Natri carb. sicc. 2·00,
Manniti 50·00,
f. pill. N. 100.
S. Pigułkę na 1/2—1 szklankę płynu.

329. *Acid. lacticum 5·00—10·00 pro die.*

330. *Acid. carbol. 5·00,*
Aqu. dest. 150·00,
Aqu. menth. pip. 50·00.
DS. 3—4 łyżeczki na dzień.

Według Ebsteina:

331. *Codeini 0·05,*
Dtal. dos. N. XX.
S. Na dzień 3—4

lub

332. *Opii puri 0·50,*
Natr. bicarb. 5·00.
Mfp. Div. in dos. N. XV.
S. 3—4 na dzień.

333. *Extr. fol. Myrtillor 5·00,*
Extr. et pulv. Gentian q. s.
f. pil. N. 50.
S. Od 3 pig. dzien. do 10—12

334. *Jodoformii*
Extr. lactucae sativ. āā. 1·00,
Cumarin 0·10,
M. ut f. pill. N. XX.
S. 2—3 pigułki na dzień.

335. *Pilocarpini mur. 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. Podskórnie 1/2—1 strzyk.

336. *Lith. salicyl. 5·0,*
Lith. benzoic. 10·0,
Succ. et pulv. liquirit. q. s.
ut f. pill. N. centum.
S. 5—6 pigułek dziennie.

337. *Natr. salicylic. 10·0,*
Aq. dest. 200·0,
S. 4 łyżeczki, zwłaszcza w bólach.

338. *Flor. benzoes*
Pulv. gummos. āā. 2·0,
M. u. f. p. Div. in dos. N. X.
S. Co 3 godz. proszek.

W razie coma diabeticum środki podniecające, wstrzykiwanie eteru, ciepła kąpiel ze zlewaniami głowy zimną wodą.

Diathesis urica zob. Arthritis urica.

Dilatatio ventriculi.

Gdy przyczyną cierpienia jest zwężenie odźwiernika bliznowate, lub nowotworowe, wskazany jest zabieg operacyjny.

Chwilową poprawę osiągnąć można przez systematycznie, dłuższy czas stosowane przepłukiwanie żołądka, raz lub 2 razy dziennie roztworem kw. borowego lub salicyl. resorcyny, lub w razie oddziaływ. kwaśnego roztworem sody, soli lub wody karlsbadzkiej.

W razie bólów wskazane są środki odurzające i to lepiej podskórnie niż wewnętrznie.

W razie, gdy przyczyną cierpienia jest zwiotczenie ścian żołądka, należy przepisać dyetę pożywną, w małych ilościach a często podawaną z wykluczeniem o ile możności płynów; co dzień naczczo uwolnić żołądek zapomocą aspiratora żołądkowego od zalegającej treści, a w razie towarzyszącego nieżytu żołądka, takowy stosownie leczyć.

Skutecznie też działają zabiegi wodolecznicze, mięsienie i prąd indukcyjny, w okolicę żołądka stósowane.

W celu wzmocnienia mięśni żołądka: ipecacuanha 0·02—0·05 w przeciągu 24 godz., raz w pół godziny po jedzeniu, drugą dawkę (0·01) po całej godz. Extr. Belladon. po 0·01—0·02 na dawkę. Przy zaparciu stolca: przed jedzeniem dwie łyżeczki: Sulphat Magnes., Cremor tartari, et flor. sulphur. aa. p. aeq. Lewatywy z gliceryny. Jeżeli po jedzeniu występują boleści, poleca się 2—4 łyżek wody chloroformowej lub morfinę z magnezyą lub sodą. Przeciw wzdęciu: kreda, węgiel, magnesia w bardzo małych ilościach.

Diphtheritis s. Angina diphteritica.

Odróżnić postać pierwotną, czyli błonicę od postaci następowych t. j. zapaleń dyfterytycznych (błonicowatych). Pierwsza przy małej gorączce, szarych, grzybowatych nalotach bez znaczniejszych bólów gardła, bez obrzęku gruczołów szyjnych, prowadzi najczęściej do dławca (laryngitis diphteritica), druga odznacza się głębokiemi owrzodzeniami gardła, obrzękiem gruczołów szyjnych, wysoką gorączką lub też ciepłotą subnormalną, objawami ogólnego zakażenia.

I. Rozpoznawszy błonicę należy jak najwcześniej zastrzyknąć surowicę przeciwbłoniczą. Surowicę przyrządzają dzisiaj w takich dawkach, że w jednej flaszce mieści się tysiąc jednostek uodporniających, chociaż ilość surowicy wynosi w surowicy Bujwida 2—5 cm.^{3}, Paltaufa 10 cm.^{3}. Wobec rozwiniętej błonicy należy zastrzyknąć naraz przynajmniej jedną flaszeczkę; gdy błony zajęły całe gardło a zwłaszcza, gdy stwierdzono objawy rozwijającego się dławca 2 lub 3 dawki. Gdy po 24 godzinach naloty nie okazują tendencyi do oddzielania, a tembardziej, gdy się szerzą, należy dawkę powtórzyć. W ciężkich przypadkach dochodzi się nieraz i do 10.000 jednostek uodporniających (10 flaszeczek) zastosowanych w ciągu 4—5 dni. Zastrzyknięcie robi się w powłoki brzuszne, w udo lub w skórę klatki piersiowej (w okolicy pachy) odpowiednią strzykawką, poprzednio przez gotowanie wyjałowioną.

Wczesne zastrzyknięcie surowicy zapobiega szerzeniu się błon na krtań, stwierdzonem też jest powszechnie, że pod wpływem surowicy nie przechodzą przypadki lekkie w ciężkie postacie (septyczne) jak to dawniej często spostrzegano.

Wobec błonicy pierwotnej postaci lekkiej po uskutecznionem zastrzyknięciu, zupełnie zachować się wyczekująco, co najwyżej polecić wewnętrznie:

339 *Acidi phosph. dil. 2·0,*
Syr. rubid, 20·0,
Aquae d. 100·0.
S. Co 3 godziny łyżeczkę,
lub

340. *Natri salicyl 2·0,*
Syr. rubid 2·0,
Aquae dest. 100·0.
S. Co 2 godziny łyżeczkę.

3% roztwór kali chlorici lub acidi borici do płukania, odpowiednia lekka a posilna dyeta trochę wina.

II. Wobec błonicy z rozpadem i objawami ogólnego zakażenia należy obok zastrzykiwań surowicy w dawkach większych (naraz dwie flaszeczki) leczyć miejscowo i wewnętrznie.

Leczenie miejscowe: Okłady z lodu na szyi (w woreczkach gumowych), pić wodę z lodu z dodatkiem wina czerwonego, lody owocowe. Później przy rozpadzie błon lub zgorzeli, można przejść do ciepłych okładów i kataplazmów.

Płukania:

Aq. calcis, Acid. salicyl. 1%, Ac. boricum 2%, Kali chloric. 2%, Sublimat. 1%, Thymol ½%, Menthol ½%.

341. *Kali chlorici 10·0,*
Aquae dest. 400·0,
Extr. opii aquos 0·40,
Syr. simpl. 20·0.
S. Płókanie.

Mniejszym dzieciom przestrzykuje się gardło dużą strzykawką.

Pędzlowania:

342. *Solut. acid. citr. e 10·00: ad 50·00.*

343. *Resorcin. 30·0,*
Glycerin. 30·00.
S. Co 2 godz. pędzlować

344. *Acidi. salicyl. 0·50—1·00,*
Spir. vini. q. s.,
Glycerin. 40·00,
Infus. fol. Eucalypti 60·00.
DS. Co godz. zwilżać watą zamoczoną w tym płynie, miejsca bł. zajęte.

345. *Acidi carbol. cryst.,*
Acid. citric. cryst.,
Trae jodi āā 3—5·00,
Franz-Cognac 100·00.
MDS. Co 2 godz. pędzlować.

346. *Ferri sesquichl.*
Glycerin. āā. 10·00.
DS. Pędzlowanie 3 razy dz.

347. *Sublimati corros. 0·05,*
Aquae dest. 50·0,
Acid. tartar. 0·25.
S. Pędzlowanie.

348. *Acidi boracici 5·0,*
Glycerini puri,
Aquae dest. āā 10·0.
S. Pędzlowanie.

349. *Chloral hydrat. 10·0,*
Aquae dest. 20·0.
S. Co ½ godz. pędzlować.

350. *Papayotini 1·0.*
Aq. destillat. 10·0.
S. Co 10 minut pędzlować.

351. *Jodi puri 0·40,*
Spirit. vini. 20·0,
Chloroformii 2·0.
S. Pędzlować.

352. *Liqu. Ferri sesqu. 1·00,*
Aquae dest. 10·0—50·0.
S. Pędzlowanie.

Wdychiwania:

353. *Merc. subl. corr. 0·02,*
Aquae dest. 200·0.
S. Do inhalacyi.

354. *Sol. hydrogen. superoxyd. 2·0,*
Aquae dest. 100·0.
S. Do inhalacyi.

355. *Acid. lactici gtts. 40,*
Aquae dest. 200·0.
S. Do inhalacyi.

356. *Aquae calcis,*
Aquae dest. āā 150·0.
S. Do inhalacyi.

Środki podawane do wewnątrz:

357. *Chinin. muriat. 0·50—1·50*
Ammon. chlorati 1·00,
Aq. dest. 60·00,
Syrup rubid. 20·00.
DS. 3 razy dz. na łyżeczkę.

358. *Antypirin 1·50—2·00,*
Cognaci 20·00,
Aq. destil. 80·00,
Syrup simpl. 20·00.
DS. Co 3 godz. łyżeczkę.

359. *Kali chlorici 0·50—20·0,*
Aq. destil. 80·00,
Syrup rub. id. 20·00.
DS. Co 2 godz. łyżeczkę.

360. *Tinc. Myrrhae 4·00,*
Glycerini 8·00,
Aq. dest. ad 200·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

361. *Dcti cort. chinae e 5·00 ad 100·00,*
Natri salicyl. 2·00,
Syrup sacchari 20·00.
DS. Co 2 godz. łyżeczkę.

362. *Pilocarpin muriatic. 0·01,*
Pepsin 0·20,
Acid. muriat. dil. gtts. V,
Aq. dest. 80·00,
Syrup simpl. 20·00.
DS. Co godz. łyżeczkę.

363. *Ol. Terebinth. rctf. 8·00,*
Pulv. gum. ar. q. s.,
Aq. dest. 120·00,
Syrup simpl. 20·00.
DS. Co 3 godz. łyżeczkę (popić mlekiem).

364. *Camphor. 0·30,*
Mixt. gumm. 80·00,
Syrup sacchari 20·00.
DS. Co g. łyżeczkę, (zwłaszcza w formie septycznej).

365. *Aether. acet. 5·00,*
Ol. cinamom. 1·50.
DS. Co 2 godz. 3—5 kropli.

Arak co ½ godz. łyżeczkę, aż do upojenia.

366. *Kali chlorici 5·00,*
Trae myrrhae 15·00,
Acid. carbol. gtts. V.,
Mel despum. 20·00,
Aq. dest. 150·00.
DS. Co ½ godz. po 15 kropli.

Nadto w razie osłabienia czarna kawa, stare wino, cognac, nacierania octem lub winem.

W razie obrzęku gruczołów szyjnych, okład z Liquor alum. acetic.

Gdy wystąpi dławiec stosować leczenie podane przy laryngitis crouposa.

Dysmenorrhoe.

Wykazanie przyczyny (przyczyna mechaniczna, dalej, czy przyczyna w macicy; czy w jajnikach). Unikać ruchu bezpośrednio przed i podczas peryodu, zaziębienia, szkodliwych wpływów moralnych. Regulować dyetę. Jeżeli chora niedokrewna lub skrofuliczna, odpowiednie leczenie stanu chorobowego ogólnego. Leczenie kąpielowe: Iwonicz, Rabka, Krynica, kąpiele borowinowe, (Mattoniego sól borowinowa).

Podczas boleści spokój, suche ciepło na okolicę podbrzusza, środki kojące jak: lewatywy z Tra. opii simpl. (15 kropli na lewatywę albo Chloral hydrat (1·0) na lewatywę). Czopki do kiszki stolcowej, zawierające opium lub morphium, wstrzyknięcie morphiny pod skórę, u osób silnych, krwistych, po jednej pijawce, na wewnętrznej powierzchni obu ud.

W cięższych przypadkach należy zbadać dokładnie miejscowo narząd płciowy przez odbytnicę, albo jeżeli możebne przez pochwę.

Najczęstszą przyczyną bolesnego miesiączkowania, bywa niedrożność przewodu szyi macicy.

Niedrożność pochodzić może ze zmiany położenia macicy jak np. zagięcia tejże, z wrodzonej wązkości przewodu, z krętego przebiegu tegoż.

W tych razach zazwyczaj napotykamy równocześnie niepłodność.

W przypadkach takich wskazanem jest leczenie mechaniczne, polegające na wyrównywaniu zagięcia macicy, na rozszerzaniu przewodu szyi macicy sposobem tępym, wprowadzanie zgłębnika lub rozszerzaczy na

ten cel zbudowanych, do jamy macicy. Jeżeli te sposoby nie prowadzą do celu, wskazanem jest rozszerzenie macicy sposobem krwawym (Hysterostomatomia) najlepiej modo Rosner-Mars.

Elektryzowanie według metody Apostolego.

367. *Extr. hydrast. canad. fluid.* 2 razy dziennie po 25 kropli na 8 dni przed regularnością.

368. *Chloral hydrat. 8·00,*
Kali brom. 10·00,
Aqu. camphor. 200·00.
S. Co 2 lub 4 godz. łyżeczkę.

369. *Trae thebaicae*
„ *belladonae*
„ *hyoscyami*
„ *valerianae*
„ *Stramoni āā. 10·00.*
S. 3—4 razy dnia po 15—20 kropli.

370. *Kali bromati*
Antipyrini āā 10·0,
Extr. viburni prunifol. fluid. 20·0,
Aq. destill. 120·0
Syr. cort. aurantiae āā. 30·0.
DS. 2—4 łyżek dziennie.

Polecają też czopki.

371. *Extr. opii aquos. 0·02,*
Extr. belladonnae 0·01,
F. l. art. supposit.
S. Czopki.

372. *Trae vibur. prunifol.*
„ *piscid. erythr. āā 10·0,*
S. 4 razy dnia 20 kropli w wodzie zażyć.

Dysenteria.

W czasie epidemii unikać niestosownego pożywienia. Ścisła desinfekcya wypróżnień.

Dyeta ścisła, kleik, rosół, mleko. Słabszym można dozwolić bulion z jajem, wyciągów mięsnych, wina.

Oseski zostawić przy piersi, karmiąc regularnie co 3 godziny.

Leczenie rozpocząć należy od środków przeczyszczających, Calomel, Ol. ricini, dorosłym 2—4 łyżek dziennie. Później środki ściągające, miejscowe przepłukiwania kiszki letniemi roztworami. Starcia około odbytnicy troskliwie oczyszczać i zasypywać pudrem salicylowym.

Codziennie kąpiel ciepła, dorośli jedną dziennie. Ciepłota kąpieli 27° przez 5—10 minut. Okłady wysychające, kataplazmy, zawijania ciepłe sprawiają ulgę.

373. *Calomelanos 0·05,*
Sacchari 0·20,
Mfp. dtr. tal. dos. N. VI.
S. Co godz. proszek.

374. *Acidi Salicyl 10·00,*
Opii pulv. 0·20,
Mfp. div. in dos. N. X.
S. 3—4 proszki dziennie.

375. *Natri Salicyl 0·50,*
Laudani 0·05,
Mfp. Dent. tal. dos. N. X.
DS. 3 pr. dziennie.

376. *Natri Salicyl 5·00,*
Aqu. dest. 80·00,
Trae laud. gtts. X.
Syrup simpl. 20·00.
MDS. Co 3 godz. łyżkę.

377. *Saloli p. 5·0,*
Bismuth. salic. 2·0,
Mfp. Div. in dos. N. X.
S. 3 proszki dziennie.

378. *Rad. Rhei 6.0,*
Rad. ipec. 2·0,
Inf. Aq. fervid. q. s. ad colat. 120·0
adde
Gumi arab. 4·0,
Syr. altheae 30·0.
S. Co godz. łyżkę.

Do lewatywy używa się: sól kuchenna (0·5%), Acid. salicyl. (0·5%), Thymol (0·10%).

379. *Argenti nitrici 0·05,*
Aqu. dest. 200·00.
DS. Na 2 razy w lewatywie zastosować.

380. *Tannini 5·00,*
Aqu. dest. 500·00.
S. Na 2 lewatywy.

381. *Liquor. alum acet.*
Aqu. dest. āā. 100·00.
DS. Na 2 lewatywy.

Po lewatywach jakoteż w razie silnego parcia dać czopki:

382. *Butyri Cacao 0·50,*
Trae opii guttam
Mf. supposit.
S. 2—3 r. dziennie.

383. *Extr. bellad. 0·10,*
Morphii mur. 0·05,
Butyr Cacao q. s. f. sup.
N. V.
S. 1—2 czopków dziennie (dorosłym).

W przypadkach przewlekłych podawać dalej lewatywy i środki lekko ściągające.

W razie zapadu: Cognac, wino, kamfora, eter.

W okresie zdrowienia przechodzić zwolna do pokarmów: jaja, skrobane mięso itd.

Dziecom:

384. *Bismut. salicyl 1·00,*
Pulv. Doveri 0·20,
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. X.
DS. 3 pr. dziennie.

385. *Chinini tannici*
Bismuti salicyl. āā. 1·00,
Laudani 0·10.
Mfp. div. in dos. N. X.
S. 3 pr. dziennie.

Dyspepsia.

Przedewszystkiem wykryć przyczynę cierpienia i dokładnie zbadać funkcyę żołądka i kiszek.

Cierpienie to najczęściej stoi w związku z czynnościowem, nadmiernem wydzielaniem soku żołądkowego, lub z niedomogą wydzielniczą żołądka.

Stosownie do tego w 1-szym przypadku wskazane są środki alkaliczne, wody: Karlsbad, Vichy, Szczawnicka Magdaleny, w 2-gim kwas solny i środki gorzkie.

W innych razach zboczenia w wydzielaniu soku żołądkowego nie ma, tylko błona śluzowa żołądka jest nadczułą, a w tych przypadkach należy przed jedzeniem podawać środki znieczulające (cocaina) i zapomocą przepłukiwań żołądka zmniejszać przeczulicę błony śluzowej, można też podawać przetwory bromowe.

Prócz tego należy zwrócić uwagę na ogólny stan chorego, u anemicznych wskazane są środki żelaziste (Krynica, Żegiestów, Francensbad i t. d.) u neurasteników i hysteryczek skutecznem bywa leczenie wodolecznicze, wyjazd nad morze lub w góry.

386. *Natri bicarbon.*
Magn. carbon.
Kali carbon. āā. 5·00,
Pulv. rad. Rhei 7·00,
MD. in scatula.
S. 3 razy dnia na koniec noża zażyć, w razie jeżeli jest nadmierne wydzielanie soku żołądkowego.

387. *Sal. therm. Carolin 100·00.*
DS. Co dzień rano łyżeczkę w pół szklance ciepłej wody.

388. *Strontium brom. 2—3·00.*
Po obiedzie i po kolacyi.
W razach niedomogi wydzielniczej:

389. *Acid. hydrochl. 3·00,*
Pepsini German. solub de
Rostock 2·00,
Aqu. dest. 150·00,
Syr. simpl. 15·00.
MDS. Po każdem jedzeniu 2 łyżki zażyć.

390. *Acid. hydrochl. dilut.*
Trae absinthi āā. 15·00.
DS. Po każdem jedzeniu 20 kropli w łyżce wody zażyć.

391. *Orexin basic. 0·30,*
Dent. tal. dos. N. 5.
S. Jeden proszek rano zażyć.

U anemicznych z niedomogą wydzielniczą:

392. *Sol. Fovleri 5·00,*
Tinct. mal. ferri 10·00.
DS. Po obiedzie i kolacyi od 10—30 kropli.

393. *Trae ferri pomati 25·00,*
Trae Rhei vinosae
Trae amarae āā. 15·00.
MDS. 3 razy dnia po łyżeczce zażyć.

394. *Ferri carb. sacchar. 5·00,*
Extr. nucis vomicae 0·50,
Pulv. et extr. Rhei āā. q. s.
ut f. pill. N. 100.
DS. 3 razy dnia po 2 pigułki zażyć.

u osesków

Regularne karmienie, jeżeli przyczyną mleko krowie, wrócić do piersi, lub też zarządzić odpowiednie żywienie sztuczne. Calomel (0·01—0·03) lub Natrum benzoic. (3%) co 2 godziny łyżeczkę.

W razie wzdęcia bolesnego, wprowadzić kankę lub miękki kateter do odbytnicy. Jeżeli wymioty nie serowate, cuchnące, wskazują na brak kwasów: Acid. mur. (0·30:50·0) lub:

395. *Pepsin 1·00,*
Ac. muriat. gtts. tres.
Aqu. dest. 90·00,
Syr. simpl. 15·00.
S. Przed pokarmem łyżeczkę.

396. *Acid lactic. 1·0,*
Aquae d. 100.0,
Syr. simpl. 20·0.
S. Co 3 godziny łyżeczkę.

W razie nagromadzenia się kału w jelitach. Ol. ricini.

Przy Intertrigo towarzyszącem zmywanie wodą mydlaną.

397. *Magnes. ustae 5·00,*
Talci praepar. 20·00,
Acid. salicyl. 0·20.
MDS. Do posypywań.

U starszych dzieci:

398. *Trae Colombo*
Trae cascarillae āā. 5·00,
Trae bellad. 2·00,
Trae opii gtts. IV.
S. 5—10 kropli przed jedzen.

Eclampsia infantum.

Uwzględnić przyczyny: Początki chorób ostrych i zakaźnych, użycie środków odurzających, przepalenie głowy, kolki brzuszne, niestrawność, robaki, choroby dróg moczowych (phimosis), koklusz, skurcz głośni, ciała obce w nosie, zranienia.

Wśród samego napadu zimne okłady (woda z octem) na głowę co parę minut, lewatywy, gorczyczniki na kark i łydki, w razie długotrwałych drgawek wdychanie chloroformu (ostrożnie!) kilka kropel na chustce trzymać pod nosem. Lewatywy z chloralu.

W razie powtarzających się napadów:

399. *Chloral hydratis 1·00,*
Natri bromati 1·00,
Aqu. dest. 60·00,
Syrup sacchari 15·00.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę.

400. *Chloral hydratis 0·50,*
Aqu. dest. 80·00,
Mucilag. gum. ar. 20·00.
MDS. Połowę do jednej lewatywy.

401. *Urethani*
Sacchari āā. 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. N. V.
S. Co 2 godziny proszek w łyżeczce wody.

Jeżeli stolec zaparty:

402. *Calomelanos 0·30,*
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. X.
DS. Co godzinę proszek.

403. *Kali bromat. 2·0,*
Ammoni brom. 1·0,
Aqua dest. 100·0,
Syr. simpl. 30·0.
MDS. 4 łyżeczki dziennie.

404. *Moschii 0·30,*
Mixt. gum. 60·0.
MDS. Co $^1/_4$—$^1/_2$ g. łyżeczkę.

Eclampsia parturent. (Drgawki porodowe).

U ciężarnych okazujących cierpienie nerek, znaczniejsze obrzęki, podawać środki moczopędne (kali aceticum, Acidum benzoicum), środki wypróżniające, środki napotne, mleczna dyeta. Kąpiele ciepłe (36°—38° C.) ostrożnie.

Podczas napadu ułożenie w łóżku otoczonem materacami, aby chorą uchronić od obrażeń; przed wystąpieniem szczękościsku, wsunąć język do jamy ust i między szczęki wsunąć kawałek drzewa okrytego płótnem. Ruchów nie krępować. Znieczulić chorą silnemi dawkami narkotyków, morfin podskórnie 0·02—0·03 lub chloral w lewatywie (2·0). Gdy się chora budzi lub napad występuje, ponowić dawkę. Można użyć chloroformu do wdychania, ale tylko wtedy, jeżeli stwierdzić możemy pewną okresowość w występowaniu napadów np. napady występują regularnie co 20 lub 15—10 minut, wtedy minutę naprzód podać chloroform. Po napadzie kąpiel ciepłą 30° R., potem zawinąć w prześcieradło i koc, aby wywołać poty.

Podczas ciąży napady mogą ustać i ciąża być donoszoną, dlatego tylko w razach, gdy powyższe leczenie niepomaga, napady występują zbyt często, albo grozi obrzęk płuc, wzniecenie porodu przedwczesnego (założenie świeczki elastycznej do macicy, niektórzy radzą przebicie pęcherza płodowego).

Jeżeli napady występują podczas porodu najlepiej chloroformować, można użyć i narkotyków jak wyżej i kombinować jedno z drugiem. Podaje się narkotyk, a oprócz tego, ilekrotnie występują objawy zwiastunowe napadu, chloroform. Unikać częstego badania wewnętrznego, aby nie drażnić chorej. Jeżeli są warunki do łagodnego ukończenia porodu, to takowy ukończyć. Zabiegów gwałtownych, w celu rozwiązania rodzącej używać nie należy, chociaż w ostatnich latach zdanie się zmieniło w tym względzie i radzą w każdym przypadku o ile można najprędzej w uśpieniu ukończyć poród (Dührsen, Zweifel). Jeżeli szyja macicy zamknięta, można przed rozwiązaniem puścić do 500 gr. krwi w razie gdy tętno napięte mocno. Jeżeli napady występują w połogu, postępowanie jak podczas ciąży.

405. *Amyleni nitrosi 5·0,*
Ol. foeniculi 10·0.
MDS. 2—5 kropli do wdychiwań na chustce (amylnitrit)

406. *Laudani p. 0·20,*
Sacch. albi 5·0,
Mfp. div. in dos. Nr X.
S. Co $^1/_2$ godz. proszek.

Eczema.

Przedewszystkiem uwzględnić moment etiologiczny, usunąć więc zależnie od przypadku szkodliwe czynniki zewnętrzne, a więc wodę i światło, wpływ wilgotnego powietrza, drażnienia przez odzież. Gdy wyprysk słoneczny (e. solare) polecić nosić kobietom weloniki żółte lub zielone, mężczyznom parasole.

Przy wyprysku ostrym, szczególnie, gdy istnieje sączenie, pilnie pudrować:

407. *Talci Venet.,*
Amyl. trit. āā 50·0,
Zinc. oxyd. 5·0.
S. Puder.

408. *Zinc. oxyd.*
Magist. bismuth. āā 15·0,
Ceruss. 7·50,
Talc. Venet.,
Amyl. Orizae āā 30·0.
S. Puder.

409. *Zinci oxyd.,*
Amyli āā 25·0,
Naftalan 50.
Mf. ung. S. Zewnętrznie.

Do zasypek nie dawać olejków eterycznych.

Gdy wyprysk zajmuje całe ciało, zawinąć chorego w zapudrowane prześcieradło i skrzętnie zasypywać pudrem.

Jeżeli skóra obrzękła, suche zimno (przyrząd Leiter'a) lub często zmieniane okłady:

410. *Liqu. Alumin. acet.,*
Aqu. fervid. āā 150·0.
S. Do okładów.

411. *Plumb. acetic. 7·0,*
Alumin. crud. 2·0,
Aqu. dest. 200·0.
S. 2 litrami wody rozcieńczyć do okładów.

412. *Resorcin. resubl. 10·0.*
Aqu. fervid. 500·0.
S. Do okładów.

413. *Ac. thymic. 0·50,*
Aqu. dest. 500·0.
S. Do okładów.

Gdy znaczne sączenie:

414. *Ac. carbol. liquefact. gtt. XL,*
Spir. vin. rect. 20·0,
Glycerin. p. 8·0,
Zinc. oxyd.
Amyl. tritic. āā 10·0,
Aqu. fontis. 250·0.
S. Woda do obmywania.

Przy eczema papulosum acutum lub gdy istnieje znaczne swędzenie nawet przy sączącem, zwilżać kilka razy dnia wyskokiem i pudrować:

415. *Ac. carbolic. (s. salicyl.) 2·0,*
Spir. vini rect. 150·0,
Spir. Coloniens.,
Spir. Lavandul.,
Glycerin. p. āā 25·0.
S. Zwilżać zamoczoną watą.

416 *Ac. carbolic. (s. salicyl.),*
Glycerin. p. āā 2·0,
Balsam. peruvian. 1·0,
Spir. vini rect. 200·0,
S. Jak wyżej.

Zamiast wyskoków użyć można:

417. *Talc. Venet. pulv.,*
Amyl. tritic. āā 100·0,
Glycerini p. 40·0,
Aqu. Plumbi 200·0,
M. f. liniment.
S. Rozcieńczyć taką samą ilością wody i pędzlować.

418. *Zinci oxyd.*,
Amyli āā 15·0,
Naftalan 50·0,
Acidi salicyl. 1·0.
S. Zewnętrznie.

Przy eczema squamosum parę razy dnia smarować maścią i zapudrować lub obwiązać opaską, usunąwszy poprzednio łuski za pomocą oliwy lub waseliny.

419. *Mercur. praecipit. alb. 3·0,*
Ung. Glycerin. 30·0,
M. f. ung.
S. Maść.

420. *Salol. p. 2·0,*
Ol. Olivarum,
Axung. porcin.,
Lanolin. anhydr. āā 25·0,
M. f. ung.
S. Maść.

421. *Resorcin. resubl. 5·0—10·0,*
Zinc. oxydat.,
Amyl. tritic.,
Vaselin. flavi,
Lanolini p. āā 25·0,
M. f. ung.
S. Maść.

422. *Menthol. 1·50,*
Saloli 2·0,
Ol. Olivar. 3·0,
Lanolini anhydr. 50·0,
M. f. ung.
S. Maść na ręce.

423. *Ac. boric. (v. Salicyl) 3·0,*
Zinc. oxydat.,
Amyl. trit. āā 25·0,
Vaselini flav. 50·0.
S. Pasta (najwięcej używana).

424. *Ol. Rusci,*
Sulf. praec. āā 5·0,
Naftalan 50·0.
S. Zewnętrznie.

425. *Resin. Benzoës pulv. 5·0,*
Axung. porcin. 160·0,
Digere, cola et adde:
Zinc. oxyd. 25·0,
M. f. ung.
S. Maść Wilsona.

Gdy skóra gładka, mało zaczerwieniona, pędzlować raz na dzień ostrożnie.

426. *Ol. Rusci 50·0,*
Spir. vin. rect.,
Aether. sulf. āā 75·0.
S. Tinctura Rusci.

427. *Ammon. sulfoichtyol. (s. Thiol) 50·0,*
Spir. vin. rect.,
Aether. sulfur. āā 75·0.
S. Do pędzlowania.

428. *B naphtol. 1·0,*
Spir. vin. rect. 100·0.
S. Do pędzlowania.

429. *B naphtol. 0·50,*
Ung. emoll. 25·0,
M. f. ung.
S. Maść.

Gdy maść zadrażnia, zasypywać pudrem.

Przy wyprysku przewlekłym należy strupy i łuski usunąć i naciek w skórze doprowadzić do wessania.

Gdy wyprysk sączący (e. madidans) przykładać na wąskich kawałkach płótna rozsmarowaną maść dwa razy dziennie poczem obwiązać watą i opaską, przedtem jednak zmyć dokładnie mydłem szarem i wodą ciepłą, co i później wedle potrzeby powtórzyć należy.

430. *Emplast. diachylon simpl.*
Ol. Olivarum āā 50·0,
M. f. ung.
S. Maść Hebry.

431. *Emplast. diachyl. simpl.*
Vaselin. flav. āā 50·0,
M. f. ung.
S. Maść Kaposi'ego.

432. *Empl. saponat. 80·0,*
Ol. Olivarum 20·0,
Ac. salicyl. 2·0 5·0.
S. Przykładać na kalikocie.

W celu usunięcia strupów przykładać na kawałkach pło-

tna oliwę, maść Hebry, Kaposi'ego

433. *Naftalani 50·0,*
Ung. Wilsoni,
Amyl. trit. āā 25·0.
S. Zewnętrznie.

434. *Empl. saponat. 100·0,*
Leni calore fuso adde:
Ac. salicyl. 10·0,
M. f. empl.
S. Plaster salicylowy (Pick'a).

Dla usunięcia pozostałości po maści i rozmiękłego przyskórka, zmyć spiryt. mydlanym lub mydłem szarem, poczem usuwać naciek w skórze przez smarowanie dziegciem, ichtyolem, naftolem lub

435. *Ichtyol 2·0,*
Glycerini 8·0,
Naftalani 20·0.
S. Zewnętrznie.

436. *Ichtalbini (Knoll) 3·0,*
Aq. destill.,
Glycerini āā 20·0.
S. Zewnętrznie.

437. *Eurobini 2·0,*
Eugallol 10·0,
Aceton 10·0.
S. Zewnętrznie.

438. *Lenigalloli 1·0—10·0,*
Sapo virid. 2·0,
Vaselini flavi 10·0.
S. Zewnętrznie.

Gdy wystąpi podrażnienie, maść obojętna (m. cynkowa, borowa, Hebry) i puder, poczem na nowo środki drażniące.

Gdy wyprysk uporczywy, szczególnie na rękach, zapędzlować c. kali caustico 1 : 2, poczem maść lapisowa 1% lub

439. *Ol. Rusci 2·0,*
Naftalani 50·0.
S. Zewnętrznie.

Zapędzlować raz dziennie, następnie maść cynkową lub pastę borową.

440. *Ol. Rusci,*
Sulf. praec. āā 5·0,
Naftalani 50·0.
S. Zewnętrznie.

Jeżeli wyprysk trwa uporczywie czas dłuższy lub często powraca skutkiem jakiejś choroby ustrojowej (scrophulosis, chlorosis, dysmennorrhoea i t. p.) leczyć chorobę podstawową.

Eczema seborrhoicum.

Gdy znaczne sączenie pudrować, potem obmyć strupy, namoczywszy je przez kilka godzin oliwą i usunąć nadmierny tłuszcz ze skóry za pomocą mydła:

441. *Spir. saponato-kalin. 100·0.*
S. Mydło.

Gdy skóra bez strupów, czysta, polecić maście:

442. *Resorcin. resubl. 5·0,*
Zinc. oxydat.,
Amyl. tritic āā 25·5,
Vaselin. fl. 50·0,
M. f. pasta.
S. Maść.

443. *Xeroformi 1·0—5·0,*
Naftalani 20·0—50·0.
S. Zewnętrznie.

Gdy skóra przychodzi do stanu prawidłowego, na noc przykładać maść, a przez dzień zmywać

444. *Resorcin. resubl. 10·0,*
Spir. vin. rect. 100·0,
Spir. Coloniens. 50·0,
Bals. peruvian. 2·0.
S. Spirytus na głowę.

445. *Ac. boric. 4·0,*
Glycerin. p. 15·0,
Spir. vin. rect. 100·0,
Tct. Benzoës 2·0.
S. Codziennie głowę zwilżyć.

446. *Sulfur. praecipit. 12·0,*
Camphor. trit. 1·0,
Mucilag. gum. arab. 6·0,
Aqu. Calcis.
Aqu. Rosarum āā 100·0.
S. jak wyżej.

Przytem zalecać można do mycia głowy mydeł Eichhoff'a: resorcynowego, resorcynowo-siarkowego i naftolowego.

Emphysema pulmonum.

Przeważnie leczenie symptomatyczne.

Unikanie zaziębień, przemoczenia nóg, wogóle wszystkiego, co może sprowadzić lub powiększyć nieżyt oskrzelowy. Główne zadanie leczyć nieżyt oskrzelowy przez pobyt na świeżem górskiem powietrzu, picie wód w Szczawnicy, Reichenhall, Nauheim; na wewnątrz Pulv. Doveri, Amonium muriat, Tannina z morfiną, Stibium sulphurat. aurant. z morfiną, apomorfin, Inf. Ipecacuanhae lub radix Senegae, przetwory balsamiczne jak: Balsam peruv. tolutanum, ol. terebinth. terpinol, terpinhydrat (3·00: na 30 pigułek, z tego 1—3 pig. dziennie).

Leczenie w gabinetach pneumatycznych lub za pomocą przyrządów Waldenburga lub Geigla i Majera (Würzburg) lub Schnizlera, lub w Truskawcu w zakładzie inhalacyjnym.

U ludzi otyłych można polecić picie wód Karlsbadzkich lub Kissingen. Przy osłabieniu akcyi serca, podawać obok środków wykrztuśnych i nasercowe. Uważać na wypróżnienia, w razie braku tychże, podać odpowiednie środki.

Dyeta pożywna, ale nie wzdymająca.

447. *Terpinoli 3·00,*
Extr. et pulv. liquir. q. s. ut. f. pil. N. 30.
S 3—4 pig. dziennie.

448. *Apomorph. hydrochl. 0·05,*
Morphii mur. 0·03,
Acidi mur. gtts. X.
Aqu. dest. 180·00,
Da in vitro nigro.
S. Co 3 godziny łyżkę.

449. *Stibii sulph. aurant. 0·30,*
Morph. mur. 0·10,
Natrii bicarb. 5·00,
Mfp. div. in dos. N. XV.
S. 2—3 proszki dziennie.

450. *Gutti*
Fol. digit.
Bulb. Scillae,
Stibii sulphur. aurant.
āā. 1·50,
Extr. Pimpinellae q. s. ut. f. pil. N. 60.
DS. Co 2 godziny pigułkę.

451. *Ol. terebinth. 2·00,*
Aq. menth. pip. 150·00,
Mucil. g. arab. 30·00.
DS. Co 2—3 godz. łyżkę.

452. *Extr. Belladon. 0·1,*
Pulv. rad. Ipec. 0·2,
Sacch. alb. 3·0,
Mfp. Div. in dos. N. X.
S. 3 proszki dziennie.

453. *Extr. Hyoscyam. 0·15,*
Aqu. dest. 70·00,
Syr. simpl. 10·00.
DS. Co 2—3 godz. łyżeczkę.

Przy dyspnoe:

454. *Extr. Quebracho aq. 5·00,*
Aq. destill. 50·00.
S. Co 3 godz. łyżeczkę zażyć.

455. *Quebrachin 0·50,*
Extr. Glycyrrhizae q. s. ut. f. pil. N. X.
S. 4—5 pigułek dziennie.

Endocarditis.

Leczenie objawowe a więc: Spokojne leżenie w łóżku dyeta płynna, niepodniecająca. Na okolicę serca okłady zimne lub worek z lodem.

Na wewnątrz cardiaca, zwłaszcza digitalis, strophantus, w razie bólu mierne dawki morfiny.

Przy znacznem osłabieniu: kawa czarna z cognakiem, wino mocne, kamfora lub eter podskórnie wstrzyknięty. Coffeina lub Theobromina po 0·10 na dawkę, 1·00 pro die, obok innych środków nasercowych jak Convalaria, Sparteina i t. d.

Przy gorączce wysokiej, mierne dawki antipyretyków, z obawy groźnego zapadu najlepiej razem z Coffeiną lub Theobrom.

456. *Infus. fol. digit. e 1·50*
ad 150·00,
Coffeini citrici 5·00,
Liquor. Kali acet. 50·00,
Succ. liquir. 10·00.
S. W ciągu 2 dni użyć.

457. *Tinct. Strophanti*
Aq. lauroc. āā. 10·00.
S. 3 r. dz. po 10—20 kropli.

W zaparciu stolca:

458. *Pulv. fol. digit.*
Calomelanos āā. 0·40,
Sacchari 3·00,
Mpf. div. in dos. 10.
S. Co 3 godz. proszek (dla dzieci).

Endometritis.

a) Ostry nieżyt: spokojne leżenie w łóżku, środki lekko wypróżniające, okłady wysychające na brzuch, wstrzykiwania letnie, zawierające środki desinfekcyjne: Acidum boric. (3 : 100) Ac. carbolicum (2 : 100) i t. d. W razie bólów, czopki cum laudano lub cum morphio.

b) Przewlekły nieżyt wymaga jużto leczenia ogólnego, (kąpiele z soli borowinowej Mattoniego) i t. d., już też leczenia miejscowego.

W tym celu można używać wprowadzania środków żrących przypiekadłem Chiarego, albo za pomocą sondy owiniętej watą i napojonej n. p. cum Tra jodi. cum liquore ferri sesquichl. itd. Przepłókiwania macicy za pomocą cewnika Bozemanna, Olshausena, itd. rozczynami: kwasu borowego, karbolowego jak wyżej. Schulze radzi przedtem rozszerzyć macicę sposobem tępym. Wprowadzenie rozczynów silniejszych, jak kwas karbolowy 4%, Cuprum sulphuricum 10% za pomocą rurki Bandla w jego wzierniku do jamy macicy. Wprowadzanie pręcika Spiegelberga lub Fritscha owiniętego watą napojoną rozczynem chlorku cynku 10—50%, przyczem należy pod tylną wargę macicy podłożyć watę napojoną 10% rozczynem sody, aby spływający chlorek cynku nie sparzył bł. śluz. pochwy. Klien poleca co 3—8 dni wprowadzanie do szyi za pomocą odpowiedniego instrumentu (Uteruspistole) patyczków zrobionych z cukru mlecznego, gumy arabskiej, białka, glyceryny, które zawierają 2% argentum solubile.

Wprowadzanie na pręciku owiniętym watą rozczynu 50% kw. mlekowego.

459. *Alumnol 2·50,*
Trae jodi,
Alcohol āā 25·0.
S. Zewnętrznie.

460. *Naftalani 50·0.*
S. Zewnętrznie.

Dawniej wstrzykiwano rozczyny do jamy macicy wstrzykawkami Brauna, Madurowicza.

Wprowadzanie do jamy macicy pręcików zawierających jodoform, taninę itd. Wprowadzanie do jamy macicy gazy jodoformowej w postaci długiego paska, którego jedna część wypełnia macicę, druga zaś sterczy do pochwy.

Jako nowy sposób uważać należy przyżeganie bł. śluzowej za pomocą pary wodnej 100° C. 1—1½ minuty, ku czemu wymyślono przyrządy (Suegirieff, Panecki).

Gdy te sposoby nie wystarczają, wyskrobanie jamy macicy (Abrasio mucosae).

Owrzodzenia części pochwowej należy goić przyżeganiem zapomocą: nastoju jodowego, azotanu srebrowego w laseczce, Cuprum sulphuricum w kryształach, Acidum nitricum fumans, który się stosuje ostrożnie za pomocą pręcika szklanego albo asbestowego. W ostatnich czasach polecają zakładać do pochwy gałki składu:

461. *Europhen 0·05,*
Ol. amygdal. gtt. nonnull.,
Butyr. cacao 2·50,
Mf. globulus vagin. N. I.
(frigid parat).

W przypadkach dawnych owrzodzeń z przerostem gruczołowym, najlepiej wyskrobać ostrą łyżeczką dno wrzodu i przypiec następnie, do czego użyć można ferrum candens, thermocauter Paquelina, Galvanocauter.

Enteritis follicularis.

Odstawione dzieci wrócić do piersi. Mieszanka śmietankowa Biederta lub zupa Liebiga za pokarm. Kleik jęczmienny, kawa żołędz., mąka Kufeka. kakao.

Przepłukiwanie jelit 1% wodą słoną, 3% Acid. boricum. 1% Natr. salicyl. Liquorem alum. acetici aa. c. Aq. Toż i na wewnątrz.

462. *Liquor. alum. acet. 30·00,*
Aq. dest. 50·00,
Syrup 20·00.
S. Co 2 godz. łyżeczkę.

463. *Ichtalbini 0·20—0·10 p. dosi* 3—4 r. dziennie.

464. *Chinin tannic. 0·05—0·10 pro dosi.*

W razie boleści i parcia Extr. opii aq. 0·01 pr. dosi, 3—4 r. dz., Tra opii według wieku.

Enterocatarrchus zob. Catarrhus intestini.

Enuresis nocturna.

Uwzględnić powody: Ascaridy, Oxyuris, Phimosis, pavor nocturnus, zboczenia w odżywieniu, Onania.

Zimne obmywania, kąpiele nasiadowe chłodne od 5—20 minut, na wieczór; wstrzymywać od napojów. Polecać przez dzień wstrzymywać mocz.

Polecają unikać spania na wznak, lub tak ułożyć chorego aby była podwyższoną miednica. Prąd stały, a mianowicie wprowadzić wązką elektrodę metalową (nasmarowaną oliwą) do odbytnicy (u dziewcząt do pochwy) drugą elektrodę zwilżoną na spojenie kości łonowych lub perineum, prąd słaby można zwolna wzmacniać — elektryzować przez 5 minut. Antipyrina po 0·50—1·00 na noc między 9 a 11 godziną przez 14 dni z rzędu.

465. *Atropin sulphur. 0·05,*
Aqu. dest. 30·00.
DS. Po tyle kropli ile dziecko ma lat, o 4 i 7 g. wieczorem.

466. *Extr. chinae aqu. sic. 5·00,*
solve in
Aqu. dest. 100·00,
Natri bromati 2·00,
Trae bellad. gtts. X.
Syrup sacchari 20·00.
MDS. 3 razy dziennie łyżkę.

467. *Extr. bellad. 0·05,*
Extr. nuc. vomic. 0·10,
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. X.
DS. Na noc jeden proszek.

468. *Strychnini nitrici 0·001,*
Sacchari 10.00,
Mfp. div. in dos. aequal.
N. XX.
S. Na noc proszek.

469. *Extr. fluid rhuris arom.*
10·00.
S. 5—10 kropli 2 razy dziennie podawać we wodzie.

470. *Trae rhuris arom. 10·00.*
S. 2 razy dnia 10—15 kropli.

W razie nadczułości pęcherza, podać na noc Chloral na wewnątrz lub też w lewatywie. Polecają też pryszczydła przyłożyć na kark.

Skrofulicznych i źle odżywionych leczyć zarazem chininą i środkami żelazistymi.

471. *Ferratini 0·20,*
in pastill. compress. fabric.
L. Marcisiewicz (Cracoviae).
S. 1—2 past. dziennie.

Ephelides (piegi).

Zupełnie i trwale usunąć się nie dają, na pewien czas usuwa:

472. *Hydrarg. bichlor. corr. 0·50,*
Aqu. dest. 50·0.
S. Przez 4 godz. zamoczaną szmatkę przykładać.

473. *Hydrarg. bichl. corr. 0·50,*
Collodii p. 50·0.
S. Na noc posmarować.

474. *Hydrarg. bichlor. corr. 0·05,*
Emuls. Amygdal. 100·0,
Tct. Benzoës 5·0,
Aqu. Naphae 50·0.
S. Wieczór wcierać.

Gdy wystąpi zadrażnienie pudrować:

475. *Bismuth. carb. basic. 10·0,*
Talc. Venet. pulv. 20·0,
Baryt. sulfur. praecip. 30·0,
Ol. Rosar. gtt. 2.
S. Puder.

albo przykładać na noc maść na płótnie:

476. *Ac. salicyl. 2·0,*
Ung. emollient. 40·0,
Tct. Benzoës 1·0.
M. f. ung.
S. Maść.

477. *Naphtol b 5·0—10·0,*
Zic. oxydat.,
Amyl. trit. āā 12·50,
Vaselin. flav. 25·0.
M. f. pasta. S. Godzinę codziennie wcierać.

Rano po starciu maści pudrować.

Epididymitis.

Wstrzymać leczenie miejscowe rzeżączki. W okresie ostrym zalecić spokój, dyetę, uregulowanie stolca. Worek mosznowy za pomocą poduszeczki podnieść ku górze i kłaść zimne okłady z lodu lub przyrządem Leiter'a; gdy chory ich nie znosi, okłady ciepłe z gorącej wody lub z mąki siemienia lnianego. Przeciw bólom smarować:

478. *Extr. Opii aquos. 1·0,*
Ung. simpl. 20·0,
M. f. ung.
S. Maść.

479. *Extr. Bellad. 1·0,*
Ung. simplic. 20·0,
M. f. ung.
S. Maść.

480. *Guajacol. 2·0—5·0,*
Ung. simplic. 30·0,
M. f. ung.
S. Maść.

481. *Extr. Belladon. 0·15,*
But. Cacao q. s. ut. f. supp.
Nr X.
S. 2 czopki dziennie.

Przy bardzo silnych bólach wstrzykiwanie morfiny, a gdy znaczne hydrocele, nakłócie trójgrańcem. Gdy ból się zmniejsza (tylko przy ucisku) okłady zimne przetrzymywać, wreszcie przejść do okładów wysychających i ciepłych.

Gdy chory nie może leżeć, założyć umiejętnie suspensorium Horanda lub Neissera, przykrywając moszna maścią, watą i płótnem kauczuk.

482. *Tct. Jodi,*
Tct. Gallar. ää 10·0.
S. Do pędzlowania.

483. *Naftalani 30·0.*
S. Zewnętrznie.

484. *Ichtyoli 2·0,*
Naftalani 30·0.
S. Zewnętrznie.

485. *Empl. hydrarg.,*
Empl. saponat. ää 20·0,
S. Rozsmarować na płótnie i przykładać na moszna. Wreszcie założyć opatrunek Fricke'go z opasek plastru przylepcowego.

Epilepsia.

Starać się wykryć przyczynę padaczki i takową o ile można usunąć, zwłaszcza przy epilepsyi odruchowej.

Chory nie powinien fizycznie lub umysłowo natężać się, unikać napojów wyskokowych, żyć hygienicznie, uważać na regularny stolec, nie pijać kawy, herbaty, mało lub wcale nie palić, unikać wszelkich gwałtownych wzruszeń.

Podczas aury położyć chorego do łóżka, porozpinać ubranie a podczas napadu czuwać przy nim. Nieraz kilka wdechów parą amylnitritu, podanie cognacu, wina, może wstrzymać napad. Podczas bardzo silnego napadu można robić inhalacye chloroformowe.

Jako środki polecane przeciw epilepsyi przedewszystkiem: kali bromatum po 2—5 do 10 i 15 grm. na dzień, lub mięszanki bromowej:

486. *Ammon. bromati,*
Natri brom.
Kali brom. ää. 3·00—5·00,
Aqu. dest. 200·00.
DS. 2—3 łyżek dziennie, dalej Curara podskórnie (0·005).

487. *Curare 0·10,*
Aqu. dest. 10·00,
Acid. muriat. gtt. unam.
DS. $^1/_5$—$^1/_2$ strzykawki na raz.

488. *Argenti nitrici 0·50,*
Pulv. et extr. Acor. q. s. ut f. pil. Nr. 50.
S. 4—10 pigułek dziennie.

489. *Amylenhydrat 5·00—10·00,*
Aq. destill. 100·00.
MDS. 2—3 łyżki dziennie.

490. *Decoct. artemisiae*
e 15·00 ad 250·00,
Kali bromati 10·00—20·00.

Podawać też można Valerianę w proszku (0·50—2·00) pro die, albo jako infusum e 10—15·00 na 200·00. Belladona w pigułkach np.:

491. *Extr. Belladon.*
Fol. Bellad. ää. 1·00,
Extr. et pulv. liquir. q. s. u.
f. pill. N. 100.
S. Codzień 2—3 do 6—7 pigułek.

Następnie Zincum oxyd. od 0·05—0·20 p. dosi, w połączeniu z innymi środkami, lub atropinę na wewnątrz:

492. *Zinci oxydati 0·05,*
Rad. Valer. 2·00,
Extr. Hyoscyam. 0·06,
Ol. Valerianae 0·05,
Mfp. D. tal. dos. N. X.
Da in charta cerata.
S. 3 proszki na dzień.

493. *Atropini sulphur. 0·01,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. 2—3 razy na dzień po 10 kropli (uważać na źrenice!).

494. *Bromalin 10·00,*
Div. in dos. Nr. X.
S. 2–4 proszki dziennie.

Dalej przetwory arsenikalne jak: Sol. Fowleri, woda Levico, Roncegno.

Przytem można zastosować procedury hydropatyczne i elektryzowanie prądem stałym n. sympaticus. Podczas status epilepticus można robić inhalacye chloroformowe lub eterowe.

495. *Aethyleni brom.*
Spir. vini rectif. āā. 5·00,
Aquae menth. pip. gutt. II.
S. 3 razy dziennie po 5—10 kropli w $^1/_3$ szklanki mleka.

Epistaxis.

Kauteryzacya broczącego naczynia, najlepiej cum acido nitrico fumante, zapomocą pręcika drewnianego zakończonego dość ostro, następnie tamponada gazą taninowo - jodoformową. Tamponada od przodu dobrze wykonana zupełnie wystarcza.

496. *Ferropyrini (Knoll) 5·0,*
Aq. destillat. 500·00.
DS. Do przepłukiwania nosa.

Dla chorych cierpiących na drobne częste krwawienia:

497. *Alum. crud pulv. 10·00,*
Aq. dest. 500·00.
DS. Codziennie nos przepłukiwać.

Erysipelas.

Przedewszystkiem uwzględnić przyczynę i leczeniem jej zapobiedz nawrotom. Ogólne postępowanie jak przy każdej chorobie gorączkowej. Miejscowo: wstrzykiwanie 2—3% kwasu karbolowego lub $^1/_2$‰ rozcz. sublimatu w brzeg nacieku róży, wcierania 5% oliwy karbolowej po dokładnem zmyciu miejsc zajętych mydłem szarem, wcierania 3 razy na dzień wyskoku (90%).

498. *Ammon. sulfoicht.,*
Creolini āā 2·0,
Tct. opii 5·0,
Collodii p. 40·0.
S. 2—3 razy na dzień zapędzlować.

499. *Ichtyoli 10·0.*
Naftalani 50·0.
S. Co 3—5 godz. pędzlować.

500. *Ol. terebinth. 10·0—20·0,*
Ac. carbolic. 1·0.
S. Co godzinę pędzlować i zmieniać okład z Aqua Plumbi.

501. *Acid. carbolic.*
Tct. Jodi,
Spir. vin. rect. āā 5·0,
Ol. terebinith. 10·0,
Glycerin. p. 15·0.
S. Co 2 godziny pędzlować.

Na kończynach można zakładać na granicy opaski z przylepca (Wölfler) lub elastyczne (Kröll), dla powstrzymania szerzenia się róży.

Gdy częste nawroty:

502. *Ung. hydrarg. ciner. 5·0,*
Vaselin. flav. 10·0.
S. Wielkości grochu wcierać przez 10 minut.

Erythema exudativum multiforme. — Erythema nodosum.

Leczenie tylko objawowe. Przy znacznem swędzeniu:

503. *Ac. salicyl. (s. carbol.) 3 0,*
Spir. vin. rect. 150·0,
Glycerin. p. 5·0.
S. Zwilżać nacieki i pudrować.

504. *Menthol. 0·50,*
Spir. vin rect.,
Spir. Coloniens. āā 50 0.
S. j. w.

Gdy gorączka wybitna: Natr. salicyl. 3·0—5·0 na dzień; Phenacetin. 2·0—3·0. Miejscowo: okłady Leiter'a, z wody kolońskiej, z aqua plumbica, z liqu. alumin. acet.

Favus.

Chorych odosobnić, bo F. łatwo przenieść się daje. Najpierw rozmiękczyć strupy (scutula) za pomocą oliwy, tłuszczów.

505. *Ac. carbolic. 2·0,*
Ol. Olivarum 100 0,
S. Zewnętrznie.

506. *Naphtol. 0·50,*
Glycerini p. 100·0.
S. Zewnętrznie

poczem zmyć na drugi dzień głowę spirytusem mydlanym i wodą letnią.

Następnie wyrywać włosy za pomocą szczypczyków lub szpatułki językowej w miejscach chorobowo zajętych i ich otoczeniu (na ½ cm.), wreszcie wcierać środki przeciwpasożytnicze:

507. *Hydrarg. sublim. corr. 0·10.*
Spir. vin. rect..
Glycerin. āā 75·0.
S. Zewnętrznie.

508. *Ol. Cadini,*
Ac. salicyl. āā 2·50,
Resorcin. resubl. 5·0,
Sulf. praecipit. 10·0,
Vaselin. flav.,
Lanolin. p. āā 15·0.
S. Zewnętrznie.

509. *Thymol. 1·0,*
Chloroform. 15·0,
Ol. Olivar. 30·0.
S. Zewnętrznie.

510. *Ol. Rusci,*
Sapon. virid. āā 50·0,
Spir. vin. rect. 100·0.
S. Zewnętrznie.

Postępować tak kilka tygodni, a gdy głowa się oczyści lub wystąpi zadrażnienie, pauza, po której na nowo, jak poprzednio.

Pirogoff poleca po codziennem zmyciu głowy golić chore miejsca i co 24 godzin przykładać:

511. *Kalii carbon. 4·0,*
Flores. sulf. 15·0,
Tct. Jodi,
Pic. liquid. āā 50·0,
Axung. porcin. 100·0,
M. f. ung.
S. Maść.

Febris intermittens zob. Intermittens.

Fluor albus, blenorrhoea vaginae, leukorrhoea, catarrhus vaginae.

Zwrócić uwagę na przyczyny wywołujące, lub podtrzymujące zapalenie (gwałtowne spółkowanie, pasożyty, ciała obce, jak tampony, krążki, zapalenie wyższych dróg rodnych).

Ostry okres: Polecić spokój, środek wypróżniający, nie używać środków drażniących do przepłukiwań. Letnie przestrzykiwania z wody przegotowanej

z dodatkiem soli, lub kwasu borowego 2—3%.

Przewlekły nieżyt: Leczyć choroby ogólne: Niedokrewność, zołzy, bladaczkę. Wstrzykiwania środkami ściągającemi 1, 2, 3 razy dziennie.

512. *Plumbi acet. b. pur. 2·00.*
D. t. dos. X.
S. Proszek do litra wody.

513. *Plumb. acet. b. solut. 100·0.*
S. 2 łyżki na litr wody.

514. *Acidi salicylici 20·00,*
Alum. crudi 10·00,
Zinci sulphur. 5·00.
Mfpul. D. in scatula.
S. Na koniec noża do $^1/_2$ litra wody.

515. *Creolini 15·00.*
S. 5—10 kropli na litr wody do wstrzykiwań.

516. *Sulphat. zinci*
Alum. pulver āā.
S. $^1/_2$ łyżeczki na litr wody do wstrzykiwań.

517. *Acidi salicylici 1·00.*
D. t. dos. X.
S. Proszek na litr wody.

518. *Aceti pyrolig. crudi 300·00.*
S. 2—3 łyżek na litr wody.

519. *Solveoli 50·00.*
S. 2 łyżeczki na litr wody.

520. *Sol. Formalini 10% 100·0.*
S. Łyżeczkę na litr wody.

521. *Alumnol 1·50,*
D. t. pulv. X.
S. proszek na litr wody.

522. *Acidi tannici 60·00,*
Alcohol absolut.
Kreosoti āā. 30·00,
Aq. destill. 240·00.
S. Łyżkę na litr wody ciepłej do wystrzykiwania.

523. *Acid. lactici,*
Aq. destill. āā 50·0.
S. Łyżkę na $^1/_2$ litra wody.

Bodenstein poleca tamponowanie górnej części pochwy gazą, którą zmienia co 24 godzin przez kilka dni, po czem pędzluje 5% rozczynem arg. nitricum.

Do przysposabiania rozczynów należy użyć wody przegotowanej. Gdy powyższe wstrzykiwania nie usuwają cierpienia, można we wzierniku oczyścić pochwę i zapędzlować n. p. octem drzewnym, półtorachlorkiem żelaza, siarkanem miedziowym 10% i to można powtarzać kilkakrotnie, ale nie częściej, jak raz na 3 dni, w ogóle, gdy już odczyn po poprzednim zabiegu minął. Po zapędzlowaniu nadmiar leku spłókuje się letnią wodą i zakłada tampony z waty. Można też zakładać na tamponach w kształcie walców proszki: acid. salicilicum, alumen, jodoform z dermatolem, zincum sulphur. w połączeniu z amylum.

Wreszcie kąpiele z dodatkiem soli borowinowej Mattoniego.

524. *Amon. sulfoichthyol 5·00,*
Glycerini 100·00.
S. Płyn do tamponowania.

525. *Glycerini 100·00,*
Tannini 3·00.
S. Do tamponowania.

Gangraena pulmonum.

Świeże powietrze, często przewietrzanie pokoju; chory powinien leżeć w łóżku, dyeta pożywna i podniecająca (przetwory wyskokowe), jeżeli niema przeciwskazań.

Na wewnątrz środki wykrztuśne i balsamiczne (bals. peruv., bals. tolutan.) częste wziewania z ol. terebinth. 1,0—3,0 na 200 wody lub ol. pini pumilionis polonicae po 10—15 kropli na kieliszek wody do maszynki inhalacyjnej Siegla. Lub też kwas

karbolowy 2% do wziewań, ale w takim razie uważać na mocz, czy nie wystąpi zabarwienie ciemne. Również wziewania z Thymolu 0·20 z dodatkiem kwasu borowego 3·0 na 100 wody.

526. *Kreosoti fagi opt. 2·00,*
Tinct. absynth. comp.
Spir. Vini Cognac 50·00,
Vini malac. 150·00.
S. 3 razy dnia łyżkę w wodzie ocukrzonej zażyć.

527. *Cortic. Chin. reg. 20·00,*
Macera p. horas sex cum vin. gallic. 180·00,
dein filtra et adde
Tinct. nervin. ton. Bestuscheff 2·00,
Aq. Cinnamomi
Syr. cort. aurant. āā. 20·00.
S. Co 2 godz łyżkę.

528. *Terpinol. 3·00,*
Natr. benzoici 2·00,
Sacch. albi q. s. ut f. pil. N. 30.
S. Co 2 godziny pigułkę.

529. *Menthol. 3·00,*
Sacch. albi
Gum. arab. āā. 2·00,
Aqu. dest. q. s. ut. f. pil. N. XX.
S. Co godzinę pigułkę.

Lub menthol podawać w kapsułkach wyrobu Zahradnika po 1·0 grm. z dodatkiem ol. olivar. 2·0.

530. *Myrtoli 0·20,*
Dtal. dos. N. X. in caps. gel.
S. 3 razy dn. po jednej kap.

531. *Ol. terebinth. rect. 3·00,*
Mucil. gum. arab.
Syr. simpl. āā. 25·00.
Sensim terendo affunde
Aqu. dest. ad 150·00.
S. Co 2 godziny łyżkę.

Do spluwaczki przykrywanej szczelnie wlewać 5% kw. karbolowy lub 2% kreolinę.

Gastrectasia zob. **Dilatatio ventriculi.**

Gastroenteritis u dorosłych patrz **Catarrh. ventriculi, Catarrh. intestinorum.**

Gastroenteritis u dzieci.

Zapobieganie: przestrzegać czystości i świeżości mleka, nie odłączać dzieci w miesiącach letnich. W chwili wybuchu choroby nie dawać żadnego pokarmu, nawet piersi, przez 24—48 godzin, a podawać przegotowaną wodę, lekki odwar herbaty na zimno z dodatkiem kilku kropli koniaku. Celem usunięcia wymiotów przepłukanie żołądka wodą przegotowaną z dodatkiem soli (1%), natr. benzoicum lub bicarbonicum. Równocześnie podawać:

532. *Acidi mur. diluti gtt. X,*
Aq. destill. 100·00.
MDS. Co 3 godz. łyżeczkę.

533. *Acidi lactici 1·00,*
Aq. destill. 100·00.
MDS. Co 3 godz. łyżeczkę.

Jeżeli obok wymiotów są silne rozwolnienia, wtedy do herbaty dodawać czerwonego wina, odwar z borówek suszonych. Można też z początku podać:

534. *Calomelanos 0·01—0·02,*
Sacch. lactis 0·15,
Mfp. dent. tal. dos. N. VI.
S. Co godzinę proszek.

Gdy stwierdzimy znaczne wzdęcia brzucha, stolce mocno cuchnące, wtedy stosować można

535. *Kreosoti gtt. II,*
Aq. Cinnamomi 80·00,
Syr. simpl. 20·00.
MDS. Co 3 godz. łyżeczkę.

536. *Natri benzoici 2·00,*
Aq. destill. 90·00,
Syr. simpl. 10·00.
S. Co 3 godz. łyżeczkę.

537. *Resorcini 0·20,*
Aq. Chamomill. 80·00,
Syr. simpl. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

538 *Benzonaphtol*
Sacch. albi āā. 0·05—0·20,
Dent. tal. dos. Nr. X.
S. Co 3 godz. proszek.

539. *Saloli*
Bismuthi salicylici āā. 0·10,
Sacch. albi 0·20,
Mfp. dent. tal. dos. Nr. X.
S. Co 4 godz. proszek.

Jeśli rozwolnienie nie ustaje, należy przy ścisłej dyecie stosować.

540. *Trae Coto gtt. V,*
Aq. destill. 50·00,
Trae laud. simpl. gtt. II.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

541. *Ichthalbini* lub *Tannalbini (Knoll) 0·10—0·25,*
Dent. tal. dos. Nr. XII.
S. 4 proszki dziennie.

542. *Bismuthi subnitrici*
Sacch. albi āā. 0·10,
Pulv. Doveri 0·01—0·02,
Mfp. dent. tal. dos. Nr. XII.
S. Co 3 godz. proszek.

Jeżeli wymioty i rozwolnienie nie ustają i wytwarzają się objawy, które nazywamy *Cholera infantum*, wtedy: czarna kawa, herbata z rumem lub koniakiem, szampan co ½ godz. łyżeczkę. Kąpiele ciepłe, lub kąpiele gorczyczne (łyżkę farinae sinapis w woreczku płóciennym), nacieranie dzieci aż do zaczerwienienia skóry, ogrzewania kończyn i pościeli, wstrzykiwania podskórne eteru.

543. *Cognaci 10·00,*
Aq. dest. 180·00,
Syr. sacch. 20·00.
MDS. Co ½ godz. łyżeczkę.

544. *Liquor. ammon. anisati,*
Spir. aether. āā. 10·00.
MDS. Co ½ godz. 3—5 kropli.

545. *Aether sulfur. 2·00,*
Mixt. gummos. 100·00,
Aq. Cinnamom.
Syr. simplic. āā. 10·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

546. *Coffeini n. benzoic. 0·10,*
Cognaci opt. 10·00,
Liquor. amm. anis. gutt. XV,
Syr. simpl. 20·00,
Aquae cham. 80·00.
MDS. Co godzinę łyżeczkę.

Gdy stan ostry przeminie, wracać powoli do podawania pokarmów początkowo płynnych i klejkich.

Nadto można stosować lewatywy lub wysokie wlewania 3% kw. borowego, tanniny 1:000 lub

547. *Argenti nitr. cryst. 0·10,*
Decoct. tub Salep. 50·0.
DS. połowę na 1 lewatywę.

Lewatywy można także robić z krochmalu z dodatkiem Natr. Salicyl. w razie parcia z dodatkiem Trae laud. 1—2 kropli. Jeżeli po przebyciu ostrego stanu wytwarza się zaparcie, zob. obstipatio alvi.

Gastroent. chronica.

Dzieciom sztucznie żywionym podawać (gdy mleka nie trawią) mieszankę śmietankową (¼ litra śmietanki, ⅜ litra przegotowanej wody, 15·0 cukru mlecznego) co 3 godz. nie częściej, starszym rosoły mocne, Cacao. Wzbronić tłuszczów, jarzyn. W celu zmniejszenia wzdęcia i pobudzenia do lepszego krążenia okłady wysychające. Wody: Kissingen, Karlsbad, Wildungen.

548. *Aq. foeniculi 75·00,*
Bismut subnitr. 2·00,
Aq. calcis 6·00,
Syr. flor. aurant. 15·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

549. *Infus. rad. colombo*
e 0·50 : 75·00,
Bismut subnitr. 2·00,
Syr. flor. aurant. 15·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

550. *Ichtalbini (Knoll) 0·10—0·25*
S. 3 proszki dziennie.

551. *Chinin tannici 0·05—0·10,*
Pulv. Doveri 0·01—0·02,
Sacchari 0·15.
Mfp. tal. dos. N. 10.
S. 3 pr. dziennie.

552. *Bismut. salic. 0·05—0·10,*
Pulv. Doveri 0·02,
Sacchari 0·15,
Mfp. dt. tal. dos. 10.
S. 3 proszki dziennie.

553. *Saloli 3·00,*
Pulv. Doveri 0·15,
Bismut. salicyl. 2·00,
Mfp. div. in dos. 10.
S. 4. proszki dziennie.

Przeciw anaemii woda pyrofosforan. żelezista.

554. *Tannin. 0·20,*
Aq. dest. 80·00,
Vini Tokay 15·00,
Glycerin. 10·00,
Trae Opii gtts. tres.
S. Co 3 godz. łyżeczkę.
(Miesz. Gerhardta).

555. *Tannigen 0·20,*
Dt. d. Nr. VI.
S. 3 proszki dziennie.

556. *Tannalbin 0·50,*
Dt. d. Nr. VI.
S. 2 proszki dziennie.

Starsze dzieci mogą używać wody Karlsbadzkiej na ciepło (Sprudel), wina chinowego przetworów żelaza.

Gingivitis.

Usunąć przyczyny (Periodontitis, epulis, stomacace), gdy przyczyną rtęć, zaprzestać leczenia rtęcią, kąpiele obok leczenia miejscowego:

557. *Kali chloric. 10·0,*
Aqu. dest. 500·0,
S. Płókanie.

558. *Alumin. crud. 5·0—10·0.*
Aqu. dest. 500·0.
S Płókanie.

559. *Ac. salicyl. 2·50,*
Spir. vin. rect. qu. s. ad sol.
Aqu. dest. 500·0.
S. Płókanie.

560. *Ac. thymic. 0·50,*
Aqu. dest. 500·0.
S. Płókanie.

Po jedzeniu (przynajmniej 3 razy na dzień) powinien chory czyścić zęby miększą szczoteczką i proszkiem na zęby, poczem smarować dziąsła:

561. *Tct. Rathan.*
Tct. Gallar. āā 20·0,
S. Do pędzlowania dziąseł.

562. *Tct. Spilanth. Olerac.*
Tct. Opii simpl. āā 10·0,
Aqu. dest. 20·0.
S. Zewnętrznie.

563. *Tct. Tormentill.,*
Tct. Gallarum āā 20·0.
(Tct. Myrrhae 10·0).
S. Do pędzlowania dziąseł.

Gdy wystąpi zgorzel brzegu dziąseł zapuszczać nalewkę jodową między brzeg dziąseł, a zęby.

Haematemesis.

Przedewszystkiem należy uwzględnić przyczynę krwotoku. Chory powinien jak najspokojniej leżeć i wstrzymać się od przyjmowania pokarmów przy-

najmniej 24 godzin, a nieraz 1—2 tygodni. Jeżeli osłabienie jest znaczne, lewatywy odżywcze.

Na okolicę żołądka okład lodowy, kawałki lodu do połykania i środki przeciw-krwotoczne, obok laudanum, kocainy lub morfiny w takich dawkach, aby znieść całkiem pobudliwość żołądka.

W razie zapadu eter podskórnie, lub ol. camphoratum lub też roczczyn soli jako hypodermokliza.

Gdy wzmagająca się ostra niedokrewność wskazuje, że krwotok nie ustępuje, wtrzykiwania podskórne przetworów sporyszowych.

Po ustąpieniu krwotoków dłuższy czas spokojne leżenie w łóżku, dyeta płynna, mleko zimne łyżkami, a obok tego leczenie przyczynowe.

564. *Tannini puri 0·50,*
Opii puri 0·10,
Sacchar. albi 3·00,
Mfp. div. in dos. N. V.
S. Co 2 godziny proszek, lub opium w czopkach.

565. *Liqu. ferri sesquichlor. guttas 10.*
Aqu. dest. 200·00,
Morph. mur. 0·05,
Syr. simpl. 15·00.
MDS. Co godzinę łyżkę.

566. *Alum. crud. 1·00,*
Extr. opii aq. 0·20,
Elaeosacch. Menth. pip. 3·00,
Mfp. div. in dos. Nr. 10.
S. Co 3 godz. proszek.

567 *Extr. Secal. cornut 2·00,*
Spir. dilut.
Glycerini āā. 5·00.
DS. $^1/_4$ do jednej strzykawki podskórnie.

568. *Ferropyrini (Knoll) 1·0,*
Aq. destillat 100·0.
S. Co 3 godziny łyżkę.

Haemoptoe.

Bezwzględny spokój, ułożenie chorego na wznak w łóżku, w pokoju o miernej ciepłocie, lekkie przykrycie.

Wzbronić wszelkich ruchów,

Pokarmy tylko płynne, zupełnie chłodne (najlepiej mleko). Wstrzymywać się od kaszlu, a jeżeli kaszel trwa, to spore dawki morfiny 1—2 ctg. na raz. Chorego nie badać. Na piersi lód w worku gumowym lub pęcherzu; połykać małe kawałki lodu. Obok tego do zażywania: Plumb. aceticum z opium aa. 0·03 na dawkę, Ferropyrin lub też Liquor ferri sesquichl. 25 krop. na $^1/_2$ szklanki wody, z tego łyżkami; lub też Extr. Secal. cornuti. Pulv. Secal. corn. aa. 2·00 na 30 pigułek, z tego co 2 godz. pigułkę.

W cięższych krwotokach wstrzyknąć ergotynę (Bombelon) $^1/_2$—1 strzykawki na raz lub podać atropinę w dawce 0·0002.

Przy podniesionej akcyi serca, radzą Inf. digitalis,

569. *Extr. secal cornuti,*
Acidi tannici āā. 1·20,
Pulv. et extr. gent. āā. q. s. ut f. pill. Nr. 20
DS. Co 2 godziny pigułkę zażyć.

570. *Acid. sclerotin. 1·00,*
Aq. destill. 25·00.
S. 3 strzykawki dziennie wstrzyknąć.

571. *Inf. Secal. corn. e 1·00 ad 150·00,*
Tinct. laud. simpl. gtt. V,
Syr. capill. vener 2·00.
S. Co $^1/_2$ godz. łyżkę.

572. *Ergotini puri*
Acidi tannici āā. 1·50,
Extr. opii aquos 0·05,
Extr. liquir. q. s. ut f. pill. Nr. 20,
S. Co 3 godz. pigułkę.

573. *Extr. haemostat. 1·00,*
Morphii muriat. 0·10,
Elaeosacch. foenicul. 2·00,
Mfp. div. in dos. Nr. X.
S. Co 2 godz. proszek.

574. *Hydrastinini 0·25,*
Sacch. lact. 3·00,
Mfp. div. in dos. X.
d. in charta cerat.
S. 3 pr. dziennie (następnie 2—1).

575. *Ergotin dialys. Bombelon 2·00,*
Aqu. dest. 20·00,
Acid. carbol. gtts. tres.
MDS. Do wstrzykiwań (1 strzykawka Prawaza zawiera 1 decigr.).

576. *Ergotin*
Chinin. sulph. āā. 2·00,
Pulv. fol. Digit.
Extr. hyosc. āā. 0·20,
Mf. pil. N. XX.
S. Co 2 godziny pigułkę.

Polecają też wstrzykiwania z Atropiny np.

577. *Atrop. sulfur. 0·01,*
Morph. mur. 0·20,
Aqu. dest. 10·00.
D. ½—1 strzykaw. wstrzyknąć.

578. *Extr. fluidi Hydr. canad. 10·00.*
S. Po 20—30 kropli, kilka razy dziennie.

579. *Ol. terebinth. 0·30,*
Dtal. dos. N. XX. in caps. gelat.
S. Co 2 godz. kapsułkę.

580. *Ferropyrini (Knoll) 2·0,*
Aq. distillat 100·0.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

Haemorrhois.

Starać się o należyte wypróżnienia przez podawanie środków lekko przeczyszczających, wodę karlsbadzką, wodę gorzką Saratica i t. p.

Gorące kąpiele nasiadowe, kąpiele borowin. (Mattoni) Irrygacye odbytnicy usuwają czasami cierpienie.

Sonda chłodząca t. zw. przyrząd Arzbergera.

Oprócz tego można próbować czopków z ergotyny, chrysorabinu, lewatyw ściągających, wstrzykiwań czystego kwasu karbolowego do guzów.

Jedynie pewnym środkiem jest tylko operacya. Guzy wypadnięte należy odprowadzić do wnętrza, jeżeli jednak już przeszły w stan zapalny lub zgorzelinowy, najlepiej ograniczyć się do posypywania proszkiem jodoformowym i okładów z octanu glinowego.

Przeciwko uporczywemu swędzeniu najskuteczniejsze są zmywania wyskokiem.

581. *Pulv. liquir. comp. 50·00.*
S. Łyżeczkę wieczór zażyć.

582. *Sal. thermar. Carolinens. 50·00.*
S. Łyżeczkę w szklance letniej wody rozpuścić.

583. *Etr. Secal. corn. 2·00,*
Butyr Cacao q. s. f. l. a. supposit. N. 10.

584. *Chrysarobin 0·80,*
Jodoformii 0·30,
Extr. Bellad. 0·60,
Vaselin. 15·00.
Mf. ung. S. Maść.

585. *Plumb. acetici 0·25,*
Extr. Opii aquos 0·05,
But. Cacao q. s. ut f. supp.
Dtal. dos. N. X.
S. 2—3 czopki przez dzień.

586. *Calomel 2·00,*
Morphini 0·15,
Bism. subnitr.
Vaselini āā. 25·00,
Glycerini 8·00,
M. f. ung.
S. Zewnętrznie.

587. *Cocain hydrochl. 1·00,*
Morphii sulf. 0·20,
Atropin sulfur. 0·10,
Tannin. 0·20,
Vaselin 30·00.
Mf. ung. S. Po wypróżnieniu posmarować.

588. *Extr. Hamamel. virg. fluid 0·20,*
Butyri Cacao 10·00,
Ol. amygdal. 7·50.
Mfung. S. W razie krwotoków posmarować.

Helminthiasis zob. Ascaris lumbr., Oxyuris, Taenia

Hemicrania.

Uwzględnić: ogólne osłabienie, choroby nerwów, chor. narządów trawienia, zboczenia płciowe. W czasie napadu spokój. Masowanie czoła i skroni (można użyć maści z mentolem lub kokainą). Smarowanie pręcikiem z mentolu.

589. *Chinin. muriat. 0·25,*
Coffeini natro salic. 0·10,
Sacchari 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. N. 10.
DS. W czasie napadu co godzinę proszek (użyć 2 lub 3).

590. *Antipyrini 0·10,*
Coff. natr. sal. 0·10,
Dtal. dos. N. X.
S. 1—2 proszki na dzień w czasie migreny.

591. *Phenacetin 0·50,*
Chinin. 0·20,
Mfp. dtr. tal. dos. N. 10.
S. Jak wyżej.

592. *Natri Salicyl. 0·10,*
Dtur. tal. dos. N. 10.
DS. Jak wyżej.

593. *Euphorin 4·00,*
Div. in dos. N. 10.
S. 3 proszki dziennie.

594. *Coffeini citrici 1·00,*
Phenacetin 2·00,
Sacchari 1·00,
Mfp. div. in dos. N. 10.
DS. Co 2 godziny proszek.

595. *Phenacetin 0·40,*
Natr. Salicyl. 0·60.
Mf. pulv. t. dos. aeq. N. VI.
S. W razie bólu 1 proszek zażyć, po godzinie drugi.

W razie, jeżeli głowa przy migrenie jest chłodna — robić gorące kompresy.

596. *Pastae Guarana*
Sacch. albi āā. 2·00.
Mfp. Div. in dos. N. 5.
S. Jeden lub dwa proszki podczas migreny.

597. *Mentholi 0·50,*
Spir. vin. gal. 10·00.
DS. Do nacierania skroni.
Do dalszego leczenia można użyć:

598. *Chinin. muriat. 5·00,*
Pulv. fol. Digital. 1·50,
Extr. gent. et pulv. q. s.
f. pil. N. 30.
DS. Na noc pigułkę.

599. *Solut. arsen. Fowleri 5·00,*
Trae ferri pomat. 10·00.
MDS. Rano i wieczór po 5 do 10 kropli.

600. *Ferratini 0·20,*
Chinin. mur. 0·10,
Sol. ars. Fowleri gtt. II.
in past. compress.
S. Dwie pastylki dziennie.
Woda arsenikalna Gubera.

601. *Ammon. bromati 1·00,*
Kali bromati
Natri bromati āā. 2·00,
Aqu. dest. 180·00,
Syr. aurant. 20·00.
MDS. 3 razy dziennie łyżkę.

602. *Migraenini 1·10.*
D. T. dos. III.
W razie bolu 1 proszek zażyć.

Herpes tonsurans.

Chorego odosobnić od otoczenia.

Jeżeli H. ograniczony na skórze niepokrytej włosami: rozcierać mydło szare (sapo virid.) na skórze, rozmydlić i pozostawić przez 24 godzin; tak robić przez kilka dni, póki nie wystąpi zadrażnienie, wtedy puder.

603. *Chrysarobin. 5·0,*
Lanolin. anhydr. 25·0,
Adip. suill. 10·0,
M. f. ung.
S. Maść.

604. *Anthrarobin. 5·0,*
Traumaticin. 25·0,
S. Zewnętrznie.

605. *Anthrarobin. 10·0,*
Spir. vin. rect.
Spir. Lavand. āā 25·0.
S. Pędzlem wcierać.

w uporczywych przypadkach:

606. *Lenirobin,*
Eugallol āā 5·0,
Chloroformi 50·0.
S. Zewnętrznie.

607. *Merc. sublim. corr. 0·50,*
Aqu. dest. 200·0.
S. 2—3 razy dziennie wcierać.

608. *Naphthol. 1·50,*
Spir. saponato-kal.,
Vaselin. flav. āā 1·50.
S. Zewnętrznie.

Gdy H. t. *maculosus universalis:* ciepłe kąpiele mydlane i smarowanie ostrożne częściowe poprzednimi środkami, albo:

609. *Naphthol. 6·0,*
Sapon. virid. 300·0.
S. Przez 2—3 dni 2 razy dziennie nacierać i pudrować, w końcu kąpiel.

Przy H. t. *capilitii*, postępowanie jak przy favus (zmycie głowy, epilacya, środki przeciwpasożytnicze).

610. *Ol. Rusci 15·0,*
Spir. saponat. kalin. 25·0,
Lact. sulfur. 10·0,
Spir. Lavandul. 50·0,
Bals. peruvian. 1·50,
Naphthol b 0·50.
S. Zewnętrznie.

611. *Formalini 25·0.*
S. Pędzlować codziennie miejsca zajęte.

Przy h. t. *vesiculosus*, tylko pudrować.

Hydrocephalus.

H. acutus. Zimne okłady, wcieranie szaruchy (po 2·0—40) dziennie na głowę i kark), wewnętrznie podać Calomel, (0·01—0·03 co godzinę).

Dzieciom silnym można postawić 2—4 pijawek.

W razie drgawek chloral (0·50—1·0 pro dosi). Synapizm na łydki i kark.

Leczenie krzywicy i zołzów.

H. chronicus. Maść n. p. 10% jodoformowa. Leki moczopędne (Kali aceticum, Juniperus) leki przeczyszczające. Wypuszczenie płynu przez nakłócie lędźwiowe (punctio lumbalis) dające się kilkakrotnie wykonać bez niebezpieczeństwa, usuwa objawy pochodzące od wzmożonego ucisku śródczaszkowego.

Hyperemesis gravidarum (wymioty u ciężarnych).

Zbadać dokładnie ciężarną w celu, czy się nie da wykazać przyczynowe cierpienie: tyłopochylenie, tyłozgięcie ciężarnej macicy, lub inne zmiany narządu płciowego, lub innych organów, jak nieżyt żołądka, białkomocz, i w takich razach leczenie przyczynowe.

W przypadkach, gdzie żadne zmiany wyraźne wykazać się nie

dadzą, należy używać środków zrazu łagodniejszych, później coraz silniejszych, z tych, które bywają zalecane. Uregulowanie i zmiana dyety, picie śniadania w łóżku, jedzenie z rana pokarmów ostrych jak n. p. kawałek śledzia, albo picie koniaku zaraz po przebudzeniu. Dyeta mleczna, podawanie pokarmów chłodnych, woda sodowa, wody mineralne alkaliczne, połykanie kawałeczków lodu. Kawa mrożona, lody, wino szampańskie przy jedzeniu. Stomachica, pepsyna, kwas solny.

612. *Cerii oxalici 0·05.*
S. 1—2 pig. na dzień.

613. *Mag. Bismuth 1·50,*
Natri bicarb.
Sacch. albi āā. 2·00,
Mf. pulv. div. in dos. X.
DS. 3 razy dnia proszek.

614. *Kali bromati*
Natri bromati
Ammon. bromati āā. 3·00,
Aqu. dest. 200·00,
D. in vitr. nigro.
S. Rano i wieczorem po łyżce w wodzie sodowej.

615. *Cerii valerianici 0·05.*
S. 5 pigułek dziennie.

616. *Orexini basici 0·30,*
D. t. dos. XII.
S. 3 proszki dziennie.

617. *Cocain. muriat 0·03,*
Antipyrini 1·0,
Aqu. destill. 100·0.
S. Co $1/_2$ godz. łyżeczkę.

618. *Trae jodi*
Chloroformi āā. 5·0.
S. Rano i wieczór wśród jedzenia 5 kropli z wodą.

619. *Kreosoti*
Ol. amygd. dulc. āā. 2.50.
S. 3—4 razy dnia 5 kropli w mleku.

620. *Cocaini muriat. 0·10,*
Aqu. dest. 100·00.
DS. Co $1/_2$ godz. pół łyżecz.

621. *Cocaini muriatici 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. 3—4 razy dziennie 10—15 kropli.

622. *Menthol 1·00,*
Spiritus vini 20·00,
Aqu. dest. 150·00.
S. Co godzinę łyżkę.

623. *Aqu. laurocer. 10·00,*
D. in v. nigro.
S. Kilka razy dnia po 10 kropli na lodzie.

Narkotyki jak opium, morfin, chloral, jużto przez usta, jużteż podskórnie lub w lewatywach.

Lodowe okłady, synapizmy, rozpylanie eteru na okolicę żołądka.

W cięższych przypadkach odżywianie przez odbytnicę.

Gdy te środki nie prowadzą do celu, pomazywanie części pochwowej roztworem azotanu srebrowego (1:40) lub laseczką. Stosowanie na część pochwową belladonny lub kokainy w postaci maści.

624. *Cocaini muriat 1·0,*
Extr. Belladonn. 0·25,
Vaselini 15·0.
Mfung. S. Do smarowania cz. pochwowej i ujścia.

Rozszerzenie palcem szyi macicy, w sposób aseptyczny, (zabieg ten ostrożnie, gdyż grozi poronieniem).

Gdy chora nie zatrzymuje zupełnie pokarmów i zachodzi obawa o życie, wskazanem jest, wzniecenie poronienia co jednak ex consilio winno być postanowione.

Hyperidrosis.

Przy ogólnem poceniu unikać częstych kąpieli, napojów za-

grzewających, ciepłego odzienia i wstrząśnień umysłowych. Przeciw swędzeniu zwilżać wodą kolońską, octem, następnie pudrować.

Przy miejscowem h. (nogi, ręce, pachy i częci płciowe) zmywania:

625. *Ac. tannic. 1·0,*
Spir. vini rect. 200·0.
S. Zewnętrznie.

626. *Decoct. cort. Quercus e 20·0 ad 200·0,*
S. Do zmywania.

627. *Extr. Aconiti 1·0,*
Spir. vini rect. 200·0.
S. Zewnętrznie.

W pachy i pachwiny zasypywać przytem puder, albo:

628. *Spir. Cologn. 15·0,*
Mixt. Oleosobalsam.
Aqu. dest. 25·0.
S. 2 razy dnia pędzlować po zmyciu.

Gdy na stopach wystąpią przeczosy i owrzodzenia, zalecić obok codziennych kąpieli, częstej zmiany pończoch:

629. *Ung. diachyl. Hebrae 60·0,*
Naftalani 30·0.
S. Raz dziennie owijać stopy, każdy palec z osobna, rozsmarować maścią przez 10—14 dni, potem kąpiele letnie codziennie i zasypywać:

630. *Alumnol.,*
Dermatoli āā 4·0,
Amyl. trit. 15·0.
S. Zasypka.

631. *Tannoform. 10·0,*
Talc. Venet. 20·0.
S. Zasypka.

632. *Naphthol 5·0,*
Zinc. oleinici 30·0.
S. Puder.

Gdy przeczosy zagojone, zalecić pędzlowanie nóg:

Ac. chrom c. 5%—10%, lub *Ac. picronitr. 2%*,

633. *Glycerin. p. 10·0,*
Ferr. sesquichlor. 30·0,
Essent. Bergammott. gtt. 20.
S. 2 razy dnia pędzlować.

634. *Naphthol. 1·0,*
Glycerin. p. 2·0,
Alcohol. absol. 20·0.
S. 1—2 razy dziennie zapędzlować, po pędzlowaniu zawsze pudrować.

Unna rozróżnia dwie postacie:

1. gdy ręce i nogi chłodne, bo krążenie nieprawidłowe, wtedy wieczór kąpiele letnie z octem, spir. kamforowym, gorczycą, — potem:

635. *Ol. terebinth.,*
Ammon. sulfoichthyol. āā 5·0.
Ung. Zinc. oxyd. 10·0,
M. f. ung.
S. Maść, rano zmyć i puder.

2. Gdy ręce i nogi ciepłe skutkiem przekrwienia, wtedy wieczór letnie kąpiele i wcierania:

636. *Ammon. sulfoicht.,*
Aqu. dest. 50·0,
Lanolini anhydr. 20·0.
S. Rano zmyć mydłem ichtyolow. przetłuszczonem.

Wewnętrznie podawać:

637. *Pulv. Agaric. alb. 2·0,*
Sacch. alb. 5·0,
M. f. pulv. Div. in dos. Nr 20.
S. 2—3 pr. dziennie.

638. *Agaricin. 0·02,*
Sacch. alb. 3·00,
M. f. p. div. in dos. Nr 10.
S. Co 3 godz. proszek.

639. *Atropin. sulf. 0·01,*
Gumm. Tragacant. 1·50,
Glycerin.,
Pulv. Liquirit. āā qu. s. ut. f. pill. 20.
S. 2 pigułki dziennie.

Hysteria.

Zwrócić uwagę na zmiany w poszczególnych organach, zwłaszcza w narządzie moczo-płciowym.

Chorą leczyć psychicznie i starać się zyskać zaufanie. Jeżeli jest anaemia, chlorosa, to odpowiednio leczyć.

W cięższych przypadkach, chorego umieścić w odpowiednim zakładzie i leczenie systematycznie przeprowadzić.

W mniej wybitnych, leczenie w zakładach wodoleczniczych, zimne nacierania, kąpiele letnie, kąpiele borowinowe (sól borowinowa Mattoniego) i inne procedury. Elektryzowanie prądem stałym, lub faradycznym daje nieraz dobre skutki.

Ze środków wewnętrznych wszystkie nervina, jak Asa foetida, Castoreum, Valeriana, Camphora bromata, Zincum valerianicum i wiele innych. Obok tego pobyt na wsi, w górach lub kąpielach morskich, hygieniczne życie, dyeta pożywna niepodniecająca.

Podczas napadu hysterycznego raptowne zlanie wodą twarzy, silny prąd elektryczny, chłodna kąpiel, Chloral w lewatywie lub na wewnątrz. W razie bezsenności Sulphonal 1—2 grm. lub Chloralamid 2—3 grm. na noc. Amylenhydrat 2—3 gr. w wodzie.

Obok tego zalecaną bywa mieszanka bromowa.

640. *Somnali 10·0,*
Aq. dest. 45·0,
Syr. rub. id. 20·0.
MDS. Na noc łyżkę zażyć.

641. *Amon. bromat.*
Natr. bromat.
Kalii brom. āā. 3·50,
Aqu. dest. 200·00.
DS. Rano i wieczór po $^1/_2$—1 łyżce w herbacie lub mleku.

642. *Tinct. nuc. vom. 1·00,*
Tinct. castorei 2·00,
Aqu. lauroc. 10·00.
DS. 3 razy po 10 kropli.

643. *Castorei mosc. 0·50,*
Sacch. alb. 2·0.
M. f. p. Div. in dos. N. X.
S. Dwa proszki dziennie.

644. *Tinct. castorei*
Tinct. Valerian. āā. 2·0,
Tinct. Asae foetid. 5·0,
Tinct. opii croc. 1·0.
S. 3 razy dnia po 10 kropli zażyć.

645. *Trionali 1·0,*
Dent. tal. dos. N. V.
S. Na noc 1—2 proszki.

Icterus.

Leczenie powinno być przedewszystkiem zastosowane do przyczyny cierpienia, (vide Catarrhus gastro-duodenalis, Cholelithiasis, Cirrhosis hepatis, Carcinoma hepatis etc.). Zresztą leczenie przypadowe, w razie bólów w okolicy wątroby, okład ciepły i wstrzykiwania podskórne morfiny.

Swędzenie skóry łagodzą ciepłe kąpiele z dodatkiem sody i zmywania 2% kwasem karbolowym, z dodatkiem sody lub roczczyn:

646. *Acidi carbol. 10·00,*
Chloralhydr. 5·00,
Aq. dest. 500·00.
S. Do nacierań.

647. *Menthol 2·00,*
Spir. vini 50·00.
S. Do nacierań.

Dyeta przeważnie mleczna i rosołowa (unikać mięsa).

648. *Infus. rad. Rhei e 10·00*
ad 180·00,
Magnes. ustae 5·00,
Syr. simpl. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

W chronicz. przyp. wody Karlsbad, Maryenbad. Przeciw biegunce Bismut, Dover, opium. Przytem amara np.:

649. *Fol. Trifol. fibrin*
Hb. Millefolii
Centaur. min.
Fol. menth. pip.
Fruct. foenicul. āā. 30·00,
Mf. Species.
S. Herbata: 1—2 łyżek na ½ litra wody.

W nowszych czasach używano z dobrym skutkiem wlewania zimnej wody w 1-szym dniu na 12—13° R., w 2-gim 15—16° 3 i 4-go dnia 18—20° w ilości 1—2 litrów.

650. *Natri salicyl. 1·00,*
Natri sulfur. 3·00.
Dtal. dos. N. XII.
S. Na dzień 1—2 proszki, żeby wypróżnienie wywołać.

651. *Podophyllin 0·01,*
Extr. Bellad. 0·01,
Extr. Nuc. vom. 0·02,
f. pill. dent. tales Nr. 20.
S. 2—3 pig. na noc w ciągu godziny użyć.

Ileus.

Jeżeli przyczyną niedrożności jelit jest zwężlenie, okręcenie, uwiązgnięta przepuklina, nie wiele można się spodziewać z leczenia środkami wewnętrznymi, należy przystąpić do zabiegu operacyjnego, przedtem jednak należy przez podawanie przetworów makowca uspokoić gwałtowne ruchy jelit i zapomocą dużych lewatyw próbować przywrócić drożność. Lewatywy z wody sodowej: łączy się syfon z sondą do odbytnicy włożoną i powoli wypróżnia. Gdy powodem niedrożności jelit jest uwiązgnięta przepuklina, należy starać się ją odprowadzić. Jeżeli niedrożność jelit pochodzi z wgłobienia, udaje się często zapomocą przetworów makowca i lewatyw drożność przywrócić. W nowszych czasach polecają prócz tego, wypróżnienie żołądka zapomocą aspiratora żołądkowego.

Gdy te środki nie skutkują, nie należy długo zwlekać z zabiegiem operacyjnym.

Gdy przyczyną cierpienia jest zaparcie kału, a nie ma objawów zadrażnienia otrzewnej, należy podawać środki przeczyszczające w dużych dawkach, w razie przeciwnym lub, gdy środki czyszczące nie skutkują, przetwory makowca, okład lodowy na brzuch, kawałki lodu do połykania, zresztą leczenie przypadowe.

652. *Magnes. sulphur. 150·00,*
Aq. fontis 500·00.
S. Do lewatyw.

Impetigo patrz Eczema.

Influenza.

Najpierw środek przeczyszczający (Calomel 0·50 pro dosi, dzieciom 0·05—0·10). Dalej leczenie objawów, środki przeciwgorączkowe. Chinina, Antipyrina, Phenacetin, Coffeina, szczególnie, gdy bóle głowy zbyt silne. Natr. salicylicum (zwłaszcza dzieciom).

Przeciw nieżytom oskrzeli Inf. Ipec. cum Natro benz., Codein. (Knoll).

Starcom zaraz podać wina i środki wzmacniające

653. *Chinini mur. 0·35,*
Salipyrin 0·50,
D. t. dos. XII.
S. 3 proszki dziennie.

654. *Antinervin (Radlauer) 0·50,*
Dent. tal. dos. Nr. X
in past. compress.
S. 3 pastylki dziennie.

Intermittens.

W czasie napadu leżenie w łóżku. Przed napadem wiadomym, na 5 godzin chinina.

Częste napady wymagają zmiany miejscowości.

655. *Chinini muriatici 0·50,*
Dtur. tal. dos. N. V.
S. Przed napadem proszek.

Przez kilka dni, chociażby napad się nie powtórzył, rano i wieczór po proszku.

Jeżeli chory chininę wymiotuje, można ją dać w lewatywie z krochmalem lub:

656. *Chinini mur. 3·00,*
Antipyrin 2·00,
Aqu. dest. 6·00.
MDS. Do wstrzykiwań podskórnych.

(1 strzykawka = 0·3 chin. mur.).

Jeżeli chory nie znosi chininy, podawać euchininę, błękit metylenowy.

657. *Euchinini 1·5—2·0 = 1·0 chinin. hydrochlor.*

658. *Methyleni caerulei 0·1, 0·2 —0·5*

Przy dłuższem trwaniu:

659. *Decoct. cort. chinae e 10·00 ad 180·00,*
Sol. arsen. Fowleri 1·00,
Syrup. Sacchari 20·00.
MDS. 4 łyżki dziennie.

660. *Sol. arsen. Fowleri 5·00,*
Trae chinae comp. 15·00.
S. Rano i wieczór po 5 kropli, postępować co dzień o jednę kroplę, aż do 20-tu.

661. *Decoct. fol. Eucalypt. gl. e 10·00—20·00 ad 150·00,*
Syr. cort. aurant. 20·00.
S. Co godz. łyżkę.

662. *Sol. Fowleri*
Tinct. Eucalyp. glob. āā. 10·00.
DS. Po obiedzie i kolacyi 6—20 kropli w kieliszku wody.

663. *Ferratini 0·20,*
Sol. Fowleri gtt. 1 — 3,
Dent. tal. dos. X, in past. compress.
S. 2—3 pastylki dziennie.

Dzieciom:

Chinini muriat. 0·20—0·50.

664. *Resorcini puri 0·30,*
Dent. tal. dos. N. VI.
S. Co 3 godz. proszek.

665. *Chinin muriatici 0·25,*
Buthyri Cacao 0·50.
Mf. supposit. dtur. tal. N. V.
S. Przed napadem na 3 godz. czopek, a później po jednym przez kilka dni.

Dzieciom można podać euchinin 0·30—0·50 w mleku, kakao, prawie bez smaku.

Intertrigo.

Dla zmniejszenia pocenia, swędzenia i sączenia zakładać watę między stykające się powierzchnie skóry i pudrować:

666. *Zinc. oxydat. 2·0,*
Pulv. Semin. Lycopod. 20·0.
S. Zasypka.

667. *Alumin. plumos.,*
Pulv. rad. Ireos flor. āā 25·0,
Amyl. Orizae 50·0.
S. Zasypka.

668. *Amyli 10·0,*
Naftalani 30·0.
S. Zewnętrznie.

Gdy jest zaczerwienienie, przeczosy, rozpadliny na skórze, wtedy maście albo wcierać i pudrować albo przykładać na płótnie.

669. *Ac. boric. 5·0,*
Solve in Glycerin. 5·0,
Vaselin. flav. 20·0,
Bals. perur. 1·0,
M. f. ung.
S. Maść.

670. *Ammon. sulfoicht. 5·00,*
Zinc. oxydat. 10·0,
Empl. diachyl. comp.,
Lanolin. anhydr. āā 50,
M. f. ung.
S. Maść.

Rano maść zetrzeć watą, a przed założeniem świeżej, przemyć:

671. *Merc. sublim. corr. 0·1,*
Aqu. dest. 200·0.
S. Zewnętrznie.

672. *Plumbi acet. 1·0,*
Aqu. dest. 100·0.
S. Zewnętrzmie (lub do okładów).
Zwrócić uwagę na trawienie.

Ischias.

Wynaleść przyczynę.
Jeżeli na tle malaryi, to chinina, arsen; jeżeli wskutek zaziębienia: kąpiele ciepłe, łaźnia parowa, leżenie w łóżku, ciepłe utrzymywanie nóg, środki odwodzące: wzdłuż nerwu kulszowego, jak: suche bańki, Tinct. jodi, synapizmy, vesicatoria, naftalan, obok tego masaż, prąd elektryczny stały (anoda na miejsce bolesne), rozpylanie eteru przyrządem Richardsona, na wewnątrz antipiryna. Natr. Salicylicum, phenacetyna, salipyryna, salol, betol, lub kali jodatum w dawkach kilkagramowych dziennie.
W razie silnych bólów injekcye morfiny.

673. *Acid. hyperosmici 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
S. $^1/_4$ strzykawki Prawaza.

Jeżeli neuralgia się zmniejszy, chorego można wysłać do kąpiel: Swoszowice, Krzeszowice, Lubień, Cieplice czeskie, Trenczyn, Piszczany, Busk, Truskawiec, kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa). Polecane też bywają z dobrym skutkiem kąpiele w limanie odeskim.
W przypadkach ciężkich uciec się można do naciągania nerwu.

674. *Antipyrin.*
Chinini muriat. āā. 0·50.
S. 3 proszki dziennie.

675. *Euphorin 0·40,*
Dtur. tal. dos. 20.
S. 2—3 razy dziennie.

676. *Salophen 1·00,*
D. tal. dos. Nr. 10.
S. Co 2 godziny proszek.

677. *Analgeni 0·50,*
D. tal. dos. N. 10.
S. 3—5 pr. dziennie.

678. *Betoli 3·00—5·00,*
Sacchari 3·00,
Mfp. div. in dos. N. X.
S. 4 proszki dziennie.

679. *Salol 0·50—1·00,*
Dtr. in capsul. amylac.
D. tal. dos. N. X.
S. 3 proszki dziennie.

680. *Antinervin (Radlauer) 0·20—0·30.*
S. Kilka razy dziennie.

Z dobrym skutkiem pomazywania skóry w przebiegu nerwu kulszowego za pomocą kwasu solnego zgęszczonego co dzień lub co drugi dzień. Następnie opatrunek z waty i opaski. Takich pomazań zastósować 4, 5 i więcej w razie potrzeby, uważając jednak, aby zbytnio skóry nie nadrażnić.

Laryngitis catarrh. acuta.

Środki napotne, okłady wysychające, w samym początku wziewania zimne rozpylaczem Richardsona, lub też wziewania z przyrządu Siegla, używając do tychże ałunu czystego 1% z dodatkiem 0·10% morfiny; po-

dobnież boraksu lub soli kuchennej.

U dzieci: *Pseudocroup.*

Wziewanie pary wodnej lub słabych roztworów soli, Natr. carbon., Ammon. mur. jużto z inhalatora, jużto trzymając dzieci nad parą. Ciepłe okłady na szyję, kataplazmy. Podawać dużo ciepłych napojów, herbaty, mleka, w ostateczności środki wymiotne.

681. *Inf. ipecac. e 2·00 ad 40·00,*
Tart. stib. 0·05,
Syrup 10·00.
MDS. Co 10 minut łyżeczkę.

682. *Cupri sulfur. 0·20,*
Aqu. dest. 40·00,
Syrup 15·00.
DS. Co 10 minut łyżeczkę.

683. *Extr. Hyoscyam. 0·20,*
Aquae amygd. amar. 5·00,
Mucil. gummi arab. 20·00,
Syrup emulsiv. 30·00,
F. Linctus.
S. Co 2 godziny łyżeczkę dla złagodzenia kaszlu.

684. *Dct. Altheae 100·0,*
Sal. ammon. depur. 1·0,
Syr. capilli Vener. 10·0.
DS. Co godz. łyżeczkę.

Dzieci skłonne do P. w czasie niepogody trzymać w domu.

Laryngitis chronica.

Leczenie wziewaniami nie wystarcza, należy stosować leczenie miejscowe, zwracając równocześnie uwagę na zachowanie się gardła, jamy noso-gardłowej i nosa. Pobyt nad morzem lub w górach, płókanie i picie Szczawnickiej Józefiny, Emskiej. W przypadkach lżejszych zadmuchiwania do krtani z czystego ałunu, lub ałunu z morfiną.

685. *Alum. crudi*
Sacch. lactis āā. 5·00,
Morphii mur. 0·10.
DS. Do zadmuchiwań krtaniowych.

Laryngitis crouposo-diphther.

Ponieważ dławiec (krup prawdziwy) jest prawie zawsze tylko błonicą krtani, przeto stosować należy surowicę przeciwbłoniczną i to w dawce większej (2 flaszeczki), wyniki tego leczenia w dławcu są bardzo dobre.

Nie używać ani upustu krwi, ani pijawek, pryszczydeł. Lekkie środki przeczyszczające.

Wziewania z aparatu Siegla jużto wody wapiennej, jużto podanych niżej środków, z początku co 3 godziny, w braku przyrządu inhal. nachylać dziecko nad wodę parującą.

Leczyć błonicę, jak podano przy *Diphtheritis*, a gdy występują objawy ścieśnienia krtani, (stenosis) przyczem i błony zaczynają się odrywać, dawać środki wykrztuśne.

W razie upadku sił: wino, cognac, czarna kawa z rumem, kamfora. Jeżeli przy wdechu i wydechu słychać rzężenia z odrywających się błon, wtenczas można dać środek wymiotny.

Gdy się jednak ścieśnienie krtani wzmaga, występuje zapadanie dołków nadobojczykowych, zaciąganie się dołka podsercowego, bezgłos i napady duszności — nie zwlekać z wykonaniem tracheotomii lub intubacyi.

686. *Inf. Ipecac. e 0·20 ad 80·00*
Kali chlorici 1·00,
Syrup. rub. id. 20·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

687. *Ammon. muriatici 1·00,*
Aqu. dest. 200·00.
DS. Do inhalacyi.

688. *Acidi lactici 2·00,*
Aqu. dest. 300·00.
DS. Do inhalacyi.

689. *Sublim. corrosivi 0·05,*
Aqu. dest. 300·00.
DS. Do inhalacyi.

Używa się również do inhalacyi:

Kali chloricum 2%, Acid. boricum 2%, Resorcinum 1%.

690. *Infus. Ipecac. e 0·20 ad 100·00,*
Pilocarp. muriat. 0·02,
Syr. Rubi idaei 15·00.
MDS. Co pół godz. łyżeczkę.

691. *Pilocarpin 0·02,*
Ammon. carb. 2·00,
Kali chlor. 2·00,
Cognaci 20·00,
Syr. Senegae 25·00,
Aqu. dest. 170·00.
DS. Co godz. 2 łyżeczki.

692. *Inf. Senegae e 3·00 ad 80·00,*
Liquor amon. anisati 1·00,
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

693. *Inf. Ipecac.*
e 1·00 ad 50·00,
Tart. emetic. 0·05,
Syrup rubid. 10·00.
MDS. Co 5 minut łyżeczkę aż do wymiotów.

Laryngospasmus.

Najczęstszą przyczyną jest krzywica (craniotabes) więc leczyć ją odpowiednio (fosfor). W razie napadu zbryzgiwania twarzy zimną wodą i wewnętrznie, celem zapobiegnięcia napadom:

694. *Kali bromati 1·00,*
Aq. destill. 80·00,
Syr. simpl. 20·00.
MDS. Co 3—4 godz. łyżkę.

W razie częstych napadów:

695. *Chloral hydrat 2·0.*
Aq. destill.
Mucilag. gum. arab. āā. 50·00.
S. Co 2 godz. łyżeczkę aż do ustania napadów.

Leukaemia.

Przyczyna niewiadomą. Leczenie prawie zawsze bez skutku.

Podawać należy chininę z żelazem, lub dodatkiem arszeniku. Po dłuższem używaniu zmienić na ol. eukalyptusowy i piperynę, lub polecić pić wodę Gubora, Levico, Roncegno lub Mitterbad, kąpiele borowinowe (Mattoni). Krynica, Żegiestów, St. Moritz, Francensbad.

Próbowano robić wstrzykiwania do miąższu śledziony: Ergotyny 0·50—1·0, Sol. arsen. Fowleri lub Tra Eucalypti.

Żywić chorego forsownie, pobyt na świeżem powietrzu najlepiej górskiem, mierny ruch, zresztą leczenie symptomatyczne.

Radzono inhalacye z tlenu 30—50 litrów dziennie.

696. *Piperini 5·00,*
Ol. Eucalypti e fol. rec. 10·00,
Chinin muriat. 4·00,
Extr. et pulv. liquir q. s. ut f. pil. N. 100.
S. 4—8 pigułek dziennie.

697. *Chin. mur. 5·00,*
Ferri carbon. sacch. 4·00,
Natri arsenicosi 0·10,
Extr. et pulv. Gent. q. s. ut f. pill. N. 100.
S. 1—2—5 na dzień.

Wstrzykiwania podskórne:

698. *Ac. arsenic. 1·0,*
Liq. natr. caust. 5·0,
Coque ad solut.
Aq. destill. steril. 95·0.
S. Do wstrzykiwań. Zacząć od 1/10 strzykawki Pravaza stopnio-

wo więcej, aż do całej strzykawki. Wstrzykiwan. są bolesne!

Lupus a) erythematosus.

Po dokładnem zmyciu mydłem szarem, pędzlować codziennie aż do podrażnienia:

699. *Kali jodat. 1·0,*
Jodi pur. 0·1,
Glycerin. p. 10·0.
S. Zewnętrznie.

700. *Ac. salicyl.,*
Ac. lactic. āā 0·5,
Resorcin. resubl. 0·75,
Spir. vin. rect. 30·0.
S. Zewnętrznie.

701. *Eugallol 1·0—40·0,*
Sol. Salligallol 5·0—40·0,
Aceton ad 100·0.
S. Zewnętrznie.

702 *Sol. arsenic. Fowl. 1·0,*
Aqu. dest. 6·0
S. Zewnętrznie.

703. *Emplast. hydrarg.,*
Emplast. saponat. āā 15·0.
S. Na płótnie rozsmarować i codziennie przykładać. Gdy zmiany uporczywe wyskrobać lub wypalić żegadłem Paquelina.

b) vulgaris

Zależnie od umiejscowienia wyskrobać dokładnie i wypalić przyrządem Paquelina albo wyciąć w zdrowych tkankach i pokryć sposobem Thierscha (Lang) lub przykładać:

704. *Arsenic. alb. 1·0,*
Cinnabar. fact. 3·0,
Ung. emoll. 35·0.
S. Pasta Cosmiego — przykładać przez 3 dni poczem maść cynkowa.

705. *Ac. pyrogallic. 5·0,*
Vaselin. flav. 50·0,
M. f. ung.
S. Przykładać aż do podrażnienia.

Podobnie dłuższy czas przykładać plaster rtęciowy codziennie świeży.

Gdy są guzki pojedyncze przypalać laseczką lapisu, ile możności głęboko.

Obok leczenia miejscowego zalecać i ogólne, świeże powietrze, żelazo, arszenik, tran, jod i kąpiele w solankach jodowych.

Malaria vide intermittens.

Mania.

Odosobnienie zabezpiecza chorego i otoczenie. Unikać alkoholu, dyeta pożywna mięsna obok żelaza, arsenu i t. p.

Tylko w razie silnego podrażnienia mózgu (zrywań, zgrzytania zębami, przy zwężeniu źrenic) można stawiać pijawki i podać środki przeczyszczające. Kąpiel, lodowe okłady. Jeżeli przeważa podrażnienie płciowe Kali bromatum 4—10·0. Jeżeli mania skutkiem opilstwa: morfina, opium.

Przy objawach anemii mózgu wino, piwo, chloral lub Secal. corn. np.

706. *Ergotini bis dep. 0·06,*
Aqu. dest. 180·00,
Syr. rubi idaei 20·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

Melancholia.

Największy spokój, położyć chorego do łóżka.

Czuwać, aby chory sobie lub otoczeniu szkody nie zrobił. Dyeta pożywna, w razie potrzeby sztuczne karmienie. Środki nasenne, opium, letnia kąpiel 26—28 R., chloral w lewatywie 3—4 grm., lub somnal 2—3 grm. pro dosi, lub sulfonalu 1 grm. w gorącem mleku.

707. *Paraldehyd. 3·0—6·0,*
Tinct. aurant 20·0.
S. Na raz użyć.

Meningitis cerebro-spinalis epidem.

Leczenie objawowe. Rozpocząć podaniem Calomelu, w dużych dawkach, a następnie dbać, by były dobre codzienne wypróżnienia. Lód na głowę i na kark, lub zastosować przyrząd Leitera, pijawki, bańki wzdłuż kręgosłupa. Wcieranie szaruchy na ogoloną głowę lub maści jodoformowej. Wstrzykiwanie mor finy, chloral i natrum bromatum. Natrum jodatum (1—2 gramów dziennie). Przeciw gorączce: Antipiryna, acid. Salicyl, Salipyr Przeciw wymiotom pigułki lodowe, Cocain. muriatic. (1:10, po 5 kropli).

708. *Jodoformii 5·00,*
Vaselini 50·00.
Mfung. DS. Wcierać 2 razy na dzień w głowę.

709. *Chloral hydrat. 5·0,*
Aqu. destill.
Syr. aurant. āā. 50·0.
S. Co 2 godz. łyżkę.

u dzieci

Zimne okłady na głowę, wcieranie szaruchy (2·00—4·00) w tyłogłowie i kark. Wewnętrznie Kalomel (0·01—0·03 co godzinę), pryszczydła — starszym dzieciom i silnym można postawić pijawki. W razie drgawek chloral w lewatywach. Przeciw wymiotom pigułki lodowe. Po uspokojeniu unikać gwaru, rażącego światła; dyeta z początku ścisła, później pożywna, ciepłe kapiele 35° C. z okładem zimnym na głowę ½—1 godz. 1—2 razy dnia.

Przetwory jodowe, Natrum jodatum 1% co 2 godz. łyżeczkę, wcieranie 10% maści jodoform.

Meningitis tuberculosa.

W pierwszych chwilach przeciw podrażnieniu mózgu natr. bromat. (1—2 grm. pro die) zimne okłady na głowę. Pokój zaciemnić. Lewatywy i środki przeczyszczające. Pokarmy dawać często w małych ilościach. Baczność na oddawanie moczu.

710. *Calomelanos 0·30—0·50,*
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. 10.
DS. Co godz. proszek.

711. *Kali v. Natr. jodat. 1·00 —2·00,*
Aqu. dest. 100·00,
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

712. *Natri bromati 1·00—2·00,*
Aqu. dest. 100·00,
Syrup Sacch. 20·00.
MDS. Co 2 godz. 2 łyżeczki.

W razie wielkiego rozdrażnienia lub drgawek:

713. *Chloralhydrat. 1·00,*
Natri bromat. 1·00,
Aqu. dest. 80·00,
Syrup cort. Aurant. 20·00.
MDS. Co godzinę łyżeczkę.

714. *Urethani 1·50,*
Natri brom. 0·50,
Aqu. dest. 100·00,
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

715. *Jodoformii 2·00,*
Lanolin
Vaselin āā. 10·00.
Mf. ungu. DS. Wcierać w tyłogłowie.

Metritis.

W przypadkach ostrego zapalenia macicy: spokojne leżenie w łóżku, u osób silnych kilka

pijawek na okolicę podbrzusza, zimne okłady, worek lodowy, nacinanie części pochwowej macicy.

Środki solne wypróżniające. W razie boleści maść:

716. *Extr. Bellad. 2·00, Vaselini flavi 30·00.*
Mf. ungu. DS. Zewnętrznie.

717. *Extr. opii aquosi 0·10, But. Cacao q. s. ut f. l. artis suppositoria ad anum N. V.*
DS. Co 3—4 godz. czopek.

Po ustaniu bólów, okłady wysychające na brzuch zamiast lodu. W przypadkach przewlekłego zapalenia: unikanie pracy fizycznej natężającej, gwałtownego spółkowania, uregulowanie stolca (środki solne, Cascara Sagrada, Hunyady Janos, Saratica). U niedokrewnych podawanie żelaza. Jeżeli równocześnie miesiączkowanie zbyt obfite:

718. *Extr. Hydrastis Canad. fabricationis Parke et Davis 40·00.*
D. in l. guttatoria.
S. 3 razy dnia po 20 kropli.

Leczenie miejscowe: Przestrzykiwanie wodą przegotowaną, stopniowo co kilka dni ciepłotę wody podwyższając od 28°—38° R., ale nie silnym prądem, kąpiele nasiadowe ciepłe. Pomazywanie części pochwowej we wzierniku co 2—3 dni cum Tra jodi, Ichthyolem, Naftalanem. Tampony w przypadkach świeżych.

719. *Ammon. sulf. ichth. 5·00, Glycerini 200·00.*
DS. Do tamponów lub

720. *Kali jodati 5·00, Glycerini 100·00. D. in v. nigro.*
S. Do tamponów.

Nakłówanie co kilka dni części pochwowej we wzierniku, miesienie.

W przypadkach zastarzałych amputatio portionis vaginalis, gdy powiększenie macicy znaczne, leczenie kąpielowo zdrojowe: Iwonicz, Rabka, Ciechocinek, Rymanów, Truskawiec. W późniejszych okresach: Krynica, kąpiele morskie. Kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa).

Menorrhagia.

Nie jest właściwie chorobą, lecz tylko objawem choroby ogólnej w ustroju (haemofilia, bladaczka), jako przyczyny można uważać masturbacyę, wzruszenia umysłowe, występuje w przebiegu lub po chorobach zakaźnych jak płonica, ospa, dur, ostry gościec stawowy. Jako przyczyny miejscowe wymienić należy: Niedowład macicy po częstych porodach lub poronieniach, zatrzymanie części łożyska lub błon, zmiany zapalne na błonie śluzowej macicy i jej miąższu, zmiany zapalne w częściach dodatkowych, zmiany położenia macicy, nowotwory macicy (włókniaki); wreszcie występuje obfita miesiączka w okresie przejściowym (climax), prawdopodobnie wskutek zmian w naczyniach. Leczyć zboczenia w ogólnym organizmie, polecić odpowiedne zachowanie się hygieniczne i dyetetyczne, Thyraden (Knoll). W czasie miesiączki spokój, a jeżeli mimo to krwawienie jest silne leczyć tak, jak krwotok maciczny. (Patrz następny ustęp). Gottschalk poleca 4—5 dni przed wystąpieniem krwawienia 4 razy dnia po *0·025* stipticinum (Cotarninum muriaticum) w proszku, a w ra-

zie wystąpienia krwotoku podwajać dozę środka.

Metrorrhagia.

Dokładne wykazanie przyczyny krwotoku.

W przypadkach krwotoku poporodowego z macicy, jeżeli przyczyną złe kurczenie się tejże: nacieranie dna macicy przez powłoki brzuszne ręką, okłady zimne na brzuch, Secale cornutum przez usta, w lewatywie lub podskórnie. Wstrzykiwania gorące na 40° do pochwy. Uciskanie macicy dwuręczne. W ostatnich czasach Dührssen tamponuje macicę gazą jodoformową.

721. *Extr. Secalis cornut. 3·00.*
DS. Na koniec noża w rosole zażyć.

722. *Extr. Secalis corn. 2·00,*
Aqu. dest. 100·00,
Syr. cort. aurant. 15·00.
DS. Co godzinę łyżkę.

723. *Hydrast. muriat. 0·02,*
Sacchar. albi 1·00,
Mf. trochisci D. t. dos. XII.
S. 4 pastylki dziennie.

724. *Extr. fluid. Gossyp. herb. 20·00.*
S. 3 razy dnia po 20 kropli.

725. *Extr. fluid. Hamamelidis virgin. 30·00.*
S. 3 r. dnia po $^1/_2$ łyżeczki.

Gdy macica dobrze skurczona i nic nie zawiera, a krwotok trwa, domyślać się należy przyczyny krwotoku w pęknięciu ujścia zewnętrznego macicy, lub w innem miejscu. Założyć wziernik i tamować krwotok miejscowo przez podwiązanie, ucisk, tamponadę, zeszycie pęknięcia.

Jeżeli przyczyną są pozostałe części łożyska, błon, skrzepy: usunąć je dokładnie, jeżeli można ręcznie, a gdy to niemożebne, wyskrobać jamę macicy.

Gdy to nie pomaga wytamponować pochwę zapomocą Penghawar-Djambi w gazie jodoformowej; jeżeli przyczyną — nowotwory macicy — usunięcie tychże sposobem operacyjnym. Na razie, podczas krwotoku tamponada pochwy, po przestrzyknięciu tejże roczczynem środka przeciwgnilnego j. n. p. 2% roczczyn kw. karbol.; 1:2000—3000 roczczyn sublimatu i t. d. Do tamponowania najlepiej użyć, kulek waty oczyszczonej, zamoczonej w glicerynie, pierwsze kulki owinąć gazą jodoformową.

W przypadkach gwałtownych, wstrzyknięcie do jamy macicy, roczczynu Liquor ferri sesquichlor. strzykawką Madurowicza lub Brauna, przyczem warunek konieczny, aby kanał macicy był dostatecznie drożny, aby roczczyn mógł przez szyję macicy do pochwy spływać. (Postępowanie obosiecznie, ze względu na możebność dostania się roczczynu do jamy brzucha). Wreszcie okłócie od pochwy tętnic macicznych. W ostatnich czasach polecają i zachwalają tak środki miejscowo zastosowane jak i wewnętrzne.

Do pierwszych należy ferripyryna jako proszek na tamponach lub 20% roczczyn wodny, dalej zastosowanie do wnętrza macicy za pomocą odpowiedniego cewnika strumienia pary wodnej 100° C. 2—3 minut (Sniguerieff).

Wprowadzanie do macicy patyczków szklannych watą owiniętych, napojonych płynem, który otrzymujemy przez zmięszanie antipyryny i salolu w równych częściach i ogrzewanie tego proszku w probówce nad lampą spirytusową po 2—3 mi-

nutach tworzy się płyn brunatny, po oziębieniu krzepnie, lecz dalej ogrzewany, utrzymuje się dłużej w stanie płynnym (Labadie — Lagrave).

Do nowszych środków wewnątrz podawanych należy Stipticin (Cotarnin. muriaticum) podawane w proszkach *0·05* 5—6 razy dnia lub w kapsułkach; w razie gwałtownych krwotoków wstrzyknąć co dnia *0·20* w mięsień pośladkowy. — (Gottschalk).

Równocześnie zwalczanie powstającej ostrej niedokrwności: ułożenie spokojne, poziome, ciepłe okłady na głowę, chłodne napoje, wino, kawa czarna, cognac, rum, Tinct. cinnam, Tra ferri acet. aeth. Wstrzykiwania podskórne eteru, ol. camphoratum, wstrzykiwania podskórne większych ilości rozczynu soli kuchennej 0·6 : 100; lewatywy z tegoż rozczynu.

726. *Trae Cinnam. 50·00.*
S. Co ½ godziny ½ łyżeczki we wodzie.

727. *Tint. Ferri acet. aeth. 15·00*
S. 15 kropli do ½ szklanki wody do popijania.

Bandaże na kończyny, ucisk na tętnicę główną przez powłoki brzuszne.

Migraena zob. Haemicramia.

Morbili, Odra, Kur.

Niemowlęta i chorowite dzieci oddzielić. Jeżeli przebieg prawidłowy nie trzeba uciekać się do lekarstw. Pokój ostrożnie przewietrzać, ciepłota od 15—16° R. okrycie średnio ciepłe, lekkie przysłonięcie okien, jeżeli jest światłowstręt.

Dyeta w czasie gorączki ścisła, po jej przebyciu pożywna, za napój lekkie kwaski, lub wody (szczawy alkaliczne). Dopóki trwa łuszczenie nie wypuszczać dzieci z łóżka, a mniej więcej 8—14 dni nie wypuszczać z pokoju, zwłaszcza, gdy są objawy nieżytu.

Przeciw nieżytowi spojówek wystarczają przemywania 2% kw. borowego. Silny świąd uspakaja się nacieraniem tłuszczami.

728. *Lanolin anhydr. 50·00,*
Vaselin americ. 20·00,
Aq. dest. 25·00.
M. terendo f. Ung.
S. Co 3 godz. nacierać.

Silny kaszel wymaga podania naparu ipecac. ze środkami narkotycznemi, wziewania pary wodnej, napoje ciepłe, odwar ślazu i t. p. W razie biegunki dyeta i opium.

Wysokie gorączki i majaczenia, uśmierzać zimnymi okładami na głowę. Chinina — antipiryna, Natr. salicylicum.

Wśród upadku sił, stygnięcia kończyn: wino, cognac, camphora, Acid. benzoicum.

Przeciw drgawkom: Chloral w lewatywach (0·50 : 50) kali bromatum (2 : 100) co godzinę łyżeczkę.

Jeżeli gorączka przewleka się ponad 4 dni, zwrócić uwagę na przełyk, uszy i nerki.

Powikłania: błonica, dławiec, nieżyt oskrzeli, zapalenie płuc, leczyć według wskazówek odpowiednio podanych.

729. *Codeini phosphor. 0·02,*
Linctus gummosi 50·00,
Syrup Altheae 30·00.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę w razie silnego kaszlu.

730. *Extr. Hyoscyami 0·15,*
Aqu. dest. 70·00,
Syr. simpl. 10·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

731. *Infus. Ipecac. e 0·20 ad 100·00,*
Tinct. laudani gtts. duas.
Liquor ammon. anisat. 1·00,
Syrup altheae 20·00.
MDS. Co godzinę łyżeczkę.

Morbus Basedowii.

Regularne, hygieniczne życie, unikanie zmęczenia fizycznego i umysłowego, wstrzymanie się od nadużywania a nawet od picia wyskoku, herbaty, kawy, nadmiernego palenia. Pobyt na świeżem powietrzu, zwłaszcza w górach Davos, St. Moritz, Zakopane, Szmeks, Truskawiec lub nad morzem.

Jako leczenie radykalne polecono wycięcie gruczołu tarczykowego z dobrym w niektórych przypadkach skutkiem.

Na okolicę serca okład zimny lub lód, zwłaszcza podczas silniejszej akcyi serca, oraz digitalis lub strophantus w miernych dawkach.

U chorych osłabionych anemicznych: żelazo, chinina, arsen, ovaraden (Knoll), zabiegi wodolecznicze, obok systematycznego stosowania prądu galwanicznego na sympaticus (ganglion supremum i processus mastoidei).

Przetwory bromowe i nervina, woda Gubera, Levico, Roncegno, Żegiestów, Krynica, Elster, Francensbad, obok należytego odżywiania i psychicznego spokoju,

732. *Natri brom.*
Aq. amygd. am. āā. 15·00,
Trae convall. maj. 12·00,
Aq. dest. 60·00.
DS. 2—3 łyżeczek na dzień.

733. *Ferri lactici 1·00,*
Coff. natr. sal. 1·5,
Elaeosacch. foen. 5·00.
Mfp. Div. in dos. N. XX.
S. 2—3 proszki dziennie.

Morbus Brighti.

W razie Morb. Brighti, w okresie ostrym, powinien chory bezwarunkowo leżeć w łóżku. Dyeta złożona z mleka, kleików, rosołów, lekkich zupek, trochę kaszki, lub ryżu w mleku. Do picia wodę szczawnicką, bilińską, gieshübelską, ubogim zaś zwykłą wodę z dodatkiem cytryny lub kwasku.

Na okolicę nerek stawiać bańki suche, nawet cięte lub pijawki, jeżeli mocz bardzo krwawy i zawiera wiele białka.

Jeżeli opuchliny są znaczne, to polecić kąpiele gorące zaczynając od 28° R. do 30° i 32° R. po 15—45 minut, ze zlewaniami na głowę, następnie zawija się chorego w koce na 1—2 godzin, żeby się dobrze pocił. Jeżeli chory czuje się w kąpieli bardzo osłabionym, dać można kieliszek wina. Albo też urządza się choremu w łóżku sztuczną parówkę za pomocą przyrządu opalanego spirytusem. Obok tego można dawać mierne dawki środków nasercowych, jak digitalis, strophantus lub coffein dla połączenia działania napotnego z moczopędnem. Wstrzykuje się też pilokarpinę po 0·01—0·02 na dawkę, uważając jednak czy nie nastąpi zapad. Obok napotnych i moczopędnych polecają silne środki przeczyszczające jak colocynth, Jalapa, gumi gutti, Rheum, nawet pig. Morisona.

W razie przypadków mocznicowych **uraemia**, kąpiel gorąca ze zlewaniami zimnemi, silny laxans, podskórnie eter lub kamfora, albo też do lewatywy Hydras chlorali 2—3 gramów lub Acid. benzoicum po 0·2 co 2—3 godz. u silnych wenesekcya, pijawki.

Nephritis p. scarlatinam zobacz Scarlatina.

W okresie przewlekłym, chory niekoniecznie ma leżeć w łóżku, zwłaszcza, jeżeli opuchliny nieznaczne.

Dyeta przeważnie mleczna, 2—4 litry mleka, jaja, mięsa mniej, jarzyny, żadnych alkoholików i korzeni.

Do picia wody: Bilińska, Giesshübel lub woda z kwaskami, Truskawiec. Unikać zmęczenia fizycznego, odziewać się ciepło, nie narażać się na niepogodę i zmiany temperatury.

Choremu należy polecić mierne dawki tanniny lub Plumb acet., Ferr. sesquichloratum obok ciepłych kąpieli, mniej energicznie stosowanych, jak w okresie ostrym i zawijania w koce. Nadto podawać diuretica: Coffein 1·0—1·50 p. die, theobrominum salicyl. w tych samych dawkach, digitalis, adon. vernalis z dodatkiem Liq. kali acet. 15—20 na 200.

734. *Fol. Joborandi w naparze. Rad. Onodinis, Rad. Petroselini, Bacc. Juniperi* jako ziółka.

W razie zaparcia stolca środki przeczyszczające.

735. *Diuretini (Knoll) 5·00,*
Aq. dest. 100·00,
Syr. aurant 15·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

736. *Diuretini (Knoll) 1·00,*
Fol. digital. pulv. 0·10,
Sacch. albi 0·30,
Mff. d. t. d. Nr. X.
S 3 proszki dziennie.

737. *Acidi benzoici 0·20,*
Elaeosacch Citr. 0·50.
Mfp. Dent. tal. dos. N. V.
S. Co 2 godz. proszek.

738. *Flor Benzoes,*
Sacch. albi āā. 2·0.
Mfp. Div. in dos. N. X.
S. Co 3 godz. proszek.

739. *Blatt. orient. 2·00,*
Elaeosacch. foen. 5·00.
Mfp. div. in dos. N. XII.
S. 2—3 proszki na dzień.

Silnie moczopędnie działa napar z liści brzozy zwykłej (Betula alba), zbieranych na wiosnę i suszonych.

740. *Urotropin 0·5.*
S. 3 razy dziennie proszek.

Działa szybko i wydatnie moczopędnie.

Morpiones zob. Pediculi pub.

Myelitis.

W ostrej:

Ułożenie chorego równo w łóżku, najlepiej na poduszkach powietrznych. Bańki cięte lub pijawki w samym początku choroby, potem Tra. jodi, wcierki z Ung. cinereum 3—4 grm. p. die i jednocześnie kali jodatum, jeżeli była lues, a nawet jako środek przeciwzapalny.

Uważać przy tem na ślinotok, lodowe okłady na stos pacierzowy. Równocześnie silne środki przeczyszczające: Kalomel, Jalapa, Senna. Uważać na odleżyny, na zatrzymanie moczu.

W przewlekłej formie:

Kąpiele ciepłe, wyjazd do Cieplic, Gasteinu, Trenczyna, Wildbadu, Swoszowic, Piszczan, Lubienia, Truskawca i t. p. wód. Elektryzowania prądem stałym i faradycznym. Na wewnątrz kali jodatum z 10:200, 2 łyżki dziennie. Arg. nitricum 0·01 – 0·02 w pigułkach, arsen po 0·01 lub Ergotynę po 0·10—0·50 2—3 razy dziennie (skutek jednak wątpliwy).

Myringitis zob. Otitis.

Nephritis zob. Morbus Brighti

Neuralgia intercostalis.

Najczęściej przyczyną zimnica, wtedy Chinina i Arsen.

Elektryzowanie, wcierania kojących maści. Wstrzykiwania morfiny lub antipyriny.

741. *Chloroformii 10·00,*
Ol. hyosc. cocti
Ol. olivar. ãã. 20·00.
MDS. Do nacierań.

742. *Extr. Opii aquos. 2·00.*
Spir. aromat. 100·00.
DS. Do wcierań.

743. *Veratrini 0·50,*
Chloroformii 10·00,
Spiritus 50·00.
MDS. Do nacierań.

744. *Antipyrin.*
Aqu. dest. ãã. 5·00.
MDS. 1 lub 2 strzyk. wstrzyknąć w okolicę bólu.

Neuralgia trigemini, Prosopalgia. Tic douloureux.

Uwzględnić i leczyć przyczyny: anemia, histerya, zimnica, choroby ucha, zębów itp.

Wycięcie blizny ugniatającej nerw. Leczenie przymiotu, zatrucia ołowiem (Truskawiec).

745. *Chinin muriat. 0·50,*
Dtur. tal. dos. N. X.
S. Jeden proszek przed napadem.

746. *Exalgin 2·50,*
solve in
Tinct. cort. aurant. 5·00,
Aq. destill. 120·00,
Syr. aurant. 25·00.
S. Rano i wieczór łyżkę.

747. *Solut. arsen Fowleri 10·00.*
DS. 3 razy dziennie od 3—5 kropli po jedzeniu.

W razie bólu powstałego z przeziębienia:

748. *Butyl chloral 2·00—3·00,*
Spir. vini rectf. 10·00,
Glycerin 20·00,
Aqu. dest. 120·00.
MDS. 3—4 łyżek na raz.

(Dawki według stopnia bólu i indywidualności chorego).

749. *Natri Salicyl. 5·00,*
Aqu. dest. 180·00,
Syrup aurant. 20·00.
MDS. Co godz. łyżkę.

750. *Antinervin (Radlauer) 0·50.*
S. Kilka razy dziennie.

751. *Antipyrin 0·50,*
Dtur. tal. dos. N. 10.
DS. Rano i wieczór proszek.

752. *Analgeni 0·50.*
3—4 razy na dzień.

753. *Methyl. caerul. 0·02—0·03,*
Dent. tal. dos. Nr. VI.
S. 2—3 razy dziennie.

754. *Veratrin. 0·15,*
Morphii acet. 0·10,
Ungu. cerei 10·00.
Mf. ungu. S. Wcierać w miejsca bolące.

755. *Aconitini cryst. 0·01,*
Spir. vini concentr.
Aq. dest. ãã. 30·00.
S. 2 łyżeczki dziennie.

Wstrzykiwanie 1% wodnego roztworu Ac. hyperosmici (świeży roztwór, bo się łatwo psuje).

Elektryczność, naciąganie lub wycięcie kawałka nerwu.

Neurosis gastrica.

Leczyć hypersecretio (patrz catarrh. ventr.),

Zaś wymioty nerwowe:

756. *Menthol. 0·05,*
Natr. hydrocarb. 1·00.
D. tal. dos. ad caps. am. N. XII.
S. 3 razy dzień. po jedzeniu.

Czopki:

757. *Extr. Bellad. 0·2,*
Codein. phoshor. 0·3,
Butyr. Cacao q. s.
U. f. supp. Nr. X.

Suggestya wsparta lekiem:

758. *Menthol. 0·3,*
Trae amar. 3·00.
M. S Przed jedzen. 15 kropli.

Obstipatio alvi habitualis.

Usunąć przyczyny cierpienia, środki lekko czyszczące, dyeta mięszana, kompoty, jarzyny, owoce, figi, miód, pierniki, zimna woda na czczo, u horych, którzy znoszą mleko dawać takowe w sporych ilościach. Nieraz dobre skutki wywiera kuracya winogronowa.

Na noc okłady wysychające na brzuch. Elektryzowanie prądem przerywanym.

Obok tego zabiegi hydropatyczne, miesienie, codzienne lewatywy, wody mineralne: Karlsbad, Marienbad, Hunyady Janos, Saratica, Kissingen (Rakoczy), Saidschütz, Friedrichshall, proszki Seidlickie.

759. *Decoct. pulp. Tamarind*
e 15·00 ad 150·00,
Cremor. tartari 15·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę lub na noc 3—4 łyżek — lub też powidełka tamaryndowe.

Ziółka francuskie St. Germain.

760. *Trae Rhei vinos.*
Extr. fluid. Cascar. Sagr.
āā. 25·00.
DS. 2 razy dnia po 1/2 do 1ej łyżeczki.

761. *Extr. Aloë aquos.*
Extr. taraxaci āā. 5·00,
f. pil. N. 50.
S. Rano i wieczór po 1—2 pigułek.

762. *Trochisci compressi e Rheo*
à 0·50 N. 50.
DS. Co dzień na noc 1—3 pastylek.

763. *Trochisci compressi e Cascar. Sagrad à 0·50 N. 50.*
S. Co dzień na noc 1—3 pastylek.

764. *Sal. therm. Carolin. 100·00.*
DS. Co dzień na czczo łyżeczkę w 1/2 szklanki ciepłej wody.

765. *Natri bicarb.*
Magnes carbon. āā. 5·00,
Pulv. rad. Rhei 7·00.
DS. 2 razy dnia na koniec noża.

766. *Podophyllini 0·30,*
Extr. Aloës
Extr. Rhei āā. 3·00,
Extr. taraxaci q. s. f. pil.
N. 40.
S. Na noc 1—3 pigułek.

767. *Extr. Aloës aquos,*
Extr. Jalapae,
Sapon. medicin. āā 5·00,
Pulv. et extr. rhei q. s. ut
f. pill. Nr. 50.
S. 4 pigułki rano zażyć.

768. *Pulv. rad. Rhei,*
Extr. aloës aquos āā 5·00,
Extr. Tarax. q. s. ut f pill.
Nr. 50.
S. 3 pigułki rano zażyć.

769. *Pulv. r. rhei chin 5·00,*
Extr. Trifol. fibrin. q. s. u.
pill. Nr. 50.
S. 5 pigułek rano zażyć.

770. *Podophyllini*
Sapon. medicin. āā. 0·20,
Mellis dep. q. s. ut f. pill.
Nr. 20.
S. 1—3 pig. dziennie.

771. *Extr. Coloquinth. 0·50.*
Pulv. rad. Rhei,
Pulv. aloës,
Resinae Jalapae,
Gummi gutti āā. 1·00,
Myrrhae 2·00,
F. pill. Nr. 50.
S. 1—4 pig. dziennie.

772. *Calomelanos,*
Tub Jalapae,
Sacch. lactis āā. 0·30,
Mfp. dent. tal. dos. Nr. X.
S. 2 proszki dziennie.

773. *Aloës 2·00,*
Ferri sulfurici,
Chinini sulfur. āā. 1·00,
Extr. Hyoscyami 0·50,
Extr. et pulv. liquir. āā. q. s. ut f. pill. Nr. 30,
Consperge c. lycopod.
S. Pigułkę dziennie zażyć.

Przy uporczywem zaparciu, wlać przez wysoko do rectum wprowadzoną sondę: 70 gr. aeter sulf. z 300 gr. Aq. foeniculi.

Oedema pulmonum.

Leczenie głównej choroby w odpowiedni sposób.

Przy pierwszych objawach obrzęku płuc ostrego, podać środki podniecające akcyę serca jak: czarna kawa, cognac, grog, wino, kamfora, piżmo. Podskórnie wstrzyknąć eter, ol. camphoratum lub coffeinę.

Zewnętrznie położyć na piersi i łydki synapizmy, rozcierać nogi i ręce, dać choremu kąpiel i zlewać głowę i piersi zimną wodą.

Jeżeli chory jest krwisty, można puścić krew, zwłaszcza w obrzęku płuc wśród spraw zapalnych.

Nadto można dać lewatywę ze środków ostrych jak: Decoct. colocynt., octu, rozczynu soli itp.

Jeżeli niebezpieczeństwo na razie minęło, dawać cardiaca: i digitalis, koffeinę, teobrominę, Sparteinę, Tra stroph.—Po tem leczyć główną chorobę i zwracać uwagę na pierwsze objawy zastoinowe.

774. *Infus. flor. Arnicae e 15·00 ad 120·00,*
Camphor. trit. 1·25,
Mucil. g. mimos. 20·00.
Mf. emulsio. S. Co $^1/_2$ godziny łyżkę.

775. *Acidi benzoici 3·00,*
Camphor. pulv.
Stibii sulf. aurant. āā. 0·50,
Sacch. alb. 5·00,
Mfp. div. in dos. X.
S. Co 2 godz. proszek.

776. *Inf. rad. Valerian. e 10·00 ad 150·00,*
Aeth. acet. 2·00,
Syr. Seneg. 15·00.
DS. Co godz. łyżkę.

777. *Aetheris sulfur.*
Spir. vin. concen. āā. 5·00,
Aq. destillat. 150·00,
Syr. rub. idaei 15·00.
MDS. Co godzinę łyżkę.

778. *Apomorphin. mur. 0·10,*
Aq. dest. 10·00,
DS 1—2 strzykawki podsk.

779. *Moschii oriental 0·50,*
Sacch. alb. 2·00,
Mfp. div. in dos. quinque.
S. Co godz. proszek.

Orchitis zob. Epididymitis.

Otitis externa circumscripta.

W samych początkach można zakładać waciki zanurzone w 5% kokainie lub w rozczynie Tinct. opii 4·00, Aqu. destil. 12·0.

780. *Ol. hyoscyami*
Chloroformi
Trae laud. simpl. āā. 10·00.
S. Wcierać w okolicę ucha.

781. *Ol. hyoscyami 10·00,*
Extr. opii aquos. 0·50.
S. 5 kropli ogrzanych na wacie do ucha.

Przy wyraźnym czyraku w przewodzie zewn. otwarcie tegoż z następowem opatrzeniem antyseptycznem, do czego dobrze się nadaje gliceryna karbolowa (0·50 – 15·00), kwas borowy z alkoholem (0·50—10·00). W przypadkach często powtarzających się recydyw zalecają zapuszczanie spirytusu sublimatowego Hydrarg. bichl. corros. 0·05—0·10 na 50·0 Spir. vini rect.

O. externa diffusa.

Wprowadzenie gazy zwykłej zanurzonej w roztworze octanu glinowego, w płynie Burowa.

O. media acuta suppurat.

Leczenie w początku choroby i przed przebiciem błony bębenkowej, jak przy ostrym katarze, gdy błona bębenkowa jest znacznie wypuklona, zielonawo zabarwiona, chory ma silne bóle, gorączkuje, należy przyspieszyć samoistne przebicie, wykonując paracentezę. Po tejże, względnie po samoistnej perforacyi, ucho lekko przestrzykiwać 2 r. dziennie lub nawet co godzinę, zależnie od sekrecyi, stosować Politzera. Przy bolesności wyrostka sutkowego, okłady lodowe; w przypadkach ropienia w wyrostku trepanacya.

O. media chronica.

Przy znacznem ropieniu częste przestrzykiwania ucha zwykłą wodą ciepłą i zakładanie następowo waty; w ropieniu bardzo obfitem należy użyć przestrzykiwań przez kateter, co oddaje bardzo dobre usługi. Gdyby wypływ z ucha był cuchnącym, najlepiej jeszcze używać roztworu kali hypermanganici 0·50:100·0. W przypadkach, gdyby to ropienie było podtrzymywane przez caries kostek słuchowych, granulacyi w uchu wewn., nagromadzenie się mas żółciołojakowych, te należy usunąć, w postaciach zaś ropienia z atyku przestrzykiwania tegoż kaniulą Hartmana.

Przy ropieniu nieznacznem po wystrzykaniu ucha i dokładnem osuszeniu, stosować zadmuchiwania miałkiego kwasu borowego, dalej zapuszczania:

782. *Acid. borici 0·60,*
Glycerini
Aqu. dest. āā. 10·00.
DS. Krople do ucha.

783. *Argenti nitrici 0·50,*
Aq. destil. 10·00.
DS. 10—15 kropli do ucha.

784. *Nosopheni*
Acidi borici āā. 5·00.
Mfp. S. Wdmuchiwania do ucha.

785. *Antinosini 0·50,*
Aq. destill. 100·00.
DS. Do przestrzykiwań ucha.

Zinci sulfur. 0·20 na 20·0 Aquae dest., lub Zinci sozo-jodolici 0·4—0·6 : 20·0 dodając odpowiednio 1·00—3·00 Spir. vini rectif. lub bez tegoż, dalej Natrum tetraboricum w roztworze od 4—20%; zresztą chronienie ucha od wpływów zewnętrznych, przez noszenie ciągłe waty w uszach.

Oxaluria.

Dyeta przeważnie mięsna, mleczna, unikanie mącznych pokarmów, jarzyn, octu, cytryn, wina.

Ze środków leczniczych: picie wód: Vichy, Karlsbad, Elster, Salzbrunn, Wildungen.

Na wewnątrz: lith. carb., lith. salicylicum, Natr. carbon. po

0·50—1·0 dziennie w wodzie selterskiej.

786. *Natri bicarb. 10·00,*
Lith. carb. efervescentis 50·00,
Mfpulv. Div. in dos. N. XX.
S. Rano i wieczór proszek w szklance wody.

787. *Natri bicarb. 2·00,*
Lith. carbon.
Kali carbon. āā. 0·50,
Aq. flor. naph.
Syr. simpl. āā. 2·00,
Aqu. dest. 300·00.
DS. Przez dzień wypić (rozczyn Ewicha).

788. *Natr. phosphor. 10·00,*
Div. in dos. Nr. X.
S. Raz dnia proszek.

Oxyuris vermicularis.

Lewatywy z wody, czosnku roztartego w wodzie (garść na 1 litr) z $\frac{1}{2}$% roztworu sublimatu, lub też lewatywy z czystego tranu.

789. *Buthyri Cacao 3·00,*
Calomelanos 0·05,
Mf. supposit. Dtur. tal dos. Nr. V.
S. Na noc jeden czopek.

790. *Naphthalin 1·00.*
Ol. olivar. 40·00.
MDS. Do lewatywy.
Dorosłym 5—6·00:80·00 oliwy.

791. *Santonini 0·15,*
Ol. papaver. 50·00.
S. Do lewatywy.

Ozaena.

Leczyć chorobę, na której tle występuje: (przymiot, zołzy, gruźlica). Zwracać uwagę na czystość powietrza, utrzymywać jednostajną ciepłotę. Ostrożne przestrzykiwania $\frac{1}{2}$% roztworem soli kuchen., 1% kw. borowy, maść borowa. W razie trudności przy ssaniu, karmienie oseskó łyżeczką. Wdmuchiwanie kalomelu.

792. *Zinci sozojodolici 2·00,*
Vaselini
Lanolini āā. 20·00.
Paraf. liquidi q. s. f. ung.
S. Posmarować gazę i wkładać do nosa.

793. *Calomelanos 1·00,*
Hydrgr. praec. rubri 0·50,
Sacchari 20·00.
Mfp. S. Do wdmuchiwań.

794. *Ichthyoli 10·0.*
Ol. ricini 20·0,
Spir. vini 100·0.
S. Do inhalacyi.

795 *Saloli 1·0,*
Acid. salicyl. 0·20,
Tannini 0·10,
Acid. borici subt. pulv. 4·0.
Mfp. S. Tabaka Co godzinę zażywać przez $\frac{1}{2}$ dnia.

796. *Jodoli cryst. 20·0.*
S. Do wdmuchiwań do nosa.

797. *Jodoformi 0·30,*
Vaselini 30·0.
S. Maść.

Parametritis p. Perimetritis.

Paraphimosis.

Starać się jak najwcześniej odprowadzić za pomocą pálców, wywierając ucisk na żołądź; i zlewając ją podczas zabiegu zimną wodą. Jeżeli się nie udaje, nacięcie pierścienia ścieśniającego w kierunku podłużnym prącia i następowe odprowadzenie napletka, okłady zimne i częste przemywania.

Pediculi a) capitis.

U dzieci zmyć dobrze głowę spirytusem mydlanym i posypać siarką, poczem zmywać przez kilka dni spiryt. kamforowym. U starszych nasmarować dokład-

nie głowę (u mężczyzn ostrzydz włosy) naftą lub:

798. *Ol. Petrae 100·0,*
Bals. peruvian.
Ol. Olivarum ãã 25·0.
S. Zewnętrznie.

i owiązać głowę chustką grubą, a po 24 godz. zmyć głowę spir. mydlanym. Dla zgubienia jajek, czepiających się włosów, zmywać głowę wysyconym roztworem sody lub octem.

b) vestimentorum.

Kąpiele, leczenie wyprysku, a rzeczy do desynfekcyi lub oczyścić 1—2% rozcz. sublimatu.

c) pubis.

Nasmarować 1—2 razy maścią szarą lub 1% rozcz. sublimatu, które jednak wywołać mogą wyprysk, dlatego lepiej użyć 8—10 razy:

799. *Naphthol 2·0,*
Ol. Olivarum 20·0.
S. Zewnętrznie.

800. *Creolini 2·0,*
Aqu. dest. 100·0,
S. Zewnętrznie.

801. *Mercur. sublim. corr. 0·1.*
Spir. vin. rect.,
Glycerin. p. ãã 75·0.
S. Na noc wcierać i nie obsuszać.

Pericarditis.

Przedewszystkiem spokój, chory powinien leżeć w łóżku. W okresie ostrym na okolicę serca worek lodowy. W razie silnych bólów parę pijawek, suche bańki, pędzlowanie c. Tra. jodi. Na wewnątrz Inf. digitalis e 1·00 ad 200·000. co godzinę łyżkę, lub inne cardiacum. W razie silnej gorączki podawać antipyrinę, fenacetynę lub antifebrynę w połączeniu z koffeiną dla uniknięcia zapadu. Jeżeli bóle trwają, dać morfinę, chloralhydrat, lub sulfonal na noc. Dyeta przy tem płynna niepodniecająca, uważać na regularne stolce. — Jeżeli okres zapalny minął, stosować resorbentia: okłady ciepłe, pędzlowanie jodyną, diuretica, jak: coffeina, diuretyna, digitalis. Tra strophanti itp. a dyeta wówczas posilna, lekko podniecająca.

W uporczywych przypadkach można zrobić punkcyę i aspiracyę przyrządami Potaine'a lub Dieulafoy.

802. *Infus. fol. digit.*
e 1·00 ad 180·00,
Syrup simpl. 20·00.
MDS. Co 2 godz. 2 łyżki.

803. *Tinct. Strophanti 10·00.*
DS. 3 razy dz. po 10 kropli.

Po ustaniu gorączki, gdy exsudat zostaje:

804. *Infus. Juniperi e 15·00*
ad 200·00,
Liqu. Kali acet.
Oxymel. Scillae ãã. 15·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

805. *Infus. hb. Digitalis*
e 1·00 ad 150·00
Kali acet. 5·00,
Syrup simpl. 20·00.
S. Co 2 godz. łyżkę.

806. *Decoct. Equiset. e 20·0 ad*
200·0,
Liquor. terr. fol. tart.
Oxymell. scillae ãã. 15·0.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

807. *Pulv. fol. digit. 0·5*
Coff. natrobenz 1·00
Sacch. lactis
Elaeosacch. Calami ãã. 1·5.
Mfp. Div. in dos. N. X.
S. 3 proszki dziennie.

808. *Sparteini 0·02,*
Sacch. albi 0·20,
Mfp. Dtal. dos. N. X.
S. 3 proszki na dzień.

809. *Trae cacti grandiflor 10·0.*
DS. 3 razy dziennie po 10 kropel.

810. *Trae Nerii oleander. 1·00.*
DS. 3 razy dziennie po 10 kropli.

Perimetritis.

Tu możemy też mówić o zapaleniu około trąbek i jajników (perisalpingitis et periophoritis) jak również o zapaleniu tkanki okołomacicznej (parametritis), gdyż objawy i leczenie są bardzo do siebie podobne.

W okresie ostrym:

Spokojne leżenie w łóżku, okłady lodowe na okolicę bolesną, w razie znacznej boleści i gwałtownych objawów, u osób silnych 5—6 pijawek nad okolicę pachwinową, dyeta ścisła, płynna, nadto wewnętrznie: Tra opii simpl. po 10 kropli kilka razy dziennie albo:

811. *Extr. opii aquos. 0·10,*
But. Cacao q. s. ut f l. artis suppositoria ad anum N. V.
DS. Co 3 godz. czopek użyć, a gdy nasilenie objawów się zmniejsza rzadziej.

Gdy ciepłota opadnie, środki łagodnie wypróżniające: lewatywy z wody, z dodatkiem 2 łyżek ol. ricini albo z dodatkiem łyżki gliceryny. Czopki glicerynowe, oleum ricini wewnętrznie.

Gdy objawy ostrego zapalenia ustąpiły, okłady wysychające, po ustąpieniu bolesności: kąpiele nasiadowe ciepłe, z dodatkiem $^1/_8$—$^1/_4$ kilo soli na kąpiel. Kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa) Truskawiec.

Przestrzykiwanie pochwy słabym prądem wodą na 30—38° R. z dodatkiem soli kuchennej (2 łyżki na litr) lub z dodatkiem płynu o składzie:

812. *Kalii jodati 3·0—5·0,*
Trae jodi 15.0—20·0,
Aq. destill. 250·0.
S. 1—2 łyżek na litr wody.

813. *Trae jodi*
„ gallarum āā. 20·00.
DS. Do pędzlowania.

814. *Ammon. sulfo-ichthyol. 5·00—10·00,*
Naftalani 50·00.
Mf. ungu. DS. Zewnętrznie.

815. *Ammon. sulfo-ichthyol, 5·00—10·00,*
Glycerini 200·00.
MDS. Do tampon. codzien.

W przypadkach przewlekłych mięsienie:

816. *Kali jodati 10·00,*
Gelatini q. s. f. l. art. globuli vaginales N. X.
DS. Raz dnia gałkę użyć.

817. *Jodofor. desodorati 3·00,*
But. Cacao q. s. ut f. l. art. globuli vaginales N. X.
DS. Raz dnia gałkę użyć.

818. *Ammon. sulfo-icht. 1·00,*
Butyr. Cacao q. s. f. l. art. suppos. ad anum N. X.
S. 1 czopek dzien. użyć.

Jeżeli w przebiegu chronicznego a zatem późniejszego okresu, mimo użycia wyż wymienionych sposobów leczenia, badanie i objawy wykazują znaczne zmiany około jajników, lub w nich samych, albo że w trąbce rozszerzonej znajduje się treść (śluz, ropa, krew), to często dopiero leczenie operacyjne usunąć zdoła cierpienie, wskutek którego życie dla kobiety staje się ciężarem. W tych przypadkach na-

leży wyciąć trąbkę schorzałą (salping-ectomia).

Peritonitis.

Bezwzględny spokój; dyeta ściśle płynna. Wewnętrznie podawać przetwory makowca w dużych dawkach, a w razie silnych wymiotów kawałki lodu do połykania i kokainę lub morfinę. Zewnętrznie środki przeciwzapalne, okład lodowy, pijawki, pędzlować brzuch kleiną (collodium) z dodatkiem jodoformu. Gdy okres ostry minie, okłady wysychające lub ciepłe. Kąpiele ciepłe całe lub nasiadowe.

W przypadkach surowiczego zapalenia z przebiegiem chronicznym, może być czasem wskazane wypuszczenie płynu z jamy brzusznej, a nawet t. z. toaleta jamy brzusznej.

P. tuberculosa.

Leczyć ogólnie: posilna dyeta słone kąpiele (Rabka, Iwonicz, Rymanów), kąpiele borowinowe (Mattoni), Truskawiec, miejscowo ostrożnie wcierać maść jodoformową 25·0 na 100 wazeliny, a następnie brzuch pokryć ceratką Billrotha i opasać cały brzuch flanelą.

819. *Antipyrin 10·00,*
Aqu. dest. 150·00.
DS. 2 łyżki do lewatywy co 2 godziny, póki gorączka nie spadnie do 38.

820. *Laudani pur. 0·02,*
Sacch. albi 0·30,
Dtur. tal. dos. XII.
S. 3 pr. dziennie.

821. *Emuls. communis 200·0,*
Aq. laurocerας. 10 0,
Morphii muriat. 0·10.
S. Co godz. łyżkę.

822. *Resorcini resublimat 2·0,*
Aq. destillat. 180·0,
Tinct. laud. simpl. gtt. XV,
Syr. simplic. 20·0,
D. in vitr. nigro
S. Co 2 godz. łyżkę.

823. *Cocaini mur. 0·15,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. W razie wymiotów 10—15 kropli zażyć.

824. *Emuls. commun. 200·00,*
Aqu. lauroc. 5·00.
Morphii mur. 0·05,
Syrup simpl. 10·00.
MDS. Co godz. łyżkę.

W razie parcia na stolec:

825. *Morphii mur. 0·01,*
Extr. bellad. 0·02,
Butyri Cacao 1·00,
f. suppos. dtur. tal. dos. X.
S. W razie parcia użyć jeden czopek.

826. *Jodoform 5·00,*
Lanolin
Vaselin āā. 25·00.
Mfung. S. Rano i w. wcierać.

Perityphlitis zob. Typhlitis.

Periurethritis. — Cavernitis.

W okresie ostrym spokój, zaprzestać leczenia rzeżączki, miejscowo ołkady zimne (z aq. plumbi., liqu. alumin. acet.). Gdy chełbotanie, nacięcie wczesne; gdy nie ma dażności do ropienia (okres przewlekły), smarować:

827. *Extr. Belladon. 1·0,*
Ung. ciner. 10·0.
S. 3 razy dnia wielkości grochu dokładnie wetrzeć.

828. *Jodi pur. 0·2,*
Kal. jodat. 2·0,
Ung. simpl. 20·0.
S. Jak wyżej.

829. *Empl. hydrarg.*
Empl. saponat. āā 15·0.
S. Rozsmarowaną na płótnie codziennie przykładać.

Perniones zob. **Congelatio.**

Pertussis. Koklusz, Krztusiec.

Oddzielić dzieci zdrowe zwłaszcza małe. Dyeta pożywna, karmić zaraz po wymiotach. Pobyt na świeżem powietrzu, oddychanie zgęszczonem powietrzem, zmiana miejsca pobytu. Rozpylanie 5% kw. karb. w mieszkaniu. W razie wystąpienia zapalenia płuc (napady czasem ustają) dawać leki wykrztuśne:

Inf. Ipecac. c. Natro benzoico.

830. *Trae Bellad. gtts. 2—5,*
Mixtur. gummos. 100·00,
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

831. *Chloral hydratis 0·50,*
Ammon. v. Natri brom. 2·00,
Aqu. dest. 100·00,
Mixtur. gumm.
Syrup rub. id. āā. 15·00.
MDS. Co 3 godz. łyżeczkę.

832. *Cocain mur. 1·00,*
Aqu. dest. 10·00.
MDS. Do pędzlowań, przełyku i krtani.

833. *Morphii mur. 0·01—0·02,*
Aqu. dest. 60·00,
Syrup altheae 15·00.
MDS. 3 razy dz. łyżeczkę.

834. *Chinini muriat. 0·50,*
Natr. bicarb.
Sacchari āā. 1·50,
Mfp. div. in dos. 10.
S. Co 3 godz. proszek.

835. *Trae alcohol. rad. Aconit.*
Trae Bellad. āā. gtts. 10,
Aqu. amygdal. amar. 1·00,
Aqu. dest. 100·00,
Syrup aurant. 20·00.
MDS. 3—4 r. dz. łyżeczkę.

836. *Coccionell. pulv. 1·00,*
Kali carbon. 3·00,
Sacchari 10·00,
Aq. dest. 100·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

837. *Antipyrin. 1·00,*
Terpinhydratis 1·00,
Aqu. tiliae
Syrup aurant āā. 50·00.
MDS. 4—5 r. dz. łyżeczkę.

838. *Extr. Hyosc. 0·20,*
Linctus gummosi 100·00,
Syrup rub. id. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

839. *Codeini mur. 0·05,*
Linct. gumm. 60·00,
Syrup Altheae 30·00.
MDS. 3—5 łyżek dziennie.

840. *Antipyrin 0·50—1·00,*
Aqu. de Vichy 80·00,
Syrup rub. id. 20·00.
DS. Używać zaraz po napadzie łyżeczkę. — Wyżyć w ciągu 24 godzin.

841. *Dct. hbae Thymi 10·00 ad 200·00,*
Ammon. bromat. 2·00,
Syrup Altheae 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

842. *Bromoformii 5·00.*
DS. Dzieciom
do roku życia 2—3 kropli,
od 2—4 lat 3—4 „
do 8 lat 4—5 „
3 razy dziennie podać w łyżeczce wody.

843. *Tussol (antipyr. amygdalic.) 2·0,*
Aq. destill. 80·0,
Syr. Senegae 20·0.
MDS. Dziennie 1—3 łyżeczek.

844. *Acidi benzoici*
Bismut. salicyl. āā. 5·0,
Chinin sulf. 1·0.
Mfp. DS. 2 r. dziennie wdmuchiwać do nosa.

845. *Acidi borici*
Coffeae tost. āā. 5·0.
Mfp. DS. 2 r. dziennie wdmuchiwać do nosa.

846. *Thymoli 1·0,*
Spir. vini rectif. 250·0,
Aqu. dest. 750·0.
DS. Do inhalacyi.

847. *Kreosoti 0·25,*
Sulfonal 0·20,
Syrup tolutani 150·0.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę (przed użyciem wstrząsnąć).

848. *Antispasmini 1·0,*
Aq. amygd. amar. 10·0.
S. 1—2 r. dz. po 10 kropli.

Pharyngitis.

Leczenie winno poprzedzać zbadanie jamy noso-gardłowej, względnie nawet nosa; przy zajęciu tychże równoczesne leczenie. W przypadkach postaci zanikowej, suchej, leczenie prawie bezsilne; nieraz sprawia się ulgę chorym pędzlowaniem.

849. *Jodi puri 0·25,*
Kali jodati 1·0,
Glycerini 20·0.
DS. Zewnętrznie.

Pharyngitis hypertr. granulosa lub *lateralis.*

Kauteryzowanie miejscowe lapisem w substancyi lub pędzlowanie całego gardła rozczynami lapisu 10 i 20%, lub taniny np.

850. *Acidi tannici 2·0,*
Spir. vini rectif. 20·0.
DS. Zewnętrznie.

851. *Sozojodoli 2·50,*
Aqu. dest. 50·0.
S. Do pędzlowania.

Niemniej można chorym zapisywać zimne rozpylania z rozczynów 1—2% Natri bicarb., Kali carbon., Natri chlor., Ammonii chlor., dalej płókania z tych środków lub z taniny np.

852. *Acidi tannici 5·0,*
Spir. vini rectif. 50·0,
Aqu. dest. 500·0.
(Morphii mur. 0·10—0·20).
DS. Do płókania gardła.

Phosphaturia.

853. *Urotropin 0·5.*
S. 3 proszki dziennie.

Kwasy:

854. *Ac. mur. dil. 30·0.*
S. 3 razy dziennie po 20 kropli w ½ szklanki wody.

855. *Ac. benzoic 2·0,*
Sacch. alb. 1·0,
M. f. pulv. Div. in dos. aeq. Nr. VI.
S. 3 proszki dziennie.

856. *Ac. lactic. 3·0,*
Aq. d. 200·0,
Aq. Menth. pip. 50·0.
S. 3 razy dziennie po łyżce w ½ szklanki wody sodowej.

Pityriasis versicolor.

Rozmydlić na skórze mydło szare, siarkowe lub naftolowe (przetłuszczone Eichhoff'a) i pozostawić, robiąc to codziennie aż do podrażnienia skóry; wtedy kąpiel i puder; albo nacierać codziennie i pudrować, aż nie nastąpi złuszczenie przyskórka:

857. *Ac. carbolic (s. salicyl.),*
Spir. Lavandul. āā 2·0,
Spir. viti rect. 150 0.
S. Zewnętrznie.

858. *Naphtholi 0·50,*
Spir. vini rect. 50·0.
S. Zewnętrznie.

859. *Anthrarobin 5·0,*
Lanolin. anhydr. 40·0,
Ol. Olivar. 10·0,
M. f. ung.
S. Maść.

860. *Ol. terebinth. 20·0,*
Lanolini 30·0.
M. f. ung.
S. Maść.

Pleuritis.

Łóżko, pożywienie płynne, zwłaszcza jeżeli jest gorączka.

Suche bańki na okolicę zajętą zapaleniem opłucnej, jeżeli bardzo silny ból, to nawet 4—6 pijawek lub wstrzyknięcie morfiny. Po tem okład lodowy, lub wysychający. W razie męczącego kaszlu morfina. Jeżeli się wypocina nie wytwarza, to pozostać przy tem leczeniu, co najwyżej pędzlowanie przez kilka dni cum Tra jodi i nie pozwalać choremu wychodzić, dopóki tarcie istnieje i stan podgorączkowy się utrzymuje. Zresztą trzeba leczyć chorobę zasadniczą, najczęściej nacieki szczytowe. Jeżeli zaś nagromadza się wypocina, to obok okładów wysychających można zalecić smarowanie raz na dzień jodyną lub pryszczydło. Wewnętrznie Natrium salicylicum 3—4 gr. dziennie. W okresie, kiedy już wypociny nie przybywa, pędzlowanie jodyną, kataplasmy ciepłe, wewnętrznie Kalium jodatum, diuretica, jak: Inf. digitalis, Theobrom. natro salicyl. po 4–5 grm. dziennie, Coffeinum natro-salic. 1—1·5 dziennie, Calomel, Adonis vernalis 6·0 na 200·0, Tra stroph., Kali nitricum itp. Nadto można próbować środków przeczyszczających, jeżeli nie ma przeciwskazania.

Tam, gdzie wypocina ropna, należy zrobić resekcyę żebra i ropę wypuścić, jeżeli zaś chory się nie zgadza, to przynajmniej punkcyę i aspiracyę płynu przyrządem Potaina lub Dieulafoi. Punkcya nadto jest wskazaną, jeżeli znaczna bardzo duszność grozi życiu chorego.

Po przebyciu zapalenia opłucnej, wyjazd na świeże powietrze, w góry do Zakopanego, Szczawnicy, Davos, Gleichenbergu, odżywianie forsowne, gimnastyka odpowiednia i leczenie w gabinetach pneumatycznych.

Zresztą leczyć należy chorobę główną, która dała powód do zapalenia opłucnej, a tą jest najczęściej gruźlica płuc.

861. *Antinervin (Radlauer) 0·50.*
S. 3 proszki dziennie.

862. *Dect. cort. chinae*
e 10·0 ad 150·0,
Natri salicyl. 3.0,
Syrup. aurant. 20·0.
MCS. Co 2 godz. łyżkę.

Przy pozostałym exsudacie:

863. *Decoct adonidis*
e 15·0 ad 200·0,
Oxymel Scillae 20·0.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

864. *Natr. chlorat. 5·0,*
Lithii chlorat. 1·0,
Aqu. petroselin. 130·0,
Syrup. menth. 20·0.
S. Co 2 godz. łyżkę.

865. *Perlae med. cum Creosot. carb. 0·20*
fabric. „Hygea“ Zahradnik.
S. 4—10 per. dziennie.

866. *Kali hydrojod. 2·0,*
Jodi puri 0·50,
Ung. digitalis 20·0.
Mfung. S. Maść.

867. *Jodoform 2·0,*
Unguenti simpl. 50.
Ol. Bergamott. gtts. III.
S. Do wcierań w kl. p.

868. *Sapo. vir. 50·0.*
S. Maść. Wcierać codzień maczając rękę w ciepłej wodzie w ilości odpowiadającej wielkości kasztana.

Albo okłady napojone: Spirit. Saponato-kalin.

Pneumonia.

Leków swoistych przeciw pneumonii nie posiadamy. Leczenie więc przeważnie objawowe. Dyeta płynna: bulion, rosół, mleko, winna polewka, wino, rosół z jajem.

W pierwszym okresie zapalenia płuc można postawić suche bańki, zwłaszcza, jeżeli jest kłócie w piersiach, przy bardzo silnem kłóciu nawet 2—3 pijawek lub cięte bańki i okład lodowy lub wstrzyknięcie morfiny. Przy silniejszym kaszlu, męczącym chorego, nieznaczne dawki narkotyków. Jeżeli gorączka bardzo wysoka lub trwa długo, należy przeciwdziałać przez zmywanie ciała letnią wodą lub pół na pół wodą z octem, podawać środki przeciwgorączkowe jak: antipyrinę 1·00—2·00 fenacetinę, antinervinę (Radlauer) 0·30, z dodatkiem koffeiny 0·15—0·20 na dawkę, lub też obok tych przetworów dać jeszcze cognac lub mocne wino. Przy słabem tętnie, takiejże akcyi serca, podać digitalis, strophantus lub sparteinę. W objawach zapadu, podać kamforę 0·1 w kieliszku wina lub podskórnie strzykawkę ol. camphorat.; wreszcie, podskórnie eter.

869. *Infus Valerianae*
e 5·00 ad 200·00,
Aether sulf. 2·00,
Syr. aurant. 20·00.
S. Co godzinę łyżkę.

Chorym, przyzwyczajonym do nadużywania wyskoku, należy z obawy przed delirium nie szczędzić wina, cognacu.

870. *Cognaci optimi*
Aq. melissae āā. 60·00,
Syr. cort. aur. 40·00,
Vitel. ovi N. duo.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

W razie delirium: opium, morfina lub chloralhydrat (2—3 grm.).

871. *Chloral. hydr. 4·0,*
Aq. dest. 25·0,
Syr. cortic. aurant. 20·0.
S. Na raz użyć.

872. *Tinct. Capsici annui 5·0,*
Aq. dest. 180·0,
Syr. simpl. 20·0.
S. Co 2—3 godz. łyżkę.

W okresie rozdzielania się nacieku: środki wykrztuśne, rozdzielające, jak: woda giesshübelska, selterska, józefinka szczawnicka.

873. *Infus Senegae*
e 10·00 ad 200·00,
Natri benzoici 2—3·00,
Liquor ammon. anis. 2·00,
Syrup simpl. 20·00.
S. Co 2 godziny łyżkę.

874. *Infus Ipecac.*
e 0·30 ad 180·00,
Aqu. lauroc. 2·00,
Syr. Altheae 20·00.
DS. Co 2 godziny łyżkę.

Pulv. Doveri 0·25, 2 lub 3 dawki. Stib. sulfur. aurant. 0·01—0·02 na dawkę, 2—3 razy na dzień itp. W razie trudnego rozdzielania się nacieku: okłady wysychające, okłady ciepłe, kataplazmy, dyeta pożywna, wino, cognac.

Podagra zob. Arthritis.

Pollutiones.

Leczenie przyczynowe: phimosis, kamienie pęcherza, choroby kiszki stolcowej, a przedewszystkiem neurastenia; unikać podrażnień płciowych, wysiłków umysłowych lub fizycznych; zalecać pobyt na wsi lub w górskiej okolicy, kąpiele rzeczne, morskie lub solankowe. Dyeta lekko strawna; unikać napojów wyskokowych, kawy i herbaty, późnej wieczerzy, miękkiej pościeli i ciężkiego przykrycia. Leczenie ogólne wzmacniające (żelazo, arszenik, chinina); wewnętrznie:

875. *Natr. bromat. 2·0,*
Dent. tal. dos. Nr. X,
S. Rano i wieczór proszek.

876. *Camphor. monobrom. 0·30,*
D. ad caps. amyl. d. t. Nr. XV.
S. 7—4 kapsułek dziennie.

877. *Kal. bromat. 2·0,*
Lupulini pur.,
Camphor. ras āā 0·20,
Dent. tal. dos. ad. caps. amyl. Nr. XX.
S. Rano i wieczór proszek.

878. *Ergotin. Bonjeau 0·1,*
Sacch. albi 0·3,
Dent. tal. dos. Nr. XV.
S. 3—4 proszków dziennie.

Przytem użyć można leczenia miejscowego sondami metalowemi ciężkiemi, psychrophorem Winternitz'a, elektroterapii, wreszcie przepłókiwań pęcherza lub wkraplania sposobem Ultzmanna jak przy rzeżączce.

Processus puerperalis, Febris puerperalis.

Zapobiegać przeniesieniu zakażenia z osób chorych na zdrowe. Ściśle aseptyczne postępowanie podczas porodu, t. j. utrzymanie w stanie aseptycznym rąk, narzędzi, bielizny, czyli wszystkiego, co wchodzi w zetknięcie z rodzącą, unikanie niepotrzebnego częstego badania rodzącej.

Gdy występuje po porodzie gorączka lekka do 38° C. a tętno spokojne, odchody rozłożone: przestrzykiwanie pochwy 1—2 razy dnia rozczynami: kwasu karbolowego, kwasu borowego, kreoliny, tymolu. Posypanie owrzodzeń w przedsionku i na międzykroczu jodoformem, opatrzenie gazą jodoformową. Antipyretica zaciemniają obraz chorobowy i nie przynoszą korzyści.

Gdy ciepłota i tętno się podnosi po użytem postępowaniu: przestrzykiwanie jamy macicy środkami przeciwgnilnymi (Acid. boricum 3%, Acid. carbol. 2—5% i t. d. za pomocą cewników Bozemanna, Fritscha, Olshausena. 2—3 razy dziennie). Gdy po 2 dniach ciepłota nie opada, postępowania tego zaniechać.

Gdy są objawy podrażnienia otrzewny: lód na brzuch, opium per anum.

Środki rozwalniające (Ol. ricini, Calomel) podawać można, tylko gdy nie ma zadrażnienia otrzewnej.

Po rozwinięciu się gorączki połogowej, postępowanie Runggego: mocne wina 1—2 butelek dziennie, cognac. Gdy skłonność do wymiotów, wino szampańskie z lodu.

879. *Cocaini muriat. 0·10,*
Aqu. dest. 100·0
DS. Co pół godz. łyżeczkę.

Gdy wstręt do wina, to cognac, rum.

880. *Spir. vini Cognac. optimi*
Aqu. dest. āā. 60·0,
Vitellum ovi unius,
Syr. simpl. 20·0.
DS. Co pół godz. 1—2 łyżek.

Mleko, herbata, czarna kawa, silne rosoły, Beeftea; do napoju: woda z dodatkiem białka kurzego, jednego jaja na szklankę (przecedzić). Gdy tętno szybkie: Coffeina wewn. Jeżeli nie ma podrażnienia otrzewny, kąpiele letnie (22—24° R.) 5—10 minut 1—2 razy dziennie. Polecają też wstrzyknąć w udo lub łydkę 1·0—1·2 terpentyny oczyszczonej celem wywołania miejscowego ropienia (abscessu). W nowszych czasach stosowano wstrzykiwanie rozczynu sublimatu do żył (0·001 pro dosi i wyżej z rozczynu 1%).

W ostatnich czasach próbowano leczyć gorączkę połogową

w rozpaczliwych przypadkach za pomocą wstrzykiwań surowicy przeciwpaciorkowcowej (Marmorka) w dawkach od 5—20 cm. sześć. – Wyniki niepewne. Miller radzi z chwilą wystąpienia objawów, oczyścić we wziernikach pochwę i tamponować szczelnie zmieniając tampony co 6—12 g dzin.

Podskórne wstrzykiwanie normalnego roztworu soli kuchennej (6 : 1000) 2 litry dziennie.

Postępowanie przeciwgorączkowe: Gdy ciepłota dochodzi do 39·5° C., zmywanie całego ciała kilka razy dziennie, gdy dochodzi do 40° C. zawijanie w mokre, w letniej wodzie maczane prześcieradła; zawijanie takie można powtórzyć 2—3—4 razy, aż do opadnięcia ciepłoty, 1—2 razy dziennie. Zimny okład na głowę. Uważać na tętno i w razie zapadu środki podniecające.

Prostatitis acuta.

Zaprzestać leczenia miejscowego; polecić pacyentowi łóżko, dyetę płynną, antiflogosa, na międzykrocze pijawki, dbać o wolne wypróżnienia; przeciw bólom i trudnemu oddawaniu moczu (spasmus sphincteris externi) narkotyki w czopkach:

881. *Morphii mur. 0·10,*
Extr. Bellad. 0·30,
Butyri Cacao q. s. f. supp. ad anum N. X.

Dobre usługi oddaje przyrząd podany przez Fingera (Kühlapparat), przez który (podobnie jak w psychroforze) przepuszcza się wodę o ciepłocie 12—15° przez 20—30 minut codziennie. Jeżeli mimo wszystkich zabiegów leczniczych gruczoł nie zmniejsza się, a nawet wybadać się da chełbotanie — przecięcie z kiszki odchodowej, dalsze leczenie jak każdego ropnia.

P. chronica.

Leczyć przedewszystkiem sprawę rzeżączkową czy nieżytową części tylnej cewki, psychrofor, miesienie per rectum, kąpiele nasiadowe, wprowadzanie czopków:

882. *Kali jodati 0·50,*
Jodi puri 0·05,
Extr. Belladon. 0·07,
Butyri Cacao q. s.,
f. supp. ureth N. V.
S. Rano i wieczór czopek.

883. *Ammon. sulfoicht. 0·15,*
Extr. Bellad. 0·01,
But. Cacao 1·50,
M. f. supposit.
S. Rano i wieczór czopek.

Prosopalgia patrz Neuralgia trigemini.

Prurigo.

Dzieciom źle odżywionym, zołzowym, podawać porą zimową tran, przetwory jodu, w lecie kąpiele jak: Rabka, Iwonicz, Solec.

Przytem w lekkich przypadkach lub z początku choroby u dzieci zmywanie dokładne codziennie mydłem siarkowem lub naftolowo-siarkowem w kąpieli pełnej, poczem maść obojętna.

Kąpiele ciepłe z dodatkiem wątroby siarczanej lub Solutio Vleminckx stosowane codziennie przez dłuższy czas. Kaposi poleca codziennie nacieranie maścią naphtolową 3—5%, następnie puder (wieczorem); rano na drugi dzień kąpiel 20—24°.

Polecają nacieranie pędzlem szczecinowym zwłaszcza kończyn.

884. *Naphthol 6·0,*
Ol. cadini,
Sulf praecipit. ãã 10·0,
Menthol. 1·0,
Vaselin. flav. 100·0,
M. f. ung.
S. Maść.

885. *Naphtol 5·0,*
Sulf. praec. 4·0,
Naftalani 40·0.
S. Zewnętrznie.

Wewnętrznie:

886. *Ac. carbol. 10·0,*
Extr. et. pulv. Liquir. ãã q. s.
ut. f. pill. Nr. 100.
S. 5–10 pigułek dziennie.

887. *Pilocarpin. muriat. 0·2,*
Aqu. dest. 100·0.
S. Codziennie strzykawka Pravatz'a.

Pruritus ani.

Stosowanie maści:

888. *Calomelanos 5·00,*
Vaselini 35·00.
S. Maść.

889. *Mercurii sublimati 0·03,*
Ammon. chlorati 0·12,
Acidi carbolici 4·00,
Glycerini 60·00,
Aquae rosarum 120·00.
S. Zewnętrznie

nacierać tym płynem 2—3 razy dziennie. Skuteczne bywają pędzlowania c. oleo rusci, 5% rozczynem alkoholowym kwasu karbolowego.

Pruritus universalis.

Uwzględnić w leczeniu przyczynę, jaką bywają: przewlekłe nieżyty żołądka i kiszek, cukrzyca, u kobiet zboczenia w narządzie rodnym. Późny wiek stanowi sam przez się przyczynę tego przykrego cierpienia (pruritus senilis). Polecić kąpiele z dodatkiem sublimatu, wątroby siarczanej, ałunu, zimne tusze, zawijania w mokre koce. Przeciw napadowi swędzenia zmycie ciała:

890. *Acidi carbolici 5·00,*
Spir. vin. gall. 100·00.

lub 3% rozczyn alkoholowy mentolu, następnie puder. Jako maście:

891. *Chloral. hydrat.,*
Ac. carbol. ãã 0·5,
Ol. Olivar.,
Lanolin. anh. ãã 25·0.
S. Nacierać miejsca swędzące.

892. *Hydrarg. oxydat. rubr. 0·10,*
Vaselin. flav. 25·0.
S. Nacierać po zmyciu mydłem.

Wewnętrznie:

893. *Calcii chlorat. 1·0,*
Dent. tal. dos. Nr XX.
S. 3 razy dnia po jedzeniu proszek.

894. *Ammon. valerian. 10·0,*
Syr. Menth. pip. 20·0,
Aqu. Tiliae 125·0.
S. 2–4 łyżek dziennie.

Pruritus vulvae.

Uwzględnić przyczyny: Zapalenie sromu i pochwy, u dziewcząt pasorzyty, wyprysk, masturbacyę, żylaki, blizny po wrzodach, zaparcie stolca, diabetes. Przyczyną świerzbiączki może być nieprawidłowe uwłosienie sromu (Mars) mianowicie zwrócenie włosów na wewnątrz przedsionka (entropium labiorum). — Unikać drapania, kąpiele nasiadowe na 24—26° R., okłady z kwasu karbolowego 2%, okłady sublimatowe ½‰. Wyciąć lub wygolić nieprawidłowo rosnące włosy. — można też użyć maści

895. *Menthol 3·0,*
Ol. olivar. 1·0,
Lanolini 6·0.
Mfung. S. Do smarowania.
Lub zwilżyć rozczynem:

896. *Hydrarg. bichlorat 2·0,*
Alcohol 10·0,
Aq. rosarum 40·0
Aq. destill. 450·0.
S. Zewnętrznie.

897. *Natri subsulfur. 30·00,*
Aciid carbol. 5·00,
Glycerini 2·00,
Aqu. dest. 500·00.
MDS. Do obm. (płyn letni).

898. *Ac. carb. crist. 5·00—10·00,*
Ol. olivar. 100·00.
DS. Do smarowania.

899. *Chloroform 5·00,*
Ol. olivar. 50·00.
MDS. Do pędzlowania.

900. *Cocaini muriat. 1·00,*
Lanolini 5·00,
Vaselini 15·00.
Mfung. S. do smarowania.

More-Madden poleca miejscowe zastosowanie:

901. *Methylenblau 0·25,*
Aq. destill 35·0
S. Do rąk lekarza i wewnętrznie podaje.

902. *Methylenblau 0·06,*
Extr. et. pulv. gentina. ää q. u. fiat. pill. dt. t. dos. XXX.
S. 2—3 pigułek dziennie.

Psoriasis

Wewnętrznie:

903. *Solut. Fowleri*
Trae malatis ferri ää. 10·00.

rozpoczynając od 12 kropli na dzień; co 3-4 dni bierze chory o 2 krople więcej. W ten sposób zwiększając stopniowo dawkę, dojść można do 40 kropli na dzień, którąto ilość używa pacyent przez dłuższy czas, aż zmiany chorobowe zaczynają ustępować. Zmniejszając w podobny sposób dawki o 2 krople co 3—4 dni dochodzi się znów do pierwotnej ilości.

904. *Natr. arsenicos. 0·05,*
Aqu. destill. 25·0.
S ½—1 strzykawka Pravatz'a co drugi dzień.

905. *Ac. arsenicos. 0·05,*
Piper. nigr. 5·0,
Gummi tragacant. 1·0,
Aqu. destill. q. s. ut. f. pill. Nr. 100.
S. 3 pig. dziennie — co 4 dni o jedną pigułkę więcej aż do 10 i nazad.

Polecają jodek potasu w wielkich dawkach, zaczynając od 3·00—5·00 pro die; co 2—3 dni zwiększając dawkę, dochodząc stopniowo do 15·00—20·00 pro die. W 4—6 tygodniu przy tem leczeniu zaczynają zmiany na skórze ustępować. Lekkie objawy zatrucia nie są przeciwwskazaniem do dalszego podawania leku.

Leczenie zewnętrzne ma za zadanie:
1) usunięcie łusek.
2) „ nacieku.
3) „ przekrwienia.

Celem usunięcia łusek, polecamy ciepłe kąpiele i zmywanie się w nich mydłem szarem lub salicylowem. Na pojedyncze części ciała jak łokcie, kolana można stosować okłady Priessnitza. Kąpiele można zastąpić przez tłuszcze jak: waselina, szmalec, tran zawijając pojedyncze części opaskami flanelowemi po poprzedniem nasmarowaniu jednym z wymienionych tłuszczy.

Celem usunięcia nacieku wcierania (robione codziennie) za pomocą pędzla szczecinowego.

906. *Acidi pyrogal 10·00,*
Naftalani 90·00.
S. Maść.

907. *Chrysarobini 5·00—10·00,*
Naftalani 100·00.
S. Maść.

908. *Anthrarobin. 10·0,*
Vaselin. flac. 40·0,
M. f. ung.
S. Maść.

Jeżeli zmiany chorobowe na skórze są nieliczne, rozsiane, nadaje się dobrze smarowanie ognisk chorobowych przez 10—14 dni rozczynem

909. *Chrysorabini 5·00,*
Traumaticini 50·00.
S. Zewnętrznie.

910. *Lenirobin 5·0,*
Naftalani 95·0.
S. Zewnętrznie.

911. *Eurobin 1·0,*
Naftalani 99·0
S. Zewnętrznie.

912. *Eugallol,*
Aceton āā 10·0.
S. Zewnętrznie.

913. *Chrysarobin. 10·0,*
Gelatin. alb. 50·0,
Aqu. dest. 100·0.
S. Rozpuścić w kąpieli wodnej i rozsmarować pędzlem na skórze.

Przy zastarzałej psoriasis zmodyfikowana sol. Vlemmingkx:

914. *Calcii oxydat. 50·0,*
Sulf. sublim. 100·0,
Aq. destill. 1000·0.
Coque ad remanent 600·0.
DS. Pocierać poszczególne miejsca, po czem kąpiel ciepła.

Także maść Wilkinsona stosowana według Hebry.

915. *Sulf. citrin.*
Ol. fagi āā. 50·0,
Sapon virid.
Axung. porci āā. 100·0,
Pulv. cretae alb. 10·0.
DS. Przez 6 dni pędzlem 2 razy dnia nacierać, 10 dnia kąpiel.

Kaposi poleca zwłaszcza na zmiany na głowie 5—10% maść naphtholową.

W razie powstającej dermatitis, po użyciu któregokolwiek z powyższych środków, zaniechać dalszego używania, ograniczyć się do pudrowania skóry.

Przeciwko zmianom na czaszce

916. *H praecip. albi 2·00,*
Unguenti emoll. 20·00.
S. maść.,

którą maść wciera pacyent codziennie, po poprzednim usunięciu łusek za pomocą zmywań głowy mydłem szarem.

W okresie wybuchu ostrego łuszczycy, nie używać środków drażniących silnie skórę (chrysarobin, oleum rusci i t. d.), bo łatwo powstają wypryski i zapalenia powierzchowne skóry; ograniczyć się do polecenia kąpieli ciepłych i leczenia wewn.

Pyelitis.

Najczęściej połączona z cystit.

Jeżeli jest okres ostry zapalny: chory ma leżeć w łóżku, suche bańki w okolicę nerek, dyeta tylko płynna, przeważnie mleczna, najlepiej mle o pół na pół z wodą wapienną, picie wody: Bilińska, Giesshübler, Fachingen, Preblau, Ems, Gleichenberg, Szczawnica, Truskawiec, Wysowa, wystrzegać się kawy, herbaty, korzennych zapraw i napitków wyskokowych.

Przy cierpieniu przewlekłem dyeta mniej ścisła, z unikaniem jednak wszelkich napojów wyskokowych i korzeni, kąpiele letnie i leczenie miejscowe, jak cystitis.

Wewnętrznie: środki balsamiczne i odwar ziół (zob. blennorrhoea), wreszcie środki ściągające:

Kali chlorici 4·0—6·0 na 200·0, z tego co godzinę łyżkę.

917. *Arbutini 3·00,*
Aq. dest. 150·00,
Syr. simpl. 15·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

918. *Tannini 0·10,*
Opii 0·02,
Sacch. albi 0·30,
Mfp. d. tal. dos. N. X.
3—5 proszki dziennie.

919. *Natr. salicyl.* po *0·50,*
S. 3—4 razy na dzień.

920. *Plumbi acetic. 0·3—0·5,*
Sacch. alb. 5·0,
Div. in dos. Nr. X.
S. Co 2—3 godz. proszek.

921. *Chinin. tannic. 0·2,*
Sacch. alb 0·3,
Dent. tal. dos. Nr. 10.
S. 3 proszki dziennie.

922. *Ol. terebinth. rect. gtt. 8.*
D. tat. dos. in caps. gelat, Nr. 50.
S. 3 kapsułki dziennie.

923. *Fer. lactis clarific. 500·0,*
Alumin. crud. 3·0
S. W dniu wyżyć.

924. *Urotropin.,*
Saloli āā 0·2—0·50,
Dent. tal. dos Nr 15.
S. 4—5 proszków dziennie.

925. *Natr. benzoic. 0·3,*
Elect. aromat. 0·1,
Pulv. et. ext. Acoris qu. s. ad pill.,
Dent. tal. dos. Nr 50.
S. 4—5 pigułek dziennie.

Przy bolesności:

926. *Ol. terebinth. rect.,*
Camphor. pulv. āā 6·0,
Extr. thebaic. 0·35,
Extr. rad. aconit. 0·20,
M. f. pill. Nr 20.
S. Co 8 godzin pigułka lub narkotyka, pijawki na okolicę nerek, wreszcie wstrzykiwania morfiny.

Rachitis.

Najwięcej skuteczne pielęgnowanie i żywienie. Dzieci z krzywicą powinny być jak najwięcej na powietrzu w ubraniu lekkiem, zamiast pierza materace z włósia, przy Craniotabes: poduszeczka z włósia z wyciętym otworem na główkę. Przy skrzywieniach kręgosłupa i załamaniu kończyn, nie pozwalać dzieciom bez podpory siedzieć, a próby ze staniem i chodzeniem bardzo ostrożnie zaczynać. W razie obfitych potów zmywać ciało kilka razy gąbką zamaczaną w zimnej wodzie i dobrze wyciśniętą, a zwłaszcza tyłogłowie.

Młodszym dzieciom nie podawać pokarmów mącznych.

Drugim ważnym czynnikiem są kąpiele, jeżeli nieżyt oskrzeli nie przeszkadza.

Daje się je w połączeniu ze słodem ($^1/_2$ litra) i solą ($^1/_4$—$^1/_2$ do 1 funta na 20 litrów) z dodatkiem ziół aromatycznych, w razie niedokrewności sole żelaziste, kąpiele (26° R.) z soli borowinowej (Mattoniego), na tydzień 2—3 razy, nigdy na noc.

Nieżyt oskrzeli leczyć naparem Ipecac, Senegae, Liquor Ammoniae anis.

Kurczowi głośni energicznie zapobiegać, (zob. Laryngospasmus). Skrzywienia kończyn wymagają leczenia gimnastycznego, ortopedycznego, szyn, gorsetów itp.

927. *Phosphori 0·01,*
Ol. amygdal. dulc 30·00,
Gum. arab.
Sacchari āā. 15·00,
Aqu. dest. 40·00.
M. f. emulsio.
D. in vitro caeruleo.
DS. Jednę łyżeczkę na dzień.

928. *Phosphori 0·01,*
Lipanin 30·00,
Pulv. gumm. ar.
Sacchar. āā. 15·00,
Aqu. dest. 40·00.
DS. 1—2 łyżeczek dziennie.

929. *Phosphori 0·01,*
Ol. jecor aselli 100·00.
DS. 1—2 łyżeczek dziennie.

930. *Phosphori 0·06,*
Alcohol. 20·00,
Spir. menth. 0·50,
Glycerin. 60·00.
DS. 3 razy dziennie po 6 kropli. — (Co tydzień o kroplę więcej aż do 10).

Także Thyraden (Knoll) w pastylkach.

931. *Aqu. pyrophosphatis ferri et sodae.*
S. 3 razy dziennie łyżeczkę, dalej:

932. *Trae ferri chlorati 5—10·00.*
S. 3 razy dziennie po 5 kropli we wodzie.

933. *Ferri pyrophosphor. 0·05—0·10,*
Sacchari lactis 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. N. 15.
S. 2 proszki dziennie.

934. *Calcii phosphor. pulv. 30·00.*
DS. Parę razy dziennie na koniec noża do pokarmów.

935. *Calcar. phosphor. 30·00,*
Ferri lactici 2·00,
Sacch. lactis 30·00.
Mfp. S. 3 razy dz. na koniec noża.

936. *Bismut. subnitrici*
Carbonat calcar. āā. 1·50,
Mfp. div. in dos. N. 10.
S. Co 4 godz. proszek (w razie uporczywego nieżytu przewodu pokarmowego).

937. *Ol. jecor. aselli 2·00—4·00,*
Mucilag. gum. arab.
Aqu. dest. q. s. f. l. a.
Mixt. oleosa col. 80·00,
Syrup simpl. 10·00.
DS. 3 razy dz. łyżkę.

938. *Ol. jecor. aselli 150·00,*
Limaturae ferri 20·00,
stent in macerat. per 24 horas deinde decant.
DS. Rano łyżeczkę.

Dzieciom z nieżytem kiszek stanowczo fosforu nie podawać.

Rheumatismus articulorum.

1. Acutus.

Chory bezwarunkowo ma tak długo pozostać w łóżku, dopóki gorączka nie minie, obrzęki się nie zmniejszą i bóle nie ustąpią.
Ze środków najprędzej działających polecają: Antipyrinę, z Natr. salicylicum po 0·50, dziennie takich proszków 4—6. Jeżeli obawiamy się zapadu po silnych dawkach antipyriny, to lepiej dodać do każdego proszka 0·15 Coffeiny natrosalicylici.
Dalej stosować można samo Natr. salicyl. 5·0—6·0 pro die, Acid. salicyl. 4·0—5·0 pro die, Phenacetin po 0·50, 4—5 proszk. dziennie — Antifebrin od 0·25—0·50, 3—4 proszki na dzień, Antinerrin 0·50, 3 razy na dzień.

939. *Salipyrin 0·50.*
DS. Kilka razy dziennie proszek.

940. *Asaproli 4·00,*
Aq. foenicul.
Syr. simpl. āā. 30·00.
DS. Co 2—3 godz. łyżeczkę.

941. *Salopheni 1·00,*
Dt. tal. dos. X.
S. 3—4 pr. dziennie.

Antinervin (Radlauer) 0·50.
Kilka razy dziennie.

Phenocollum hydrochl. 1—1·50 pro die.
Methacetin 0·20—0·30 pro dosi.
Kilka razy dziennie.

Nadto okłady lodowe na bolesne stawy, lub ciepłe okłady. Pędzlowanie jodyną i zawijanie w watę. Smarowanie stawów mięszanką chloroformową, ichtyolem i naftalanem.

Dobre wyniki daje zwłaszcza gdy podawanie Natr. salicyl. jest z jakichkolwiek powodów przeciwwskazane, zewnętrznie na chory staw Methylium salicylicum. Płyn ten czysty kroplami (50 – 120 kropli i więcej) nakapać na chory staw i natychmiast przykryć kawałkiem papieru gutaperkowego, watą i opaską flanelową. Raz lub dwa razy na dobę. Wsysa się do skóry niezmiernie szybko.

Zamiast Methyl. salicyl. zewnętrznie można użyć Oleum Wintergreenn cz. ol. Gaultheriae, który zawiera 90% methyl. salicyl.

Także podać można wewnętrznie zamiast Natr. salicyl:

942. *Methyli. salicyl. artificial. 1·0,*
Syrup. citri,
Rum āā 50·0,
Inf. fol. Theae chinens 1:100·0
S. Łyżkami w przeciągu 2 dob wyżyć.

Jeżeli równocześnie występują bóle w nerwach jako powikłanie gośćca ostrego w postaci: polyneuritis dawać równocześnie salicyl i jodek potasowy.

943. *Natr. salicyl. 5·0,*
Kal. jodat. 1·0—2·0,
Aq. d. 200·0.
MS. Wyżyć przez dzień.
Jeżeli szum w uszach po tym leku występuje dodać doń:

Extr. Secal. corn. 0·5—1·0.

Nadto leczenie wszelkich powikłań w odpowiedni sposób, zwłaszcza zapaleń osierdzia, opłucnej i t. p.

2. *Chronicus.*

Obok środków wyż wymienionych i kali jodatum 2—3·0 pro die, polecić ciepłe kąpiele, kąpiele ze soli borowinowej (Mattoniego) pędzlowanie jodyną, masaż stawów maścią jodową ruchy bierne lub wysłać chorego do czeskich Cieplic, Trenczyna, Piszczan, Swoszowic, Krzeszowic, Truskawca.

944. *Aconitin 0·75,*
Ung. emol.
Vaselini āā. 15·00.
Mf. ung. S. Wcierać w bolesny staw.

945. *Jodoformii 3·00,*
Extr. Opii aq. 2·00.
Ung. simpl. 30·00.
Mf. ungu. DS. Maść.

946. *Ichthyoli 10·00,*
Ungu. parafin. 90·00.
Mf. ungu. DS. Maść.

947. *Ichthyoli 5·00,*
Ungu. emolient. 50·00.
Mfungu. S. Wcieranie.

948. *Ammon. sulfoichthyol*
Spir. aether. āā. 10·00,
Collodii 20·00.
DS. Do pędzlowania stawów.

949. *Trae Colchici 1·00,*
„ Aconit. 3·00,
„ Opii 2·00.
DS. 3—4 r. po 15—20 kropli.

950. *Exalgin 2·50,*
Alcohol menth. 15·00,
Aqu. dest. 190·00,
Syrup simpl. 30·00.
S. Co godzinę łyżkę.

(Jedna łyżka 0·20 Exalg. 0·80 pro die).

951. *Diaphtherini 0·50,*
Spir. vini
Cognaci
Aq. naphae
Syrup simpl. āā. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

952. *Natri jodat. 6·00,*
Sol. Fowleri 5·00,
Natri bicarb. 15·00,
Kali bicarb. 30·00,
Dct. Sarsaparill comp. 600·00.
S. Po obiedzie łyżkę użyć.

Rheumatismus musculorum.

Wewnętrznie można podać mierne dawki Natr. salicylicum. Antipyriny, Phenacetyny a obok tego działać miejscowo przez wcieranie maści kojących, mięszanki chloroformowej. Kąpiele ciepłe i borowinowe (sól borowinowa Mattoniego), zawijania w koce, łaźnia parowa, masaż, prąd elektryczny, kąpiele siarczane, Cieplice w Czechach, na Węgrzech, Truskawiec i t. p. miejscowości.

953. *Chloroform*
Ol. olivar. āā. 10·00,
Tinct. opii simpl. 5·00.
DS. Do wcierań.

954. *Antinervini (Radlauer) 0·50.*
S. Kilka razy dnia.

955. *Trae Bellad. 1·50.*
Bals. vitae Hoffman. 80·00,
Chloroformii 20·00.
DS. Do wcierań.

956. *Veratrin 0·30,*
Chloroform 15·00,
Mixt. oleos. balsam. 80·00.
DS. Do wcierań.

957. *Spir. sapon 30·00,*
Trae opii 2·00.
DS. Do wcierań.

Rhinitis.

Catarh. acuta.

Środki napotne, miejscowo pędzlowanie 10% kokainą lub wprowadzanie długich tamponików z waty zanurzonych w roztczynie kokainy, przyczem nie należy zapomnieć o tem, iż kokaina może się dostać do trąbek Eustachiusza, sprowadzając przemijające przytępienie słuchu.

Rh. chron. atrophica

często połączona z cuchnieniem z nosa i zaleganiem mas zeschłej wydzieliny. Po wykluczeniu scleroma, lues, cierpień zatok bocznych nosa, należy stosować przestrzykiwania nosa, najlepiej z irygatora, 2—3 razy dziennie, biorąc na każdy raz, litr wody ciepłej, dodając do niej łyżeczkę od kawy z proszku:

958. *Natri bicarbonici 100·00,*
Natri chlorati 50·00.
S. Łyżeczkę na litr wody do przestrzykiwania.

959. *Magn. carbon.*
Natr. bicarbon. āā. 0·20,
Mentholi 0·05,
Nosopheni
Sacch. lactis āā. 2·50.
Mfp. Tabaka do nosa.

Można też dodać kwasu salicylowego lub borowego w ilości 5·00. Gdyby zeschła wydzielina nie dała się usunąć przestrzykiwaniami, należy ją usuwać szczypczykami.

Przy rozpoznaniu lues leczenie tejże ogólne obok miejscowego, gdzie na pierwszym miejscu należy postawić nitras argenti w rozczynach 20—50%, względnie sublimat 1%. Przy scleroma również przepłukiwania nosa, przy ropieniu z zatok bocznych nosa leczenie tegoż.

chron. hypertrophica.

Zbadanie nosa od tyłu, by się o stanie przerostu przekonać. Leczenie miejscowe tuszowaniem z lapisu 5—10%, wprowadzanie bougies z waty zanurzonych w rozczynie 3% Na chlorat. z każdej strony po dwa, odpowiednio dolnemu i średniemu przewodowi nosowemu, usuwanie wybujałości przerostowych w końcu leczenie galwanokauterem.

Scabies.

U dorosłych polecić wetrzeć 3—4 razy (wieczorem) jednę z niżej podanych maści, zwróciwszy uwagę na to, by maść została dokładnie wcieraną, zwłaszcza między palcami, w dłonie, staw nadgarstkowy, łokcie, pachy, pośladki, prącie, okolice stawu kolanowego i stopowego.

960. *Naphthol 10·00,*
Naftalani 90·0.
S. Maść.

961. *Florum sulfuris*
Olei fagi āā. 40·00,
Saponis viridis,
Axungiae porci āā. 80·00,
Cretae albae 5·00.
S. Maść.

962. *Axung. porcin. 100·0,*
Sapon. virid. 50·0,
Naphthol. 15·0,
Cretae alb. pulv. 10·0,
M. f. ung.
S. Maść (Kaposi).

W praktyce ubogich Solutio Vleminckx (300), którymto płynem chory powinien się natrzeć 2—3 razy.

963. *Styracis liquidi,*
Sulfur praecip.,
Cretae āā 20·0,
Naftalani 80·0.
S. Maść.

964. *Balsami peruviani*
Styracis liquidi āā. 5·00,
Vaselini 50·00.
S. Maść.

965. *Balsam. peruvian.*
Styrac. liquid. āā 50·0.
S. Zewnętrznie.

966. *Epicarini 7·0,*
Cretae albae 2·0,
Vaselini albi 30·0,
Lanolini 15·0.
Axung. porc. 45·0.
S. Zewnętrznie.

967. *Naphthol 5·00,*
Vaselini 75·00.
S. Maść.

U dzieci zwrócić uwagę na to, by obok miejsc powyżej wskazanych równie dokładnie wetrzeć maść w stopki, po czem leczyć często pozostające wypryski.

Scarlatina.

Ścisłe odłączenie chorych, aż do zupełnego złuszczenia t. j. 5—6 tygodni, poczem należy mieszkanie odwietrzyć, okna, podłogi wymyć 5% kw. karbolowym lub formaliną.

Pokój troskliwie przewietrzać, ciepłota 13—14° R. wystarcza, bieliznę można często zmieniać.

Za pożywienie: mleko, kleiki, po ustąpieniu gorączki dyeta pożywniejsza, lecz nie zaraz mięsna. Za napój podawać można czystą wodę, kwaski.

Płukanie gardła częste 2% kw. borowym, 2% kali chloricum. W razie silnej gorączki, zimne okłady na głowę, chinina, antipyrina (ostrożnie), Natr. salicyl.

Na obrzęki gruczołów okłady z liquor alumini acet., wcierania szarej maści. Skoro tylko wystąpi chełbotanie, przecinać.

W razie znacznego swędzenia:

968. *Lanolin anhydric. 50·00,*
Vaselin. americ. 20·00,
Aqu. dest. 25·00.
M. terendo f. ung.
S. Do nacierań.

Drgawki, majaczenia uspakajać okładami z lodu; lewatywami z chloralu (0·50:50·0).

W razie zapadu, osłabienia serca, Cognac, mocne wina, czarna kawa, kamfora.

Zmiany na błonie śluzowej gardła (dyfterya) leczyć płukaniami, pędzlowaniami. Zastrzykiwania surowicy przeciwbłoniczej w przypadkach tych nie odnoszą żadnego wyniku.

Powikłania, z wysiękiem opłucnej, błony brzusznej, zapaleniem stawów, chorobami ucha, rakiem wodnym, zapaleniem nerek — zob. odpowiednie rozdziały.

969. *Natr. salicyl. 3·00,*
Aqu. dest. 100·00,
Syrup rub. id. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

970. *Liquor Ammon. anis.*
Aether. sulfur. āā. 5·00.
MDS. Co 2 godz. po 10 kropli w czarnej kawie.

971. *Camphorae 0·50,*
Spir. vini
Aqu. dest. āā. 5·00.
MDS. Do podskórnych wstrzykiwań.

972. *Acidi benzoici 0·20,*
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. X.
S. Co 2 godz. proszek.

Od początku płonicy należy mocz codziennie badać. Od pierwszej chwili zapalenia nerek podawać dużo mleka.

Po stwierdzeniu białkomoczu postawić 5—10 suchych baniek. Dopóki w osadzie z moczu znajduje się wiele ciałek krwi i wałeczków, nie podawać leków moczopędnych, lecz ściągające.

973. *Acidi tannici 0·50,*
Chinin. sulfur. 1·00,
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. 6.
S. 3 proszki dziennie.

974. *Chinini tannci 4·00,*
Div. in dos. N. X.
S. 3 razy dziennie proszek.

975. *Solut. acid. tannici 2·00 ad 100·00,*
Solut. natri bicarb. q. s. ad react. alcal.
Syrup rub. id. 20·00.
MDS. Co 3 godz. łyżeczkę.

W razie silnego krwawienia:

976. *Liquor ferri sesquichl. gtts. X.*
Aq. cinnamom.
Syrup simpl. āā. 50·00.
S. Co godz. łyżeczkę.

977. *Ferropyrini 1·00,*
Aq. destill. 100·00.
S. Co 3 godz. łyżeczkę.

Jeżeli się pojawia znaczna puchlina, lub ucisk na płuca, podawać wcześnie leki moczopędne, a przy towarzyszącej anaemii żelazo n. p. Tra ferri pomati, 3 r. dzien. po 15 kropli.

978. *Infus. fol. digital. e 0·20 ad 100·00,*
Liquor Kali acet. gtts. XX.
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę.

979. *Diuretini 2·00,*
Aq. destill. fervid. 100·00.
S. Co godz. łyżeczkę.

980. *Dcti equiset. e 3·00 ad 100·00,*
Liquor Kali acet. gtts. XX.
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

Można też używać w razie dłużej trwającej puchliny, ka-

pieli na 29° R., 5—10 minut i zawijania w koce na 2—3 godziny; przeciwwskazanie stanowi tylko stan zapalny płuc lub osłabienie serca, w kąpieli dawać zimne okłady na głowę.

Uraemia patrz Morbus Brighti.

Scorbutus.

Dobre powietrze i dobre pożywienie, podawać dużo zielonej jarzyny (sałata, szpinak itp.) owoce, lemoniada z cytryn. Mleko w dużych ilościach. Wino, piwo. Letnie kąpiele. Płukanie ust roztworami lekko ściągającymi (kali chloricum, acidum boricum). Pędzlowanie: Tra Myrrhae, Tra ratanh. Nacieki krwawe smarować oliwą z chloroformem. W ciężkich przypadkach leki pobudzające, kamfora, eter, wino często podawać.

981. *Dct. cort. chinae e 10·00 ad 150·00.*
Acidi sulfur. dil. 2·00,
Syrup rub. id. 20·00.
MDS. Co godz. łyżkę.

982. *Kali citrici 4·00,*
Aq. destill. 180·00,
Syr. rub. idaei 20·00.
S. Co 2 godz. łyżkę.

983. *Ergotini pur. 2·00,*
Aqu. dest. 150·00,
Aqu. laurocer. 5·00,
Syr. Moror. 20·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

984. *Liquor ferri sesquichl. 2·00,*
Aqu. cinamom. 200·00,
Syrup Sacchari 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

Leczenie następowe wymaga dłuższego podawania: żelaza, przetworów chinowych, dobrego żywienia i kąpieli.

985. *Trae chin. comp. 40·00,*
Trae aurant. 10·00.
S. 4 razy dnia łyżkę.

Scrophulosis.

Przestrzegać odpowiedniego żywienia u dzieci mniejszych, starsze dzieci żywić mięsem, mlekiem, kawą żołędziową, dać nieco wina czerwonego, owoce, jarzyny lżejsze. Suche mieszkanie przewietrzane. Kąpiele, zmywania wodą są koniecznemi.

Dzieci blade, chude, mogą używać więcej tłuszczów, podać tran. Lepiej odżywionym tran z dodatkiem Trae. jodi. Zaprzestać jednak tranu przy braku apetytu, biegunce, gorączce. Tran dawać w godzinę po jedzeniu ½—1 łyżki, małym dzieciom w emulsyi, po 3 tygodniach przestawać na kilka dni.

Jeżeli dzieci nie znoszą tranu lub są przeciwskazania, podawać przetwory jodu z żelazem, herbatę z liści orzecha, ekstrakt słodowy (1—2 łyżeczek 2 razy dziennie).

W lecie pobyt na świeżem powietrzu, wody mineralne jodobromowe lub słone — (Iwonicz, Rabka, Rymanów) tak do kąpieli, jak i do picia.

Kąpiele ze soli z dodatkiem soli iwonickiej, rabczańskiej, rymanowskiej, soli borowinowej Mattoniego (po ½—1—2 funtów), kąpiel na 27° R. przez 15—20 minut.

W obrzmiałe gruczoły wetrzeć na wieczór łyżeczkę mydła szarego (Sapo kalin) i zmyć rano i tak przez szereg dni dopóki nie będzie większej bolesności.

Choroby towarzyszące jak: Conjunctivitis, Keratitis, Otitis, i t. p. obok ogólnego leczenia leczyć miejscowo (zob. pod odpowiedniemi rozdziałami).

986. *Ol. jecor. Aselli 10·00,*
Mucil. gum. ar. q. s.
Aqu. dest. 60·00,
Syrup Melissae 10·00.
MDS. 3 razy dzien. łyżeczkę.

987. *Syrup ferri jodati 20·00,*
Syrup sacchari 40·00.
MDS. 3 razy dzien. łyżeczkę.

988. *Kali arsenicos solut.*
Aqu. cinamom. āā. 10·00.
MDS. 3 razy dziennie po 3—6 kropli.

989. *Ferri jodati sacchar. 0·50*
Sacchari 5·00,
Mfp. div. in dos. N. XX
S. 3 proszki dziennie.

990. *Trae jodi gtts. X.*
Kali jodati 1·00,
Aq. menth. pip.
Glycerin. āā. 50·00.
MDS. 3 razy dzien. łyżeczkę.

991. *Ol. jecor. Aselli*
Aq. Calcar. āā. 100·00,
Mf. linim. adde
Trae chinae comp. 20·00,
„ Rhei vin. 15·00,
„ Calami 5·00.
MDS. 2—3 razy dziennie łyżeczkę do 1 łyżki.

Prof. Sommerbrodt radzi dawać wytrwale kreozot od paru kropli dziennie do 1 grama w winie lub kapsułkach, zaraz po jedzeniu.

992. *Kreosoti 1·00,*
Ol. jecor. Aselli 150·00.
DS. Łyżeczkę na godzinę przed jedzeniem.

993. *Kreosoti 1·00,*
Tinct. gentian. 2·00,
Spiritus 25·00,
Vini Xerens. q. s. ad 100·00.
DS. 2—3 łyżeczek dziennie do $^1/_2$ szklanki wody.

994. *Kreosoti carbonici 25·0.*
S. Dwa razy dnia 5—10—20 kropli.

995. *Capsulae tenent.*
Kreosot. carbonic. 0·10—0·20
fabric. Hygea (Zahradnik).
S. 2 razy dnia 1—3 kapsułek.

996. *Capsul. tenent.*
Kreosoti carbon. 0·10,
Ol. jecor. Aselli 2·00
fabric. „Hygea“.
S. Jak wyżej.

Sclerosis initialis zob. Syphilis.

Septicaemia.

Wstrzykiwania do żyły wyjałowionego rozczynu fizyologicznego soli (0·6%) codzień 1 liter. Po wstrzyknięciu następuje odczyn w postaci dreszczów i gorączki, ale skutek ogólny ma być dobry. Jest to przepłókiwanie krwi zakażonej, zalecane obecnie przez lekarzy francuskich.

997. *Chinin. mur. 5·0,*
Hydrarg. bichlorat. corros. 0·20,
F. l. a. pill. Nr XX.
S. 2 pigułki dziennie.

Soor.

Czyste utrzymywanie ust, przemywać po pokarmach, dobre pokojowe powietrze.

Po usunięciu mechanicznem grzybków (miękkiem płótnem zwilżonem w zimnej wodzie) pędzlować:

998. *Kali hypermang. 0·12,*
Aqu. dest. 15·00.
MDS. Do pędzlowania.

999. *Resorcin. 0·50,*
Aqu. dest. 90·00,
Syrup 10·00.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę. (Dla dziecka od 1—2 lat).

Do przemywania ust: Borax (1·50:100·0 Aq. destil.) kali chloricum, Bicarb. sodae (0·50:150·0).

Spasmus glottidis zob. Laryngospasmus.

Stenocardia.

Leczenie samego napadu polega na wygodnem ułożeniu chorego, usunięciu uciskającego ubrania, podaniu choremu trochę czarnej kawy, łyżkę wina lub cognacu.

Podskórnie wstrzyknąć morfinę, lub dać do wziewania trochę chloroformu.

Na okolicę serca synapizmy, okład gorący, rozcierać kończyny, dać lewatywę z soli. Można też dać do wziewania kilka kropel Amylnitritu, Pyridiny lub Aethyljodür (według Seé).

Polecają też wewnętrznie wśród napadu: Nitroglycerynę w roczynie 0·01 na 10·0 z tego 10—20 kropli na raz, lub pastylki nitroglicerynowe po 0·001.

Następnie leczyć chorobę przyczynową, najczęściej więc: wady sercowe, choroby nerwowe i zatrucia przewlekłe tytoniem, kawą i herbatą.

1000. *Natri brom. 5·00,*
Aqu. dest. 150·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

1001. *Tinct. Lob. infl.*
— Valer. aeth. ãã. 10·00.
DS. 10—20 kropli podczas napadu.

1002. *Natr. nitrosi 0·5,*
Sacch. albi 3·00.
Mfp. Div. in dos. X. in capsul. amylaceis.
S. 1—2 proszki dziennie.

1003. *Amyl. nitros. 5·0,*
Ol. Foeniculi 10·0.
S. 3—6 kropli przed napadem.

1004. *Oxydi Zinci 0·50,*
Sacch. albi 2·0,
Mfp. div. in dos. Nr. 5.
S. 3 proszki dziennie.

1005. *Flores Zinci 1·0,*
Sacch. albi 3·0,
Mfp. div. in dos. Nr. 10.
S. 3 proszki dziennie.

1006. *Exalgin 2·50,*
Alcohol Menth. 15·00,
Aqu. dest. 190·00,
Syrup 30·00.
DS. Co 2 godz. łyżeczkę.

1007. *Tinct. Valerianae 5·0,*
Tinct. Castorei 1·0.
S. Co kwadrans 10 kropli.

Stomatitis aphthosa zob. Aphthae.

Stomatitis catarrhalis.

Czyste utrzymywanie jamy ustnej, wymywanie ust chłodną wodą. Pędzlowanie: 2% kwasem borowym, 1% roczynem kali chloric. Dzieciom starszym zimne pokarmy, mleko z lodu. Wyrwać psujące się zęby, które są częstym powodem stomatitis.

1008. *Boracis 5·00,*
Mel. rosat. 20·00,
Aq. rosar. 10·00.
MDS. Do pędzlowania.

Stomatitis ulcerosa. Stomacace.

Pędzlowanie pojedynczych owrzodzeń roczynem kali hypermang (0·12: 25·0) 5—6 razy dzien. lub lepiej nawet przestrzykiwanie jamy ust za pomocą irrygatora.

1009. *Acid. salicyl. 5·0,*
Aquae dest. 500·0.
S. Woda do płókania ust.

1010. *Acidi borici 1·00,*
Kali chlorici 0·75,
Succi citri 15·00,
Glycer ni 10·00.
DS. Do pędzlowań.

Wewnętrznie: kali chloricum (1·0—3·0 na 120·0 Aquae, pr. die).

1011. *Decoct. cort. Chinae e 5·00 ad 100·00,*
Kali chlorici 2·00,
Syrup simpl. 20·00.
MDS. Co godzinę łyżeczkę.

W razie krwawienia:

1012. *Liquor ferri sesquichl.*
Aq. dest. āā. 15·00.
MDS. Do pędzlowań.

Sycosis barbae.

Włosy krótko ostrzydz, skórę przez parę dni rozmiękczać za pomocą maści Hebry, plastra salicylowego 5—10% (zob. eczema), później codziennie częściowo włosy z miejsc zajętych wyrywać, ropnie nacinać, a czasem nawet wyskrobać i stosować środki przeciwpasorzytnicze:

1013. *Hydrarg. sublimat. corr. 0·10,*
Spir. vini rect.,
Glycerin. p. āā 75 0.
S. Rano i wieczór dobrze wetrzeć.

1014. *Euresol 10·0,*
Aceton 50·0.
S. Zewnętrznie.

1015. *Cupr. acetic. 0·30,*
Ung. simplic. 10·0,
M. f. ung.
S. Maść wcierać rano, na noc przykładać:

1016. *Ac. tannic. 2·0,*
Sulf. praecipit. 4·0,
Zinc. oxydat.,
Amyl. tritic. āā 7·0,
Vaselin. flav. 20·0,
M. f. pasta. S. maść.

1017. *Ol. Rusci 3·0,*
Ac. salicylic. (s. Resorcin.) 1·50,
Axung. porcin. 30·0,
M. f. ung.
S. Maść.

1018. *Resorcin. resubl. 1·0,*
Hydr. sublim. corr. 0·10,
Zinc. oxydat.,
Amyl. tritic. āā 7·50,
Vaselin. flavi 15·0,
M. f. pasta. S. Maść.

Leczenie trwać musi tygodnie nawet miesiące, poczem jeszcze brodę golić należy przez kilka miesięcy.

Syphilis acquisita.

Sclerosis initialis.

Podejrzane przeczosy lub owrzodzenia małe, na przystępnych miejscach położone, w pierwszych dniach istnienia wyciąć i ranę zeszyć lub wypalić żegadłem Paquelin'a.

Przy wrzodzie rozwiniętym wystarcza najczęściej pilne przemywanie:

1019. *Hydrarg. bichlor. corr. 0·30,*
Aqu. dest. 300·0.
S. Zewnętrznie.

1020. *Hydrargyrol. 0·50,*
Aqu. dest. 200·0.
S. Zewnętrznie.

i zakładanie po każdem przemyciu świeżej suchej waty.

Przy wrzodzie nalotem dławcowym pokrytym:

1021. *Cupri sulfur. 3·0,*
Aqu. dest. 30·0.
S. Do pędzlowania.

1022. *Kali jodat. 1·0,*
Jodi puri 0·10,
Aqu. dest. 50·0.
S. Zewnętrznie.

Jeżeli wrzód fagadeniczny, rozszerzający się, zasypywać po dokładnem wymyciu, jodoformem, kamforą, przyczem starać się o podniesienie ogólnego stanu przez dobre odżywianie i środki wewnętrzne (żelazo,

arszenik, chinina). Gdy wrzód oczyszczony, polecić środki przeciwgnilne (zob. ulcus molle). Dla usunięcia nacieku użyć:

1023. *Emplast. hydrarg.*,
Emplast. saponat. ãã 15·0.

S. Rozsmarowany na płótnie przykładać, a gdy wrzód zagojony, a naciek znaczny się utrzymuje, zapędzelkować 5% roztworem wyskokowym sublimatu i przykładać powyższy plaster. Przy wrzodach dużych trudno się gojących, ze znacznym naciekiem podajemy rtęć wewnętrznie.

Syphilis secundaria.

W okresie wybuchu wysypki dla uśmierzenia objawów nerwowych, gośćcowych, neuralgicznych, podać jod:

1024. *Kal. jodat. 10·0,*
Aqu. dest. 150·0.

S. Rano i wieczór łyżkę w mleku.

1025. *Kal. jodat. 5·0—10·0,*
Extr. Belladon. 0·25,
Pulv. acoris. q. s. ut f. pill. Nr 50.

S. 5—6 pigułek dziennie.

Dla pobudzenia wysypki kąpiele wannowe lub parowe. Wtedy zarazem przygotować należy chorego do leczenia ogólnego rtęcią: wzmacniać stan ogólny ustroju za pomocą pożywnej, łatwo strawnej dyety, nie drażniącej przewodu pokarmowego, kąpieli; przy niedokrewności: środki wewnętrzne (arszenik, żelazo); przygotować przewód pokarmowy: oczyścić zęby i zalecić czystość jamy ustnej (płókanie, proszek na zęby), zmniejszyć palenie cygar i papierosów (tylko przez cygarniczkę), wypróżnić jelita za pomocą środków przeczyszczających (ol. ricini, cascara sagrada, nie używać soli), zabronić napojów wyskokowych (chyba w małej ilości), leczyć istniejące choroby wewnętrzne, a szczególnie skórne, wreszcie zbadać mocz przed podaniem rtęci.

Z rozpoczęciem leczenia rtęciowego czekać, póki okres wybuchowy nie jest ukończonym:

W c i e r a n i a: zalecone prawie zawsze przy piewszym wybuchu, jako najsilniej działające, jeżeli się nie ma do czynienia z osobnikiem niedokrewnym, wyniszczonym lub gdy skóra jakiemś cierpieniem nie zajęta. Do wcierań zapisuje się:

1026. *Ung. hydrarg. ciner. 1·5—3·0,*
D. ad. chart. cerat. tal. dos. Nr XXX.

S. Wcierania.

1027. *Hydrarg. oleinic. 1·5—3·0,*
D. ad chart. cerat. t. d. Nr. XXX.

S. Wcierania.

1028. *Ung. hydrargyr. cin. c. Resorbino 1·5—3·0,*
D. ad. chart. cerat. t. d. Nr XXX.

S. Wcierania (maść delikatna, łatwo w skórę wetrzeć się dająca).

Miejsce wcierań:

1 dzień: obie łydki,
2 „ wewnętrzne strony uda
3 „ przedram. } wewnętrz.
4 „ ramiona } strony

Jeżeli chory sam wcierań nie robi dodać można:

5 dzień: grzbiet,
6 „ kąpiel wannowa ciepła zmycie dokładne skóry mydłem i nowy szereg wcierań.

Dwie paczki z powyżej zapisanych rozmazuje chory na miejsca przeznaczone (na każdą stro-

nę jedną) i wciera po każdej stronie przez 15—30 minut aż do suchości.

Wcieranie robić należy najlepiej w czasie południowym; chory powinien na godzinę przedtem położyć się do łóżka w dobrze ogrzanym pokoju (16° —18° R.), zagrzać się i po obtarciu skóry wcierać.

Przy wcieraniach, jak przy każdem leczeniu rtęciowem, zalecać pobyt na świeżem powietrzu; mieszkanie przewietrzać, pożywienie łatwo strawne, nie drażniące, zabronić napojów wyskokowych i nadmiernego palenia, wreszcie polecić dokładne staranie o jamę ustną t. j. płókanie wodą do ust (zob gingivitis) co godzinę, po każdem jedzeniu (3 razy dnia) czyścić zęby proszkiem:

1029. *Pulv. dentifric. alb. 50·0,*
Saloli pulv. 4·0.
S. Proszek na zęby.

1030. *Oss. Sepiae praep. 40·0,*
Pulv. rad. Irid. flor. 10·0,
M. f. pulv. subtill.
S. Proszek na zęby.

Przy stomatis, dalej pilne płókanie, na dziąsła nalewki, a na owrzodzenia języka i policzków lapis in substantia.

Ilość wcierań zależy od zmian, zwykle najmniej 30, kierujemy się zasadą, że po ustąpieniu zmian użyć trzeba jeszcze $^1/_3$ część tej ilości, jaka potrzebną była dla usunięcia zmian.

Zamiast wcierań użyć można u chorych, u których siły podupadłe, lub gdy warunki zewnętrzne na wcierania nie pozwalają — pomazywań Welandera. Na miejsca do wcierań przeznaczone, rozciera się podwójną ilość jak przy wcieraniach i zawiązuje się opaską kalikotową.

Wstrzykiwania:

a) Połączeń rtęci rozpuszczalnych.

Miejsce: w grzbiet między łopatkami wstrzykiwać pod skórę strzykawką Pravatz'a, po dokładnem oczyszczeniu miejsca i strzykawki — płyny:

1031. *Hydr. sublimat. corr. 0·1,*
Natr. chlorat. 0·5,
Aqu. dest. 10·0,
(Morphii muriat. 0·05),
S. Codziennie jedna strzykawka.

1032. *Hydrarg. formamidat. 0·1*
Aqu. dest. 10·0.
S. Jak wyżej.

1033. *Hydrarg. bicyanat. 0·1,*
Glycerin. pur. 2·0,
Aqu. dest. 18·0.
S. Jak wyżej.

1034. *Hydrarg. bijodat.,*
Kal. jodat. āā 0·2
Natr. phosphor. tribas. 0·4,
Aqu. dest. 50·0.
S. Jak wyżej.

Płyn Łukaszewicza wstrzykiwać co 7 dni w pośladki (miąższowe):

1035. *Hydr. sublim. corr.,*
Natri chlor. āā 0·50,
Aqu. dest. 10·0.
S. Wstrzykiwanie co tydzień w pośladek strzykawką Pravatz'a.

b) Połączenia rtęci nierozpuszczalne.

W pośladek wstrzykiwać, wbijając długą igłę prostopadle do skóry — płyny:

1036. *Calomelan. 1·0,*
Glycerin. 50·0.
S. Co tydzień 1·0 wstrzykiwać.

1037. *Hydr. oxydat. flav. 0·50,*
Ol. Amygdal. dulc. 15·0,
S. Co 5 dzień strzykawka Pravatz'a.

1038. *Hydrarg. salicyl. 1·0,*
Gumm. arab. 2·0,
Aqu. dest. 18·0.
S. Co 6 dzień strzykawka 2-u gramowa.

Wstrzykiwania mają tę zaletę, że dawka podanej rtęci jest wiadomą, nie przeszkadza choremu w zajęciu, a kontrola lekarska jest ścisłą. Przepisy hygieniczne jak przy wcieraniach.

Podawanie rtęci na wewnątrz:

Najdogodnieszy sposób leczenia rtęciowego, ale najsłabszy, dlatego dłużej trwający. Używać go można w postaciach łagodnych, gdy nie ma przeciwskazania ze strony przewodu pokarmowego. Przygotowanie i zachowanie się hygieniczne tak samo, jak poprzednio, tylko z większą uwagą na przewód pokarmowy, który przy używaniu rtęci na wewnątrz łatwiej zadrażnionym być może.

1039. *Calomelanos laevig. 0·5,*
Opii puri 0·1,
Sacch. alb. 5·0,
M. f. p. div. in dos. Nr 12.
S. 3 proszki dziennie wśród jedzenia.

1040. *Hydrarg. sublim. corr. 0·10,*
Extract. Opii 0·07,
Pulv. et. extr. acoris q. s. ut f. pill. Nr 20.
S. 2—4 pig. dziennie.

1041. *Protojoduret. hydrarg. 0.4,*
Opii pur. 0·3,
Pulv. et extr. acoris q. s. ut f. pill. Nr 20.
S. Rano i wieczór pigułka.

1042. *Deutojodur. hydrarg. 0·1,*
Extr. Opii aq. 0·3,
Extr. Quass. q. s. ut. f. pill. Nr 20.
S. 2 razy dnia po 1—2 pigułki.

1043. *Hydrarg. tannic. oxydul.*
Sacch. alb. āā 3·0,
M. f. pulv. div. in dos. Nr 3·0.
S. 3 razy dnia proszek wśród jedzenia.

1044. *Hydrarg. tannic. oxydul. (s. Hydr. salicyl.) 2·0,*
Pulv. et. extr. Quass. āā q. s. ut f. Nr 40.
S. 2—3 r. dnia pigułka.

1045. *Haemol. hydrargyro-jodat. 10·0,*
Pulv. et extract. Liquir. āā q. s. ut f. pill. Nr 50.
S. 3 razy dnia pigułka.

Kąpiele:

wskazane u chorych ze zmianami wrzodziejącemi na skórze lub u dzieci, stosowane codziennie przez $^1/_2$—2 godzin, przy ciepłocie 28°—30° R., w wannie porcelanowej lub drewnianej. Po kąpieli powinien chory leżeć przez godzinę w łóżku.

Hygiena ust jak przy wcieraniach.

1046. *Hydr. sublimat. corr. 10·0—20·0.*
Spir. vin. rect. 100·0.
S. Wlać do jednej kąpieli (dla dorosłych).

Leczenie jodem:

Przeważnie używane w kile wtórorzędnej złośliwej, w której z podawaniem rtęci trzeba być bardzo ostrożnym, po leczeniu rtęciowem i przy zmianach w jamie ust. Uważać trzeba szczególnie przy dłuższem podawaniu na trądzik jodowy i nieżyt błon śluzowych.

1047. *Kal. jodat. 10.0,*
Aqu. dest. 150·0.
S. Rano i wieczór łyżkę w mleku.

1048. *Natr. jodat. 10·0,*
Pulv. et extr. Acoris. q. s. ut f. pill. Nr 50.
S. 5—10 pig. dziennie.

1049. *Lithii jodat. 1·50,*
Pulv. et extr. Gent. āā q. s. ut f. pill. Nr 50.
S. 3 razy dnia po 2 pigułki.

U osób zołzowych podawać można:

1050. *Ol. Jecor. asell. 100·0,*
Jodi pur. 0·15.
S. 2—3 łyżek dziennie.

1051. *Ferr. jodat. sacch 2·0,*
Pulv. et extr. Acoris āā q. s. ut f. pill. Nr 30.
S. 3 razy dnia po 2 pig.

1052. *Syrup. ferr. jodat.*
Syrup. simpl. āā 25·0,
Aqu. dest. 150·0.
S. 3 razy dnia łyżka.

Przy postaciach przejściowych połączyć jod z rtęcią:

1053. *Kal. jodat. 10·0,*
Deutojod. hydrarg. 0·05,
Aqu. dest. 150·0.
S. Rano i wieczór łyżka.

Zamiast podawania jodu wysłać można chorego do kąpieli jodowych: Hall, Lipik, Iwonicz, Rabka, Rymanów, Luchaczowice. Również kąpiele siarczane i w takich miejscach kąpielowych, obok kąpieli przeprowadzone leczenie rtęcią jest bardzo dobrym środkiem pomocniczym, (Trenczyn, Baden pod Wiedniem). Jako następowe leczenie, wysłać chorych do zakładów wodoleczniczych.

Napary:

Najwięcej używany dekokt Zittmann'a w postaciach kiły trzeciorzędnej lub kiły złośliwej w których rtęć jest przeciwskazaną.

1054. *Decoct. Zittmanni mitior (s. fortior) 500·0.*
S. Połowę dobrze ogrzaną wypić rano na czczo w przeciągu ½ godziny, drugą połowę popołudniu, poczem leżeć parę godzin w łóżku.

Przy piciu powyższych przetworów zalecić pokarmy łatwo strawne, niedrażniące, unikać kwasów, surowych owoców i napojów wyskokowych. Podawać można równocześnie z jodem.

Leczenie miejscowe:

Na kłykciny sączące wyniosłe, owrzodziałe, na częściach płciowych lub około stolca położone, obok leczenia ogólnego, przemywanie 1‰ rozcz. sublimatu i smarowanie:

1055. *Calomelan. 5·0,*
Ung. Zinc. oxyd. 45·0,
M. f. ung.
S. Maść.

Na pozostałe nacieki plaster rtęciowy; gdy zaś długo się utrzymują pędzlowanie:

1056. *Hydr. sublim. corr. 1·0,*
Spir. vin. rect. 20·0.
S. Zewnętrznie.

Na kłykciny sączące w gardle i jamie ust ścisła czystość i pędzlowanie co drugi dzień nader delikatnie powyższym roztworem lub codziennie 5—10% rozcz. kwasu chromowego.

Przy *psoriasis palmaris et plantaris* zmywanie codzienne mydłem sublimatowem i pędzlowanie:

1057. *Merc. sublim. corr. 0·2,*
Collodii elast. 20·0.
S. Zewnętrznie,
lub przykładanie plastra rtęciowego.

Przy s. *pustulosa faciei* obmycie oliwą strupów i smarowanie:

1058. *Merc. praecipit. alb. 2·0,*
Vasel. flav. 20·0,
M. f. ung.
S. Maść.

1059. *Merc. sublim. corr. 0·1.*
Vaselin. flav. 20·0,
M. f. ung.
S. Maść.

Na kłykciny w nosie, płukanie nosa;

1060. *Hydr. sublim. corr. 0·5,*
Aqu. dest. 1000·0.
S. Zewnętrznie.

1061. *Jodi pur. 0·4,*
Kal. jod. 1·0,
Aqu. fontis 1000·0.
S. Zewnętrznie,

albo wkładać do nosa na wacie maść:

1062. *Merc. praecipit. rubr. 0·2,*
Ung. emollient. 20·0,
M. f. ung.

Przy zmianach w krtani wziewania środków ściągających:

1063. *Resorcin. resubl. 1·0,*
Aqu. dest. 100·0.
S. Do wziewań.

1064. *Mercur. subl. corr. 0·02,*
Aqu. laurocer. 10·0,
Aqu. dest. 100·0.
S. Do wziewań.

Syphilis tertiaria.

W lekkich postaciach jod lub dec. Zittmanni, w ciężkich szczególnie, gdy zagraża utratą jakiego narządu, leczenie rtęciowe, często obok jodu. Przytem leczenie miejscowe. Przy owrzodzeniach kiłakowych, tak na skórze, jakoteż na błonach śluzowych jamy ust, gardła i nosa, przykładanie plastra rtęciowego i pędzlowanie co drugi dzień:

1065. *Jodi pur.,*
Kal. jodat. ãã 2·0,
Glycerin. pur. 20·0.
S. Zewnętrznie.

Przy kiłakach nie otwartych nigdy nie robić nacięcia, a przykładać plaster rtęciowy zwykły lub mulowy Beiersdorf. Przy kile okostnej, kości, stawów i pochewek ściągnistych, pędzlowanie nalewką jodową, przykładanie plastra, wreszcie zabiegi chirurgiczne.

Przy licznych wrzodach na skórze kąpiele sublimatowe.

Syphilis hereditaria.

Dziecko karmić powinna, ile możności, własna matka. Rtęć podawać najlepiej, nawet u osesków, w postaci wcierań po 1—2·0 maści szarej lub 0·5—1·0 mydła rtęciowego Unny na dzień.

Wewnętrznie:

1066. *Calomelanos laevig. 0·01,*
Ferr. lactic. 0·02,
Sacch. alb. 0·20,
Dent. tal. dos. Nr X.
S. Rano i wieczór proszek.

1067. *Hydrarg. tannic. oxydul. 0·02.*
Sacch. albi 0·2,
D. tal. dos. Nr XV.
S. Rano i wieczór proszek.

1068. *Protojodur. hydrarg. 0·01,*
Sacch. alb. 0·3,
D. tal. dos. Nr XV.
S. 2—3 proszków dziennie.

Również dobrze działają obok środków wewnętrznych stosowane lub same — kąpiele:

1069. *Hydr. sublim. corr. 2·0,*
Natri chlorat. 5·0,
Aqu. dest. 100·0.

S. Do kąpieli 20 litr. (28°—30° R.).

Gdy dziecko zołzowe podawać:

1070. *Syr. ferri jodat. gtt. 15,*
Aqu. dest.,
Syr. simpl. ãã 20·0.
S. Rano i wieczór łyżeczka.

Po ustąpieniu objawów starać się o dobre odżywienie, podawać tran, żelazo, jod; solanki:

1071. *Ferri jodat. sacch. 0·10,*
Sacch. alb. 0·2,
Dent. tal. dos. Nr XV.
S. 3 proszki dziennie.

Tabes dorsualis.

Jeżeli tabes na tle kiły, to wcierania unguenti cin. i kali jodat.

W innych przypadkach kąpiele letnie lub ciepłe, procedury hydropatyczne, elektryzowanie stosu pacierzowego prądem galwanicznym, mniej polecane prądem faradycznym. Pędzlowanie stosu pacierzowego c. Tra jodi. Na wewnątrz Arg. nitricum 0·01—0·02 w pigułkach.

1072. *Argenti nitrici 1·00,*
Argill. 10·00,
F. c. aq. dest. qu. s. pil. N. 100.
Consp. c. pulv. cinnam.
S. Przez 8 dni po 1 pigułce, następnie po 2—3.

1073. *Sol. arsenic. Fowleri 5·0,*
Aq. Cinnamomi 25·0.
S. Rano i wieczór po 15 kropli zażyć.

Kali jodatum 10:200, Arsen po 0·001, Ergotyna po 0·1—0·5 2—3 razy dziennie, Fosfor po $^1/_{10}$ miligr. do $^5/_{10}$ miligr., w roczczynach oleistych, mały dają rezultat dodatni.

Wieszanie chorego sposobem Moczutkowskiego i Charcota małe korzyści przynosi, jednak czasem ulgę sprawia.

Zresztą leczenie symptomatyczne, zwłaszcza kojenie bólu środkami narkotycznemi, phenacetina po 0·50 2—3 razy dzien., exalgina po 0·25 2—3 proszków na dzień, antipyrina 1·0, 3—4 na dzień, wstrzykiwania morfiny.

Chorych zamożniejszych wysłać do Nauheim, Teplitz, Wildbad, Ragaz, Pyrmont, Elster Gastein, Piszczany, Trenczyn, Truskawiec.

1074. *Liniment volat. 30·00,*
Chloroform 20·00.
MS. Do nacierań.

W ostatnich czasach polecają czynną gimnastykę na osobnych przyrządach. Chodzenie po schodkach osobno na ten cel zrobionych, porączki, wahadła, krzesła ruchome i t. p. Jest to tak zwane „wyrównawcze leczenie za pomocą ćwiczeń", wprowadzone przez lekarza szwajcarskiego Frenkla.

Taenia.

Wieczorem dnia poprzedniego przed rozpoczęciem leczenia lekki purgans i filiżanka herbaty lub rosołu, także śledź. Rano dnia następnego trochę czarnej kawy lub herbaty i lekarstwo, które stosować zamierzamy. W 2 godziny po zażyciu leku Ol. ricini lub calomel aż do skutku. U starszych dzieci postępowanie podobne jak u dorosłych; u mniejszych, jeśli źle odżywione i osłabione nie spędzać tasiemca. Jeśli dziecko zwymiotuje podany lek, należy dawkę powtórzyć.

1075. *Cortic. Punic. Granati 50·0*
Natrii bicarb. 5·0,
Macera per horas 24 in aq. destill. 400·0,
dein coque ad remanent. 200·0,
Syr. mannati 20·0.
DS. Co $^1/_2$ godziny 3-cią część zażyć.

1076. *Extr. cort. rad. Pun. Granat. 18·0,*
Extr. Filic. mar. aether. 10·0,
M. exhibe in caps. gelat. Nr. XXX.
DS. Rano na czczo zażyć 8—10 kapsułek, potem herbata,

później co $^1/_2$ godz. 2 aż do ostatniej kapsułki.

1077. *Pulv. Kamalae 20·0,*
Extr. Filic. mar. 5·0,
Mfp. div. in dos. Nr. XXX,
Da in capsul. gelatin.
DS. Co $^1/_4$ godz. 4 kapsułki.

1078. *Pulv. flor. Kuso 25·0,*
Melis despum. q. s. ut. f. electuarium.
DS. W ciągu godziny zażyć na 2 lub 3 razy.

1079. *Extr. Filic. mar. aether.*
Pulv. Filic. mar. ãã. 2·0,
Conservae rosarum q s. ut f. pill. Nr. 15.
DS. Co $^1/_2$ godz. po 3 pigułki.

1080. *Extr. Filic. mar. aether. 5·0—10·0,*
Aq. menth. pip. 150·0,
Ol. ricini 30·0,
Sacch. albi 20·0,
M. f. emulsio.
DS. W ciągu kilku godzin częściami zażywać.

1081. *Cortic. Acaciae anthelm. pulv. 40·0,*
Infund. ad col. 200·0.
DS. Wypić 3—4 godziny przed śniadaniem.

1082. *Strontii lactici 20·0,*
Aq. destill. 120·0,
Glycerini 20·0.
DS. Codziennie po 2 łyżki przez 5 dni.

Dzieciom:

1083. *Extr. Filic. mar. aether. 2·0—4·0,*
Melis despum.,
Rad. filic. mar. pulv. q. s. ut f. electuarium.
DS. W ciągu $^1/_2$ dnia częściami zażywać.

1084. *Pelletierini sulf. 0·30,*
Tannini p. 0·50,
Aq. destill. 30·0.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

1085. *Extr. Filic. mar. rec. par 5·0.*
DS. Zmieszane z cukrem sproszkowanym i z dodatkiem kilku kropel cytryny w 2 częściach w ciągu dnia zażyć.

Tetanus.

Usunięcie powodów: oczyszczenie ran i wrzodów, wydobycie ciał obcych, odszczepów kostnych.

Wstrzykiwać morfinę w małych dawkach, chloroformowanie. Chloral w lewatywach lub wewnętrznie z Cognakiem.

1086. *Sulfonali 1·00,*
Dtur. tal. dos. N. 5.
S. 3 do 4 pr. dziennie (rozpuściwszy w 200 gramach herbaty lub rosołu).

1087. *Urethani 1·00,*
tal. dos. N. 5.
2 do 3 razy dziennie proszek we wodzie.

1088. *Pilocarpin hydrochlor. 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
MDS. Do wstrzykiwań (2—3 strzykawek dziennie).

Acid. salicyl. w dużych dawkach, kali bromatum 5—10 grm. dziennie.

W razie osłabienia serca, podskórne wstrzykiwanie eteru, kamfory.

1089. *Antipyrini 0·50,*
Dt. d. N. X.
S. Co 3 godziny proszek.

1090. *Curare 0·05,*
Glycerini 5·0.
S. $^1/_2$ strzykawki (2 strzykawki dziennie).

Z polecanych zastrzykiwań antitoxyny przeciwtężcowej (Tizzoni - Catani) korzyść wątpliwa.

Tic douloureux zob. **Neuralgia trigemini.**

Tonsillitis zob. **Angina.**

Trismus et **Tetanus neonatorum.**

Główną uwagę zwrócić na pępek, opatrunek przeciwgnilny.

Chloral po 0·05 pro dosi, kilka razy dziennie, w mleku, wlać przez nos lub w lewatywie (w podwójnej dawce), Sulfonal 0·20 p. dosi w lewatywie po każdym napadzie. Sole bromowe po 0·50 na dzień. Ciepłe kąpiele 28° R. kilka razy dziennie. Karmić mlekiem, również przez nos. Lewatywy odżywcze z mleka po 50 ctm. sześć. co 2 godziny.

Tuberculosis pulmonum.

W przypadkach gruźlicy dziedzicznej, należy zwrócić całą uwagę na higieniczne wychowanie, przebywanie jak najwięcej na świeżem powietrzu, gimnastykę, wysypianie się, dobre odżywianie, nie obciążanie pracą umysłową lub fizyczną, unikanie zaziębień, hartowanie skóry przez zimne nacierania słoną wodą, zwłaszcza: szyi i klatki piersiowej.

W pierwszych początkach suchot przedewszystkiem uważać na podniesienie odżywienia chorego, forsowne żywienie. Polecić picie mleka w lecie, tranu w zimie, tłuszczów jak najwięcej, o ile tylko żołądek znosi. Pobyt kilkomiesięczny w górskiem powietrzu podczas lata, na zimę zaś polecić wyjazd do jednej ze stacyj klimatycznych najbardziej zalecanych: Davos (zakład Dra Turbana), Zakopane (zakład Dra Chramca, Dra Chwistka i Dra Hawranka), Szczawnica (zakład Dra Kołaczkowskiego), Meran, Arco, Gries (z. A. Nazarkiewicza) Nizza itp.

Ze środków leczniczych stosować kreozot, guajakol, guajacetinę, sirolinę (Roche), kreozot. carbonic. 6·00 pro die, arsen, zresztą leczenie symptomatyczne jak przy bronchitis.

W późniejszych okresach obok powyższych poleceń pilnie uważać na pojawiające się krwioplucia i stosownie je wstrzymywać. Zmniejszać wydzielanie plwocin przez środki balsamiczne, usuwać gorączkę przez podawanie miernych dawek leków przeciwgorączkowych, jak antipyriny po 0·50, 2—3 pr. na dzień, w razie potrzeby. Toż samo phenacetiny, antinervin (Radlauer), antifebriny po 0·25.

1091. *Salipyrin 1·00,*
Dtur. tal. dos. 15.
S. Co 2 godz. pr. (do 7 dzien.).

1092. *Lactophenin. 0·50,*
D. t. dos. XV.
S. 3—4 proszki dziennie.

Usuwanie nocnych potów przez zmywanie ciała winnym octem, cognakiem, wodą kolońską lub na wewnątrz cognac z mlekiem, lub atropina po 0·001 na noc, Agaricin bardzo słabo działa, z nowszych środków polecają: Kalium telluricum po 0·01 na noc, dochodząc do 0·05.

1093. *Acidi agaricin. 0·01—0·05,*
Sacchari 0·30,
Mfp. dtur. tal. dos. X.
S. 2 proszki dziennie.

1094. *Agaracin. 0·10,*
Pulv. Dover. 2·0,
Rad. Altheae
Mucilag. gum. arab. āā. 1·0,
Mf. pill. Nr. 20.
S. Wieczór pigułkę zażyć.

1095. *Hyosc. hydrojod. 0·05,*
Argill. q. s. ut f. pill. Nr. 20.
S. Na noc pigułkę.

Przeciwpotnie działa bardzo dobrze Tra Salviae 30—50 kropli na 2 godziny przed spodziewanymi potami.

W razie krwotoków bezwzględny spokój, okład lodowy na piersi, połykanie lodu, pokarmy tylko chłodne, wstrzyknięcie Ergotini Bombelon 0·50 do 1·0 na raz, podanie większych dawek morfiny dla zapobieżenia kaszlowi.

Przy tętnie przyspieszonem dać: Fol. Digitalis 0·05 z morfiną 0·01 co 2—3 godz. proszek.

W ciężkich przypadkach krwotoku, wstrzyknąć atropinę 0·01 : 10·0 z tego pół strzykawki na raz, lub Acid. sclerotinici 1 : 010 : wody, z tego co godzinę strzykawkę.

1096. *Extr. fluid. Hydr. canad. 10·00.*
S. Na wieczór 30 kropli.

Przeciw biegunce leki osłaniające z dodatkiem opiatów:

1097. *Plumb. acet.*
Laudani āā. 0·03.
M p. dtur tal. dos. 10.
S. 2—3 razy dziennie.

1098. *Laudani pur. 0·20,*
Tannini pur. 1·0,
Pulv. rad. Colombo 2·0,
Mfp. div. in dos. Nr. X.
S. Co 4 godz. proszek.

1099. *Decoct. rad. Colombo e 10·0 ad 200·0,*
Mucilag. Salep. 10·0,
Extr. op. aq. 0·10,
Syr. cortic. aur. 20·0.
S. Co 2 godz. łyżkę.

Creosotal Heyden, w kapsułkach „Hygea“ wyrobu M. Zahradnika.

1100. *Kreozoti e bit. fagi 3·00,*
Trae gent. 30·00.
DS. Po jedzeniu 20—30 kr. w kieliszku wody lub wina.

1101. *Kreozoti e bit. fagi 1·00,*
Trae gent. 2·50,
Spir. vini rectif. 25·00,
Vini Xerens 100·00.
DS. 3 razy dziennie po łyżeczce w szklance wody.

1102. *Kreozoti 2·0,*
Natri arsenic. 0·04,
Vini malagensis 500.
S. 2 kieliszki dziennie.

1103. *Kreozot. carbon. 40·0.*
S. 3 r. na dzień po $^1/_2$—1 łyż.

1104. *Guajacol. carbon. 20·0,*
Div. in dos. XX.
S. 2 proszki dziennie.

1105. *Guajacoli 2·0,*
Spir. vini 20·0,
Tinct. gentian. 10·0,
Extr. Coff. conc. 20·0,
Aqu. dest. 200·0.
MDS. 2—4 łyżek dziennie.

Pigułki guajakolowe po 0·05 wyrobu Zahradnika, w tych samych dawkach co kreozot.

1106. *Benzosoli 0·30—0·50—1·0,*
D. t. dos. XV.
S. 2 proszki dziennie z początku po 0·30, potem po 0·50, wreszcie po 1·00 na raz.

1107. *Guajacetin. 0·5.*
S. 3 proszki dziennie.

Przeciw męczącemu kaszlowi suchotników:

1108. *Peronin.* po 0·02—0·05 w wodzie, herbacie; dawki zwiększać stopniowo.

1109. *Peronin 0·5,*
Aqu. dest. 100·0.
S. Łyżeczkę na noc w wodzie ocukrzonej.

1110. *Codeini 0·02,*
Sacch. a. 0·3,
M. f. pulv. dos. d. Nr. X.
S. Proszek na noc, działa też nasennie.

1111. *Codeini 0·3,*
rad. et succ. Liquir. q. s. u. f. pill. Nr XXX.
S. Na noc 2—3 pigułek.

1112. *Apomorph. hydrochlor. 0·02,*
Syr. Ipec. 7·5,
Syr. Tolut. 30·0,
Aqu. dest. 90 0.
MDS. 5 razy dziennie łyżeczkę (uspokaja i działa wykrztuśnie).

1113. *Ammon. mur.,*
Trae opii.,
Spir. Chlorof.,
Syr. Ipec. āā 7·5,
Syr. prun. virg. ad 90·0.
S. Co 4 godziny łyżeczkę.

Ma działać uspokajająco na kaszel i równocześnie wykrztuśnie — bardzo dobrze:

1114. *Extr. fluid. Hydrastis.*
S. 4 razy dziennie po 20—30 kropli w wodzie ocukrzonej.

Tuberculosis laryngis.

W przypadkach owrzodzeń więcej ograniczonych, kwas mlekowy 40 i 80%, przy zmianach rozleglejszych zadmuchiwania czystym jodolem; przy bólach przy przełykaniu zadmuchiwania morfiny.

1115. *Morphii mur. 0·50,*
Sacch. lact. 5·00.

1116. *Nosophen 5·0,*
Pulv. gumm. 1·0.
DS. Wdmuchiwanie do krtani.

Również można połączyć jodol z morfiną. W przypadkach zasychania wydzieliny w krtani, bólów i uporczywego kaszlu, można też polecić wdychiwania ciepłe ze słabych roztworów soli kuchennej z dodatkiem morfiny w stosunku 0·10—0·20% lub tylko z morfiny.

Tussis convulsiva zob. Pertussis.

Typhlitis et Perityphlitis.

Leczenie zewnętrzne polega na stosowaniu środków przeciwzapalnych i odwodzących: okład lodowy, pijawki, smarowanie jodyną. W przypadkach, gdy chory nie znosi okładów lodowych — okład wysychający. Nie zwlekać z zabiegiem operacyjnym.

Wewnętrznie przetwory makowca w dużych dawkach. Jeżeli je chory wymiotuje, w postaci czopków do kiszki odchodowej, a w razie gwałtownych bólów, podskórne wstrzyknięcie morfiny. Dyeta wyłącznie płynna, bezwzględny spokój.

Gdy okres zapalenia minie, środki przyspieszające wessanie wypociny są wskazane, więc: okłady ciepłe, wcieranie maści jodowych. Jeżeli stolce w tym okresie dobrowolnie nie nastąpią, należy je ułatwić za pomocą lewatyw. Zresztą leczenie czysto przypadowe, w razie silnych wymiotów, kawałki lodu do połykania, Cocaina.

W razie zapadu, napoje wyskokowe, eter podskórnie.

1117. *Trae opii simpl. 5·00.*
DS. 3 razy dziennie po 5—10 kropli.

1118. *Tinct. laud. simpl. gtt. X,*
Emuls. amygdal. 50·0.
S. Co 3 godz. łyżkę.

1119. *Extr. Opii 0·02,*
Sacchari albi 0·30,
Dent. t. dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

W razie silnych wymiotów:

1120. *Cocain muriat. 0·20,*
Aqu. dest. 10·00.
MDS. W razie wymiotów 10 kropli zażyć.

1121. *Morphii mur. 1·00,*
Spir. vini 5·00,
Glycerin 10·00,
Aq. dest. ad 30·00.
DS. Do podskórn. wstrzykiw. (Roztwór bardzo trwały).

Jako przyspieszające wessanie:

1122. *Ung. Kali jodati 25·00.*
DS. Do wcierania.

1123. *Kali jodati 2·00,*
Extr. Bellad. 0·50,
Ung. simpl. 30·00.
MDS. Do wcierania.

W razie parcia na stolec lub mocz:

1124. *Morph. mur. 0·20,*
Butyri Cacao 10·00,
Mf. l. a. supposit. N. X.
S. 2—3 na dobę użyć.

1125. *Extr. Opii aquos 0·03,*
Butyri Cacao 1·0,
F. suppos. dent. t. dos. X.
S. 2—3 czopki dziennie użyć.

Typhus.

Leczenie przypadowe, polegające na zwalczaniu zagrażających objawów. Przy pierwszem podejrzeniu na T. abd. purgans, najlepiej Calomel po 0·50 z dodatkiem pulv. Ialapp. 0·30 2—3 dawki aż do skutku.

Gorączkę należy obniżać zapomocą chłodnych zmywań całego ciała wodą czystą lub z dodatkiem octu, letniemi kąpielami i środkami przeciwgorączkowymi, jeżeli zbyt wysoka, ale ostrożnie, aby nie wywołać zapadu.

Skrzepiać akcyę serca napojami wyskokowemi, a gdy te nie są dostateczne, środkami nasercowymi.

W razie silnej biegunki, przetwory makowca i środki ściągające; w razie zaparcia stolca w pierwszym okresie choroby, środki czyszczące, w późniejszych okresach lepiej lewatywy stosować.

Przytem należy pamiętać o należytem przewietrzaniu mieszkania, desinfekcyi stolców i bielizny. Dyeta powinna być wyłącznie płynna, zwłaszcza mleko, rosoły, wino czerwone.

W razie nieżytu oskrzeli bańki suche.

1126. *Chinin. mur. 0·40,*
Dtur. tal. dos. XII.
S. 2—5 pr. dziennie.

1127. *Natr. salicyl. 5·0,*
Aqu. dest. 200·0,
Syr. simpl. 15·0.
DS. Co 2 godziny łyżkę.

Gdy chodzi o znaczne obniżenie ciepłoty ciała:

1128. *Antipyrin 0·50,*
Coff. natrosalicyl. 0·05,
Dtur. tal. dos. X.
DS. Co godzinę proszek aż do obniżenia ciepłoty.

1129. *Phenacetin 0·50,*
Coff. natrosalicyl. 0·05,
Dent. tal. dos. X.
DS. Co godzinę proszek aż do obniżenia ciepłoty.

1130. *Lactophenin 5·0,*
Div. in dos. Nr. X,
Da in caps. amyl.
S. Co 2 godz. proszek.

1131. *Magn. salicyl. p. 10·0,*
Div. in dos. Nr. X.
S. Co 3 godz. proszek.

W razie silnej biegunki:

1132. *Decoct. Salep. 0·50 ad 200·0,*
Trae Opii simpl. gtts. 10,
Syr. rub. Idei 15·0.
DS. Co godzinę łyżkę zażyć.

1133. *Chinin. mur. 2·0,*
Pulv. Doveri 3·0,
Mfp. div. in dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

1134. *Mixt. gum. 200·0,*
Extr. Laudani aquos 0·10.
MDS. Co godzinę łyżkę.

1135. *Napthalini 0·20,*
Magi. Bism. 0·15,
Chinin sulph. 0·25,
Mfp. tal. dos. 15.
S. 3 proszki dziennie.

W razie zapadu:

1136. *Camphor. trit. opt.*
Alcohol 0·05,
Coffeini natrosalicyl. 0·10,
Chinini mur. 0·20,
Mfp. Dent. tal. dos. XII.
DS. 4—5 proszków dziennie.

1137. *Naphtol-B*
Bismuth, salicyl. ãã. 0·20.
Mfp. S. 10 proszków na 24 godziny w razie biegunki.

1138. *Naphthol-B*
Magnes. salicyl. ãã. 0·20.
S. ut su ra.
(w razie zaparcia stolca).

W razie krwotoków jelitowych okład lodowy na brzuch i środki przeciwkrwotokowe:

1139. *Ferri sesq. sol. 1·0,*
Aq. Cinnam. 150·0,
Syr. Cinnam. 20·0.
S. Co godz. łyżkę.

1140. *Alumin. crud. 0·50,*
Laudan. pur. 0·10,
Camphor. 0·30,
Sacch. lactis. 2·0,
Mfp. div. in dos. Nr. V.
S. Co 2 godz. proszek.

1141. *Plumbi acetici*
Laudani p. ãã. 0·30,
Amyli puri 5·0,
Mfp. div. in dos. Nr. X.
S. Co 2 godz. proszek.

Nareszcie w razie silnego podrażnienia mózgu:

1142. *Natri bromati 0·50,*
Sacchari 10·0.
Rozpuściwszy we wodzie, wypić w ciągu dnia.

1143. *Camphor. 0·50,*
Chloralhydrat. 1·0,
Aqu. dest. 60·0,
Vitell. ovi unius.
S. Co 2 godziny łyżeczkę.

Typhus exanthematicus

według tych samych prawideł.

Ulcus contagiosum s. molle.

Jeżeli nie ma żadnego powikłania (zwłaszcza żaden z gruczołów pachwinowych nie powiększony) można starać się oczyścić dno wrzodu przez środki żrące:

1144. *Cupri sulfurici 5·00,*
Aqu. dest. 15·00.
S. pędzlowanie.

Pacyent przykłada co 2 godziny na owrzodzenie tamponik waty umoczony w tym płynie, na noc zostawia takowy, poczem w miejscu wrzodu tworzy się strup, który po odpadnięciu odsłania ranę czystą. Wtedy polecić obmywanie rany jakim płynem antyseptycznym i przykładanie maści z Argent. nitr. 1% lub 3% borowej lub zasypywać:

Jodoform,
Nosophen, Antinosin, Eudoxin,
Airol,
Antiseptin,
Amyloform,
Dermatol,
Jodoformin, Jodoformal,
Sanoform,
Xeroform,

obok przemywania 3% kw. borowym, 5% cupr. sulfur., 2% kwas. karbolowym.

Podobnie oczyszczenie wrzodu sprowadzić można:

pędzlując wrzód 10% roz. wodnym kwasu chromowego i zaraz potem pociągnąć lapisem in subst., albo przez przypalenie żegadłem Paquelin'a albo zgęszczonym kw. karbolowym, albo zasypywać itrolem i przemywać ½‰ rozcz. itrolu.

Gdy wrzód fagadeniczny zalecać zaraz z początku częste i obfite przemywanie 1% rozcz. kali hypermanganic. i jodoform, albo:

1145. *Chloral. hydrat. 5·0,*
Aqu. font.,
Spir. vin. rect. āā 10·0.
S. Pędzlowanie.

1146. *Bitumin. fagi 10·0,*
Calcar. sulf. 50·0.
S. Posypać grubo i założyć opatrunek zmieniany 3 razy na dzień.

W pierwszych chwilach, kiedy który z gruczołów jest lekko powiększony, bolesny, starać się przez okłady lodowe, wcieranie szaruchy zapobiedz ropieniu. Najczęściej wynik bywa ujemny, a wtedy, nie czekając, aż gruczoły powiększą się znacznie, nawet da się wyczuć chełbotanie, wyciąć gruczoły zajęte, a nawet podejrzane. Kiedy daje się wykazać wyraźne chełbotanie, można ograniczyć się do przecięcia, następne leczenie jak każdego ropnia.

Ulcera intestini tuberculosa.

Leczenie czysto przypadowe, polega na podawaniu środków odurzających wewnętrznie lub w postaci wstrzykiwań podskórnych. W razie silniejszych bólów na podawaniu przetworów makowca wraz ze środkami ściągającymi i przeciwgnilnymi z powodu zwykle towarzyszącej biegunki. Przytem należy starać się podnieść odżywienie chorego zapomocą odpowiedniej dyety (do mleka dodawać Aq. Calcis).

1147. *Tinct. Opii simpl. 10·00.*
DS. 2—3 r. dnia po 5—10 kropli.

1148. *Laudani puri 0·02,*
Tannini 0·10,
Naphtalini 0·25,
Sacch. alb. 0·30,
Mfp. dent. tal. dos. XII.
DS. 2—3 proszki dziennie.

1149. *Benzonaphtoli*
Bismut. salicyl
Resorcin āā. 0·20.
Mfp. dtur tal. dos. N. 15.
S. 3—5 proszków dziennie.

1150. *Tinct. Colombo*
— Cascarillae āā. 15·00.
DS. Co godzinę 10—30 kropli w kleiku.

1151. *Extr. Opii 0·02,*
Resorcini 0·20,
Sacch. alb. 0·30,
Mfp. dent. tal. dos. XII.
DS. 2—3 proszki dziennie.

1152. *Decoct. rad. Colomb.*
e 10·00 ad 150·00,
Tinct. opii gtt. XX.
Syr. simpl. 15·00.
DS Co 2 godz. łyżkę.

1153. *Bismuth. subnitrici 5·00,*
Opii puri 0·02,
Sacch. alb. 4·00,
Mfp. Div. in dos. N. X.
S. 3 proszki na dzień.

1154. *Dermatol. 0·25—0·50.*
S. 3—10 proszków dziennie.

1155. *Bismuth. salicyl. 9·0.*
Div. in dos. aeq. Nr XII.
S. 3—6 proszków dziennie.

Ulcus ventriculi. Wrzód żołądka okrągły.

Przy świeżym wrzodzie zalecić ścisłą dyetę co godzinę łyżkę

kwaśnego mleka, woda białkowa z cukrem, okłady lodowe na żołądek, spokój bezwzględny, opium. Dalsze leczenie polega na podawaniu środków alkalicznych, czy to w postaci wód mineralnych, czy też soli alkalicznych, w szczególności Karlsbad.

Korzystne wyniki leczenia dają przepłukiwania wodą karlsbadzką lub rozczynami soli karlsbadzkiej prawdziwej lub sztucznej, które mają i tę zaletę, że je stosować można i w razach, gdzie picie wody karlsbadzkiej z innych powodów jest przeciwwskazanem.

1156. *Natri bicarbon 40·00,*
Natri sulphur. 40·00,
Natri chlorati 20·00.
Mfp. S. Łyżeczkę na litr wody do przepłukania żołądka.

W razie silnych bólów lub wymiotów są wskazane środki odurzające, ale bardzo ostrożnie, woda chloroformowa, 2—3 łyżek uspokaja bóle, toż samo mentol, kokaina 10% 5 kropli na szklankę wody; w razie krwotoków żołądkowych postępowanie lecznicze jak przy Haematemesis. Obok tego postępowania leczniczego dyeta powinna być pożywna a lekko strawna z wykluczeniem wszelkich napojów wyskokowych lub CO_2 zawierających, kwasów, tłuszczów i pokarmów korzennych. Gdy chorego z powodu silnych bólów, gwałtownych wymiotów lub żołądkowych krwotoków nie można stosownie żywić, wskazane są lewatywy odżywcze.

Często towarzyszące zaparcie stolca usuwać należy lewatywami.

1157. *Argent. nitrici 0·20,*
Aq. dest. 200.
S. 4 razy dnia po łyżce.

1158. *Chloroformii 1·00,*
Aqu. dest. 120·00,
Bismuth subnitr. 3·00.
D. Co godz. łyżkę.

1159. *Sal. therm. Carolin. 100·0.*
DS. Co dzień na czczo łyżeczkę w ½ szklanki letniej wody zażyć.

1160. *Natr. bicarb.*
Magn. ustae āā. 15·00.
MDS. 3—4 razy dziennie na koniec noża zażyć.

1161. *Menthol. 1·0,*
Spirit. 25,
Aq. dest. 200.
S. W razie bólów łyżeczkę na ½ szklanki wody.

1162. *Natr. bicarb. 5·00,*
Morph. mur. 0·10,
Mfp. div. in dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

1163. *Codeini ph. 0·02,*
Natr. bicarb. 0·50,
f. p. dent. t. dos. XII.
S. 2—3 proszki dzien. zażyć.

1164. *Magister. bismuth. 5·00,*
Codeini m. 0·20,
Mfp. div. in dos. X.
S. 3 proszki dziennie.

Uraemia zob. Morbus Brighti.

Urticaria.

Starać się o wyszukanie i usunięcie przyczyny cierpienia. Takimi są: pasorzyty skórne (pluskwy, pchły), nieżyty przewodu pokarmowego, u kobiet zboczenia w narządzie rodnym. Jako leczenie symptomatyczne skierowane przeciw swędzeniu i pieczeniu skóry polecić używanie:

1165. *Aceti vini*
Aqu. dest. āā. 100·00,
Acidi salicylici 1·00.
S. Zewnętrznie.

Zwilżyć wodą, a potem rozetrzeć sól kuchenną.

1166. *Menthol. 5·0,*
Chloroform.,
Aether. sulf.,
Spir. camphor. āā 15·0,
S. Zwilżać lekko skórę.

1167. *Chloroform.,*
Glycerin. p. āā 50·0.
Po zwilżeniu skórę pudrować.

Przy powtarzającej się pokrzywce, kąpiele i wewnętrznie:

1168. *Chinin. muriat.,*
Ergotin. āā 0·15,
Extr. Belladon. 0·003,
Glycerin. q. s. ut. f. pill
Nr. 30.
S. 6—16 pigułek dziennie.

1169. *Atropin. sulf. 0·01,*
Aqu. dest.,
Glycerin. p. āā 2·0,
Pulv. Tragacanth. q. s. ad
pill. Nr 10.
S. 2 pigułki dziennie.

Vaginismus.

Usunięcie zmian chorobowych miejscowych jak owrzodzeń, zapalenia i t. p. jeżeli się znachodzą. Poprawa stanu ogólnego i podawanie środków uspokajających ustrój nerwowy. Gdy objawy niezbyt jeszcze gwałtowne a przyczyną choroby jest niedokładny stosunek płciowy, wpływ moralny, środki znieczulające miejscowo, aby umożliwić coitum.

1170. *Cocaini muriat. 1·0,*
Aqu. dest. 3·0,
Spir. vini rect. 2·0.
DS. Do pędzlowania.

albo:

1171. *Extr. Bellad. 1·0,*
Vaselini 15·0.
Mf. ungu. DS. Na wacie między wargi na noc zakładać.

Zasypywanie jodoformu. Można też polecić okłady z wody Goularda, pędzlowanie rozczynem azotanu srebrowego 1:50 lub rozczynem kwasu karbolowego 1:30. Rozszerzanie powolne wnijścia pochwowego rozszerzaczami.

Jeżeli przypady gwałtowne: wycięcie błony dziewiczej i nagłe rozciągnięcie wnijścia pochwowego sposobem tępym po poprzedniem zachloroformowaniu chorej.

Vaginitis zob. Fluor albus.

Varicella.

Lżejsze przypadki nie wymagają leczenia, prócz lekkiej dyety, oraz pozostania w pokoju zwłaszcza, w chłodniejszej porze roku. Swędzenie usuwa się obfitemi zasypkami, owrzodzenia wymagają opatrunków. Należy zwracać uwagę na zdarzające się powikłanie z zapaleniem nerek, wskutek czego po 3 tygodniu badać mocz.

1172. *Acidi salicyl 0·50,*
Alumin plumosi 50·00.
Mfp. S. Zasypka.

Variola.

W okresie zwiastunów, przeczyszczenie. Przewietrzać pomieszkanie, ciepłota pokoju 14—15° R., lekkie przykrycie chorego, dyeta pożywna płynna, mleko, mocny rosół z żółtkiem. Dużo wody, orszada, woda z winem. Przeciw bólom głowy lodowe okłady. Napięcie skóry łagodzić smarowaniem tłuszczów (oliwa, vaselina, 5% maść borowa). Kąpiele ciepłe, a gdy to niemożebne, zmywania ciepłą wodą, zwłaszcza twarz i powieki. Płukanie: 2% Kali chloricum, 3% kw. borowy.

1173. *Kali chloric. 5·00,*
solve in
Infus. flor. Tiliae 300·00,
Trae laudan. 1·00,
Mell. rosati 10·00.
DS. Płókanie.

1174. *Tannin. puri 1·00,*
Alumin. 0·50,
Kali bromat. 5·00,
Mucilag. gum. ar. 25·00,
Aqu. dest. 200·00.
DS. Płókanie.

Przeciw wymiotom pigułki lodowe lub wstrzyknięcie morfiny w okolicę dołka podsercowego.

W razie bezsenności:

1175. *Chloralhydrat 3·00,*
Aqu. dest. 60·00,
Syrup rubid.
Mucilag. gum. ar. āā. 20·00.
DS. Połowę na raz użyć.

1176. *Sulfonali 0·50,*
Dtur. tal. dos. N. 5.
S. Na noc proszek w herbacie lub rosole.

Zaraz po wybuchu wysypki dać na głowę, twarz i szyję maskę z płótna, pozostawiwszy otwory na nos, oczy i usta, posmarowaną pastą:

1177. *Acid. carbol 3·00,*
Amyli
Ol. amygdal. dulc. āā. 50·00.
F. Pasta. S. Zewnętrznie.

Resztę ciała smarować często:

1178. *Acid. salicyl 3·00,*
Amyli 30·00,
Glycerin neutr. 70·00.
Mf. Pasta.

A oprócz tych środków:

1179. *Ol. amygd. dulc. 15·00,*
Syrup flor. aurant. 30·00,
Aqu. lauroc. 10·00,
Chinin. hydrochlor. 0·50,
Solve in acid. hydrochlor. q. s. f. emulsio.
S. Co kwadrans do $^1/_2$ godz. po kilka kropli (Leventaner z Konstantynopola).

Wstrzymuje też rozwój wysypki Cocaina, już to 3—4 wstrzyknięć podskórnych rozczynu 2%, już też 0·20: 125 mixt. gum. w przeciągu 24 godzin podana. Ciepłota ma spadać szybko i rozwój wysypki ustaje.

W osłabieniu serca: kamfora, wino, cognac na pół z wodą z żółtkiem i cukrem, co godz. łyżkę. Ropnie wcześnie otwierać.

Vitia cordis.

W okresie wyrównania stosowne żywienie, mleko, mięso bez korzeni, osobom chudym więcej tłuszczów, otyłym tychże zabronić.

Wzbronione również napoje wyskokowe, prócz lekkich win. Ruch, a mianowicie po równi, lub po miernych wzniesieniach gór, z wyjątkiem, gdy chorzy dostają duszności, zawrotów głowy, lub nieregularności tętna, gimnastyka lecznicza, kąpiele solne letnie. Unikać wzruszeń. Uregulować stolec.

Wobec braku wyrównania leżenie w łóżku:

1180. *Infus. Digitalis e 1·0—1·5 ad 150·00,*
Syrup simpl. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

1181. *Trae digital. 2·50,*
Aqu. lauroc. 8·00.
MDS. 3 razy dziennie po 15 kropel.

1182. *Pulv. fol. Digitalis 0·10,*
Diuretin (Knoll) 1·0,
Sacchari 0·30,
Mfp. dent. t. dos. N. 10.
S. Co 2 godziny proszek.

Jeżeli po użyciu Digital. tętno mocniejsze, regularniejsze, ilość moczu większa, to przestać na parę dni podawać.

1183. *Trae Strophanti*
Aqu. lauroc. ãã. 10·00.
S. 3 razy dzien. po 10 kropli (Dzieciom od 5—16 lat do 5 kropli dziennie).

1184. *Trae Cacti grandifl. 5·0,*
Trae convalar. maj. 10·0.
DS. 3 razy dnia po 15 kropli.

1185. *Trae Nerii Oleander 5·0,*
Trae Adonis vernalis 10·0.
S. 3 r. dz. po 15 kropli.

1186. *Coffeini natrobenz. 2·00,*
Sacchari 5·00,
Mfp. div. in dos. 20.
S. 5—8 pr. dziennie.

1187. *Theobrom. natro-benz. 0·10*
Sacchari albi 0·20,
Mfp. d. tal. dos. 20.
S. Co 2 godz. proszek.

1188. *Sparteini 0·02,*
Sacch. albi 0·30.
Mfp. dtal. dos. N. X.
S. 2—3 proszk. dziennie.

1189. *Inf. Conval. maj. e 6·00 ad 180·00,*
Coff. natrobenzoic. 1·00,
Syr. simpl. 20·00.
D. Co 2 godz. łyżkę.

1190. *Trochisci Nitroglycerin à 0·001,*
Tal. dos. 10.
S. W razie napadu duszności, osłabienia akcyi serca $^1/_2$—1 pastylki.

1191. *Sol. Nitroglycerin alcoh. (0·3%) 1·0,*
Alcohol 5·0.
S. 3 razy dnia 5—6 kropli.

1192. *Inf. fol. Digital. 1·5: 150·0,*
Natr. jodat. 3·5—5·0.
MDS. Co godz. łyżkę w mleku.

1193. *Kali jodati 10·00,*
Aqu. dest. 200·00.
DS. Rano i wiecz. $^1/_2$—1 łyżki.

1194. *Infus. Adonis. vern. e 5·00 ad 180·00,*
Syrup rubid. 20·00.
S. Co 2 godz. łyżkę.

1195. *Spartein. sulfur. 0·10,*
Aqu. dest. 180·00,
Syrup sacchar. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

1196. *Tinct. fruct. immat. Nerii Oleandri 10·00.*
SD. 2—3 r. dzien. po 20 kropli.

Przeciw puchlinie nacięcia obrzękłej skóry, jużto lancetem lub małym trójgrańcem po czem opatrunek aseptyczny. W razie duszności gorczycznik na okolicę serca, moczenie nóg w gorącej wodzie, wstrzykiwanie morfiny, w razie silnego bicia serca, blaszanka z zimną wodą na okolicę serca.

1197. *Diuretin (Knoll) 10·0,*
Aqu. destill. ad 200·0,
S. Co 3 godz. łyżkę.

Przy objawach obrzęku płuc:

1198. *Inf. flor. Arnicae e 7·50 ad 150·00,*
Liquor Ammoniae anis. 2·00,
Syrup aurant. 15·00.
MDS. Co godzinę łyżkę.

Volvulus zob. Ileus.

Vulvitis.

Pierwszym warunkiem leczenia jest utrzymanie sromu w czystości i sucho, unikać drażnienia, polecić spokój, kąpiele ciepłe nasiadowe, następnie srom wysuszyć unikając tarcia, okłady z wody Goularda, z 2% rozczynu octanu ołowiowego zasadowego, z 1—2% kwasu karbolowego, z 2—4% kwasu borowego. Jeżeli są nadżerki, to maść cynkowa, salicylowa, pudrować

pudrem salicylowym, lub zasypać proszkiem składającym się w równych częściach z jodoformu i dermatolu lub proszkiem składu:

1199. *Jodoformi 4·0,*
Tannini 1·0,
Magist. bismuth. 6·0,
Mf. pulv. D. in scatula.

S. Do zasypywania.

Ropnie otworzyć. Jeżeli zapalenie sromu jest następstwem chorób wyższych dróg rodnych n. p. rzeżączki pochwy, raka macicy, przetok moczowych, należy usunąć przyczynę, toż samo, jeżeli przyczyną jest niedokrewność, zołzy, kiła, należy oprócz leczenia miejscowego, zastosować leczenie ogólne.

CHOROBY OCZU.

Conjunctivitis catarrhalis.

W przypadkach ostrych i silniejszego stopnia chronicznych, ze znaczniejszem rozpulchnieniem spojówki i wydzieliną obfitą, lapisowanie 1% roztworem nitr. arg. lub 5% protargolem. Obecność następowego wrzodu rogówki (ulcus corn. catarrh.) nie zmienia tego leczenia, a nakazuje prócz tego zapuszczać atropinę dla zapobieżenia następowej iritis. Opaska jak w ogóle w zapaleniach spojówki przeciwwskazana.

Rp. Arg. nitr. cryst. 0·5,
Aqu. dest. 50·0,
Dtr. ad vitr. nigr.
S. Do rąk lekarza.

Rp. Protargoli 2·5,
Aqu. dest. 50·0,
Dtr. ad vitr. nigr.
S. Do rąk lekarza.

W przypadkach chronicznych, lżejszych o wydzielinie skąpej zapuszczanie 2—3 razy dziennie jednej z następujących wód ocznych:

Rp. Acidi borici 1·50,
Aqu. dest. ferv. 50·00,
Zinci sulfur. 0·25.
MDS. Woda do ócz.

Rp. Collyr. adstr. lut. 30·00,
Aqu. dest. 20·00,
Detr. ad vitr. nigr.
DS. Woda do ócz.*)

Rp. Plumbi acet. perf. neutr. 0·50—1·00,
Aqu. dest. 100·00,
Solv. filtra.
DS. Woda do ócz.

Octan ołowiu jest przeciwwskazany wobec wrzodów lub złuszczeń przybłonka rogówki, powstałyby bowiem nieuleczalne białe zaćmienia z inkrustacyi ołowiem. Używając jakichkolwiek wód ocznych, należy unikać zapuszczania późnym wieczorem.

Wskazanie przyczynowe nakazuje wystrzegać się wszelkich zewnętrznych szkodliwości, jak: kurz, dym itp., nadto w przypadkach chronicznych zwrócić uwagę, czy katar spojówki nie ma lokalnej przyczyny w innych cierpieniach, jak blepharade-

---

*) Jakkolwiek *Collyr. adstr. lut.* wedle ostatniej farmakopei austr. o połowę jest słabsze niż dawniej, przecież dzięki różnorodnym swym częściom składowym *(Zinc. sulf., ammon. chlor., camphora, spir. vin., crocus)* bez rozcieńczenia zanadto silne sprawia pieczenie.

nitis, blennorrhöe sacci lacr., ectropium, distichiasis, u starszych wreszcie złogi wapniste w gruczołach Meiboma. Wówczas obok zwykłego, wskazane leczenie przyczynowe.

Conjunctivitis crouposa.

Jestto tylko silniejszy katar oczny z wypociną krzepnącą w postaci szarej błonki włóknikowej na powierzchni spojówki. Wydarza się wyłącznie niemal u dzieci.

W okresie tworzenia się błonek unikać kauteryzowania, a polecić tylko zapuszczanie co 2—3 godz. roztworu sublimatu 1 : 5000 lub 3% kwasu borowego obok okładów lodowych (3—4 razy dziennie po 1 godz.). Gdy po kilku dniach błonki się oddzielą, leczyć jak zwykły katar ostry.

Rp. Acidi borici 3·00,
Aqu. dest. 100·00.
DS. Woda do ócz.

Rp. Sublim. corros. 0·02,
Aqu. dest. 100·00.
DS. Woda do ócz.

Conj. blennorrhöica adultorum.

Śluzoropotok ostry jest zawsze następstwem zakażenia spojówki jadem trypra (2—4 dni po infekcyi). W obrazie choroby góruje 1) silny obrzęk powiek zwłaszcza górnej, 2) poduszkowate obrzmienie spojówki gałki (chemosis), 3) znaczne rozpulchnienie i jednostajne ciemno czerwone przekrwienie spojówki, przez co zacierają się kontury gruczołów Meiboma. 4) obfita wydzielina, która w pierwszych 2—3 dniach bywa brudno krwawą, łatwo krzepnącą, do opłuczyn mięsnych podobną, później zmienia się w ropną. Wydzielina ropna w odróżnieniu od kataralnej nie układa się w nitki, ale miesza się jednostajnie ze łzami. W wątpliwych przypadkach rozstrzyga obecność rzeżączki części rodnych lub wykazanie gonokoków w wydzielinie spojówkowej.

Rokowanie zawsze wątpliwe, grozi bowiem zropienie rogówki przebiegające pod formą wrzodu lub abscesu. Rzadszą i mniej niebezpieczną komplikacyą jest łuszczka, wydarzająca się jednak w późniejszych dopiero okresach.

Leczenie: Przedewszystkiem uchronić drugie oko od infekcyi szczelnym opatrunkiem (na oko zwitek waty, który pokrywa się owalnym płatkiem borlintu, od biedy zwykłego płótna lub ceratki, brzegi przytwierdzić do skóry kolodyonem, na to założyć zwykły monoculus). Opatrunek ten zmieniać należy codzień tak długo, dopóki przez leczenie nie usuniemy wydzieliny ropnej z oka chorego.

W okresie I (wydzielina surowicza) wskazane przepłukiwanie co $1/2$ godz. worka spoj. sublim 1 : 5000 tudzież okłady lodowe stosowane przez dzień i noc, a zmieniane co parę minut. Wobec gwałtownych bólów 6—7 pijawek na skroń.

Z chwilą, gdy wydzielina przybiera charakter ropny (II lub III dzień choroby) przystąpić do energicznego kauteryzowania 2%—3% roztworem nitr. argenti. Lapisować wystarcza 1 raz dziennie — w cięższych przypadkach, gdy strup po lapisie się

oddzielił nawet 2 razy dnia. Roczyn arg. nitr. zastąpić można 10% roztworem protargolu, który jako mniej drażniący można już od razu zastosować w przypadkach, gdzie wydzielina nie okazuje skłonności do krzepnienia w błonki. Gdy nastąpił wrzód lub absces rog. zrazu (obok lapisowania) atropinę, gdyby jednak wrzód głęboki groził przebiciem $^{1}/_{2}$% eserynę lub 2% pilokarpinę.

Przy odwijaniu powiek zachować jaknajwiększą ostrożność, unikać ugniecenia oka lub dotykania rogówki. Gdyby delikatne odwinięcie powiek wobec wrzodu rogówki było niemożliwe, ułatwi to i na przebieg wrzodu korzystnie wpłynie, rozcięcie zewnętrznego kącika powiek (kantoplastyka prowizoryczna).

W przypadkach lekkich, lapisowanie usuwa doszczętnie chorobę, w cięższych, pozostaje przerost spojówki znany pod nazwą: conjunctivitis blennorhöica chronica, przypominający trachoma papillare. Wówczas przejść należy do tuszowania siarkanem miedzi.

Rp. Arg. nitr. cryst. 1·0—1·5,
Aqu. dest. 50·0,
Dtr. ad vitr. nigr.
S. Do rąk lekarza.

Rp. Protargoli 5·0.
Aqu. dest. 50·0,
Dtr. ad vitr. nigr.
S. Do rąk lekarza.

Blennorrhöe neonatorum.

Śluzoropotok noworodków różni się od takiejże choroby dorosłych tylko lżejszym stopniem objawów zapalnych i łagodniejszym przebiegiem. Czas występywania 2—5 dni po urodzeniu się. Charakterystycznem jest tylko brak okresu wydzieliny surowiczej. Wydzielina jawi się tu od razu w formie ropnej, do gęstej śmietany podobna. Leczenie jak u dorosłych.

Dla zapobieżenia chorobie w każdym przypadku fluor albus u rodzących antyseptyczne przestrzykiwania pochwy, u noworodków zaś wnet po przyjściu na świat zapuszczenie do ócz kropli 1—2% lapisu.

Conjunctivitis follicularis.

Cierpienie to przypominające I okres jaglicy da się jednak odróżnić na podstawie:

1) umiejscowienia na dolnej tyłko spojówce, 2) dla regularnego ułożenia mieszków limf. w szeregach, 3) powierzchownego ułożenia i barwy różowawej.

Leczenie: pędzlowanie 2% Acet. plumb., po czem obficie wodą spłukiwać. W lżejszych przypadkach zapuszczanie 2—3 razy dnia $^{1}/_{2}$% plumb. acet.

Rp. Plumb. acet. neutr. 2·0,
Aqu. dest. 100·00,
Solv. Filtra.
DS. Do pędzlowania.

Trachoma.

Leczenie: w formie ostrej, względnie rzadkiej (obrzęk powiek, chemosis, w rozpulchnionej spojówce powiek drobne głęboko ukryte ziarna jaglicowe) okłady lodowe, częste przepłukiwania roczynem sublimatu (1:5000) głównie jednak lapisowanie 1—2% roczynem. Po ustąpieniu objawów ostrych leczyć jak formę chroniczną.

Leczenie jaglicy chronicznej zależy od każdorazowego okresu choroby. W każdym przypadku, gdy spojówka jest rozpulchniona a wydzielina obfita, należy rozpocząć od lapisowania. Z ustąpieniem zbytniej wydzieliny rozchodzi się o usunięcie zmian przerostowych (ziarna i przerosłe brodaweczki). Środki do tego służące są następujące:

1) Systematyczne tuszowanie cum cupr. sulf. in subst. tak długo, aż spojówka nie stanie się gładką i bladą. Środek ten jednak może być przeciwskazany chwilowo, jeżeli wystąpi świeży infiltrat, wrzód lub ostra łuszczka wśród żywego nastrzykania rzęskowego. Wówczas wrócić do lapisu, aż do ustąpienia nastrzykania rzęskowego.

2) Systematyczne pocieranie wacikiem zwilżonym w roczynie (1 : 2000) sublimatu, odwiniętych spojówek.

3) Gdzie przeważają ziarna jaglicowe a są powierzchowne, najkorzystniej zastosować wygniatanie bądź to przez uciskanie załamka chwyconego pomiędzy paznogciowe powierzchnie obu palców dużych, bądź też osobną „ad hoc" pensetą Knappa. Po wygnieceniu, które czasem wypadnie powtórzyć, okłady lodowe, przestrzykiwanie sublimatem a po kilku dniach powrót do leczenia zwykłego (lapis względnie cuprum).

4) Nielicznie rozsiane a do wygniecenia zagłębokie lub zbyt młode ziarna jaglicowe, można pojedynczo wypalać galwanocauterem Settler-Niedena.

5) W przypadkach ciężkich opierających się leczeniu powyższemi środkami przy znacznym przeroście załamka, skraca znacznie przebieg wycięcie częściowe załamka wedle Heisratha. Metoda ta, jakkolwiek ma swoich przeciwników, wolną jest przy umiejętnem wykonaniu od wszelkich szkodliwych następstw.

W przypadkach lekkich lub na ukończeniu leczenia, można pędzlować cum plumb. acet. (cave przy wrzodach) lub zasypywać proszek tanninowy z kw. borowym w stosunku 1 : 3. Gdzie niemożliwem jest leczenie przez lekarza, wskazanem jest przynajmniej zapuszczanie roztworu cupr. sulf. lub tanniny.

Rp. Cupr. sulf. 1·00,
Glycerini puri 15—20·00.
DS. Krople do ócz.
(1—2 kropli raz dziennie).

Lub też gdzie wskazana ostrożność:

Rp. Tannini puri 1'00,
Glycerini puri 8—15'00.
DS. Krople do ócz.
(1—2 kropli raz dziennie).

Dobrze jest zmieniać te środki, aby wykluczyć wpływ przyzwyczajenia. Komplikacye, jak łuszczka i wrzody nie wymagają zazwyczaj osobnego leczenia. Przyczyną przewlekania się komplikacyi mogą być następstwa jaglicy, jak distichiasis, trichiasis, blepharophimosis, entropium. Stany te wymagają operacyi. Aż do chwili oper. należy baczną zwracać uwagę na rzęsy i często epilować wadliwie rosnące lub wkręcone.

Kerato conjunctivitis phlyctaenulosa.

Wspólną cechą wszystkich postaci tego cierpienia, występującego pod formą pryszczyków na spojówce, lub rogówce, łuszczki, czy też miotełki naczyniowej, jest ich tło skrofuliczne.

Leczenie musi więc być nietylko lokalne ale i ogólne: posilna dyeta (pokarmy mięsne, jaja, mleko, zdrowe suche mieszkanie, w zimie zażywanie tranu, w lecie kąpiele słone (Rabka, Iwonicz, Rymanów). Lokalnie: zasypywanie calomelu przez czas dłuższy, nawet z parę tygodni po ustąpieniu cierpienia.

Rp. Calomel. vap. p. alcoholis.
subt. pulv. 5'00.
DS. Proszek do ócz.
Pędzelek.

Wobec znaczniejszej wydzieliny spojówkowej, lepiej zacząć leczenie od lapisu a później dopiero przejść do calomelu. Unikać calomelu przy równoczesnym podawaniu jodku potasu, wywiązujące się bowiem przy tem połączenia jodu z rtęcią, działają silnie gryząco. W formie złośliwej (infiltrat głębszy, barwy szaro-żółtej) dążyć wpierw do oczyszczenia się nacieku za pomocą środków podanych w leczeniu wrzodów rogówkowych.

Energiczniej jeszcze niż calomel działa zmodyfikowana maść Pagenstechera.

Rp. Mercur. praecip. flav.
0'15—0'2,
Vaselini flavi 5'00.
Mfung. DS. Maść do oka.

Środek ten wprowadza się bądź grubszą sondą okul., bądź pręcikiem szklannym pod powiekę, po czem zlekka masuje się palcem przez powiekę. Maść ta nadaje się szczególnie w formach naczyniowych kerat. phlyct. Gdzieby postępowanie to nie wstrzymało progresyi miotełki naczyniowej, najlepiej przypalić galwanokauterem brzeg wrzodu znajdującego się na szczycie miotełki.

Conjunctivitis diphterithica.

Jest to najniebezpieczniejsza z chorób ocznych, u nas na szczęście rzadka, częstsza w północnych Niemczech.

Leczenie: pierwszem zadaniem odosobnienie chorego dziecka i wstrzykiwanie surowicy swoistej. Lokalnie w okresie infiltracyi (deskowato twardy obrzęk powiek, naciek brudno szary w spojówce, zdjąć się nie dający) leczenie przeciwzapalne i antyseptyczne, jak w conjunctivitis blenorrhoica: przestrzykiwanie pilne sublimatem i okłady lodowe, jednak miernie i bez przesady stosowane, przytem ogólnie leczyć tj. wstrzykiwanie surowicy antydyft. Francuscy okuliści radzą nadto pomazywanie spojówki sokiem cytrynowym. W okresie ropienia i exfoliacyi błon dyft., lapisowanie $2^0/_0$ roczczynem lub co lepiej cum lapide mitigato w miejscach już od błon wolnych. W okresie zbliznowacenia zmniejszają dolegliwości środki osłonne, jak mleko i maść borowa.

Combustio conjunctivae cum calce.

Sparzenie wapnem przedstawia obraz podobny do dyfteryi spojówki. Charakterystycznem jest mleczno białe zazwyczaj nie wyjaśniające się zaćmienie rogówki, o ile ta sparzoną została. Pierwszym zadaniem lek. jest wydobyć starannie łyżeczką Daviela szczątki wapna, kryjące się w fałdach spojówki, przy czem unikać wszelkiego spłókiwania, prócz chyba roztworem cukru trzcinowego, który zobojętnia wapno. Dla usunięcia bólów i objawów zapalnych okłady lodowe obok zapuszczania w pierwszych dniach $3-5^0/_0$ kokainy, w razie potrzeby z dodatkiem atropinu, na strupy zaś oparzelinowe zasypywanie jodoformu.

Rp. Cocaini mur. 0·3—0·5,	*Rp. Jodoformi subtil. pulv.*
Aqu. dest. 10·00:	*5·00.*
DS. Krople do ócz.	Proszek do ócz.

W okresie zabliźniania rozrywać końcem tępej sondy świeżo powstające zrosty, aby zapobiedz symblepharon. W razie, gdyby takowe mimo to wystąpiło, operacya.

Keratitis parenchym. diffusa.

Obraz choroby na szczycie rozwoju może nasunąć nie wprawnym myśl łuszczki. Dla odróżnienia pamiętać należy, że naczynia nowo wytworzone w cierpieniu tem leżą w głębszych warstwach rog. ztąd też przez zaćmienie rogówki wydają się brudno-czerwone podczas, gdy w łuszce leżą powierzchownie, rozgałęziają się widocznie, a barwy są żywo czerwonej.

Leczenie musi uwzględnić tło, a więc w lues congen. natrum lub kal. jodat. wewnętrznie, w kile nabytej wcierania szaruchy. W okresie zapalnym (nastrzykanie rzęsk. i łzawienie) lokalnie poprzestać należy na zapuszczaniu atropinu dla zapobieżenia iritis. Zresztą posilne pożywienie, pobyt na świeżem powietrzu a tylko wobec ciężkiej komplikacyi z Iridokyklitis lub

Iridochoroiditis, ciemny pokój. Po ustąpieniu objawów zapalnych, przejść należy do środków wyjaśniających, jak calomel, maść Pagenstechera, tra. opii crocata lub Ol. terebintinae cum glicerin. *āā* do zapuszczania 1 raz dziennie. W szeregu środków tych Calomel jest najłagodniejszym, Ol. teribint. najsilniej drażniącym środkiem. Od Calomelu więc zacząć należy i zwolna do co raz silniejszych przechodzić.

Rp. Natr. jod. 5—8·00,
Aqu. dest. 200·00.
DS. Po dwie łyżki dziennie.

Rp. Ung. Ciner. 1·50—2·00.
D. t. d. Nr. 30
DS. Po 2 pak. uż. do wcier.

Rp. Ol. terebint. rectific.
Glycerini āā.
DS. Jedną kroplę raz dziennie zapuszczać do oka.

Wrzody rogówki.

Zawdzięczają one swe powstanie infekcyi lokalnej na tle exkoracyi rogówki. Dla tego to obok drobnych urazów rogówki ciała obce, trichiasis, entropium, lagophthalmus, exophthalmus), najczęstszą przyczyną wrzodów rog. są zapalenia spojówki, gdzie wydzielina śluzowa lub śluzowo-ropna stanowi materyał zakaźny. Odróżniamy więc:

1) Wrzody kataralne charakteryzujące się swem położeniem obwodowem i kształtem półksiężycowym.
2) Wrzody na tle jaglicy.
3) Wrzody na tle śluzoropotoku.
4) Wrzody na tle dyfteryi.
5) Wrzody urazowe.

Zboczeniom stanu ogólnego zawdzięczają swoje powstanie wrzody po Keratitis phlyctaenulosa tudzież po herpes corneae febrilis.

Leczenie zależy od etiologii. Wrzody następowe goją się pod wpływem leczenia choroby spojówki (Trachoma, conjunctivitis blennorhoica, conjunctivitis catarrhalis). Obok tego dla zapobieżenia Iritis, należy utrzymać źrenicę w rozszerzeniu za pomocą atropinu. W leczeniu wrzodów pierwotnych rogówki zależy postępowanie od stadyum wrzodu. W okresie progresyi tj. wobec silniejszego nastrzykiwania rzęskowego, żółtawego zabarwienia dna i brzegów wrzodu, należy dążyć wpierw do oczyszczenia nacieku. W przypadkach lżejszych osiągamy to przez zapuszczenie atropiny, zapraszanie jodoformu i opaskę. W przypadkach cięższych wskazane jest obok atropiny zapuszczanie sublimatu 1 na 5000 co 1 – ½ godz., ciepłe okłady z siemienia lnianego przez kilka godz. dziennie, na noc jodoform i opaska. Wobec wrzodów głębszych, gdzie grozi przebicie, lub zachodzi obawa zniszczenia przeważnej części rogówki, lepiej jest zastąpić zwłaszcza przy wrzodach obwodowych atropinę pilocarpiną lub eseryną środki te bowiem obniżając ucisk śródoczny, poprawiają odporność rogówki. Dopokąd wrzód wybitnie ropny (np. ulcus serpens corneae) jest niezbyt rozległy, najlep-

szym środkiem wstrzymującym progresyę jest przypalenie galwanokauterem. Przy większych jednak rozmiarach wrzodu lub abscesu rogówki wskazaną będzie keratotomia wedle Saemischa.

Doprowadziwszy leczeniem tem wrzód do oczyszczenia się (oko blade, dno wrzodu już zaledwie szare lub zupełnie czyste) przystąpić należy do przyspieszenia regeneracyi przez środki lekko drażniące a zarazem wyjaśniające, jak calomel i maść Pagenstechera.

Maculae corneae.

Łatwo je odróżnić od nacieków zapalnych uwzględniając: 1) brak nastrzykania rzęsk. 2) ostre odgraniczenie, 3) barwę białą lub niebieskawą, 4) gładką zwierciedlącą powierzchnię. Tylko świeże plamki można do pewnego stopnia wyjaśnić przez dłuższe stosowanie środków podanych przy Keratitis parenchym. diff. Plamy grubsze zasłaniające źrenicę dają wskazanie do iridectomii optycznej. W celu kosmetycznym można szpecące plamy uczynić mniej widocznymi przez tatuowanie co w przypadkach odpowiednich może również korzystny wpływ wywrzeć na bystrość wzroku.

Staphyloma corneae.

Garbiaki częściowe bez względu na stopień upośledzenia wzroku jaki wywołują, dają wskazanie do iridectomii, aby ocalić wzrok podupadający skutkiem podwyższenia ucisku śródocznego. W razie wrośnięcia źrenicy całkowitego w bliznę, można przy utrzymanym poczuciu światła (światło stoczka na 6 m. lokalizacya dobra) przez iridectomię nawet wzrok przywrócić.

Garbiaki całkowite o ile wywołują dolegliwości przez swe rozmiary, a utrzymane jest poczucie światła, mogą być usunięte drogą operacyjną (Wecker, Knapp). Wobec braku jednak poczucia światła zwłaszcza przy równoczesnym wydęciu twardówki, wskazaną jest enukleacya gałki ocznej.

Iritis, iridokyklitis.

Prosta iritis zdradza się:

1) nastrzykaniem rzęskowem,

2) często zmętnieniem cieczy wodnej, czasem obecnością ropy w przedniej komórce (iritis supur.).

3) Zmianą barwy tęczówki (porównaj z okiem II-em).

4) Zatarciem promienistego rysunku właściwego tęczówce.

5) Obecnością tylnych przyczepień łatwo uwidaczniających się po zapuszczeniu atropiny. Jestto najczęstszy objaw iritis.

6) W pewnych przypadkach szaremi osadami na tylnej ścianie rogówki (Iritis serosa)

Nie rzadko przechodzi zapalenie na ciałko rzęskowe, co przynajmniej w ostrych przypadkach zdradza się silnym bólem przy dotykaniu okolicy ciałka rzęskowego (Iridokyklitis).

Leczenie. Ponieważ iritis, pomijając wrzody i zapalenia rogówki, jest zawsze niemal następstwem chorób ogólnych (syphilis w około 70% przypadków, rheumatismus, diabetes melitus, tuberculosis, gonorrhoe) więc przedewszystkiem leczenie ogólne zależnie od etiologii a więc: wcierania ung. ciner. kalium jod. interne natr. salicyl. i t. d. W przypadkach ostrych ciemny pokój, w lżejszych okulary dymne.

Lokalnie: zapuszczanie atropiny lub innych środków i t d., tak często, aby źrenicę do maximum rozszerzyć, w pierwszych dniach zatem co 2 do 3 godz., później rzadziej. Przy większej ilości tylnych przyczepień zapuszczanie atropiny z cocainą. Jeżeli źrenica opiera się rozszerzeniu, 6—7 pijawek na skroń. Z powodu bólów tudzież dla pobudzenia szybszej resorbcyi, ciepłe okłady (zimne przeciwskazane z wyjątkiem świeżej iritis traumatica). Wobec idiosynkrazyi do atropiny zapuszczanie duboizyny, jak powyżej.

Rp. Atropini sulf. 0·05,
Aqu. dest. 5·00
DS. Krople do oka.

Rp. Atropini sulf, 0·05,
Cocaini mur. 0·15.
Aqu. dest. 5·00.
DS. Krople do ócz.

Rp. Duboisini sulfur. 0·025,
Aqu. dest. 5·00.
DS. Krople do ócz.

Scopolamin hydrobom 0·01
Aqu. dest. 5·0.
DS. Krople do ócz.

Ophthalmia sympathica.

Przyczyną choroby jest iridokyklitis traumatica oka 2-go po urazie przebijającym gałkę. Choroba w najlżejszym swym stopniu objawia się łzawieniem i łatwem nużeniem się oka (Iritatio symp.). Właściwe zapalenie symp. przebiega najczęściej pod formą ciężkiej iridokyklitis plast., rzadziej neuritis opt.

Leczenie: Enukleacya oka pierwszego, zresztą postępowanie, jak w ogóle przy iridokyklitis: Kali jodat. wewnętrznie, w cięższych przypadkach wcierania szaruchy.

Następstwa w postaci seclusio i occlusio pupillae, dają wskazanie do iridectomii, ale dopiero po zupełnem uspokojeniu się oka.

Iridochorioiditis suppur. Panophthalmitis.

Oba cierpienia te dla oka bezwzględnie zgubne, kończą się z reguły zanikiem gałki ocznej. Pierwsze charakteryzuje się obrzmieniem powiek wysokiego stopnia, obecnością chemosis, hypopion, tudzież reflexem żółtawym z głębi oka. Gdy choroba wzmogła się do panophtalmitis, do powyższych objawów przyłącza się wysadzenie gałki ku przodowi, nie rzadko także gorączka. Przyczyną bywa infekcya ropna, bądź to po urazie przebijającym gałkę, bądź też metastaza na tle pyemii, endocarditis ulcerosa, meningitis cerebrospin.

Leczenie: Ze względu na złe rokowanie, rozchodzi się tylko o złagodzenie bólów i skrócenie choroby. Polecić więc należy

ciepłe okłady, na noc injekcyę morfiny; wobec rozwiniętej panophthalmitis. gdy zbliża się czas przebicia ropy, incizya w twardówce w okolicy równika cięciem równoległem do brzegu rogówki. Enukleacya przeciwskazana z powodu niebezpieczeństwa meningitis.

Ciała obce i zranienia oka.

Drobne a lekkie ciała obce, znajdziemy zazwyczaj pod powieką górną lub dolną tuż ponad, względnie popod wolnym brzegiem powieki. Ukryte w załamku górnym, co bywa rzadziej, łatwo wykazać i wydobyć łyżeczką Daviela. Odpryski metaliczne, (zendra, opiłki żelazne) jeśli drobne, wbijają się powierzchownie tylko w rogówkę, skąd je, po poprzedniem znieczuleniu rogówki kokainą (5%) dokładnie wydobyć należy igiełką dyscysyjną lub t. z. dłutkiem rogówkowem. Ciała obce, tkwiące w komórce przedniej, wymagają już delikatniejszego zabiegu operacyjnego. Ciała obce, które przebiwszy twardówkę lub rogówkę, dostały się wgłąb oka, sprowadzają z reguły utratę oka, bądźto za pośrednictwem chronicznej iridokyklitis plastica, bądź też panophthalmitis. Ważniejszym jest niebezpieczeństwo sympatycznego zapalenia oka 2-go. dla tego w przypadkach podobnych wskazaną jest enukleacya. Tylko tam, gdzie ciałem obcem jest stal lub żelazo, można w świeżych przypadkach uniknąć enukleacyi, przez wydobycie elektromagnesem.
Wobec każdego cięższego zranienia oka, pierwszym zadaniem jest skrupulatna czystość i założenie antyseptycznego opatrunku. Specyalista oceni, jaki zabieg, a względnie leczenie, będzie w dalszym ciągu wskazane.

Katarakta.

W rozwoju zaćmy odróżnić należy 4 okresy: 1) Cataracta incip. dająca się wykazać oświetleniem ogniskowem lub wziernikiem, gdzie jakiś wzrok jeszcze utrzymany. 2) Cat. intumescens, gdzie utrzymane już tylko poczucie światła, kom. przedn. płytka, soczewka niebieskawo-szara zaćmiona, okazuje połysk perłowej macicy i rysunek klinów. 3) Cat. matura, gdzie soczewka już dokładnie zaćmiona, barwa szara lub żółtawo-szara, komórka zaś wróciła do dawnej głębokości. 4) Cat. hypermatura: kom. przed. głębsza, z poza zeszczuplałej kory przegląda żółtawe jądro, nie rzadko dołacza się zaćmienie torebki.
U dzieci nie należy wyczekiwać dojrzałości, ale operować (Discissio) już w pierwszych latach życia, aby uniknąć otrętwienia siatkówki (amblyopia ex anopsia) u dorosłych wskazaną operacya (extrakcya) dopiero w okresie dojrzałości. Warunkiem odzyskania wzroku po operacyi jest zdolność rozpoznawania światła stoczka na 6 m. i lokalizacya dobra.

Glaucoma.

Niebezpieczna ta choroba nakłada na lekarza obowiązek wczesnego rozpoznania, aby nie zaniedbać odpowiedniej chwili

do operacyi. W samym początku (okres zwiastunów) występują przelotne zamglenia wzroku, widzenia kół barwnych do koła światła, wreszcie mniej lub więcej wyraźne bóle w czole i głowie. Przedmiotowo w chwili napadu można już stwierdzić pewne objawy jaskry, które jednak po pewnym czasie ustępują. Gdy jaskra przechodzi w okres 2-gi (Glauc. evolutum) nie ma już przerw pomiędzy pojedynczymi napadami — oko stale okazuje wybitne zmiany:

1) Przekrwienie przednich żył rzęskowych.
2) Zamglenie rogówki, rozlane głównie w środku o powierzchni jakby pokłutej.
3) Komórka przednia płytka.
4) Tęczówka łupkowo szara.
5) Źrenica szeroka, często owalna, na bodźce nie oddziaływa
6) Jako przyczyna wszystkich tych objawów, a zarazem jako najgłówniejszy objaw przedmiotowy — podniesienie ucisku śródocznego.

Zwolna wśród chwilowych remisyi i zaostrzeń, wzrok co raz niżej podupada, wreszcie poczucie światła ginie (Glauc. absolutum). Przebieg bywa ostry lub chroniczny. W pierwszym przypadku do opisanych objawów przyłącza się silniejsze nastrzykanie rzęskowe czasem chemosis, podmiotowo zaś gwałtowne bóle w okolicy oka i w głowie.

Jaskra prosta przebiega tylko z lekkiem stwardnieniem oka bez objawów zapalnych, bez bólów, wziernik zaś wykazuje exkawacyę tarczy dobrzeżną.

Leczenie: Środkiem radykalnym jest wczesne wykonanie iridectomii obwodowej i szerokiej. Mniej pewną jest sclerotomia. Aż do chwili operacyi wskazane są środki obniżające ucisk śródoczny jak, zapuszczanie $\frac{1}{2}\%$ eseryny lub 2 % policarpiny, które w miarę ciężkości przypadku zapuszczać należy co 3 do 2 godzin dziennie. Działanie ich jest bardzo korzystne, jednak tylko przemijające. Nadto nie działają one tam, gdzie źrenica np. z powodu atrofii tęczówki nie zwęża się.

W jaskrze ukończonej (Glauc. absolut.) wskazane wypatroszenie gałki ocznej lub enukleacya

Rp. Eserini salicyl. 0·025,
Aqu. dest. 5·00.
DS. Krople do ócz.

Rp. Pilocarpini mur. 0·1,
Aqu. dest. 5·00.
DS. Woda do ócz.

Hordeolum.

W razie, gdy już widnieje czop ropny — nacięcie. U osób bojaźliwych ciepłe okłady. Przy habitualnej skłonności do jęczmieni, dłuższe używanie maści z praecipitatu białego lub żółtego.

Rp. Hydrarg. praec. albi
0·15—0·2,
Vaselini flavi 5·00.
DS. Maść na powieki.

Lub też:

Rp. Mercuri praecip. flav. 0·15 —0·2,
Vaselini flav. 5·00.
MDS. Maść na powieki (do smarowania przed ułożeniem się do snu, w wielkości ziarna grochu między rzęsy).

Blepharadenitis.

W formie łuskowej i strupkowej maść z precipitatu białego lub żółtego, pilne usuwanie strupów, zmywanie brzegów powiek wacikiem zmoczonym w wodzie kolońskiej. W formie wrzodziejącej, przypalanie cum lapide mitigato. Uwzględnić nadto przyczynę (scrophulosis, blenorrhöe sacci lacr.).

Chalazion.

Od jęczmienia różni się brakiem objawów zapalnych, tudzież punktem wyjścia z chrząstki powiekowej (Gruczoły Meiboma). Usunięcie za pomocą nacięcia od strony spojówki powiekowej cięciem równoległem do przebiegu gruczołów Meiboma po czem galaretowatą treść wygnieść, a torebkę wyskrobać należy.

Blennorhoe sacci lacrym.

Objawy: łzawienie, tudzież śluz ropiasty za uciskiem okolicy woreczka łzowego, wydobywający się z punktów łzowych. Od czasu do czasu przyłącza się ostre ropne zapalenie woreczka łzowego (dacryocystitis) z ogólnymi objawami abscesu, charakteryzującego się tem, że odpowiada położeniem woreczkowi łzowemu, a nie przekracza ku górze lig. canthi int. Dacryocystitis nie leczona przebija na zewnątrz, a rezultatem jest przetoka woreczka łzowego.

Leczenie: W blennorrhoe sacci lacr., tudzież wobec przetoki niezbędnem jest systematyczne sondowanie przewodu noso-łzowego sposobem Bowmana. Rozpocząć należy od Nru 2-go a kończyć na Nrze 4-tym. Po każdorazowem wyjęciu sondy (sonda leży $^1/_2$ godziny) przestrzykać należy przewód noso-łzowy przez kanalik łzowy, za pomocą szprycki Anela lub dobranego zakraplacza sublimatem 1 na 5000. Gdy przy leczeniu tem już żadnej wydzieliny z wor. łzow. wycisnąć nie można, sondować jeszcze w rzadszych odstępach czasu dla zapobieżenia recydywie. Wiedzieć jednak należy, że tylko prawidłowe sondowanie prowadzi do celu, podczas gdy wywoływanie „par force“ dróg fałszywych, zdradzających się krwotokiem z nosa lub przewódki łzowej, mści się zazwyczaj każdorazowem pogorszeniem stanu.

Przetoki granulujące, goją się pod wpływem tego leczenia same, przetoki zaś o ścianach zabliźnionych wymagają nadto

operacyi. Przypadki zbyt zadawnione z zarośnięciem przewodu noso-łzowego lub ze znacznem wydęciem wor. łzow. dają wskazania do extyrpacyi woreczka łzowego.

Dacryocystitis.

Gdy nie trwa nad 24 godz. można często wyleczyć poronnie, przez wywarcie ucisku za pomocą wałeczka waty na woreczek łzowy i założenie staranne opaski uciskowej. Gdy jednak jest fluktuacya, należy przeciąć cięciem prostopadłem do skóry tuż po pod lig. canthi int. Następnie zaś traktować, jak zwykły absces, a więc dla zapobieżenia sklejenia się brzegów rany wprowadzenie paska gazy jodoform, do woreczka tak długo, dopokąd wydzielina nie straci charakter ropny i obrzmienie zapalne nie ustąpi, poczem przejść należy do sondowania.

BADANIE BYSTROŚCI WZROKU I REFRAKCYI.

Bystrość wzroku wyraża się stosunkiem odległości, w jakiej dany przedmiot może być jeszcze rozeznanym, do odległości, w jakiej przez oko normalne rozeznanym być powinien. W skali druków poniżej podanej nagłówki oznaczają odległości normalne w metrach. Kto więc D = 30 czyta tylko na 5 metrów, posiada bystrość wzroku $= {}^5/_{30}$ i t. d. Przy równoczesnem oznaczaniu refrakcyi należy badać w stałej odległości, nie mniejszej od 6 lub 5 metrów.

Jeżeli badany największych nawet Nrów nie rozpoznaje w odległości 6 m., należy badać, na jaką odległość widzi i liczy palce. Liczenie palców odpowiada mniej więcej Nrowi 60 Snellena. Kto więc palce liczy tylko na 3 m., tego bystrość wzroku $= {}^3/_{60} = {}^1/_{20}$.

Bystrość wzroku mniejsza od 1 wskazuje na zboczenia bądź to w przeźroczystości środków łamiących (zaćmienia rogówki, soczewki, ciałka szklanego) bądź na choroby siatkówki, nerwu wzrokowego lub naczyniówki, bądź też wreszcie na wady refrakcyi. Wadę refrakcyi stanowić może wzrok krótki (Mp.), nadmiarowy (Hp.) lub astygmatyzm. Jeżeli bystrość wzroku badana w dali (5—6 m.) okazuje się mniejsza od 1, podczas gdy w pobliżu czyta badany nawet najdrobniejsze druki do pewnej stałej odległości, wskazuje to na obecność krótkiego wzroku, wówczas należy oznaczyć największą odległość, w której badany drobne druki jeszcze czytać potrafi. Będzie to t. z. punkt dali wzrokowej. Stopień krótkiego wzroku w dyoptryach znajdziemy dzieląc 100 (cm.) przez ową odległość: n. p. ktoś czyta Nr 0·8 na odległość 50 cm. Mp. będzie $= {}^{100}/_{50} = 2$ Dpt.

Dokładnie oznaczymy stopień Mp. empirycznie, oznaczając, jakie najsłabsze szkło wklęsłe najlepiej bystrość wzroku w dal poprawi. Na odwrót, w hypermetropii miarą stopnia wady będzie najsilniejsze szkło wypukłe, dające najlepszą bystrość wzroku. Hypermetropia istnieć może jednak i tam, gdzie bystrość wzroku w dal okazuje się prawidłową (t. z. Hp. facultativa), w takim razie miarą Hp. jest najsilniejsze szkło wypukłe, które bystrości wzroku nie pogarsza.

Jeżeli przy prawidłowej bystrości wzroku stwierdzamy zupełną niemożność czytania drobnych druków, wskazuje to na wadę akomodacyi. U osób młodych przed 43 rokiem życia bywa to wynikiem porażenia akomodacyi („mydriatica", przebyta dyfterya, zatrucie toksynami nieświeżych ryb, raków, kiełbas itp.). U osób starszych jest to wada fizyologiczna: presbyopia. Postęp presbyopii unaocznia poniższa tabliczka (dla emetropów).

W r.	43	—	1 D.
„	50	—	2
„	55	—	3
„	60	—	4
„	65	—	4·5.

Wartości te zmniejszają się u krótkowidzów o stopień Miopii u hypermetropów zwiększają się o stopień hypermetropii.

D = 0,5.

Przyroda czaruje nas urokiem barw i zachwyca powabem postaci, a widok jej zjawisk podnosi serce i koi cierpienia duszy. Czysta i zimna woda jest najlepszym napojem, bo nas pokrzepia a zdrowiu nie szkodzi. Sknera jest jako na skale jagody: ludziom nic po nich, jeno wronom gody. Kto daje a wymawia, szpetny ma zwyczaj, lepiej niech nie daje a wypominaniem daru nie zatruwa. Bieda a niedostatek to dwie bardzo odmienne rzeczy. Biedny nie posiada tego, co mu do utrzymania potrzeba: kto niedostatek cierpi, ten wprawdzie z biedy nie umiera, lecz nie posiada wielu rzeczy potrzebnych ale koniecznych.

D = 0,8.

Jednego naprawisz datkiem, drugiego zepsujesz, bacz zatem komu dajesz. Kto godnemu daje, sam zyskuje, ale nikomu nie dawaj bez miary i rozwagi, bo szybko ustaniesz. Nauka bez cnoty jako miecz. u szalonego i sobie i drugim szkodzi. Trudna zgoda z ogniem woda. Lenistwo idzie powoli, niedostatek za niem kroczy, a bieda dogania je szybko. Nawet przyjacielowi nie zwierzaj wszystkiego, lecz gdy to czynisz, wybierz znanego ci nie z mowy ale z czynu.

D = 1,25.

Najgorsza i jedyna prawdziwa niedola, okrom zbrodni, to strata ukochanej osoby. Nadzieja pokrzepia opuszczonego, pociesza go w biedzie i niedoli i chroni od rozpaczy. Kto sam kochany i innych kochaniem darzy, ten pewno bogaty jest w wielkie cnoty; wzajemne kochanie bowiem zwykle wielkich zalet jest wynikiem.

D = 5.

D = 10.

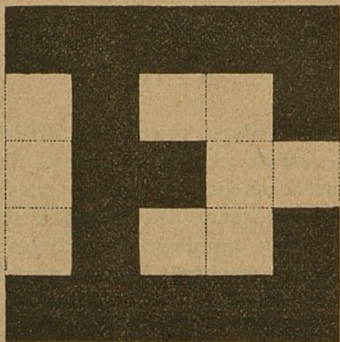

D = 15.

D = 30.

Badanie moczu.

1. Ilość moczu.

Dorosły mężczyzna wydziela na dobę około 1500 cm.^{3}, kobieta około 1200 cm^3. W warunkach fizyologicznych może ilość moczu na dobę spaść poniżej 500 cm^3. (w miesiącach letnich, po natężeniu się fizycznem), lub podnieść się do kilku litrów (*urina potus.*).

W warunkach patologicznych ilość moczu maleje (*oliguria* względnie *anuria*) po utracie znacznych ilości płynów (n. p. cholera) wskutek zmian patologicznych w samych nerkach (np. *nephr. parench. acut.*) albo w narządzie krążenia (np. niewyrównane wady serca).

Ilość moczu wzrasta (*polyuria*): 1. pod wpływem nerwowym (*urina spastica* np. u histeryczek), 2. w *diabetes insipidus* i *mellitus*, 3. w *nephr. interstit. chron.*

2. Ciężar gatunkowy.

Jest wyrazem ilości składników stałych. W normalnych warunkach waha się w granicach 1·015—1·030 choć te granice może w jedną i drugą stronę przekroczyć. W regule jest odwrotnie proporcyonalny do ilości moczu na dobę z wyjątkiem *diabetes mellitus*, gdzie obok *polyuryi* jest i ciężar gatunkowy wysoki. Ostatnie dwie cyfry cięż. gat. pomnożone przez stały współczynnik 2·33 dają w przybliżeniu ilość składników stałych w gramach w litrze moczu np. cięż. gat. = 1·017; ilość składników stałych $17 \times 2{\cdot}33 = 39{\cdot}61$ gr. w litrze.

3. Barwa.

Barwa moczu winowo żółta mniej lub więcej nasycona proporcyonalnie do ciężaru gatunkowego — z wyjątkiem *diabetes mellitus*, gdzie ciężar gatunkowy wysoki w moczu bladym. Patologicznie zabarwiony mocz: czerwono brunatno (*urobilina*) w chorobach ostrych gorączkowych, w początkach lub ku końcowi żółtaczki, zielonawo żółto lub brunatno w żółtaczce (p. *bilirubina*), krwisto (*p. hemoglobinurya*).

Zabarwienie przypadkowe: złoto żółty, a gdy się stanie alkalicznym, krwisto czerwony po santoninie lub kwasie chryzofanowym z *rad. rhei.* lub *fol. sennae*, oliwkowy lub brunatny po zatruciu fenolem, kreozotem.

4. Zapach.

Zapach właściwy. U dyabetyków zważać na zapach owocowy (jabłkowy) pochodzący od *acetonu*. W moczu rozłożonym (*cystitis*) zapach amoniakalny.

5. Reakcya.

Reakcya moczu ludzkiego normalnie kwaśna, po kilku dniach — w zimie dłużej — staje się alkaliczną wskutek rozkładu mocznika na węglan amonowy pod wpływem bakteryi. Mocz świeżo wydzielony może być obojętnym, obojnaczym lub alkalicznym *a)* z powodu obecności węglanu amonowego, *b)* węglanu sodowego. Celem odróżnienia, gotować mocz na małej parowniczce porcelanowej nad lampką, gdy się staje kwaśnym jest węglan amonowy, gdy coraz silniej alkalicznym, węglan sodowy.

Węglan amonowy wskazuje na istniejący nieżyt pęcherza, ztąd równocześnie w osadzie śluz, ropa, bakterye. Często mocz alkaliczny po nieumiejętnem kateteryzowaniu.

Mocz alkaliczny z powodu obecności węglanu sodowego po wprowadzeniu znaczniejszych ilości alkaliów do organizmu w postaci leków lub wód mineralnych, czasem po objedzeniu się owocami, wreszcie u niektórych osób pod wpływem nerwowym.

6. Przeźroczystość.

Mocz świeżo wydzielony jest przeźroczysty, po ochłódnięciu zjawiają się delikatne obłoczki *(nubecula)* złożone z małych ilości śluzu, pojedyńczych komórek przybłonka płaskiego, ciałek wypocinowych. Gdy mocz mętny, a po lekkiem ogrzaniu się wyjaśnia, przyczyna zmącenia moczany, gdy wyjaśnienie następuje po dodaniu kwasu, przyczyną zmącenia fosforany (mocz bywa wtedy alkaliczny, obojętny lub co najwyżej bardzo słabo kwaśny). Całkowitą pewność co do natury zmącenia czy osadu, daje tylko mikroskop (p. osad). Mocz zagotowany powinien pozostać przeźroczystym, jeżeli następuje zmącenie niewyjaśniające się po dodaniu kropli kwasu octowego, przyczyną zmącenia białko, jeżeli zmącenie się wyjaśnia, fosforan wapniowy *(fosfaturya)*.

7. Białko.

Normalny mocz białka nie zawiera, przynajmniej w ilościach, którebу można było wprost wykazać.

Z pomiędzy licznych prób na białko, najważniejsze są:

1. Próba Hellera z kwasem azotowym. Kieliszek napełnia się do połowy moczem, a po nachyleniu go, dolewa się ostrożnie kwasu azotowego (apteczny *acid. nitr. concentr.).* Na granicy płynów tworzy się mniej lub więcej zbita obrączka. Granica czułości 0·003% wtedy tworzy się obrączka dopiero po pewnym czasie. Podobną obrączkę tworzy kwas moczowy gdy jest w ilości zwiększonej, ta jednak leży znacznie wyżej, mniej więcej w środku pomiędzy granicą zetknięcia się płynów a powierzchnią. Na granicy zetknięcia się płynów tworzą obrączkę także mydła i kwasy żywiczne np. po zażyciu terpentyny, balsamów, rozróżnić jej można dolewając ostrożnie alkoholu za pomocą pipetki, wtedy pierścień niknie.

2. Mocz zagotowuje się w próbówce — występuje zmącenie lub kłaczki nierozpuszczalne po dodaniu kropli kwasu octo-

wego. Próba nieco mniej czuła, lecz wygodna o tyle, że można ją zrobić wszędzie używając choćby łyżki, świecy i kropli octu.

Ilościowo można oznaczyć białko:

1. Sposobem Esbacha. Do tego potrzebna rurka kalibrowana (albuminimetr Esbacha). Po znak U nalewa się moczu, a po R odczynnika *(Rp. Acid. picrin. 10·00, Acid. citric. 20·0, Aq. dest. 1000·0)* i zostawia do odstania się na dobę, Z wysokości utworzonego osadu, odczytuje się ilość białka pro mille.

2. Sposób Stolnikowa. Rozcieńcza się mocz tak długo, aż kwas azotowy tworzyć będzie obrączkę dopiero po pewnym czasie. Wtedy będzie 0·003% białka. Ile razy mocz był rozcieńczonym przez taką liczbę pomnożyć 0·003, a otrzyma się ilość białka w procentach.

8. Barwiki krwi i żółci.

Hemoglobina *(oxyhemoglobina, methemoglobina)*. Mocz zawiera w tym razie zawsze białko. Do moczu dodaje się nieco potażu żrącego i zagotowuje. Opadające fosforany porywają ze sobą hematynę i stają się dichroistyczne, t. j. w świetle przechodzącem czerwone, w odbitem zielonawe. Osad można zebrać na sączku i zrobić z nim próbę Teichmanna.

Zabarwienie czerwowe fosforanów, choć bez dichroizmu, mogą wywołać barwiki w pewnych lekach zawarte, *(rheum., senna, santonina* i in.). Gdy fosforany po dodaniu KHO. z moczu nie opadają, dodać kroplę chlorku wapniowego lub równą objętość moczu fizyologicznego. Najpewniejsze stwierdzenie barwików krwi, jest spektroskopowe.

Barwiki żółci: Barwa moczu brunatno żółta do zielonej, zależnie od tego czy przeważa *bilirubina* czy *biliwerdyna*. Piana moczu żółtaczkowego zawsze jest żółta. Próba Gmelina, kwasem azotowym jak na białko. Tworzy się szereg pierścieni barwnych, licząc od dołu: żółto czerwony, czerwony, fioletowy, niebieski, zielony. By uniknąć pomyłki wskutek obecności indykanu miesza się mocz z kilkakrotną objętością kwasu solnego, następnie dolewa kwasu azotowego, jak wyżej.

9. Chlorki.

Mocz zakwasza się kwasem azotowym, i wpuszcza kroplę roztworu azotanu srebrowego 1:8. Najwygodniej jest użyć mieszaniny pozostałej po badaniu na białko kwasem azotowym. W moczu normalnym opada osad zbity serowaty. Gdy chlorki zmniejszone, osad jest mniej zbity, kaszkowaty, obłoczkowaty lub nie ma go zupełnie. Chlorki zmniejszone w chorobach gorączkowych, szczególnie w zapaleniu płuc, podczas tworzenia się wypociny i po znacznej utracie kwasu solnego przez wymioty w chorobach żołądka.

W normalnych warunkach w *„urina potus“* chlorki nieco zmniejszone (proporcyonalnie do zmniejszenia się procentowego składników stałych).

10. Cukier.

Próba Mohra: Do moczu dodaje się równą objętość stężonego ługu potasowego i gotuje. W razie obecności cukru za-

barwienie brunatne. Granica czułości około 0·2%. Mocz normalny także choć tylko bardzo słabo ciemnieje.

Próba Fehlinga: Potrzebne dwa roztwory: I. *Cupr. sulphuric.* *34·639 gr. Aq. dest. 500·00.* II. *Natr. caustic. 60·00 Salis Seignetti cryst. 175·00 Aq. dest. 500·00.* Do probówki dodaje się po 5 cm³. jednego i drugiego płynu, następnie badanego moczu i gotuje. W razie obecności cukru, osad żółty tlenku miedziawego. Ilości podane wyżej odpowiadają dokładnie 0·05 gr. cukru gronowego.

Oznaczenie ilościowe cukru: Przez miareczkowanie roztworem Fehlinga lub zapomocą polarymetru.

11. Osad.

Jedynie pewne rozstrzygnięcie rodzaju osadu jest za pomocą mikroskopu (objektyw Reicherta 8*a*, okular IV lub tym odpowiednie soczewki innych fabrykantów).

Badanie mikroskopowe wymaga odpowiedniej wprawy i ćwiczenia, w badaniu takiem należy uważać na:

Moczany, osad bezpostaciowy, rozpuszczalny po ogrzaniu. W moczach rozłożonych moczan amonowy w postaci kolczastych kul.

Fosforan wapniowy bezpostaciowy rozpuszczalny w kwasie octowym (mocz alkaliczny).

Kwas moczowy, kryształy rombowe, czasem wydłużone aż w igły, często skupione w gwiazdki, zawsze mniej lub więcej brunatno zabarwione.

Fosforan amonowo magnowy, kryształki trumienkowate (mocz alkaliczny).

Szczawian wapniowy: kryształki ośmiościenne, w projekcyi wyglądają kopertowato, rzadko w postaci kulistej lub kształtu dumb bell.

Bakterye, kokki, ameby itd.

Śluz, czasem w wydłużonych wstęgach t. zw. cylindroidach.

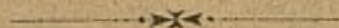
Komórki przybłonkowe pęcherza, miedniczek, komórki kanalików nerkowych.

Ciałka ropy o charakterystycznych kształtach. Gdy mocz alkaliczny, a ropy duże, ciałka ropy zlewają się w masę bezpostaciową śluzowatą.

Ciałka krwi czerwone, wolne albo zawarte w skrzepach.

Plemniki.

Wałeczki przeźroczyste mniej lub więcej ziarniste, woskowe.

Pierwsza pomoc w nagłych przypadkach
i ważniejsze zabiegi chirurgiczne

podał

Dr Stanisław Droba.

I. Najpotrzebniejsze przybory chirurgiczne.

Obok potrzebnych narzędzi chirurgicznych każdy praktyczny lekarz posiadać powinien:

1. Mydło, szczotki do rąk, nożyczki do obcinania i czyszczenia paznogci, brzytwę do golenia pola operacyjnego.

2. Środki przeciwgnilne do sporządzania płynów przeciwgnilnych i inne środki: *a)* **Acidum carbolicum pur. liquefact.** rozpuszcza się, uwzględniając jego ciężar gatunkowy w następującym stosunku: 100 cm.³ wody : 0·92 cm.³ *(acid. carb.)* = 1% woda karbolowa, 100 cm.³ : 4·60 *(acid. carb.)* = 5% woda karbolowa. Zwykle się używa 3% lub 5% wody karbolowej do odkażania narzędzi i pola operacyjnego. Do odkażania ran się nie nadaje, albowiem w podanych roczynach uszkadza w znacznym stopniu tkanki. *b)* **Pastylki sublimatowe** zawierają 1 grm. sublimatu z dodatkiem soli kuchennej dla łatwiejszej rozpuszczalności. Roczyn 0·1%, przygotowywany zawsze z wygotowanej wody, służy do odkażania ran, rąk i pola operacyjnego. *c)* **Creolina, Lysol** używane w 1%—2% roczynie do odkażania narzędzi, rąk, pola operacyjnego, ran. *d)* **Eter siarkowy** do czyszczenia zatłuszczonego pola operacyjnego i rąk operatora, do znieczulania miejscowego. *e)* **Jodoform, Airol, Xeroform, Dermatol** do posypywania ran zakażonych, w celu przyspieszenia ich oczyszczania się. *f)* **Mieszanka jodoformowo-glicerynowa** *(Jodoformii 10·00, glycerini 100·00)* używana do wstrzykiwań w gruźliczych zapaleniach stawów i kości. Mieszankę należy przed użyciem wyjałowić, a to dlatego, że tak w jodoformie, jak i w mieszance jodoformowej drobnoustroje mogą żyć, gdyż jodoform staje się środkiem przeciwgnilnym dopiero w chwili zetknięcia się z tkanką, przez wyswiązywanie się wolnego jodu. Ponieważ jodoform rozkłada się w wyższej ciepłocie, przeto należy stosować przerywaną metodę wyjaławiania. Słoiczki szklane wyjałowione poprzednio, napełnia się mieszanką, a zatkawszy szczelnie, ogrzewa się je raz dziennie przez 1 godzinę przy 60°C. przez 3—4 dni. *g)* **Maść borowa lub cynkowa** (10%) do leczenia wyprysków około ran. —

h) **Maść lapisowa 1%** *(Rp. Argent. nitr. 1·00, Balsam. per. 10·00, Lanolini, Vaselini āā 50·00)*, używana do pobudzania ziarniny w słabo gojących się ranach. *i)* **Argentum nitricum mitigatum in bacilis** do przyżegania przebujałej ziarniny. *j)* **Pastylki soli kuchennej** do przyrządzania fizyologicznego rozczynu soli kuchennej. *k)* **Pastylki Schleicha** do przyrządzania rozczynu Schleicha, używanego do miejscowego znieczulania. *l)* **Rozczyn kokainy 10%** i **1%**. Pierwszy do znieczulania błon śluzowych przez pomazywanie ich, drugi do znieczulania przez wstrzykiwanie podskórne lub w dziąsła, np. przy wyrywaniu zębów. *l)* **Rozczyn morfiny 1%** do wstrzykiwań podskórnych. *m)* **Rozczyn coffeini natro-benzoici** *(Rp. Coffeini natro-benzoici 4·00, Aquae dest. 10·00.* S. 1/2—1 strzykawki podskórnie przy osłabieniu akcyi serca). *n)* **Oleum camphoratum** do podskórnych wstrzykiwań przy zapadach w ilości 0·5—2·5.

3. Materyał do podwiązywania naczyń i szycia ran: *a)* Jedwab rozmaitej grubości nawinięty w jednej warstwie na szklane zwijadełka, wyjaławia się przez jednogodzinne gotowanie w wodzie lub 5% rozczynie kw. karbolowego, w którym go można po dodaniu małej ilości alkoholu bardzo dobrze przechowywać. *b)* **Katgut** używany do podwiązek i szwów głębokich, nie dających się później usunąć (szew mięśni) przyrządza się w rozmaity sposób. Sposób Bergmanna: Nitkę katgutu dzieli się na 4 części. Każdą część zosobna zwija się w małe kółko. Tak, lub na zwijadełka nawinięte nitki, przechowuje się 24—48 godzin w eterze, celem odtłuszczenia. Eter się zlewa i nalewa się alkoholu sublimatowego (*Sublimati 1·00, Alcoholi absoluti 80·00, Aquae dest. 20·00).* Po 24 godzinach zmienia się mieszaninę i trzyma się w niej znowu 24 godzin. Tak wyjałowiony katgut przechowuje się w następującej mieszaninie: *Sublimati 1·00, Alcoholi absoluti 80·00, Glycerini 20·00.* Zwijadełka i naczynia w których się go przyrządza muszą być poprzednio wyjałowione. Sposób Elsberga: Krótkie nitki katgutu nawija się w jednej warstwie na szklane pręciki i trzyma się przez 24 godzin w mieszaninie eteru i chloroformu (3 : 1). Tak przyrządzony katgut gotuje się przez 15—30 minut w nasyconym rozczynie wodnym siarkanu amonu *(ammonium sulfuricum)* — wodę nasyca się na gorąco. Tak wygotowany katgut przechowuje się w alkoholu. Przed użyciem należy każdą nitkę opłukać w wodzie wyjałowionej. (Sposób krótki i pewny).

4. Sączki są to rurki gumowe lub szklane. Pierwsze wygotowują się w wodzie i przechowują w 5% wodzie karbolowej lub 0·1% rozczynie sublimatu. Sączki szklane wyjaławia się przez gotowanie w wodzie.

5. Miękkie i elastyczne cewniki wyjaławia i przechowuje się w parach formaliny, najlepiej w naczyniach podanych przez Doc. Łepkowskiego dla wyjaławiania i przechowywania szczoteczek do zębów, lub gotuje się je podobnie jak katgut w nasyconym rozczynie wodnym siarkanu amonu (Dr Herman). W obu przypadkach należy je przed użyciem opłukać w wyjałowionej wodzie.

6. Materyały opatrunkowe: *a)* Gaza gęsta odtłuszczona, pokrajana w większe i mniejsze kawałki, służy do po-

krywania ran i maczania krwi podczas operacyj (zamiast wacików). *b)* Wata odtłuszczona. *c)* Wata szara. *d)* Ściereczki (kompresy) do zasłaniania okolicy sąsiadującej z polem operacyjnem. Materyały te muszą być bardzo dokładnie wyjałowione i to zapomocą gotowania, jak np. gaza i ściereczki w wodzie lub roczynie fizyologicznym soli kuchennej przez ½ godziny lub lepiej zapomocą pary wodnej. Wyjaławianie parą wodną uskutecznia się w odpowiednio urządzonych przyrządach, zwanych »sterylizatorami«.

Sterylizatory są dwojakiego rodzaju: 1) w których krążąca para przenikająca wyjaławiające się przedmioty, nie osięga większego napięcia nad ciśnienie atmosferyczne i 2) sterylizatory autoklawowe, na wzór kociołka Papina, w których para dosięga znacznego napięcia i stąd doprowadzona być może w krótkim czasie do wyższej nad 100° C. temperatury. Drugie mają tę wyższość nad pierwszymi, że wyjaławiają w znacznie krótszym czasie. Podczas gdy pary w pierwszych sterylizatorach nie mogące przekroczyć nigdy temperatury 100° C., a nawet nie dosięgające jej często z powodu zniżek barometrycznych, wymagają kilku (3—4) godzin do wyjałowienia, pary autoklawu czynią to w przeciągu ½—1 godziny przy 115° C., w przeciągu 1—15 minut, przy 120—135° C., w przeciągu jednej minuty przy 140° C.

Do praktyki prywatnej wystarczają małe sterylizatory*), służące do gotowania narzędzi, a równocześnie do wyjaławiania opatrunków. Opatrunki układa się w puszkach, a te wstawia się do sterylizatora.

W razie braku sterylizatora, można go sobie samemu bardzo tanim sposobem sporządzić, np. z dwóch glinianych lub blaszanych wybielonych garnków. Do garnka większego (*a*) wlewa się do pewnej wysokości wody, na jego dnie ustawia się trójnóg, tak, aby jego wierzch wystawał ponad powierzchnię wody. Na trójnogu ustawia się garnek mniejszy (*b*) z dziurkowanem dnem, wypełniony materyałem opatrunkowym, owiniętym w ręcznik lub ściereczkę. Garnek (*a*) przykrywa się szczelnie przylegającą pokrywą. Para wywiązująca się po zagotowaniu wody w garnku (*a*) przechodzi przez garnek (*b*) i ułożony w nim materyał opatrunkowy, wyjaławiając go dostatecznie w przeciągu 3—4 godzin. Garnek (*b*) owinięty wyjałowioną ścierką można przechowywać dłuższy czas zupełnie bezpiecznie.

e) Do ściśle bezgnilnych operacyj powinno się mieć **płócienne płaszcze, płócienne czapeczki** na głowę, które powinny być również wyjałowione.

f) Obok gazy czystej używa się gazy sublimatowej i jodoformowej. Pierwszą sporządza się napawając 70 m. gazy odtłuszczonej, poprzednio wyjałowionej w roczynie: *Sublimat. 10·00, Glycerini 500·00, Alcoholi 1000·00, Aquae 1500·00.* Po nasiąknięciu suszy się ją i przechowuje w wyjałowionych, dobrze zamkniętych naczyniach.

*) Nabywać można: Knapiński, Kraków ul. Sławkowska. L. Georgeon i I. Trepczyński, Lwów. Kasprowicz, Poznań. Nowakowski, Wiedeń. Lautenschläger, Berlin Asepsis.

Gazę jodoformową sporządza się, napawając gazę białą wyjałowioną poprzednio w 10% eterowym roztworze jodoformu. Po wysuszeniu przechowuje się podobnie jak sublimatową.

g) α) Opaski kalikotowe rozmaitej szerokości: na palce 3 cm. szerokie i 4 m. długie, na głowę i ramiona 8 cm. szerokie 5 m. długie, na tułów i kończyny dolne 10—12 cm. szerokie, 10 m. długie. β) Opaski gipsowe do zakładania opatrunków ustalających, gorsetów, najlepiej przygotowywać samemu. Proszkiem gipsowym, utrzymywanym w puszkach blaszanych w suchych i ciepłych miejscach (najlepiej w suszarkach), posypuje się równo i niezbyt grubo taśmy 8—12 cm. szerokie, 3—4 m. długie, nacięte z niezbyt rzadkiego muszlinu. Taśmy zwija się wolno w rulony i przechowuje się podobnie jak proszek gipsowy.

Przed samym użyciem zanurza się opaski w dobrze ciepłej wodzie, a gdy bańki powietrza przestaną się z końców opas k wydobywać, wyjmuje się je, wyciska się z nich lekko wodę i nawija się je wprost na skórę, wysmarowaną wazeliną lub pokrytą równą i niezbyt grubą warstwą waty. Tury opasek powinny być równe, nie powinny się marszczyć, zwłaszcza, gdy się nakłada wprost na skórę. Każdą turę należy wygładzić dobrze ręką, a gdy opaska jest zbyt wilgotna, należy każdą warstwę posypać proszkiem gipsowym, wcierając go dobrze w opaskę. O ilości użytych opasek rozstrzyga rozległość opatrywanego pola. Dobry opatrunek gipsowy nie powinien być zbyt ciężki, nie powinien uciskać, i co jest najważniejszem, nie powinien wywoływać sinicy i obrzęku na końcu obwodowym np. na palcach kończyn.

h) Szyny rozmaitej szerokości i długości (najlepiej z desek) do ustalania kończyn.

i) Przylepiec, collodium elasticum, nieprzemakalne ceratki, roztwór octanu glinowego *(Solutio alum. acetici)* do kwaśnych okładów.

II. Znieczulanie.

Znieczulać można miejscowo i ogólnie.

1. **Znieczulanie miejscowe** stosuje się przy zabiegach mniejszych i stosownie do sprawy chorobowej i jej umiejscowienia stosujemy różne jego sposoby.

a) Przy ostrych sprawach zapalnych tkanki podskórnej, gdzie skóra jest mocno zaczerwieniona, stosuje się zazwyczaj znieczulanie przez zamrażanie parami eteru lub chlorku etylu. Do rozpylania eteru służą zwyczajne rozpylacze; chlorek etylu nabywa się w flaszeczkach szklanych, z których go można po usunięciu nakrywki wprost rozpylać. — Strumień pary należy stosować z większej odległości i w jednem obranem miejscu. Zbielenie danego miejsca wskazuje, że nastąpiło znieczulenie. Z tego miejsca posuwa się strumień pary w kierunku umyślonego cięcia, które należy natychmiast wykonać, gdyż znieczulenie ustępuje szybko. Zamrażanie parami eteru jest zawsze dokładniejsze i stosuje się go przy ostrych ropniach, zastrzałach, zapaleniach tkanki podskórnej *(phlegmone)*.

b) Sposób Obersta stosuje się na palcach, np. przy zastrzałach i to w następujący sposób: Zakłada się na palec w miejscu

zdrowem poniżej pola operacyjnego uciskową opaskę (dren) i wstrzykuje się w kierunku dośrodkowym mniej więcej w kierunkach przebiegu nerwów, 1% rozczyn kokainy.

c) Znieczulanie miejscowe metodą Schleicha jest dziś jednym z najlepszych sposobów i stąd bardzo rozpowszechnionym. Metoda ta polega na nacieczeniu (infiltracyi) skóry samej (nie tkanki podskórnej jak to robiono przy znieczulaniu kokainą) rozczynem mieszaniny morfiny, kokainy i soli kuchennej w rozmaitych zgęszczeniach. Schleich podał trzy zgęszczenia, oznaczone literami *a*, *b*, *c*. Obecnie używa się najwięcej średniego *(b)* według formułki: *Morph. muriatici 0·020*, *Cocaini muriatici 0·10*, *Natrii chlorat. 0·20. Aquae dest. 100·00* Rozczyn ten wstrzykuje się zapomocą strzykawek, umyślnie do tego zastosowanych, w ten sposób, że wbija się igiełkę nieco skośnie w skórę, ale tak, aby nie wejść w tkankę podskórną, lecz by okienko igiełki znajdowało się całe w skórze (wbijać skośnie dotąd, aż się górny odcinek owalnego okienka igiełki skryje w skórze). Gdy igiełka wbita dobrze, wtedy po wstrzyknięciu rozczynu ukazuje się na powierzchni skóry dookoła igiełki zupełne zbielenie, pochodzące od ucisku płynu na naczynia w brodawkach skórnych (znieczulenie pochodzi głównie od ucisku na zakończenie nerwowe). Następnie wyjmuje się igiełkę i wbija się ją dalej na obwodzie zbielałego koła, ale w miejscu jeszcze znieczulonem, by nie sprawiać niepotrzebnie bólu przez wkłuwanie igiełki w miejscu jeszcze nie znieczulonem i znowu się wstrzykuje. Postępując dalej w ten sposób otrzymuje się znieczulony pas, odznaczający się ardzo dobrze od otoczenia białą barwą i małem wzniesieniem ponad powierzchnią skóry. W pasie tym odpowiadającym umyślonemu planowi zabiegu, prowadzi się cięcie zupełnie nie bolesne. Po otwarciu skóry można infiltrować w ten sam sposób głębsze tkanki, gdy zabieg tego wymaga. W znieczuleniu tem wykonywać można nawet bardzo poważne zabiegi, jak operacye przepuklin uwięzgniętych, woli itd.; stosować się jednak daje tylko tam, gdzie skóra jest zdrowa, nie zaczerwieniona i niezbyt bolesna; stąd przy ostrych ropniach, zastrzałach stosować go nie można. Sposób ten wyrugował zupełnie sposób znieczulania przez wstrzykiwanie podskórne kokainy.

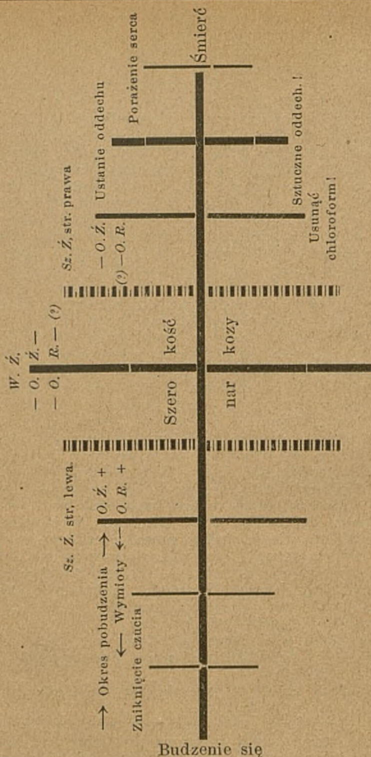
d) Znieczulenie błon śluzowych jamy ust, nosa przeprowadza się najlepiej i najskuteczniej przez pomazywanie ich 10%—20% rozczynem kokainy.

2. **Znieczulenie ogólne** stosuje się przy zabiegach poważnych, wymagających spokoju chorego.

Środki: chloroform, eter, gaz rozweselający, bromek etylu. Dwa ostatnie sprowadzają tylko krótko trwające znieczulenie, stąd używane tylko przy zabiegach małych, jak rwanie zębów itp.

Dla wywołania długiego znieczulenia używa się chloroformu lub eteru.

Przebieg narkozy chloroformowej. Aby umieć należycie chloroformować, trzeba znać przedewszystkiem normalny przebieg narkozy. Dla krótkiego a jasnego jej przedstawienia załączam szemat narkozy chloroformowej Czempina, przy pomocy którego uzmysłowić sobie można dokładnie wszystkie jej fazy.

W. Ź. = Wązka źrenica.
Sz. Ź. = szeroka źrenica.
O. Ź. = odruch źreniczny. + *O. Ź.* = obecność odruchu źrenicznego. — — *O. Ź.* = brak jego.
O. R. = odruch rogówkowy. + *O. R.* = obecność odruchu rogówkowego. — *O. R.* = brak jego.
Str. lewa = strona lewa. Str. prawa. = strona prawa.
(?) = niestałość objawu. Strzałki oznaczają kierunek narkozy.

Dając choremu wdychiwać bez przestanku pary chloroformu zauważyć się dają przedstawione szematycznie objawy: 1) Zniknięcie czucia. 2) Pobudzenie ujawniające się wykonywaniem najrozmaitszych ruchów. 3) Rozszerzenie źrenic przy utrzymanym odruchu źrenicznym i utrzymanym odruchu rogówkowym. (Odruch źreniczny bada się odsłaniając powiekę. Gdy źrenica oddziałuje na światło, w takim razie natychmiast się zwęża, odruch zaś rogówkowy przez dotykanie rogówki palcem, przyczem powieka się zamyka. Odruch rogówkowy nie zawsze jest pewny i dlatego należy się przedewszystkiem kierować odruchem źrenicznym). 4) Minimalne zwężenie się źrenic. 5) Ponowne rozszerzenie się źrenic przy zniknięciu odruchu źrenicznego i rogówkowego. 6) Ustanie ruchów oddechowych. 7) Porażenie serca i śmierć.

Jak stąd widzimy zadaniem chloroformującego jest utrzymać chorego w okresie zwężenia źrenic *(W. Ż.)*, przy zniesionych odruchach na linii między linijkami, naznaczonemi kreskami. Znaczne zmniejszenie dawki chloroformu w okresie *W. Ż.* powoduje cofanie się normalnego biegu narkozy, objawiające się rozszerzeniem źrenic (*Sz. Ż.* po stronie lewej), z zachowanymi odruchami, a później wymiotami naznaczonymi w szemacie w miejscu okresu pobudzenia, ze strzałką w przeciwnym kierunku. Za wielkie dawkowanie w okresie *W. Ż.* prowadzi znowu do rozszerzenia się źrenic, ale już bez odruchów (*Sz. Ż.* po stronie prawej), dalej do ustania oddechu i wreszcie do porażenia serca i śmierci. Długość między linijkami kreskowanemi oznacza szerokość narkozy, która u rozmaitych osobników bywa rozmaitą. Wprawność chloroformującego polega na tem, by zaraz w początkach narkozy zapoznał się z indywidualnością chorego i ocenił jego szerokość narkozy. Są osoby, które bardzo trudno utrzymać we wspomnianym okresie. Najmniejsze zmniejszenie dawkowania prowadzi do rozszerzenia źrenic z utrzymanymi odruchami, a później wymiotów i przeciwnie: najmniejsze zwiększenie dawki powoduje rozszerzenie się źrenic bez odruchów i ustanie ruchów oddechowych. W razie wymiotów należy odwrócić głowę na bok, obniżyć ją (by się chory nie zadławił wymiociną) i dawać dalej chloroform. W razie rozszerzenia źrenic bez odruchów (*Sz. Ż.* po stronie prawej) należy usunąć chloroform zupełnie; w razie ustania oddechów — sztuczne oddechanie, przyczem należy również obniżyć głowę.

Jak z powyższego wynika, dotychczas opisane komplikacye narkozy wystąpić mogą jedynie z powodu dużego dawkowania. Mimo najlepszego dawkowania wystąpić mogą objawy duszenia się (sinica twarzy, płytki oddech), gdy powstanie jakaś zapora w drogach oddechowych, jak opadnięcie języka, gromadzenie się płynu w ustach i gardle, zagięcie tchawicy wskutek złego ułożenia chorego, które mogą w razie nieuwagi sprowadzić śmierć przez uduszenie.

W razie opadnięcia języka należy obrócić głowę na bok, lub wywichnąć szczęki ku przodowi, a gdy to nie pomaga, otworzyć usta rozwieraczem Heistera lub Königa, uchwycić język w odpowiednie kleszczyki i wyciagnąć go z ust, lub uskutecznić

to zapomocą nitki przeprowadzonej przez miąższ języka (na samym końcu). W razie nagromadzenia się płynu wystarczy obrócić głowę na bok. W razie zagięcia tchawicy należy poprawić odpowiednio ułożenie głowy, która we wszystkich wymienionych przypadkach powinna leżeć niżej od tułowia.

Przypadki śmierci w początkach narkozy, często po kilku kroplach chloroformu, tłomaczą bądź to odruchowem porażeniem serca, bądź też odruchowym skurczem głośni. (Stąd też badanie pulsu w początach narkozy jest wielce pożądane). Obok tego bywają przypadki śmierci w czasie narkozy i po narkozie, spowodowane ogólną niedomogą organizmu; w przypadkach tych narkoza jest tylko czynnikiem, przyspieszającym rozwiązanie tragedyi.

Do narkozy używa się masek pokrytych czystą gazą. Chloroform leje się kroplami, zwiększając lub zmniejszając, stosownie do potrzeby ich ilość. Narkozę rozpoczynać należy ostrożnie i bardzo małemi ilościami. Ilość kropli można zwiększyć dopiero w chwili, gdy się oddech i puls wyrównają. Najważniejszymi przeciwskazaniami narkozy chloroformowej i eterowej są: zapalenie nerek, cukrówka, niewyrównane wady serca, ogólne zwapnienie tętnic.

III. Zasady przeciwgnilnego i bezgnilnego operowania i opatrywania ran.

(Antyseptyka i aseptyka w chirurgii).

Zasada przeciwgnilnego (antyseptycznego) leczenia ran, wprowadzona przez Listera, a ugruntowana przez Kocha, wywołała w chirurgii nowy okres, zwany okresem przeciwgnilnym (antisepsis).

Istotą przeciwgnilnego postępowania było tępienie w powietrzu i w ranach wszelkich drobnoustrojów zapomocą chemicznych środków, zwanych środkami przeciwgnilnymi.

Sposoby prowadzące do zamierzonego celu były: *a)* odkażanie powietrza, które uważano za główną drogę, którą przedostawały się drobnoustroje do ran, zapomocą nasycania go parami karbolu; *b)* wymywanie ran i działanie na nie środkami przeciwgnilnymi; *c)* odkażanie przedmiotów, wchodzących w styczność z ranami, zapomocą wymienionych środków.

Z czasem, gdy się przekonano, że nie zakażenie przez powietrze, ale zakażenie przez zetknięcie *(Contact-Infection)* główną odgrywa rolę w chorobach przyrannych, i że środki chemiczne przeciwgnilne są najpierw niewystarczające do niszczenia zarazków, a nadto działają szkodliwie bądź na tkanki, bądź na cały organizm — zaczęło sobie zdobywać w chirurgii pierwszeństwo p o s t ę p o w a n i e b e z g n i l n e (aseptyczne), podczas gdy postępowanie pierwsze ustępowało coraz więcej na plan drugi, tak, że dziś odgrywa ono rolę czynnika pomocniczego dla postępowania bezgnilnego.

Istotą postępowania bezgnilnego (aseptycznego) jest chronić rany od przystępu drobnoustrojów, czyli, przypisując główną rolę zakażeniu przez zetknięcie, dążyć, by przedmioty wchodzące w styczność z raną, były należycie odkażone.

Zamiast chemicznych środków przeciwgnilnych, posiadających niepewną i niewystarczającą zdolność odkażającą, zdobyła i przyswoiła sobie Aseptyka prosty ale bezwzględnie pewny sposób wyjaławiania (sterylizowania) zapomocą gorąca suchego lub wilgotnego.

Powietrze zamknięte w zwyczajnych skrzyniach blaszanych, ogrzane do 150°, wyjałowia zupełnie dobrze w ciągu 2 godzin naczynia szklane zatkane watą. Ogrzane do 180°, czyni to w przeciągu jednej godziny.

Wygodniejszem jest wyjaławianie w parze wodnej. Para wodna nie napięta przy 100°, wyjaławia w przeciągu 2–3 godz.

Para wodna napięta przy 115° wyjałowia w przeciągu $^1/_2$—1 godziny.

Para wodna napięta przy 120—135° wyjałowia w przeciągu 1—15 minut.

Para wodna napięta przy 140° wyjałowia w przeciągu jednej minuty.

Zamiast pary świadczy dobre usługi woda, w której możemy w braku sterylizatorów gotować nie tylko narzędzia ale i materyały opatrunkowe. Narzędzia należy gotować w wodzie z dodatkiem 1% węglanu sodu kwaśnego *(Natri bicarbonici)* przez 15 minut. Narzędzia oczyszczone po każdej operacyi mechanicznie mydłem i szczotką i należycie wytarte ścierką, należy przed każdą operacyą przegotować w wodzie. Celem uniknięcia czernienia narzędzi wskutek utleniania należy: 1) wstawiać narzędzia już do gotującej się przez jakiś czas wody (gotowanie się poprzednie wody ma na celu wypędzenie z niej powietrza; 2) dodawać do wody 1—2% sody i to lepiej węglanu sodu kwaśnego ($NaHCO_3$) jak obojętnego (Na_2CO_3), a to dlatego, że węglan kwaśny przechodząc przez ogrzewanie w węglan obojętny wydziela CO_2, który ulatując, pomaga w wypędzaniu powietrza. Zamiast sody dodają do wody 1—2% solveolu. 3) Narzędzia muszą być zakryte zupełnie wodą. 4) Ostrze noży należy owijać gazą lub watą.

Zapomocą gorąca wyjałowiać można jedynie materyały opatrunkowe, waciki, nitki i narzędzia — przy wyjałowianiu rąk operatora, pola operacyjnego, katgutu, cewników miękich i elastycznych, uciekać się musimy do środków przeciwgnilnych.

Wyjaławianie rąk. Po obcięciu i wyrównaniu paznogci i usunięciu z pod nich brudu, szorujemy obie ręce i przedramiona aż po łokcie wodą ciepłą i mydłem szarem, zapomocą wygotowanej lub wyjałowionej w parze szczotki, szorujemy każdy palec i paznogieć zosobna, spłukujemy mydło w wodzie płynącej i wycieramy gazą wyjałowioną, umaczaną w eterze lub 95% alkoholu w celu usunięcia tłuszczu, wreszcie opłukujemy je w $^1/_{1000}$ roztworze sublimatu.

Wyjaławianie pola operacyjnego. Namydlamy pole operacyjne i golimy je. Po spłukaniu mydła szorujemy ponownie mydłem

i wodą ciepłą, zapomocą wyjałowionej szczotki (10 minut). Następnie spłukujemy mydło i wycieramy pole operacyjne najpierw gazą wyjałowioną, umaczaną w eterze lub alkoholu 95%, w celu usunięcia tłuszczu, a potem wymywamy je rozczynem $^1/_{1000}$ sublimatu. Wyjaławianie katgutu, cewników i materyału opatrunkowego, patrz rozdział I.

Wyjaławianie ran i tkanek zakażonych. Rany zadane ręką chirurga wśród ścisłych warunków aseptycznych (narzędzia, ręce chirurga, waciki, nici, ściśle wyjałowione, pole operacyjne wyjałowione i ściśle od otoczenia zapomocą ręczników wyjałowionych odgraniczone), nie wymagają wcale odkażania np. zapomocą przemywania ich środkami przeciwgnilnymi lub posypywania ich jodoformem, kseroformem itd. przeciwnie, wspomniane postępowanie opóźnia tylko gojenie przez uszkadzanie chemiczne tkanek zranionych. Doświadczenia dowiodły, że drobnoustroje rozwijają się daleko łatwiej w ranach zmiażdżonych i poszarpanych, aniżeli w gładkich ranach ciętych, stąd jeżeli tego wymaga potrzeba, lepszem jest przemywanie ran jałowym rozczynem fizyologicznym soli kuchennej, niż rozczynem sublimatu, lub innymi środkami przeciwgnilnymi.

Głównymi warunkami gojenia się tego rodzaju ran są: 1) Staranne tamowanie krwotoku i staranne usunięcie skrzepów krwi, będących dobrem podłożem dla drobnoustrojów. 2) Połączenie (zeszycie) dokładne dobrze odżywionych brzegów rany w całej ich rozciągłości. 3) Odprowadzanie na zewnątrz cieczy gromadzących się w ranie, zapomocą wprowadzania w najniższy kąt rany sączka, nawet gdyby potrzeba było dla przeprowadzenia jego zrobić świeży otwór w skórze.

Rany cięte o równych brzegach bez zatok, podejrzane o małe zanieczyszczenie należy po zatamowaniu krwotoku, usunięciu skrzepów, przemyciu jałowym rozczynem fizyologicznej soli kuchennej lub rozczynem $^1/_{1000}$ sublimatu zeszyć, wprowadzając przez otwór pozostawiony w dolnej częci rany sączek lub wązki kawałek gazy wyjałowionej, a to w celu zabezpieczenia odpływu wydzielinie lub ropie, gdyby ta później się wytworzyła. Rany darte i zgniecione, gdy są czyste, przemywamy podobnie jak wyżej, sączkujemy starannie i również zamykamy. Rany zakażone przemywamy podobnie jak wyżej, wypełniamy ściśle gazą przeciwgnilną (jodoformową) i pozostawiamy otwarte.

W ranach zatokowatych o naciekłych brzegach i zaczerwienionem otoczeniu, należy po usunięciu krwotoku i skrzepów i przemyciu usunąć zatoki przez odpowiednie rozszerzenie rany (najlepiej na sondzie rowkowanej), usunąć obumarłe strzępy, obrównać brzegi i wytamponować ranę gazą przeciwgnilną.

Rany mogące uledz późniejszemu zakażeniu, jak np. po operacyach w jamie ust, gardzieli, krtani i w odbytnicy, w okolicy ognisk zakaźnych należy leczyć przez tamponowanie.

Rany leczone początkowo jako rany otwarte przez tamponowanie, można po ich oczyszczeniu się i pokryciu żywą ziarniną, celem przyspieszenia się gojenia, zamykać przez zakładanie szwu wtórnego.

Ważnym warunkiem dobrego gojenia się ran jest opatrunek. Dobry opatrunek powinien zakrywać należycie ranę i wywierać na nią ucisk i w ten sposób zapobiegać następowemu krwawieniu i zbieraniu się w ranie krwi lub cieczy surowiczej, nie powinien jednakowoż dolegać choremu. Materyał opatrunkowy należycie wyjałowiony według podanych powyżej zasad, powinien posiadać dużą zdolność wsysającą i wysychającą, aby wydzielina nie zbierała się na powierzchni rany, lecz wsiąkała w opatrunek i jak najprędzej wysychała, albowiem suche utrzymywanie rany jest lepszym środkiem przeciw rozmnażaniu się drobnoustrojów, niż wszelkie środki przeciwgnilne i napawane nimi materyały opatrunkowe. Cały opatrunek przytrzymywać powinna pewnie, *lege artis*, założona opaska lub w miejsce niej pasy przylepca.

Podanym wymogom odpowiada zupełnie dobrze następujący opatrunek: Na ranę nakłada się warstwę wyjałowionej gazy, gazę pokrywa się najpierw grubą warstwą odtłuszczonej waty, a następnie warstwą waty szarej, wreszcie zakłada się opaskę. Wata i opaska powinny być podobnie jak gaza należycie wyjałowione.

Celem uniknięcia zanieczyszczania się opatrunku moczem, kałem lub śliną, należy go zabezpieczyć z odpowiedniej strony zapomocą nieprzemakalnych ceratek.

Stosownie do wskazań można podany opatrunek odpowiednio modyfikować i tak chcąc na rany z zapalnymi naciekami zastosować opatrunek wysychający, należy po pokryciu rany warstwą gazy wyjałowionej, nałożyć warstwę waty odtłuszczonej, umaczanej np. w roztworze octanu glinowego (*solutio alum. acetici*) i miernie wyciśniętej. Na to daje się nieprzemakalną ceratkę, podkład waty szarej i opaskę.

Aby stale utrzymywać dobre warunki gojenia się rany, należy stosownie do potrzeby zmieniać co jakiś czas opatrunek. I tak należy zmienić opatrunek, gdy 1) jest podniesienie ciepłoty, 2) gdy chory uczuwa znaczniejszy ból w ranie, 3) gdy opatrunek przesiąknie wydzieliną rany, 4) gdy się opatrunek zawala moczem itd., 5) gdy się opatrunek zwolni lub obsunie tak, że nie zabezpiecza należycie rany.

Opatrunki ran szytych należy wrazie gdy nie zachodzi żadna z wymienionych powyżej okoliczności, utrzymywać bez zmiany przez 6—7 dni.

W razie zupełnie pomyślnego przebiegu, zdjęty opatrunek jest zupełnie suchy, krew, którą przesiąkły pierwsze jego warstwy, jest czarna, zaschnięta, a tylko w miejscu setonu lub sączka w razie gdy był założony, wygląda opatrunek żółtawo. Około szwów nie ma najmniejszej reakcyi, za setonem lub sączkiem, podobnie jak za szwami nie wydziela się ani kropla ropy. Rana zgojona przez rychłozrost (*prima intentio*). Po usunięciu szwów zakłada się podobny jak poprzednio opatrunek.

Był w ranie większy odczyn, wtedy opatrunek jest wilgotny, krew w nim odbarwiona, wydzielina była za duża, by mogła wyschnąć. Około szwów zaczerwienienie i lekka bolesność, przy ucisku wydzielają się koło szwów krople ropy. W tych przy-

padkach należy puścić kilka szwów, rozdzielić zlepione zazwyczaj brzegi rany, wypuścić ropę, i celem zabezpieczenia jej odpływu założyć sączek lub seton — zresztą opatrunek jak wyżej. — W razie zbyt dużego odczynu należy puścić wszystkie szwy, zlepione brzegi rozdzielić na całej długości i postępować dalej podobnie jak z ostrym ropniem lub phlegmoną.

Przy opatrywaniu ran otwartych nie należy zbyt długo stosować tamponady, przeciwnie, należy jej zaniechać skoro tylko rana się oczyści i ściany jej pokryją się żywą ziarniną. Zbyt długa tamponada opóźnia niepotrzebnie gojenie się rany.

Celem przyspieszenia bujania ziarniny dobrze jest przypalać lekko powierzchnię rany lapisem lub przykładać maść lapisową *(Argent. nitric. 1·00, Balsami peruvian. 10·00, Lanolini Vaselini āā 50·00)* na kawałku wyjałowionej gazy. Gdy ziarnina nadto buja, należy ją niszczyć, przypalając ją silnie lapisem.

Sączki i setony należy również usuwać w porę, skoro się rana oczyści, wydzielina się zmniejszy i straci charakter ropy. Zbyt długie sączkowania powodują przewlekające się przetoki, wydzielające ciągle obfitą ilość cieczy surowiczo-ropnej, jedynie dlatego, że sączki drażniąc ściany przetok, pobudzają je do zwiększonej wydzieliny.

Gdy granulacye są już powierzchowne, nie potrzeba już zbyt dużych opatrunków; wystarczy kawałek gazy przymocowany zapomocą przylepca lub *Collod. elasticum.*

Przy zmianach opatrunków należy przestrzegać zasad przeciwgnilnych równie dobrze jak przy operacyach.

IV. Tamowanie krwotoku.

Krwotoki w ranach tamuje się chwytając obrażone tętniczki i żyłki w kleszczyki haemostatyczne lub zasuwki i podwiązując je katgutem lub jedwabiem. Zamiast zakładania podwiązek można naczyńka skręcać około ich osi podłużnej. Gdy strzykające naczynie znajduje się w twardej tkance i nie da się uchwycić w kleszczyki, aby założyć podwiązkę, należy je okłuć, co uskutecznia się w ten sposób, że się przeprowadza nitkę zapomocą dobrze zakrzywionej igły przez tkankę, w której się znajduje krwawiące naczynie tak, by miejsca wkłucia i wykłucia były blisko siebie. Nitkę zawiązuje się jak przy zwyczajnej podwiązce. Krwawienie miąższowe i z naczyń włosowatych tamuje się przez 1) chwilowy ucisk zapomocą wacika, 2) przez natryskiwanie rany wodą lodowatą lub ogrzaną do 45° C., 3) zapomocą zeszycia rany i następowego uciśnięcia jej dobrze nałożonym uciskającym opatrunkiem, 4) zapomocą tamponowania rany, 5) zapomocą przyżegania miejsca krwawiącego Pacquelinem.

Krwotoki z jam, np. z nosa, odbytnicy, macicy, tamują się przez tamponowanie wyjałowioną lub jodoformową gazą.

W razie obrażenia większego pnia tętniczego i połączonego z niem krwotoku, należy odszukać w ranie oba końce przeciętego naczynia, uchwycić je w kleszczyki haemostatyczne i *lege artis* podwiązać. Aby tego dokonać, należy przedewszystkiem

wstrzymać krwotok tymczasowo i to zapomocą *a)* założenia elastycznej opaski Esmarcha, *b)* zapomocą ucisku palcami samego pnia tętniczego.

Elastyczna opaska Esmarcha, którą można różnie improwizować (dren, szelki od spodni etc.), daje się zakładać jedynie na kończyny; tętnice w innych okolicach ciała musi się uciskać palcami.

A. maxill. ext.: Uciska się na zewnętrznym brzegu mięśnia żwacza ku dolnemu brzegowi szczęki dolnej.

Carotis: Staje się po za głową chorego, paluch kładzie się na karku, trzy środkowe palce wkłada się między krtań i mięsień mostko-sutko-obojczykowy i uciska się nimi ku środkowej linii kręgosłupa.

Subclavia: Staje się po za głową chorego i uciska się paluchem w dole nadobojczykowym ku pierwszemu żebru.

Axillaris: Przy podniesionem ramieniu uciska się przy przednim brzegu pachy na główkę kości ramieniowej.

Brachialis: Paluch układa się po zewnętrznej stronie ramienia, pozostałymi palcami uciska się po wewnętrznym brzegu mięśnia dwugłowego ku kości ramieniowej.

Aorta abdominalis: Jeżeli powłoki brzuszne są wiotkie i jelita próżne, uciska się ręką w wysokości pępka ku kręgosłupowi (narkoza chlorof.), można uciskać także ku kręgosłupowi ręką, wprowadzoną wysoko do rozszerzonej odbytnicy.

A. iliaca ext: Ucisk przez powłoki na boczny brzeg górny miednicy małej, albo lepiej ucisk w środku więzadła Pouparta na ramię poziome kości sromnej.

Femoralis: Ucisk tuż pod więzadłem Pouparta w pośrodku między **Spina ant. sup. Symphisis oss. pub.** na ramię poziome kości sromnej.

Zamiast palców, używać można żyłocisku, który się improwizuje w następujący sposób: Obwija się okrągły kamień w ręcznik, złożony podobnie, jak trójkątna chustka, zabezpiecza się kamień przez obwiązanie go z obu stron zapomocą grubej nitki, obwiązuje się ręcznikiem kończynę tak, aby kamień leżał na pniu naczyniowym, wkłada się kawałek drzewa między zawiązane końce i skręca się zapomocą niego końce tak długo, aż krwotok ustanie. Powstały w ten sposób skręt umocowuje się zapomocą opaski.

Po tymczasowem wstrzymaniu krwotoku i przygotowaniu, jak do każdej operacyi, wyszukuje się końce krwawiącego pnia naczyniowego i podwiązuje się je. Gdy końców wynaleźć nie można, podwiązuje się naczynie w ciągłości według przyjętych ogólnie zasad.

V. Ratowanie skrwawionych.

Jeżeli w przypadkach krwotoków wystąpi dużego stopnia niedokrewność, należy stosować następujące zabiegi:

1. **Antotransfusio**: Po ułożeniu chorego tak, aby głowa leżała niżej, niż miednica, unosi się kończyny dolne do góry i obwija się je od palców aż do tułowia silnie opaskami.

2. **Hypodermoklisis**: Zapomocą dużej, należycie wygotowanej strzykawki, wlewa się przez igłę, wprowadzoną pod skórę (najlepiej pod obojczykami), o ile możności jak największą ilość wyjałowionego rozczynu fizyologicznego soli kuchennej.

3. **Infusio** (wlewanie wyjałowionego rozczynu fizyologicznego soli kuchennej do żył). Zabieg ten stosuje się najwygodniej na żyłach skórnych w przegubie łokciowym.

W tym celu zakłada się na ramieniu powyżej łokcia przy słabym ucisku opaskę elastyczną Esmarcha, wyszukuje się w przegubie łokciowym jedną z większych żył skórnych, wypreparowuje się dokładnie, wprowadza się w nią w kierunku dośrodkowym igłę, połączoną zapomocą rury gumowej z naczyniem wyjałowionem i napełnionem wyjałowionym rozczynem fizyologicznym soli kuchennej.

Przy zabiegu tym uważać należy bardzo na to, by się nie przedostawało do żył powietrze — dlatego rura gumowa musi być nałożona dokładnie na igłę i na rurkę, umieszczoną w dnie naczynia. Przed wbiciem igły do żyły należy usunąć powietrze z rury gumowej i igły, dlatego należy dla wszelkiej ścisłości puścić poprzednio strumień rozczynu soli i w czasie wypływu płynu wbijać igłę do żyły, poczem należy zdjąć opaskę Esmarcha.

Po wlaniu odpowiedniej ilości płynu i usunięciu igły, należy podwiązać żyłę powyżej i poniżej otworku, zapomocą podprowadzonych pod żyłę przed zabiegiem podwiązek. Dla wszelkiej dokładności można igłę, wprowadzoną do żyły, umocować zapomocą zaciśnięcia na niej podwiązki, założonej na dośrodkowy odcinek naczynia. Po zabiegu należy zaszyć ranę skórną i założyć *lege artis* opatrunek. Cały zabieg musi być przeprowadzony zupełnie bezgnilnie. Wlewać można $1^1/_2$—2 litrów rozczynu soli kuchennej.

Zamiast naczynia, zakończonego u dołu rurką, można używać zwyczajnego, wygotowanego naczynia, umieszczonego na pewnej wysokości. W tym wypadku należy koniec rury gumowej zanurzyć w płynie aż do dna i postępować stosownie do zasad działania lewara krzywego.

4. Środki podniecające: Coffeinum, Oleum camphoratum.

VI. Ważniejsze zranienia.

1. **Rany czaszki**: Zwracać należy uwagę na: 1. głębokość rany, 2. obrażenie okostnej, 3. obrażenie kości, 4. pęknięcie kości z wklinowaniem ciał obcych, które należy wydłutowywać. Leczenie: ogolenie włosów na dużej przestrzeni około rany, ponowne namydlenie i zmycie wodą, przemycie $^1/_{1000}$ rozczynu sublimatu lub rozczynem fizyologicznym soli kuchennej, sączkowanie lub tamponowanie, opatrunek aseptyczny uciskający. W razie towarzyszącego zadrażnienia mózgu (**commotio cerebri**): spokój, poziome ułożenie chorego, środki pobudzające. W razie obrażenia mózgu z wybitnymi objawami ogniskowymi — trepanacya. W razie wypadnięcia mózgu, usunięcie wypadniętej części mózgu wśród bardzo ścisłych warunków aseptycznych —

tamponada, uciskający opatrunek aseptyczny. Przy tych obrażeniach należy zawsze badać dokładnie wzrok, szczególnie u ubezpieczonych.

Unikać sondowania i szycia ran czaszki.

Rany twarzy przedstawiają, z powodu silnego unaczynienia, bardzo dobre warunki gojenia się; stąd szycie ich, nawet przy względnie znacznem zanieczyszczeniu, po dokładnem wymyciu (mydło, woda, sublimat lub roztwór soli), daje dobre wyniki. Przy głębokich zranieniach należy zabezpieczyć się zawsze założeniem sączka. W razie zranienia przewodu śliniankowego należy go wyszukać i wszyć jego dośrodkowy koniec w błonę śluzową jamy ust. Wystarcza opatrunek kollodionowy.

Rany szyi: Dokładne zbadanie rany; w razie zranienia naczyń należy po tymczasowem zatamowaniu krwotoku (patrz wyżej — jeżeli się na czas przyszło), rozszerzyć ranę, wyszukać i podwiązać naczynie. W przypadku urazowych tętniaków, leczenie wyczekujące. **Zranienie gardzieli**: Upośledzenie połykania, krwotok do ust lub do żołądka, wydobywanie się powietrza i pokarmów z rany. Leczenie: wyszukanie rany i zeszycie gardzieli. **Zranienie krtani ciężkie**: Tracheotomia, zeszycie rany. **Zranienie krtani lekkie**: zeszycie rany bez tracheotomii.

Przeszywające rany klatki piersiowej: Nie sondować — nie rozszerzać rany! Założyć opatrunek bezgnilny i obserwować. Gdy otok krwawy nie ustępuje, punkcya.

Zranienie płuca: Krwawa plwocina, odma piersiowa i podskórna. Leczenie: bezwzględny spokój — zakazać palić, mówić. Morfina podskórnie, jeżeli niema zapadu. Płynna dyeta.

Rany brzucha: W razie ran o nieznanym kierunku kanału i braku groźniejszych objawów, oczyszczenie rany, założenie opatrunku bezgnilnego i wyczekujące leczenie. W razie wybitnych objawów przedziurawienia jelita lub wewnętrznego krwotoku, laparatomia, zeszycie jelita, ewentualnie zatamowanie krwotoku. W razie szerokich, przeszywających ran, należy rozszerzyć ranę, usunąć zewnątrz i wewnątrz otrzewnowe skrzepy i podwiązać krwawiące naczynia. Wypadłe trzewia, jeżeli nie są obumarłe, należy oczyścić i odprowadzić. Jeżeli są jelita przedziurawione, należy je zeszyć, a jeżeli są obumarłe i obłożone wypociną, należy odpowiednią część jelita wyciąć, zeszyć oba odcinki ze sobą lub założyć sztuczny odbyt. Powłok brzusznych nie należy w tych przypadkach zupełnie zamykać, lecz odciąwszy resztę jamy brzusznej od miejsca operowanego, zapomocą założonych odpowiednio płatów wyjałowionej gazy, należy przeprowadzić do miejsca operowanego seton z wyjałowionej gazy.

Zranienia kończyn: Palce rąk należy możliwie zachowawczo leczyć, usuwać tylko na pewno obumarłe tkanki. Po oczyszczeniu rany, usunięciu krwotoku, należy zbadać dokładnie ścięgna, stawy i kości. Ścięgna należy zeszyć (katgutem). W razie naruszenia stawów i kości, należy oczyścić ranę bardzo dokładnie, osączkować ją starannie i ustalić kończynę.

W przypadkach komplikowanych złamań należy opatrzyć ranę starannie i ustalić kończynę zapomocą gipsowego opatrunku

lub zapomocą szyny (patrz niżej). W przypadkach zmiażdżenia kości (**fractura comminutiva**) należy po oczyszczeniu rany usunąć zupełnie obnażone i oddzielone kawałki kości, usunąć obumarłe strzępy tkanki, wyrównać istniejące zboczenie odłamków kostnych, osączkować i opatrzyć ranę według zasad powyżej skreślonych i ustalić kończynę zapomocą szyn. — W przypadkach zmiażdżenia kości i części miękkich i braku nadziei utrzymania kończyny, należy ją odjąć powyżej zmiażdżonego miejsca. Gdy się nie ma pewności, czy odjąć kończynę, czy nie, należy opatrzyć ranę aseptycznie, ułożyć w szynie i czekać. Drugi, a najdalej trzeci dzień, rozstrzyga napewno o losie kończyny. W przypadkach ran postrzałowych nie należy sondować ran, ani szukać pocisków. Opatrunek ściśle bezgnilny i ewentualne ustalenie kończyny, to najlepsza pomoc w tych przypadkach, jeżeli nie zachodzi inna potrzeba szybkiej i czynnej pomocy, jak krwotok, przedziurawienie jelita itd.

Rany zatrute: Rany, zadane przez psa wściekłego i jadowite węże, należy wymyć rozczynem sublimatu lub karbolu, wypalić Pacquelinem lub środkami żrącymi, jak: *Kal. causticum*, *Acidum nitricum*, *Acidum sulfuricum*. Bujwid poleca odkażać ranę nalewką jodową *(Tra. jodi)*. Można także wyciąć ranę i potem dopiero zastosować wypalenie. Jeżeli chory zgłasza się natychmiast po ukąszeniu, można założyć powyżej rany (gdy jest rana kończyny) opaskę uciskającą. Obok tego należy leczyć ogólnie i tak w przypadkach pokąsania przez psa wściekłego zapobiegawcze wstrzykiwanie zawiesiny rdzeniowej (Bujwid, Kraków). W razie wybuchu choroby: *Curara* 0·01—0·02 podskórnie, chloroform. W przypadkach pokąsania przez węże jadowite wstrzykiwania podskórne: *Liquor ammonii caustici* 3, *Aquae dest.* 9, (S. Na raz jedna strzykawka Pravatza), 5% rozczynu *Kalii hypermanganici* (8—12 cm.³ rozczynu na raz), wreszcie surowicy przeciwżmijowej.

VII. Złamania.

Leczenie złamań polega na: 1. odprowadzeniu przesuniętych odcinków kostnych w prawidłowe ułożenie i 2. na utrzymaniu ich w nadanem ułożeniu. Do tego celu służą szyny, opatrunki z szybko wysychających i twardniejących materyałów, przyrządy do wyciągania itd. Za szynę służyć może kawałek deski lub blachy; gdy się jednakowoż chce, by szyna przylegała szczelnie do danej okolicy ciała, musi się stosować tak zwane szyny plastyczne z papy, filcu, napojonego mięszaniną szelaku + alkohol w stosunku 1 : 1½, z kauczuku, gutaperchy, cellulozy i t. d., które to materyały można, po zamaczaniu w gorącej wodzie, dowolnie wyginać. Szynę plastyczną można sobie tanim sposobem sporządzić, napawając warstwę konopi, waty, słomy lub kawał sukna w papce gipsowej i okładając nimi daną kończynę lub okolicę, np. bark, ramię, łokieć i przedramię. Do opatrunków twardniejących używa się gipsu, szkła wodnego, krochmalu itd. Przy złamaniach kończyn dolnych używa się dziś tak zwanych opatrunków do chodzenia, przy

pomocy których chorzy mogą bardzo wcześnie wstawać. Opatrunki takie mają wielkie zalety, albowiem wpływają bardzo korzystnie nietylko na cały organizm, ale także na sprawę miejscową, przyspieszając wessanie wynaczynionej krwi i chroniąc przed wytwarzaniem się wysięków, uporczywych nacieków, zaników mięśni i zesztywnienia stawów. Opatrunki te zakłada się dopiero wtedy, gdy: 1. obrzęk ustąpił i gdy: 2. niema już obawy przesunięcia się odcinków kostnych. Opatrunki te zakłada się z gipsu, podobnie, jak zwyczajne opatrunki gipsowe, z tą różnicą, że się wgipsowuje w opatrunek strzemiączka żelazne lub stalowe, w których wisi stopa i na których chory stąpa. Przy złamaniach przedudzia sięga opatrunek powyżej kolana, przy złamaniach uda aż do *tuber ischii.* Szyny strzemiączka muszą być dobrze do kończyn zastosowane i muszą sięgać w opatrunkach ponad miejsca złamania. Przy opatrunkach tych należy mieć baczną uwagę na możliwe odleżyny.

Złamanie kości nosowej: Odprowadzenie odłamków zapomocą wprowadzonego palca lub kulociągu, ustalenie ich zapomocą tamponu lub drenu wprowadzonego do przewodu nosowego.

Złamanie szczęki górnej: Odprowadzenie odłamków, umocowanie rozluźnionych zębów, tamponada w razie krwotoku, ustalenie zapomocą szyn gutaperchowych. Płynne pokarmy.

Złamanie szczęki dolnej: W razie braku przesunięcia odłamków *funda maxillae* lub *capistrum duplex.* Gdy jest przesunięcie odłamków, odprowadzenie ich i ustalenie zapomocą szyny gutaperchowej. Płynne pokarmy.

Złamanie kości językowej: Krawat gipsowy lub z papy, odżywienie zapomocą sondy; w razie duszności tracheotomia.

Złamanie kręgu: Bezwzględny spokój, w początkach wyciążki przy pomocy pętli Glissona, później krawat gipsowy.

Złamanie obojczyka: W braku przesunięcia odcinków kostnych, *mitella.* Gdy przesunięcie jest, opatrunek Desaulta z poduszką trójkątną w pasze, lub opatrunek przylepcowy Sayra.

Złamanie żebra: Gdy nie ma przesunięcia odłamków okład kwaśny, morfina podskórnie lub wewnętrznie; gdy jest przesunięcie, ustalenie chorej połowy klatki piersiowej zapomocą pasów przylepca 4—6 cm. szerokich, przebiegających okrężnie od mostka aż do stosu kręgowego, tak, że pas dolny pokrywa częściowo pas górny.

Złamanie kończyny górnej: Złamanie w części górnej *(collum anatomicum*, lub *chirurgicum):* poduszka trójkątna w pachę, opatrunek Desaulta, wzmocniony opaskami krochmalnemi, lub gipsowemi. **Złamanie w części środkowej:** Szyna wewnętrzna sięgająca od pachy do zgięcia łokciowego i szyna zewnętrzna plastyczna (najlepiej z konopi namoczonych w papce gipsowej), obejmująca bark, ramię i przedramię, zgięte pod kątem prostym aż do ręki. Całą kończynę należy przymocować zapomocą opasek do tułowia. **Złamanie w części dolnej:** Ustawienie przedramienia pod kątem prostym, w pozycyi pośredniej między pronacyą a supinacyą i szyna zewnętrzna (podobnie jak poprzednio) obejmująca bark, ramię, przedramię aż do ręki. Po czterech tygodniach bierne ruchy, masowanie.

Złamanie przedramienia: Złamanie olecronon: W razie obrzęku okład kwaśny przy zupełnem wyprostowaniu przedramienia. Gdy obrzęk ustąpi należy zbliżyć odłamki, najlepiej zapomocą przylepca i ustalić kończynę przy zupełnie wyprostowanem przedramieniu. Po trzech tygodniach ustawić przedramię pod kątem 120⁰ a po 5—6 tygodniach ostrożne ruchy bierne, masowanie.

Złamanie kości sprychowej w górnej części: Ustalenie przedramienia, zgiętego pod kątem prostym w pozycyi pośredniej między pronacyą a supinacyą, tak, aby staw ręki i łokciowy były również ustalone (2—3 tygodni) później masowanie i gimnastyka. **Złamanie kości sprychowej w środku:** Ustalenie przedramienia zgiętego pod kątem prostym, ustawionego w supinacyi; staw łokciowy i ręki muszą być również ustalone (3—4 tygodnie). **Złamanie kości sprychowej w części dolnej:** Ustalenie przedramienia zgiętego pod kątem prostym w ustawieniu pośredniem między pronacyą a supinacyą. Ustalenie ręki samej: Zgięcie w stronę dłoniową i łokciową po poprzedniem wyciągnięciu aż do zupełnego wyrównania zboczenia odłamków. Staw łokciowy winien być równi ż ustalony. Do leczenia tego bardzo częstego i bardzo ważnego w skutkach złamania, mamy kilka osobnych szyn jak Carra, Schedego, Nelatona, które ułatwiają utrzymanie przedramienia i ręki w podanem ustawieniu. Zapomocą zwykłej deski osiągnąć można to samo, jeżeli ułożymy pomiędzy szynę a kończynę tuż po za nadgarstek poduszkę z waty. Szynę Schedego można sobie każdej chwili sporządzić z waty, konopi, sukna, namoczonych w papce gipsowej, przez nadanie im zgięć, odpowiadających zgięciom dobrze ustawionego przedramienia i ręki samej.

Złamanie obu kości przedramienia: Po usunięciu zboczenia odłamków, ustalenie przedramienia, zgiętego pod kątem prostym w supinacyi. Staw łokciowy i ręki należy również ustalić. Szyna zewnętrzna i wewnętrzna. Złamanie kości przedramienia należy leczyć bardzo starannie, jeżeli się ma uniknąć następowego upośledzenia czynności; stąd należy zmieniać opatrunki co sześć dni, dołączać ostrożnie gimnastykę w stawie łokciowym i w stawie ręki i zmieniać przy następnych ustaleniach ustawienie w pronacyi i supinacyi. Po zupełnem usunięciu opatrunków należy podobnie jak przy wszystkich złamaniach stosować leczenie następowe, polegające na systematycznej gimnastyce, masowaniu i elektryzowaniu.

Złamanie uda: Z początku zawieszenie kończyny i wyciążki, później, gdy obrzęk ustąpi, opatrunek do chodzenia (patrz wyżej).

Złamanie przedudzia: Po odprowadzeniu odłamków, ułożenie kończyny w szynie, a gdy obrzęk ustąpi, opatrunek do chodzenia.

Złamanie kostek: Ułożenie kończyny między workami z piasku, okład kwaśny i masowanie od samego początku, albo opatrunek do chodzenia, obejmujący stopę, ustawioną pod kątem prostym.

Złamanie rzepki: Okład kwaśny, spokojne ułożenie kończyny. Gdy obrzęk ustąpi zbliżanie odłamków zapomocą opatrunków przylepcowych. Gdy to niepomaga, szew kostny.

VIII. Ważniejsze zwichnięcia.

Zwichnięcie szczęki dolnej: Palce duże układa się na zębach szczęki dolnej, posuwając je aż ku ramieniom wstępującym, resztą obejmuje się brodę. Pierwszymi ciśnie się ku dołowi, podczas gdy resztą palców unosi się brodę ku górze, później ruch ku tyłowi. (Palce duże należy zabezpieczyć przed ugryzieniem).

Zwichnięcie żebra szyjnego: Staje się po za chorym, obejmuje się obiema rękami brodę i opiera się głowę o piersi. Pociągając głowę powoli ku górze, obraca się ją najpierw ku stronie przeciwnej, a potem się ją powoli puszcza.

Zwichnięcie ramienia: I. Metoda Avicenny. Chory siedzi na krześle, lekarz staje po stronie chorej, obejmuje np. przy prawostronnem zwichnięciu, lewą ręką bark od góry, ustala go i ciśnie ku dołowi, palcami ręki prawej ujmuje w pasze główkę i odprowadza ją do panewki. Sposób prosty, daje się bez narkozy przeprowadzić. II. Metoda elewacyjna Mothe'go. Chory leży na materacu na ziemi. Bark chory ustala się od góry (zapomocą zwiniętego prześcieradła), kończynę unosi się zupełnie ku górze, główkę wciska się tymczasem od dołu i wewnątrz do panewki. III. Metoda rotacyjna Schinzingera i Kochera. Po ustaleniu barku zapomocą dwóch zwiniętych prześcieradeł (jedno przez bark ku dołowi, drugie przez łopatkę około klatki piersiowej ponad bark zdrowy), chwyta lekarz jedną ręką za łokieć, drugą za nadgarstek przedramienia kończyny chorej, zgiętego pod kątem prostym i 1) zbliża ramię do klatki piersiowej *(adductio)*, 2) skręca go na zewnątrz dotąd, aż wewnętrzna strona ramienia zwróci się ku przodowi a *tuberculum majus* oprze się o tylny brzeg panewki *(rotatio* na zewnątrz), przy czem pomocnik pociąga silnie ramię ku dołowi i na zewnątrz najlepiej zapomocą pętli założonej na owinięte ręcznikiem ramię *(extensio)*, 3) podnosi skręcone na zewnątrz ramię, ile możności jak najwyżej i skręca go na wewnątrz, przy czem pomocnik wpycha główkę do panewki (*rotatio* na wewnątrz). Narkoza chloroformowa.

Zwichnięcie palca usuwa się przez wyciąganie palca i bezpośrednie wciskanie zwichniętej główki członu.

IX. Ważniejsze operacye.

1. **Tracheotomia** (Znieczulenie sposobem Schleicha). Pod barki wałek. Głowa zgięta ku tyłowi. Cięcie w linii środkowej od dolnego brzegu chrząstki tarczykowej 5 cm. ku dołowi. Po przecięciu skóry przecina się między dwoma pęsetami powięź szyjną w linii białej, dobrze się odznaczającej, rozwiera się brzegi rany haczykami, przecina się poprzecznie *ligamentum suspensorium* gruczoła tarczykowego, spycha się gruczoł ku dołowi, aż się ukażą 3—4 górne pierścienie tchawicy. Asystent wbija ostry haczyk u dolnego brzegu chrząstki pierścieniowej i unosi zapomocą

Zwichnięcie uda.

	Retroglenoidalis		**Praeglenoidalis**		**Supraglen.**	**Infraglenoid.**
Objawy	Rotacya na wewnątz, addukcya, flexya.		Rotacya na zewnątrz abdukcya, flexya.		Rotacya na zewnątrz, addukcya, extensya.	Rotacya na zewnątrz, abdukcya, bardzo wielka flexya.
	Ischiadica. Główka wybadalna **per anum** w **incisura ischadica** objawy ucisku na **ischiadicus,** rotacya znaczna.	**Iliaca.** Rotacya nie wielka, znaczne bardzo skrócenie.	**Suprapubica.** Kończyna skrócona. **Ileo-pectinea, pubica, subspinosa.** Główka wyczuwalna w jednym z tych mi‹jsc.	**Infrapubica.** Kończyna wydłużona. **Obturatoria, perincelis.** Objawy bardzo wybitne.		
Leczenie	Ułożenie nizkie na ziemi na materacu. Ustalenie miednicy przez ucisk na **spinae anter.** Zwiększenie flexyi i addukcyi potem abdukcya i rotacya na zewnątrz.		Ułożenie na brzegu stołu aby można wykonać **hyperextensyę** kończyny abdukowanej i rotowanej na zewnątrz, potem **hyperflexya,** addukcya i rotacya na wewnątrz.		Przez flexyą i rotacyą na wewnątrz zamienia się ją na **luxatio iliaca** i postępuje jak poprzednio.	Jeszcze większą flexyą przez co zamienia się ją na **obturatoria** i odprowadza jak tamtą.

niego tchawicę ku górze, wtedy operator wbija kończysty nożyk w tchawicę przy palcu podtrzymującym gruczoł tarczykowy i przecina pierścienie ku górze. Zanim się usunie nożyk, wprowadza się ostre haczyki lub lepiej rozwieracz, rozwiera się brzegi chrząstek i wprowadza się kaniulę dopiero wtedy, gdy się słyszy swobodny oddech. Przy operacyach czystych zaszywa się brzegi skóry, wprowadza się pod tarczę kaniuli kawałek gazy wyjałowionej, umocowuje się kaniulę na szyi i opatruje się ranę aseptycznie. W razie zakażonej rany tamponuje się ją gazą jodoformową.

Dla czyszczenia wyjmuje się zawsze wewnętrzną rurkę kaniuli.

2. **Herniotomia** (Chloroform lub znieczulenie miejscowe sposobem Schleicha). Cięcie skórne w kierunku największej średnicy guza. Warstwowe (najlepiej między dwoma pęsetami) przecinanie tkanek osłaniających worek przepuklinowy. Po odsłonięciu i wydobyciu na wierzch worka przepuklinowego, uniesienie fałdu jego ściany zapomocą pęset i nacięcie jej, wprowadzenie przez otworek sondy rowkowanej i rozcięcie na niej przedniej ściany worka na dużej przestrzeni, tak, aby się cała jego zawartość należycie odsłoniła. Zbadanie palcem bramy przepuklinowej i rozszerzenie jej zapomocą *herniotomu* (lub zwyczajnego noża gałkowatego), który się wprowadza na płask pod kontrolą palca wskazującego i dopiero na miejscu odwraca się go ostrzem ku zaciskającemu pierścieniowi i nacina zapomocą ucisku wywartego wskazującym palcem. Przy zewnętrznych przepuklinach pachwinowych, robi się nacięcie na zewnątrz i ku górze, przy wewnętrznych ku dołowi, przy udowych przepuklinach na wewnętrz i ku dołowi, mianowicie ku *ligamentum Gimbernati*. Najlepiej jest zrobić kilka płytkich nacięć. Po rozszerzeniu bramy przepuklinowej wyciąga się pętlę jelitową i bada się miejsce zaciśnięte. Gdy pętla jest zdrową, odprowadza się ją do jamy brzusznej, gdy jest obumarłą, wycina się chorą część, a odcinki zeszywa się ze sobą — lub gdy to niemożliwe, wszywa się oba odcinki w ranę tworząc sztuczny odbyt *(anus praeternaturalis)*. Sieć gdy jest zdrowa odprowadza się, gdy jest zwyrodniała obcina się nad założoną podwiązką. Po odprowadzeniu zawartości przepukliny oddziela się worek, podwiązuje się go tuż przy bramie i obcina. Gdy siły chorego pozwalają, można dołączyć radykalną operacyę przepukliny. W tym celu przecina się mięśnie brzucha wzdłuż kanału pachwinowego (nie naruszając otrzewny), przesuwa się odpreparowany sznur nasienny aż do zewnętrznego kąta powstałej przez przecięcie mięśni rany, zeszywa się pod sznurem przecięte mięśnie wraz z powięzią mięśnia skośnego zewnętrznego (Bassini-Postępski), (można powięź zeszyć osobno nad sznurem nasiennym, Bassini), zeszywa się dokładnie bramę przepuklinową (katgutem), a wreszcie zeszywa się skórę, zakładając w dolny kąt rany sączek gdy niema pewności, że się operowało zupełnie bezgnilnie. Opatrunek bezgnilny.

3. **Resectio costae.** Znieczulenie sposobem Schleicha. Cięcie 5—7 cm. długie wzdłuż żebra aż do kości. Po odchyleniu brze-

gów rany odłuszcza się dookoła okostną zapomocą *raspatorium*, podprowadza się pod obnażone z okostny żebro *elevatorium* a na niem ramię nożyc kostnych i przecina się nimi żebro najpierw w jednem, a po przesunięciu w drugiem miejscu. Jeżeli się chce otworzyć opłucną, np. przy otoku ropnym, należy ją naciąć podłużnie w pośrodku rany, wypuścić ropę, założyć sączki, przyszyć je do brzegu rany, lub umocować zapomocą agrafek i założyć opatrunek.

4. **Punctio vesicae.** (Znieczulenie sposobem Schleicha). W przypadkach zatrzymania moczu i niemożliwości odprowadzenia go zapomocą cewników, należy wykonać nakłucie pęcherza. W tym celu po ściśle bezgnilnem przygotowaniu, wkłuwa się silnem pchnięciem trójgraniec w linii środkowej brzucha, 2 cm. ponad spojeniem łonowem (trójgraniec chwyta się w pełną garść, opierając palec wskazujący na kaniuli). Po wyjęciu kolca pozostawia się kaniulę do czasu, aż chory zacznie mocz oddawać cewką, umocowuje się ją odpowiednio, najlepiej zapomocą tasiemek i przylepca, i łączy zapomocą rury gumowej z naczyniem, do którego spływa mocz. Celem uniknięcia rozkładu moczu, wlewa się do naczynia płynu przeciwgnilnego.

5. **Punctio abdominis.** Wykonuje się podobnie jak nakłucie pęcherza. Wybór miejsca zależy od usadowienia płynu. Przy *ascites* robi się nakłucie w dolnej części brzucha i to w linii białej lub na linii prostopadłej, pociągniętej w myśli od *spina ant. sup.* ku łukowi żebrowemu. Celem uniknięcia nagłej *hyperaemii* narządów brzusznych należy: 1) odpuszczać płyn powoli, 2) nie wypuszczać zupełnie płynu, a 3) należy wywierać mierny ucisk na brzuch, najlepiej zapomocą zwiniętego i założonego na brzuch prześcieradła.

X. Ciała obce.

1. **Ciała obce pod skórą** (igły, kawałki szkła itd.). Przygotowanie jak do każdej bezgnilnej operacyi. Na kończyny zakłada się elastyczną opaskę Esmarcha, znieczula się sposobem Schleicha i nacina się wzdłuż wyczuwalnego ciała obcego. Po usunięciu zdejmuje się opaskę Esmarcha, tamuje się ewentualny krwotok i zaszywa się ranę.

2. **Ciała obce z pod paznogci** wyciąga się pęsetami haczykowatemi, a gdy ich nie można wprost uchwycić, wycina się trójkąt z paznogcia.

3. **Pierścienie z obrzękłych palców:** Gdy niema jeszcze ropienia zakłada się na palec silnie uciskającą opaskę, aby usunąć obrzęk; smaruje się następnie palec tłuszczem i ściąga się pierścień. Gdy się to nie uda, lub gdy już jest ropienie, przepiłowuje się pierścień najlepiej zapomocą podprowadzonej pod niego drucianej piłeczki Gigliego.

4. **Ciała obce w oku:** Odwinięcie powieki i przemycie worka spojówkowego wygotowaną wodą, lub usunięcie go łyżeczką Daviela, potem zimne okłady. Z rogówki usuwa się je igiełką, po poprzedniem znieczuleniu kokainą — potem atropina i opatrunek na oko.

5. **Ciała obce w nosie**: Pobudzenie do kichania, a gdy to nie pomaga, wyciągnięcie zapomocą haczykowatej pęsety, zakrzywionego kulociągu, małej ostrej łyżeczki, haczykowato zagiętej sondy. Gdy ciało obce leży bardzo głęboko, można je zepchnąć przy pochylonej ku przodowi głowie do gardła.

6. **Ciała obce w gardle**: Lewą ręką zamyka się nos, palcami prawej ręki wchodzi się do gardła i usuwa się obce ciało.

7. **Ciała obce w krtani**: Gdy grozi uduszenie *tracheotomia* lub *laryngotomia*. Gdy niebezpieczeństwa nagłego niema, pobudzenie do wymiotów, lub wyciąganie zapomocą zagiętych kleszczy krtaniowych, po poprzedniem znieczuleniu kokainą 5—10%.

8. **Ciała obce w gardzieli**: Gdy są lekko strawne, zepchnięcie do żołądka zapomocą sondy, w przeciwnym wypadku należy je wydobyć zapomocą kleszczy gardzielowych, lub odpowiednio zbudowanych narzędzi (Münzenfänger, Grätenfänger).

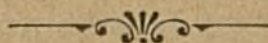
9. **Ciała obce w uchu**: Przestrzykanie ucha wodą lub gliceryną, w razie, gdy są to ciała pęczniejące. Gdy to nie pomaga zapomocą narzędzi, jak łyżeczki usznej, zgiętej szpilki do włosów, zgiętej sondy rowkowanej itd.

XI. Przypadki śmierci pozornej.

1. **Omdlenie z wyczerpania**: (Blada skóra, pokryta zimnym potem, słaby, powierzchowny oddech, małe, ledwo wyczuwalne tętno, szerokie źrenice). Poziome ułożenie chorego, zwolnienie uciskającej odzieży, pryskanie zimnej wody na twarz i klatkę piersiową, wąchanie eteru, octu, podskórnie środki podniecające.

2. **Śmierć pozorna z utopienia**: Usunięcie odzieży utrudniającej oddechanie, usunięcie z ust i nosa piasku i śluzu, usunięcie wody z dróg oddechowych zapomocą odpowiedniego ułożenia chorego (głowa i klatka piersiowa na dół, tułów do góry), otwarcie ust, wyciągnięcie języka i ułożenie głowy na bok, sztuczne oddechanie. Gdy oddech wróci, ogrzewanie ciała przez nacieranie i ciepłe okłady, wreszcie środki podniecające podskórnie.

3. **Śmierć pozorna z uduszenia**: Usunięcie przyczyny, świeże powietrze, wdychiwanie tlenu, wąchanie salmiaku, eteru, octu, nacieranie skóry, faradyzacya *nervi phrenici*, sztuczne oddechanie.

Otrucia

z oznaczeniem przybliżonej dawki zabójczej, objawów i sposobów leczenia.

Aconitinum. (Tojad). Zawiera akonitynę (najw. w korzeniu), najjadowitszą z wszystkich alkaloidów *Objawy:* pieczenie w ustach, mocno szczypiący smak rzodkwi z następowem znieczuleniem języka, ból piekący wzdłuż przełyku i żołądka. Ślinotok, pragnienie, wymioty. Mrowienie i drętwienie członków, porażenie dolnych kończyn. Uczucie zimna, zimne poty, kolka, rzadko biegunka. Lęk, zawroty i ból głowy, amblyopia i głuchota, źrenice zwykle rozszerzone. Tętno drobne i zwolnione do 40, arytmia. Oddech ciężki powierzchowny. Drgawki. Świadomość często utrzymana. Przebieg czasem bardzo szybki, pół do kilka godzin. Śmierć z porażenia ośrodków oddechowych lub zupełne wyzdrowienie. *Leczenie:* (środki wymiotne?). Przepłukanie żołądka, sztuczne oddechanie. Nadto Acid. tannici 2% co 5 minut łyżkę. Pigułki lodowe. Względnie najstalszy preparat aconitinum crist. Duquesnel. **Dos. letal. = 0·003.**

Acid. carbolic. C_6H_5 OH. U chirurgów zdarzały się zatrucia chron. — dziś rzadko, — Dos. tox. = 1—10 gr. — **Dos. letal. = 10 gr.** Zatrucia podostre wskutek okładów i opatrunków karbolowych dłuższy czas stosowanych objawiają się odurzeniem, nudnością, wymiotami, często mumifikacya członków np. palców pod opatrunkiem karbolowym. Skóra chłodna, lepki pot. Mocz okazuje zabarwienie zielonawe, które na powietrzu brunatnieje. Reakcya chlorkiem baru okazuje zmniejszenie siarkanów. *Leczenie:* usunąć przyczynę. — Zatrucie ostre po wypiciu silnego roztworu lub zgęszczonego karbolu. *Objawy:* piekący ból w ustach, gardle, przełyku i żołądku: zbielenie błony śluz, wymiociny białe, śluzowe, zdradzają zapach karbolu. Zawroty głowy, szum w uszach, bladość twarzy, zwężenie źrenic, utrata przytomności, oddech nieregularny, osłabienie tętna, zapad, śpiączka. *Leczenie:* Emetica. Przepłukanie żołądka wodą wapienną. Wewnętrznie: Calcaria saccharata w roztworze zgęszczonym (Huseman). Sól glauberska, (do injekcyj podskórnych), mleko, kleiki, excitantia, sztuczne oddechanie. To samo tyczy się kreozotu, kreoliny, lysolu i t. p.

Acid. hydrochloric. — HCl. — **Dos. letal. = 10 — 20 gr.** *Objawy* zależne od ilości i zgęszczenia. Skóry nie nadżera, tylko dermatitis. Na błonie śluz. tworzy czasem nekrotyczne strupy mogące imitować błony dyfterytyczne. Stomatitis. Silne palenie gardła i przełyku, gastroenteritis. Wymiociny żółte, brunatne zwykle z krwią, silnie kwaśne. Zawroty głowy, drgawki, zapad. Śmierć w ciągu doby lub nephritis.

Leczenie: Zimne mleko, dużo płynów, woda białkowa lub mydlana. Magnesia usta in aqua, a z konieczności kreda lub soda ostrożnie w małych ilościach. Pompa żoł. tam, gdzie nie ma obawy perforacyi. Później przeciw bólom narkotyk. Środki osłaniające jak kleiki, guma. Lód. W razie zapadu excitantia.

Acid. hydrocyanicum (kwas pruski CNH), **Sinek potasu, Aq. laurocerasi** (= 0·1% CNH), gorzkie migdały. Czasem w likierach. **Dos. letal.** = **0,06 gr.** = **1 kropla.** Cyankali = 0,25 jeżeli nierozłożony. 50—60 migdałów g. Połączenia podwójne z żelazem nietrujące. *Objawy:* Dawka zabójcza po 2—5 minutach powala o ziemię, krzyk, ból głowy, utrata świadomości. Kurcz oddechowy, wydech ciężki, przedłużony. Gałki oczne wytrzeszczone, lśniące. Czasem brak drgawek. Źrenice szerokie. Śmierć w kilku minutach z porażenia oddechania. Plamy pośmiertne i krew jasno czerwone. Gdy dawka nie wystarczająca objawy szybko ustępują. Sinek potasu działa nadto żrąco na bł. śluz. żołądka. *Leczenie:* Pobudzić do wymiotów, w początkach sonda żołądkowa. Sztuczne oddechanie. Excitantia podskórnie. Zlewania zimne w ciepłej kąpieli. Venesectio z transfuzyą krwi.

Acid. nitricum. HNO_3. — **Dos. letal.** = **8—15 gr.** — Działa żrąco analogicznie jak HCl., lecz silniej. Znekrotyzowana bł. śluz. warg, jamy ust etc. tworzy, charakterystyczne cytrynowo żółte lub brunatne strupy. Śmierć przeważnie już w I. lub II. dobie. *Leczenie* ma na celu przedewszystkiem szybko rozcieńczyć kwas i zneutralizować. Zobacz wyżej Acid. hydrochl. — W razie obrzęku głośni tracheotomia.

Acid. oxalicum. Kw. szczawiowy. $C_2H_2O_2$ — **Dos. letal.** = **4·0—40·0** Objawy: smak bardzo kwaśny z następowem paleniem. W gardle uczucie dławienia. Piekący ból w żołądku, wymioty. Ogromne osłabienie, omdlenie, śpiączka, Bladość lub sinica powłok. Ciepłota ciała obniża się, oddechy płytkie. Mrowienie kończyn, bóle ciągnące w lędźwiach, drgawki, biegunka krwawa. Moczu skąpo, w nim kryształki szczawianu wapn. cukier i białko. Czasem anuria. Śmierć w kilka godzin lub dni z porażenia serca, uraemii. *Leczenie:* przedewszystkiem przetwory wapienne, Aqua calcis co 10 minut szklankę kilka razy. Kreda, Calcaria saccharata, Magnesia usta. Symptomatycznie lodowe pigułki, narkotyk, gorczyczniki. Przeciw anuryi diuretica i diaphoretica. — Excintantia.

Acid. picronitricum. Dawki **powyżej 2 gr.** mogą spowodować śmierć. Smak gorzki. Rozkłada ciałka krwi. Gastroenteritis. Wymiociny żółte. Zabarwienie żółte skóry i spojówek. Mocz żółty lub czerwony. Zajęcie sensorium. Kurcze. Nephritis — *Leczenie:* Przepłukanie żołądka, ol. ricini, sól glauberska. Mocna kawa. W cięższych przypadkach hypodermoklizy, infuzye soli kuchennej, transfuzya krwi.

Acid. sulfuricum. H_2SO_4. — **Dos. letal.** = na próżny żołądek **4 gr.** zgęszczonego kwasu. — *Leczenie* jak przy Acid. nitric. — Nie używać pompy żołądkowej! — Tracheotomia.

Aether sulfur. — Wypity w większej ilości może spowodować uduszenie z wzdęcia, pęknięcie żołądka lub przepony. Używany długi czas jako napój sprowadza zatrucie chroniczne podobne jak w alkoholizmie. Wdechiwany działa na ośrodki kory mózgowej i rdzenia przedłużonego powolniej i łagodniej niż chloroform (porównaj), podniecenie dłuższe, narkoza słabsza. Ślinotok. — Początkowo zaczerwienienie twarzy, tętno silniejsze i szybsze — oziębienie ciała większe niż po chloroformie. Odruch rogówkowy zwykle się utrzymuje. — Grożącym objawem jest ustawanie oddechu. Śmierć następuje z porażenia oddechania a następowo serca. Nagłe porażenie serca (syncope) rzadsze niż po chloroformie, częstsze natomiast następowe pneumonie). — *Leczenie:* Sztuczne oddechanie na wolnem powietrzu ułożywszy chorego (skośnie z obniżoną głową, zbryzganie piersi zimną wodą, faradyzowanie nerwów przeponowych a skoro nastaną oddechy amoniak do wąchania. Injekcya strychniny (0·002), — Tracheotomia, wdmuchiwanie kateterem tlenu.

Alkalia. Ług potasowy, sodowy i węglany tychże. Mydło potasowe i amoniak. — **Dos. letal.** zgęszcz. roztworu **Na OH.** i **K OH** powyżej **5 gr.** — a potażu $K_2\ CO_3$ = mniej więcej **15 gr.** — Działanie żrące szybkie i głębokie, nadto potas osłabia akcyę serca. Smak obrzydliwy, ługowaty, okropnie palący skłania odruchowo do wyplucia. Bł. śluz. ust zniszczona. Jeżeli połknięty palenie w przełyku i żołądku, dławienie. Wymioty gwałtowne mazistą szarą treścią lub brunatną, alkaliczną. Wielkie pragnienie, trudność połykania. Przytomność często utrzymuje się. Wzdęcie brzucha, kolka, czasem biegunka i drgawki niestałe. Zapad. Mocz alkaliczny. Śmierć w pierwszych 3 dniach lub po tygodniach wskutek następstw (strictura cardiae et pylori). — *Leczenie:* Nie sondować lecz neutralizować kwaskami! Ocet, kwas cytrynowy rozcieńczony. Dużo płynów, mleko, kleiki. Pigułki lodowe. Opium lub injectio Morphii. Przeciw zapadowi excitantia, lewatywa z wina. Odżywcze lewatywy. — Gdy obrzęk głośni tracheotomia. — Później leczenie chirurgiczne.

Ammonia pura liquida. — Podobnie jak inne Alkalia (zobacz), nadto dyspnoe, oedema glottidis, salivatio. Gaz NH_3 silnie drażni spojówki i przewód oddechowy, pobudza do kaszlu. Bronchitis acuta lub pseudocrouposa, oedema pulmonum. — Zapad i śmierć szybko, czasem po kilku minutach lub godzinach; w następnym dniu rokowanie dość dobre. — **Dos. letal.** =**4·0—40·0** Śmiertelność = mniej więcej 50%. — *Leczenie* zobacz Alkalia.

Alkohol. — **Dos. letal.** trudna do oznaczenia mniej więcej **150—300** gr. czystego alkoholu. U dzieci = 60—100 gr. Objawy ostrego zatrucia: palenie w ustach i żołądku, krótki okres podniecenia, zaczerwienienie twarzy, błyszczące oczy, nastrzykanie spojówek, źrenice zwężone, tętno przyspieszone, woń wyskoku z ust. — Depressya, utrata przytomności, bezwładność, oddech powolny, ciężki, charczący. Tętno zwolnione, małe. Znaczna bladość, skóra zimnym lepkim potem

pokryta, źrenice rozszerzone, zniesienie odruchów, oddawanie bezwiedne kału, drgawki toniczne i kloniczne, trismus. Śmierć po 1 lub kilku godzinach albo po długim śnie wyzdrowienie. — *Leczenie:* Przepłukanie żołądka. U krwistych i tęgich zapobiedz udarowi przez upust krwi, wzniesienie głowy i zimne okłady na głowę a gorące na kończyny, gorczycznik na łydki i kark, lewatywy z octu (1:4). W razie zapadu injectio ol. camphor. a jeżeli połykać może 10 kropel Liq. Ammonii caustic. lub anisati na ¼ szklanki herbaty, czarna kawa. W razie potrzeby sztuczne oddechanie, wyciągnięcie języka, faradyzacya n. phrenici. — Alcoholismus chronicus zob. podręcznik terapeut.

Amylium nitrosum — $C_5 H_{11} O. NO$. — **Dos. let.** dla człowieka **nieznana**. — Zmiany we krwi (Methemgl.). — Poraża centra wasomotoryczne. Działa szybciej niż Nitroglyc. Nagłe rozszerzenie naczyń, uczucie tętnienia karotyd i gorąca twarzy, zawroty i ból głowy, lęk, bicie serca, rozszerzenie źrenic, omdlenie. Wymiociny mają zapach jabłek. — *Leczenie* patrz nitrobenzol. Nadto polecano injekcye Ergotini.

Anilinum (amidobenzol) $C_6 H_4 NH_2$ — **Dos. letal.** dotychczas niestwierdzona mniej więcej **powyżej 10 gr.** — W większej ilości połknięta lub w postaci pary wdechnięta (w fabrykach) powoduje ból głowy i zawroty, osłabienie, chód zataczający nudności, omdlenie. Zmiany we krwi (Methemgl.) Znaczna sinica skóry, dyspnoe. Wydech o zapachu aniliny. Tętno przyspieszone, drobne, potem zwolnione, zapad. Drgawki rzadko. Mocz brunatno czerwony. W cięższych zatruciach śmierć. Farby anilinowe dla ustroju przeważnie obojętne o ile nie zanieczyszczone arszenikiem. *Leczenie:* zobacz Nitrobenzol, nadto sól glauberska, wdechania tlenu lub przynajmniej czystego powietrza.

Antymonu połączenia. Tartarus Stibiatus. Dos. let. trudno oznaczyć z powodu wymiotów i indywidualizmu. U dzieci już czasem 0·10 działa zabójczo. Działanie podobne jak Arsenu lecz słabsze. *Objawy:* Ból w ustach, przełyku i żołądku, smak metaliczny, nudności salivatio, nieustające wymioty i wszelkie objawy cholerycznе (zob. arsen). *Leczenie:* Po przepłukaniu żołądka tannina i znów przepłukanie lub purgans. Zresztą symptomatycznie: pigułki lodowe, morfina, excitantia.

Argent. nitr. — $Ag. NO_3$ — **dos. letal.** duża, **trudno oznaczyć** Śmierć prawie nigdy, gdyż zapobiegają temu wymioty. *Objawy:* Nadżarcia bł. śluz. powierzchowne, strup biały. Ból piekący. Gastroenteritis. Wymiociny białe ciemnieją na świetle. Zawroty głowy, zapad. *Leczenie:* Środki wymiotne zwykle zbyteczne więc mleko, przepłukanie obfite żołądka wodą słoną lub białkową. Zresztą symptomatycznie.

Arsen. Najzwyklejsze połączenia: Surowy arsen metaliczny (Cobaltum v. ziemia angielska) używany jako trutka na muchy. Bezwodnik kwasu arsenawego $As_2 O_3$ czyli arszenik biały. Sol. arsen. Fovleri, roztwór arseninu potasowego, zawiera 1% $As_2 O_3$. Sol. arsen. Pearsoni, arsenian sodowy

1:600 aq. Zieleń Scheelego i schweinfurtska, arsenin względnie octo arsenin miedziowy. Wiele barwików anilinowych zawiera arsen jako zanieczyszczenie fabryczne, ztąd As w tapetach i materyach na ubrania nietylko zielonych. **Dos. letal.** As_2O_3 = **około 0·10 gr.** Dos. toxica = mniej więcej 0,01 gr. — Otrucie ostre objawia się po ½—1 godziny w rozmaitej postaci.: I. postać (na czczy żołądek) Arsenicismus gastrointestinalis podobny do cholery azyatyckiej lub zatrucia grzybami. Nudności, wymioty (corpus delicti), boleści w żołądku i brzuchu, biegunka gwałtowna, stolce krwawe obrzydliwie cuchnące, później wodniste albo odrazu ryżowe. Rysy zaostrzone. Pragnienie. Tętno szybkie, drobne, czasem sinica, zapad. Już po 12 godzinach śmierć albo pozorna poprawa, potem dreszcz, osutka płonicza, stranguria (w moczu arsen) zapad i śmierć 4.—8. dnia. II. postać (na pełny żołądek) Ars. cerebrospinalis: zawroty i ból głowy, ból w kończynach, niedowład., parestezye, nagły zapad bez objawów jelitowych, sinica, coma, czasem drgawki i szybko śmierć (6—8 godzin). Rokowanie gorsze niż w I.-szym. — III. Postać mieszana. Częsta. IV. Na skórę i bł. śluz. pochwy stosowany (pasta) tworzy w miejscu bolesne owrzodzenia a stąd zresorbowany daje objawy powyższe. — *Leczenie:* Jeżeli wymioty słabe ½ — 1 Pravaza Apomorphini 1% lub pulv. Ipecac. 1,00 naraz a nigdy Tart. stib! Przepłukać żołądek dokładnie! (Nie podawać kwasów). Potem dopiero Antidotum Arsenici albi: Rp. Magn. hydrooxyd.. recenter parati in Aqua. Dtur. 200, gr. DS. zażyć ⅓ część naraz a resztę co 10 minut łyżkę. — Później ol. ricini i diuretica. Leczenie symptomatyczne. — Śmiertelność w ogóle mniejsza niż 50%.

Atropinum. Belladona. Hyoscyamus, Datura Str. Dos. toxica = 0·01 gr. — **Dos. letal.** = **0·10 gr.** Dla dziecka kilka jagód Belladony, lub kilkanaście nasion Datury. Odwar z kilku gramów liści. Śmiertelność względnie mała = 10%. — *Objawy* występują szybko. Po kilku minutach suchość w ustach i drapanie w gardle, niemożność połykania. (Po jagodach nudności i wymioty). Zaczerwienienie i obrzmienie twarzy, tętno przyspieszone do 130, (porażenie N. vagi), silne tętnienie karodyt. Skóra sucha, szkarłatna, uczucie gorąca. — Rozszerzenie źrenic, zaburzenia wzrokowe. Zawroty i ból głowy, złudzenia i omamy. Szał. Trismus. Później sopor lub coma. Śmierć w ciągu 12 godzin lub rokowanie quoad vitam dobre. — Objawy ustępują zwolna po kilku dniach. *Leczenie:* środki wymiotne. Przepłukanie żołądka odwarem garbnikowym. Laxans. Acid. tanic. 20% co 5 minut łyżkę. Zimne okłady na głowę. Gdy szał injectio Morphii. Rp. Pilocarpini 0·05, Aq. dest. 5·00 co kwadrans injectio Pravaza, aż się język zwilży.

Brom. W postaci pary wywołuje conjunctivitis, rhinitis, salivatio, strasznie męczący kaszel, spasmus glottidis, bronchitis a nawet pneumonia. — Zawroty i ból głowy, odurzenie. Zażyty wewn. silne zapalenie dróg pokarmowych.

zapad i rychła śmierć. Sole bromowe obniżają czynność systemu nerwowego, stupor, osutka krostkowa. *Leczenie:* czyste powietrze, sztuczne oddechanie, amoniak do wdechania. Wewnętrznie klej krochmalny, woda białkowa. Ciepłe kąpiele.

Camphora. **Dos. tox. = 1,00—2,00 gr.** Rozdrażnienie, popęd do ruchów, gonitwa myśli, drżenie, zaczerwienienie twarzy, utrata świadomości, wymioty, drgawki, czasem szał. *Leczenie:* środki wymiotne, zlewanie zimną wodą.

Cantharidin (bezwodnik kw. kantarydowego). **Dos. let. po nad 0,01 gr.**

Cantharides (Lytta vesicatoria, Mylabris Cichorei) **Dos. letal. pulveris Cant. około 2 gr.** — tincturae C. 30, gr.; Emplastri Canth. 15, gr. — *Objawy:* Palenie języka, przełyku, żołądka, ślinotok, wymioty, pęcherze na bł. śluz. Biegunka niestale, parcie. W okolicy nerek ból, parcie na mocz, ilość moczu mała, mętny, zawiera białko, wałeczki przybłonkowe, — palenie w cewce, bolesne erekcye. U ciężarnych abortus. Ból głowy, zwolnienie tętna, obrzęk twarzy, rozszerzenie źrenic. Coma. *Leczenie:* nie podawać tłuszczów ani napojów wyskokowych!! Przepłukanie żołądka lub środek wymiotny, kleiki, mixt. gummosa, lód, bańki w okolicy lędźwiowej, kąpiele ciepłe, opium.

Chinin — **Dos. letal. około 8, gr.** — Dos. tox. 1 — 1·50 gr. *Objawy:* Wymioty, ból brzucha, szum w uszach, odurzenie, głuchota i ślepota, halucynacye, ogromne osłabienie, morzysko, śpiączka, tętno zwolnione, ciało chłodne, sinica, czasem abortus. Śmierć z porażenia serca. *Leczenie:* środek wymiotny, przepłukanie żołądka, tannina, excitantia.

Chlor, działa podobnie jak brom (zobacz) lecz silniej, haemoptoe, dyspnoe, sinica. Gaz wdechnięty naraz w dużej ilości sprowadza nagłą śmierć. Zatrucia fabryczne. *Leczenie* zobacz Brom. Wziewania pary wodnej, narkotyk. U osób wystawionych na działanie chloru, zapobiegawczo wdychiwanie pary alkoholu, rozlanego n. p. na chustce.

Chloralum hydratum — **Dos. letal. = 5,00—10,00 gr.** Silniejsze roczczyny drażnią i nadżerają błonę śluzową. Smak drapiący, palenie wzdłuż przełyku i żołądka, czasem wymioty. Upośledzenie czucia, sen, który przechodzi w coma. Oddech ciężki. Oziębienie ciała, osłabienie serca, sinica, czasem nagle śmierć z porażenia serca. *Leczenie:* emetica, przepłukanie żołądka, sztuczne oddechanie. Środki drażniące skórę, excitantia, injectio Atropini 0,0005 gr.

Chloroformium. $CHCl_3$ — *Wypity* w większej ilości powoduje gwałtowne piekące bóle w przełyku i żołądku krótkie podniecenie, długi sen, wydech zdradza zapach właściwy. Często śmierć. **Dos. letal. = 40 gramów.** *Wdechiwany* sprowadza często kurcze oddechowe, nudności, potem podniecenie, niekiedy szałowe z chwilowem zaczerwienieniem i zasinieniem twarzy, szum w uszach, mrowienie wreszcie znieczulenie, zniesienie odruchów i napięcia mięśniowego. Głęboki sen, źrenice zwężone. Zaczerwie-

nienie twarzy ustąpiło, oddechy regularne, tętno zwolnione, parcie krwi niższe, ciepłota ciała obniża się. Czasem asphyxia wskutek opadnięcia języka. — **Dos. letal.** rozmaita, nawet 100 gr. wdechiwano bez szkody, wyjątkowo już po 2 gramach syncope i nagła śmierć z porażenia serca. — *Objawy groźne:* zasinienie ust i twarzy (asphyxia), — albo woskowa bladość, tętno małe, przepuszczające lub niewyczuwalne, oddechy zbyt powierzchowne, źrenice silnie zwężone następnie ad maximum rozszerzone, akcya serca ustaje. *Leczenie:* Ważniejszem jest zapobieganie, należy więc przed rozpoczęciem narkozy zbadać serce i płuca, dbać o czystość i dobroć chloroformu i przestrzegać przepisów techniki narkotyzowania. Zalecają na 10 minut przed rozpoczęciem narkotyzowania injekcyę morfiny i atropiny. — W razie asphyxii wyciągnąć język, obniżyć głowę i pierś, sztuczne oddechanie połączone z massagem serca i t. d. zob. Aether. W razie zakrztuszenia się wymiocinami wyssać cewnikiem elastycznym.

Cocainum. — **Dos. letal. 1, gr.**, wyjątkowo znacznie mniejsza (indywidualizm). *Objawy:* tętno szybsze, kołatanie serca, mrowienie w palcach, bladość, zimny pot, suchość w ustach, miganie przed oczyma, omdlenie, rozdrażnienie umysłu, rozszerzenie źrenic, potem depresya, tętno zwolnione, zapad. *Leczenie:* wdychanie amylnitritu, morphium, goreczycznik na serce, sztuczne oddechanie.

Coffeinum. Dos. tox. = 0,30 gr. — 0,50 gr. Dos. letal. = ?. — *Objawy:* niepokój i rozdrażnienie, szum w uszach, zawrót głowy, odurzenie, drzączka, stężenie mięśni. Tętno szybkie nieregularne, kołatanie serca, niekiedy drgawki czasem nawet śmierć z porażenia serca. *Leczenie:* środki wymiotne lub przepłukanie żołądka, wdychanie Amylium nitrosum. Środki drażniące skórę, sztuczne oddychanie, morfium.

Colchicinum. Dos. letal. = 0,04—0,06 gr. Wszystkie części rośliny (Colchicum autumnale) są trujące szczególnie nasiona Ziemiowita jako odwar. *Objawy* zwykle dopiero po 2—3 godzinach. Palenie w całym przewodzie pokarmowym, pragnienie, wymioty, biegunka. Trwoga, zawroty, majaczenie, duszność. Świadomość czasem zupełna. Znieczulenia z niedowładem wstępującym, czasem szybki zapad. Drgawki. Przebieg zwykle długi, polepszenia, naprzemian z pogorszeniem. Śmiertelność = ± 50%. — Śmierć z porażenia oddechania. *Leczenie:* Emetica zwykle zbyteczne, raczej lodowe pigułki, odwary garbnikowe. Rp. Acidi tannici 5,00 + Extr. Opii aquosi 0,20 + Aq. dest. 200,00 DS. Co 5 minut łyżkę. — W zapadzie excitantia. Sztuczne oddechanie.

Coniinum. — **Dos. tox. = 0,05 gr.** — **Dos. let. = 0,15 gr.** Alkaloid płynny, gryzący, w wszystkich częściach Szczwołu (Conium macul.), najwięcej w nasionach (0·7%). *Objawy:* Wkrótce po zażyciu palenie w ustach, drapanie w gardle, salivatio, wymioty, rozszerzenie źrenic, senność, zawroty głowy, w łydkach niedowład. i porażenie, tętno przyspieszone (poraż. N. vagi), porażenie kończyn dolnych, potem

górnych, wreszcie mięśni oddechowych i śmierć z uduszenia (podobnie jak curare). *Leczenie:* Emetica. Acid. tannici 2% co 5 minut łyżkę. Excitantia. Świeże powietrze i sztuczne oddechanie.

Cuprum. C. aceticum (grynszpan). C. sulf. — **Dos. letal.** = ∸ **10,00 gr. Dla dzieci** = ∸ **1·50 gr.** *Objawy:* W słabym roz-czynie smak ściągający, metaliczny, nudności, wymioty zieloną treścią, biegunka krwawa potem czarna. Morzysko. Przypadłości nerwowe, zawrót i ból głowy, znieczulenia, drgawki i zapad, sprowadzający czasem szybko śmierć. *Leczenie:* Przepłukanie żołądka słabym roztczynem kalii ferrocyanati lub przynajmniej wodą. Mleko, woda białkowa, cukier. — Magn. ustae.

Digitalis purpurea. — **Dos. letal. Trae. d. 25 gr.** — Infus. e folior. 2,50 gr. — Extr. D. 1,20 gr. — Digitalin 0,01. — *Objawy:* Ból głowy, nudności, wymioty uporczywe, biegunka. Tętno pełne, zwolnione 40—30 na minutę (podrażn. N. vagi), amblyopia, szum w uszach, rozdrażnienie, nawet delirium. Później tętno przyspiesza się (poraż. N. vagi). małe, nieregularne. Omdlenie, oziębienie ciała, lepki pot. Coma. *Leczenie:* tannina, czarna kawa z rumem lub koniakiem, injectio ol. camph. Przeciw wymiotom lód, morfina. Przeciw oziębieniu ciepłe okłady.

Ergotinum, cornutinum zob. Secale, sporysz.

Gazy kloaczne p. siarkowodór.

Gaz świetlny p. tlenek węgla.

Grzyby trujące. Amanita phalloides (i pokrewne) podobna do Bedłki pieczarki, sprowadza tożsame objawy co i Helvella podobna do jadalnego smardza (Morchella), który w stanie surowym ma być też czasem trującym. — *Objawy:* Po kilku (do 24) godzinach nudności, wymioty, biegunka śluzowa lub krwawa, gwałtowne boleści brzucha, tętno małe, skóra zimna, miganie przed oczyma, mydriasis, mdłości, uczucie lęku, sopor, zapad, czasem delirium, drgawki i śmierć. Często żółtaczka, haemoglobinuria. — Śmiertelność 75%. — W zatruciu **muchomorem** (Am. muscaria) przeważają często objawy nerwowo-mózgowe, odurzenie, rozdrażnienie, szał, drgawki epileptyczne. Źrenice rzadko zwężone (muscarin), zwykle rozszerzone (cholin), sekrecya czasem wzmożona. Przebieg szybszy. *Leczenie:* zapobiegawczo przed smarzeniem grzyby sparzyć wrzącą wodą lub octem i wyciąg ten odlać. Przepłukanie żołądka, purgans, acid. tannic. 2% co 5 minut łyżkę. Excitantia, diuretica. Jeżeli przyczyną muchomor nadto atropinę 0,0005. —

Helleborus virid. foetid. i niger. Ciemiernik. Folia et radix. **Dos. letal. Extracti 2,00, Decocti 30 gr.** — Piekący ból i obrzęk języka, salivatio, silne przypadłości żołądkowo jelitowe, odurzenie, rozdrażnienie, drgawki i sopor. Źrenice często rozszerzone. Tętno z początku zwolnione później bardzo szybkie i drobne. Oddechy zwolnione i słabe. Śmierć wśród zapadu. *Leczenie:* usunąć resztki trucizny z przewodu pokarmowego, zresztą postępować jak przy digitalis (zob.)

Hydrarg. bichlor corros. — Sublimat. — **Dos. let. = 0,50 gr.** Przy połykaniu smak ściągający, metaliczny i ból palący w ustach, gardle a szczególnie w żołądku; wymioty treścią białawo-śluzową, często z domieszką krwi, potem okropny ból brzucha, biegunka wodnista, często krwawa z parciem, utrzymująca się długo. W stolcach strzępy nekrotyczne błony śluzowej i krew jak w czerwonce. Zapad, anuria lub oliguria, w moczu białko. Śmierć w ciągu 3 dni lub później a wtedy dołączają się nowe objawy: ptyalismus merc. foetor ex ore, obrzęk ślinianek, stomatitis et gingivitis ulcerosa. — *Leczenie:* woda białkowa i mleko! Jeżeli wymioty niedostateczne wstrzyknąć apomorfinę lub pobudzać mechanicznie do wymiotów, a nie sondować ani też nie podawać soli. — Lód, narkotyk. Lawatywy z wody, czopki z makowcem. Płukanie gardła kalio chlorico, etc.

Jad żmij i innych gadów. — *Objawy miejscowe:* po ukąszeniu niektórych gadów w miejscu ukąszenia tylko 2 kłóte rany, po innych nadto zaczerwienienie, obrzęk otoczenia a czasem i całej kończyny, który później sinieje i ziębnie, czucie miejscowo upośledzone. *Objawy ogólne:* trwoga, drzenie, nudności i mdłości, ból i zawrót głowy, znaczne osłabienie mięśniowe, oddechanie utrudnione, zapad. Rzadko biegunka. Skłonność do krwotoków. — Śmierć wśród drgawek lub też wyzdrowienie powolne. — *Leczenie:* podwiązać kończynę powyżej ran, a te wyciąć z najbliższem otoczeniem lub wypalić żelazem. Wstrzykiwania miąższowe do rany $1^0/_0$ kali hypermang. lub sublimatu. Przepłukiwanie żołądka. Wewnętrznie alkoholica w dużej ilości, kamfora. — Diaphoretica. W Australii wstrzykują strychninę. — Sztuczne oddechanie.

Jod. Zatrucie ostre po solach jodowych rzadkie, częste po jodynie wypitej przypadkowo lub wstrzykniętej do jam ciała. *Objawy:* gastroenteritis czasem bardzo gwałtowna, wymiociny brunatne zawierają niebiesko zabarwione resztki potraw mącznych. Szybko zapad, anuria, coma i śmierć. W przypadkach łagodniejszych nadto obrzmienie ślinianek, salivatio, coryza, zaczerwienienie twarzy, ból głowy, osutki na skórze. Również **Jodoform** wessany z powierzchni ran może wywołać podobne objawy, w przypadkach cięższych często psychozy. *Leczenie:* przepłukanie żołądka kleikami lub wodą białkową, magnezya, zresztą leczenie symptomatyczne, lód, środki podniecające i nasenne. Później roborantia, chinin.

Kalium chloricum. — $KClO_3$ — Wytwarza we krwi Methemogl. **Dos. letal. = 10 — 30, gr.** — U dzieci = 4, gr. pro dosi. Po dużej dawce (30, gr.) zatrucie bardzo ostre, śmierć po kilku godzinach wskutek rozkładu krwi i wewnętrznego uduszenia. *Objawy:* gwałtowne wymioty, biegunka, zapad, coma, usta i paznokcie bardzo sine, śmierć. Po dawkach mniejszych (10, gr.) zatrucie podostre. *Objawy:* przypadłości żołądkowo-jelitowe, ból głowy, zabarwienie skóry żółtaczkowe z sinawo-ciemnymi plamami, bolesność w podżebrzach, powiększenie śledziony i wątroby, ból w okolicy nerek,

duszność. Moczu skąpo, mętny, brunatny, lub czarny, zawiera białko, rozpadłe ciałka krwi, wałeczki, methemogl. i haematynę. — Anuria z zaczopowania kanalików, śmierć wśród objawów uraemii. — Krew czekoladowa, płynna. — *Leczenie:* wcześnie przepłukać żołądek, nie podawać kwasów natomiast płyny słabo alkaliczne, środki napotne i moczopędne, Venesectio z transfuzyą krwi odwłóknionej lub influzya 0·6% NaCl. — Excitantia.

Morphium. Dos. letal. = ± 0·10—0·40 gr. — U oseskow może kilka miligr. wystarczyć. — *Objawy* występują po injekcyi morf. w 5—10 minut, po zażyciu w pół godziny, po makowcu później. Smak gorzki, uczucie ciepła w skórze, zaczerwienienie i świąd, czasem pot obfity. Tętno trochę szybsze. Znużenie, ciężkość głowy, senność, sen lekki z utrzymaniem odruchów przechodzi w sopor i coma. Źrenice silnie zwężone nie oddziaływują. Oddechy bardzo zwolnione, tętno miękkie coraz wolniejsze, ledwie wyczuwalne, obrzęk płuc i śmierć z porażenia oddechania w 6—8 godzin. W agonii czasem rozszerzają się źrenice (CO_2). *Leczenie:* Morfina wydziela się do żołądka więc częste przepłukiwanie tegoż wodą lub odwarem garbnikowym. Tannina. Sztuczne oddechanie. Excitantia. Ogrzewanie ciała. Injekcye Atropiny 0·2 miligr. co pół godziny.

Nicotinum. zobacz Tytoń.

Nitrobenzol ($C_6H_5NO_2$), olejek Mirbany. Dos. letal. = 20 kropel — 15, gr. — W niektórych perfumach i likierach. Zmienia skład krwi (Methemogl.). — *Objawy:* w pół godziny po zażyciu lub wdechnięciu par sinawo szare zabarwienie twarzy, pot, nudności, wymioty, boleści brzucha, biegunka. Zapad, Wymiociny, mocz i powietrze wydechane mają zapach migdałowy. Sensorium zajęte, coma. Czasem kurcze, Źrenice rozszerzone. W moczu ciało redukujące. Śmierć (± 30%), po kilku lub kilkunastu godzinach lub też polepszenie po dłuższym śnie i wyzdrowienie. *Leczenie:* przepłukanie żołądka, purgantia nieoleiste! Nie podawać wyskoku ani mleka! Zimne zlewania, sztuczne oddechanie Transfuzye krwi odwł. Infuzye 0·6% NaCl. — Coffein podskórnie. Czarna kawa.

Nitroglycerinum (trinitroglyc.). — Glonoinum. $C_3H_5(ONO_2)_3$. Dos. letal. = kilka do 20 kropel. Działa podobnie jak Nitrobenzol, i Amylium nitros. lecz powolniej. *Objawy:* palenie w gardle, okropny ból głowy, zaczerwienienie twarzy, pot, nudności wymioty, zawroty głowy, utrata przytomności, osłabienie mięśniowe. Oddechy z początku przyspieszone potem zwolnione, ciężkie. Coma, sinica. *Leczenie* patrz Nitrobenzol.

Opium zawiera 10—15% morfiny, Extr. opii = 17—20% morf. — Tinct. opii simpl. = 1% morf. Intoxitatio zobacz Morphium.

Petroleum. Oleum petrae. Dobra nafta nie jest trująca, podłe gatunki nieczyste sprowadzały śmierć. — *Objawy:* zaburzenia żołądkowo-jelitowe, ból głowy, utrata przytomności, zapad. *Leczenie:* emetica lub przepłukanie żołądka. Sztuczne oddechanie, środki podniecające.

Phosphorus. Główki zapałek siarkowych = 6—7% Phosph. Paczka = mniej więcej 0,05 Ph. **Dos. letal. 0,05—0,15** a dla dziecka mniej więcej 6 główek t. zn. kilka miligr. — W wodzie bardzo trudno się rozpuszcza tylko w tłuszczach lub alkoholu. *Objawy:* Najostrzej u dzieci, już po kilku godzinach śmierć wśród zapadu, u starszych zwykle przebieg podostry i rozmaity. W pierwszym dniu objawy żołądkowe, wymiocin zwykle skąpo, świecą w ciemności i wydają woń czosnku; podobnie i kał. W 2 dniu wyjątkowo zapad i śmierć, najczęściej jednak pozorna poprawa. — Później żółtaczka, ból w prawem podżebrzu, powiększenie wątroby, ciepłota podniesiona, moczu mało, ciemny, białko. W dniach następnych zwolnienie lub nasilenie objawów, znowu wymioty i to krwawe, abortus, krwotoki z nosa wybroczynki w skórze, bezwładność mięśni, ból głowy, zajęcie sensoryum, senności, coma, zapad. Pod koniec wątroba może zmaleć. Śmierć z porażenia serca przeważnie w 4—7 dniu. Śmiertelność mniej więcej 50%. *Leczenie:* obfite przepłukiwania żołądka wodą lub b. słabym kalihypermang. — Jako emetyk najlepiej Cuprum sulf. 1:50 Aquae. DS. Co 5 minut łyżkę aż do skutku. Następnie co kwadrans w mniejszych dawkach jako antidotum. Również dobrą jest stara terpentyna (ozon.) Rp. Ol. terebintinae crudi et vetusti 10,00 DS. Co kwadrans po 10 kropel wypić z kleikiem. W następnych dniach leczyć symptomatycznie. Nie podawać mleka ani tłuszczów!!

Plumbum Najważniejszy **octan ołowiu** gdyż inne sole działają mniej energicznie. — Ostre zatrucie rzadkie. **Dos. letal. = 20—50 gr.** — *Objawy:* Nadżarcia błony śluz., palenie, wymioty, biegunka czasem krwawa, zapad. Wymiociny zwykle szare. Jeżeli ulegnie resorbcyi: morzysko, bóle w mięśniach, niedowład., zawroty głowy, znaczne, zwolnienie tętna (40), obstipatio, znieczulenie, stupor. — Śmierć zwykle dopiero po dłuższym czasie, częściej wyzdrowienie ale niezupełne. *Leczenie:* środek wymiotny i laxans. Najlepiej Natr. sulf. lub Magnes. sulf. — Rp. Magnes. sulf. 10%. DS. Szklankę w ciągu 10 minut — Mleko. Diuretica.

Ptomainy. Jad gnilny w zepsutem mięsie, kiełbasach, (Botulismus, Allantiasis), rybach i serze. — W kilka lub kilkanaście godzin po spożyciu nudności i mdłości, odbijania, wymioty czasem uporczywe, ból brzucha, biegunka naprzemian z zaparciem, morzysko. Porażenie nerwów wydzielniczych, suchość w ustach i gardzielu, trudność w połykaniu, porażenie głośni, głos ochrypły lub aphonia, kaszel, duszność, suchość skóry. Szum w uszach, złudzenia słuchowe, zawroty i ból głowy, chód chwiejny, osłabienie mięśniowe, porażenie nerwów ocznych, ptosis, rozszerzenie źrenic, dwuwidzenie, chromatopsya. Sen niespokojny. Tętno i ciepłota początkowo zwykle podwyższona, potem opada. Zapad. — Śmierć zwykle po 4—8 dniach, wyjątkowo nagle wśród objawów cholerycznych. Wyzdrowienie bardzo powolne. — *Leczenie:* purgantia salina, woda karlsbadzka, kalomel. Nar-

kotyk, odwary garbnikowe, herbata z czerwonem winem. Pilocarpin. — Nie podawać tłuszczów!

Santoninum. — **Dos. tox.** = **0,10—0,30.** — Semen recte flores Cinae zawierają $1^1/_2{}^0/_0$ Santonini. — *Objawy:* widzenie fiołkowych konturów, potem xantopsia, miganie płatków przed oczyma, halucynacye słuchu i wzroku, odurzenie, nudności, zgrzyt zębów, kurcz mięśni twarzowych i drgawki ogólne, nieprzytomność, rozszerzenie źrenic, zapad, porażenie ośrodków oddechowych. — Mocz żółty po dodaniu alkaliów czerwienieje purpurowo. — *Leczenie:* przepłukanie żołądka, emeticum, purgans. Chloral hydrat. Sztuczne oddechanie.

Secale cornutum. Sporysz. — Ostre otrucie rzadko sprowadza śmierć, częściej chroniczne. **Dos. let. ponad 7,00 gr.** — *Objawy:* nudności, szum w uszach, wymioty śluzowe, morzysko, biegunka, stolce brunatne. Zimny pot, sopor, delirium, zaburzenia czuciowe, tętno drobne, szybkie, coma, czasem abortus a nawet śmierć. Zwykle poprawa lub cierpienie chroniczne w postaci: Ergotismus gangraen. lub spasmodic. — *Leczenie:* przepłukanie żołądka, środek wymiotny, tannina $2^0/_0$, excitans. Amylium nitros.

Siarkowodór. — *Objawy:* ból i ciśnienie w głowie, zawroty, nudności, drapanie w gardle, szczypiący ból w nosie i oczach, osłabienie, omdlenie, drgawki kloniczne i toniczne, źrenice szerokie, tętno i oddechy słabe, sinica, coma, najczęściej śmierć. Po wdechnięciu większej ilości H_2S przebieg szybki. Nagle się upada z krzykiem, utrata świadomości, sinica, w ustach piana, śmierć. *Leczenie:* Świeże powietrze, sztuczne oddechanie, środki drażniące skórę, infuzya $0{\cdot}6^0/_0$ Na Cl. Excitantia. Korzystnie zapobiegawczo działa wdychiwanie rozrzedzonego chloru. Na chustkę nieco podchlorynu wapniowego i kilka kropli octu.

Strychninum et Brucinum. 2—$3^0/_0$ w nasionach Strychnos Nux vomica. — **Dos. let.** = **Str. nitr. 0,03—0,10 gr.** Dla dziecka jeden do kilku miligr. — *Objawy:* gorycz, zwykle brak wymiotów. Po upływie pół godziny bolesne uczucie ciągnienia w mięśniach z pojedyńczymi drgawkami, trwoga, później wybitne napady tężca ogólnego pochodzenia rdzeniowego i odruchowego, wywoływane podnietami na zmysły, z początku krótsze później kilkadziesiąt sekund trwające. Wtedy opistotonus, ustanie oddechania, sinica, wytrzeszczenie gałek ocznych, rozszerzenie źrenic, tętno szybkie 100 do 120. Świadomość zupełnie zachowana. — W przerwach między napadami objawy ustępują, pozostaje okropny ból i zaburzenia zmysłów. — Rokowanie zależy od częstości i nasilenia napadów. W napadzie 3 minuty trwającym może nastąpić śmierć z uduszenia. Mało kto przetrzymuje więcej jak 5 napadów. Śmierć najczęściej po 2 godzinach. — *Leczenie:* Nie używać sondy żołądkowej, bo odruchowe napady!! W pierwszych chwilach najlepiej apomorfinę podskórnie a wewnętrznie tanniny $2^0/_0$ co 5 minut łyżkę. Chloralhydratis dosim plenam per rectum, a nim zadziała może

się okazać w razie napadu konieczną narkoza chloroformowa. Sztuczne oddechanie.

Tlenek węgla. — Dos. letal. CO obliczają na 0,80 gr. — *Objawy* występują zwolna: uczucie ciężkości głowy i tętnienie w skroniach, zawroty i nudności poczem silny ból głowy, wymioty jedno lub kilkorazowe, miganie przed oczyma, zaczerwienienie twarzy, szum w uszach, osłabienie, chory z trudnością wychodzi na świeże powietrze i ratuje się albo upada, traci przytomność, sopor, coma. Oddech ciężki charczący. Tętno z początku pełne, silne, później miękkie i szybkie, przepuszczające. Coma może przeciągać się kilka dni, zwykle jednak (w ciężkich przypadkach) śmierć już po kilku godzinach, przeważnie bez drgawek. Ciepłota ciała podnosi się pod koniec i po śmierci o 1—3° Cels. — Uratowani okazują sztywność mięśni i bezwładność kilkudniową, często psychosy i inne cierpienia. *Leczenie*: Świeże powietrze z sztucznem oddechaniem. Podniesienie głowy, zimne zlewania, amoniak do wąchania. Podskórnie ol. camphor. — Faradyzowanie N. phrenici. Gdy się coma przedłuża infuzye 0·6% Na Cl po upuszczeniu krwi lub lepiej transfuzye odwłóknionej krwi. — W razie wymiotów zapobiegać aspiracyi wymiocin do płuc.

Tytoń zawiera (lepszy) 2% do (gorszy) 7% nikotyny a w dymie zasady pyridinowe działające podobnie szkodliwie lecz słabiej. Dos. letal. = nikotyny 0,06, a odwaru z 1 — 2 gr. liści. — *Leczenie:* po małej ilości alkaloidu i po paleniu tytoniu: uczucie gorąca w skórze, salivatio, nausea, zawroty głowy, wymioty. Drżenie mięśniowe, wzmożenie peristaltyki, biegunka z silnem parciem. Oddechy powierzchowne, niepokój serca, tętno przyspieszone, później zwolnienie. Omdlenie, drgawki toniczne i kloniczne. Po zbudzeniu się długo osłabienie, brak apetytu. — Po większej dawce uczucie palenia w ustach i przełyku, nagła utrata przytomności, silne drgawki, znaczne zwężenie źrenic, rychła śmierć (w kilku minutach). — Częstsze są zatrucia chroniczne. — *Leczenie:* przepłukanie żołądka odwarem garbnikowym. Wewnętrznie tannina, kali jodati, czarna kawa, excitantia, zimne zlewania głowy, sztuczne oddechanie.

Veratrinum (w nasionach Sabadillae offic.). Lokalnie drażni bardzo silnie zakończenia nerwów czuciowych, palenie, potem znieczulenie. Po spożyciu palący ból w całym przewodzie pokarmowym, gwałtowne wymioty i biegunka krwawa, zawroty, omdlenie, mrowienie w kończynach, później na całem ciele. Ciepłota ciała obniżona, zimny pot. Tętno drobne, słabe, nieregularne. Oddechanie utrudnione. Znieczulenie skóry z utrzymaniem świadomości, drgawki i stężenie niektórych mięśni, głównie twarzowych. Ciężki zapad i śmierć z porażenia serca i oddechania. — *Leczenie* symptomatyczne i sztuczne oddechanie.

Dr Fr. Simon.

SPIS ŚRODKÓW LEKARSKICH

officynalnych i ważniejszych nieofficynalnych

wraz z podaniem ich cen,

sposobu stosowania i dawkowania.

Zestawił

Mag. farm. Stanisław Hoffmann.

Środki officynalne oznaczone są *. — Czcionkami rozstrzelonemi drukowane są te leki, których najwyższe dawki nie mogą być przekroczone bez oznaczenia ich wykrzyknikiem.

Ceny wyjęte z taksy na rok bieżący.

Skrócenia: *p. d.* = pro dosi; k. r. d. = kilka razy dnia. krst. = kryształy.

Abri precatorii Sem. (Jequirity); Inf. 0·5—1·0:100; stos. w chorobach ócz. 1·0=6 h.
Absinthi herba. Inf. 5·0—15·0:100 Col., Pulv. 0·5—2·0 kilka razy dnia 100·0=25 h. — **Extr.** 0·5 *p. d.* 1·0=8 h. — **Ol. aether.** 1—2 kropli *pro dosi* 1·0=20 h. **Tinctura abs.** i ***Tinct. Abs. compos.** 20—60 kropli k. r. d. 10·0=8 h. **Absinthinum** 0·1—0·25 *p. d.* k. r. d. 0·01=6 h.
***Acetanilidinum** zob. **Antifebrinum.**
Acerdol kryształy świecące, łatwo rozp. w H_2O, kolor roztworu jest zielony. Używa się jako Desinficiens.
Acetalum (Diaethylacetal) Hypnotic. i Anaesthetic. 8·0—12·0 *p. d.* w emulsyi i mixturze, także w lewatywach.
Acetamidoantipyrin. Żółte, w H_2O i alkoholu łatwo rozp. krst. Antipyreticum.
Acetonum (Spir. pyroacet depur.) 5—20 kropli k. r. d. aż do 5·0! *p. d.* do wziewań 0·10—1:100 aqu., także jako maść 10·0=8 h.
Acetphenetidinum patrz Phenacetin.

p. Acetamidophenolaethylcarbonat. Proszek krystaliczny, bezbarwny, rozp. w alkoholu, Antipyretic., Analgeticum-Hypnotic. 0·50 *p. d.*

***Acetum (purum)** jako napój 100—150 na litr wody ocukrzonej; jako woda do ust lub płókanie 20·0—50·0 : 150·0; do zmywań, okładów, przestrzyk. czysty lub *āā* z wodą. 100=6 h.

***Acetum aromaticum** (zawiera: ol. Rosm., Junip. Levand. Menthae) do mixtur 15·0—50·0 : 150·0; jako środek orzeźwiający, do kadzeń. 100=20 h.

— **colchici** diureticum, antarthricum wewn. 1·0—2·0 *p. d.*, *pro die* 5·00, 10 = 4 h.

— **digitalis** wewn. W chorobach gorączkowych i serca 0·5—1·0 *p. d.* k. r. d. *pro die* 10·0 !

— **pyrolignosum crudum** tylko zewnętrznie, czysty lub 10% z wodą, do pędzlowań, zmywań i t. d. 100=10 h.

— **rectificatum** wewn. 0·3—1·0 t. j. 10—30 kropli k. r. d. także w rozcieńczeniu z wodami aromatycznemi; 1 : 10—20 aqu. jako woda do ust lub płókanie; do okładów, zmywań. 100=18 h.

***Acetum Scillae**, jako diuret i exp. w mixt. po 1·0—5·0 *p. d.*, 10·0=5 h.

Acetonal (Alumin. Natr. acet.) Antiseptic.-Adstringens, do opatrunków.

Aceto-o-toluid. Krst. bezbarwne, w wodzie, alkoholu, eterze rozp. Antipyretic. 0·50 ! *pro dosi*, 4·00 ! *pro die*.

***Acidum acet. concentrat** (96% kwas oct.) tylko zewn. jako środek żrący lub rubef. 10·0=6 h.

— **acet. dil.** 20—30% (kw. octowy) 0·5—2·0 k. r. d., w mixturze 5·0 : 20·0—150·0 zewn. jak Acetum. 100=24 h.

— **aromat.** tylko jako pachnidło.

— **trichloro-aceticum.** Anesthetic. i Hypnot., 3 razy dnia po 0·1—0·20; zewnętrz, jako środek żrący w 1—5% 1·0=8 h.

— **arsenicosum** (Arsenicum album) 0·001 aż do 0·005 *p. d.*, 0,02 ! *pro die* w pigułkach lub rozpuszczeniach; zewnętrznie jako środek żrący w maściach, pastach po 0·10—0·30 : 20·0; do kąpieli i okładów 0·50 na litr; 1·0=2 h. ***Solutio (Liquor) arsenicalis Fowleri** zawiera w 100 częściach sol. 1 część acid. ars.; 2—10 kropli (0·5) *p. d.* i 2 ! *p. die*; zewnętrznie do zastrzykiwań podskórnych 1—2 krople z wodą 1 : 1—3. 1·0 = 3 h. — **Sol. arsen. Bietti** (Ammon arsenic. 1 : 500 Aqu.) w 5—10 razy większej dawce od poprzedniego, tak samo i **Sol. arsen. Pearsonii** (Natr. arsen. 1 : 600 aqu.). 1·0 = 2 h. — **Pilulae asiaticae** skł. się z acid. arsenic., piper nigr. i gumi arab., 1 pigułka zawiera 0·005 ars. Cena według taksy. — **Pulv. arsenic. Cosmi** (skł. się z acid. ars., Sang. dracon., Carb. anim., Cinnabaris) używ. do maści, past i w proszku etc.

— **aseptinicum** 5% wodny roztwór boraxu w 100 częśc. (3%) wody utlenionej z acidum salicylicum lub bez niego. 10·0—40 h.

***Acid. benzoicum** (sublimat.)] (Flores Benzoës) 0·03—0·05 *p. d.* k. r. d. jako expect.; w polyarthritis 0·5—1·0 co 1—3 godziny, aż do 10·0—12·0 *pro die* w proszku lub mixturze; zewn. do wziewań, opatrunków (5—10%) także do wdych. zapomocą papierosów. 1·0=8 h.

— ***boricum** (boracicum) 0·2—1·0 *p. d.* k. r. d. aż do 5·0 *p. die* w proszkach, pigułkach i rozpuszcz.; zewn. jako zasypka, w roztworze 1—5% do zmywań, przestrzykiwań, płókań, wziewań, także do opatr. ran jako Boroglycerin (92 cz. Gliceryny i 92 cz. a. bor.). borlint, wata borowa (10—20%). borphenolint; do maści i czopków (20—25%). 10·0=5 h.

— **camphoricum** s. camphoratum 0·5—1·0 *p. d.* k. r. d. aż do 6·0 *p. die* w roczynie alkoholowo wodnym lub w opłatku przeciwko potom suchotników. 1·0=18 h.

— ***carbolicum crystalisatum** (Ac. phenylicum, Phenolum) 0·01—0·10! *p. d.* k. r. d. aż do 0·50! *p. die* w pigułkach, roztworach alkoh. i emulsyi; zewn. jako środek żrący (5—30%); jako antysep; do lecz. ran w roztworach wodnych, alkoh., oliwie z collod. (1·0:10·0 Coll.); do zmywań, pędzlowań, wcierań, zastrzykiwań w 0·10—15%; do linim. i maści w stos. 1:5 aż do 50 oliwy, glyc., linim. calcis; jako Carbolspray (2—15%) do wstrzykiwań podskórnych (0·10—0·20:10·0 Aqu.) do miąższowych (1:5 Aqu.). 10·0=6 h.

— **carb. crudum** tylko do desinfekcyi w roztworze (1 : 20) albo jako proszek z innemi ciałami. 100=6 h.

— ***liquefactum** (10: 1 Aqu.) jako środek żrący, jak powyżej. 10·0 = 6 h.

— **chloronitrosum** (Aqu. regia) z Acid. nitr. wewnętrzne 1·0—2·0 : 100 Aquae w ciągu doby wyżyć 10·0=6 h.

— ***chromicum** jako środek żrący, czysty albo rozcieńczony (1 : 20—50 Aq.). zewn. do pędzlowania *āā* z wodą w błonicy: przeciw poceniu się nóg 5 : 100 — zakraplanie w otitis media chronica. 1·0 = 6 h.

— **p. cresotinic.** jako sól sodowa, gorzki krystaliczny proszek, Antipyreticum, (reumatyzm stawów, tyfus pneumonia). Dla dzieci 0·10—0·1 *p. d.* 0·5—4·5 *pro die*, dla dorosłych 1·00 *p. d.*

— **chrysophanicum** zob. Chrysarobinum.

— **cinnamylicum** (kwas cynamonowy) białożółte kryształki słabo w wodzie, lepiej w alkoholu rozpuszcz.; używany w roczynach 1·0 : 10—20 do podsk. wstrz. w leczeniu miejscowej gruźlicy (Landerer). 1·0 = 16 h.

— ***citricum** 0·3—1·0 *p. d.* k. r. d. w proszku saturat. mieszaninie burzącej (2·0—2·5 kw. odpowiada jednej cytrynie). zewn. do pędzl. (1 : 10 Aqu.); do zmywań, płókanek (1—2%). 10·0 = 18 h. Potio Riveri.

— **dijodosalicylicum** białe, drobno-krystaliczne w alkoholu i eterze rozp. igiełki. Analgeticum, Antithermicum, Antisepticum, dalej przy Arthritis. 1·5—4·00 *pro die*.

Acid. formicicum jako rubefac. i żrący; (1—10% rozczynie wodn. lub alkoh. do kąpiel parowych 10 = 8 h.
— **glycerino-boricum** małe, bezbarwne włókna, w H_2O i alkoholu rozp., używa się jako antiseptic.
— **gallicum** 0·5—0·6 *p. d.* k. r. d. w prosz., pigułkach, solut.; zewn. jako płókanie do ust (1·5%), woda do ócz (0.5—2%) injekc. (1%), pędzlow. (1 : 6 glicer.). 10·0 = 22 h.
— **guajacolo-carbonicum** proszek gorzki, biały, krystaliczny. Rozp. w gor. H_2O, alkoholu i eterze. Antisepticum, Antipyretic., Antirheumatic.
— **gymnemicum** posiada własności znoszenia poczucia smaku gorzkiego i słodkiego używa się w 12% rozczynie do płókania ust przed zażyciem gorzkiego lekarstwa.
— **hydrobromicum** wew. 20—40 kropli : 100 Aquae używ. zamiast Bromkalium zewnętrznie do przyżegań. 10·00=15 h.
— ***hydrochloric.** (Acid. muriat.) **concentr.** pur. (24%) zewn. jako żrący; 1%—3% jako płókanka; do pędzl. (1—3 : 25—30 syrupu lub miodu); do zmywań i okładów (1—2%); do kąpieli 60·0—120·0 na kąpiel. 10·0 = 4 h.
— ***dilutum** (12%) 10—30 kropli *p. d.* k. r. d. aż do 5.0—10·0 *p. die* w rozcieńczeniu 1—2% jako napój lub w mixturach 10·0 = 4 h.
— **hydrochloric crudum** (33%) 100 = 10 h.
— **hydrocyanicum** (kwas pruski wodnisty, zaw. 2% woln. kw. sinowodr.) $^1/_5$—1 kropli czyli 0·01—0.07 *p. d.* k. r. d. aż do 0·35 *p. die* kroplami; zewn. do pędzl. (0·25—0·50 : 5·0 Aqu.), jako woda do ócz (0·05—0·25 : 5·0 Aquae), do maści (0·5 : 5·0). 0·1 = 2 h.
— **hydrofluoricum** ($^1/_2$%) 3 razy dnia 10—30 kropli w bardzo znacznem rozcieńczeniu; do wziewań i opatr. (0·5—1·0 : 500).
— **hydrojodicum** 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. rozcieńcz. wodą.
— **hyperosmicum** (Acid perosmicum, osmicum) 0·001 *p. d.* k. r. d. w rozcieńczeniu wodnem lub w pig. (0·015! *p. d.* a 0·05! *p. die* w padaczce); podsk. zastrzyk. raz dnia $^1/_3$—1 strzyk. Prav. 1% rozczynu w nowotworach, wolu, nerwobólach. 0·1 = 140 h.
— **jodicum** 0·10—0·30 *p. d.* k. r. d. aż do 1·20 ! *p. d.* w rozcieńczeniu lub w pigułk., do tamowania krwotoków 5% zewn. w maściach 5%—10% albo podskórnie (1:5— 10 Aqu.) 1·0=28 h.
— **kreosotinicum** (Antipyretic) jak acid. salicyl. 1·0 = 16 h.
— ***lacticum** 5—20 kropli = 0·3—1·50 *p. d.* k. r. d. w roztworze wodnym (1 : 200 Aqu.) w pastylkach aż do 10·0 *p. die*; zewn. do wziew. (15—20 kropli : 15—30 Aqu.), jako płókanka do ust (1 : 100 —150 Aqu.); do pędzlowań (1 : 5—10 Aqu.); do zmywań raz (1—2%); czysty albo 60—80% do przyżegania wrzodów gruźlicznych. 1 = 6 h.
— **naphthionicum** używ. do zwalczenia ostrego Jodismus co $^1/_2$ godz. 6 × 0·5 w opłatkach, jakoteż przy zatruciach Nitritami.
— α-**oxynaphtoicum** albo Acidum naphtolocarbonicum, kawałeczki czerwonawe, pobudzające do kichania rozp.

w H_2O z dodatkiem CO_2, dalej w olejach tłustych, alkoholu i benzynie. Antisymoticum, Antisepticum. Scabies i Prurigo w 10% maściach. † Trujące!

***Acid. nitricum conc. pur.** (około 48% czyst. kw.), wewn. 0·20—1·0 w piguł. (w chor. wątroby, nephritis); zew. jako środek żrący. 10·0=5 h. — ***A. nitr. dilutum purum.** około 21% kw. 10·0=4 h. — ***nitriconitrosum** (fumans) czysty lub t. zw. Acid. nitric. solidefactum. 10.0=10 h.

— **chloronitrosum, Aqua regia** (składa się A. nitric. 1·0, A. hydrochloric. 2,0) wewn. 1·0—2·0 :150·0—200·0 Aqu. łyżkami; zewn. do kąpieli (30.0 -50·0). 10·0=6 h.

— **oleinicum** używ. do rob. plastrów (Dietriecha). 10·0=6 h.

— **oxalicum puriss.** 0·5—0·3 *p. d.* k. r. d. w proszku lub w 1% roztworze; jako płukanie do ust (1%). 10·0=15 h.

— ***phosphoricum** (16% czysty kwas fosf.), 10—30 kropli 0·5—1·5 *p. d.* k. r. d. aż do 10·0! *p. die*; jako napój (½—1%), w mixturze (2·0—10·0 : 1000·0), w pigułkach; zewn. w roztw. 1—4% jako płókanie do zmywania ran. 10·0=6 h. — **A. phos. siccum (glaciale)** 0·1—0·3 *p. d.* k. r. d. w pigułkach; łagodny środek żrący. 10·0=20 h.

— **picronitricum** (picricum, carbagoticum); 0·10—0·25—0.50 *p. d.* k. r. d. do 1·50! *p. d.* w pigułk. lub w rozpuszcz. w trichinosis); zewn. jak kw. karbol. 10·0=25 h.

— ***pyrogallicum, Pyrogallolum** (kwas pyrogallusowy) zewn. w alkoh. (5—30 : 100) lub w maściach 1—10 : 20 wazeliny lub lanoliny. 1·0=8 h.

— ***salicylicum** (antisept. i antipyret.) 0.15—1.0 *p. d.* co 1—3 godzin aż do 2·0—8·0! *p. die* w proszk., pigułk., roztwor., mixt. lub emulsyi; zewn. jako zasypka czysty lub z amyl. talcum, carbo; jako proszek do zębów lub tabaka (0·10—1.0 : 10—100 carbo., sacch., acid. tannic. etc.); do insufl. do pharynx. (1 : 5—50), w roztw. 1—3% do opatrunków, także jako wata i gaza salicylowa, jako woda salicyl. 2—3% z dodatkiem spir. vini, wody arom. gliceryny; do wziewań (1 : 500—1.000), do lewatyw (jako antipyr. 3.0—8·0), jako miejscowy antisept. 1·0—3·0 do przepłókiwań kiszek; mniej używany do zastrz. podsk. (1 : 600—1.000 Aqu.); do plastrów (1 : 2 empl. diachyl.), do maści i linim. do nacierań (w gośćcu: acid. salicyl. 20·0, Spirit. vini 100·0, Ol. ricini 200·0, chloroformi 10·0, 1.0=3 h. — **A. borosalicylicum** (skł. się Ac. bor. 1, Ac. salic. 2, Aqu. 5, Splr. 10 odparow. do suchości). — Pulv. salic. c. Talco (P. c. pudores pedum Ac. salic. 3, Amyl 10, Talci 87).

— **sclerotinicum** 0·15—0·25—0·30 *p. d.* kilka r. dz.; podsk. (1 : 10 Aqu.) 0·01—0·06! *p. d.* aż do 0·25! *p. die* 0.10=12 h.

— **silicicum** (hydrat) 0·06—0·10 *p. d.* 2 razy dnia jako trochisci, pigułki, proszki lub w rozpuszczeniu. 10=18 h.

— **sozolicum** zob. Aseptol.

— **succinicum alb.** (bursztynowy) 0·3—1·0 *p. d.* k. r. d. w pig., proszkach, roztworze wodn. lub alkoh.; wewn. jako płókanie (1 : 10—50) do pędzl. (1 : 5—10 miodu lub glyc.). 1·0=3 h.

Acid. sulfoichtyolicum zob. Ichtyol.

— **sulfanilicum** tafelki rombowe, w gorącej wodzie rozp. Używane w ostrym Jodismus 4·5—6·00 *pro die*. Przy ostrym katarze nosa i krtani 2·00—4·00 *p. die*. — **Natrium sulfanilicum.** Przy Jodismus. Usuwa symptom. ostrych katarów. 10·0 : 200 Aquae S. 2—3×d. łyżkę. 1·00=4 h.

— **sulfuricum anglicanum** (crudum; zawiera 75% kw.) 100·0=8 h. — ***Acid. sulfuric. conc. purum** (96%) 10·0=5 h. i **Acid. sulfuric. crud.** wszystkie 3 tylko zewn. jako środki żrące lub z proszkiem roślinnym (1:7—8) jako pasty;

— ***sulfuric. dilutum** (zaw. 100 cz. Ac. sulf. conc.: 476 Aqu.) 0·25—1·5 *p. d.* k. r. d. w pig. lub kroplami (5—30 kr. *p. d.*) z syrupem, wodą osłodzoną, jako napój (2·0—4·0:500 Aqu.), zewnętrz. jako płókanka do ust i gardła (1—4%), do pędzl. 1·0—3·0:25·0) i zmywań. 10·0=2 h.

— ***tannicum** czyli **Tanninum** kwas garbnikowy 0·03—0·05 *p. d.* k. r. d. aż do 2·0 *p. die* w proszkach, pigułkach lub rozpuszcz. (w wodzie z dodatk. alkoh., gliceryny) jako mixt. w wod. arom.); zewn. czysty albo w stos. 1:1—10 z amyl., zinc. oxyd., borax., cukrem; do wdmuchiwań do nosa, krtani; do wziewań, zastrzykiwań (0·5—5·0:100—200 Aqu.), płókanka do ust i gardła (1—20:100), do kąpieli (10·0—50), do lewatyw (0·5—2·0:100), do maści (1:4—15), do czopków (0·20 tanniny, 2·0 Cacao, 0.20 cerae fl.). 1·0=2 h. **Acid. tannic. boratum** (ac. tann. 1:3 Ac. boric.) jako zasypka. — **Baccila tannica** (z taniny, tragacanthy, glyceryny, żelatyny). **Collodium tannic.** (1:10 coll.). — **Glycerinum tannic.** 1:4—10 Glyc.). — **Sapo tannini** (sap 15, tannini 1).

— ***tartaricum** (kwas winny) 0·2—1·0 *p. d.* k. r. d. aż do 10·0 *p. die* w proszkach, w pastylk.; w mixt. 4·0:30·0—50·0 syr., 200·0 Aqu. (co godzinę 1—2 łyżek; jako napój 5·0—10·0:50·0—100·0 syrupu na litr wody) 10·0=20 h.

— **thymicum** p. **Thymol**.

— **valerianicum** Ph. ger. III. 5—20! kropli *p. d.* k. r. d. aż do 40! kropli *p. die* z alkoholem albo z klejkiemi płynami. 1=35 h.

Aconitum (b. zmienne działanie!) 0·0003! *p. d.* 2—3 r. d. aż do 0·0015! *p. die* w pigułk., rozp. w alkoh. (1:60) w pastylk.; zewn. w maściach (1—2:60), w alkoh. (1:25—50) 0·01=4 h.

Aconiti tuber pulv. 0·03—0·10 *p. d.* 2—3 r. d. aż do 0·5! *p. die* w proszkach, pigułkach. 1=2 h.

***Aconit. Extract.** 0·005—0·01 *p. d.* 2—4 r. d. aż do 0·03! *p. d.* i 0·12! *p. die* w pig. i roztw. alkoh.; zewn. w rozpsz. (1:20—50), w maściach (1:5—10), 1·0=15 h. — ***Aconit. Tinct.** 2—10 kropli (0·1—0·5!) *p. d.* k. r. d. aż do 1·5! *p. die*; zewn. często do nacierań. 10·0=10 h.

Acorus zob. **Calami Rhizoma.**

Adeps benzoatus zob. **Axungia.**

— **suillus** zob. **Axungia.**

Adonis vernalis Hb. Inf. 4·0—8·0 : 150·0—200·0 colat., co 2—3 godziny łyżkę. 10·0=5 h.
Adonidin (glykozyd) wewn. 0·01—0·5. 2—3 r. d.
Aescorcin w 10%—20% wodnym rozczynie zakroplony do oka, w celu rozpoznawania zmian na rogówce.
***Aether (sulfuricus)** 5—10 kropli (0·1—0·5) *p. d.* k r. d. aż do 8·0 *p. die* czysty lub z innemi środkami; w kaps. (Perles d'Ether zaw. 5 kropli); zewn. do anestezyi ogóln. (Aeth. 9 + 1 Chlorf.) i do miejsc. (czysty), do wcierań (czysty lub w maściach), do lewatyw (1·0—1·5 : 100 Aqu.) do pędzl., do wstrz. podsk. w zapadzie (½—1 strzyk.) 10·0=5 h. Prav. **Ae. crudus** tylko zewn.
— ***aceticus** jak sulf. 10·0=14 h.
— **bromatus** zob. Aethylum bromat.
— **camphoratus** (Camph. 1·0 Spir. Aeth. 9) do zastrz. podsk.
— **chloratus** (Aethylchlorid) środek znieczulający, znachodzi się w handlu w postaci zagęszczonej w szklanych rurkach, łatwo przy ogrzaniu ręką zamieniający się w parę, która znieczula błonę śluz; jedna rurka 10·00=2 k. rurka 30·00 zawierająca = 4 k.
— **methylicus** do miejscow. i ogóln. anestezyi.
— **petrolei** zob. **petrol.**
— **valerianicus** 10—20 kropli *p. d.* k. r. d. do 5·0 *p. die* w kropl. albo kapsułk.
Aethoxycoffeinum wewn. 0·25 (z cocainum) w nerwobólach, migrenie.
Aethylenum bromatum 3—10 kropli (Spiritus *āā* w mleku) *p. d.* r. d. postęp. aż do 1·00! *p. die* (w padaczce według Donatha). 1·0=8 h., **chloratum**, Chlorethyl, (liqu. hollandic.) 5—20 kropli *p. d.* 3—4 r. d. z eterem, alkoh., olejotłuszczami; zewn. jako miejsc. anest. (czysty albo z eterem). 10=50 h.
Aethylidenum bichloratum jak chloroform do narkozy przy oper. zębów.
Aethylum bromatum jako sedat. 5—10 kropli (0·2) *p. d.* 2—4 r. d. na cukrze albo w kapsułkach, do wziewań 0·20—0·50.
— **jodatum** wewn. 5—10 kropli *p. d.* w gośćcu, kile.
Agaricus albus (Boletus Laricis, fungus Laricis) jako słabe drastic. po 1·0—2·0 *p. d.* k. r. d., jako przeciwpotny po 0·2—0·5 *p. d.* 2—3 r. d. w proszk. pigułk. 10·0=16 h. — **Agaricinum** (kwas) jako przeciwpotny 0·005—0·01 *p. d.* k. r. d. aż do 0·06! *p. die* w pig. 0·1=10 h.
— **chirurgorum** do tamowania krwi.
Agathinum (Salicyl-Methylphenyl-hydrazon) antirheum. i antineuralg. 0·25—0·50, 3 r. d. białe kryształki nie rozpuszcz. we wodzie. 1·00=90 h.
Agopyrin, tabletki, zawierające 0·025 Amm. chlorat., 0·025 Chin. sulf. i 0·25 Salicin, stosowane w influenzie.
Airol połączenie bismutu z garbnikiem i jodem, proszek szarozielony w zetknięciu z wydzieliną ran, wydziela jod i zmienia barwę na czerwoną. Używany na owrzodzenia wprost

w emulsyi 10%, (rzerzączka) w maści 10%—20%, *pro dosi* 0 20, *pro die* 0·40. 1·0 = 18 h.

Alcaloid-Stearate (Morphin., Atrop., Cocain.). Bezbarwne blaszki, rozp. w olejach tłust., Ol. Cacao, Vasel. i Lanol. W H_2O nie rozp. Dawki rozczynów in **Ol. Amygd.** = Morphinstearat 0·50:50·00, Atropinstearat 0·10:50·00, Cocainstearat 0·5:50·00. Do supposit. cum **Ol. Cacao**: Morphinstearat 0·02:2·5, Atropinstearat 0·002:2·5, Cocainstearat 0·02:2·5. Do maści z **Vasel.**: Morphinstearat 0·50:50·00, Atropinstearat 0·10:50 00, Cocainstearat 0·50:50·00.

Aletris farinosae Rad. (tonic. amar.) decort. 15·0—30·0:100—150·0 Coll., także w proszkach 0·6 *p. d.* k. r. d. — **Tinct. a. f.** 4·0—8·0 *p. d.* k. r. d. — **Ext. fluid. a. f.** 0·5—2·0 *p. d.* k. r. d.

***Aloë** 0·02—0·03 *p. d.* k. r. d. jak amar. lub stomachic.; 0·05—0·3 jako rozwalniający; a 0·3—0·6 aż do 1.0! *p. d.* jako drasticum tylko w pigułkach; zewn. tylko w clysm. (0·5—0·25) 10·00 = 3 h. Pulverat. 10·00 = 6 h.

— **hepatica** w trochę większych dawkach. ***Extr. aloës** jak poprz. po 0·02—0·03 *p. d.* k. r. d. jako stom., 0 05—0·2 jako rozwaln., a po 0·5 jako drastic. — **Massa pilular Rufi** (zł. Aloë 60, Myrrha 30, Crocus 10) w podwójnych dawkach jak Aloë. — ***Pilul. laxantes** (Aloë 40. Jalap. 60, Saponis med. 20, Anis vulg. fruct. 10) jedna pigułka waży 0.20. 10·0 = 40 h. — **Tinct. Aloë** jako tonic. i dig. 5—30 kropli *p. d.* k. r. d. 10·0 = 10 h.

Allylium sulfuratum (olejek czosnkowy) płyn wydający woń czosnkową, w H_2O mało rozpuszczalny. Używa się w Cholerze. Rp.: Allylium sulfurat. 0·30, Muc. gummi arab. 35·00, Aq. dest. 120·00, Ol. ment. pip. gutt. II. Syr. spl. 25 Ds. Co ½ g. łyżkę. Równocześnie przemywanie irigatorem kiszek ciepłym 1‰ rozczynem z Allyl. sulf. 3 × d. Używane także w Phthisis, Lupus, Dyspnoe u astmatyków podskórnie 1—2cc. 0·5% rozczynu w steril. Ol. olivar.

Aloënum v. Aloïnum 0·1—0·2 *p. d.* jako purg., 0·3 *p. dosi* 0·6 *p. die*, jako drastic. w pig. także podskórnie (1:5—8). 1·00 = 6 h.

***Altheae sciss. Fol.** 100·0 = 20 h. i ***Rad.** 100·0 = 34 h. jako macer., inf., decoct., 5·0—10:100—300 Coll. albo jako species; Pulv. rad. al. jak consp. i jako masa do pig.; zewn. do katapl. i okład., inf. do płókań i lewatyw; do przestrzykiw. (3·0—5·0:100 Col. — ***Species alth.** (Fol. alth. 10, Rad alth., 5, Liquir 2.5, Flor. malv. 1). 100·0 = 28. h. — ***Species emolientes** (Fol. alth., malv. i herb. Meliot *āā* 1, Sem. lini 2). 100·0 = 18 kr. — ***Species pro cataplasm.** składu jak poprzedz. grubo proszkowany). 100·0 = 36 h. — ***Species pectoral.** (Fol. alth. 4, Rad. liquir, rad. alth., Hord. perl. fruct. Cerat — caric. *āā* 10, Folior. Verb., F. Malv., Rhoead, fruct. anis. stell. *āā* 1) jako decoct. z wodą lub mlekiem. 100.0 = 32 h. — ***Syrupus altheae** łyżeczkami, także jako corrigens. 10·0 = 5 h.

***Alumen** 0·05—1·0 *p. d.* k. r. d. po 5·0 *pro die* w proszk., pig. rozpuszcz. w żentycy lub mleku (1:200 mleka) jako Serum lactis aluminatum 1/4—1/2 litra dziennie; zewn. jako proszek do wdmuch. do nosa, gardła, oczu (czysty albo 1:20 —25 cukru), jako woda do ust, gardła, oczu, (0·5—10:100 —200) do wziewań, lewatyw (2%), zmywań (5%). do kąpieli (200·0) w maściach (0·1—2·0:10—25). 100=20 h. Alumen pulver. 10·00=3 h. — **Al. plumosum** s. **Talcum praep.** 100·0=10 h. — ***A. ustum** (Al. calcinatum) działa silniej od poprz. ma to samo zastos. zewn. 10·0=8 h.

Alumina hydrica (Argilla pura s. hydrata) wewn. jako antacidum, w biegunkach po 0·20—1·0. 10·00 = 16 h.

***Aluminii acetici liquor** (Aluminium aceticum, argilla acetica) 5—20 kropli (0·5—2·0) *p. d.* k. r. d. w rozp. z syrupem; zewn. czysty albo rozcieńcz. do okładów (1:5 —200) opatr., zmywań (1:5—10), przestrzykiwań (0·5—1:100. 100·0=35 h.

Aluminium acetico-tartaric (alsol). Tylko zewn. jako adstring. i antysp. czysty albo w rozpuszcz. także do płókania 1—2%), pędzlow. (5—50%). 1·00=3 h.

— **boroformicicum** dawki i sposób zastosowania jak poprzedni.

— **kalium sulfophenilicum** bezbarwne krst. w H_2O rozp. Antisepticum, Adstringens. Stypticum. Externe w 5% roczczynie.

— **sulfuricum** w zastos. jak Alumen. 10·0=4 h.

Alumnol. (5% alumin. i 15% siarki) adstring. i antisept. tylko zewn. 0·5—2% do zmywania ran, przestrzykiwania, w maści 3—6% lub jako zasypka (na ulcus molle) w rzerzączce (1% —2%). 1·0=10 h.

Aminol, bezbarwny, mętnawy płyn, nieprzyjemnego zapachu, zbliżonego do zapachu raka. Używa się jako Desinficiens, Antisepticum.

Ambra grisea (nigra) 0·06—1·0 w proszk., pigułk., pastylk. 0·01=20 h.

***Ammonia** (pura liquida), Liquor ammonii caustici, Amoniak; około 10% bezwodny amoniak, wewn. 3—20 kropli (0·1—0·5) *p. d.* k. r. d. znacznie rozcieńczony płynami, kleikami; zewn. do wąchania, do injek. (5—15:60—100) do zmywań i nacierań (2—6%); do wziewań, lewat. (5—10 kropli) *p. d.*, do maści i linim. (1:5—10), podskórnie (1:5—10), a 10·0=3 h. — ***Liquor ammoniae anisatus** (ol. anis. 1, alkoh. (90%) 20, amm. 5) 3—20 kropli *p. d.* k. r. d. do 5·0 *p. die;* zewnętrznie do wąchania, do wziewań. 10·0 = 10 h. Do wcierań używa się ***Linimentum ammoniatum** s. **lin. volatile** (ol. oliv. 4, am. 1). 10·0 = 6 h. **Linim. ammoniato-camphoratum** — ***Linim. saponato-camphoratum** (Balsam Opodeldoc.). 10·0=10 h. **Linim. saponato-camphorat. liquid.** — ***Ammoniacum** (Gummi resina A., A. depuratum) 0·3—1·0 *p. d.* k. r. d. do 5·0 *p. die* w pigułkach albo zawies.; zewnętrz. do plastrów 100 = 50 h., pulv. 10·00 = 12 h.

***Ammonium acetic. solut.**, Liquor ammon. acetic. (jest 15% Amm. acetic.) 2·0—10·0 *p. d.* k. r. d. czysty albo w mixt. (10·0—50·0:100) z środk. diaphor.; zewn. do płókań i nacierań. 10·0 = 10 h.
— **benzoicum** 1·00 = 6 h.
— ***bromatum** 10·0 = 36 h.
— ***carbonicum** (sal. alkali volatile, Ammoniumcarbonat) 0·2—0·6 *p. d.* k. r. d. aż do 2·0 *p. die* w proszk. rozpuszcz., mitxt., satur.; zewn. do wąchania, do zmywań, maści i liniment. 1:3—10. 10=5 h. — **Aqua am. bicarb.** (0·2:200). **Ammonium carbonic. pyrooleosum** (Sal. volatile cornu cervi). 10·0 = 3 h.
***Ammo. chlorat.** (sal. amm. depur. salmiak) 0·2—1·0 *p. d.* k. r. d. do 10·0 *p. die* w proszk., pig., powid., rozczyn., mixt.; zewn. jako zasypka; do płókanek (1—3%), do zmywań, kąpieli (50·0—100·0), pędzlow. (3—5:50) i wziewań; także do maści i linim. (1:5-10). 10·0 = 4 h. Są także pastylki salmiak. (Tablettes pectorales). — **Am. chlorat. ferrat.** (Ferrum ammoniatum) 0·2—1·0 *p. d.* k. r. d. w rozp. lub mixt. (2—5%). 10·0 = 10 h.
Amm. jodatum (zaw. 63% jodu) 0·10—0·6 *p. d.* k. r. d.; do maści (1:20—50). 1·0 = 14 h.
— **embelicum** wewn. 0·30—0·50 z syrupem l. miodem (dzieciom 0·18) przeciwko tasiemcowi.
— **phosphoricum** 0·5—4·0 *p. d.* k. r. d. aż do 6·0 *p. die* w rozpuszcz., 10·00 = 20 h.
— **picrinicum** (picronitricum) 0·05—0·10 *p. d.* k. r. d. aż do 0·4 *p. die.* polecony w zimnicy. Łatwo wybuchający!
— **sulfoichtyolicum** zob. **ichtyol.**
— **valerianicum** 0·1—0·3 *p. d.* k. r. d. aż do 1·0—4·0 *p. die* w pig., mixt., 1·0 = 15 h.
***Amygdalae amarae** (Semen amygd. amar.) wewn w emulzyi ze słodk. migd., zewn. w proszku i w pastach. 10·0 = 6 h. — ***dulces** 1:25 do emulsyi 10·0 = 5 h. — ***Emulsio amygdalin.** (Amygd. dulc. decortic. 25, Sach. 15, Aqu. 250). — ***Ol. amygd.** łyżeczkami czysty, albo z wodą jako emulsya fałsz., wreszcie jako mixt. oleosa 10—20:200 Aqu.; zewn. jak ol. oliv. 10·0 = 12 h. — **Ol. amygd. amar. aether.** 1/4—1 kropli (0·01—0·05) rozp. w alkoh. albo eterze, także na cukrze, albo w emuls., ext. czysty albo w miesz. do wcierań, maści (0·1:10·0). 1·0 = 20 h. — ***Syrup. amygdalinus.** 10·0 = 8 h.
Amygdophenin (Aethylamygdophenin) wewn. 1.0 *p. d.* k. r. d. aż do 6·0 *p. die* jako antineuralg., antirheum. 1·00 = 35 h.
Amylenum hydratum (Amylenhydrat) bezbarwna ciecz (Hypnotic. i sedativ.) 3·0—4·0 *p. d. p. die* 8·00 rozp. w wodzie, także w lewatywie 4·0 *p. d.* z mucilago gumm. arab. 1·0 = 10 h.
***Amylium nitrosum** (Amylnitrit.) 1—5! kropli *p. d.* do wziewań; antidot. w asfiksyi chloroform. i zatruciu kokainą podsk. (1:10 Spirit.) 1·0 = 5 h.
Amyloform związek formaldehydu ze skrobią. Biały nierozpuszczalny proszek. Nietrujący działa odwaniająco anti-

septycznie. Używane przy głębokich albo powierzchownych ranach itd. jako zasypka 1·00 = 10 h.
Amylojodoform barwy czarno-niebieskiej, jest związkiem skrobi, jodoformu i formaldehydu. Używa się zamiast jodoformu.
***Amylum** (Tritici) jako constit. do proszk., do mucil., consp.; zewn. jako zasypka; także do lew. 1—2 łyżeczki zagotowane z 200·0 aquae). 100 = 30 h.
Amylum jodatum Ciemno-niebieski, woń jodu wydzielający nierozpuszczalny słodkawy proszek. Używa się jako antisepticum do ran zamiast jodoformu 1·00 = 5 h.
Amylum Marantae pulv. (Arrow.-root) (1—2 łyżeczki zagot. z filiżanką rosołu, wody, mleka). 100·0 = 60 h.
Analgen (antipiret., antneuralg.) 0·50—1·0 *p. d*, *p. die* 3·00 skuteczny jako antineuralg. 1·0 = 44 h.
***Angelicae** rad. pulv. 0·5—2·0 *p. d.* k. r. d.; In. 5—8% 10·0 = 4 h. — **Extr. angelic.** 0·20—1·0 *p. d.* k. r. d. 1·0 = 10 h. — **Spirit. angel. composit.** 10—20 kropli *p d.* k. r. d. 10·0 = 8 h.
Angusturae cortex. 0·2—1·0 *p. d.* k. r. d. w proszku, lub dect. (5·0—15·0 : 100—200) 10·0 = 5 h.
Anilinum sulfuric. 0·05—0·12 *p. d.* 1—3 r d. w proszku pig. w rozp. (0·05 - 0·20 : 150); ext. w maściach (1 : 20 - 30). 1·0 = 2 h.
Anilipyrin Związek złożony z 1 cz. Acetanilidu, 2 cz. antipyriny. Używany jako Analgeticum, Antipyreticum, dalej w influenzie i ostrym katarze stawów, newralgii i migrenie 0·50 *p. d.* 1·00—2·00 *p. die.*
***Anisi fructus** (Semen anisi vulg.) 0·3—1·3 w proszku, inf. (3—5%). 100 = 30 h. — **Ol. anisi. vulg.** 1—3 kropli k. r. d. w elaeosach. 1·00 = 10 h. — ***Spiri. anis. vulg.** ½—2 łyżeczek k. r. d. 10·0 = 5 h.
***Anisi stellati fructus** 10·00 = 1? h. Pulv. 10·00 18 h.
Anthrarobinum zob. **Chrysarobinum.**
Antibacterin żółtawo-zielony płyn używany w zakaźnych chorobach. Do wdychiwań w formie pary 10—120 wdychiwań dziennie.
Anticancrin. Serum z krwi zwierząt infek. Erisipel. Używane w raku i mięsaku. Podskórnie 1—15, cc zwracając najbaczniejszą uwagę na czystość.
Antidotum arsenici = Liquor ferri sulfuric. oxyd. 100, Aquae 200, do tego przy ustaw. mięszaniu 15 Magn. ust. z 250.0 Aqu. winien być zawsze świeżo przygotowywany, podaje się łyżeczkami co ¼—½ godz. dosis = 2 K. 30 h
***Antifebrinum** (Acetanilidum) 0·25—1·0! *p. d.* k. r. d. do 2·0! *p. die* jako antipyr., rheumat., neuralg. w proszk. pigułk., rozp.; zewn. jako antisept. 1·0 = 3 h.
Antihydropinum zob. Blattae oriental.
Antipyrinum helv. (Dimethylphenylpyrazolon) 0·5—1·0—3·0 *p d.* 3—4 r. d. aż do 8·0 *p. die* (dzieciom najw. 0·75 *p. d* 3—4

r. d.) jako proszek lub mixt.; zewn. jako zasypka, także do lewatyw: do wstrzykiwań do cewki $\frac{1}{2}$ - $1\frac{1}{2}$%. 1·00 = 5. h.
Antipyrin german 1·00 = 10 h.
Antipyrinsalol powstaje przez stopnienie Salolu z Antipyr. *aa*. Przejrzysty, brunatnawy płyn. Antisepticum Haemostat. jako tampony przy krwawieniu macicy.
Antirheumaticum mięszanina Natr. salicyl. z methylenblau. Niebieskie pryzm. w H_2O i alkohol. rozp. kryst. Używ. jako antirheumat 0·06—1·00 *p. d.*
Antiseptin mięszanina z Zinc. jod.-Zinc. sulf. kw. borowego i Thymol. Proszek biały łatwo rozp. w H_2 O antisept. do ran. Używane w Gonorhoe, chorobach kobiecych i t. d. jako 10—20% zasypka maść, albo też w 1% rozczynie.
Antiseptol (Cinchoninum jodosulphuric.) zaw. 5% jodu, ma zastęp. jodoform, tylko zewn. w 10% rozczynach.
Antispasmin (Narceinnatrium — Natrium salicylicum) wewn. 0·50 *p. d.* 1·00 *p. die* w rozczynach, w krztuścu. 0·10 = 14 h.
Antivenin. Serum w ukąszeniu wężów.
Apiolum cryst. album. 0·25—1·0 ! *p. d.* k. r. d. aż do 4·0 *p. die* w proszku lub syrupie, polec. w zimnicy i dysmenorrhoe 0·1 = 4 h.
Apocodeinum hydrochloricum 0·01 *p. d.* k. r. d. 0·08 *p. die* w pig. lub w rozpuszcz.
Apolysinum 0·50—1·0 *p. d.* k. r. d. w proszku, jako antipir. antineuralg.
*__Apomorphinum__ hydrochl., jako expec. 0·001—0·005 *p. d.* w proszk., pigułk. mixt.; jako emetic. 0·01 ! *p. d.* aż do 0·05 ! *p. die*; także podskórnie jako emetic. w dawce 0·001—0·01; dzieciom 4-tą część dawki lub 0·01—0·03 w lewatywie. 00·01 = 4 h.
*__Aqua amygdalar. amar. concentr.__ zawiera na 1000 części 1 część bezwodn. kw. sinowodowego) 0·5—1·5 (10—40 kropli) *p. d.* aż do 5·0 ! *p. die* czysta kroplami albo w mixt. 10·0 = 12 h. dosis *p. d.* 1·50 *p. die* 5·00.
— *__amygd. am. diluta.__ (Aq. Cerasorum) (na 1·000 części: 0·05 bezw. kw. sinwdw.) łyżeczkami czysta albo w mixt. 10·0 = 2 h.
— **aromat. spirit.** do nacierań. 100·0 = 30 h.
— *__Goulardi__ zob. plumbi acet.
— *__calcis__ (Aqua calcariae) z. calcium oxydat. 100·0 = 6 h.
— *__carbolisata__ 100·0 = 6 i 5% 100 = 8 h.
— *__carminativa__ (Flor chamom. roman. 100, cort. citr., fol. menth crisp., fruct. carvi., coriandr., foeniculi *āā* 30·0 : 4000 Aqu.) łyżeczkami. 100·0 = 24 h.
— *__chlori__ (Aqua chlorata) zob. Chlor. solut. 10·0 = 5 h.
— *__cinnamomi__ spl. 100 = 22 h.
— **cresolica** 1% do desinfekcyi. 100·00 6 h.
— *__foeniculi__ zob. foen. fruct. 100·0 = 15 h.
— **hydrosulfurata** przy zatruciu metalami 150·0—500·0 czysta albo rozc. wodą, łyżkami. 10·0 = 5 h.

Aqua kreosoti (Aq. Binelli) wewn. łyżeczkami, zewn. do przepłókiwań, inhalacyi. 10·00 = 3 h.
— ***laurocerasi** (10·0 zaw. 0·6 bezwodn. kw. sinowodorow.) używ. jak Aqu. amygd. amar. concentr. 10·0 = 8 h.
— ***melissae** jako corrig. do mixt. 100·0 = 24 h.
— **menthae crisp.** tak samo. 100·0 = 30 h.
— ***menthae piperitae** tak samo. 100·0 = 30 h.
— ***plumbi spirit.** (a. goulardi) zob. plumb. acet.
— ***rosae** zob. rosae flor. 100·0 = 20 h.
— ***rubi idaei** zob. Fruct. Rub. id. 100·0 = 18 h.
***Araroba** zob. Chryzarobin. 1·0 = 8 h.
Arbutinum (glykozyd z fol. uvae ursi) 0·5—1·0! *p. d.* aż do 4·0! *p. die* w proszku lub w mixt., stos. w zap. nież. pęcherza i w chorobach nerkowych. 0·10 = 4 h.
Arecae nuces pulv. pod. przeciw tasiemcowi w dawce 4·0—6·0 w proszku.
Argentamin 10% płyn bezbarwny, oddział. alkal., w rzeżączce do przestrzyk. 1:5000. 1·0 = 14 h.
Argentum chloratum (muriaticum) 0·01—0·10 *p. d.* 1% roztczyn do injekcyi, w proszku pig. 0·1 = 5 h.
Argentol proszek trudno rozp. antisept. Używany do ran, starych wrzodów, chorób skórnych, ulcus molle itd. we formie maści (1·50—100·00) w emulsyach (1·1000—3000·0) jako wstrzykiwanie przy Gonorrhoe.
Argentum jodatum 0·005 *p. d.* jak Arg. chlorat. 1·0 = 1 K.
— ***nitricum crystallis.** 1·0 = 18 h. i ***nitricum. fusum** 1·0 = 22 h. wewn. po 0·005—0·03! *p. d.* 2—4 r. d. aż do 0·20! *p. die* w pig. past. rozcz.; w subst. w zgęszcz. lub rozpuszcz. (1:1—2) jako środek żrący; także jako crayon; w rozcieńcz. do przestrzykiwań (0·10—1·0:100 Aqu.), do wziewań (0·01—0·3:100), do pędzlow. (1·0—10·0:100), do ócz (0·01—1·0:100), w maści (0·20—0·80:10·0) także w proszku (0·1—0·5:5·0 cukru lub ałunu) do wdmuchiwań do gardła lub krtani. Dawki maksym. 0·03 *p. d.* 0·20 *p die* dla obu preparatów.
Arg. nitric. c. kalio nitrico (Lapis infernalis mitigatus, zaw. 1 arg. n. i 2 k. nit.) jako środek żrący łagodn. 1·0 = 10 h.
Argonin w zim. H_2O rozp. proszek. Używany jako adstringens-antisepticum-antigonorrhoicum w 1—2% rozczynach (ad. vitr. nigr.) 1·00 = 18 h.
Argila alba s. Bolus a. jako constit. do proszk., pig., także zewn. jako zasypka. 100·0 = 12 h.
Aristol (Dithymoldijodid) różowobrunatny proszek rozp. w oliwie i paraf., stos. w chorobach skóry i nosa (lupus) w 10% maści lanolin. 1·0 = 18 h.
***Arnicae flores sciss.** 10·0 = 4 h. i ***Radix** 10·0 = 5 h. wewn. 0·3—1·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., inf. (2·0—10·0 :100·0); zewn. jako tabaka, także do okład. i lewat. (inf. 5·0—27·0:100). **Extr. flor. arn.** 0·2—0·5 *p. d.* 1·0 = 5 kr. **Extr. rad. Arn.** 0·2—1·5 *p. d.* 1·0 = 10 h. — ***Tinct. Arnicae** 0·2 -0 *p. d.*; zewn. do wcierań, okład. i t. d. 10·0 = 8 h.

Artemisiae Hb. 10·0 = 3 h. pod. jak Hb. absinthi. **Rad.** Art. pulv. w proszku 0 1—2·0 *p. d.* albo w inf. 2—5%; 10 = 10 h. Rad. Art. in toto 100·00 = 35 h. — **Extr. Art** 0·10—0·5 *p. d.* 1·0 = 16 h.

***Asa foetida** (Gummi resina dep.) wewn. 0·3—0·5—1·0 k. r. d. w pig. lub zawiesinie 2·0—6·0 : 100, także w lewat. 3·0—10·0 (w emuls. z żółtkiem). 10·0 = 10 h. **Ass. foet.** pulv. 10·0 = 18 h. **Tinct. as. foet.** 20—60 kropli *p. d.* czyst. albo w mixt 10·0 = 8 h.

Asaprol proszek rozp. w wodzie i wysk. (antipyr. i antirheum) 0·5—1·0 *p. d.* k. r. d.; 4·0 *p. die.* 0·10 = 3 h.

Aseptolum 33⅓% (Acid. sozojodolicum) gęsta ciecz działa antysp. 3—5% rozcz. wodnym; rozp. w oliwie, glyc., lub alkoh. nie działa. Stosowany zewnętrznie zamiast kw. karbolowego, nietrujący. 10·0 = 24 h.

Aspirinum proszek biały używa się zamiast salicylu w gośccu stawu 3 r. d. po 0·50.

***Atropinum sulfuricum** 0·001 *p. d.* aż do 0·003! *p. die* w pig., proszk. lub w rozp.; zewn. do oczów (0·10—0·5 : 100·0 Aq.), podsk. 0·0002—0·001 (2—10 przedziałek strzykawki Pravaza z rozcz. 0·01—0·05 :10 Aqu.) również razem z morf. (Atrop. sulf. 0·02, morph. mur. 0·4; Aqu. dest. 20·0), w maści i linim. 0·2—0·5 : 100. 0·01 = 4 h.

— **valerianicum**, wewn. jak sulf. 0·01 = 5 h.

Aurantii fructus cort. (flavedo cort. aurant.) 0·3—2·0 *p. d.* 2—4 r. d. w proszku. Inf. 5—12%, 10·0 = 12 h. **Aurant. folia sciss.** 1·0—4·0 *p. d.* inf. jak cort. 1·0 = 4 h.; tak samo **flor. aurant.** 10·00 = 20 h. — ***Aqu. flor. aurant.** (Aqua naphae) 10·0 = 6 h. — ***Ol. flor. aurant.** 0·1 = 8 h. ***Ol. cort. aur.** 1·0 = 10 h. — ***Ol. Bergamott.** 1·0 = 6 h.; tak samo **Syrup cort. aur.** cocrig. do mixt. 10·0 = 5 h.; tak samo **Syrup aur. flor.** 10·00 = 10 h. ***Tinct. aur. cortic.** 20—60 kropli. 10·0 = 8 h.

***Auronatrium chloratum** 26% wewn. 0·003 *p. d.* 1—2 r. dz. aż do 0·05! *p. d.*, *p. die* 0·20! w pigułk., pastylkach, proszkach lub w rozp. (in vitro nigro) dzieciom w kokluszu z 2% rozczynu 5—8 kropli; jako woda do ócz (0·1—0·2 : 100), w maściach 0·2 : 5; 0·10 = 46 h.

Aurum chloratum wewn. 0·002—0·02! w sol. zewn. jako środek żrący. 0·10 = 75 h.

— **foliatum** do powlek. pig.

— **jodatum** stos. w kile.

— **monobromatum** wewn. 0·008—0·012 p. d.; dzieciom 0·003—0·006 p. d. stos. w padaczce. 0·01 = 12 h.

***Axungia porcina** (porci Adeps suillus) tłuszcz do maści. 100 = 40 h.

***Axungia porci benzoata** 10·0 = 8 h.

Balsamum canadense 10·0 = 24 h.

— ***Copaivae** wewn. 0·5—2·0—3·0 t. j. od 10—40 i 60 kropli *p. d.* aż do 20·0! *p. die* w pig. a najczęściej w kapsułkach (capsulae gelatin.) razem z ext. cubeb., także w emulsyi

(15·0 z 7·5 Gummi mimos. i 100·0—150·0 Aqu.) zewn. do lewatyw (7·0—15·0), do nacierań. 10·0=14 h.

Balsamum Nucistae zewn. do nacierań.

— ***peruvianum** wewn. 0·1—1·0 *p. d.* aż do 5·0 *p. die*, w pig., past., elect. lub emulsyi; zewn. czysty lub w maściach używ. do opatr. ran, do zastrzykiwań w gruźlicy (Landerer); rozp. w alkoh. jako płókanie, tinct. do zębów i t. d. jako antiscabiot. 10·0—15·0 na jedno wtarcie, wreszcie do celów kosm. 10·0=50 h. — **Syrup bals. peruv.** czyli Syr. balsamicus — expect. i corrigens.

— ***tolutanum** stos. jak bals. peruv. 10·0=25 h.

— **vitae Hoffmani** (mixt. oleoso-balsamica) 5—20 kropli *p. d.*; do wąchania, nacierań. także do kosmet. 10·0=15 h.

***Bardanae rad.** Dct. (10·0—50·0:100—500 Col.). 10·0=4 h.

Baryum chloratum puris wewn. 0·02—0·1 *p. d.* aż do 0·60! *p. die* w pig.; zewn. 0·5—2·0:100. 10·0=5 h.

***Belladonae rad. sciss.** wewn. 0·01—0·07 *p. d.* do 0·3! p. *die* w proszk., piguł., inf. (0·3:100), wziewań (0·5—1·0:100), przestrzykiwań 1—4%), okładów (2—5%) i maści (1—5:10). 1·0=5 h. — **Bellad. rad. pul.** 1·00=2 h. — **Extr. rad. Bellad.** fol. albo rad. 0·01—0·05! *p. d.* aż do 0·2! *p. d.* w proszk., pig. 1·0=15 h.

— ***Fol. Belladon. sciss.** 0·05—0·2! *p. d.* aż do 0·6! *p. die* w proszk. piguł.; inf. (0·5:100); jako cygareta do palenia, do miejsc. kąpieli; do okładów, przestrzyk. do wziewań (0·5—1·0:100) lewatyw, jako woda do ócz (1·0—3·0:25). 1·0=5 h. — **Fol. Bell. rud.** tus. 10·00=8, pulv 1·00=2 h. — ***Extr. fol. Bellad.** 0·01—0·05, aż do 0·2! *p. die* 1·0=15 h. — ***Tinct. fol. Bellad.** wewn. 1—10 kropli, 1·0! *p. d.* aż do 4·0! *p. die*. 10·0=10 k.

Benzinum Petrolei (Benzin) wewn. 0·2—1·0 (5—25 kropli) mixt. i kaps. 2—3 r. dnia, do nacierań) (1:2— tłuszczu); do lewatyw i wziewań. 100·0=22 h.

***Benzoë, Resina Benzoë** wewn. 0·2—1·0 *p. d.* w pig., emulzyi do proszku do zębów, do płókanek (2—4%), do wody do oczu (1—2%) do środk. kosm. 10·0=15 h. pulv. 10·0=20 h. — **Tinct. Benz.** do wody do zmywań, do okład. 10·0=10 h.

Benzol stos. jak Benzin 1·0! *p. d.* aż do 6·0! *p. die* w emulzyi przeciw czerwiom; zewn. w maści 2—3:200 w scabies. 10·0=8 h.

Benzonaphtol (Acid. benz. i naphtol.) proszek podaw. wewn. 0·5 *p. d.* aż do 5·0 *p. die* (dzieciom 0·2 *p. d.* aż do 2·0 *p. die*), jako antysept. kiszkowy 1·0=5 h.

Benzolguajacol czyli **Benzosol** (Acid. benz. i guajacol.) proszek używany w gruźlicy w miejsce guajacolu 0·25! *p. d.* 2—3 razy dz. *p. die* 2·50! 1·0=34 h.

Benzojodhydrin w aeth. alcoh. i chlorof. rozpuszcz. kryst. Używane w zastępstwie kali jodat, w astmie i chron. Bronchitis. Nie wywołuje jodismus. Podaje się go jako gra-

nulki cukrowane 0·13 *p. d.*, a zawiera ta masa 0·05 jodu, 0·05 Acid. benz., 0·014 chloru co odpowiada 1·00 Kali jodat.

Berberinum muriaritum i **sulfur.** 0·03—0·05 *p. d.* 0·1 = 5 h.

Betolum, (Naphtosalolum - Naphthalolum) proszek bez smaku i zapachu, polecany przeciw gośćcowi, nieżytowi pęcherza, w chorobach kiszek z rozkładem treści jelit; 0·3—0·5 *p. d.* 2—4 razy dnia, aż do 2·0 *p. die* w proszku. 1·0 = 10 h.

Betula albae **Folia** zbierane na wiosnę i suszone w ciemnym miejscu. Używane jako Diureticum. Na filiżankę używa się 25·00—35·00 folia rozparzonych 200 wrzącej wody stoi przez 2 godziny i podaje się 2—3 filiżanki dziennie zimne albo ciepłe. 10·00 = 3 h.

Bismuthol proszek biały, krystaliczny w H_2O rozp.; używane jako antisept. do ran w 1—4% rozczynie, albo 10—20% maści lub jako zasypka.

Bismuthum benzoicum v. **subbenzoicum** proszek używany jako zasypka na wrzód miękki. 1·0 = 8 h.

— **carbonicum** 1·0 = 6 h. i **citricum** 1·0 = 16 h. używa się jak B. subnitr.

— **gallicum basicum** = Dermatol.

— **jodo-gallicum** proszek szaro zielony, hygroskop. w kwasach i zasad. rozp. Używane jako antisept. zamiast jodoformu.

— **lacticum crystalisatum** 0·05—0·2 *p. d.* 2—4 razy dz. 1·0 = 8 h.

— **loretinicum** proszek żółty nierozp. Działa wysuszająco na rany. Zastosowuje go się również w chorobach ocznych jako zasypka, albo maść w katarze ócz, w dyfteryi, albo gruźlicz. chorobach ocznych.

— *B* **naphtalicum** czyli **Orphol**, brunatny proszek, nierozp. w wodzie 0·50 *p. d.* 1·0 - 3·0 *p. die* w biegunkach, w durze. 1·0 = 20 h.

— **oxyjodatum** v. **subjodatum** 1·0 - 2·0 *p. die*; zewn. jako zasypka i do maści. 1·0 = 20 h.

— **salicylicum** 0·3—1·0 *p. d.* 2—4 razy dz. w pig. i w proszk. 1·0 = 8 h. tak samo używa sie **B. subsal.**

— ***subnitricum** czyli **Magist. bismuthi** 0·20—1·0 *p. d.* 2—4 r. dz. (dzieciom w rozwolnieniu 0·2—0·4 co 2—3 godz.) w proszk. i pig.; zewn. jako proszek do wdmuchiwań do gardła, nosa, krtani; do wstrzykiwań (rzerzączką) (4—12%); także do maści (3—10%). 1·0 = 6 h.

— **tannicum** 1·0 = 8 h. jak subnitr.

— **tribrompheniilicum** czyli **Xeroform**, żółty nierozp. proszek, 5·0 *p. die* w dawkach po 0·50, wewn. w cholerze; zewn. jako zasypka do nosa, ucha, w chorobach skórnych; w rzeżączce (10%—20% emulsya). 10 = 115 h.

— **valerianicum** 0·03—0·15 *p. d.* w proszk. lub pig. 1·0 = 10 h.

Blattae orientales 0·06—1·0 *p. d.* w proszk. (jako diaphoretic.) także w inf. lub decoct 5—10%; 1·0 = 25 h.

***Bolus alba** zob. **Argilla alb.**

Boral = Aluminium borico tartaricum rozpuszczalny, krysztal. proszek, zewn. do pędzlow., przepłókiwań 5%—10%, do wdmuchiwań, w maściach 10%.
***Borax** (veneta) czyli Natrium biboracicum, wewn. 0·5—2·0 *p. d.* k. r. dz. w proszku, rozp. w mixt., lub w linctus; zewn. do płókanek do ust i gardła (2—5%), do pędzlowań (1·0—5·0:25·0), do zmywań (10·0—20·0:100), przestrzykiwań (1·0—5·0:100·0), wziewań i maści (1:3—10). 10·0 = 6 h.
Borol rozczyn 2—10% zabija Staphyloc. pyogenes aur. Inf. używa się przy ostr. Septicäm. Erysip. Phlegmon., Psoriasis Ozaena i dyfteryi 5—6 × *p. d.* XXX — L. kropli; dzieciom X—XX kropli; Extern. rozczyn 1—2% w Erisip., Psorias., Ozaena, Gonorhoë itd.
Bromoformium podaw. dzieciom w kokluszu po 2—6 kropli na łyżce z wodą, dorosłym 0·50 w kapsułkach w napadach astmy. 1·0=6 h.
Bromol=Tribromphenol, proszek rozpuszcz. w alkoholu, eterze, olejach; zewn. w maściach (4·0:30·0); do pędzlowań błonicy (1·0:25·0 Glycerini).
Bromum używane jako środek żrący 0·1=2 h.
Bromalin blaszki, białe w H_2O rozp., u kobiet i dzieci jako Sedativum nervos. 2—4·00; używa się w zastępstwie kali brom. bez ubocznych działań, dla epileptyków i neurasteników 2—8 × d po 1·00=20 h.
Bromidia składa się z Chloralhydu kali brom. Ext. hyosc., Ext. Cannab i cukru daje to płyn brunatny, używane jako hypnoticum ½—1 łyżeczki od herbaty *p. d.* w wodzie najwyżej 3 razy w 24 godzinach 5·00! *p. d.* 15·00! *p. die* 10·00=60 h.
Bromopyrin antipyreticum dawki jak antipyryna.
Brucinum wewn 0·005-0·1! *p. d.* 2—3 r. dz. w pig. lub z rozcz. alkohol. (1·0:25·0) kroplami (2—25). 0·10 = 5 h.
Bryoniae rad. sciss. 0·5—0·2 *p. d.* w proszk. lub inf. 5—15·0:100—200 col.), purgans. 10·0 = 30 h.
***Bulbus scillae** zob. Scill. Bulb.
Butyrum cacao zob. Cac. Sem.
Butyl-Chloralum hydratum, Crotonchloral hydrat wew. 0·1—0·2 *p. d.* działa nasennie pod. rozp. z dodat. glyc. lub alkoh. używany w bolu zębów u ciężarnych. 1·0 = 20 h.
Cacao Sem. express. (Cac. odtłuszcz.) 10·0=16 h. — **Oleum (Butyrum) Cac.** 0·5—2·0 *p. d.* w proszk., past., z awies.; jako constit, do maści suppos., baccill. 10·0 = 12 h.
Cacti glandiflori Tinct. składu niepewn. lub pewniejszy — **Extr. Cact. gd. fluidum** jako analeptic. kroplami 5—15 *p. d.* 2—3 razy dziennie. 1·0 = 10 h.
Cactina, przetwór z Cact. grandifl. działanie i skład niepewny.
Cadmium salicylicum igiełki bezbarwne rozp. w gor. H_2O, alcoh., aeth. i glyc. Adstringens; używane w zapaleniu ócz i Gonorrhoe w 1% rozczynie.
— **C. bromatum,** 1·00 = 5 h. **C. jodatum** 1·00 = 12 h.
— **sulfuricum** tafelki bezbarwne, rozp. w gor. H_2O. Adstringens, Antisepticum. W okulistyce używane tak jak Zinc. sulf. w 10% rozczynu. 1·00 = 6 h.

Caesium bitartaricum krst. bezbarwne, pryzmatyczne światło załamujące, rozp. w H_2O. używane w nerwowem biciu serca 3 × a 0·18 –0·30 tak samo używa się i **C. bromatum**.

***Calami Rad., Rhizoma** (Rad. acori cal.) 0·5—2·0 *p. d.* w proszk., pig., inf. (5·0—15·0 : 100 Col.); do proszku do zębów, dzieciom do gryzienia. 10·0 = 4 h. pulv. 10·00 = 8 h. **Extr. Cal.** 0·1—0·5 *p. d.* 1·00 = 15 h. — **Oleum cal.** ½—2 kropli *p. d.* w emuls. 1·00=10 h. — **Tinct. cal.** 10—60 kropli *p. d.* używ. do płók. do ust, tinct. na zęby. 10·0 = 6 h.

Calaya Extract z owoców Anneslea febrifuga, w mikst. po 2·00 co 2 godz. jako Antipyretic. przy malaryi.

***Calcaria chlorata** zob. Calcium hypochlorosum.

— **usta** zob. Calc. oxydat.

— **saccharata** 0·5—1·0 *p. d.*; w dużych dawkach podaje się w zatruciu zgęszcz. kw. karbol.

***Calcium carbonicum nativum** (Creta alba, kredo) jako proszek do zębów i t. d. 100·0 = 18 h. — ***Calcium carb. purum** (praecipt., Calcaria carbonic.) 0·20—0·50 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., mixt.; także zewn. w proszk. 10·0 = 28 h.

— **chloratum** (fusum) 0·1—0·6 *p. d.* w rozp.; do opatr. 1 : 24, do oczów (0·1—1·0 : 100) do kąpieli (30·0—100·0 na kąpiel) 10·0 = 8 h.

***C. hypochlorosum** v. Calcaria hypochlorosa, calcaria chlorata (Chlorkalk) wewn. 0·5—0·30 *p. d.*, 4—6 r. d. pastyl. lub wodnej mixt.: zewn. do płókań 1·0—4·0 : 100) do pędzlow. (0·5—1·5 : 25), do przestrzykiwań (0·05—0·1 : 100), do kąpieli (150 0—400·0), maści (1·0—10·0.) Do nakadzań i desinfekcyi (rozwiesza się płótna namoczone w rozp. C. hyp.). Podskórne wstrzykiwanie 2% rozcz. polecane w ukąszeniu jadowitych wężów. 100·0 = 12 h.

***C. oxydatum** (Calcaria usta s. caustica) tylko zewn. jako środek żrący, jako Pasta caustica viennensis (zaw. kal. caust. 5 części na 6 cz. Cal. oxyd.). 100·0 = 12 h. — **extincta** używ. do wytw. ***Aqua calcis** (Aqu. calcariae) wewn. jako antacidum 50·0—200·0 *p. d.* aż do 300·0—600·0 *p. die* z mlekiem; zewn. do płókań, wziewań, okładów 100·00 = 6 h.

C. permanganicum używane jak Kal. permang. o silniejszych własnościach antisept.

Calcis linimentum (Stahli) używane w oparzeniach jest miesz. Aqu. calc. z ol. oliv. *āā*.

***Calcium phosphoricum** (Calcaria phosph.) 0·5—2·0 *p. d.* k. r. d. w pr. w rozpuszcz. z dodatkiem acid. phosph. polecone przez Kolischera i Freunda do zastrzykiwań w gruźlicy stawów. 10·0 = 60 h. — **hypophosphorosum** 1·0 = 5 h.

— **sulfuratum** najcz. zewn. w maściach (1·0—3·0 : 25) do kąpieli (50·0—120·0) wewn. po 0·06 w pigułkach jako profylaktyk w grypie. 10·0 = 5 h.

— **sulfophenilicum** proszek biały, ściągająco gorzkiego smaku, Antisepticum, Desinficiens i Adstringens, rozpuszczalny w H_2O i alkoholu. Roczczyn 1% osłodzony podaje się wewnętrznie co 2—3 godz. łyżkę.

***Calcium oxysulfuratum sol.** (Solutio Vlemingkx), na świerzb 100·0 = 40 h.

— ***sulfuricum ustum** czyli gips do opatrunków. 100·0 = 5 h.

Calliandra Houstoni cortex (Pambotano) pewny środek w zimnicy bagnistej (Sumpfiebér). Rp. Cort. Calliand. Houst. 60·00 coque cum aq. destill. 1000·00 ad colat. 500·00 D. S. W przeciągu 24 godzin użyć.

***Camphora** wewn. 0·03—0·2 *p. d.* k- r. d. jak excit., 0·3—0·5 *p. d.* 1—2 r. d. jako sedativ. w proszk. (in charta cerata) pig., mixt., emulz. Także do wziewań, nakadzań, jako proszek do nosa, do płókań (0·2—1·0:100), lewatyw (0·3—1·0), maści (3·0:25) mydeł, do podsk. wstrzyk. (1:12 Spir., albo 1:5 Aeth., lub oliwy); jako excit. całą strzyk. Pravaza na raz) 10·0 = 12 h. — ***Ol. camphorat.** zaw. 1 C. na 3 ol. oliv. 10·0 = 10 h. — ***Spirit. camhporat** zaw. 1 C. na 9 Spirit.; do wcierań, zmywań. 100 = 50 h.

Camphora monobromata 0·1—0·4 *p. d.* k. r. d. aż do 3·0 *p. die* w proszkach, kapsułkach, pig. kołacz. (trochisci). 1·0 = 5 h.

— **carbolisata** używ. do opatr. składa się z 10 cz. rozc. kw. karb. i 25 cz. Camph. pulv.

Cancrorum lapid. pulv. po 0·1—0·3 *p. d.* do proszków. 10·0 = 24 h.

***Cannabis indicae herb.** 0·2—0·5 *p. d.* w proszk., inf. (2·0—5·0:100—200) do wziewań, do cygaret. 10·0 = 6 h. **Haschisch pur.** (Churrus) 0·01 - 0·05 *p. d.* ***Extr. cannabis indicae** 0·03—0·1! *p. d.* jako sedat., 0·1—0·2—0·3! *p. die* jako hypn., w pig., past., mixt., rzadko w maściach (0·2—0·5:10). 1·0 = 24 h. — **Tinct. cannab. ind.** 5—20 kropli aż do 1·0! *p. d.* a 4·0! *p. die* 10·0 = 14 h.

Cannabinum tannicum (hypnotic.) po 0·25—0·5 w pr. 0·1 = 4 h.

***Cantharides** wewn. 0·015—0·05! *p. d.* k. r. d. aż do 0·2! *p. die*, w proszk., pig. zewn. w proszku lub maści (1·0:8—1·0) w plastrze 10·0 = 24 h. — ***Tinct. cantharid.** 0·1—0·5! *p. d.* aż do 1·0! *p. die*; zewn. jak canth. 10·0 = 12 h. Ung. Canthar. — **Collodium Canth.** (1:5 Coll. 10·0 = 30 h.). ***Emplastr. canth. ordin.** (vesicat). 10·0 = 20 h. ***Empl. canth. perpetuum.** 10·0 = 30 h.

Cantharidinum do zewn. użytku w maści, coll. (0·10:50) polec. do wstrzyk. podsk., w gruźlicy krtani. (0·0001) także w psoriasis, lepra, błonicy. 0·01 = 10 h.

***Capilli Veneris Hb.** 10·0 = 4 h. i **Syrup Capill. Vener.** 10·0 = 8 h.

Capsici fructus 0·05—0·2 *p. d.* 3—4 r. d. w pr., pig.; zewn. do katapl. 10·0 = 8 h. — **Tinct. capsici** 10—30 kropli (0·3—1·0) *p. d.* z wodą lub kleikemi śr.; zewn. do wcierań, krople do zębów. 10·0 = 6 h.

Caparrapi-Balsam otrzymuje się z Laurus giganteus, podobny do Bals. Tolu. Używa się w ukąszeniu zwierząt.
*__Carbo ligni depuratus__ (Carb. vegetabilis) 0·5—2·5 *p. d.* w proszk., zewnętrznie. do proszku do zębów, do płókanek (3·0—5·0:100), do maści (10·0:25·00). 100·0 = 22 h.
— **Carb. animalis.** — **Carb. panis.** 10·0 = 10 h. — **Carb. spongiae.**
*__Cardamomi fructus__ (semen) 0·3—1·0 *p. d.* jako składnik Species arom., niekt. tinct. i innych śr. 1·0 = 10 h.
Cardui benedicti Hb. 1·0—2·0 *p. d.* w proszk., inf. lub decoct. 5·0—15·0:100). 10·0 = 4 h. — **Extr. card. ben.** 0·5—2·0 *p. d.* 2—3 r. d. w pig., mixt. 1·0 = 4 h.
Carica papaia zob. Papainum.
Carrisin. Glykozyd z kory Carissa ovata. Proszek bezpostaciowy Trujący! Wywołuje bóle głowy i nudności. Działa podobnie jak Strophantyna.
Carniferrinum przetwór żelazisty otrzymany z mięsa 0·50 *p. die.* 1·0 = 28 h.
Carpainum hydrochloricum alkaloid z Carica papaia stos. w angina pectoris i w wadach serca 0·006. *p. d.* aż do 0·03 *p. die* w pig., w kroplach, podskórnie 0·006—0·01 środek nasercowy, działający podobnie jak Sparteina.
*__Carrahgeen__ Dct. 3·0—5·0:100—500 Col. 10·0 = 4 h.
*__Carvi fructus__ (Sem.) 100 = 25 h. — **Ol. carvi.** 1·0 = 8 h. **Spirit. carvi.** mają podobne zastosowanie jak Anis. fructus 10·0 = 5 h.
*__Caryophylli__ (flores) wewn. po 0·3—0·6 w proszku inf. (2·00—6·0:100—200 Coll.), do proszku do zębów, do płókania i tinct. **Oleum caryoph.** ½—2 kropli, wewn. do nacierań. 1·0 = 3 h.
Cascarae sagradae cortex czyli **cortex Purshianae** 0·5—2·0 *p. d.* w inf. 10·0 = 5 h. — **Extr. fluid Casc. Sagr.** ½—1 łyżeczki k. r. d. do 4·0 *p. d.* a 10·0! *p. die* czyste albo w syrupie. 10 = 20 h.
*__Cascarillae cortex__ r. b. 1·0—2·0 *p. d.* k. r. d. w pr. lub lepiej w inf., decoct. (10·0—20·0: 100—200) Col.). 10·0 = 8 h., pulv. 10·0 = 10 h., sciss. 10·0 = 5 h. — **Extr. Cascarillae** 0·3—1·5 *p. d.* w pig. 1·0 = 15 h. — *__Tinct. Cascar.__ 20—40 kropli aż do 10·0 *p. die.* 10·0 = 12 h.
Casein-Ammoniak, Eucasin proszek rozp. w gorącej H_2O, środek odżywczy 30—40·00 dodaje się do rosołu.
*__Castoreum (canadense)__ 0·1—1·0 *p. d.* 2—4 r. d. w pig., proszk. 10·00 = 60 h. — *__Tinct. castorei__ 10—60 kropli *p. d.* 1·0 = 20 h.
Cast. sibiricum tak samo jak canadense, 0·10 = 12 pulv., 0·10 = 15 Tra cast. mosc. 1·00 = 50 h.
*__Catechu__ (Terra japonica 0·5—1·5 *p. d.* w pig., proszk. rozp. w wodzie lub alk. 3—5%): do proszku do zębów, do past i tinctur. 10·0 = 14 h. — *__Tinct. catechu__ 10—60 kropli *p. d.*; 10·0 = 10 h.

***Centauri minoris Hb.** 1·0—2·0 *p. d.* w proszku; w inf. (5—10%). 100·0 = 48 h. — ***Extr. cent. min.** 0·5—2·0 *p. d.* 2—3 r. d. pig. mixt. 10·0 = 60 h.
Cephaëlin igiełki, jak długo świeże, barwy białej, później żółte, rozpuszczalne w ługu potasowym. Używane jako Emeticum 0·005—0·01 *pro dosi.*
***Cera alba** 10·0 = 10 h. i ***flava** 10·0 = 8 h. wewn. w emuls. (15·0 : 200 z żółtkiem lub 15·0 gumi arab.); jako constit. do maści, plastrów, świeczek itd.
— **japonica** tak samo. 10·0 = 5 h.
Cerasorum syrupus corrig. i const. 10·0 = 6 h.
***Ceratum fuscum** zob. Plumbum.
Cereoli laseczki giętkie, cienkie; mogą być pociągane środk. lecznicz. i wprowadzone w rozm. przewody, przetoki i t. d.
Cerium oxalicum oxydul. 0·05—0·1—0·3! *p. d.* aż do 1·0! *p. die* w proszk. lub pig.; polec. w vomitus gravid., dyspep., w cardialgii, epilepsyi. 1·0 = 3 h.
Cerussa zob. Plumb. carb.
***Cetaceum** (sperma Ceti) przeważn. zewn. do plastrów, maści (1 : 2 ol. oliv.) 10·0 = 10 h. Gold Cream.
Ceratum cetac. 10·0 = 14 h.
Cetrarinum (otrzym. z lichen. islandic.) goryczka w pig. po 0·05—0·5 *p. d.* pół godz. przed jedz., popr. apetyt.
***Chamomillae vulg. flores** 1·0—5·0 *p. d.* w proszk., inf. (5·0—15·0 : 100—200 Col.) do species; zewn. do suchych lub wilg. okładów, do przestrzykiwań (25%) do kąpieli (300·0—750·0 na kąpiel). 10·0 = 8 h. — **Aqu. chamomill.** do mixt. 100·0 = 20 h. — **Extr. Chamomill** 0·5—1·5 *p. d.* 1·0 = 10 h. — **Ol. Chamomill. aeth.** ½—2 kropli *p. d.* 0·1 = 14 h. — **Syr. Chamom.** Corrig. 10·0 = 8 h. — **Tinct. Chamom.** 10—30 kropli *p. d.* 2—4 r. dz. 10·0 = 8 h.
Charta nitrata używany do wdychiwań w astmie.
Charta sinapisata rubefaciens (Rigolott).
Chelidonii Hb. — **Extr. Chelidonii** 0·1—0·5 *p. d.* w pig., mixt. 1·0 = 20 h.
***Chenopodii ambrosioïdes Hb.** 0·5—4·0 w proszk. spec. Inf. (10·0—30·0 : 100—200 Col.); do okładów. 10·0 = 6 h.
***Chinae cortex fuscus** 10·0 = 24 h., **Cort. chin. calisayae** 10·0 = 32 h. i **Cort. chinae ruber** nid. tus. pulv. 10·00 = 74 h. 10·0 = 62 h. (Pharmakopea nie rozróżnia poszczególnych rodzajów kory tylko oznacza, że ma zawierać przynajmniej 5% alkaloidu) 0·5—1·5 *p. d.* w proszk., electuarium, pig., mixt., inf., lub decoct., (5·0—25·0 : 100—200 Col.); kawa chinowa, czekol. chin., wino chinowe.; zewn., do zasypek, proszku do zębów, okładów; inf. lub dect. do płokania ust, przestrzykiwań, lewatyw. — **Extr. Chinae aquosum** w 5% rozp. łyżkami 1·0 = 20 h. i **Extr. Chinae spirituos.** 0·3—2·0 *p. d.* w pig., mixt. i zewn. do tinct. pomad.; **Tinct. chinae** 1·0—5·0 *p. d.* 10·0 = 12 h. i ***Tinct. chinae comp.** ½—1 łyżeczki *p. d.* 2—4 r. dz. kroplami albo w mixt. 10·0 = 10 h.

***Chinae vinum chinae** 100 = 100 h.
China hydrobromata ekstrakt płynny działa jak inne preparaty chininy z uwzględnieniem działania bromu.
Chinidinum sulfuricum (Conchinin) 1·0 = 20 h.
— **tannicum** 0·10 = 12 h. stos. jak sole chininy.
Chininum czysty alk. 0·03—1·0 w pr., pig., w rozp. w alkoh. lub aeth. mało używ. tylko sole. 1·00 = 32 h.
Chininum aethylosulfuricum w dawce 0·02—0·4 do podsk. zastrzyk. 10·0 = 10 h.
— **arsenicicum** 0·003—0·01 w pig. 1·0 = 32 h.
— **bihydrochloricum** (bimuriaticum) 0·25—0·50 *p. d.* podskórne, sól łatwo rozpuszczalna. 0·1 = 8 h.
— **bihydrobromicum** 0·50—1·0 w proszku lub podsk. (1·0—3·0 : 10 Aqu.) 0·1 = 8 h.
— **bimuriaticum carmbamidatum** do podsk. zastrzyk. 0·1—0·5 *p. d.*
— **bisulfuricum** (rozp. w 11 częściach wody) stos. jak sulf. 1·0 = 15 h.
— **citricum** jak Ch. sulf. 1·0 = 28 h.
— ***ferro citricum** 0·05—1·0 *p d.* do 2·0 *p. die* w proszk. pig., rozp. 1·0 = 10 h.
— **hydro-bromicum** (bromatum) 0·05—0·5 *p. d.* do 2·0 *p. die* w proszk., pig., rozp., podsk. (10%) rozcz. alkoh. 1·0 = 26 h.
— **hydro-chloricum** (muriat.) rozp. w wodzie zastos. wewn. jak sulf.; do zastrzykiwań podsk. (0·15—0·25 : Glycer., aqua *āā* 0·5). 1·0 = 15 h.
— **hydrojodicum** 1·0 = 32 h.
— **jodicum** proszek krystaliczny, biały. Neurotonicum. Podskórnie 10% roztworu.
— **jodo-hydrojodicum** proszek karmazynowy, podawany wewn. w II i III postaci kiły. 2·5 *p. die.*
— **glycerino-phosphoricum** krst. w gorącej H_2O i alkoholu rozpuszczalny. Używane w Malarii, Newralgii. 3×d. 0·10—0·3.
— **lacticum** łatwo rozpuszcz. w wodzie. 1·0 = 32 h.
— **phosphoricum** 1·0 = 30 h.
— ***salicylicum** 0·1—0·5 *p. d.* do 2·0 *p. die* 1·0 = 24 h.
— ***sulfuricum** jako tonicum 0·03—0·15 *p. d.* k. r. d.; 0·3—2·0 w ciągu 24 godzin w intermittens, neuralgiach, durze i t. d.; po 1·0 na raz w bardzo wysokich gorączk. w proszk., placuszk., pig., w rozp. w wodzie, winie lub mleku; zewn. do wdmuchiwań do nosa, gardła, krtani; do przestrzykiwań nosa, cewki moczow., pęcherza (w 1%), do zastrzyk. podskórn. (1·0 : 10 Aqu. i kilka kropli acid. sulf., lub 1 : 6 Glyceryny) do maści (1 : 40—80) do czopków, pomad (0·5—1·0 : 25) 1·0 = 14 h.
— ***tannicum** (2—4 razy większe dawki jak sulf.) w proszkach lub zawiesinie. 1·0 = 15 h.
— **valerianicum** 0·05—0·5 *p. d.* w pr. i pig. 1·0 = 26 h.
Chinoidinum puriss. (2—3 razy większe dawki jak chin. sulf.) 0·1—1·0—3·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., w rozp.; w wodzie z dodatk. kwasu lub alkoh. 1·00 = 3 h.

Chinoidinum sulfuricum 1·00 = 3 h.
Chinolinum pur. 1·0 = 8 h. wewn. nie używany, tylko do płókań 1·0:500,0 z dodatkiem alkoholu i do pędzlowań 5% w błonicy. 1·0 = 8 h.
— **tartaricum** 1·0 = 4 kr., jako antysept. i antypyr. po 0·5 — 1·0—2·0 *p. d.* 0·5 do 6·0 *p. die* w proszku, mixt., do płókań, wziewań, pędzlowań (3—10%). 1·00 = 32 h.
Chinopyrin, zapomocą Antipyriny sporządzony roczyn zgęszczony Chininy (3:2+6 aq.), nadaje się do podskórnych injekcyj, ponieważ nie sprawia ani boleści, ani też nie wywołuje zapalenia lokalnego. W Malaryi 1·00 Chinin. muriat. + 0·66 Antipyrin.
Chinosol (oxychinolinsulfat) zewn. do zmywań 1:100, gaza, wata; zasypka w poceniu nóg 2:100 amylum. 1·00 = 22 h., w tabletkach à 1·00, 10 sztuk = 1 k. 20 h.
Chloralose poł. chloralu z glykosami, kryształki rozpuszcz. w letniej wodzie środek nasenny 0·25—0·75 wywołuje sen, czasami działa ubocznie (zawroty, deliria). 1·00 = 44 h.
Chloralum-butyl hydrat. zob. Butyl-chloralum hydr.
Chloralum cyanhydratum 0·646 rozp. w 100,0 wody daje lek tak samo dział. jak Aqua amygd. amar. i zamiast tejże polecany; przetwór trwały (nieużywany).
— **formamidatum** Chloramid. Chloralformamid, używ. jako hypnot. *p. d.* 1·00! *p. die* 4·00! w rozp. w wodzie, łatwo się rozkłada, przechowywać w chłodzie. 1·0 = 10 h.
— ***hydratum** 0,1—2·0 *p. d.* co godz. jako sedat.; 1·0—3·0 *p. d.* do 6·0! *p. die* jako hypnot. (dawkę tę można w delir. potator. przekroczyć do 4·0! *p. dosi*, a 8·0! *p. die* a nieraz jeszcze wyżej) w rozp. albo pig.; zewn. do lewatyw, czopków (1:4), do zastrz. podskórn. (0·5—1·0:100) także do opatryw. ran, atoniczn. wrzodów, róży (1:10—50 Aqu. albo glyc.) do pędzlowań. (1:30). 1·0 = 3 h.
Chlorsalol o i p (Chlorphenolum Salcylicum). Krst. bezbarwne w alkoholu i eterze rozp. Silny desinficiens. Przy Cystitis 4·0—6·0 *p. die*.
Chloraluretham (uralium) 2·0—3·0 *p. d.* polecany jako hypnoticum. 1·0 = 20 h.
***Chloroformium** wewn. 2—10—20 kropli (0·2—1·0) *p. d.* k. r. d. w syrupie albo z klejami, z alkoholem albo eterem, w zawiesinie, w kaps., do wziewań 2·0—10·0 czysty albo z eterem (1:9); do narkozy czysty lub z eterem i alkoholem, do maści, liniment., lewatyw (6—20 kropli), do podskórn. zastrzykiwań (0·50—1·0). 10 = 10 h. — **Aqua chloroformii** cenny antyseptyk (1·0 chlorof.:200 Aqu.) wewn. łyżeczkami aż do 150·0 *p. d.* czystej lub w mixturze; do przepłókiwania żołądka (3·0—10·0 chlorof. na 100 Aqu.) 100 = 40 h.; **Linimentum chloroformii** (1:2 do 10 Ol. Oliv.); **Liquor morphini chloroformiatus** 5 do 25 kropli *p. d.*

***Chlorum solutum** (Aqua chlorata, Aqua chlori) wewn. 2·0—5·0 *p. d.* aż do 50·0! *p. die* w 5-krotnem rozcieńczeniu (in vitro nigro); zewn. jako płók. do ust, gardła, do zmywań, przestrzykiwań (5·0—50·0 : 500·0 Aqu.) do pędzlowań (1 : 1 – 5 syrupu lub miodu). 10·0 = 6 h.
Chlormethyl ciecz łatwo ulatniająca się i parą swoją wywołująca miejscowe znieczul., stosowane w neuralg. i lumbag.
Chroatol (Jodterpin). Krst. zielonawo-żółte, aromatyczne, w alkoholu, eterze i glicerynie rozp. Używane w chorobach skórnych i wrzodach.
Chrysarobinum (niewłaśc. nazw. Acidum chrysophanicum) czyli anthrarobinum, araroba, proszek żółty, wewn. stosowany jako wymiot. i rozwalniaj. 0·35—1·0 w pigułkach lub rozp. w alkal.; zewn. w maściach (1—5 : 20) w collodium, w żelatynie (5—15%). 1·0 = 20 h.
Chrysotoxin otrzymuje się z Secale cornutum i dorównywa takowemu w działalności. Do handlu przychodzi jako Chrysotoxin natrium rozp. w H_2O nadaje się do injekcyj po 0·04—0·08 *p. dosi*, 0·10 *p. die*.
Cichorei Hb. i **Rad.** używane jak Taraxacum. 100 = 6 h.
***Cinae flores** (Semen Cinae) wewn. 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. w proszku, mixt., powidł., czokolad., w infus. 10·0—15 : 100. do lewatyw) 5·0—20·0 : 50·0—100·0 Aqu.) 10 = 3 h. **Extract. Cinae aether.** 0·30—2·0. 1·0 = 5 h.
Cinchonamin Alcaloid otrzymywany z Remija Purdieanna. Proszek rozp. w w alcoh. i aeth. Działa jak chinina. Polecany w malarii.
Cinchoninum purum 1·0 = 10 h.; **C. hydrochloricum** i **C. sulphuricum** 1·0 = 6 h., w dawkach o 2 r. większych niż chininum.
Cinchonidinum purum 1·0 = 6 h.; **C. chydrochloricum** 1·0 = 6 h. i **C. sulphuricum** 1·0 = 4 h., stos. jak poprzedni. **C. tannicum** stos. jak Chinin. tannic.
Cinnamomi cortex (chinensis) 0·20—1·50 *p. d.* w proszku, w powidełk., w maceracyi wodnej l. winnej, w infus. 3·0—15·0 : 100; conspeg. 10 = 12 h. — tak samo **Cort. Cinnam. Zeylanici** 10 = 10 h. — ***Aqua Cinnam. simplex** 100 = 22 h. — ***Aqua Cinnam. spirituosa** łyżeczkami l. w mixt. 100 = 50 h. — ***Ol. aether. Cinnam.** ½ do 2 kropli *p. d.*, corrigens. 1·0 = 10 h. — ***Syrup Cinnam.** (10·0—20·0 : 100). 10 = 12 h. — * **Tinct. Cinnam.** 10—60 kropli *p. d.*; dodatek do płók. zębów i ust. 10 = 8 h.
Cinnamyleugenol igiełki świecące rozpuszczalne w gorącym alkoholu, Chlorof. Aetherze. Używa się w Tuberculosis. Podskórnie jako 10% roztwór.
Citri fructus jako **succus citri** do mixt., saturacyi, limonad, do płuk., pędz. — ***Ol. citri** 1—3 kropli *p. d.*, corrig. 1·0 = 8 h. — **Syrup citri** 10 = 12 h. — **cortex fr. citri** stosow. jak **cort. aurant.** 10 = 10 h.
Citrophenum poł. kw. cytryn. z Phenetidinem; proszek kryst. tr. rozp. w wodzie; wew. po 0·5—1·0 *p. d.* aż do 6.0. *p. die* 1·0 = 25 h.

***Coca** folia, wewn. 0·30—1·0 *p. d.*, 2—4 r. dz., w proszku lub decoct. (2·0—10·0:100—150) 10 = 14 h.
Cocainum hydrobromicum 0·10 = 20 h. dawka jak:
***Cocainum hydrochloricum** (częściej używ. niż cocain. purum, citrum, hydrobrom, salicyl.) wewn. 0·02—0·10! *p. d.* aż do 0·30! *p. die* w proszku, rozpuszcz. w wodzie, alkoh.; najczęściej zewn. do znieczulenia błony śluz. w 2—20% roztworze czasem z morfiną; w maściach 0·20—0·30:10—20; w czopkach 0·01—0·02. 0·10 = 20 h.
— **phenylicum** masa gęstości miodu rozp. w 50% alkoholu. Anaesteticum w 4% alkohol. wodnym. Do pędzlowania w Diph. faucium. *Rp. Cocaini phenyl. 0·50 Cocain hydrochl. 0·50 acid. phenyl. liq. 0·15 Aq. Rosae 5·00 Ds. Externe.* Przed użyciem zamięszać.
Coccionella 10 = 12 h. i **Carminum** 0·00 = 15 h. barwiki.
Cocculi indici fruct. wewn. 0·05—0·20; zewn. w maściach i decoct. (1—2%). 10 = 4 h.
Cochleariae herba; Spiritus cochlear. 1·0—4·0 *p. d.* do płók. do ust, do tynktur zęb. 10 = 6 h.
Codeinum hydrochloricum 0·10 = 14 h. — **Codein jodicum** biała w H_2O i alkohol trudno rozp. igiełki. — Anti neuralgic i śr. uśmierzający — **C. sulphuricum** i najw. używ.: **C. phosphoricum** 0·10 = 14 h., wewn. 0·015—0·10! *p. d.* aż do 0·40! *p. die* w proszk., pig.; mixt.; do podskórn. wstrzyk. 0·50:10 Aqu.).
Coffeae semen 10 = 10 h.
***Coffeïnum** Theinum — (Theobrominum) wewn. 0·02—0·20! *p. d.* do 0·60 *p. die* w pig., proszk., pastylk.; podskórnie 0·01—0·02 *p. d.* rozpuszcz w chlorof. l. spiryt. 1·0 = 25 h.
— **citricum** 1·00 = 25 h.
— **hydrobromicum** 1·00 = 25 h.
— **natriobenzoicum** 1·0 = 20 h., i
— **salicylicum** 0·10 = 20 h.
Colchici semen 0·05 = 0·25 *p. d.* w proszk., pig. 10 = 6 h. **Acetum colchici** 1·0—2·0 *p. d.* 10 = 4 h. ***Tinct. colchici semin.** 0·50—1·50! *p. d.* — 5·0 *p. die* czysta lub w mixt. 10 = 12 h. — **Vinum colchici semin.** tak samo 10 = 20 h.
Colchicinum 0·0005—0·003! *p. d.* w proszk., pig., rozpuszcz. do podsk. zastrzyk. (b. drażni.) 0·01 = 6 h.
***Colla pisc.** zob Ichtyocolla.
***Collodium** tylko zewn. jako środek osłaniający 10 = 10 h.
— **cantharidatum** zewn. zamiast empl. cantharid. 10·5 = 30 h.
— **elasticum** (Ol. ricini 1·0, ol. Terebinth. 5, Collodi 94) 10 = 10 h. — **Aceton Collodium** patrz **Filmogen** 10·00 = 58 h.
***Colocynthidis fruct.** pulv. (pulpa) wewn. 0·01 — 0·30! *p. d.* — 1·0 *p. die* w proszk., macer., infus. (10·0:100 Aqu. lub vinum) 1·0 = 8 h. — **Fruct. Colocyn-**

thid. praeparat. stos. podob. jak poprz. ***Extract. colocynthid.** wew. 0·005—0·01 *p. d.* jako purg.; 0·01—0·05! *p. d.* — 0·20! *p. die* jako drastic. 1·0 = 38 h. — **Tinct. colocynthid.** 1·0! *p. d.* — 3·0! *p. die.* 10·0 = 20 h.

***Colombo rad.** sciss. (Calumba) 0·50 — 2·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., infus. decoct., 5·0—15·0: 100 — 200. 10 = 6 h. **Extract. Colombo** 0·30—1·0 *p. d.* — 3·0 *p. die* w proszk., pig., mixt. 1·0 = 30 h.

***Colophonium** tylko zewnętrznie; ***Empl. oxycroceum** (Coloph. 1, Cer. flav. 3). 10·00 = 32 h.

***Collyrium adstring. luteum** 10·0 = 6 h. zob. Zincum sulphur.

Combrettum Raimbaultii. Folia zawiera Kali nitric. i Taninę. Używa się w Febris biliosa haematuricai. W dekoktach 16:1000 do ugaszenia pragnienia u chorych. Więcej niż $1^1/_2$ litra dziennie niewolno podawać.

Commelina tuberosa (Herba delpollo). Środek tamujący krew w Metrorrhagii, krwotokach żołąd. Haemophthisis. — Podaje się w pigułkach 0·06—0·10 Extractu dziennie.

Conchae marinae praeparatae wewn. 0·50—2·0 *p. d.* w proszk.; zewn. do proszk. zęb. 10·0 = 5 h.

***Condurango cortex** w infus.macer., l. decoct. (15·0—30·0: 400 aquae ad coll. 200) 1—2 łyżk. *p. d.* 2—4 r. d. 10·0 = 6 h.— **Extract. Condur.** 0·2—0·50 *p. d.* 10·0 = 20 h. — **Ext. Condur. Fluid** P. D. 10·00 = 110 h. — **Vinum Condur.** łyżkami. 100·00 = 100 h.

***Conii maculat. herb.** 0·05—0·30! *p. d.* — 2·0! *p. die* w proszk., pig., infus. (1%—2%), zewn. do okładów w infus. (1—4%), do przestrzykiwań, wziewań (czasem z fol. hyoscyami). 10·0 = 4 h.

Emplastr. Conii 10·0 = 10 h. ***Extract. Conii** 0·02—0·20! *p. d.* — 0·60! *p. die* w proszk., pig., rozpuszcz., mixt.; jako woda do ócz (2—4%); do wziewań (0·10—0·20:100), do lewatyw (0·10—0·30:150), do maści (0·50—1·0:10·0). 1·0 = 14 h.

Coniinum purum (narcotic) 0·0001—0·001! *p. d.* — 0·003! *p. die* w pig., kropl., mixt.; zewn. rozpuszcz. w alkoh., w maści (0·01—0·10:10—15), 0·70 = 34 h.

Convallariae majalis herb. 0·3—0·5—1·0 k. r. d. inf. 5·0—10·0:100—150 Col. 10·0 = 4 h. — **Conv. maj. flor.** 10·0 = 12 h. — **Extr. conv.** 0·1—0·5 *p. d.* aż do 0·2 *p. die.* 1·0 = 5 h. — **Tra conv.** kroplami. 10·0 = 15 h.

Convallamarinum 0·005—0·06! *p. d.* aż do 0·3! *p. die* 0·10 = 3 h.

Cordol (Tribromosalol). Proszek krystaliczny ciężko rozp. w Alcoh. i Aeth. w Benzolu, Chlorof. Acid. acet. glac. Acetonie łatwo rozp. Antineuralgicum, Antirheumaticum, Sedativum, Hypnoticum, 0·5—2·00 *p. d.* 1·5—5·00 *p. die*,

Cordyl Acetyl-Tribromosalol. Igiełki białe w alcohol, rozp. Działa jak Cordol. Dawka 0·50—2·00! *p. d.* 1·50—5·00 *p. die.*

***Coryandri fructus** (semen) 0·5—2·0 *p. d.* w proszk., inf., macer. (5·0—10·0: 100 Col.). 100·0 = 16 h.

Cornutinum citricum (alkaloid z Sec corn.) brunatny proszek 0·003, dwa r. d. w pig. rozp., w spermatorrhoe; w położnictwie zam. secale w dawce 0·005—0·01.
Coto cort. (antidiarrhoic.) 0·02—0·05 w proszku. 10·0 = 20 h. **Tinct. coto** 10—15—30 kropli *p. d.* k. r. d. 10·0 = 16 h.
Cotoinum glykozyd 0·005—0·08! *p. d.* aż do 0·5! *p. die*, w kaps., emulz. i mixt. 0·01 = 8 h.
Creolinum wew. 0·2—0·5 *p. d.* 3 razy dnia po jedz. w kaps. proszk., pig.; zewn. w ½—2 proc. rozczynie do zmywań, do pendzlow. 2% 10·0 = 6 h.
***Creosotum** zob. **Kreosotum.**
Cresolum crudum = surowy kw. karbolowy.
***Crocus** (szafran) 0·2—1·5 *p. d.* w proszk., powid., inf. (2—5%): do okładów, plastrów, maści. 1·0 = 34 h. — **Tinct. croci** 10—50 kropli. 10·0 = 55 h.
***Cubebae fructus** 1·0—10·0 *p. d.* aż do 30·0! *p. die* w proszk., pig., tabl.; do przestrzyk. w inf. (10·0—15·0:100 Col.), do lewatyw (5·0—15·0 z żółtkiem). 10·0 = 6 h. — **Extr. Cubebarum** 0·5—2·0 *p. d.* k. r. d. w pig., zawiesinie. 1·0 = 20 h. — **Ol. Cubeb.** 5—15 kropli. 1·0 = 10 h.
Cuprum aceticum (Aerugo crystallisata) rzadko wewn. po 0·006—0·06 *p. d.* w pig., proszk., rozp.; zewn. do płók. (0·1:100), przestrzyk. 0·4—1·0: 100), jako woda do ócz (0·1—0·5:1000 do maści (1—10%). 10·0 = 10 h.
— **aluminatum** (lapis divinus) tylko zewn. jako żrący, jako woda do ócz (0·1—0·5:100), płókanka (1·0—2·0:100). 10·0 = 10 h.
— **oxydatum** (nigrum) 0·01—0·1 *p. d.* w proszk., w pig.; w maści (1:8—20). 1·0 = 3 h.
— ***sulfuricum purum** wewn. po 0·01—0·03 *p. d.*; jako wymiotny po 0·05—0·4! (dzieciom 0·05—0·1 *p. d.* aż do skutku) w proszk., pig., rozp.; zewn. in subst. albo w proszku (1:1—20 sacch.), także w rozp. (0·2—1·0:3·0—100 Aq.), jako żrący i adstring., do pędzlow. (0.1—0·2:10 Glyc.), płók. (0·1—1·0:100), do ócz (0·05—0·5:100), do przestrzyk. (0·2—2·0:100), do maści (1·0—3·0:10—25) i maść do ócz (0·1—0·6:10). 10·0 = 6 h. — **C. sulf. crudum** tylko zewn. — **Cup. sulf. ammoniatum** 0·01—0·10! aż do 0·4! *p. die* w proszk., pig., rozp.; zewn. do płókań, przestrzyk. (0·1—0·4:50 Aq.). 10·0 = 10 h.
Curare 0·001—0·002 *p. d.* rozp. w wodz lub alk.; do podsk. wstrzyk. (0·1:10 Aq.) rozpocz. od 0·002 ostrożnie w górę aż do 0·02, *p. die*; przed użyciem wypróbować przetwór na żabie. 0·1 = 20 h.
Curcumae rad. do barw. maści. 10·0 = 4 h.
Cutolum (Aluminum boricotannicum) zewn. jako zasypka lub w maśc. w eczem., intertrigo oparzeniach, odmrożeniach.
***Cydoniae semen** 10·0 = 10 h. używ. do ***Mucilago Cyd.** (1:50 Aq.). 10·0 = 6 h.
***Dammar resin.** wchodzi w skład empl. adhaesiv.
Dermatol (poł. bism. z kw. gallus.) proszek bezwonny delikatny, używ. zewn. jak jodoform w proszku, maściach, gaza

10—20% itd., także wewn. w chorob. przew. pokarm. jak bism. subnitr. aż do 2·0 *p. die.* 10·0 = 100 h.

Dermasot = Aluminium acet. sol. zabarwione fuchsyną i zaperfumowane Aeth. acet. Używane w poceniu się nóg.

Desinfectol ciecz oleista podobna do creoliny i podobnie stosowana.

Diaphterinum (Oxychinaseptol) proszek w wodzie rozp., nietrujący, antysept. do przepłók. jam. ($^1/_2$—2%). 1·0 = 10 h.

Digitalinum verum, proszek mało rozp. w wodzie, ma dział. podobnie jak inf. fol digit.; przetwór dig. germanicum wew. po 0·001—0·002! *p. d.* aż do 0·01 *p. die*; przetwory francusk. i angielsk. znacznie mniej 0·00025—0·0005 *p. d.*; także w maściach. 0·01 = 4 h.

***Digitalis folia** 0·03—0·20! *p. d.* 4—6 r. dz. — 0·60! *p. die* w proszk., pig., infus (0·50—1·0 : 100 Coll. wyżyć w ciągu dnia). 10·00 = 5 h. — **Acetum digitalis** 0·50—1·0 w kropl., mixt. — **Extractum Digitalis** 0·03—0·20! *p. d.*, 1·0 *p. die.* — ***Tinctura Digitalis** 0·50—1·50 *p. d.* — 5·0 *p. die.* 10·0 = 12 h.

Digitoxinum proszek nierozpuszcz w wodzie, 0·00025! *p. d.* 2—4 r. d. lepiej w klysma 0·0005—0·00075 nie drażni żołądka i dobrze się resorbuje. 0·01 = 100 h.

Dijodoform rozkł. się w świetle, zast. jak jodoform.

Diuretinum (Theobromin. natrosalicyl.) proszek biały w wodzie rozpuszcz., działa moczopędnie, nie wpływa na serce. 1·0 *p. d.*, 5·0—6·0 *p. die.* 10·0 = 300 h.

Djämboë folia (z Psydium-pyriferum, Guajava) Stypticum Stomachicum. Co 2 godz. 0·5—1·00.

Duboisinum sulphur. 0·01 = 8 h. — **D. hydrobromicum** proszek bez smaku i zapachu, działa nasennie, wew. lub podskórnie 0·0002—0·001 *p. d.* — 0·003 *p. die*; stosowany u umysł. chorych.

***Dulcamarae stipites** 0·50—2·0 *p. d.* k. r. s. d. w proszku infus., decoct. (5·0—20·0 : 120 coll.), także w species. — **Extract. Dulcamarae.** 0·50—1·50 *p. d.* 1·0 = 4 h.

Dynamogen preparat z krwi podobny do Haematogen. Składa się z Sang. bov. dep. 165·00, Sacchar 30·00, Spir. Vini 30·00, Glycerini 25·00, Tra Arom. 1·5. Używane w anemii i następstwach tychże 2—3 łyżki dziennie. Dzieciom 2—3 łyżeczki deserowe.

Dulcin (Paraphenetol-Carbamid.) 200 razy słodszy niż cukier, podobne zastosowanie jak saccharyny.

Elaeosacchara składają się 50 cukru i 1 olej eter.

***Electuarium aromaticum** c. opio (Theriaca) $^1/_2$—1 łyżeczki 3—4 r. dz. 10·0 = 8 h.

***Electuarium lenitivum sennae** 1—10 łyżeczk. l. w mixt. 10·0 = 10 h.

***Elemi resina** do maści, plastrów. 10·0 = 5 h.

Elixir amarum łyżeczkę do $^1/_2$ łyżki *p. d.* 2—4 r. dz.

— **aurantiorum compositum** 1—3 łyżeczek *p. d.* k. r. d. 10·0 = 20 h.

Emetinum purum 0·0005—0·002 jako expector.; 0·005—0·01 jako emetyk, w proszk., rozpuszcz. 0·10 = 10 h.
***Emplastrum adhaesivum** 500 □ cm. = 30 h.
— **anglicanum** 100 □ cm. = 40 h.
— ***cantharidum ordinarium** (vesicans) Canth. 2, ol. oliv. 1, potem cera flava 4. Tereb 1. 10·0 = 20 h.
— **perpetuum** (rubefaciens).
— **hydrargyri.** 10·0 = 15 h.
— **meliloti.** 10·0 = 8 h.
— ***oxycroceum** (Colophon. 1, Cerae flava 3). 10·0 = 32 h.
— ***saponatum** (Empl. Diachyl. simpl. 600, Cerae alb. 100, sapo venet. 50, Camphor. 10, Ol. oliv. 40). 10·0 = 10 h.
Enterol. Płyn bezbarwny, silnie pachnący, w temperaturze pokojowej zamieniający się w kryształy. Używany w Cholera nostras, katarze kiszek. 0·10—0·25 *p. d.*, w tyfusie 1·5—2·00 *p. die.* — **Enterolum carbonicum.** Proszek bezbarwny. krystal., w alkoholu i eterze rozp.
Entererose. Środek odżywczo-dyetetyczny w Diarhoe, ostrych i chronicznych katarach żołądka i kiszek, cholerynie i dysenteryi. Co 1—3 godz. łyżkę suchego proszku albo we wodzie. Dzieciom 1 łyżeczkę kawową.
Eosot (Creosot. valerian.) Płyn oliwiasty, w alkoholu i eterze rozp. Używany w gruźlicy 3×d. 1—3 kapsułek à 0·20.
Ephedrinum hydrochlor. alk. z ephedra vulg. w 10% rozczynie działa jak Homatropin.
Equiseti herba decoct. (5·0—30·0 : 150—200 coll.). 100·0 = 20 h.
Ergotininum Alkaloid z sec. cornut., przetwór nietrwały, podskórnie 10—20 kropli z rozczynu 0·001 : 1·0 w nerwicach naczynioruchowych. 1·0 = 30 h.
Ergotinum (Extr. sec. cornuti aquos; Bonjean) 0·10—0·50! *p. d.*—1·5 *p. die* w pig., pastyl., rozpuszcz., mixt.; podskórnie 0·02—0·20 *p. d.* (nawet 0·50 *p. d.*)—1·0 *p. die* rozp. w wodzie, glyceryn. i wodzie, glyceryn. i alkoh.; do czopków (0·20—0·50 : 2), do lewatyw (1·0—3·0 : 100—200 aquae).
— **dialysatum** (Bombellon), 1·0 = 30 h., stos. jak poprzedni.
— **citricum** solubile do zastrzyk. podskórnych 0·0002 *p. d.*; **cornutinum** (Kobert) 0·0025, w krwotok., poronien.
Erodium cicutarium (Geraniaceae). Używane w krwotokach macicznych Rp. Inf. Erod. cic. 15 : 180 Aq. Ol. menth. pip. gutt. II. S. Co 2 godz. łyżkę stołową.
Eryodictionis Californici fol. (Yerbasanta), **Syrup Er. Calif.** 10·0 = 30 h.
Erythrolum tetranitricum. Igiełki bezbarwne, w alkoholu rozp., przy silniejszem uderzeniu lub w cieple eksplodujące. Używa się Angina pectoris, Asthma, zapaleniu nerek i t. d. w odstępach 4—6 godz. rozczynu alkohol. 4cc z wodą zmięszanego (1 : 60) *p. d.* 0·07! 0·10 = 80 h.
Eserinum zob. Physostigmin.
Eucaïn A. Używane zamiast Cocainy w rozczynie 5—10% w chorobach nosa i gardła. Do ócz niewolno zastosowywać. 0·10 = 10 h.

Eucain B. Zbliżone ma działanie do Cocainy, jednakże mniej toksyczna. Proszek biały rozp. Anaesthelicum. W chorobach ócz w 2% roczczynie.

Eucalypti globuli, cortex — folia 0·50—1·0 *p. d.* — 160 *p. die* w proszk., infus., decoct. (10·0—30·0:100—150 coll.) co 1—3 godz. w zimnicy; do płókanek, lewat. 10·0 = 3 h.

Eucalypteol (Eucalypteinum hydrochloricum) otrzymuje się z Ol. Eucalypti. tworzy włókna białe, rozpuszczalne w alkoh., eterze, chlorof., w ol. etér. i tłustych olejach. Używane jako antisepticum wewnętrznie w chronicznej Bronchitis, Pneumonii, gruźlicy płuc itd. po 0·25 dziennie 4—6 razy. **Vinum Eucalypti** 1—3 łyżeczki *p. d* — **Oleum Eucal.** (Eucalyptolum depuratum) wew. 0·20—2·0 *p. d.*, do nacierań (1—5:10 Ol. Oliv.), wziewań, podskór. (0·10—0·50 *p. d.*). 10 = 35 h. — **Tinctura Eucal.** łyżeczkami — 40·0 *p. die*, do płókan. i t. d 10·0 = 10 h — **Eucalyptolum** wewn. 0·3—2·0 desinf., antipyr. 1·0 = 6 h.

Euchinin. Igiełki delikatne, białe, rozp. w alkoholu, eterze i chloroformie. 0·10 = 6 h. — **E. hydrochloricum**, łatwo rozp. w H_2O. — **E. sulfuricum**, trudno rozp. w H_2O. — **E. tannicum**, trudno rozp. w H_2O. — Używane jak chinina w dawkach 0·20—1·00 *pro dosi.*

Euchlorin. Otrzymuje się z 1·00—2·00 Kali chlorici, rozpuszczonego w 240·00 wody z dodatkiem 10 kropli Acidi hydrochlorici. Używa się w dyfteryi.

Euchresta Horsfieldii semen (Pranadjiwa). Używa się jako antidotum przeciw wszystkim truciznom. (Jedno ziarnko potłuczone, zmięszane z wodą). W gruźlicy ½—6 ziarnek *pro die*, rozgniecionych i zmięszanych z mlekiem. Externe, zmięszane ze sokiem cytrynowym, w ukąszeniu trujących zwierząt.

Eudoxin. Proszek czerwono-brunatny. Używa się w katarach żołądka i kiszek 3×d. 0·20—0·50, dla dzieci 0·01—0·2 *pro dosi.* 0·10 = 8 h.

***Euphorbium resina** do drażniących maści (1:20) zasypek.

Euphorinum = **Phenylurethanum** proszek rozpuszcz. w wodzie z wyskok., wewn. 0·10 *p. d.*—1·50 *p. die* jako antipyretic.; także jako antirheum zew. w maśc., rozp. działa antysept. 1·0 = 18 h.

Europhen (Kresoljodid). Proszek rozpuszcz. w wysk., chlorof., eterze, ma podobne własności jak jodoform, stosow. w maśc. (2—10%) podskórnie (0·05—0·10) jako antiluetic. 1·0 = 54 h.

Exalgin antineuralg. antipir. 0·10 *p. d.*—0·25 *p. die* w proszk. l. rozp. w wodzie z dodatkiem alkohol. 1·0 = 40 h.

Faba calabarica zob. Physostigmin.

— **St. Ignati** podobne stos. jak nux vomic., dawka o ½ mniejsza.

Fango, muł z gorących źródeł z Battaglia. Masa brudno-zielona, używana w dolegliwościach rheumat., jakoteż w kobiecych chorobach w formie okładów.

Farfarae folia et flores jak folia altheae. 100·0 = 32 h.

Fell Tauri (recens) 5·0—15·0 *p. d.* k. r. d. w rozp. mixt., z wod. aromat., do maści, liniment. — **Fell. Tauri inspissatum** 0·50—1·50 *p. d.* k. r. d. w pig. l. jak poprzednie, do maści, liniment., lewat. 1·0 = 3 h. — **Fell. Tauri depuratum siccum** i **Natrium Taurochloricum** w dawk. o ½ mniejsz.

Ferratinum połączenie białka z żelazem, w wodzie nierozp., l. w połączeniu z sodem rozpuszcz., stosow. w niedokrewn., w błędnicy 0·5—1·0 *p. d.*, 1—3 z dz. dzieciom 0·1—0·5. 1·0 = 24 h.

Ferratinnatrium stos. jak poprzedni szczególnie u dzieci.

Ferropyrin (ferripyrin). Ciemno-czerwony w H_2O rozp. proszek. Używa się w 20% rozczynie do tamponowania ran krwawiących. Przy Gonorrhoa w 1—1·5% rozcz. W anemii i błędnicy 3—4×dnia po 0·05 w rozczynie. 1·00 = 32 h.

Ferrum aceticum liquidum (Liquor ferri acetici (5—20 kropli *p. d.* k. r. d. w aromat. mixt. 10·0 = 8 h. — **Tinct. ferri acet. aether.** 10—50 kropli *p. d.* 2—4 r. dz. z cukrem, syrup., winem. 10·0 = 14 h.

Ferrum aceticum siccum 0·05—0·20 *p. d.* k. r. d. w pig. 1·0 = 3 h.

— **albuminatum liquidum** (Liquor ferri albuminati) ½—2 łyżeczek *p. d* 2—4 razy dziennie. podskórn. 0·50—1·0 *p d.* 100·0 = 100 h.

Ferrum bromatum 0·05—0·25 *p. d.* k. r. d. w pig., rozpuszcz. 1·0 = 5 h.

— ***carbonicum saccharatum** 0·20—0·50 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig. 10·0 = 24 h.

— **chloratum** (muriaticum oxydulat.) 0·10—0·25 *p. d.* k. r. d. w rozp. **Liquor ferri chlorati** 0·20—1·0 *p. d.* 2—4 r. d. w syrup., winie. — **Spiritus ferri chlorat. aether.** zob. Ferrum sesquichlor. 10·00 = 12 h.

— **citricum amoniatum** 0·20—1·0 *p. d.* w pig., proszk., rozpuszcz. 1·0 = 8 h.

— **citric. c. chinino citrico** zob. Chininum ferrocitricum.

— **citricum oxydatum** 0·10—0·60 *p. d.* 2—4 r. d. w pig., proszk., l. syrup.; podsk. z 10% rozczynu 0·10 *p. d.*

— **glycerino-phosphoricum.** Żółte, w H_2O i rozcieńcz. alkohol. rozpuszcz. kryształki. Rp. Ferri glyc.-phosph. 2·00, Aq. Cinamon. 40·00, Syr. aurant. 160·00. Ds. Łyżkę do szklanki wody. 1·00 = 22 h.

— **hydrooxydatum dialysatum** wewn. 5—10—20 kropli *p. d.* zewn. jako haemostat i styptic. 1·00 = 5 h.

— **hypophosphorosum.** syrupus ferri hypophosphorici, łyżeczkami.

— **jodatum** 0·05—0·30 *p. d.*—0·50 *p die*, w proszk., pig., rozpuszcz. (w glycerynie); do maści (1—2:5—10), do kąpieli (25·0—60·0 na kąpiel). — **Liquor ferri jodati** tak samo jak ferrum acet. liquid. — **Ferrum jodatum saccharatum** 0·25—1·0 *p. d.*—2·0 *p die*, w proszk., pig., pastyl., rozpuszcz. 1·0 = 6 h. — **Syrupus ferri jodati** 10·0 = 15 h. *p. d.* 2—3 r. dz. w mixt. l. *āā* ze syrup. simpl. 10·0 = 8 h.

Ferrum lacticum 0·10—1·0 *p. d.* w proszk., pig. 1·0 = 4 h.
— **malatis f. extractum** (Extract. ferri pomat.) 0·20—0·60 *p. d.* k. r. d. w pig., l. rozpuszcz. 10·0 = 20 h. — ***Tinctura malatis ferri** (Tinct. ferri pomat.) 10—60 kropli (0·50—2·0 *p. d.*) k. r. d. w syrup., winie, mixt. 10·0 = 18 h.
— **oxychloratum solutum** (Liquor ferri oxychlorati) — zobacz. Ferrum sesquichlor. solutum.
— **oxydatum fuscum** 0·20—1·0 *p. d.* w pig., proszk.
— **oxydatum saccharatum solubile** 0·50—3·0 *p. d.* (stos. w zatr. arszenikiem 1/4—1/2 łyżeczki co godzinę). —
— **oxydatum oxydulatum** (Aetiops Martialis) 0·15 : 0·50 *p. d.* w proszk., pig. 1·0 = 3 h.
— **peptonatum siccum** 1·0 = 8 h. stos. jak F. alb. solub.
— **phosphoricum oxydulatum.** — **Ferrum phosph. oxydutum** stos. jak F. oxydat. oxydul.
— **pulveratum** (Limatura ferri) 0·05—0·2 *p. d.* k. r. d. 10 = 8 h.
— **pyrophosphoric. oxydatum** 1·0 = 6 h. stos. jak F. phosphor.
— **pyrophosphor. c. ammonio citrico** 0·10—0·50 *p. d.* w proszk., pig., rozpuszcz. 10·0 = 30 h. — ***Ferrum et Natrium pyrophosphor.** wewn. jak poprzedni podskórnie (1 : 6 Aqu.).
— **hydrogenio reductum** 0·05—0·20—0·50 *p. d.* 1—4 r. d. w proszk., pig.
— **sesquichloratum crystalisatum** 10·0 = 10 h. a z niego ***Ferrum sesquichloratum solutum** (Liquor ferri sesquichlorati) 0·10—0·50—1·0 (2—15 kropli) k. r. d. w rozpuszcz. mixt.; zewn. jako żrący, czysty albo jako styptic. (1 : 3—5 Aqu.) na wacie (Gossypium haemostatc.); do przestrzyk. (0·10—5·0 : 100—500 Aqu.), jako woda do ust, oczów, uszu (0·20—4·0 : 100), jako płókanie (2—5%), do wziewań (1·0—20·0 : 500) do maści, czopków (1·0 : 2·0—10). 10 = 8 h. ***Spiritus ferri sesquichlor. aether. (Tinct. ferri chlor. aether.** Tinct. nervinotonica Bestuscheffii 0·30—1·50 *p. d* (10—20 kropli) k. r. d czysty lub z środkami aromat., w syrupie, mixt.
***Ferrum sulphuricum** (oxydulat) czyste 0·05—0·50 *p. d.* 2—4 r. d. w proszk., pig., pastylk., rozpuszcz.; jako zasypka z ałunem lub węglem; do pędzlow., przestrzyk., do (1—2%), do okładów (2—5%), do kąpieli (25·0—100·0 na kąpiel), jako woda do ócz (0·05—0·40 : 25 Aqu.); do maści, liniment. (1·0—10·0 : 30). 10·0 = 4 h. — **Ferrum sulphur. crudum** (vitriol) do odwietrz. także do kąpieli. 100 = 4 h.
— **sulphur. siccum** 0·03—0·20 *p. d.* w pigułk. **Liquor ferri sulphur. oxydati** 0·50—2·0 czyli 8—30 kropli. zob. Antidotum arsenici.
— **tartaricum** jako kalium ferro tartaricum (Tartarus ferratus 0·20—0·50 *p. d.* k. r. d. w pig., mixt., rozpuszcz. 1·0 = 4 h. ***Kalium ferro-tartar. crudum** (Globuli Martiales) tylko do kąpieli (30·0 : 120 czyli 1—4 kul na kąpiel). 1 kula = 40 h.

***Filicis maris rhizoma** (Radix) 12·0—20·0 *p. d.* 2—4 r. dz. w proszk., powidełk., w zawiesinie, rzadko w decoct (30·0—60·0:100 coll.). 10·0 = 12 h. — ***Extract. filicis maris** 2·0—10·0 *p. d.* w pig., kaps., powidełk. 1·0 = 25 h.

Filmogen (Acetoncollodium), 15% rozczyn Nitrocellulosy w Acetonie. Na skórze tworzy powłokę. Używane np. przy Psoriasis *āā* p. rt. cum Ol. Cadini. 10·00 = 58 h.

Foeniculi fructus (semen) 0·50—2·0 *p. d.* w proszk., inf. (5·0—15·0:100) species. 100·00 = 24 h. — ***Aqua foeniculi** łyżeczk. 100 = 15 h. — ***Oleum foeniculi** 1—3 kropli *p. d.* 1·0 = 8 h. — **Syrupus foeniculi** 5·0—15·0 *p. d.* corrig. 10·0 = 6 h.

Formaldehydum solutum Formalina około 35% rozczyn. wodny czyst. form. przeważnie do dezinfekcyi; w dentystyce. — **Glutol** form. gelatyna, w połączeniu ze skrobią jako **Amyloform.**

Formanilidum kryszt. rozp. w wodzie wewn. 0·15—0·25 k. r. d. jako antipir.; zewn. w dmuchiw. *āā* z amylum lub 2% rozczyn. do pędzl., znieczula.

Formicae rufae do kąpieli (½—1 kilo) — **Spiritus formicarum** 20—60 kropli k. r. d.; zewn. do nacierań, zmywań, kąpieli. 10·0 = 10 h.

Frangulae cortex Decoct (10·0—25·0:100—200 coll.) łyżkami, także do lewatyw. 10·0 = 4 h.

Franciscea uniflora, radix. Otrzymywane z Franciscea uniflora albo Brunfelsia hopeana. Używane jako Antisyphiliticum, Antiscrophulosum, Antirheumaticum. Zawiera Manacin, działającą podobnie jak strychnina. Podaje się 3—4 × d. 0·60 sproszkowanego korzenia.

Fuchsinum (Rosanilinum hydrochloric.) 0·025—0·25! *p. d.* do 0·50! *p. die* w proszk., pig., wodach arom., mixt.

Fungus chirurgorum zewn. jako haemostat.

Fungus Laricis 0·1—0·2 k. r. d. w pig. przeciw potom suchotników. Zob. Agaricus alb.

Gallacetophenon. Proszek alizarynowo-żółty, rozp. w gorącej H_2O, glycerynie, alkoholu i eterze. Używane jako Antisepticum w Psoriasis, Eczema, jako 4% rozczyn lub 10% maść. 1·00 = 14 h.

Galbanum gumi resina (Peucedanum galbanifluum) 0·30—1·0 *p. d.* w pig., do plastr., do lewat. (2·0—6·0).

Galeopsis grandiflora Hb. w infus. lub decoct. (15·0—30·0:100). 10·0 = 5 h.

Gallae (halepenses, turcic.) 0·30—1·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., infus. (5·0—15·0:100) zewn. do zasypek, maści (1:10), kąpiel, (100·0—200·0 na kąpiel), lewat. 10·0 = 8 h. ***Tinct. gallarum** (0·50—2·0) 10—40 kropli *p. d.*, zewn. do pędzl., płókanek, przestrzyk. (5—10%). 10·0 = 8 h.

Gallanolum (Anilid kw. gall.) zewn. w maściach (1—5:30,0) w chor. skórnych (psoriasis). 1·0 = 20 h.

Gallicinum (Methylaether. k. gall.) w nież. spojówek 1·0 = 24 h.

Gallobromolum wewn. w rozcz. 10:150 3 łyżki dziennie zamiast bromu w epilepsyi; zewn. 1—2% w rzerzączce. 1·0 = 20 h.

Geissospermin otrzymywane z kory Geissospermum Velozii. krst. pryzm. małe rozp. w Aeth. benzolu, chloroformie i alkoholu. Zastosowuje się jak Brucynę i Strychninę.

***Gelatina animal. alba** decoct. (1·0—8·0 : 100 coll.), zewn. do kąpieli (1/2—2 kilo na kąpiel), w odmrożeniach, do lewat., jako constit. do przyrządzania leków. 10·0 = 12 h.

Gelsemii sempervirent. radices 0·05—0·40 *p. d.* 10·0 = 5 h. — **Extr. fluid. gels. semp.** 0·03—0·40 *p. d.* — 0·50 *p. die.* 10·0 = 20 h. — **Tinct. gelsem. semp.** 5 — 30 kropli *p. d.* 10.0 = 12 h.

***Gentianae radix** wewn. 0·30—1·50 *p. d.* k. r. d. w proszk., macerac. (alkoh. lub wodzie), w infus. l. decoct. (3·0—15·0: 150) 10·0 = 3 h. — ***Extr. Gentianae** 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. w pig., mixt. 10·0 = 35 h. — **Tinct. Gentianae** 1·0—2·0 *p. d.* 10·0 = 8 h.

Geosot = Guajacolum valerianicum płyn oleisty w alkoholu i eterze rozpuszczalny. Używany w gruźlicy 2—3 × a 0·20 w kapsułkach gelatynowych 1·00 = 28.

Glutol Formaldechyd - Gelatine proszek żółtawo-biały rozpuszczalny w H_2O zapomocą ogrzania. Używa się jako antisepticum w ranach, sparzeniach itd. 10·00— 170 h.

***Glycerinum** wewn. łyżeczk. lub łyżk. aż do 40·0—100·0 *p. d.*, zewn. czysta lub z wodą do nacierań, pędzlow., przestrzyk., lewat. (2·0—3·0), wziew. (czysta lub 1 : 5—10 aqu.), do tampon., jako const. i excip. rozmaitych środków. 10·0 = 6 h. — **Glycealeum** (składa się z Farina amygd. 1, Glycer. 2, Oliv. oliv. 6) do maści, opatrunk. — ***Unguent. glycerini** do opatr. 10·0 = 12 h.

— **lacto - carbolicum** używa się w gruźlicy krtani jako pędzlowanie stopniując następująco:

Rp.: Acid. carbol.	*1·00*	*2·00*	*5·00*
„ lactic	*2·00*	*4·00*	*15·00*
Glycerin	*20·00*	*20·00*	*20·00*

Gossypium depuratum (wata) — **Gossypii herbacei rad. cort.** 0·30 — 0·60 *p. d.* w proszk., decoct. (10·0—15·0: 100—200 coll.). — **Extr. fluid. goss.** 1·0—5·0 *p. d.* — 15·0 *p. die.* 10·0 = 20 h. **Extr. gossyp. fluid.** P. x. D. 10·0 = 50 h.

***Graminis radix.** (rhizoma) decoct. (30·0—100·0:100—200 coll.). w spec. jak succus rec. 100·0 = 18 h. — ***Extract. graminis** łyżeczk. 10·0 = 30 h.

***Granati cortex** w mac., decoct. (30·0—100·0 : 200—500 coll.). 10·0 = 8 h. — ***Extr. granati** 4·0—8·0 *p. d.* 2—3 r. dz. w mixt. 1·00 = 14 h.

Gratiolae hb. 0·10—2·0 *p. d.* — 3·0 *p. die*, w proszk., pig., decoct, l. infus (2·0—10·0 : 100—150 coll.). — **Extr. grat.** 0·20—1·0 *p. d.*

Grindeliae robustae flor. jako extr. fluid. 0·20—0·40—1·0—2·0 *p. d.* w asthmie w mixt. l. mleku. — **Extr. grindel.** 0·10—0·15 *p. d.* 10·0 = 20 h. — **Extr. Grindel. fluid.** P. x. D. 10·0 = 50 h. — **Tinct. grindel.** 10—15 kropli.

***Guajaci lignum** wew. 15·0—20·0 *d. die* w spec., proszk., najczęściej decoct. (15·0—20·0 : 100—200 coll.). 10·0 = 2 h. — ***Resina Guajaci** 0·30 - 1·0 *p. d.* 2—4 r. dz. w proszk., pig., zawiesinie (2·0—8·0 : 100), w mixt. 10·0 = 15 h. — **Species lignorum** (składa się Lign. Guaj. raspat 5, Rad. ononid. 3, Rad. liquirit. i lign. sassafras *āā* 1) decoct. (25·0—60·0 : 500—1000 aq.). 100·0 = 40 h. — **Tinct. Guaj.** 15—50 kropli *p. d.* k. r. d. w mixt. 10·0 = 12 h.

Guajacetin proszek biały, w H_2O rozp. nietrujący, używa się w gruźlicy 3—6 × a 0·50 *p. d.* 1·0 = 34 h.

Guajacolum żółtawa ciecz lub też otrzym. drogą syntet. jako masa kryst. 0·1—0·20 w rozczynie wodno alkohol., winie, tranie, także w kaps. w miejsce kreosotu u suchot. działa także rozpost. na skórze (1:3 Alkoh.) 10·0 = 80 h. — **Guajacol benzoic.** i **Guaj. carbonicum** stosow. u suchotn. 0·20—0·60 *p. d.* — 5·0 *p. die*. nie psuje trawienia 1·0 = 18 h.

***Guarana pasta** 0·50—4·0 *p. d.* w proszk., u dzieci 0·30—1·50 *p. d.* 2—3 r. dz. 1·0 = 4 h.

***Gummi arabicum** 1·0—10·0 *p. d.* w proszk., rozpuszcz., zawiesin. z syrup., jako excip. dla kamfory itd. 10·0 = 14 h. — ***Mixt. gumm.** (składa się gum. arab. 10, sacchar. 5, aq. 150) łyżeczkami czysta l. do mixtur. — ***Mucilago gum., arab.** (1:2 aq.) czyst. l. w mixt., jako constit. do rozmaitych lek. 10·0 = 10 h. — ***Pasta gum. albuminata** (ciasto ślazow.). 10·0 = 18 h. — ***Pulvis gum.** składa się z amylum, rad. liquir. *āā* 1·0, gum. arab., sacchar. *āā* 2) jako constit. do proszk. pig. 10·0 = 12 h. — **Syrup. gum.** (składa się mucilag. gum. arab. syr. simpl. *āā*).

Guttapercha depur. do ustalających opatr., w dentystyce. 1·0 = 8 h. — **Traumaticinum** (guttap. 1, Chloroform 10) stosow. jak collodium. 10·0 = 32 h.

Gutti gummi — resina gutti 0·01—0·30! *p. d.* — 1·0! *p. die* w pig., proszk., zawiesinie (0·30—0·50 : 100). 1·0 = 4 h.

Haemalbumin proszek kwaskowaty, w gorącej wodzie i płynach alkoholow. rozpuszczalny. Używa się w bledniey i anemii 4 r. d. 1·0, w gruźlicy 1·0—2·0 *p. die* 10·0 = 80 h.

Haematogen żółtawy proszek łatwo rozpuszcz. w alkal., organiczny związek żelaza (zawiera 0·07% żelaza).

Haemol i **Haemogaloll** organo-metaliczne związki żelaza. Haemol proszek szary. 1·0 = 18 h. Haemogallol czerwono-brunatny. 1·0 = 25 h. 0·10—0·50 *p. d.* 3 r. d. w proszk., pastyl.

Hamamelidis virgin. cortex 0·10—0·50 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., decoct. (15·0—30·0 : 100—200 coll.). — **Extr. fluid. hamamel. v.** 2·0—8·0 *p. d.* 2—3 r. d. 10·0 = 18 h. — **Extr. fluid. ham.** P. x. D. 10·0 = 45 h. — **Extr. ham. v. siccum** (Hamamelin — Hamamelidin) 0·03—0·05 *p. d.* k. r. d. w pig. do maści, (2—4 : 20—30), do czopk. (0·05—0·10). — **Hazelin** wodny destylat świeżej kory ham. virg. 1·0—2·0 *p. d.*; zew. do nacierań, okładów etc.

Hellebori viridis (rad. i rhizom.) 0·03—0·30 *p. d.* — 1·0—2·0 *p. die* w proszk., decoct., macer., infus. (0·20—2·0 : 100. —

Extr. hel. vir. 0·05—0·10 *p. d.* — 0·30 *p. die.* — **Tinct. hel. vir.** 10—30 kropli *p. d.* — **Helleborinum** 0·01—0·03! *p. d.* — 0·12! *p. die* w proszk. mixt. w miejsce digitalis, łatwo wywołuje rozwolnienia.
Herniariae glabrae hb. do spec. i decoct. (5·0—15·0 : 100 coll.). 10·0 = 4 h.
***Hirudo** (pijawki). 1 szt. = 20 h.
Homatropinum hydrobromicum jako mydriatcum 0·5—1·0 : 10 mniej trujący jak atropin wewn. w pig. 0·001 *p. d.* — 003 *p. die* przeciw potom nocnym u suchotn., 0·01 = 35 h. — **H. muriaticum** i **sulfuricum** 0·01 = 35 h. stos. tak samo.
Huminal borowinowy ekstrakt płynny alkaliczny, używany w chorobach kobiecych, w reumatyzmie itd.
Hydrargyrum aceticum oxydat. rzadko wewnętrznie, najczęściej jako kosmetyk przeciw piegom, rozpuszczalne (1·0—1·50 : 100 aq.). — **H. acet. oxydulat.** do maści (1·0—2·0 : 25).
Hydrargyrum aethylo chloratum podskór. (0·10 : 10·0 aq.) $^1/_2$—1 strzyk. na raz.
— **benzoicum** w wodzie nierozp. tylko w alkohol., wewn. 0·005—0·01 w pig. lub z roczczynu 0·25 : 30 Aquae i 0·25 soli kuch. dziennie 1 strzykawka podskórnie, zew. do okładów na ulcera luet (0·05—0·2 : 30). 1·0 = 10 h.
— ***bichlor. corrosivum** (sublimat) wew. 0·003—0·03! *p. d.* — 0·10! *p. die* w pig. (często z opium) rozpuszczalny w alkoholu, wodzie; zewnętrznie jako środek żrący w roczczyn. zgęszczonych (0·50—1·0 : 10 aq., collod., alkoh.), znacznie rozcieńczony jako antysept. do płókań (0·05—0·10 : 500—1000), do ócz (0·01 : 25—100), do wziewań, rozpylań (0·01—0·05 : 500—1000); do okładów, opatrunk., przepłókiw., (1·0 : 1000—2000 z dodatkiem soli); do cewki moczowej (0·10—0·20 : 100), do pochwy (0·30—0·60 : 100), do nosa (0·01—0·03 : 100) itd., do pędzlowań (0·50—1·0 : 100 glyc., wody l. alkoh.), do kąpieli (1·0—30·0 na kąpiel) do maści (0·50—1·0 : 25), podskórnie (10·0 : 100 aq., albo lepiej Hydrarg. b. chl. corr. 1 : 100 aq. + 3 Natr. chlorat.), t. j. 0·005—0·01 *p. d.*, 1—2 r. dz. w rozmaite miejsca ciała; także do dezinfekcyi. 1·0 = 4 h. — **Pastilli sublim.** = à 1·0 (Zahradnik). — **Hydr. bichl. albuminat. solut.** wewn. w dawkach jak bichl. corr. w mleku, kawie itd., często podsk.: 0·005—0·01 *p. d.* — ***Hydrarg. bichlor. amoniat.** (H. praecipitat. album) tylko zewn. jako zasypka (1·0 : 25—50 sacch.), do maści (1·0 : 10—25). 1·0 = 5 h. — **Hydrarg. peptonat. liq.** 1% do injekcyj podskórnych 1·0 = 6 h.
— ***bijodatum rubrum** 0·005—001 w pig., rozp. (z kal. jod.). — 0·1, *p. die* w kile, zewn. jak sublimat. 1·0 = 8 h.
Hydrarg. carbolicum (diphenylicum) 0·02—0·03 *p. d.* 2—3 r. dz. (dzieciom 0·004—0·005 *p. d.*) jako antilueticum. 1·0 = 16 h.

***Hydr. chloratum mite subl. parat.** wew. 0·01—0·20 *p. d.* 3—4 r. dz. jako antiluetic.; 0·10—0·50—1·0 *p. d.* jako laxans, w proszk., pig.; zewn. jako zasypka do nosa, gardła, ócz, lewatyw (0·10—0·50 z środk. klejkimi), do maści, czopk., podskórn. (0·01—0·02 *p. d.*). 1·0 = 4 h. — ***H. chloratum mite vapor. parat.** $^1/_3$ dawki poprzedniej 1·00 = 5 h.

— ***metallicum depurat.** 10·00 = 15 h. — ***Emplastr. hydrarg.** (H. 1:4). 10·0 = 15 h. — ***Unguent. hydrarg. ciner.** (1:2) do wcierań miejsc. po 0·50—4·0 *p. die* na jeden raz l. kilka razy wetrzeć (z dodatkiem K. Iod., Camphor., Opium, Bellad. i t. d.), do wcier. przy lues. (1·50—4·0 *p. die*), do czopk. (0·20—0·50—2·50:5 Ol. Cacao, sapo l. cera). 10·0 = 18 h.

— ***jodatum flavum** 0·01—0·05! *p. d.* — 0·20! *p. die* w proszk., pig., past.; zewn. do maści (0·50—5·0:25—50), do maści ocz. (0·10—0·50:10—25). 1·0 = 8 h.

— **jodicum** proszek biały rozp. w rozcieńcz. rozczynie soli kuchen. albo kali jodat. Używa się w Lues, podsk. 1—1$^1/_2$ Prav. co 2—4 dzień, a to z następującego rozczynu: *Rp.* Hydrarg. jodic. 0·12 kali jod. 0·08 Aq. des. 10·00, potrzebne 20—30 injekcyj.

— **kalium sulfurosum** nie tworzy stratu z białk. polec. do wstrz. podskórnych (0·25:10,0 z tego $^1/_2$ 1 strzykawki *p. d.*

— **nitricum oxydat.** 1·0 = 3 h. i **H. nitricum oxydulat.** 1·0 = 3 h. od 0·004—0·015 *p. d.* — 0·05 *p. die* w pig., rozpuszcz., do maści (Ung. Hydrarg. citrini). do wcierań.

— **oleinicum** 15% do wcierań 0·50—2·0 *p. d.* 1—2 r. dz. (czasem z morfiną). 1·0 = 3 h. tylko zewnętrznie!

— **oxycyanatum** b. silny antiseptyk w 2% rozcz. 1·0=18 h.

— ***oxydatum flavum** (via humid. parat.) 0·006—0·03! *p. d.* 1—2 r. dz.—0·10! *p die* w proszk., pig.; zew. jako zasypka czysty l. z innymi środk.) do nosa, krtani (1:8—50 sacch.), do ócz (1:5—10 sacch.), do maści (0·50—1·0:10—20), do maści do ócz (0·10—1·0:10—20). 1·0 = 6 h.

— **oxydat rubrum** (Merc. praecip. rubr.). 1·0 = 5 h. tak samo jak poprzedni, **Unguent. ophthalmicum** (Hydr. oxyd. flav. 0·10:50 Axung.).

— **oxydulat. nigr.** (Merc. solub. Hahnemani) 0·03—0·20 *p. d.* 2—3 r. dz. w proszk., pig.; do maści (1·0—5·0:25).

— **phosphoricum oxydat.** 0·01—0·06 *p. d.* stopniowo w górę postępuj. w pig., proszk.

— **praecipit. album** zob. H. bichloratum.

— **salicylicum** trudno rozpuszcz. w wodzie zwykłej, łatwo w wodzie z dodatkiem soli; jako antiluet. wew. w pig. 0·01! *p. d.* 2—3 r. dz., do zastrzyk. podskórnie, śródmięśniowych (H. sal., kali carbon. *āā* 0·10:10 aq.). do okładów na owrz. syf. (0·5—3·0:1.000. 1·0 = 8 h.

— **sulfoichtyolicum** (składa się Natr. sulfoichtyol. 10, Hydr. bichl. corrosiv. 3) zob. Ichtyol.

— **sulfuratum nigr.** (Aetiops mineral) 0·10—1·0 *p. d.* 2—3 r. dz. w pig., proszk. 1·0 = 4 h. — **H. sulfurat. rubr.**

(cynober) wewn. taksamo, zewn. do maści, nakadzań i t. d. 10·0 = 20 h.

***Hydrargyrum tannicum oxydulat.** 0·05—0·10 *p. d.* 2—3 r. dz. (łatwo resorbuje się) w pig., proszk., czasem wspólnie z acid. tannic. l. opium. 1·0 = 15 h.

***Hydrastis canadensis** (radix-rhizoma) haemostat. 10·0 = 25 h., najczęściej używ. ***Extr. fluid. hydr. canad.** 0·30—2·50! (5—45 kropli) *p. d.* co 2 godz. aż do 10·0 *p. die* z winem, syrup. l. mixt. 10·0 = 34 h. — **Extr. hydr. canad.** P. et D. 10·0 = 55 *p. d.* 2·50! *p. die* 10·0! — **Extr. hydr. canaden. siccum** 0·05—0·25 *p. d.* k. r. d. — 1·0 = 20 h.

Hydrastinum hydrochloricum (Alkaloid) 0·03—0·10 *p. d.* — 0·20 *p. d.* w proszk., pig. 0·10 = 40 h. **Hydrastininum hydrochlor.** wew. 0·10! *p. d.* polecany w krwot. macicy; w krwot. płucnych; w padaczce 0·01—0·02 *p. d.* 0·05—0·1 *p. die* zewn. do maści (0·50—2·0 : 5 Vaselini). 0·10 = 120 h.

Hydrochinonum 0·50! *p. d.* — 1·0 *p. die* w rozp. w proszk.; zewn. (1—2%) do przestrzyk. w gonorrh., podskórnie (10% roztwór), do maści (1·0 : 30).1·0 = 8 h.

Hydrogenium hyperoxydat. wew. jako **Aq. hydrog. hyperoxyd.** (woda utleniona) czysta l. z dodatk. kropli acid. muriat. łyżeczk. polecana w błonicy (2%), zewn. do opatr., wziewań, płókanie. 100·00 = 50 h.

***Hydromel infantum** (zaw. inf. lax. Vienn. 30, Syr. mannat 10) łyżeczk. 10·0 = 10 h.

Hydronaphtholum stosowane jak Naphtol.

Hydroxylaminum mur. wewn. w 1% rozcz. w dermatoterapii. 1·0 = 22 h.

***Hyoscyami folia** (herba) wew. 0·05—0·30! *p. d.* — 1·0! *p. die* w pig., proszk., zew. do okładów, lewat. (inf. 2·0 : 100), wziewań (0·50—2·0 : 500), do okładów, papierosów; 10·0 = 5 h. — ***Extract. hyoscyami** fol. 0·02—0·10! *p. d.* — 0·50! *p. die* w proszk., pig., mixt., zew. do przestrzyk. (1·0—3·0 : 100), wziewań (0·05—0·30 : 100), do kąpieli (100—200 na kąpiel), do lewatyw (0·05—0·20 na lewat.), do linimont., maści (1·0—2·0 : 10), do czopków. 1·0 = 14 h. — **Extr. hyoscyami semin. siccum** 0·05! *p. d.* 0·25! *p. die* 1·00 = 20·00 ***Ol. hyoscyami fol. coct.** 1·0—2·0 *p. d.* k. r. d. do nacierań, lewat. (5·0—30·0 na lewat.), 10·0 = 8 h. — **Semen hyoscyami** 0·05—0·20 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig. 10·0 = 4 h. — **Hyoscyaminum crystallis.** (alkaloid) wewn. 0·0005—0·001! *p. d.* — 0·004! *p die* w proszk., pig., rozpuszcz., do zastrzykiw. podskórn. (0·001 jako hypnoticum), do maści (1·0—3·0 : 10). 0·01 = 30 h. — **Hyoscinum muriaticum** 0·01 = 15 h. — **H. hydrobrom.** 0·01 = 15 h. — **H. hydrojodicum** 0·01 = 15 h. wewnętrznie 0·0002—0·0007 *p d.* — 0.001! *p. die* w pig., polecany do uspokojenia umysł. chorych; równy w dział. Scopolaminie.

Hypnalum (Monochloralantypirin) kryształki bez smaku, zapachu, łatwo rozp. w wodzie, jako hypnoticum 1·0—2·0 *p. d.* także u dzieci 1·0 = 25 h.

Hypnoacetin krst. perłowo-lśniące rozp. w w alkoholu. Używa się jako Hypnoticum, Antipyreticum 0·2—0·25 *p. d.*
Hypnonum (Acetphenon) 0·20—0·50 *p. d.* w kapsułk., perełk., (po 0·05 z dodatkiem glyceryny lub Ol. amygdal) w syrupie, mixturze. 1·0 = 25 h.
***Ichtyocolla** zob. Gelatin. animal. 1·00 = 56 h.
Ichthalbin (białkan icht.). Proszek szaro-brunatny, bez smaku. Używane u dzieci w Anemii, Rachitis, zołzach itd. u dorosłych 2—3 razy dziennie przed jedzeniem 1·00—2·00 (dzieciom do 1·00 *p. d.*) 1·00 = 26 h.
Ichtyolum (Ammonium sulfoichtyolicum) b. rzadko wewn. używ. 1·0 *p. d.*—4·0 *p. die*, najczęściej zewn. do maści (10%, u dzieci 10%), do podsk. zastrzyk. (0·10 : 10 Aqu.). 1·0 = 9 h. **Lithium sulfoichtyol.** 1·0 = 14 h. — **Natrum sulfoichtyol.** 1·0 = 12 h. — **Zincum sulfoichtyol.** 1·0 = 12 h. **Hydrarg. sulfoichtyolic.** wewn. w roczczynie wodn. 15–20 kropli *p. d.* k. r. d. w chorob. przewodu pokarm., oddech., moczowego, zewn. do pędzlow. maści 1 : 50) itd.
Ingluvinum stosow. jak pepsinum. 1·0 = 40 h.
***Ipecacuanhae radix** 0·005–0·05 *p. d.* jako expect. styptic. diaphoret. cholag. itd.; 0·30–1·0 *p d.* jako emetic. w proszk., pig., macer., infus (0·10—1·0 : 100—200 col. jako expector.; 1·50 : 100—200 col. jako emetyk) do lewat. w infus. (1·0—2·0 : 100). 1·0 = 14 h.—**Extr. ipecacuanh.** 0·05—0·20 w proszk., pig., rozpuszcz. —* **Pulvis ipec. opiatus (Pulv. Doveri)** zob. opium. — ***Syrupus ipecac.** corrig. i adjuvans., czysty łyżeczk. jako expector. lub łyżkami jako emetyk. 10·0 = 12 h. — **Tinct. ipecac.** 5—15 kropli. *p. d.* — 50 kropli, jako emetyk. — ***Trochisci ipecac.** (zaw. ipecacuanh. 0·005) 1—3 szt. jako expector. 10 szt. = 12 h. — **Vinum ipecac.** kroplami (do 30) jako expect.; 15·0 jako emetyk. 10·0 = 30 h.
***Iridis** florent. **rad.** 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. jako expector, często jako constit. do pig., corrig. itd. — **Iridis versicolor. rad.** — **Extract. fluid. irid. vers.** 5—15 kropli *p. d.* — **Iridinum** 0·05—0·20 w pig. 0·01 = 10 h.
Itrol = Argentum citricum. Proszek lekki, trudno rozp. w H_2O używane jako antisepticum do ran jako zasypka, albo w maści 1 : 50—1 : 100·00. W Gonorrhoe w roczczynie 1 : 4000. — 1·0 = 40 h. (Tylko zewnętrznie).
Jacaranda acutifolia, fructus (Arabicheo, Jarabisco, Paravisco) Antisyphiliticum. — Externe jako infusum do okładów.
Jaborandi folia wewn. infus. (3·0—6·0–8·0! : 100—200 coll.) do lew. infus. (3·0—10·0 : 100—200 coll.). 10·0 = 14 h.
***Jalapae tubera** 0·05—0·30 *p. d.* k. r. d. jako rozwaln., 0·30 —0·50 *p. d.* jako purg., 1·0—3·00 *p. d.* jako drastic. na raz lub in dosi refracta w proszk., pig., powidełk. 10·0 = 1·5 h. — ***Resina jalap.** 0·03–0·20 *p. d.* k. r. d., 0·30—0·60 *p. d.* 1—2 r. d. (jako drasticum) w proszk., pig. 1·0 = 28 h. — **Sapo jalapinus** (składa się z Resina jalap,. Sapo medic. *āā* 4)

0·30 — *p. die* 1·00 *p. d.* k. r. d. czyste lub z całom., z aloe itd. **Pilulae jalap.** (Jalap 1 Sapo jalap. 3) 2—10 szt. na raz, jako purg.: **Pilulae laxantes** zob. Aloë.

Jequirity zob. Abri praecat.

***Jodoformium** wewn. 0·02—0·20! *p. d.* — 1·0! *p. die* w proszk., pig., kapsułk., w rozpuszcz. w eterze, także perełki jodoform. (0·25 rozp. w eterze); zew. czysty, jako zasypka na rany (5·0!), do wdmuchiwań czysty (lub z cukrem), rozpuszcz. w oliwie, alkoh., eterze, glyceryn., do nacierań, zakrapiań, pędzlow., tampon. (1:20 Glycer.) jako spray (z eterem), do lewat. (1:50 białka), maści (1—5:30), do czopków (0·50—1·0), świeczek, gaza jodoform., wata jodoform. 1·0 = 14 h. — Do odwonienia jodof. używamy Bals. Peruv., faba tonca, acid. carbol., acid. tannic. itd.

Jodoformin proszek biały nierozpuszczalny. Używany zamiast jodoformu w wrzodach, Lupus, Ulcus, itd. 1·0 = 20 h.

Jodolum (Tetrajodpyrrol) żółtawy proszek, trudno w wodzie rozpuszcz. zawiera 80% jodu, wewn. jako antiluet. 0·6 *p. die p. d.* 0·20! zewn. jak jodoform. 1·0 = 32 h.

***Jodum** wewn. 0·005 — 0·03! *p. d.* 2 — 4 r. dz. — 0·10! *p. die* w proszk., pig. lub rozpuszcz. w alkoh., eterze, glycer., w wodnym roztworze Kali jodat.: zew. do wziewań (0·02—0·05:500 Aqu., K. Jod. 1·0) rozpylony lub jako para (z waty) — do papieros., płókanka do ust, gardła (1:100—500), woda do ócz (0·05:100), do okładów, zmywań (2·0 — 5·0:100), do kąpieli (5·0—15·0 na kąpiel + 10·0—20·0 K. Jod.), do przestrzyk. (0·05—0·50 Jodi, 2·0—2·50 K. Jod., 30·0—100·0 Aqu.), do maści (0·50 — 1·0:10—20) do liniment., plastr. (0·50—2·0:50); w roztworach zgęszcz., wodn., glycer., jako środek żrący. 1·0 = 10 h. — **Solutio jodi Lugoli causticum** (składa się jodi 1, K. Jod. i Aqu. *āā* 2) i **Glycer. jodi caust.** (składa się z Glycer. 2·0, Jodi, KJ. *āā* 1·0) oba jako środki żrące. — ***Tinct. jodi** (Jodi 1, Alcoholi 16) wew. 0·10—0·30! *p. d.* — 1·0! *p. die;* zewn. do pędzlow. skóry, błon śluz., czysta (lub z coll., glycer.) do okładów (1·0—5·0:25 Aqu.) do zakrapl. (0·50—1·0:100 — 200 Aqu.), do lewat. (1·0:10 — 20 Aqu.), do płukań, wziewań 10·0 = 20 h. — **Tinct. jodi aether.** (Jodi 1, Aether 12). 1·0 = 4 h. — **Tinct. jodi fortior** (Jodi 1, Alcoh. 8).

Jodopyrin (Jodantipyrin). Igiełki bezbarwne, lśniące w gorącej wodzie rozpuszczalne. Antifebricilicum i Antisepticum. Przy febrze i Polyarthritis 0·50—1·00 *p. d.* 1·0 = 32 h.

Jodothyrin Thyrojodin. Proszek biały używany przy Myxödema, Psoriasis, Syphilis itd. 3 razy dziennie 0·30—0·80 1.00 = 115 h.

Jodum tribromatum w rozcz. 1:300 polec. do rozpylań w błonicy. 1·0 = 15 h.

Jodum trichloratum wewn. z rozczynu 0·10:120—150 łyżeczk., w dyspeps.; zewn. do przestrzyk. w blenorrh. (0·10:120) 1·0 = 36 h.
Juglandis regiae folia (antiscropholos.) wewn. w decoct. 5·0—15·0:150) także jako species, zewn. jako zasypka, do przestrzyk. w infus. — do kąpieli)300·0—500·0 na kąpiel. 10·0 = 4 h. — **Extract. juglandis** 0·20—1·50 *p. d.* k. r. d. 1·0 = 8 h. — **Juglandinum** 0·10—0·25 *p. d.* k. r. d.
***Juniperus fructus** (baccae juniperi) wewn. 1·0—2·50 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., powidełk., w infus. (10·0—15·0:150 col.) zewn. do wziewań, nakadzań, kąpieli (w inf. 150·0—200·0:1500). 100 = 8 h. — ***Ol. Juniperi** 2—6 kropli *p. d.* k. r. d. zewn. do nacierań, maść. 10 = 22 h. — ***Roob Juniperi** łyżecz. czysty lub w mixt. 10·0 = 16 h. — ***Spirit Juniperi** stosown. jak poprzed. 10·0 = 6 h. - ***Unguent. Juniperi.** 10·0 = 12 h.
Kalium causticum fusum zob. Kalium hydrooxydat. fus.
— **aceticum siccum** 0·50—4·0 *p. d.* k. r. d. w rozpuszcz. pig., także do wąchania. — ***K. aceticum solutum** (Liq. kali acet.) 2·0—12·0 *p. d.* k. r. d. — 30·0 *p. die*, czysty lub w mixt. 10·0 = 10 h.
Kalium arsenicosum solut. (Liq. kali arsen.) zob. Acid. arsenicos.;
— **bicarbonicum** 0·20—1·50 *p. d.* w proszk., rozpuszcz., limoniad. burzących; zewn. jako woda do ust (2·0—10·0:100), do przestrzyk., lewatyw. 10·0 = 6 h.
— **bichromicum** (K. chromic. rubrum) b. trujący, wewn. rzadko używ. (0·01! *p. die*) zewn. jako środek żrący przy owrzodzeniach nowotworów, w 5% rozcz. przeciw poceniu się nóg. 10·0 = 4 h.
— ***bromatum** wewn. 0·30—2·0 *p. d.* 2—4 r. d. 5·0—10·0! *p. die* (także 1·0—2·0 *p. d.* co godz. w epilepsyi) w proszk. lub rozpuszcz.; zew. do maści (1·0—5·0:10), czopk., pędzlow., (1:5), wziewań (1·0—10·0:500), przestrzyk. w blennorrh. (K. bromat. 1, glycer. 2, Aqu. 20), do lewat. (2·0—5·0: 100) 10·0=15h.
— ***carbonicum** (purum e tartaro) wewn. 0·10—1·0 *p. d.* 2—4 r. dz. — 5·0—10·0 *p. die* rozpuszcz. lub w saturacyi (1·0:15 octu. lub succ. citri.); zewn. jako woda do ócz (0·05—1·0:100) do wziewań (1·0—5·0:500). 10·0 = 10 h. — * **K. carbon. crudum** tylko zew. do kąpieli (100·0—500·0 na kąp.). 100 = 20 h. ***K. carbon. solutum** (Liq. k. carbonici) zewn. do okładów, miejscowych kąpieli (2·0—25·0:1000), do przestrzyk., lewatyw, maści (1·0—5·0—10). 10·0 = 4 h.
— **chloratum** 0·20—5·0 *p. d.* k. r. d. w proszk. lub rozpuszcz. 10·0 = 5 h.
— ***chloricum** wewn. 0·10—1·0! *p. d.* k. r. d. — 8·0! *p. die* (u dzieci z większemi dawkami b. ostrożnie, najwyżej 1·0-2·0 *p. die*) w rozpuszcz.; zewn. jako płókanka do ust, gardła. (2·0—5·0:100), do wziewań (1·0—10·0:500), pędzlow. (1·0:5—10 glycer. lub syrupu), przestrzyk., okładów. 10·0 = 5 h.
— **chromicum neutrale** zewn. w rozczynie zgęszcz. jako środek żrący. 10·0 = 12 h.

Kalium cyanatum 98% wew. 0·01—0·03! *p. d.* w rozpuszcz., także zew. do maści, opatr. 0·10 = 2 h.

— **dichromicum** stosow. jak K. chromicum.

— **ferrocyanatum** 10·0 = 6 h.

— ***hydrooxydatum fusum** (Kal. caustic. fusum — lapis causticus chirurgorum) wew. 0·01—0·15 *p. d.* 2—3 r. dz., rozpuszcz. w alkohol. (Tinct. kalina); zew. jako środek żrący in subst., woda do ócz (0·05—0·10 : 25), do zmywań, opatrunk. (2—4%), kąpieli miejscowych i ogólnych (30·0—100·0 na kąpiel). 10·0 = 20 h. — **Liquor Kali caustici** wew. ½—4 kropli (0·02—0·40); zew. jak poprzedzający, tylko w dawce dwa razy większej.

— ***hydrotartaricum** (Tartarus depuratus, Cremor Tartari) wew. 0·50—2·50 *p. d.* k. r. d., jako laxans 4·0—8·0 *p. d.* 1—2 r. dz., w proszk., powidłach, kęsach, mixt.; zewn. jako proszek do ócz, zębów; do kąpieli (60·0—100·0 na kąpiel). 10·0 = 10 h. — **Serum lactis acidum** (K. hydrotart. 1·0 : 100 Serum lactis) łyżeczk.

***Kalium hypermanganicum** (permanganicum) **crystallisatum** rzadko wew. po 0·05—0·15 *p. d.* 2—3 r. d. rozpuszcz. w wodzie; zew. w ropuszcz. (0·50—1·0 : 200) jako desinficiens, jako płókanie do ust, gardła (łyżkę 1% roztczynu na szklankę wody), do wziewań, rozpyl. (½—1%), do pędzlow. (5—10%), zastrzyk. podskórn. (1%), polecane też w ukąszeniu wężów jadowitych. 10·0 = 15 h.

— **hypochlorosum solutum** (Aqua Javelli) tylko zew. 100·0 = 24 h.

— ***jodatum** wew. 0·10—0·50 *p. d.* k. r. d. — 5·0—15·0 *p. die*, rozpuszcz. l. w pig.; zew. do wziewań i rozpylań, do płókania ust, gardła (0·50—5·0 : 100), do okładów (1·0—2·0 : 100), do kąpieli miejscow. i ogólnych, do nacierań (5·0—15·0 : 100 spirit.), do maści (1·0—5·0 : 20—25), do zastrzyk. podskórn., miąższ. (0·50—2·50 : 500 1—2 strzyk. 1—3 r. dz.). 10·0 = 56 h. — **Ung. kali jodati** (składa się Kali jod. 20, Natr. thyosulf. 0·25, Aq. 15, Adeps suil. 165).

— ***natrio tartaricum** (Tartarus natronatus, sal Seignetti) wew. 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. w proszk. l. rozpuszcz.; jako lax. 15·0—50·0 w kilku dawkach, także w lewatyw. (15·0—30·0 *p. d.*). 10·0 = 6 h.

—* **nitricum** (purum — saletra oczyszczona) wew. 0·20—1·0 *p. d.* — 10·0 *p. die* w rozpuszcz., proszk.; zew. jak K. chloricum. 10·0 = 5 h. — **Nitrum tabulatum** (Sal Prunellae) kołaczyki zaw. 0·20 K. nitr. *charta nitrata*.

— **osmicum** 0·001 *p. d.* — 0·01 *p. die* w pig., podskórnie 1% roztczyn. 0·10 = 1 kor.

— ***permanganicum** zob. K. hypermanganicum.

— **silicicum** (szkło wodne) wew. 0·50—1·0 *p. d.* 2 r. dz. w rozpuszcz.; zew. w bólu zębów itd., do opatrunk.

— ***stibio tartaricum** (Tartarus stibiatus, T. emeticus) wewn. 0·005—0·02 *p. d.* k. r. d. (expect. diaphoret. itd.), 0·05—0·10—0·20! *p. d.* co 10—15 minut (emetic.) w proszk., rozpuszcz., pastylk.,

mixt.; zewn. do opatr., okład. (0·05—1·0:100) jako woda do ócz (0·10—1·0:100), do wcierań (10%), lewat. (0·10—0·30:50—150 Aqu.), do zastrzyk. w blennor. (0·10—0·20):100) do czopk. (0·10—0·30:5—10 B. Cacao), maść (0·10—0·50:10) do maści drażniących (1·0—2·0:10). 1·0 = 3 h. **Ung. Autenriethi** (Tartar. stib. 2 Ung. paraff. 8). — ***Vinum stibiatum** (1:250 Malag.) 10—40 kropli *p. d.* k. r. d.; jako wymiotne 15·0 *p. d.* 10·0=20 h.

***Kal. sulfuratum** (Hepar sulfur. kalinum) wewn. 0·05—0·40 *p. d.* 2—4 r. dz. w pig., rozpuszcz., mixt. zewn., do zmywań (5—15%), maści (1·0:5—10). 10·0 = 20 h. — ***Kal. sulfur. pro balneo** zewn. jak poprzedni, do kąpieli (30·0—150·0 na kąpiel), 100 = 30 h.

— **sulfuricum** wewn. 0·50—2·50 *p. d.* k. r. d. — 8·0—15·0 *p. die* jako lax. w rozpuszcz. l. proszku. 10·0=5 h.

— **tartaricum** (Tartarus tartarisatus) wewn. 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. (jako diuret.) — 20·0 *p. die* w proszk., rozpuszcz., mixt. 10·0 = 20 h.

— **tartar. boraxatum** stos. jak poprzedni. 10·0 = 25 h.

— **telluricum** 0·02—0·04 *p. d.* w pigułk. na noc przeciw nocnym potom suchotników 0·1 = 60 h.

***Kamala** łupka z owocu mallotus philip. wewn. 8·0—12·0 *p. d.* roztarta z wodą lub w powidełk., mixt. 1·0 = 6 h.

Kava-Kava (Rad. piperis methystici) inf. i decoct. 4—6%.

Kephir 300·0—1000·0 na raz przed l. po jedzeniu.

Keratinum używ. do obciągania piguł., które mają przejść żołądek niestrawione. 1·0 = 40 h.

Kola nuces (zawiera Coffeinum) inf. (50·0—100·0:100—300 coll.).

Kolanin (Glycosyd z orzechów Kola). Analepticum, Diureticum. Używane w migrenie, newralgii, histeryi. W handlu otrzymuje się w pastylkach, zawierających 0·20 Kolanin.

***Kosso** (Kusso) wewn. 20·0 w 2 dawk. co 1/2 godz. w mixt. lub tabletk. — **Kossinum crystal.** wewn. 0·50—1·0 *p. d.* (2—3 r. dz. co 1/2—1 godz.) w proszk., pig. 0·10 = 40 h

Kreolinum zob. Creolinum.

Kreosotal (Kreosot. carbonicum Heydeni) płyn gęsty do miodu podobny, zaw. 92% kreosotu, bez zapachu, nie szczypiący, nie drażni żołądka. 1·0 *p. d.* w tranie lub (dzieciom) w emulsyi. 1·0 = 6 h.

***Kreosotum** wewn. 0·01—0·10! *p. d.*— 0·50! *p. die* w pig., kapsułk., mixt., zewn. w substancyi podobnie stosow. jak acid. carbolic, do okład. (Aqu. kreosoti) do maści (1·0:10). 1·0 = 3 h.

Kreosotum oleinicum płyn żółtawy. w eterze, chlorof. i benzynie rozpuszczalny. Używa się w nieżycie płuc, zołzach i gruźlicy. Rp: Oleocreosoti 40·00, Gumi arab 25·00, Aq. dest. q. s. f. emuls. 250·00, Ol. menth. pip. gutt. I., Syr. Diacodii 50·00. S. 3×d. łyżkę.

Creosotum - Calcium chlorhydro - phosphoricum masa biała, syrupowata, używana w Phthisis i scrophulosie. Rp. Creosoti - Calc. chlorhydro - phosph. 5·00—10·00, Mucillag Ch. cr. 15·00, Oleum amygd. dulc. 25·00, Syr. Tolut.

25·00, Aq. naphae 75·00 m. f. emuls. S. 2×d. łyż. kawową. Zamięszać.

Kresinum 1/2—1% roczyn. zewn. jako desinficiens.

Kryofin kryształki białe, rozpuszczalne w H_2O. Antipyreticum, Antifebrillicum, Antineuralgicum. Używane w grypie 0·50 *pro dosi*. 1·00 = 30 h.

Kumys napój przyrządzany z mleka klaczy kirgizkich, także z innego mleka.

Lactucae virosae hb. 10·0 = 6 h. jako **Extr.** 0·03—0·50! *p. d.* — 2·00 *p. die* w pig. 1·0 = 8 h.

Lactophenin chemicznie powinowaty z phenacetinem — Antineuralg. (ischias), także hypnot., proszek kryst. mało w wodzie rozpuszcz. 0·50—0·80 - 1·0 *p. d.* — 1·0 = 18 h.

***Lactucarium** 0·03—0·30! *p. d.* — 1·0! *p. die*, (jako hypnot. 0·50 *p. d.* — 2·0 *p. die*) w proszk., pig., emuls.; zewn. do collyr. (0·10—0·30:25). 1·0 = 12 h.

Laminaria (digitata) używ. do rozszerzania ujścia macicy itd. 1 pręcik = 40 h.

***Lanolinum** (tłuszcz obojętny) do maści, jako constit. 10·0 = 15 h. — **Lanolinum anhydricum** (bezwodn.) żółtawa masa, przeźroczysta, stosow. tak samo. 10·0 = 20 h.

Lantanin Alcaloid z Lantana brasiliensis. Proszek biały, gorzki, w alkoholu rozpuszczalny. Energiczne Antisepticum. 1·00 *pro dosi*.

Lapides cancrorum zob. calcium. carbon.

Lauri folia stos. jak folia aurantior. — ***Lauri fructus baccae** 0·20—1·50 *p. d.* w proszk., w infus. (5·0—20·0:100 coll.) 100=30 h. — ***Ol. Lauri** do maści, liniment. 10·0=6 h.

***Lavandulae flores** do rozmaitych species, kąpieli i t. d. 10·0 = 14 h. — ***Ol. Lavandulae** do maści, liniment. itd. 1·0 = 6 h. — ***Spirit. Lavandulae simplex** 10·0 = 5 h. **Spir. Lavandulae compos.** do wąchania, nacierań, zmywań itd.

Lecithin Część składowa mózgu. Masa biała do żółtawej, woskowata, w alkoholu, eterze i chloroformie rozpuszczalna. Poprawia krew, ciało pobudza do rośnięcia.

Leptandrae virginicae radix i więcej używane **Extract.** 0·50—4·0 *p. d.* czyste l. w mixt. (laxans l. drastic.). —

Leptandrinum 0·015—0·12 w pig. jako laxan.

Levistici radix wewn. 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. infus., (10·0—15·0:150) jako diuret. 10·0 = 6 h.

***Lichen islandicus** wewn. 15·0—30·0 *p. die*, jako species, decoct. (5·0—10·0:100 l. galareta (1·0:3—6). 100 = 20 h. — **Lichen pulmonarius** i **L. island. ab amaritiae liberat.** stosow. jak poprzed. ***Gelatina lich. island.** 10·0 = 15 h. i ***pulverata** 10·0 = 20 h.

Lignosulfit płyn gęsty, ulatniający; do wdychiwań w przewl. chorob. płuc. 1 flaszka = 2 kor.

Lignum campechianum decoct. (5·0—15·0:100), **Extract. l. C.** 0·50—1·0 *p. d.* k. r. d.

***Lignum Quassiae** wewn. 1·0—2·0 w proszk., infus., l. maceracyi (3·0—15·0 : 100 wina). 10·0 = 3 h. — **Cort. Quass.** 10·0 = 2 kr. stos. tak samo. — ***Extr. Quass.** 0·2—0·6 *p. d.* k. r. d. w pig., mixt. — **Tinct. Quass.** 20—50 kropli *p. d.* i **Quassinum** 0·02—0·10 *p. d.* 2—3 r. d.

— ***Santali rubri** zew. do nakadzań, proszk. do zębów itd. 10·0 = 2 h. — ***Ol Santali ostindicum** 0·03 *p. d.* — 2·0 *p. die* w kaps. (jak bals. Copaivae). 1·0 = 8 h.

— **Sassafras** 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. zwykle w decoct. (10·0—30·0 : 100—300 coll.) tak samo **Cort. l. S.** — **Ol. l. S.** 1—5 kropli k. r. d.

***Lini semen** wew. w decoct. (5·0—30·0 : 100—300 col.), zew. w decoct. do lewat., przepłók., przestrzyk.; do kataplasm. 100·0 = 14 h. — ***Placenta sem. lini.** 100·0 = 10 h. — **Farina sem. lini.** ***Ol. lini** do lewat., nacierań, maści. 100·0 = 5 h.

***Linimentum ammoniatum, L. ammoniato camphor.** zob. Ammonia.

— ***saponato camphor.** (Opodeldoc) zewn. do nacierań 10·0 = 6 h.

Lipaninum stos. jak Ol. jecor. aselli. 10·0 = 20 h.

***Liquiritiae radix** wew. w proszk., do spec., infus., jako consp., corrig. i t. d. 100·0 = 18 h. — ***Extr. liquir.** jako corrig., constit., expect. 10·0 = 32 h. — ***Succus liquir. depuratus.** 10·0 = 14 h. — ***Gelatina Liquir. pellucida.** 10·0 = 12 h. — ***Pasta liquir. flava.** 10·0 = 12 h. — ***Pulv. liquir. compositus** (Fr. foenicul., Sulf. depurat. *āā* 1, Rad. liquir., fol. Sennae *āā* 2, Sacchari 6). 10·0 = 12 h. — **Syrup. liquir.** 10·0 = 8 h.

***Liquor acidus Halleri** 3—20 kropl. (0·30—1·0) *p. d.* k. r. d. czysty l. w mixt. (1·0—5·0 : 100), jako napój (5·0—10·0 : litr), do pędzlowań (1·0 : 10·0) = 10·0 = 10 h.

Liquor Cerebri sterilisatus Cerebrinin, ekstrakt płynny ze świeżego mózgu cielęcego. Używane w Neurasthenii i u umysłowo chorych.

Lythargyrum zob. Plumb. oxyd. fusum.

Lithium benzoicum 0·05—0·20 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., rozpuszcz., do wziewań 0·50—2·00 : 100). 1·0 = 10 h

— **bromatum** 0·20—5·0 *p. d.* k. r. d. w rozpuszcz. 1·0 = 12 h.

— ***carbonicum** wewn. 0·05—0·30 *p. d.* k. r. d. — 2·0 *p. die* w proszk., pastyl., rozpuszcz. (Aqua lith. carbon. 0·15 : 100 Aq.), w sztuczn. wod. mineral. (z Kal. l. natr. bicarb.); zewn. do płókań, wziewań (1—3%). 1·0 = 15 h.

— **citricum** tak samo.

— **glycerino-phosphoricum** Proszek biały, krystaliczny, łatwo rozpuszczalny w H_2O. Kilka razy dnia 0·50—1·00.

— **salicylicum** biały kryst. proszek bez zapachu, smaku słodkaw., łatwo rozpuszcz. w wodzie, winie; wew. 0·50—1·0 *p. d.* 3—4 r. d. w proszk. l. rozpuszcz. 1·0 = 6 h.

— **sulfo-ichtyolicum** zob. Ichtyol.

***Lobeliae inflat. hb.** wew. 0·20—0·50 *p. d.* (jako emet. 1·0—5·0 *p. d.*), częściej w decoct. (2·0—6·0 : 100). 10·0 = 8 h. — **Extract. fluid. lobel.** 5—20 kropl. *p. d.*
***Tinct. lob. infl.** 0·50—1·0! *p. d.* — 5·0! *p. die* czysta l. w mixt. 10·0 = 12 h. — **Lobelinum** płyn żółty oleisty i częściej używ. **Lobelinum sulphur.** 0·02—0·06 *p. d.* — 0·20 *p. die* w asthmie zamiast tinct. lob. mało wypróbowany.
Loretin proszek żółty, krystal., nietrujący, bez zapachu, polecany zam. jodoformu. jako zasypka z talcum, amylum, 1·0 = 25 h. **Bismuthum loretinic.** środek antysp. osuszający, jako zasypka w conj. phlyct. i t. d. wewn. po 0·5 w rozwolnieniach. 1·00 = 25 h.
Losophan (Trijodkresol) zaw. 80% jodu, białe krystal. igiełki rozpuszcz. w chlorof., eterze, stosow. w chorob. skóry, herpes tons., pitiriasis, eczema. w maści (3·0—5·0 : 100), w zasypce. 0·10 = 6 h.
***Lupulinum** 0·10—1·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., rozpuszcz., w maści (1·0 : 2—5). 1·0 = 6 h.
β-**Lutidin** (β-Aethylpyridin) otrzymuje się z Cinchoniny. Płyn bezbarwny, w alkoholu i eterze rozpuszczalny. Antispasmodicum, Narcoticum. Antidotum strychniny.
Lycetol (dimethylpiperazin) wewn. 0·50 *p. d.* 3 razy dnia posiada podobne własności jak piperazina. 1·0 = 110 h.
***Lycopodium** wewn. 0·50 *pro dosi* w mixt. (5·0—10·0 : 100), w powidł.; zew. jako consperg. 10·0 = 14 h.
Lysidinum 50% sol., rozp. w wodzie, trochę cuchnące ciało kryst. wewn. 0·5; *p. dosi* w rozpuszczeniu w nasyconej wodzie; rozpuszcza kwas moczowy, stosow. w dnie. 1·0 = 50 h. Częściej używany stały przetwór:
— **Lys. bitartaricum** 1·0! *p. d.* 5·0 *pro die.* 10·0 = 420 h.
Lysol płyn przeźroczysty, oleisty, zapachu kreosotu, własności kw. karbolow., mniej trujący, do opatr. (½—1%). 10·0 = 7 h.
***Macis** 0·20—0·50 *p. d.* w proszkach, pigułkach; jako corrig. 10·0 = 20 h. — ***Ol. macid.** 1—2 kropl. *p. d.* w rozpuszcz., w eterze. 1·0 = 8 h. — **Tinct. m.** 10—20 kropl. *p. d.* k. r. d. 10·0 = 15 h.
***Magnesia usta** zob. Magn. oxydata.
***Magnesium carbonicum** hydrooxydat. (Magn. carbonica alba) 0·20—2·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., tablet., mixt., w wodzie (Aq. magn. carbon.); zew. jako proszek do zębów, zasypka. 10·0 = 8 h. — **Pulvis Magnes. c. Rheo** stosow. tak samo.
— ***citricum** łyżeczk. we wodzie l. limoniadzie. 10·0 = 35 h. — ***Magn. citr. effervesc.** (składa się Magn. citr., Natr. bicarb., acid. citric. i sacchar.). 10·0 = 18 h. — ***Potio magn. citr. effervesc.** (20·0) 1 doza = 110 h. — **Magn. borocitricum** 10·0—25·0 *p. d.* in dosi refracta w proszk. l. rozpuszcz. 1·0 = 3 h
— **lacticum** 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. (jako laxans 10·0—12·0 *p. d.*) w proszk., rozpuszcz. 1·0 = 8 h.
— **oxydatum** (Magn. usta) 0·2—2·0 *p. d.* k. r. d.; (5·0—6·0 *p. d.* jako laxans) w past., tablet., mixt., proszk.; zewn. do

proszku do zębów. 10·0 = 26 h. — **hydrooxydatum** (Magn. hydrica) wchodzi w skład Antidot. arsenici albi; wew. 0·30—1·50 *p. d.* jako antacidum (2·0—5·0—10·0 *p. d.* jako purg.) w proszk., pastyl., mixt. 10·0 = 26 h. — **Magn. saccharata** (Magn. oxydat, 10, Syr. simpl. Aqu. *āā* 80) łyżeczkami, jako środek rozwaln.

Magnesium salicylicum 3·0—6·0 *p. die* stosow. w durze; (6·0—8·0 *p. d.* jako laxans). 1·0 = 8 h.

— ***sulfuricum** (Sal. Seidlitzensis) 1·0—3·0 *p. d.* k. razy d. w proszk. lub rozpuszcz. jako digestiv., w większych dawkach 10·0—50·0 w proszk. rozpuszcz. w wodzie zawierającej Co_2 jako laxans; (do lewatyw 15·0—30·0 na lewatywę) 100 = 20 h. — ***Magn. sulfur. siccum**, w dawkach nieco mniejszych. 10·0 = 6 h.

— **tartaricum** 0·50—1·0 *p. d.* w proszk. 2—4 r. dz.

Maïdis stigma decoct. (5·0—15·0 : 100 col.) jako diuret. — **Extr. fluid. M. st.** 0·50—1·0 *p. d.* 2—4 r. dz. — **Extr. M. ustilaginis fluid.** stosown. zam. Secale cornut. 10—20 kropli *p. d.* — 4·0 *p. die*.

Malakin (Salicyl-p-Phenetidin) jasno-żółte drobne igiełki w wodzie nierozpuszcz. stosowane jako antipyret, antireumat., ma działać dopiero w kilka godzin po zastosowaniu, ostatnimi czasy polecane także jako anthelminticum. 1·0 = 32 h.

Malarin (Acetophenonphenetidinum citricum) proszek krystaliczny biały kwaskowaty rozp. w goracej H_2O Antipyreticum Antineuralgicum 0·50 *p. d.* 1·0 = 70 h.

***Maltum Hordei** w proszk. 0·50—1·0, w decoct. (10·0—20·0 : 100) do płukań, lewat., kąpieli (1—2 klg. na kąpiel.) 100 = 24 h. — **Extract. Malti** łyżeczk. z mlekiem winem; jako excip. dla rożnych środków np. Extr. M. ferrat., jodat. itd. 10·0 = 4 h.

Malvae folia 100 = 14 kr. i ***flores M.** 100 = 30 h. wchodzi w skład species, decoct. (5—15·0 : 100).

Manganum chloratum 0·10—0·75 *p. d.* w rozpuszcz.; płókanki do ust, gardła (1—4%). 10·0 = 10 h.

— **hyperoxydatum nativum** 0·10—1·0 *p. d.* w proszk., pig., do maści (1·0—3·0 : 10).

— **sulfuricum** 0·10—0·60 *p. d.* 2—4 r. dz. w dawce 2·0—4·0 *p. d.* zażyć w 2—4 dawkach w ciągu kilku godzin jako laxans; do maści (5—10%). 10·0 = 10 h.

***Manna** wewn. 4·0—10·0 *p. d.* k. r. d., w dawce 50·0—100·0 (u dzieci 30·0—50·0) jako laxans, w rozpuszcz., w powidełk. 10·0 = 6 h. — ***Syrup. mannatus** łyżeczkami, jako corig. 10·0 = 5 h.

Mastix (Resina Mastich) w dentystyce, także do plastrów. 10·0 = 24 h.

Matico folia 0·50—2·0 *p. d.* w proszk., pig., w infus. 10·0—30 : 100). 10·0 = 10 h. — **Ol. M.** ½—1 kropli *p. d.* 0·10 = 12 h. **Tinct. M.** 20—40 kropli *p. d.* 2—4 r. dz. 10·0 = 14 h.

Meconarceïn połączenie kwasu mekonowego z narceiną. Proszek biały w gorącej H_2O i w rozcieńczonym alkoholu

rozpuszczalny. Sedativum, Hypnoticum. W neuralgii i reumatyzmie 0·006—0·025 *p. d.* w pigułkach.

Medulladen ekstrakt ze szpiku kości. Proszek rdzawo brunatny używany przy anemii, błednicy i neurastenii 2·0—3·0 *p. d.*, 5—15·00 *p. die.*

Mel crudum i ***M. depuratum** wewn. 50·0 - 100·0 *p. d.* czysty lub rozpuszcz. jako laxans, mniejsze dawki jako expector.; zewn. do płókanek ust, gardła, pędzlow., katapl., lewatyw itd. 100 = 44 h. — ***M. rosatum** zewn. do pędzl., płókanek. 10·0 — 8 h.

***Meliloti herb.** do species, plastr. 100·0 = 18 h. — ***Empl. Meliloti.** 10·0 = 8 h.

***Melissae folia** infus. (5·0—25·0:160·0); do species, kąpieli. 10·0 — 5 h. — ***Spirit. M. compos.** 20 -40 kropli *p. d.* k. r. d.; do wąchania, nacierań. 10·0=10 h.

***Menthae crispae** 10·0 = 6 h. i ***M. piperitae folia** 10·0=8 h., stos jak folia Melissae; — ***Ol. M. pip.** wewn. ½—3 kropli k. r. d 1·0 = 24 h. — ***Rotulae M. pip.** 10·0 = 10 h., — ***Spiritus M. pip.** 20—30 kropli *p. d.* k. r. d. w mixt. (5·0—10·0:100); zewn. do wąchania, nacierań. 10·0 = 8 h. — **Syrup. M. pip.** corrig. 10·0 = 6 h.

***Mentholum** wewn. w migrenie po 0·30—1·0 *p. d.* także jako antineuralg., anaesthethic., w gruźlicy po 1·0—1·50 5—6 razy dnia w proszk., pig.; zewn. w bólu zębów (nacierania 1·0: 5·0—10·0 alkoh.), w formie laseczki (Migrainestift), także do wziewań, pędzl. 1·0 = 8 h.

Menthophenol płyn bezbarwny, aromat. w alkoh., aeth. i chlorof. rozp. otrzymuje się przez ogrzanie 3 cz. mentholu i 1·0 cz. Phenolu. Używa się jako Antisepticum i Analgeticum, również podaje się 15 kropli na szklankę wody jako woda do ust.

Methacetin (p. Oxymethylacet. anilid) blaszki kryst. w gorącej H_2O, alcohol., acetonie, chlorof., glycer. i w olejach tłustych rozp. Antipyreticum. Dorosłym 0·3—0·6! dzieciom 0·15—0·3! *p. d.* w proszkach.

Methylacetanilid zob. Exalgin.

Methylalum (Methylen, Dimethylaether) rozpuszcz. w wodzie, alkohol., działa w maśc. liniment. (1·0:6—10) kojąco, podskórnie (1·0:4 Aq.) jako nasenny; antidot. dla strychniny.

Methylenblau (przetwór ma być wolnym od chlorku cynku) wewn. 0·1—0·50 w zimnicy — podskórnie 0·02—0·08 w 2% roztworze.

Methylenum bichloratum używany (szczególnie w Anglii) w miejsce chloroformu — skład przetworu niepewny.

Methylum chloratum (Chlormethyl) zewn. do znieczuleń miejscowych stos. cienkim strumieniem na miejsce mające być znieczulonem. 1·0 = 10 h.

Microcidin (Natriumnaphtolicum) proszek w wodzie rozp., antyseptyk nietrujący stosowany w miejsce karbolu. 1·0=3 h.

Migraenin mieszanina antipyryny, coffeiny, kw. cytryn. 1·10 *p. d.* co 2 godz. zwykle 1—2 proszk. przynoszą skutek 1·0 = 30 h.

Millefolii heb. infus. (5·0—15·0 : 100) species, zewn. do kąpieli, lewatyw. 10·0 = 2 h. — **Extr. Mill.** 1·0 = 8 h.
Minium zob. Plumb. oxyd. rubrum.
***Mixtura oleoso balsamica** zob. Balsam vitae Hofmanni
***Mixtura sulfurica acida** zob. Liquor acidus Halleri.
Mollinum (składa się z tłuszczu 100, ługu potas. 40, glyceryny 30%) constit. do maści, mydeł. 10·0 = 15 h.
Monobromphenylacetamid (Antisepsin) wewn. 0·1—0·25 w pig., proszku ma łączyć własności antifebryny i bromu stos. w gośćcu z bólami — sprowadza łatwo sinicę.
Morphinum aceticum 0·03! *p. d.* 0·1! *pro die* 0·10 = 8 h.
— **hydrobromicum** 0·03! *p. d.* 0·10 *p. d.* polec. w miejsce chloralhydrat.
— ***hydrochloricum** (muriaticum) 0·005—0·03! *p. d.* — 0·12! *p. die*, 2—4 r. dz. w proszk., pig., rozpuszcz.; zewn. do pędzlow. (0·50—1·0:20 — 100) do lewatyw, (0·01—0·03 *p. d.*) do wziewań, rozpylań (0·02—0·10 : 100) do czopków (0·005 — 0·02) do maści (1·0 — 5·0 : 50), do zastrz. podskórnych i miąszowych (0·005 — 0·02!). 0·10 = 8 h. — **oleïnicum** jest to morph. hydrchl. rozp. w Acid. oleïnicum 0·05—0·10 : 3·0 używ. do wcierań.
— **phtalicum** po podsk. zastrz. 0·10 = 28 h.
— **sulfuricum** stos, jak mor. hydrochloricum. 0·10 = 8 h.
— **valerianicum.** 0·10 = 20 h.
Morhuolum produkt tranu, zawierający w znacznej ilości jod, 0·20 *p. d.* w kapsułk. 4—6 kaps. dziennie dla dorosłych, 2—4 kaps. dla dzieci. 1·0 = 12 h.
Moschus tonquinensis 0·10—0·30—0·60 *p. d.* co 2—3 godziny (dzieciom 0·01—0·15 *p. d.*) w proszk., pig., powidełk., emulsyi, do lewatyw (0·50—1·0 na lewat.) podskórnie (0·30—0·60). 0·10 = 130 h. — **Tinct. Mosch.** 20—50 kropli k. r. d. 1·0=50 h.
Mururé cortex (Mercurio vegetal.) otrzymywany z Bichetea officinalis. Środek przeczyszczający. 10·0—15·0 *p. d.*
Muscarinum 0·0005—0·002 *p. die* w pig. l. podskórnie.
***Myristicae semen.** zob. Nux moschata.
***Myrrha electa** (Gumi resina) 0·20—0·50—1·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., mixt., zawiesinie; do proszków do zębów, do płókania ust, gardła, do maści, liniment. 10·0=14 h. — **Extr. m.** tak samo stosowany. 1·0 = 6 h. — ***Tinct. myrrhae** 10—40 kropli *p. d.* k. r. d.; zewn. do płók. ust, gardła (5·0 — 15·0 : 100), do pędzlow. 1·0—3·0 : 10·0 mel.), do przestrzykiwań (1·0—10·0 : 100), do maści (1·0 : 3·0—10·0). 10·0 = 10 h.
Myrtholum ciecz jasna, dość przyjemnej woni, antysept. stosow. wew. w zgorzeli płuc, bronch. putrida (0·30 *p. d.*) w kapsułk. co 2 godziny. 1·0 = 25 h.
Naftalan produkt dest. ze surowej nafty. Masa brunatnawa konsystencyi maści 10·0=30 h.
Napellinum (sedativum) 0·01—0·07 *p. d.* k. r. d. w pig., rozpuszcz., także podskórnie. 0·01 = 20 h.

***Naphtalinum** purris. (alcoh. depurat.) 0·02—1·0! *p. d.* — 4·0! *p. die* w proszk., pig., kapsuł., stosow., jako antidiarrhoic. także w durze brzusznym, w nieżytach pęcherza; zewn. w maściach l. rozpuszcz. w oliwie (1·0:10—15), do lewatyw. 1·0—5·0:100). 10·0 = 15 h.

Naphtalolum zob. Betol. 1·0=10 h.

***Naphtolum** (Izo-Beta naphtol) część składowa dziegciu, polecana w chor. skórnych, zew. w rozpuszcz. w alkohol. (2.0—10·0:100), w maści (1·0—3·0:30·0), w mydłach (2·0—15·0:100). 10·0 = 20 h.

— **camphoratum** — stos. w gruźlicy do wstrzykiwań miąższowych w dawce 0·15 w oliwie — także zewn. z cocainą.

Narceinum 0·01—0·10 *p. d.* 2—3 gr. dz. w proszk., pig., rozpuszcz., do lewat., do czopk. (0·01—0·05), także podskórnie. 0·01 = 5 h.

Naregamiae radicis extr. fluid. 0·02—0·05 pr. d. k. jako expectorans dział. podobne do ipecac.

Nasrol (Natrium coffeino-sulfonicum) proszek gorżki w gorącej H_2O rozpuszcz. Diureticum 1·0—6·0 *p. die.*

Natrium aceticum 0·50—4·0 *p. d.* w proszk., rozpuszcz., w mixtur. 10·0 = 10 h.

— **aethylatum** proszek biały krystaliczny w H_2O, alkoholu rozpuszczalny, używa się 33% rozczynie alkoholowym do wypalania brodawek, w rozczynie 25% w oliwie używa się w Psoriasis i innych skórnych chorobach.

— **aethylicum sulfur.** środek żrący, 10·0=20 h.

— **benzoicum** 0·20—1·0 *p. d.* — 15·0 *p. die* w proszk., rozpuszcz., pig., mixt.; zew. do wdmuchiwań, wziewań (5%) rozpylań, pędzlow.; jako płókanka, woda do ócz. 10·0 — 35 h.

— ***bicarbonicum** (Natr. carb. acidum, N. hydrocarbonic., Bicarbonas sodae) wew. 0·30—1·50 *p. d.* k. r. d. w proszk., placuszk., mixt., saturacyi, w rozpuszczaniu (Aq sodae); zew. do płókań, wziewań (0·20—2·0:1·00), do kąpieli (150—400 na kąpiel). 10·0 = 4 h. — ***Pastillae e natr. hydrocarb.** (Past. Bilinenses s. de Vichy à 0·10. 10 pastyl. = 20 h. — ***Pulvis aërophorus** (anglicanus) (składa się Natri bicarb. 2·0 i osobno acid. tartarici 1·50). 10 doz=60 h. — ***Pulvis aërophorus laxans Seidlitzensis** (Natri bicarb. 3·0, Sal Seignetti 10·0 i do tego Acid. tartaric. 3·0). 10 doz.=1 K. 60 h.

— **boracicum** zob. Borax veneta.

— ***bromatum** stos. jak Kali bromat. 10·0 = 16 h.

— ***carbonicum purum** s. crystallisatum stosow. jak Natr. bicarbon. 100·0 = 24 h. — **Natr. carbon. crudum** zewn. do kąpieli (¼ kilo — 1 kilo na kąpiel). 100·0 = 12 h. — ***Natr. carbon. siccum** 0·20—1·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig.; do proszku do zębów, do maści (1·0—2·0:20). 10·0 = 8 h.

— **causticum solutum** (Liquor natr. caustici) stos. tak samo jak Liquor Kali caustici.

— **chloratum** (sól kuchenna) wewn. 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. łyżeczk. rozpuszcz. przy krwiopluciu, w neurozach — także jako antidot.; zewn. do lewatyw (1—2 łyżki na le-

wat.), do okładów suchych, oziębiających (1 soli, 2 śniegu lub lodu), do kąpieli (1—5 klg. na kąpiel), do wziewań (1·0—10·0 : 500). 100·0 = 20 h.

Natrium chloricum 0·50—1·0 *p. d.* 2—4 r. dz. w proszk., rozpuszcz. (3·0—5·0 : 100), do płókań, wziewań jak Kali chloric. 10 = 8 h.

— **dithiosalicylicum** szary w wodzie łatwo rozpuszczalny proszek, wewn. 0·20 *p. d.* 2—4 razy dnia w gośćcu staw. 1·0 = 10 h.

— **fluoratum** (fluorol) proszek biały krystaliczny w H_2O. rozpuszcz. Antisepticum, Antispasmodicum, Antiperiodicum. W gruźlicy, malarii, epilepsyi 0·005—0·01 *p. d.* w roczczynach, do opatrunków ran jako 0·5—10% roztwór, przy Cystitis, Vaginitis dalej do płókania ust w roczczynach 0·5—1%.

— **hypochlorosum solutum** (Liquor natrii chlorati Javell'a) 0·20—1·0 (5—15 kropli) *p. d.* k. r. d.; zew. do płókań ust, gardła (3—10%), do przestrzykiwań (1—5%), do lewatyw (30—40 kropli), do kąpieli (½—1 klg. na kąpiel).

— **hypermanganicum** jak Kali hypermanganic.

— **hypophosphorosum** (subphosphorosum) 0·50—2·0 *p. die* w rozpuszcz. 10·0 = 38 h.

— ***jodatum** jak Kali jodatum. 10·0 = 80 h.

— **jodicum** sól rozp. w H_2O. Używa się w Scrophulosis. — Ulcus durum et molle. Rp.: *Natr. jodici pulv. 3·00 Acid. boric. 24.* S. Zasypka. — W astma bronchiale. Rp. *Natr. jodici 2 Mu il. gummi arcab qs. pil. Nr. XX.* Ds. 3 razy dziennie 1—2 pigułki. 1·00 = 30 h.

— **lacticum.** 1·0 = 5 h.

— **nitricum** jak Kali nitricum. 10·0 = 5 h.

— **nitrosum** 0·05—0·15! *p. d.* rozp. w wodzie (w asthmie, epileps.). 1·0 = 4 h.

— **paracreosotinicum** działanie podobne do acid. salicyl. 1·0—1·50 *p. d.* — 4·0 *p. die*, u dzieci 0·10 *p. d.*, 1·0 *p. die* najlepsze skutki osiągnięto w gastroenteritis acuta u dzieci.

— ***phosphoricum** 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d.; 20·0—50·0 jako laxans w proszk. l. rozpuszcz. 10·0 = 8 h.

— ***salicylicum** wew. 0·50—1·0 *p. d.* k. r. (w ostr. gośćcu stawow. 1·0—2·0 *p. d.* co godzina) u dzieci 3·0! *p. die*, w proszk., pig., rozpuszcz., mixt.; zewn. do przestrzykiwań, lewatyw. 1·0 = 2 h. — **Nat. borosalicylicum** 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. rozpuszcz. w wodzie l. alkoholu.

— **santonicum** wewn dorosłym 0·1—0·20!; dzieciom 0·05—0·10! zamiast flor. cinae 1·0 = 30 h.

— ***silicicum** (Liquor natrii silicici) wewn. 0·10—0·25 *p. d.* k. r. d. w pig., rozpuszcz. (w wodach alkalicz.); zewn. do przestrzykiwań (1—2%), do zmywań, opatrunk., lewat. 100·0 = 34 h.

— **subsulfurosum** 0·50—1·50 *p. d.* — 5·0 *p. die* w rozpuszcz. do kąpieli siarczan. (50·0—150·0 na kąpiel z dodatkiem 30·0—60·0 octu).

— **sulfoichthyolicum** zob. Ichthyol.

— **sulfo-phenilicum** kryszt. białe lśniące w alkoholu rozp. Antisepticum. W gruźlicy, Cholerze, Tyfusie, Dysenterii

wewnętrznie 0·5—2·00 *p. d.* Externe przy Gonorrhoë do injekcyi.

Natrium sulfo-salicylicum proszek biały, kwaskowaty w H_2O rozpuszczalny Antipyreticum, Antisepticum, Antirheumat. Używa się jak Natr. salicyl.

— ***sulfuricum** crystall. (Sal mirabile Glauberi) 1·0—2·50 *p. d.* k. r. d. (jako laxans 10·0—50·0 *p. d.*) w proszku, emuls., w wodach mineral. (sztucznych), do lewatyw (10·0—50·0). 100·0 = 22 h. — **Natr. sulfur. siccum** w dawce o ½ mniejszej. 10·0 = 8 h.—**Sal thermar. Carolin. artific.** łyżeczkę aż do 15·0 *p. d.* w rozpuszcz.

— **tartaricum** jak kal. tar.

— **telluricum** w dawce 0·05 wewn. lub podskórnie celem zmniejsz. chorobowych potów. 0·10 = 64 h.

Nerium oleander i **Tinct. ner. oleandr.** ma działać podobnie jak Folia digitalis 10—15 kropli *p. d.*

Neurodinum antineuralg., antipyretic. 1·0 *p. d.* 1·0 = 35 h.

Neuralgin (Nevralgin). Używa się przeciw bólom głowy, rheumat. i tyfusie 0·50 *p. d.* 1·00 = 10 h.

Nicotianae folia (tytoń) wewn. 0·03—0·15 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., infus. (0·20—1·0:150), do lewatyw (0·50—2·0:100—150 coll.), do kąpieli (15·0—60·0 na kąpiel), do zmywań (5·0—10·0:100); jako woda do ócz (inf. 0·50—1·0:25). 10·0 = 16 h. — **Nicotinum** 0·001—0·003! *p. d.* w rozpuszcz. w alkoholu l. w klejkich pokarmach. 0·01 = 4 h.

Nitroglycerinum 1% sol. (Glonoinum) z 1% roztworu alkohol. od 1 do 10 kropli. (0·0001—0·0005) powoli dawkę powiększając, 3 r. dz. przeciw stanom astmatycznym, w połowicz. bólu głowy, także podskórnie (20—30 kropli, 1% alkohol. roztworu : 10 Aquae). 1·0 = 5 h. Nitr. intabula (*pr. d.* 0·0005) 1 szt. = 5 h.

Nitroglycerinum camphoratum drażn. czysty lub jako dodatek do linim., maści. 10·0 = 30 h.

Nosophen Jodophen, Tetrajodphen-olphtalein. Proszek żółtawy w etherze, chlorof. rozp., Antisepticum, Desinficiens. Używane w Ozaena i Rhinitis hypersecretoria, dalej jako 3% gaza. 1·00 = 50 h.

Nucleinum wyciąg ze śledzion cieląt, proszek bezbarwny, rozpuszczalny w alkaliach, ma posiadać własność pomnażania ciałek białych krwi (leukocytosis); w handlu w pastylkach à 0·25 i 0·50.

***Nux moschata** (semen Myristicae) stosow. jak Macis w dawkach 2 razy większych. — ***Ol. N. m. expressum** do maści, liniment, plastr. 1·0 = 4 h.

Oleum amygdalarum zob. Amygdalae.

— **animale aether.** (Dippelli) 5—20 kropl. postępując z dawką w górę, w pig., kapsułk. 1·0 = 5 h.

— ***Bergamottae** 1—4 kropl. *p. d.* k. r. d. 1·0 = 6 h.

— ***Cadinum** zob. Ol. Juniperi empyreumat. 10·0 = 4 h.

— ***Crotonis** wewn. 0·006—0·025! (½—2 kropli) *p. d.*, w pig., proszk., kapsuł., rozpuszcz., w emulsyi; zew. do nacierań (w równych częściach z olejami),

do lewatyw (1—2 kropl. : 100—150 emulsyi). 1·0 = 8 h. **Sapo croton.**

Ol. filicis aethereum otrzymuje się z Aspidium filix mas. Olejek żółtawy z czasem ciemniejszy, charakterystycznie pachnący rozp. w Aeth. i Alcohol. Przeciw tasiemcowi 0·75—1·6 *p. d.*

— **hydrargyri** (cinereum) gęsty olej złożony z 3 części rtęci utartej z lanoliną i 4 części Ol. olivarum — używany do podskórnych wstrzykiw. w leczeniu kiły. 0·10—0·15 *p. d.*

— **hyoscyami** zewn. do nacierań 10 = 8 h.

— ***jecoris aselli** 1—8 łyżek (dzieci 1—4 łyżeczk.) *p. d.* 2—3 r. dz. czysty, w kapsułk., emulsyi, żelatynie, albo z żółtkiem z dodatkiem 10 kropl. Ol. menth. pip.; zewn. do nacierań lewat. jako excip. do rozmaitych środk. n. p. Ol. jecor. as. ferratum, jodoferratum itd. 100·0 = 24 h.

— ***Juniperi empyreumat.** (Ol. Cadinum 10·0 = 22 h.

— ***Olivarum.** ***provinciale** wew. łyżeczk.; do liniment. emulsyi, ***commune** do nacierań, maści, plastrów, lewatyw.

— **Petrae italicum** zob. Petrol. 100·0 = 80 h.

— ***Pini pumilion.** zew. do nacierań, wziewań, rozpylań 10·0 = 40 h.

— **Rapae** jak Ol. olivar. 100·0 = 22 h.

— ***Ricini** wew. ½—3 łyżeczk. (8·0—30·0) *p. d.* k. r. d. w mleku, herbacie, kawie, kapsuł., emulsyi, mixt., do lewatyw 1—4 łyżki. 100·0 = 38 h.

— ***Santali** zob. Lignum Santali. 1·0 = 8 h.

— ***Terebinthinae** wew. 5—20 kropl. (0·25—1·0) *p. d.* czysty w kaps. pig., emulsyi, mixt. (z eterem) jako antidot. w zatruciu fosforem; zew. do wziewań, płukań, lewatyw (3·0—15·0 : 150—200 emuls.), do opatr., nacierań, pędzl. skóry, maści (1 : 3—5), do plastr. (1 : 5—8 żywicy), do mydeł. 100·0 = 26 h. — ***Ol. Tereb. rectificatum** stos. jak poprz. 10·0 = 4 h. — **Ol. Tereb. ozonisatum** 5—20 kropl. *p. d.* co 2—4 godz. z miodem l. żółtkiem; zew. jak poprzedni, działa silniej.

***Olibanum** (gummi resina) 0·20—1·0 *p. d.* k. r. d. w pig.; zew. do nakadzań, plastr. maści. 10·0 = 5 h.

***Ononidis spin. rad.** wew. 1·0—3·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., decoct. (10·0—25·0 : 150), do species. 100·0 = 28 h.

***Opium** wewn. 0·008—0·15! *p. d.* k. r. d. — 0·50! *p. die* w proszk., pig., mixt., emulsyi; zew. w bólach zębów, do kataplasm., papierosów, maści (1·0—5·0 : 10—25), do czopków (0·10—0·20), do gałek pochw. (0·10—0·20), do lewatyw (0·03—0·10 najlepiej w emulsyi). 1·0 = 10 h. — * **Electuarium Theriaca** (Elect. aromaticum c. opio) ½—1 łyżeczki *p. d.* 3—4 r. dz. **Emplastrum opiatum** (odontalgicum, składa się opii 1 : 20). — ***Extr. opii** 0·005—0·10! *p. d.* — 0·40! *p. die* w proszk., pig., pastyl., rozpuszcz.; do płókanek ust, gardła (0·20—1·0 : 150), do wziewań, rozpylań ((0·05—0·20 : 100), do przestrzykiwań (0·10—0·50 : 50), do lewatyw (0·05—0·10), czopkow. (0·05—0·10), do maści (0·50—1·50 : 10), do podskórnych zastrzyk. (1·0 : 2—10).

1·0 = 20 h. — ***Tinct. opii simplex** (thebaica). 1·0 = 1 kr., ***Tinct. opii crocata** 1·0 = 2 h. (zawierają w 1 gramie 0·01 morfiny) wew. 0·10—1·50! *p. d.* (3—25 kropli) — 5·0! *p. die*; zew. do płókanek ust, gardła (0·50—2·0:100), do wziewań, rozpylań (0·20—2·0:100) jako krople do zębów, do pędzlow. (czysta l. 1·0:1—2 aquae), do ócz (czysta l. 1·0:1—2 aquae), do przestrzykiwań (1·0—12·0:100), do opatrunków (2·0—6·0:100), do lewatyw (3—20 kropli na lewat.), do maści (1·0—5·0:25). — **Tinct opii benzoica** (składa się: Opium, Acid. benz., camphor., Ol. anisi, spirit. dilut.) 20—60 kropli *p. d.* (1·0—3·0) 2—4 r. dz., dzieciom 5—20 kropli, w mixt., syrup. l. czysta. 10·0 = 30 h. — ***Pulvis Doveri** (Pulvis Ipecacuanh. opiatus, składa się Opii, radix ipecacuanh. *āā* 1, Sacch. 8) 0·10—1·50! *p. d.* — 5·0! *p. die.* 1·0 = 3 h. — **Unguentum opii** (zaw. Extr. opii 0·10:20).

Orexinum hydrochloricum bezbarwne igiełki, rozpuszcz. we wodzie, smaku gorzkiego, stosow. jako stomachicum przy braku apetytu, 0·20—0·50 *p. d.* w opłatk., pig. 1·0 = 65 h. ostatnimi czasy pol. **Orex. basicum** w tej samej dawce i **Orexinum tannic.** jako Stomachicum dla dzieci na 2 godziny przed obiadem i kolacyą po 0·50 1·0 = 60 h.

Orphol Bismuthum β naphtolicum. Proszek brunatny, aromat. w Diarhoe 3 razy dziennie. 0·50—1·00. Dzieciom pół dawki. 1·0 = 20 h.

***Origani hb.** do spec., kataplasm. 100·0 = 28 h.

Orthoform proszek biały, lekki, bardzo powoli i w małej ilości w H_2O rozp. — Używane w formie maści jako lokalne Anaestheticum. 10·0 = 3 k. 30 h.

Oryzae amylum i farina jako środek odżywczy i do celów kosmet. 100·0 = 40 h.

Ossa sepiae do proszk. do zębów. 10·0 = 8 h.

Ossagen proszek biały, używany w Rhachitis i Osteomalacyi 6·00 *p. die.* W Rhachitis u dzieci 2·00—4·00 *p. d.*

Ovum gallinaceum albumen et vitellum ovi jajo kurze.

***Oxymel simplex** dodatek do mixt. (15·0—30·0:100) jako napój (50·0—100·0:1000); zew. do płókanek, lewatyw (60·0—100·0 na lewatywę). 10·0 = 8 h.

— ***Scillae** zob. Bulbus Scillae.

Oxysparteinum (hydrochl.) wewnętrz. i podsk. w dawce 0·09 aż do 0·10 pr. d. zwalnia tętno i pobudza serce niezmieniając napięcia ścian naczyń — polec. w wadach sercowych.

***Paleae haemostaticae** (Pengawar Djambi). 1·0 = 10 h.

Pancreaden w Diabetes mellitus 3—4·00 *p. d.* 10—15 *p. die* w rozczynie.

Pancreatinum (różne preparaty), zwykle od 0·50—15·0 *p. d.* w pig., z pokarm. mięsnemi, w lewatywie. 1·0 = 10 h.

Papainum biały proszek z owoców Carica papava, 0·1—0·3, poprawia trawienie zwłaszcza trawienie istotnie białkow. zewn. do pędzl. (10%) w błonicy. 1·0 = 80 h.

Papaveris fructus (capsul.) **immaturi** wewn. w decoct. (5·0—15·0:100—200); zew. do okładów, kataplasm. (w decoct. 10·0—20·0:100), do płókań, lewatyw. 10·0 = 10 h. — ***Flores papav. rhoeados** do species. 10·0 = 10 h. — **Ol. papaver.** jak Ol. amygdal. 10·0 = 5 h. — **Semen papaver.** w emulsyi (5·0—15·0:100). 100·0 = 15 h. — ***Syrupus Diacodii** (Syrup. papav. albi, składa się: Tinct. papav. 50, rad. liquir. 25., Aq. font. 350 ad col. 250 + Sacchar. 400) łyżeczk, corrig. 10·0 = 8 h.

Papaverinum hydrochl. kryształki trudno w wodzie rozp., wewn. dzieciom 0·005—0·03! w proszku z cukrem — zmniejsza ruchy peristalt. nie sprowadzając snu — wskazany. zamiast opium w biegunkach. 0·10 = 8 h.

Papayotinum 0·05 — 0·50 *p. d.* w rozpuszcz., proszk., pig., do wdmuchiwań w proszku, do pędzlow. (5—10%). 0·10 = 8 h.

Paracotoinum alkaloid z kory coto 0·10—0·20 pr. d. w biegunkach.

Paraffinum liquidum płyn oleisty używ. jako constit. dla maści liniment. 10·0 = 5 h. — **Paraff. solidum** biała masa, topniejąca przy 78°, do maści, plastr. opatrunk. itd. — **Charta paraff.** — **Unguent. paraff.** s. **Vaselinum** (składa się Paraff. solidi 1, Paraff. liquid. 4) stosow. jak poprzedni. 10·0 = 6 h.

Paraform (Paraformalin, Triformol). Masa niewydatno krst. rozp. w H_2O. — Antisepticum, Adstringens w nieżycie kiszek, tyfusie i cholera nostras 0·05—1·00 *p. d.* także w gruźlicy, Tracheobronchitis itd. do inhalacyi.

Paraldehydum jako sedativ. 1·0—2·0 *p. d.;* jako hypnotic. 3·0—5·0! *p. d.* w 3—4% rozpuszcz. wodnem z dodatkiem sacchar. na 2—3 razy wyżyć, także w kapsuł., emulsyi; antidot. w zatruciu strychniną; zewn. do czopków, lewatyw (4.0 na lewatywę). 10·0 = 44 h.

Pasta dentifricia dura (Pulv. sapon. venet. 20, Calc. carbon. 8, Carmin 0·20, Ol. menth. pip. 0·50, Spirit. vini 5). — **Pasta dentifr. mollis.**

Pelletierinum tannicum alkaloid z cortex punic. granat. 0·20—0·50! *p. d.* — 5·0! *p. die* w rozpuszcz., najlepiej w infus. sennae. 0·10 = 25 h.

Pengawar Djambi środek hemostatyczny.

Pental (Trójmetyletylen) płyn bezbarwny, nierozpuszczalny w wodzie, tylko w chloroformie, eterze, wyskoku, używ. do narkozy podobnie jak chloroform.

***Pepsinum** (solubile) 0·15—0·50 *p.* d. 2—4 r. dz. w proszk., rozpuszcz., kaps. (z dodatkiem kw. cytrynowego, winnego, mlecznego) należy zażywać wśród jedzenia. 1·0 = 6 h. — **Vinum pepsini** łyżeczk. — **Syrup pepsini** łyżeczkę *p. d.*

Peptonum bardzo wiele przetworów (fabr. Merck, Sanders itd.) łyżeczk. do rosołu; do lewatyw. 1·0 = 8 h.

Pereirin Alcaloid z kory Geissospermi Velozii. Proszek stalowo-szary, gorzki, rozp. w zakwaszonej H_2O, Aeth., Alcoh.

Bensol. . chlorof. antifebrilicum co 2—3 godz. pigułkę à 0·15 podając równocześnie chininę w czasie wolnym od febry.
Peronin (Bensylmorphinum hydrochloricum). Proszek biały rozp. w H_2O. rozcieńczonym alkoholu. — Narkotyk używany w kaszlu, w gruźlicy i katarze płuc, w astmie i w bólach reumatycznych 0·02—0·06! *p. d.* 0·20! *p. die.*
Petroleum (rectificatum) 5—15 kropl. *p. d.* w kaps., rozpuszcz., eterze, do nacier., pędzl., okład. — **Aether petrol.** stosow. jak poprzedni, także do znieczulań miejscowych. 10·0 = 3 h.
Phelandri fructus 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., spec., infus. (5·0—15·0 : 100—200). 10·0 = 5 h.
Phenacetinum (Paraacetphenetidin) antipyr. 0·30—0·70 *p. d.;* 1·0 i wyżej *p. d.* dzieciom 0·15—0·3 pr. d. jako antineuralg. w proszk., pigułk., kapsuł., także rozpuszczony w alkohol. 1·0 = 5 h.
Phenocollum hydrochloricum (Paramidoacetphenitidin) wew. 0·50 — 1·0 *p. d.* rozpuszcz. w wodzie jako antipyr., antirheumat. także w zimnicy 1·0 = 38 h.
***Phenolum** zob. Acid. carbolicum.
Phosphorus 0·0005 — 0·001 *p. d.* — 0·005! *p. die* rozpuszcz. w eterze, alkohol., oliwach. rzadko w pig., zew. (także w rozpuszcz.) do maści (0·05 — 0·30 : 25), do liniment. 0·10 = 2 h.
— **Ol. phosphor.** (1:80—100 oleum) 2—5 kropli *p. d.* w mixt., emuls., kapsułk., także zewnętrz. do nacierań. — **Ol. jecoris aselli phosphor.** (0·01 : 100 oliwy) łyżeczk. *p. d.* — **Aether phosphor.** (1·0 : 150) kropl.
***Physostigminum salicylicum** (Eserinum salicyl.) 0·0005—0·001! *p. d.* — 0·003! *p. die* w pig. lub rozpuszczeniu; podskórnie w dawce 0·0005 — 0·001 *p. d.* (z rozczynu 1%), do ócz kropl. (0·02 — 0·05 : 10 Aq.) .0·01 = 10 h.
— **sulfuricum** w dawkach, jak poprzedni.
Picrotoxinum 0·0005—0·001! *p. d.* — 0·02! *p. die* w pig., pastylk., rozpuszcz., zewn. w maściach.
Pichy-Pichy Extr. fluid., ciecz ciemnobrunatna, przyjemnego zapachu, mocno gorzka, zastosow. i wskazanie jak dla Balsam Copaiv., Ol. Santali itd.
***Pilocarpinum hydrochloricum** alkaloid z Folia Jaborandi 0·01 — 0·03! *p. d.* 0·06! *p. die* w pig. rozczynach (0·01 — 0·02 : 80) co godz. łyżeczkę polecany w błonicy u dzieci); podskórnie (2% rozczyn) w dawce 0·015 — 0·03! *p. d.* (dzieciom 0·001 — 0·01 *p. d.*); do ócz (0·10 — 0·20 : 10 Aq.). 0·01 = 4 h.
Pimpinellae radix stosow. jak Radix Imperat. — **Tinct. Pimp.** 10—30 kropli *p. d.* k. r. d. do płukan.
Piper album 10·0 = 10 h. — **Piper nigrum** 10·0 = 10 h 0·20—1·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., w maceracyi (5·0—10·0 : 100 spirit. l. vini) także zewn. do maści.
Piperazinum (Diaethylendiamin) purum l. hydrochloricum, krystaliczne białe igiełki łatwo w wodzie rozpuszcz., używa się w dnie, kamieniach pęcherza, w dawce 1·0 —2·0 *p. die* w rozpuszcz. w wodzie (sodowej); także do przepłukiwań

pęcherza (1—2%). Do okładów i zastrzykiwań podskórnych w miejsca obrzękłe. 1·0 = 100 h.

Piscidiae Erythrinae radicis cort. 0·50 — 1·0 *p. d.* 2—4 r. d. w proszku (sedativ i hypnotic., dział. podobne do opium) — **Extract. P. fluidum** 2·0—6·0 *p. d.* — 12·0 *p. die.*

***Pix liquida** (Resina empyrheumat. liquida) wewn. 0·30—1·50 *p. d.* 2—3 r. d. w pig., kapsułk.; zewn. do wziewań, wcierań, (czysty lub z alkohol., tłuszczami, mydłem w stosunku 1:2—10). do maści (1:4—6), do plastrów (1:2 cera). 100 = 20 h. — **Aq. Picis** (picea) łyżeczk. — łyżk. 2—4 r. dz.; do wziewań, przestrzyk. opatrunków. 100 = 20 h. — **Sapo picis.** 10·0 = 8 h.

Plantaginis herb. zwykle jako decoct. (15·0—50:100—200 col.). 10·0 = 4 h.

Platinum chloratum 0·02 *p. d.* 0·06 *p. die* 1·0 = 50 h.

***Plumbum aceticum** wew. 0·005, 0·008—0·10! *p. d.* — 0·50! *p. die* w proszk., pig., rozp., mixt., emulsyi, w krwiopluciu od razu większe dawki (0·06 — 0·10 co 2 godziny); zewn. jako zasypka do wdmuchiwań gardła, krtani (1:5 — 10 Sacchari), jako płókanka do ust i gardła (0·10 — 0·50:100), do lewatyw. (0·10—0·50), do przestrzyk. (0·30 — 1·0:100) do pędzlow. (1·0 — 2·0:10), do wziewań (0·10 — 1·0:100), do ócz (0·20 — 2·0:100), do okładów, zmywań (0·50 — 1·0:100), do maści (1·0:5 — 10). 10·0 = 4 h. — **Plumb. acet. solutum** (1·0:6 Aqu.). — ***Plumb. acet. basicum solutum** (Liquor plumb. subacetici) zewn. do płók. ust i gardła (0·50 —1·50:100·0). do pędzlow., okładów, zmywań, opatr. (w dawce 3—5 razy w większej, jak plumb. acetic.); do ócz (0·50—1·0:100), do przestrzyk. (2·0—6·0:100), do lewatyw (0·50—6·0 na lewat.), do maści (1·0:5—10). 10·0 = 3 h. — ***Aqua plumbi** (Plb. acet. basic. solut. 1, Aquae 49) i ***Aq. plumbi spirituosa** czyli ***Aqua Goulardi** (Plb. acet. basic. solut. 2, Spirit. vini 5, Aquae 100) do okładów, zmywań, przestrz., lewatyw (100·0—200·0 na lewatywę). — ***Ung. plumbi acetici.** 10·0 = 10 h.

— ***carbonicum** (Cerussa) zasypka, także do maści, plastr 10·0 = 8 h. — ***Emplastr. Cerussae** (Empl. Diachyl simpl., Cerussae *āā* 1, Ung. simplic. 70). 10·0 = 10 h. — ***Unguent. Cerussae** (Emplastr. Diachyl 1, Cerussae 3, Axungiae 5). 10·0 = 10 h.

— **nitricum** stosow. jak Pl. aceticum.

— ***oxydatum fusum** (Lithargyrum). 10·0 = 8 h. do ***Emplastr. Diachyl. simpl.** 10·0 = 6 h. i ***Empl. Diachyl. compos.** (Adhaesivum, Empl., Plumbi, Gum. resina). — **Emplastr. diachyl. linteo extens.** — **Ung. Diachyl. Hebrae.**

***Plumbum oxydatum** (hyperoxydatum) **rubrum** (Minium) 10·0 = 6 h. do ***Empl. Minii adust.** (Empl. fuscum camphor.). 10·0 = 10 h.

— **tannicum.** 1·0 = 3 h., do Unguent. Plumb. tannici.

Podophylli peltati rad. 0·50—1·0 *p. d.* jako purg. 1·50—2·0 *p. d.* jako drastic. w proszk. — **Podophyllinum** (resina P.) 0·05 *p. d.* w pig. jako purg., w zaparciu stolca nawykowem do stałego użytku 0·005—0·02 *p. d.* (dzieciom po 0·005—0·02 jako purg.) w pig., mixt., proszk., rozpuszcz., w alkoholu. 1·0 = 15 h. — **Podophyllotoxinum** 0·015! *p. d.* rozpuszcz. w alkoholu lub w pig. 1·00 = 30 h.

Propylaminum (Trimethylamin) 1—2 krople w klejkich płynach 0·10 — 3·0! *p. d.* — 10·0 *p. die* w kaps., kropl., mixt. 1·0 = 6 h.

Protargol połączenie srebra z ciałami proteinowymi. Proszek żółtawy, rozpuszczalny w H_2 O używany jako Antisepticum i Antigonorrhoicum w $^1/_4$—$1^1/_2$% rozczynie. 1·00 = 40 h.

Protonuclein proszek żółtawo-biały, rozp. w H_2 O, Antitoxicum. Używane w Neurastenii, Marasmus, Malarii, Anemii, chorobach kobiecych itd. co 3—4 godz. 0·20—0·50. — Externe do obmywania wrzodów, ran itd. w rozczynie wodnym (1 : 8).

Pruni virginianae cort. z niego Extract. fluid. P. v. 2·0 —4·0 *p. d.* jako tonicum.

Pulmonariae folia stosow. jak folia Altheae.

***Pulpa prunorum** zob. Senna.

Pulsatillae herb. 10·0 = 4 h. — **Extr. P.** 0·05—0·20 *p. d.* — 1·0 *p. die* w mixt., pig. 1·0 = 10 h. — **Tinct. P.** 10—40 kropl. — 3·0 *p. d.* — 10·0 *p. die.*.

***Pulvis aërophorus** zob. Natrium hydrocarbonic.

***Pulvis ipecac. opiat. Doveri** zob. Opium.

Pyoctaninum (Coeruleum, aureum) barwiki anilinowe, używane jako antisept. zewn. czysty jako zasypka, w roztworze 1·0 : 1000), w maści (2%). 1.0 = 24 h.

***Pyretri Romani rad.** do płókania do ust, gardła, w decoct. lub infus. (3·0—10·0 : 100—200 col.). 10·0 = 5 h.

Pyridinum purissimum (antiasthmatic) 3·0 — 5·0 wylane na talerz ulatniają się (w ciepłocie pokoju 20 — 25°), chory pozostaje w pokoju 20 — 30 minut; zastosować można 2 — 3 razy w ciągu dnia. 1·0 = 5 h.

Pyramidon (Dimethylamidoantipyrin). Proszek żółtawo-biały w H_2 O rozp. Antipyreticum 0·20—0·50 *p. d.* 1·00 = 50 h.

Pyrantin (Phenosuccin). Igiełki bezbarw, pryzm. trudno rozp. Antipyreticum, Antineuralgic 1·00—3·00 *p. die* 1·00 = 40 h.

Pyrodinum (Acethylphenylhydracin) proszek kryst. trudno w wodzie rozp. wew. 0·05—0·10 *p. d.* k. r. d. jako antipyret. po większych dawkach występuje haemoglobinuria.

***Pyrogallol** zob. acid. pyrogallicum.

***Quebracho cortex.** 10·0 = 5 h. i **lignum Q.** 10·0 = 4 h. 0·30—0·50 *p. d.* w proszk., maceracyi lub decoct. (5·0 — 15·0 : 100—300 col.). — ***Extract. fluid. Q.** 1—2 łyżeczek *p. d.* 8·0 *p. die.* 1·0 = 10 h. — **Tinct. Q.** łyżeczk. czysta lub z pokarmami klejkiemi. 10·0 = 10 h.

Quebrachinum 0·05—0·10 *p. d.* w pig. lub rozp., w dusznościach z powodu wady serca. 0·10 = 290 h.

***Quercus cortex** wew. 0·50—1·50 w proszk., l. decoct. (15·0—25·0 : 120 — 200); zewn. do zasypek l. (w decoct.) do płókań gardła, ust, przestrzykiwań, kąpieli (½—1 klg. z 2 litrami wody zagotowane wlać do kąpieli). 10·0 = 2 h. — ***Semen** (glandulae) **Quercus tostum** (1—3 łyżeczk. na filiżankę wody). 100·0 = 30 h.

Quillajae saponariae cort. decoct. (3·0 — 5·0 : 200 łyżeczkami). 10·0 = 3 h.

***Ratanhae rad.** wew. 0·50—1·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., decoct. (5·0—15·0 : 100); zew. do proszków do zębów, w decoct. do płókania ust i gardła, przestrzykiwań i lewatyw. 10·0 = 6 h. — ***Extr. R.** 0·20 — 1·0 *p. d.* k. r. d. w pig., placuszk., mixt.; płókanie do ust, gardła (5—10%), do pędzlowań (1·0—5·0 : 25), do okładów, zmywań, maści. 1·0 = 14 h. — ***Tinct. R.** wew. 20—40 kropl. *p. d.* do płókań, pędzlowań 10·0 = 8 h.

Resorbinum mieszanina ol. amygd., cera, lanolinum, sapo i gelatina jako constituens do maści. 10·0 = 18 h.

Resorcinum (Dioxybenzol) wew. jako antiferment., antisept., antipyret. po 0·20—0·50**!** *p. d.* k. r. d. — 3·0**!** *p. die* w proszk. w opłatkach, mixt., kapsułk., w rozpuszcz.; zew. jako środek żrący w substancyi l. w rozpuszcz.; jako woda do öcz (2·0 : 100), do przestrzykiwań pęcherza (2·0—5·0—10·0 : 100), do cewki moczow. (2·0 : 100), do lewatyw (1·0 : 200), do wziewań (0·50—1·0 : 100), do maści (5·0 : 30). 0·1 = 9 h. **Acetonresorcin** związek acetonu z resorcyną, krst. białe pryzmat. rozpuszczalne w alkaliach. Zastosowanie i dawki jak Resorcin.

Rhamni Frangulae cortex w inf. (10·0—30·0 : 100—200 col.).

— ***Purshiani cort.** zob. Cascara Sagrada. 10·0 = 5 h.

***Rhei chinensis rad.** (Rhabarbarum) jako stomachic. 0·10—0·50 *p. d.* k. r. d.; jako purg. 0·50 — 5·0 *p. d.* w proszk., pig., kapsułk., infus. (2·0 — 5·0 : 100), do lewatyw (10·0 — 20·0 : 100). 10·0 = 30 h. — * **Extr. rhei. ch.** 0·05—0·30 *p. d.* jako tonicum; 0·50—1·0 *p. d.* jako laxans w pig., rozpuszcz. 1·0 = 12 h. **Extr. rh. ch. compos.** (Extr. rh. ch. 3, Aloë, Sapo med., Jalapa *āā* 1) 0·10—0·30 *p. d.* jako stomachic., 0·30—0·50 *p. d.* jako laxans w pig. 1·0 = 10 h. — ***Syrup. rh. ch.** łyżeczk., łyżkami, do mixtur. 10·0 = 6 h. — ***Tinct. rh. ch. aquosa** ½—4 łyżeczk. *p. d.* k. r. d. 10·0 = 8 h. — ***Tr. rh. ch. vinosa** (Vinum rh. Darhelli) dawka jak poprzedni. 10·0 = 24 h.

***Rosae flores** 10·0 = 10 h. — ***Aqua rosae** 100·0 = 20 h. — ***Ol. rosae** 0·10 = 20 h.

***Rosmarini folia** do spec., zew. w infus. do zmywań, okładów. 10·0 = 2 h. — ***Ol. rosmarini** do maści, liniment. 1·0 = 12 h.

Rubi Idaei fruct. 100·0 = 40 h. — ***Syrup. rubi idaei** 10·0 = 6 h.

Rubidium bromatum krst. przejrzyste, kwadratowe, rozp. w H_2O. Sedativum, Hypnoticum. W chorob. serca 3 razy dziennie 0·18—0·30, w bezsenności, Delirium tremens 0·3—0·6 *p. d.*

Rubidium jodatum kryszt. w wodzie rozpuszcz. 5·0—10·0 : 200·0 Aquae 3 razy dnia łyżkę zamiast jodkalium — nie wpływa na serce. 1·0 = 40 h.
Rutae folia 0·50—1·50 *p. d.* k. r. d. w proszk., infus. (10·0—15·0 : 100—200 col.); do płókań ust i gardła, lewatyw. 10·0 = 6 h. — **Aqua rutae** 100·0 = 24 h. — **Ol. rutae** 1—3 kropl *p. d.* 1·0 = 12 h.
***Sabadillae fruct.** (semen) jako zasypka; do zmywań, lewatyw, maści (1·0 : 4—10). 10·0 = 12 h. — ***Ung. sabad.** (1·0 : 4·0). 10·0 = 12 h. — **Tinct. sabad.** zewn. do nacierań.
***Sabinae summitates** (frond.) 0·20—1·0! *p. d.* — 2·0 *p. die* w proszk., pig., infus. (2·0—8·0 : 100 col.); zewn. do zasypek, maści, do płókań, przestrzykiwań (5·0 : 100). 10·0 = 6 h. — **Extr. Sab.** 0·03—0·20! *p. d.* — 1·0! *p. die.* 1·0 = 20 h. — **Ol. Sab.** 1/2—3 kropl. *p. d.* 2—3 r. d. w oleosach., w pig. 1·0 = 3 h. — **Tinct. Sabinae** 20—60 kropl. *p. d.*
Saccharinum łatwo w wodzie rozpuszcz., 280 r. słodszy od cukru, stosow. tam, gdzie cukier przeciwskazany (diabetes), do osłodzenia bardzo gorzkich leków, jak strychniny, chininy. Sprzedawany w tabletkach. 1·0 = 15 h.
***Saccharum albissimum** 10·0 = 4 h. — ***Sacch. lactis** jako łagodny laxans 10·0—20·0 *p. d.* z mlekiem. 10·0 = 10 h.— ***Syrup simplex** 10·0 = 5 h.
Sal Carolinum fact. zob. natr. sulfuric.
— **Seidlitzensis** zob. Magn. sulfuric.
— **Seignetti** zob. Kal. Natr. tartaric.
Salacetol połączenie kw. salicylowego z acetolem, proszek białawy, krystal., w wodzie nierozp., antiseptic. stosowany wewn. w biegunkach, czerwonce 2·0 *p. d.* (dzieciom 0·50 *p. d.*) (w Ol. ricini) ma działać lepiej od salolu. 1·0 = 32 h.
***Salep tubera** 0·50—1·0 *p. d.* — 10·0 *p. die* w proszk., decoct. (0·25—1·50 : 200—300 col.), w żelatynie (1·0 : 50); zewn. do lewatyw (w decoct. 2·0 : 100). — **Mucilago Salep** (1·0 : 100 Aq.) łyżeczk., łyżkami.
***Salicis cortex** infus., decoct. (10·0—25·0 : 100—200 col.) stosow. jak cortex Quercus. 100·0 = 22 h. — **Extr. fluid. salic. nigr.** (antiaphrodisiac.). 3·0—5·0 *p. die.*
Salicinum 0·50—2·0 *p. d.* — 10·0 *p. die* w proszk., pig., mixt. 1·0 = 12 h.
Salicilamidum krystal. żółte blaszki, rozpuszcz. w eterze, wyskoku, wodzie mało; stosow. jak kw. salicylowy 0·15 *p. d.* co godzinę — 1·0 *p. die.* 1·0 = 24 h.
Salifebrin (Salicylanilid) proszek biały w alkohol. rozp. Antipyreticum dosis jak Salipyrina.
Saligenin krst. bezwonne, gorzkawe w alkoholu i aetherze rozp. Antirheumaticum co 1—2 godz. 0·50—1·0 1·0 = 60 h.
Salipirinum, Antipyrinum salicylic. (fabric. Riedel), biały proszek, krystal., trudno w wodzie rozpuszcz. 1·0 *p. d.* — 6·0 *p. die* w proszk., mixt., działa podobnie jak natr. salicylic.; także w przypadłościach miesiączk. 1·0 = 7 h.
Salocoll (Phenocollum salicylicum) 1,0 *p. d.* w proszku jak Phenocoll. mur. 1·0 = 32 h.

Salithymol proszek biały krystaliczny w alkoholu i eterze rozp. — Antisepticum 0·5 - 2·00 *p. die.*
Salolum (Phenolsalicylat) biały proszek. krystal., bez smaku, zapachu, w wodzie nierozpuszcz., tylko w wyskoku, eterze, 1·0—2·0 *p. d.* — 18·0 *p. die*, w proszk., tabletk., mixt.; zewn. jako zasypka (czysty, l. *āā* z amylum), rozpuszcz. w alkohol. l. eterze do płókań, okładów do maści. 10·0 = 35 h.
Salophenum (Acetylparamidosalol) zawiera 50% kw. salicyl. blaszki krystaliczne, bez smaku, zapachu, rozpuszcz. w eterze, alkoholu, mało w wodzie gorącej, w dawce po 1·0 *p. d.* 5·0 *p. die* stosow. jako antineuralg., antirheumat. 1·0 = 30 h.
Saluminum (sol. i insolubile) = Aluminium salicylicum do zasypek, wdmuchiwań do nosa w ozaena.
*__Salviae folia__ 0·50 — 2·0 *p. d.* w proszk. l. infus. (5·0 — 15·0 : 100—200 col.), jako płókanka do ust, gardła (infus.), do przestrzykiwań, zmywań i t. d. 10·0 = 4 h. — ***Aqua S.** 100 = 22 h. — **Extr. S.** 0·50—1·50 *p. d.* k. r. d. — **Ol. aether. S.** 1 — 3 kropli k. r. d.; do płókań, kropli do zębów itd. 1·0 = 12 h.
*__Sambuci flores__ podobnie jak flor. chamomil. w inf. (5·0—15·0 : 100 — 200). 10·0 = 4 h. — **Aqua S.** 100·0 = 30 h. — **Roob. S.** (succus s. inspisatum) łyżeczk., do mixt. (10·0—30·0 : 100). 10·0 = 8 h.
Sanguinariae canadens. rad. 0·20—0·60 *p. d* w proszk., pig., decoct. (2·0 — 5·0 : 100 — 200 col.). — **Sanguinarium** 0·005—0·008 *p. d.* jako expector; 0·01—0·02 *p. d.* — 0·05 *p. die* jako emetocathartic.
Sanguis draconis (resina draconis) do plastr., zasypek.
Sanoform igiełki białe rozp. w alkoholu, eterze i wazelinie, używane zamiast jodoformu jako zasypka albo we formie 10% maści 1·0 = 35 h.
Santali lign. zob. **Lignum Santali.**
*__Santoninum__ 0·03 — 0·10 *p. d.* — 0·30! *p. die* w proszk., pig., do lewatyw (0·05—0·10 : 50), do czopków (0·05—0·10). 0·10 = 3 h. — ***Trochisci S.** (0·025—0·05). 10 szt. = 20 h. — **Natrium santon.** 0·10 — 0·20 *p. d.* 2 — 3 r. d. w proszk., pig. — **Calcium santon.**
*__Sapo kalinus, virid.__ 100·0 = 20 h. — ***S. medicinal.** (amygdal.). 10·0 = 12 h. — ***S. venetus** (oleac). 10·0 = 3 h. — **S. jalapinus** wew. 0·10—0·30 k. r. d. w pig. 1·0 = 20 h. — **S. picis** 10·0 = 8 h. — **S. sulfuricus.** — ***Spiritus saponatus** 100·0 = 48 h. — ***Spir. saponis kalini** do nacierań, zmywań, kąpieli (1/4 — 1 klg. na kąpiel). 100·0 = 64 h. — **Spir. saponato camphorat.** zewn. do nacierań.
Sapocarbol płyn brunatnawo-żółty w H_2O rozp. Antisepticum.
Saponariae herb. infus. (10·0—30·0 : 100—200 col.). — **Rad. sapon.** w decoct. i infus. 10·0 = 4 h. — **Extr. sapon.** 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. w pig., mixt.
*__Sarsaparillae rad.__ wewn. 1·0—2·0 *p. d.* w pig., w decoct. (15·0 — 60·0 : 250 — 300 col.), w macerac. alkohol. lub wodnej.

10·0 = 14 h. — ***Decoct. Sars. composit. fortius** (Zittman). — ***Decoct Sars. Zittmani mitius** — **Extr. Sars.** 0·50—1·0 *p. d.* k. r. d. — **Syrup. Sars. compos.** (Roob Laffecteur) 1—2 łyżeczk. 2—4 r. dz.; wskazania jak decoct. Sarsap.

***Sassafras rad.** wchodzi w skład species lignor. 10·0 = 4 h.

Scamonium halepense (resina) 0·05 — 0·15 *p. d.* k. r. d.; w pig., proszk., emuls. 1·0 = 10 h.

***Scillae bulbus** (rad.) wewn. 0·03—0·20—0·50! *p. d.* 3—4 r. d. w proszk., pigułkach, decoct., infus. (1·0—3·0 : 100); zewnętrznie do maści (1·0 : 4·0), do okładów (w infus. 5·0—10·0 : 200). ***Acetum Sc.** 2·0—5·0 *p. d.* k. r. d. w mixt.; zew. do zmywań, lewat., płókań. 10·0 = 5 h. — ***Extr. Sc.** 0·05—0·20! *p. d.* — 1·0! *p. die* w proszk., pig., mixt. 1·0 = 14 h. — ***Oxymel. Sc.** łyżeczk., do mixt. (10·0—20·0 : 100). 10·0 = 10 h. — **Tinct. Sc.** 10—20 kropli (0·50—1·50) *p. d.* k. r. d. 10·0 = 8 h.

Scopoliae lucid. folia jako Tinct. Scop. (1·0 : 8·0 alk.); 20 kropli *p. d.*, do ócz jako midriatic. — **Scopolaminum hydrochloric.** stosow. podobnie jak atropin., w rozczynie (1—2%) nie podnosi parcia śródocznego, działa silniej niż atropin. wewn. 0·0002 — 0·0005! *pr. d.* podsk. 0·0001 jako sedativ. u umysł. chorych.. 0·01 = 14 h.

Scoparinum 0·50—1·0 *p. d.* w proszk., pig., podskórnie 0·03—0·06 *p. d.*

Sebum ovile constit. do maści, mydeł, czopk. i t. d.

Secale cornutum wew. 0·30—0·60—1·0! co 2—4 godz. (w celu wzmocnienia bólów co ¼ godz. po 1·0—5·0. *p. die*) w pig., proszk., infus., decoct. (2·0 — 5·0 : 100), zew. w proszk., w infus. (2·01 — 5·0 : 100·0) do lewat., przestrzyk. 10·0 = 14 h. — **Extr. secal. cornuti** zob. Ergotin. 1·0 = 22 h. — **Tinct sec. cornuti** 0·50 — 2·0 *p. d.* — 8·0 *p. die* w mixt.

***Senegae rad.** 0·50—2·0 *p. d.* w proszk., pig., infus. lub decoct. (5·0 — 15·0 : 100 — 200 col.). 10·0 = 14 h. — ***Syrup. S.** łyżeczk., do mixt. 10·0 = 10 h.

***Sennae** (alexandrinae) **folia** 0·30 — 0·50 *p. d.* k. r. d.; jako laxans 0·50 — 2·0 *p. d.* (1 — 2 razy), jako silny purgans 2·0—5·0 *p. d.* w pig., proszk·, infus. (5·0—20·0 : 100). 10·0 = 10 h. — ***Fol. Sennae sine resina** (F. S. Spirit. extract.). 10·0 = 16 h. — ***Electuarium lenitivum S.** łyżeczk. lub do mixt. 10·0 = 10 h. — ***Infus. Senn. composit.** (Aqua laxativ. Viennensis) łyżecz. — łyżkami 50·0 *p. d.* 100·0 = 50 h. — ***Spec. laxant. St. Germain** łyżeczkę na filiżankę infus. 10·0 = 16 h. — ***Syrup Sennae c. Manna** (mannatus) łyżeczk. lub w mixt. 10·0 = 5 h. — **Acidum cathartinicum** 0·30—0·50 *p. d.* 2 — 4 r. dz. w proszk., pig., mixt., podskórnie 0·20—0·30 *p. d.* (z rozczynu alkohol.). 0·10 = 2 h.

***Serpylli herb.** do spec.; zewn. do okładów, kąpieli i t. d. 10·0 = 3 h. — **Ol. Serp.** 2 kropl. *p. d.* k. r. d.; do maści. 1·0 = 8 h. — **Spirit. Serp.** zewn. 10·0 = 5 h.

Sesami oleum jak Ol. amygdal. 10·0 = 4 h.

***Sinapis Semen** wew. 1·0—4·0 *p. d.* 2—3 r. dz. w proszk., infus. (2·0—10·0 : 100), macer. (5·0—15·0 : 100), z mlekiem (25·0—50·0 : 500); zewn. w infus. do płókan. ust, gardła, zmywań, okładów, kąpieli (100·0—250·0 na kąpiel), do pryszczydeł, kataplasm. 100·0 = 20 h. — ***Farina Sinap.** — **Ol. sinap.** 0·004—0·01 *p. d.* k. r. d. w emuls.; zewn. rozpuszcz. w alkohol. lub olejach (0·20—1·0 : 25). 1·0 = 20 h. — ***Spirit. Sinap.** wew. 2—10 kropl. *p. d.* k. r. d.; zew. jako rubefac. 10·0 = 8 h. — **Charta sinap.** Kartka = 12 h.

Solaninum hydrochloricum 0·05—0·10! *p. d.* — 0·50 *p. die* w pig., w proszk., podskór. 0·05 *p. d.* (z 1% rozczynu). 0·01 = 8 h.

Solutol przeważnie do dezinfekcyi. 100·0 = 48 h.

Solveol jako desinfic. i antiseptic. przewyższa w działaniu kreolinę, kw. karbol., nie jest trujący, (0·5% solveol daje te same usługi co 2% kw. karbol.). 10·0 = 10 h.

Solvin s. Polysolveol przetwór uzysk. z oleju rącznikowego stos. jako constituens do maści.

Somnal 1·0! *p. d.* jako hypnoticum 10·0 = 110 h.

Sozal proszek kryst. rozp. w wodzie używ. w 1% rozczynie do okładów jak Liquor alum. acetic. 1·0 = 6 h.

Sozojodolum: Kalium sozojodolicum 1·0 = 30 h. — **Acidum sozojod; Hydrarg. soz.** żółty proszek nierozp. stosowany zewn. w kile i chorobach skórnych. 1·0 = 40 h. **Natrium sozojodolic.** proszek bez zapachu, podobnie stosow. jak jodoform w chorob. skórnych i kile, w proszk., maść., rozpuszcz. w wodzie i alkoh. 1·0 = 30 h. - **Zincum sozojod.** adstring. i antisept. do przepłókiwań (1—2%) pęcherza cewki; w maści (5—10%) w odmrożeniach, wysypkach; w proszku jako zasypka w otitis med. 1·0 = 36 h.

Spartii scoparii herb. i **flores** w infus., decoct. (5·0—20·0 : 100—300), jako diuretic. — **Sparteinum sulfuric** 0·01—0·02 *p. d.* 2—4 r. dz. — 0·10 *p. die* w pigułkach, rozpuszcz. w wodzie. 0·10 = 8 h.

Spasmotin; Sphacelotoxin otrzymywane ze Secale corn. proszek trujący, w alkoholu i eterze rozp. Działa jak Secale corn.; podskórnie do 0·10! *p. d.*

***Species amaricantes** (Hb. Absynth., Centauri min., Flav. aurant. *āā* 20, Fol. trifol. fibr., rad. Calam., rad. Gent. *āā* 10, cort. cinam. 2·50) stosow. jak infus. (5·0—15·0 : 100 col.). 100·0 = 60 h. — ***Spec. aromaticae** (Hb. Salv., Menth., pip., flor. Lavand. *āā*) wew. jak poprzed.; zew. do okładów (w infus.) kąpieli (½—1 klg.). 100·0 = 74 h. — ***Spec. aromat. pro cataplasm.** 100·0 = 92 h. — **Sp. diureticae** 2 łyżeczki na 6 filiż. wody a 4 filiż. col. wypić w ciągu dnia. — ***Spec. emollientes** do kataplasm. 100·0 = 48 h. — ***Spec laxant St. Germain** zob. Senna. — ***Spec. lignorum** zob. Guajaci lign. — ***Spec. pectorales** zob. Altheae.

***Spilanthis oleraceae hb.** 10·0 = 10 h. do ***Tinct. Spilanth. compos.** stosow. w bólu zębów, do płókań ust. 10·0 = 16 h.

***Spiritus aetheris** (Liquor mineralis Hoffmanni) 10—30 kropl. czysty lub w mixt. 10·0 = 6 h. — **Spirit. aether. nitrosi** (Spir. nitr. dulc.) wewn. kropl.; zewn. do płókań, pędzlowań. 10·0 = 6 h. — ***Spir. vini rectificatus** (concentratus). 100·0 = 32 h. — ***Spir. vini dilutus** 100·0 = 26 h. — ***Spir. vini Cognac.** 10·0 = 18 h. — **Spir. frumenti.** 10·0 — 4 h. — **Spir. solani tuberosi.**

Spongia compressa (gąbka); **Sp. carbolisata; Sp. tosta** (Carb. Spong.).

Staphisagriae semen tylko zewn. w proszk., maść, decoct. (10·0—15·0 : 100) jako antiparasitic.

Stibium chloratum (Liquor stibii chlorat.; Butyrum Antymonii) środek żrący. 10·0 = 36 h.

***Stibium sulfuratum aurant.** wewn. 0·015—0·10 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., trochisci (po 0·03). 1·0 = 10 h.

— **sulfuratum nigrum** (laevigatum) 0·20—1·0 *p. d.* 2—4 r. dz. w pig., proszk., trochisci (po 0·18). 10·0 = 6 h.

***Stramonii folia** wewn. 0·03—0·15—0·30! *p. d.* 3—4 r. dz. — 1·0! *p. die*, w proszk., pig., infus. (0·20—1·0 : 100); zewn. do palenia (Cigarettes antispasmodiques)' do maści (1·0 : 10). 10·0 = 4 h. — **Extr. Str.** 0·01—0·10! *p. d.* — 0·40! *p. die*, zewn. do wcierań, wody do ócz (0·50—2·0 : 100), do maści (1·0 : 25). — **Sem. Str.** 0·01—0·10 *p. d.* **Tinct. Str.** 5—10 kropli. (0·50!) *p. d.* — 2·0! *p. die.*

Strontium bromatum krystal. igiełki łatwo rozpuszcz. w wodzie 1·0 *p. d.* — 4·0 *p. die*, w dyspeps., gastralg., hysteryi. 10·0 = 40 h.

— **jodatum** w tej samej dawce co kalium jod. i w miejsce tegoż

— **lacticum** proszek biały, ziarnisty, 1·0 *p. d.* 2—3 r. d. w chorobach nerek, białkomoczu u ciężarnych, także przeciw tasiemcowi. 1·0 = 5 h.

— **salicylicum** igiełki krystaliczne białe w H_2O i Alkoholu trudno rozpuszczalne. Używane w reumatyzmie 0·6—1·00 *p. d.*

Strophanti hispidi (semen) w infus. lub decoct. zamiast digitalis; do ***Tinct. Stroph. h.** (1·0 : 20) 5—15 kropli (1·0) *p. d.* 2—4 r. d. (3·0!) *p. die.* 1·0 = 3 h. — **Strophantinum** bardzo silnie trujący, mało wypróbowany 0·0001—0·0005 *p. d.* rozpuszcz. w alkaliczn. wodach lub stos. pigułkach. 0·01 = 5 h.

***Strychnos nux vomica** (semen strychni) 0·03—0·12! *p. d.* — 0·50! *p. die* w proszk., pig., do lewatyw (w decot 0·25—0·50 : 100). — ***Extr. Str.** (nuc vomic. spirit.) 0·01—0·05! *p. d.* — 0·15! *p. die* w proszk., pig. 1·0 = 28 h. — ***Tinct. Str.** (Tinct. nuc. vomic.) 0·10—1·0! *p. d.* — 3·0! *p. die*; zew. do nacierań. 10·0 = 12 h. **Tinct. nuc. vomic. aetherea; Strychninum purum** i ***Str. nitricum** 0·003—0·007! *p. d.* — 0·02! *p. die* w proszk., pig.; zewn. w rozpuszcz. w olejach lub maści (0·05—0·30 : 10), podskórnie (1% rozczyn.)

0·001—0·01 *p. d.* 1—2 r. dz. 0·01 = 2 h. — **Str. aceticum** i **Str. sulfuricum** stosow. jak Str. nitricum. 0·01=2 h.
Stypticin proszek żółtawy. rozp. w H_2O. — Haemostaticum. Używ. w krwotoku macicznym i Dysmenorrhoe 2—8 razy dziennie 0·025—0·05, 4—5 przed menstruacyą 0·10 = 40 h.
***Styrax liquidus** (Balsam Styr., Ambra liquid.) wewn. 0·50 2·0 k. r. dz. w pig. lub rozpuszcz. w alkoh.; zewn. do maści, liniment. *āā* Ol. Olivar. 10·0 = 10 h. — **Linimentum Styrax.** (Styrax 3, Ol. Oliv. 6, Spir. vini 1); — **Ungu. Styrac. sulfuratum** antiscabiotic.
Succinum jako proszek do kadzideł. 10·0 = 4 h. — **Ol. Suc.** 5—15 kropl. *p. d.* k. r. d. w pig., kapsułk., jako krople do uszów, zębow itd. 10·0 = 12 h.
Sulfonalum kryształki bez smaku, zapachu, 1·0—3·0 *p. d.* jako hypnotic, aż 4·0! *p. d.* — 8·0! *p. die*, w pig., pastylk., z gorącą herbatą, rosołem itd. 1·0 = 12 h.
***Sulfur sublimatum** i **Sulfur sublimat. depuratum** (flores Sulfuris) wewn. 0·30—1·0 *p. d.* k r. d.; jako laxans 2·0—8·0 *p. d.* w proszk., trochisci (po 0·18); wewn. do wdmuchiwań gardła, krtani, do płókań w emulsyi (1·0—2·0 : 100), do nakadzań, maści (1·0:2—5). 10·0 = 8 h. — ***Ung. sulfurat.** antiscabiotic. — ***Sulfur praecipitatum** (Lac. sulfuris mleko siarczane) 0·10—0·50 *p. d.* k. r. d. jako laxans 1·0—2·0. 10·0 = 15 h.—**Sulf. chloratum** do pędzlow. **Sulf. jodatum** wewn. 0·05—0·10 *p. d.* 2—4 r. d. w pig., glycerynie; zewn. do maści, mydeł. 1·0 = 20 h.
Symphorol N. (Natr. coffeïnosulfuricum) wewn. 1·0 *p. d.* k. r. d. w proszku, działa moczopędnie. 1·0 = 48 h
Syrupus Diacodii zob. Papaver.
— ***Menthae.** 10·0 = 8 h.
***Syrupus Mororum** 10·0 = 6 h.
— ***Rubi ideae.** 10·0 = 6 h.
Talcum praeparatum zob. Alumen plumosum.
Tamarindi Pulpa Tamarindorum cruda, zewn. w decoct. (25·0—60·0:1000) jako napój; (8·0—50·0:100—300 Aqu.), jako laxans. — ***Pulp. Tamar. depurata** 25·0—60·0 *p. d.* k. r. d. czysta lub mixt, powidełk.; do lewatyw. 10·0 = 10 h.
Tanaceti herb. 1·0—2·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., infus. (10·0—20:100). **Flores T., Oleum Ta.** 1—2 kropli k. r. d. w alkoh. lub z olejami; zewn. do nacierań.
Tannalbin proszek żółtawy; 1·0 *p. d.* k. r. d. dzieciom 0·5 *p. d.* w biegunkach, w gruźlicy jelit, w nephritis. 1·0=13 h.
Tannalum (Aluminium tannicotartar.) wewn. jako środek ściągający do zasypek, zadmuchiwań, wcierań i pędzlowań (20%.) 1·0 = 12 h.
Tannigen szary proszek nierozp. w wodzie rozszczepia się w jelitach uwalniając kw. garbnik.; wewn. na koniec noża k. r. d.; zewn. do nadmuchiwań. 1·0 = 20 h.
Tannoform proszek rozpuszczalny w alkaliach i alkoholu. Używa się w Decubitus, Eczema, Pruritus, Ulcus molle, Hyperidrosis itd.. jako zasypka, Antisepticum 10·00 = 70 h.
Taraxaci folia do species, decoct. (10·0—15·0:100). — ***Rad.**

Tarax. tak samo stosow. —' ***Extract. Tarax.** 10·0—30·0 *p. d.*
Tartarus boraxatus (kalium tartaric. boraxat.) 0·50—2·0 *p. d.* w rozpuszcz. (jako diureticum), 5·0—7·0 *p. d.* jako laxans.
— **depuratus** zob. kalium hydrotartaricum.
— **natronatus** zob. Kalium natrotartaric.
— **stibiatus** zob. Kalium stibiotartaric.
***Terebinthina** (communis) zewn. do maści, plastr. (1·0:3) 100 = 14 h. — ***Tereb. veneta.** wewn. 0·30—1·0 *p. d.* k. r dz. w pig., emulsyi; zewn. do przestrzykiw. (1·0—4·0:100), wziewań, maści, liniment., lewatyw (4·0—8·0). 10·0 = 5 h.— **Tereb. cocta** stosow. tak samo.— ***Ol. Tereb.** 100 = 28 h. — ***Ol. T. rectificatum** 10·0 = 4 h. — **Sapo Tereb., Ungu. Tereb.** stosow. szczególnie w odmrożeniach.
Terpinolum płyn bezbarwny, lotny, w wodzie nierozpuszcz., stosow. w nieżytach dróg oddech. 0·10—0·50 *p. d.* w kaps. 1·0 = 4 h.
Terpinum hydratum 0·20—0·40 *p. d.* — 1·0 *p. die*, w proszkach, pig., mixt. 1·0 = 3 h.
Tetronalum kryształki rombiczne, bezbarwne, w wodzie słabo rozpuszcz, 1·0 *p. d.* jako hypnotic. 1·0 = 90 h.
Teucrinum (Teucrium Scordium) płyn ostrego smaku, zapachu czosnku, stosow. w miejscowej gruźlicy celem wywołania reakcyi, 3·0 na jedno zastrzyknięcie; wewn. 0·50 *p. d.* jako stomach.
Thallinum sulfuricum wewn. 0·20—0·50 *p. d.* jako antipyretic. rozpuszcz. w wodzie lub winie, z dodatkiem Syrup. cortic. aurantior.; zewn. do przestrzyk. (1—2%) do świeczek. 1·0 = 80 h. — Tak samo stosuje się **Thall. tannicum** i **Thall. tartaricum** 1·0 = 70 h.
***Theae folia** — **Theinum** zob. Coffeinum.
Theobrominum natriosalicylicum zob. Diuretinum.
Thermodinum (oxyphenylurethan) kryształki słabo w wodzie rozpuszcz., antipyretic. w dawce 0·50—0·70 *p. d.* (dla dzieci 0·20—0·30).
Thilanin constit. do maści, zawiera 3% siarki.
Thioform (Bismuthum dithiosalicylicum) 0·3 *p. d.* jako antyseptyk kiszkowy; zewn. czysty do zasypek na wrzody, oparzenia. 1·0 = 22 h.
Thiolum (fabric. Riedel) jako **Th. siccum** 10·0 = 55 h. brunatny proszek i **Th. liquidum** 10·0 = 30 h. ciecz ciemnobrunatna syrupowata, oba łatwo w wodzie rozpuszcz. stosow. zewn. w rozpuszcz. (10%) w ostrych zapalnych chorobach skóry.
Thiophendijodid. tabliczki krystal., nierozpuszcz. w wodzie, stosow. w proszku zam. jodoformu lub jako gaza (10%).
Thioresorcinum szary proszek nierozp. w wodzie polec. w miejsce jodoformu; do maści 5%.
Thiosinaminum polecony do wstrzykiwań podskórnych w liszaju żrącym (lupus). 1·0 = 25 h.

Thujae frond. tylko zewn. jako zasypka.
Thymi herb. i **Ol.** stosow. jak Herb i Ol. Serpylli. 1.0 = 6 h.
***Thymolum** 0·05—0·10 *p. d.* k. r. d. jako antifermentativ.; 1·0—2·0! *p. d.* jako antifebril., antirheumatic, w proszku lub rozpuszcz. w alkohol., alkaliach; zewn. jak acid. carbolic. 1·0 = 12 h.
Thyreodinum siccatum (Merk) w niskiej ciepłocie wysuszony i sproszkowany gruczoł tarczykowy owcy. 0·1—0·2 *pro die* w proszku lub pastylkach postępując w górę aż do 0·4 *pro die* stos. w myxoedema, psoriasis. 1·0 = 32 h.
Thyrojodin działający składnik gruczołu tarczykowego, około 10% jodu zawierający (w handlu znajduje się mieszanina z cukrem w tym stosunku, że 1·0 mieszaniny zawiera 3/10 jodu), 0·3—*pro dosi* 1—3 razy dnia w proszku, tabletkach — najwyżej 2·0—4·0 *p die*; dzieciom o połowę mniej. 1·0=115 h.
***Tiliae flores** 10·0 = 6 h. stosow. jak Flor. Sambucci.
***Tinct. amara** (Hb. centauri, Fruct. aurant. immat., Rad. Gent., Rhiz. Zedoar) 20—60 kropli *p. d.* k. r. d. 10·0 = 10 h.
Tinct. aromatica (Cort. Cinam. Cas. 5, Rh. Zing. 2, Fruct. Cardam, Caryoph. *āā* 1:50 Spirit. diluti). 10·0 = 8 h. — **Tinct. aromat. acida.** 10·0 = 10 h.
Tolypyrinum (fabric Riedel) kryształki bezbarwne, smaku gorzkiego, w wodzie rozpuszcz., działa podobnie jak antipyrina (antineuralg., antirheum.) 1·0 *p. d.* co godz. (4 proszki). 1·0 = 36 h.
Tolysalum (Tolypir. salicylicum) kryształy w wodzie rozpuszcz. działa podobnie jak poprzedni 1·0—2·0 *p. d.* co godz. (6·0! *p. die*). 1·0 = 36 h.
Tormentillae rhiz. 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., decoct. (5·0—20·0:100), zewn. do płókań, przestrzyk., okładów.
Tragacantha (gummi) wewn. 1·0—4·0 *p. d.*; zewn. jako emulg, constit.
Tribromphenol zob. Bromol.
***Trifolii fibrini fol.** 100·0=28 h. — ***Extr. Trif. f.** 10 = 36 h., stosow. jak Fol. i Extr. Centauri.
Trimethylaminum zob. Propilaminum.
Trionalum delikatne kryształki, rozpuszcz. w letniej wodzie 1·0—1·50 *p. d.* ma działać pewnie w bezsenn. 1·0 = 25 h.
Trypsinum 0·10 = 20 h., stosow. jak pancreatinin.
Tumenolum constit. dla maści, także rozpuszcz. w alkoh. jako tinct., pasta, stosow. w chorob. skóry. 1·0 = 10 h.
Tussol (Antipyrin. phenolo-glycolicum) proszek w wodzie rozpuszcz.; stosow. w krztuścu, w dawce do 1 roku 0·01; do 3 lat 0·10; do 5 lat 0·25 *p. d.* 1·0 = 30 h.
***Unguent. aromaticum Autenriethi** zob. Kal. stibiotaric. 10·0 = 10 h.
— **basilicum** (z Terebin.). 10·0 = 8 h.
— **cereum** (cerae flav. 3, Ol. Oliv. 7).
— ***emolliens** zob. Cetaceum. 10·0 = 20 h.
— ***simplex** zob. Axungia. 10·0 = 8 h.
Uranium nitric. żółte w wodzie rozp. kryszt. 0·05—0·1 *p. d.* 2 razy dnia aż do 0·5—10 *p. d.* polecane w cukrówce.

Urethanum jako hypnotic. 1·0—3·0 *p. d.* także jako odtrutka w zatruciu strychniną (4·0—5·0) w proszk., (charta cerata), w kapsułk., w rozpuszcz. w wodzie; podskórnie 0·25 *p. d.* 1·0 = 12 h.
Uricedinum 1·0—2·0 *p. d.* k. r. d. w skazie moczanowej. Mocz staje się alkalicznym. 10·0 = 50 h.
Uropherinum salicylicum (Lith. theobrom. salicyl.) 3·0—4·0 *p. die* w rozczynie wodn.; moczopędny jak diuretinum. 1·0 = 45 h.
Urotropinum rozp. w wodzie proszek oddz. alkalicz. posiada własn. rozpuszcz. kw. moczowego, 0·50 *p. d.* rozp., w wodzie rano zażyć. 0·10 = 3 h.
***Uvae ursi folia** 0·50—3·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., decoct. (20·0—60:100 coll.) do species.
***Valerianae radix** 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., maceracyi lub infus. (5·0—15·0:100); do lewatyw (w decoct). 10·0 = 4 h. — **Aqua Valer.** — **Extr. Valer.** 0·50—1·0 *p. d.* w pig., mixt., do lewatyw. 1·0 = 4 h. — ***Ol. Valer.** 1—4 kropli *p. d.* k. r. d. 1·0 = 6 h. — ***Tinct. Valer.** 20—50 kropli *p. d.* 10·0 = 8 h. — **Tinct. Valer. aether.** 10·0 = 12 h. — **Tinct. Valer. ammoniata** 10·0—20 kropli *p. d.* k. r. d.
Validol Płyn bezbarwny. Analepticum, Antihystericum, Stimulans, Stomachicum, Carminativum X—XV kropli *p. dosi.* 10·00 = 250 h.
***Vanillae fruct.** 0·05—0·60 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., infus. (3·0—5·0:100); zew. jak corrig. consperg. 1·0 = 24 h.— ***Tinct. V.** 30—60 kropli *p. d.* k. r. d. 1·0 = 5 h. — **V. saccharata** (Elaeosacchar. V.). — **Vanillinum** 0·01—0·02 *p. d.* 2—3 r. dz. w proszk., pig., mixt. 0·10 = 25 h.
***Vaselinum** zob. Paraffinum.
Vasogen. Vaselinum oxygenatum. — używa się w połączeniu z Creoliną, Jodoformem, Ichtyolem itd. 10·0 = 30 h.
Veratri albi radix (rhiz.) 0·05—0·15—0·30! *p. d.* — 1·0! *p. die* w proszk., pig., w infus. l. decoct. (0·30—1·0·100); zewn. jako proszek do wdmuchiwań do nosa, w decoct. do okładów, także do maści (1·0:5·0). — **Tinct. Ver.** 3—10 kropli *p. d.* z istotami klejkiemi; zew. do pędzlow.
***Veratrinum** wew. 0·0005 — 0·001 — 0·005! *p. d.* — 0·02! *p. die* w pig., proszk., rozpuszcz. w alkoholu; zewn. do nacierań (0·10—0·50:10 alcohol.), do maści, podskórnie (0·001). 0·10 = 6 h.
***Verbasci flores** — **V. folia** stosow. jak flor. i fol. Malvae.
Viburni prunifolii cort jako Extr. 2·0—5·0 *p. d.* 1—4 r. dz.
***Violae tricoloris herb.** 1·0—5·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., inf., decoct. (10·0—15·0:100), succus recens; zewn. do okładów, kąpieli (infus.).
Xeroform zob. Bismuthum tribomphen.
Xylolum wew. 15—30 kropli w kapsułk. 10·0 = 8 h.
***Zedoariae rad** (rhiz) stosow. jak Rad. Zingiberis.

Zincum aceticum wewn. 0·03 — 0·10! *p. d.* k. r. d. — 0·30! *p. die* (jako środek wymiotny 0·50 aż do skutku); zewn. do płókań (1·0 : 100), do opatrunków, przemywań, przestrzykiwań (1·0 — 5·0 : 100), do cewki moczowej (0·25 — 1·0 : 100), do ucha (2·0—4·0 : 100), w maści (1·0—10·0). 1·0 = 2 h.
— ***chloratum** wewn. 0·003—0·01—0·015! *p. d.* — 0·10 *p. die* rozpuszcz. w wodzie, eterze lub pigułk.; zew. w substancyi przeciw bólowi zębów, do opatrunków (1·0 : 100—500), do przestrzykiwań (0·25 — 0·50 : 100), do pędzlow. (0·10 — 1·0 : 25), do maści (1·0 : 10·0), jako pasta żrąca (1·0 : 4·0 pulv. rad. alth.). 10·0 = 10 h. — **Liquor Landolfi s.** Aurum chloratum (Zinc., aur., stib., Brom. chlorat. *āā* 1, Farina tritic.).
— **cyanatum** 0·005! *p. d.* w proszk., pig., do maści do ócz (0·10 : 1). 0·01 = 2 h. — **Z. ferrocyanat.** 0·03—0·15 *p. d.* k. r. d. w proszk., — pig. 1·0 = 4 h.
***Zincum oxydatum** 0·05—0·20—0·40 *p. d.* k. d. — 2·0 *p. die* w pig., proszk., mixt.; zewn. jako zasypka, proszek do ócz (1·0 : 1—5 sacch.), do wdmuchiwań do krtani, woda do ócz (0·20—1·0 : 25), do maści (1·0 — 5·0 : 20), do czopk. (1·0 : 5·0). 10·0 = 10 h. — ***Unguent. Zinci oxydat.** 10·0 = 16 h.
— **phosphoratum** 0·001—0·005 *p. d.* 2—3 r. d. w pig., proszk., 0·10 = 3 h.
— **sulfocarbolicum** tylko zewn. do okładów, opatrunk. (1·0 : 100 — 200), do przestrzykiwań do cewki (0·05 — 1·0 : 100), do pochwy (0·10—1·0 : 100). 10·0 = 26 h.
— ***sulfuricum** 0·005—0·01—0·05! *p. d.* — 0·30! *p. die*; jak, alter. i nauseos; jako emetic. 0·30—0·50—0·80! *p. d.* aż do skutku; zew. do wdmuchiwań do nosa, krtani, ócz (1·0 : 5·0 sacch.), do płókań gardła (0·10—0·50 : 100), do pędzlow. (1—2%), do kąpieli, maści (0·10—1·0 : 100), jako środek żrący w pręcikach l. w zgęszczonym rozpuszcz. (1·0 : 2·0). 10·0 = 4 h. — * **Collyrium adstring. luteum** (Zinc. sulf. 1, Aqu. 100, Spirit. ammon. chlor., Camphor., Crocus). 10·0 = 6 h.
— **valerianicum** 0·03 — 0·06! *p. d.* — 0·30! *p. die* w proszk. lub pig. 1·0 = 8 h.
***Zingiberis rad.** (rhiz) 0·30 — 1·50 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., powidełk., infus. (5·0—20·0 : 100); zew. do płókań (w infus. 10·0—15·0 : 100). 10·0 = 5 h. — **Tinct. Z.** 10—30 kropli *p. d.* 10·0 = 10 h.

Tablica brzemienności.

Ostatnia regularność	Dzień porodu	Ostatnia regularność	Dzień porodu
Styczeń 1	Październ. 8	Lipiec 5	Kwiecień 12
„ 5	„ 12	„ 10	„ 16
„ 10	„ 17	„ 15	„ 21
„ 15	„ 22	„ 20	„ 26
„ 20	„ 27	„ 25	Maj 1
„ 25	Listopad 1	„ 28	„ 4
Luty 1	„ 4	Sierpień 1	„ 8
„ 5	„ 8	„ 5	„ 12
„ 10	„ 12	„ 10	„ 17
„ 15	„ 22	„ 15	„ 22
„ 20	„ 27	„ 20	„ 27
„ 25	Grudzień 1	„ 25	Czerwiec 1
Marzec 1	„ 6	„ 28	„ 4
„ 5	„ 10	Wrzesień 1	„ 8
„ 10	„ 15	„ 5	„ 12
„ 15	„ 20	„ 10	„ 17
„ 20	„ 25	„ 15	„ 22
„ 25	„ 30	„ 20	„ 27
„ 28	Styczeń 2	„ 25	Lipiec 2
Kwiecień 1	„ 6	„ 28	„ 5
„ 5	„ 10	Październ. 1	„ 8
„ 10	„ 15	„ 5	„ 12
„ 15	„ 20	„ 10	„ 17
„ 20	„ 25	„ 15	„ 22
„ 25	„ 30	„ 20	„ 27
„ 28	Luty 2	„ 25	Sierpień 1
Maj 1	„ 5	„ 28	„ 4
„ 5	„ 9	Listopad 1	„ 8
„ 10	„ 14	„ 5	„ 12
„ 15	„ 19	„ 10	„ 17
„ 20	„ 24	„ 15	„ 22
„ 25	Marzec 1	„ 20	„ 27
„ 28	„ 4	„ 25	Wrzesień 1
Czerwiec 1	„ 8	„ 28	„ 4
„ 5	„ 12	Grudzień 1	„ 7
„ 10	„ 17	„ 5	„ 11
„ 15	„ 22	„ 10	„ 16
„ 20	„ 27	„ 15	„ 21
„ 25	Kwiecień 1	„ 20	„ 26
„ 28	„ 4	„ 25	Październ. 1
Lipiec 1	„ 8	„ 28	„ 4

Tablica rozwoju płodu.

Wiek w miesiącach	Wzrost w centym.	Ciężar w gramach	Stan powłok zewnętrznych	Punkty i stopień kostnienia
1—1½	1—1.5	1—3	Przeświecająca purpurowo-czerwona skóra bez włosów	Punkty kostnienia w obojczyku i szczęce dolnej.
1½—2	2—5	5—10		
2—3	5—10	25—50	Zaczyna się rozwijać błona źreniczna.	Zjawiają się w szczęce dolnej brodawki zębowe.
3—4	10—15	50—150	Tworzenie się paznogci oraz łożyska paznogciowego. Narządy płciowe zewnętrzne zaczynają się różniczkować.	Punkty kostnienia w kości siedzeniowej (os. ischii).
4—5	15—20	200—250	Płeć jest już wyraźna, wyrastają włosy na brwiach i głowie.	Skostnienie kości piętowej.
5—6	20—30	250—400	Ciało pokrywa puszek (lanugo), paznogcie stają się rogowe.	Punkty kostnienia w kości skokowej i łonowej.
6—7	30—35	500—1000	Puszek okrywa ręce i nogi. Błona źreniczna najwyraźniejsza. Zaczyna się tworzyć pokład tłuszczowy (panniculus adiposus).	3—4 punkty kostnienia na mostku.
7—8	35—40	1000—1500	Skóra już nie prześwieca, wyróżnia się naskórek; powłoki zewnętrz. mają barwę blado-różową.	Skostnienie ostatnich kręgów k. krzyżowej.
8—9	40—45	1500—2000	Cała skóra pokryta jest mazią płodową. Błona źreniczna zanika. Worek mosznowy zaczyna się marszczyć, a szpara sromowa zamykać.	
Płód donoszony	45—50	3000—3500	Skórę pokrywa grubsza warstwa mazi płodowej. Paznogcie wystają poza końce palców. Błony źrenicznej brak. Pępek nieco niżej środka długości ciała.	Punkty kostnienia w kłykciowej epifizie kości udowej. W szczęce dolnej 4 zupełnie oddzielone dołki zębowe (lunulae).

Oznaczenie okresu ciąży.

Miesiąc I (księżycowy). Macica nieco powiększona, okrąglejsza część pochwowa nieco rozpulchniona, ilość śluzu większa. Błona śluzowa przedsionka i pochwy zachowuje się podobnie jak w czasie regularności.

Miesiąc II. Z końcem miesiąca macica dochodzi do wielkości średniej pomarańczy i jest wyraźnie grubsza. Dno macicy opada nieco ku przodowi; występuje wyraźnie rozpulchnienie i zasinienie części pochwowej, błony śluzowej pochwy i przedsionka. Sutki stają się pełniejsze, zrazy gruczołowe zaznaczają się wyraźniej. Obwódka i linia biała ciemnieją.

Miesiąc III. Macica miękka wzrasta prawie do wielkości główki noworodka, wypełnia górną część miednicy małej i dnem dochodzi do górnego brzegu spojenia łonowego. Czasami daje się słyszeć szmer maciczny. Ze sutek można już zwykle wycisnąć kilka kropel kleju.

Miesiąc IV. Dno macicy dochodzi ku końcowi miesiąca na szerokość 2—3 palców ponad spojenie. Przy sprzyjających warunkach można wybadać balotujący płód i wysłuchać ruchy płodu.

Miesiąc V. Pod koniec miesiąca macica dochodzi na szerokość dwóch palców poniżej pępka. Matka uczuwa ruchy płodu a niekiedy można już słyszeć tętno płodu.

Miesiąc VI. Macica wzrasta do wysokości pępka. Części płodu wyczuwalne, tętno i ruchy płodu wyraźne.

Miesiąc VII. Dno macicy ku końcowi miesiąca sięga na szerokość 2—3 palców ponad pępek. Części płodu można wyraźniej wybadać. Część pochwowa pozornie się skraca. Pępek się wygładza. U pierwiastek zaczynają się tworzyć pręgi na skórze dolnej części brzucha. Obwód brzucha przez pępek = 91 cm., w środku pomiędzy spojeniem a pępkiem 94 ctm., odległość spojenia łon. od wyrostka mieczykowatego = 42 cm.

Miesiąc VIII. Dno macicy dochodzi do połowy odległości pomiędzy pępkiem a wyrostkiem mieczykowatym. Powłoki brzuszne u pierwiastek mocno napięte tak, że po za dno macicy nie można wtłoczyć palców; pępek wygładzony. Część pochwowa skrócona leży wysoko. Położenie płodu daje się już z łatwością oznaczyć. Obw. brzucha w wysokości pępka 95 cm., poniżej pępka 97 cm., odległ. pomiędzy spoj. a wyrostkiem mieczyk. 43·5 cm.

Miesiąc IX. Dno macicy dochodzi najwyżej w okolicę dołka podsercowego. U pierwiastek w drugiej połowie główka

często wstępuje odcinkiem do miednicy małej. U wieloródek szyjka zwykle drożna, aż do ujścia wewnętrznego.

Obw. przez pępek 97·5, poniżej pępka 99 cm., odległ. pomiędzy spoj. a wyrostkiem mieczyk. 44 cm.

Miesiąc X. Dno macicy opada ku przodowi, obniża się tak, że mniej więcej stoi w tej samej wysokości jak z końcem ósmego miesiąca: Powłoki brzuszne powyżej dna macicy mniej napięte, tak, że i u pierwiastek można objąć palcami dno macicy od tyłu. Pępek wypuklony. U pierwiastek główka wstępuje odcinkiem do miednicy małej, wypukla i rozszerza sklepienie przednie i skraca pochwę.

Obwód brzucha na wysokości pępka 99 cm., poniżej 100 cm., odległ. spoj. od wyrostka mieczyk. 45·5

Tablica wyrzynania się zębów

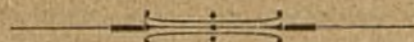
w warunkach normalnych.

A. Zęby mleczne.

Dwa środkowe siekacze dolne	w	6—8 m.
4 siekacze górne, z początku środkowe potem boczne	„	10—12 „
4 pierwsze zęby trzonowe oraz siekacze boczne dolne wyrzynają się w porządku następującym: naprzód 2 przednie trzonowe górne, potem 2 boczne siekacze dolne i w końcu 2 przednie trzonowe dolne	„	15—8 „
4 kły — naprzód 2 górne potem 2 dolne .	„	18—24 „
4 górne trzonowe	„	30—36 „

B. Zęby trwałe.

4 pierwsze trzonowe duże wyrzynają się	w	6—7 roku
4 siekacze środkowe	„	7—8 „
4 siekacze boczne	„	8—9 „
4 pierwsze trzonowe małe	„	9—11 „
4 drugie trzonowe małe	„	10—12 „
4 kły	„	11—13 „
4 trzonowe duże	„	12—14 „
4 zęby mądrości	„	17—25 „

Najwyższe dawki środków leczniczych

których lekarz przekraczać nie powinien nie oznaczywszy wykrzyknikiem (!)

	pro dosi	pro die
Acidum arsenicosum	0·005	0·02
„ carbolicum	0·10	0·50
Apomorphinum hydrochloricum	0·01	0·05
Aqua Amygdalarum amarum concentrata. .	1·50	5·00
„ Laurocerasi	1·50	5·00
Argentum nitricum	0·03	0·20
Atropinum sulphuricum	0·001	0·003
Cantharides.	0·05	0·20
Chloralum hydratum	3·00	6·00
Chloroformium	0·50	1·00
Cocainum hydrochloricum	0·10	0·30
Codeinum mur.	0·05	0·15
Codeinum phosph	0·10	0·40
Coffeinum	0·20	0·60
Cuprum sulfuricum qua emeticum . . .	0·40	—
Extractum Aconiti radicis	0·03	0·12
„ Belladonnae foliorum..	0·05	0·20
„ Cannabis Indicae	0·10	0·30
„ Colocynthidis	0·05	0·20
„ Conii herbae	0·20	0·60
„ Hyosciami foliorum	0·10	0·50
„ Opii	0·10	0·40
„ Scillae	0·20	1·00
„ Secalis cornuti	0·50	1·50
„ Strychni	0·05	0·15
Folia Belladonnae	0·20	0·60
„ Digitalis	0·20	0·60
„ Hyoscyami	0·30	1·00
„ Stramonii	0·30	1·00
Fructus Colocynthidis	0·30	1·00
Herba Conii	0·30	2·00
Hydrargyrum bichloratum corrosivum . . .	0·03	0·10
„ bijodatum rubrum	0·03	0·10
„ jodatum flavum	0·05	0·20
„ oxydatum flavum	0·03	0·10
Jodoformium	0·20	1·00
Jodum	0·03	0·10
Kreosotum	0·10	0·50

	pro dosi	pro die
Lactucarium	0·30	1·00
Morphinum hydrochloricum	0·03	0·12
Oleum Crotonis	0·05	0·10
Opium	0·15	0·50
Paraldehydum	5·0	10·0
Phenacetinum	0·50	3·0
Phosphorum	0·001	0·005
Physostigminum salicylicum	0·001	0·003
Pilocarpinum hydrochloricum	0·03	0·06
Plumbum aceticum	0·10	0·50
Radix Aconiti	0·10	0·50
„ Belladonnae	0·07	0·30
Santoninum	0·10	0·30
Secale cornutum	1·00	5·00
Semen Strychni	0·12	0·50
Solutio arsenicalis Fovleri	0·5	2·00
Stibium Kalio-tartaricum	0·2	0·50
Strychninum nitricum	0·007	0·02
Sulfonalum	4·0	8·0
Thallinum sulfur.	0·20	1·50
Tinctura Aconiti radicis	0·50	1·50
„ Belladonnae foliorum	1·00	4·00
„ Cantharidum	0·50	1·00
„ Colchici seminis	1·50	5·00
„ Digitalis	1·50	5·00
„ Jodi	0·30	1·00
„ Lobeliae	1·00	5·00
„ Opii crocata / „ „ simplex	1·50	5·00
„ Strophanthi	1·00	3·00
„ Strychni	1·00	3·00
Veratrinum	0·005	0·02
Vinum Colchici seminis	1·50	5·00
Zincum sulfuricum qua emeticum	0·80	—

Waga różnych dawek.

Łyżeczka cieczy waży mniej więcej 3—5 grm. Łyżeczka cukru, soli, siarki 2·5—5 gram., proszków różnych 2·50. Łyżka wody 15 grm. Łyżka syropu 20·0. Garść nasion 70—80 grm; Garść liści 20—30 gr. Szczypta kwiatu 2 grm. Litr wody dest. 1000·0; litr spirytusu 850; litr chloroformu 1480; litr oliwy 920·00 szklanka 200—250·0; kieliszek 25—50 grm.

Dawki przeciętne dla dzieci (pro dosi).

Leki	Do 1 roku	od 1—5 lat	od 5—10 lat
Acetanilidum	0·02	0·05	0·1
Acetum Digitalis	—	5 gtt.	10 gtt.
Acetum Scillae	—	5 gtt.	15 gtt.
Acidum benzoicum	—	0·03	0·05
Acidum hydrobromicum	—	—	30 gtt.
Acidum tannicum	—	0·005	0·01
Aether	—	3 gtt.	5 gtt.
Aether aceticus	2 gtt.	5 gtt.	10 gtt.
Alumen	0·01	0·05	0·1
Ammonium bromatum	0·15	0·25	0·3
Ammonium chloratum ferratum	—	0·03	0·05
Antipyrinum	0·2	0·3	0·5
Apomorphinum hydrochlor. emet.	0·0007	0·0025	0·0045
Apomorphinum hydrochlor. expect.	0·0004	0·0015	0·0025
Aqua Amygdalorum amararum	—	1—5 gtt.	5—10 gtt.
Argentum nitricum	0·001	0·003	0·005
Atropinum sulphuricum	—	0·0001	0·0002
Bismutum subnitricum	0·05	0·1	0·3
Bromoformium	2-3 gtt.	3-4 gtt.	4-6 gtt.
Camphora trita	0·0075	0·01	0·02
Chininum ferro-citricum	—	0·05	0·1
Chininum hydrochlor. antipir.	0·1	0·3	0·5
Chininum hydrochlor. antispasm.	0·05	0·15	0·2
Chloralum hydratum	0·1	0·25	0·45
Codeinum phosphoricum	0·0002	0·002	0·005
Coffeinum	—	0·02	0·04
Coniinum hydrobromicum	0·0005	—	—
Cuprum sulphuricum	—	0·1	0·15
Curare	0·0001	—	—
Extractum Belladonnae	—	0·001	0·003
Extractum Filicis	1·0	2·0	5·0
Extractum Opii	—	0·005	0·02
Extractum Secalis cornuti	—	0·03	0·05
Extractum Strychni	—	0·002	0·005
Ferrum reductum	—	0·005	0·01
Flores Koso	—	2·0	5·0
Folia Digitalis	—	0·02	0·03
Hydrargyrum bichloratum	0·0001	0·0002	0·0003
Hydrargyr. chloratum antiluet.	0·002	0·005	0·01
Hydrargyr. chloratum laxans	0·01	0·02	0·03

Leki	Do 1 roku	od 1—5 lat	od 5—10 lat
Hydrargyrum tannicum oxydulat.	0·005	0·02	0·03
Hydrochinon	0·05	0·2	0·3
Kalium bromatum	0·1	0·3	0·5
Kalium chloricum } pro die . .	1·0	2·0	3·0
Kalium jodatum } pro die . .	0·1	0·5	1·0
Kreosotum	0·005	0·01	0·02
Liquor Ferri sesquichlorati pro die	0·3	0·5	0·5
Liquor Kalii arsenicosi	—	0·05	0·1
Morphinum hydrochloricum . . .	—	0·001	0·003
Naphtalinum	0·05	0·2	0·2
Natrium paracresotinicum . . .	—	0·25	0·5
Natrium salicylicum pro die . .	1·0	2·0	3·0
Phenacetinum antipyr.	—	0·1	0·3
Phenacetinum antispasm. . . .	0·001	0·05	0·1
Pilocarpinum hydrochloricum (inj.)	0·001	0·002	0·004
Plumbum aceticum	0·003	0·005	0·01
Phosphorus	—	0·0001	0·0002
Podophyllinum	—	0·005	0·015
Pulvis Ipecacuanhae opiatus . .	—	0·005	0·02
Radix Ipecacuanhae emetic. . .	0·05	0·1	0·2
Resorcinum	0·2	0·4	0·5
Santoninum	—	0·01	0·02
Sirupus Ferri jodati	1 gtt.	5 gtt.	10 gtt.
Strychninum nitricum (inj.) . . .	—	0·0005	0·001
Tartarus stibiatus	—	0·0075	0·01
Thallinum sulphuricum	0·01	0·02	0·03
Tinctura Opii simplex	0·025	0·05	0·2
Tinctura Strophanthi	0·02	0·05	0·10
Urethanum	0·05	0·1	0·2

Porównanie dawki leków

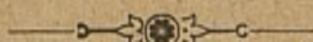
według rozmaitego wieku chorych.

Dawki zmieniają się mniéj więcej, jak następuje:

aż do ukończonego 1 roku $^1/_{10}$
od 2 do 4 „ $^1/_8$
„ 5 „ 7 „ $^1/_5$
„ 8 „ 10 „ $^1/_4$
„ 11 „ 14 „ $^1/_2$

Począwszy od roku 50 należy dawki znowu zmniejszać tak, iż u starców między rokiem 60 a 70 należy znów dawać tylko $^1/_3$ dawki dla osób dorosłych.

Kobietom zadają się wogóle mniejsze dawki, mniej więcej $^2/_3$ tej, jaką się przepisuje mężczyznom odpowiedniego wieku.

Synonimy niektórych środków lekarskich.

Antifebrinum, acetanilidum, phenylacetamydum.
Acid. arsenicosum, arsenicum album, flores arsenici, sandaracha mineralis.
Acid. benzoicum, flores benzoes.
Acid. boricum, acor boracicus, flores dianae, flores vitrioli philosophici, sal Hombergii.
Acid. carbolicum, phenolum.
Acid. hydrochloratum, ac. muriaticum, spiritus salis acidus.
Acid. phosphoricum, ac. ortophosphor., ac. ossium, ac. urinae.
Acid. salicylicum, ac. spiricum, acor salicylicus.
Antipyrinum, oxydimethylchinizinum, metizinum, sedatinum, analgesinum.
Aq. destillata, aq. stiliatitia, hydrogenium oxydatum.
Arg. nitricum, azotas argenticus, sal lunae, fell metalorum, lapis infernalis.
Axungia porci, ax. suilla, adeps suillus, pinguedo suis.
Bismuthum subnitricum, cosmetic. clavii, calx bismuthi, magist. bismuthi, bismuthum oxydatum album.
Borax, natrium biboricum.
Calcium sulfuricum, gypsum, calcaria sulfurica.
Camphora, caphora, cafur.
Chininum, chinium, Quina, quinia pura.
Chininum muriaticum, murias quinicus, murias alcaloid peruviani.
Chininum sulphuricum, sulfas quinini, sulfas alcal. peruv., sal Pelletieri, pulvis antipyreticus.
Chloralum hydratum, hydras chlorali (nie pisać w skróceniu hyd. chlor., gdyż może oznaczać hydrarg. chloratum).
Chloroformium, formylum chloratum v. trichloratum, chloratum formylicum.
Chrysarobinum, araroba depurata.
Coffeinum, quaraninum, theinum, methylo-theobrominum.
Collodium, solutio colloxylini in aethere, pyroxylinum solutum.
Cortex chinae regius, cort. chinae calisayae, cortex calisaya, cascarilla calisaya.
Cuprum sulfuricum, cuprum nitriolicum, cristali cupri., vitriolum cupri, lapis coeruleus, cristali veneris.
Diuretinum, natrium theobrominum salicylicum, dimethylxanthinum natriosalicylicum.
Elixir aurantiorum compos., elixir stomachicum s. viscevale Hoffmani, vin. aurantiorum comp.
Eserinum, physostygminum calabarinum.
Extr. filicis maris, oleum filicis, balsamum filic. maris.
Extr. opii, laudanum opiatum v. simplex.
Extr. secalis cornuti, extr. Bonjeani, extr. haemostaticum, ergotinum Bonjeani.
Ferrum jodatum, joduretum ferri.
Ferrum sesquichloratum, fer. muriaticum, sal. martis muriatic.
Hazelinum, aqua hammamelis virginicae destillata.
Hydrargyrum, mercurius, mercur. vivus, aqua argentea, aqua sicca, chamaeleon minerale.

Hydrarg. bichloratum, hydrar. chlor. corrosivum, hydrar. salitum, hydrar. perchloratum, hydrar. muriatic. sublimatum, draco venenatus.

Hydrar. chlor. mite, submurias hydrargyri, aquila alba, calomel, calomelas draco mitigatus, leo mitigatus, manna metalorum, mercurius dulcis, panacea mercurialis filius Majae.

Inf. sennae compos., inf. laxativ. vienense, potio laxans vienense, potio anglica.

Jodoformium, jodetum formilicum, joduretum carbonei.

Jodum, antalogenium.

Kalium, potassium.

Kalium bromatum, brometum potassi, bromhydras kalicus, hydrobromas kalicus.

Kalium chloricum, kali oxymuriaticum, kali oxyhalogenatum, sal Bertholeti.

Kalium hypermanganicum, k. permanganicum, potassa hypermanganica.

Kalium jodatum, hydrojodas kalii, joduretum kalii v. potassi, joduretum lixiviae, lixivium antalogenatum.

Liquor amm. anisatus, alcali volatile anisatum, lixivium ammoniacale anisatum.

Liq. arsenical. Fowleri, solutio mineralis Fowleri, guttae febrifugae Fowleri, tinctura antipsorica.

Magnesium sulfuricum, sal. anglicana, sal seidlicense, magnes. sulfas.

Morphium, alcaloidum thebaicum, acor meconicus

Natrium, sodium.

Natrium bromatum, hydrobromas sodae, bromuretum sodii.

Natr. salicylicum, natr. spiricum.

Nuces vomicae, semen strychni, grana vomica.

Oleum jecoris aselli, adeps piscium, ol. gadi, ol. hepatis morrhuae.

Oleum ricini, ol. palmae christi, ol. castoris, ol. kervinum.

Ol. terebinthinae, ol. pini, ol. volatile pini.

Opium, laudanum, lac papaveris. meconium, amphion, succus thebaicus, lacrimae papaveris.

Plumbum aceticum basicum solutum, aqua lithargyri acetati.

Pulvis Doveri, pulv. ipecac. opiatus, pulv. diapnoicus.

Rad. ipecacuanhae, rad. brasiliensis, rad. cephaëlidis, rad. disenterica.

Rad. liquiritiae, lignum dulce, rad. dulcis.

Rad. rhei, v. rhabarbari. v. lapathi chinensis.

Rad. senegae, v. polygalae virginianae.

Salolum, aether phenylo-salicyl.

Secale cornutum, clavus, clavus secalinus, mater secalis, orga, clavus luxurians.

Semen licopodii, pulvis vegetabilis, semen lichenis clavati.

Tartarus depuratus, cremor tartari, kali bitartaricum.

Tinc. amara, t. stomachica, elixir stomachicum amarum.

Tinc. Chinae compos., elixir roborans Whytti, tinct. febrifuga Whytti.

Tinc. jodi, jodum solutum spirituosum.

Tinc. opii bensoica, elixir paregoricum.

Tinc. opii simplex, tinc. thebaica, laudanum liquidum.

Ung. hydrarg. cireneum, ung. neapolitanum, ung. griseum.

Ung. zinci, ung. nihili, ung. de nihilo.

UWAGI SĄDOWO-LEKARSKIE.

I. Świadectwa lekarskie i sądowo-lekarskie.

Świadectwa lekarskie, wydawane przez lekarza na żądanie osób prywatnych a nie władz muszą być opatrzone marką stemplową na 1 kor. Świadectwa stwierdzające przebytą ospę lub dokonane szczepienie ochronne tejże, również i świadectwa mające na celu usprawiedliwienie ucznia z jego nieobecności w szkole i t. d. lub z jego opóźnienia się w złożeniu egzaminu w należytym czasie, są wolne od stempla (rozp. z d. 29 Czerwca 1834, L. gub. 30736 i obwieszczenie gub. z d. 4 Grudnia 1894 L. 75852). Opinie lekarskie co do istnienia choroby umysłowej w celu umieszczenia umysłowo chorego w jednym z krajowych zakładów dla obłąkanych mogą wydawać c. k. lekarze powiatowi i fizycy miast Lwowa i Krakowa (wolne od stempla).

Świadectwa sądowo-lekarskie czyli tak zwane visa et reperta, podlegają jako wydawane osobom prywatnym ostęplowaniu marką na 1 kor. Forma ich odpowiada w zupełności formie protokołu oględzin sądowo-lekarskich.

Świadectwo sądowo-lekarskie składa się pod względem formy z *trzech* części: *pierwsza* powinna zawierać imię, nazwisko, wiek, stan, miejsce zamieszkania osoby badanej, wreszcie i miejsce, w którem lekarz ją bada. Po tym wstępie następują krótkie a możliwie dokładne wywiady co do istoty zajścia objawów podmiotowych i co do osób, które w niem czynny udział brały. Jeżeli osoba poddana badaniu jest nieletnią, nieprzytomną lub dotkniętą chorobą umysłową, zasięga się wywiadów od osób ją otaczających.

Druga część stanowi wynik przedmiotowego badania i część tę dzieli się wedle potrzeby na oznaczone liczbami porządkowemi ustępy a to w tym celu, aby się można na nie w orzeczeniu powołać. W części tej zwraca się uwagę na wszelkie szczegóły, podobnie jak w zwykłem badaniu klinicznem, zaczynając od uwag co do ogólnego odżywiania i budowy ciała osoby badanej, co do stanu ciepłoty ciała, tętna, wrodzonych lub nabytych zboczeń, wreszcie co do chwilowych stanów zresztą fizyologicznych, jak np. ciąży. Po tych uwagach następuje opis ściśle przedmiotowy, zrozumiały nawet dla nielekarza, tyczący się znalezionych śladów uszkodzeń cielesnych lub innych zaburzeń. W opisie tym należy unikać zwrotów, stanowiących raczej rozpoznanie jak wierny opis stanu, w jakim badany się znajdował w chwili badania. Jeśli badanie przedmiotowe nie stwierdza zmian anatomicznych dla objawów podmiotowo uczuwanych przez badanego, należy w miejscu odpowiedniem podnieść ujemny wynik badania przedmiotowego.

Trzecią i ostatnią częścią świadectwa jest orzeczenie, które stanowi właściwe rozpoznanie zaburzeń w protokole opisanych, jakoteż i ocenę ich sądowo-lekarską. Ocenę sądowo-lekarską uszkodzeń ciała podaje się na podstawie znajomości odnośnych paragrafów obecnego kod. karn,, stosując się nadto do wymagań §. 132 ust. o postępowaniu karnem z dnia 23 Maja 1873: »znawcy mają wyrzec w szczególności, które ze znalezionych obrażeń ciała lub nadwerężeń zdrowia same przez się lub w związku z innemi bezwzględnie albo ze względu na szczególne okoliczności przypadku, należy uważać za lekkie, ciężkie lub dla życia niebezpieczne; jakie skutki uszkodzenia takie zwykle za sobą pociągają i jakie w obecnym przypadku szczególnym ztąd nastąpiły, tudzież jakimi środkami albo narzędziami i w jaki sposób takowe zadane były«.

Świadectwo sądowo-lekarskie.

Stempel 1 Kor.

Katarzyna S., lat 20, żona rolnika z Libertowa, podaje, iż ją dnia 19 marca b. r. pobili Józef K. i Tekla jego żona z Gaja, kołkiem z płotu i ręką.

Badanie dnia dzisiejszego wykazuje:

1) Kobieta wzrostu średniego, prawidłowej budowy, dość dobrze odżywiona, nieokazująca ogólnych objawów chorobowych.

2) Na twarzy, a mianowicie na grzbiecie nosa dwa otarcia przyskórka, wielkości ziarna grochu, podobne zdrapanie na górnej wardze po stronie prawej i tuż koło kąta ust prawego, wreszcie smugowate zdrapanie w środku brody, wszystkie strupkiem zaschłej krwi pokryte.

3) na grzbiecie, wzdłuż całej prawie prawej łopatki, smugowate zasinienie.

4) Kończyna górna prawa przedstawia się o kilka ctm. krótszą w porównaniu z kończyną górną lewą; badana, kończyną tą nie może poruszać, a przy usiłowaniu ruchów biernych ramieniem, doznaje mocnego bólu. Ramię prawe okazuje się prawie w połowie swej długości obrzmiałe, zasiniałe i kątowato zgięte. Kąt zgięcia tego zwrócony jest roztwartością swą ku wewnątrz. Przy badaniu dotykiem czuje się w miejscu tego zgięcia trzeszczenie i wyraźną nieprawidłową ruchomość kości, badanie to sprawia dotkliwy ból.

5) Zresztą na ciele nie ma innych śladów obrażeń.

ORZECZENIE.

1) Obrażenie opisane pod l. 4 przedstawia się jako złamanie kości ramieniowej prawej prawie w połowie trzonu tejże i stanowi uszkodzenie ciała ciężkie połączone z upośledzeniem

zdrowia i niezdolnością do pracy, która trwa zwykle w tych przypadkach przez więcej, niż dni 30. Okoliczności tej czy upośledzenie zdrowia potrwa w danym przypadku przez więcej niż 30 dni, na razie stanowczo rozstrzygnąć nie można. Rozstrzygnięcie to będzie możliwem dopiero po zdjęciu opatrunku ustalającego.

2) Obrażenia opisane pod l. 2 i 3 stanowią uszkodzenia ciała lekkie tak razem wzięte, jak i każde zosobna, połączone z upośledzeniem zdrowia około 7 dni trwającem.

3) Złamanie kości ramieniowej mogło być następstwem uderzenia ciałem twardem, tępem, ciężkiem, siłą użytem np. kołem z płotu, otarcia przyskórka na twarzy były zadane najpodobniej do prawdy paznokciami palców.

Co niniejszem, jako zgodne z zasadami nauki lekarskiej, do wiadomości c. k. Sądu podaję.

Dr X. X.

Kraków, d. . . .

II. Uwagi o oględzinach i sekcyi sądowej zwłok.

Rozporządzenie Ministerstwa spraw wewnętrznych i sprawiedliwości z dnia 28 stycznia 1855 r Nr. 26 dz. u. p. zamieszcza dokładne przepisy, odnoszące się do sposobu wykonania oględzin i sekcyi sądowej zwłok (*vide* Zbiór ustaw Dra Ołpińskiego lub Podręcznik ustawy o postępowaniu karnem w przekładzie prof. Dra Bojarskiego). Oględzin i sekcyi zwłok dokonują dwaj lekarze zazwyczaj w ten sposób, iż jeden (młodszy) wykonywa sekcyę, drugi starszy dyktuje protokół sekcyi.

Gdy jednak jasno jest zrozumiałem, iż obducent lepiej ze stanu znalezionego w zwłokach zdaje sobie sprawę, przeto właściwszem i więcej wskazanem jest, aby obducent sam protokół w miarę postępu sekcyi dyktował. Protokół sekcyi winien być wiernym odbiciem znalezionego stanu rzeczy i winien zawierać opis wszelkich czynności obducenta skierowanych ku możliwie ścisłemu wywiązaniu się z zadania swego. Protokół powinien być podanym w formie zwięzłej, łatwo nawet dla nielekarza zrozumiałej; stanowić ma on wierny opis stanu narządów zwłok, nigdy zaś gotowego rozpoznania. **Protokół składa się z 3 części**: 1) z nagłówka; 2) z opisu oględzin zewnętrznych; 3) z opisu oględzin wewnętrznych.

W przypadkach, w których zależy na stwierdzeniu tożsamości osoby, należy oględziny zewnętrzne ciała poprzedzić dokładnym a systematycznym opisem odzieży, w jaką zwłoki są przybrane.

Szemat dla protokółu sekcyi:

A. Oględziny zewnętrzne.

1) Zwłoki — płeć (mężczyzny... kobiety... dziecka płci...), wiek, długość ciała, odżywienie, budowa (zboczenia w budowie).

2) Zmiany pośmiertne tj. stężenie pośmiertne utrzymuje się (lub nie) w kończynach górnych... dolnych; plamy pośmiertne... ich umiejscowienie... rozległość... barwa nacięciem stwierdzona.

3) Zabarwienie powłok (zielone ze zgnilizny i t. d.)

4) W razie stwierdzenia tożsamości zwłok; włosy głowy, ich długość, zabarwienie, inne właściwości, włosy zarostu twarzy... kolor tęczówek, opis twarzy i reszty ciała, szczególnych znaków i t. d. np. na rękach jako dowód zatrudnienia.

5) Zachowanie się źrenic (rozszerzone, zwężone, równomiernie lub nie), spojówki (obecność wynaczynionek), naturalne otwory jam ciała jak otwory uszne, nosowe, ust, pochwy i odbytu zawierają ciała obce... treść... lub nie. Z otworów... czuć woń podobną do... W jamie ust... język... zęby. Części płciowe zewnętrzne...

6) Opis uszkodzeń, blizn znalezionych (każde uszkodzenie zosobna oznaczać literami porządkowemi a, b, c, i t. d.

7) Oprócz wyżej opisanych śladów uszkodzenia, innych się nie spotyka.

B. Oględziny wewnętrzne.

(Sekcyę należy wykonać w zwykłym anatomicznym porządku nawet w przypadkach otruć bez względu na odmienny dla tych ostatnich istniejący regulamin pruski z dnia 6 stycznia 1875 r.)

8) Powłoki czaszkowe po stronie wewnętrznej okazują... sklepienie czaszki budowa jego... grubość kości... okazuje... Opona twarda... zatoki żylne zawierają krew płynną... skrzepy... Opony miękkie okazują... pod niemi... zwoje mózgowe powierzchowne... Mózg zbitości... na rozkroju... zawartość krwi... komórki... ich rozmiary... zawartość... wyściółka ich... sploty naczyniowe... zwoje mózgu podstawowe... możdżek... most Varola... rdzeń przedłużony... naczynia na podstawie mózgu... ich grubość... zawartość... Podstawa czaszki po oddzieleniu opony twardej okazuje... Jamy bębenkowe (w razie potrzeby) zawierają...

9) Krtań i tchawica z przodu in situ rozcięta zawiera... Mięśnie szyi... naczynia wielkie szyi... gruczoł tarczykowy... język i gardło... nagłośnia.. wnętrze krtani... przełyk... gardziel w górnej części...

10) Mięśnie klatki piersiowej i brzucha... rozwinięte... stan przepony do brzegu żebra... po stronie prawej... po lewej...

11) Ułożenie trzew w klatce piersiowej... worki opłucnowe zawierają... płuca wolne lub przyrośnięte... opłucne płuc... pod niemi... miąższ płuc powietrzny lub nie (w których częściach)... na rozkroju płuco prawe... wejrzenie rozkroju... zbitość... dobywa się treść... za uciskiem... z przeciętych oskrzeli... płuco lewe... opłucne ścienne... gruczoły przyoskrzelowe...

12) Worek osierdziowy wolny... zrośnięty z... zawiera... serce wielkości... pod osierdziem... przebieg naczyń wieńcowych (prosty lub kręty)... komórka lewa zawiera... zastawka dwudzielna... przedsionek lewy... komórka i przedsionek prawy...

zastawka trójdzielna... mięsień sercowy... jego grubość... zabarwienie... zbitość... nitki ścięgniste... mięśnie brodawkowe na rozkroju... tętnica płucna zawiera... zastawki jej... aorta wstępująca zawiera.., błona wewnętrzna jej ściany... zastawki jej... ujścia tętnic wieńcowych i ich drożność... Tchawica i oskrzela z tyłu rozcięta w całej długości okazują... dolna część gardziela.

13) Ułożenie trzew w jamie brzusznej... zawartość worka otrzewnowego... otrzewna jelit... ścięgna... krezka... gruczoły krezkowe...

14) Wątroba wielkości.. brzegi jej... powierzchnia... jej torebka... na rozkroju... powierzchnia... zbitość... zawartość krwi... zabarwienie... woreczek żółciowy... żółć... przewód żółciowy...

15) Śledziona, wielkość... torebka... na rozkroju... zbitość... ilość krwi...

16) Nerka prawa i lewa wielkość... torebki... powierzchnia nerek po złuszczeniu torebek... na rozkroju rysunek... istota korowa... piramidy... miedniczki... moczowody...

17) Pęcherz moczowy zawiera... barwa moczu... (w przypadkach otruć wypuścić czystym cewnikiem mocz do czystego naczynia i przechować)... błona śluzowa pęcherza...

18) Pęcherzyki nasienne... jajniki... macica... jej wielkość.. część pochwowa... ujście zewnętrzne.... jama macicy... zawiera... pochwa...

19) Żołądek (w przypadkach otrucia podwiązać u wpustu odźwiernika i otworzyć nad naczyniem) ściana zewnętrzna żołądka... zawartość żołądka... jakość treści... oddziaływanie błona śluzowa...

20) Dwunastnica zawiera... jej błona śluzowa...

21) Trzustka... na rozkroju...

22) Jelita cienkie... treść... błona śluzowa...

23) Jelita grube...

24) Gruczoły zaotrzewnowe...

25) Aorta zstępująca piersiowa... brzuszna...

26) Po wyjęciu trzew okazują żebra... kręgosłup... kości miednicy... kości kończyn...

27) (W razie potrzeby). Po otwarciu jamy kręgowej okazuje rdzeń... jego opony...

W przypadkach sekcyi zwłok noworodków należy w oględzinach zewnętrznych podać cechy odnoszące się do okoliczności, czy dziecię jest donoszonem lub nie, a więc: 1) długość zwłok (długość podana w ctm. podzielona przez 5 wyraża miesiąc życia płodowego w drugiej połowie ciąży). 2) Obwód główki, wymiary: prosty, skośny, wielki, dwuciemieniowy, dwuskroniowy, szerokość barków, miednicy, rozmiary ciemienia. 3) stan włosów główki, obecność meszku, stan chrząstek nosa i małżowin usznych, stan paznogci, jąder w mosznach (u płodów męskich), rozwój podściółki tłuszczowej, stan jąder kostnych w dolnej nasadzie kości udowej i ich rozmiar.

Nadto podaje się cechy, po których poznaje się noworodka: a więc: 1) obecność krwi i mazidła skórnego na powłokach

ciała; 2) stan pępowiny, oba jej końce; 3) stan przedgłowia; 4) obecność smółki. Celem wyjaśnienia pytania z § 130 p. k. czy dziecię urodziło się żywem należy wykonać tak zwane próby życia tj. próbę hydrodrastyczną Schreiera i żołądkowo-jelitową Breslaua.

Po ukończeniu sekcyi mają obducenci wydać swe zdanie, czyli orzeczenie w sposób ogólny bez motywów tj. bez powoływania się na odnośne ustępy protokółu. O ile protokół przedstawiał tylko opis przedmiotowego stanu sekcyą stwierdzonego, o tyle orzeczenie stanowi podmiotowy sąd obducentów. Orzeczenie powinno być odpowiedzią na pytania objęte § 129 ustawy o postępowaniu karnem, a więc powinno mieścić objaśnienie co w danym przypadku było bezpośrednią przyczyną śmierci i co tę wywołało. Jeśli przyczyny śmierci sekcya nie dostarczyła, należy to wyraźnie w orzeczeniu zaznaczyć. W przypadkach powikłanych, w których nadto zachodzi potrzeba dokonania dalszych badań np. spektralnych, mikroskopowych itd. lub w których ważnemi dla orzeczenia stają się pewne wskazówki przez śledztwo uzyskać się mające, ograniczyć się należy tylko do tymczasowego orzeczenia, zastrzegając sobie na później orzeczenie dokładne i motywowane.

W każdem orzeczeniu należy po wyjaśnieniu przyczyny śmierci podać, czy ona była wynikiem własnej winy denata, przypadku czy też czynnego udziału drugiej osoby. Jeśli na zwłokach stwierdza się obrażenia, wówczas należy podać w orzeczeniu, czy one powstały za życia, czy też po śmierci, następnie czy je zadała druga osoba; w tym ostatnim razie, należy odpowiedzieć na pytania (§ 129 p. k.): »1) czy czyn ten drugiej osoby sprowadził śmierć *a*) już ze swej natury w ogólności, *b*) lub z powodu właściwego osobistego usposobienia lub z powodu szczególnego stanu obrażonego; *c*) z powodu okoliczności przypadkowych, wśród których czyn spełniono; albo *d*) z powodu przyczyn, które przypadkiem nastąpiły, lub czynem samym były wywołane lub z niego wynikły i czy *e*) śmierci można było zapobiedz wczesną i stosowną pomocą lekarską.«

UWAGA. Na mocy § 359 u. k. jest obowiązany każdy lekarz uczynić doniesienie w przypadkach zbrodni, a doniesienie to podobnie jak i załączone doń świadectwa lekarskie, mające stanowić dowód i poparcie doniesienia, są wolne od stempla.

———·—·———

Warunki przyjmowania chorych obłąkanych do zakładów publicznych lub prywatnych.

Według §. 273 ust. cyw. za obłąkanego lub głupkowatego ten tylko uznany być może, który za takiego sądownie, po dokładnem zbadaniu zachowania się jego przez wyznaczonych do tego przez sąd lekarzy, uznanym zostanie. W przypadku takim postanowienie sądu do publicznej wiadomości podane być powinno. Sąd w tym razie ustanawia kuratora (§. 269).

Zakłady dla obłąkanych są prywatne albo publiczne. Do prywatnych, zakładanych jedynie za pozwoleniem politycznej władzy krajowej, przyjmowani być mogą chorzy, tylko na podstawie świadectwa lekarskiego, potwierdzającego istniejącą chorobę umysłową. Świadectwo to musi być wystawione przez lekarza powiatowego lub gminnego miejsca pobytu chorego, lub gdyby przez innego lekarza było wystawione, musi być potwierdzone przez lekarza powiatowego lub gminnego i wygotowane najpóźniej w 14 dniu przed wniesieniem prośby o przyjęcie. Jeżeli chory był poprzednio w kuracyi lekarskiej, dodaną być musi historya choroby, skreślona przez lekarza ordynującego. Chorzy, których władza bezpieczeństwa z powodu zagrażającego ogółowi bezpieczeństwa do zakładu prywatnego oddać jest zniewoloną, mają być przyjęci na podstawie świadectwa wystawionego przez lekarza, którym ta władza rozporządza. Lekarz kierujący zakładem ma o przyjęciu chorego w przeciągu 24 godzin donieść trybunałowi pierwszej instancyi, w którego okręgu zakład się znajduje, z prośbą o potwierdzenie odbioru doniesienia. Doniesienie to wtedy tylko ma być zaniechane, jeżeli nie ma wątpliwości, że chory jeszcze pozostaje pod władzą ojcowską. Jeżeli taki chory podczas pobytu swego w zakładzie dojdzie do 24 roku życia, należy o tem, wyszczególniając stosunki jego osobiste, donieść trybunałowi pierwszej instancyi. Tożsamo ma nastąpić, jeżeli zajdą okoliczności, które pociągają za sobą zmianę osoby prawnego zastępcy, a sąd opiekuńczy lub kuratelarny zkądinąd o tych okolicznościach nie wie. Osoby umieszczone w prywatnych zakładach dla obłąkanych, które uważać należy za wyleczone, mają być z zakładu wypuszczone, po porozumieniu z temi osobami, które prosiły o przyjęcie chorego do zakładu, albo w miejsce tychże pieczę nad chorym przyjęły. Także chorzy nieuleczalni nie mogą być w zakładzie dłużej zatrzymywani, jeżeli ich wypuszczenia żądają krewni, lub ich prawni zastępcy. Chorzy niewyleczalni mogą być oddani tylko swym prawnym zastępcom, lub osobom przez tychże wskazanym. Jeżeli z zakładu będą wypuszczone osoby, które władza bezpieczeństwa oddała z powodu grożącego ogółowi niebezpieczeństwa, poprzednio o wypuszczeniu tę władzę należy zawiadomić. Taksamo należy postąpić w razie uwolnie-

nia takich osób na próbę. O wypuszczeniu chorych wyleczonych zostających pod kuratelą należy odnośny sąd zawiadomić.

Zakłady publiczne dla obłąkanych rządzą się własnemi statutami, które muszą być potwierdzone przez ministra spraw wewnętrznych. Zakłady publiczne dla obłąkanych mają czynić doniesienia wyżej wymienione do tychże władz sądowych. Gminy a w szczególności ich organa lekarskie są obowiązane utrzymywać w naoczności tych obłąkanych, którzy nie są umieszczeni w domach obłąkanych i czuwać nad pielęgnowaniem tychże. Chorych na umyśle, którzy nie pozostają pod władzą ojcowską lub opiekuńczą, mają gminy w celu dalszego zarządzenia wskazać temu trybunałowi, do którego okręgu są wcielone. Władze sądowe są obowiązane o ustanowieniu opiekuna i kuratorów dla umysłowo chorych, znajdujących się w zakładach dla obłąkanych zawiadomić te zakłady. (Dz. d. p. z. r. 1874. L. 71).

Przyjmowanie do Kulparkowa i wydalenie. (Tożsamo stosuje się i do Szpitala św. Łazarza w Krakowie). Chorych przyjmuje do zakładu dyrektor na żądanie stron lub władz bezpieczeństwa. Aby chory mógł być przyjęty, należy dyrektorowi przedłożyć: Świadectwo władzy miejscowej z wymienieniem stosunków rodzinnych i majątkowych chorego a także historyą choroby, sporządzoną przez lekarza i poświadczoną przez fizyka powiatowego. Jeżeli oddaje władza bezpieczeństwa, to powinna wymienić fakty. Jeżeli chory ma leczyć się własnym kosztem, to należy jeszcze dołączyć pisemne zobowiązanie tej osoby, która ma spłatę uiszczać. Chorzy winni być oddani do zakładu należycie odziani.

Dyrektor zakładu do 24 godzin powinien donieść o przyjeciu chorego trybunałowi pierwszej instancyi.

O zamierzonem wydaleniu chorych wyleczonych, lub nieuleczalnych nie zagrażajacych publicznemu bezpieczeństwu lub obyczajności i o terminie wydalenia, powinien dyrektor zakładu zawiadomić rodzinę lub prawnego zastępcę, urząd gminy, do której chory jest przynależny, władzę opiekuńczą, jeżeli pod tą władzą zostaje i władzę bezpieczeństwa, jeżeli ona oddała chorego do zakładu ze względów policyjnych.

Przy odbieraniu chorego ni wyleczonego, odbierający powinien złożyć dyrektorowi: przyzwolenie władzy opiekuńczej, przyzwolenie gminy, w której chory ma mieszkać i pisemne zobowiązanie się do dalszego pielęgnowania chorego. (Dz. u. k. 1876. 15 Lutego. Nr 6).

SKOROWIDZ
zdrojowisk, kąpielisk i uzdrowisk.

Skrócenia: C. = Celsius, c. = cieplota, km. = kilometry, Zkl. = zakład, m. = metry (wzniesienie nad poziom morza), p. = pobyt, p. kąp. = pora kąpielowa, p. zdroj. = pora zdrojowa, st. k. = stacya kolejowa.

Abbazia nad morzem Adryatyckiem w Istryi, własność kolei połud. — St. k. Abbazia-Mattuglie o 30' drogi od Wiednia lub Pesztu, 13 godzin jazdy koleją, — otwarta cały rok, kąpielisko morskie i st. klim. zimowa od 15. IX — 15. — V, łagodny, średnio-wilgotny klimat, kąpiele morskie od V—IX urządzenie wytworne — drogo. Pensyonat polski „Ayram" Dra Ebersa. Dr B. Kostecki.

Adelheidsquelle, patrz Heilbrunn.

Ai-les-Bains, (Aix en Savoie) Sabaudya, 250 m., cieplice siarczane, 47° C. znakomite urządzenia kąpielowe przez cały rok do użycia.

Ajaccio, Korsyka, (Francya), st. klim. zimowa, p. 15. X—30. IV

Akwizgran = Aachen = Aix-la-Chapelle = Aquisgranum. dwa zdrojowiska: Aachen i Aachen-Burtscheid złączone pod jednym zarządem kąpielowym, Prusy nadreńskie, 176 m., silne cieplice alkaliczno-solno-siarczane, 45—56° C., urządzenia kąpielowe i na porę zimową.

Algier, półn.-Afryka, fr. Alger stolica Algieryi, st. klim. zimowa, p. X—V. Podróż na Marsylię, skąd parowcem w 26 godzin.

Amélie-les-Bains, Francya, depart. wsch.-pyrenejski, 276 m., słynne z balneotechnicznych swych urządzeń i z łagodnego klimatu cieplice siarczane, od 31° do 63° C. Właściwa pora kąp. 1. V—31. X., jednak i przez cały rok do użycia.

Apollinarisbrunnen, szczawa alkaliczna słaba, wydobywana w Heppingen (Prusy nadreńskie) rozsyłana w milionach flaszek rocznie.

Arco, Tyrol południowy, 90 m., st. klim. zimowa, p. 1. IX — 15. V. klimat łagodny, kojący, w zimie brak śniegu; wziewalnia solankowa i sosnowa, zakł. wodoleczn., lecz. kefirem, mlekiem, winogronami.

Arosa, Szwajcarya, wysoko górskie uzdrowisko, letnie i zimowe, 1860 m. o 200 m. wyżej niż Davos, od st. k. w Chur pocztą tam $5^1/_2$ godz., z powrotem $3^1/_2$ godz. Lecznica dla piersiowych Dra Jacobi'ego, oprócz tego pensyonaty i hotele.

Aussee, Styrya (Salzkammergut), 650 m., silna solanka, 24.₅% soli kuchennej zawierająca p. V. — X.

Aix, Francya, depart. de l'Ariège, cieplica obojętne i siarczane.
Axenstein, nad jeziorem czterech kantonów, 750 m., piękne uzdrowisko letnie.
Baden pod Wiedniem, czyli Baden rakuski, 229 m., cieplice ziemno-słono-siarczane, 26—36° C, p. l. V—15. X, Dr Kümmerling.
Baden w Szwajcaryi, czyli Baden helwecki, 383 m., cieplice ziemno-słono-siarczane, 48° C., urządzenia łaziebne i na porę zimową. P. kąp. cały rok.
Baden-Baden, czyli cieplice szwabskie w Ks. Badeńskiem, 250 m., cieplice solankowe, 65—68° C., najwytworniejsze i najliczniej uczęszczane niemieckie zdrojowisko, klimat bardzo łagodny, licznie odwiedzane jako st. klim. przejściowa, P. cały rok, głównie 15. IV.—15. X.
Bagnères de Luchon, Francya, depart. górn. Garonny, 628 m., cieplice siarczane w Pirenejach, w ślicznem położeniu, klimat łagodny, 17—66° C., znakomite urządzenia balneotechniczne. P. kąp. cały rok, ale głównie 15. VI—15. XI.
Balaton Füred, = Błotne jezioro.
Bardyjów, = Bartfeld, półn. Węgry, na pograniczu Galicyi, 310 m., szczawy wapniowo-żeleziste, urządzenia balneo-techniczne przestarzałe, w ostatnim czasie nieco ulepszone. Pobyt tani. St. kol. w miejscu.
Berèges, Francya, (Pireneje), 1240 m. cieplice siarczane, 31—45° C. Najwyżej położona st. klim. we Francyi.
Bath, w Anglii, z Londynu w 3 gódz. koleją 3 źródła cieplicy wapniowej, od 42° do 47° C., bardzo licznie odwiedzanej (rocznie około 30.000 osób). Pobyt drogi.
Berchtesgaden, Bawarya, 580 m., st. klim. letnia i solanka.
Biarritz, Francya w zatoce Biskajskiej, kąpielisko morskie. Pobyt bardzo drogi. Pora kąp. od 1. V — 15. X., zimą st. klim., ale nie dla chorych piersiowych.
Bilin, w Czechach, 200 m., 2 mile od Cieplic czeskich, silne szczawy alkaliczne, do dwóch milionów flaszek corocznie rozsyłane, na miejscu b. słabo uczęszczane.
Birsztany, Litwa (gub. wileńska), solanka od 0 do 3%, urządzenie zdrojowe i kąpielowe w ostatnim czasie znakomicie ulepszone przez Dra Radeckiego L. zakład. Ceny wszystkie bardzo umiarkowane. P. kąp. 15. V—30. IX. Dr Zachorski.
St. Blasien, Badeńskie, 772 m., letnia st. klim. i lecznica Dr.. Sander'a dla piersiowych całoroczna.
Błotne jezioro, na Węgrzech, kąpiele jeziorne w miejscowości zwanej Siófok.
Bojarka, wieś, o pół godz. od Kijowa, zakład kumysowy, własność i kierownictwo Dra Jadowskiego, otwarty 1. V—1. IX.
Bordighera, półn. Włochy, nad zatoką genueńską pomiędzy Mentoną a San Remo, st. klim. zimowa. P. 15. X—15 V.
Bozen, połudn. Tyrol, 260 m., st. klim. przejściowa, leczenie winogronami.
Borszék, w Siedmiogrodzie, 381 m., szczawy alkaliczno żeleziste, w kwas węglowy wolny bardzo zamożne, P. zdr. kąp. tylko 1. VII—31 VIII. Rozsyłka wód bardzo wielka.

Brighton, Anglia. sławne kąpiele morskie, źródła siarczane i żelaziste.
Budapeszt, stolica Węgier, cieplice słabo siarczane, 45—63° C. wspaniałe urządzenie t. zw. Kaiserbad, Raitzenbad i Lucasbad. W pobliżu Budy są bardzo liczne źródła wód gorzkich, z nich najważniejsze: Hunyady, Attila, Deak, Rakoczy i Wiktorya.
Bourbonne les Bains, Francya (Wogezy), silne słone cieplice, 58—66° C., nazwane francuzkim Wiesbadenem. P. zdr. 15. V—15. X.
Bournemouth, w Anglii, uzdrowisko nadmorskie, wielkim obszarem lasów otoczone, ciepłota powietrza zimą przeciętnie + 7·2° C., mnóstwo wspaniałych will, lecznica dla piersiowych.
Busko, Król. polskie, gub. Kielecka, pow. Stopnicki, zakład zdrojowo-kąpielowy wód solno-alkaliczno-siarczanych, LL. Dr Dymnicki, Grabowski, Majkowski, L. zakł. i Szpitala, Dr Radziszewski tudzież Dr Sulimirski, P. 15. V—30. IX.
Buziás, Węgry, 132 m., bardzo silne szczawy alkaliczno-żelaziste. Rozsyłka wód do Anglii i do Ameryki bardzo wielka, pobyt tani, p. zdr. 15. V, 30. IX.
Bystra obok Bielska. Śląsk austr., st. k. Dziedzice-Żywiec, zakł. wodoleczn. właść. i kier. Dr Jekeles.
Cairo, p. Kair.
Cannes, Francya, tuż nad morzem Śródziemnem st. klim. zimowa znakomita, p. pob. w celu klim. 4. X.—1. V, dla kąpiel morskich 1. V, — 30. X.
Capri, st. klim. zim. na wyspie tej nazwy, parowcem z Neapolu 3—4 godz.
Catania, Sycylia, st. klim. zim. P. 15. XI — 31. III, średnia ciepłota zimowa 11·5° C, (na Rivierze 0—10°).
Cauterets, Francya, (depart. wysokich Pirenejów), 930 m. słynne cieplice siarczane, 15—55° C., p. kąp. 15. VI, — 15. IX.
Churwalden, Szwajcarya. 1270 m., st. klim. letnia wysokogórska, p. pob. 1. V, — 30. IX.
Chudowa, (mylnie Kudowa), Śląsk pruski, 400 m. szczawy alkaliczno-żeleziste, Dr Oświeciński.
Ciechocinek, Król. polskie, st. k. żel. warszawsko-bydgoskiej, solanka $0^1/_2$=4%, Dr Dr Arnstein, Asterblum. Certowicz, Ciągliński, Górski, Lewenstein, Lubowski, L. zakł. Pajewski, Ruppert, Stockmann, Tannenbaum i Wolberg.
Cieplice czeskie, = Teplitz-Schönau, Czechy, 220 m. słynne cieplice obojętne, 32—48° C.
Cieplice Trenczyńskie, = Trenczyn = Trencsin - Teplitz, Węgry, 250 m., cieplice siarczane, 38—40° C., Dr Filipkiewicz, Dr. Wobr.
Cieplice warażdyńskie, = Töplitz Warasdin = Warażdyn, Kroacya 274 m., cieplice ziemno-siarczane, 57° C.
Colberg, p. Kołobrzeg.
Contrexéville we Francyi 345 m. 6 godz., koleją od Paryża, zimne źródła ziemne do kąpieli i do picia.

Copoty, (niem. Zoppot), pod Gdańskiem, st. k., kąpielisko morskie, licznie uczęszczane przez Polaków. Szpital dla dzieci zołzowych na 65 łóżek. Wiadomości udziela Dr Semon w Gdańsku, 15. VI — 30. IX.
Cranz, p. Koło.
Cudowa, p. Chudowa.
Darkau p. Darków.
Darków, niem. Darkau, Śląsk austr., st. kol., jodowo-bromowe źródła słone, p. 1. V.—15. X.
Davos, Davos-Dorf, 1574 m., Davos-Platz, 1560 m., Szwajcarya. Dwa łączące się z sobą uzdrowiska, najznakomitsza st. klim. zimowa na cały świat znana, posiada mnóstwo pensyonatów i hoteli, lecznica dla piersiowych Dra Turbana, lecznica dla uczniów i uczennic, st. k., Pobyt latem, a głównie zimą.
Dieppe, Francya (Normandya), wyborne morskie kąpielisko, p. 1. VI. — 15. X.
Dorna-Watra, Bukowina w Karpatach, szczawa alkaliczno-żelezista, własność rządu, p. 15. V — 30. IX.
Druskieniki, Litwa (gub. grodzieńska). 17 klm. od st. k. ż. warszawsko-petersburskiej, 200 m., solanka 1%, L. L. Bujakowski i Szepietowski, zakład zdrojowo-kąpielowy znakomity, p. 15. V, — 30 IX.
Drużbaki, niem. Rauschenbach, dwie wsi: Drużbaki niżnie i wyżnie, Węgry (Spiż), Cieplica wapniowa, 24·2° C., już w r. 1541 opisane po łacinie przez Wernhnera, a po polsku w r. 1640 przez Petrycego, w XVII wieku przez magnatów polskich licznie odwiedzana, obecnie bardzo mało przez chorych uczęszczana, pobyt nader tani.
Elster, Saksonia, 491 m., alkaliczno-słono-żelaziste wody, podobne do Franzensbadzkich, wyborne balneotechniczne urządzenia, Dr Blociszewski.
Ems, Ks. Nassauskie, 91 m., słynne cieplice słono-alkaliczne, 28—46° C., p. 1. V, — 1. X.
Ernsdorf, zob. Jaworze.
Euganejskie zdroje, Włochy, w zachodniej stronie Padwy, dawniejsze podmorskie wulkaniczne wzgórza ujawniły tu liczne i silne cieplice ziemno-słone, 80—70° C. w miejscowościach: Abano, Bataglii i St. Pietro Montagnone.
Fachingen, Prusy, (okrąg rządowy Wiesbaden). 112 m., wyborna czysta alkaliczna szczawa, zamożna w kwas węglowy, mnogo rozsyłana do dyetetycz. i leczniczego użytku. Niema tu urządzonego zakładu zdrojowego.
Falkenstein, Prusy, (prow. Hessen-Nassau), pod Frankfurtem n. M., od st. k. ż. Cronberg ½ godz. powozem, 400 m., sanatoryum dla piersiowych wzorowo urządzone, kierownik Dr Dettweiler, pensyonat od osoby 8 marek dziennie.
Feydey s. Leysin, Szwajcarya, kanton Waadt, uzdrowisko wysoko-górskie, 1450 m., lecznica dla piersiowych też zimowa. Od st. k. Aigle powozem 3 godz.
Franzensbad, Czechy, Franciszkowe Łaźnie, 423 m., alkaliczno-solno-żelaziste szczawy, zamożne w kwas węglowy, wzorowe balneotechniczne urządzenia kąpielowe. Z tutejszej

borowiny H. Mattoniego sól i ług borowinowy, oba przetwory licznie rozsyłane, zastosowane na kąpiele. LL. polacy: Dębicki Karol, Rosner Jan, Steinsberg, Zeitner.

Friedrichshall, w Ks. Sasko-Meiningen, dawniejsza salina i zdrój słono-gorzki, powszechnie znana woda gorzka p. i. „Friedrichshallerbitterwasser“ ze skutków rozwalniających.

Friedrichsroda, m. w Ks. Sasko-Coburg-Gotha, ulubiona w Niemczech letnia klimatyczna miejscowość w lesie turyngskim, 430 m.: corocznie przez 5.000 osób odwiedzana, p. 15. V. — 15. IX.

Fürstenhof, Styrya, prywatny folwark przy m. Kapfenbergu, 533 m., Zakł. hydropatyczny, dawniej własność Dra Czerwińskiego, przeważnie przez Polaków uczęszczany, pensyonat 60 do 80 kor. tygodniowo od osoby.

Gainfahrn, przy m. Vöslau pod Wiedniem. 200 m., zakład hydropatyczny Dra Friedmanna, pensyonat 100 kor. tygodniowo od osoby.

Gais, Szwajcarya, (kant. Appenzell), 935 m., najdawniejszy zakład galaktoterapeutyczny, letnia st. kl., pensyonat 4—6½ fr. dziennie od osoby, p. 15. V — 15 IX.

Gastein, = Wildbad-Gastein i Hof-Gastein (niżej położony, mniej wykwintny) po pols. Gastuń, Austrya, (Ks. Salzburgskie), 960 m., cieplice obojętne, 24—48° C., klimat czysto alpejski. Najodpowiedniejszą p. pob. VII i VIII.

Giesshübl-Sauerbrunn, pod Karlsbadem, stac. kol., Czechy, 340 m., znakomita prosta szczawa alkaliczna. Jest tu zakład hydropat. (vide ins. Mattoni).

Gleichenberg, Styrya. 300 m., szczawy alkaliczno-solne, klimat łagodny, urządzenia balneotechniczne wzorowe, L. Polak: Bulikowski. p. pob. 1. V — 30 IX.

Gmunden, Austrya górna, 422 m., nad jeziorem Traunsee, st. k., uzdrowisko letnie, kąpiele solankowe, wziewalnia, p. 1. VI — 1. X.

Goczałkowice, Śląsk pruski, ¼ godz. od st. k. ż. Pszczyny (Pless), 266 m., solanka jodobromowa, 3% soli kuchennej, wywóz zagęszczonej solanki i soli zdrojowej.

Goriatszewodzk, Ces. rosyjskie, Kaukaz, w górach kabardyńskich, cieplice siarczane 87·9° C. gorące.

Görbersdorf, Śląsk pruski, 550 m., Lecznica dla piersiowych ś. p. Dra Brehmera, wynalazcy klimatycznego leczenia suchot, drugi zakład podobny młodszy Dra Römplera, oraz zakład dla niezamożnych chorych Dra Weickera. Od st. k. Friedland 20' powozem. Lecznice znakomite.

Gräfenberg, Śląsk austryacki, 580 m., przez swego założyciela Priessnitza najdawniejszy i powszechnie znany zakł. hydropatyczny, cały rok otwarty.

Gries, połudn. Tyrol, 270 m., ¼ godz. od Bozen, uzdrowisko zimowe, leczenie winogronowe, p. 15. IX — 15. V. Pension Sonnenhof pod kierunkiem lek. Dra Nazarkiewicza (vide Ins.).

Grodzisko, Król. pols., St. k. ż. warszaw. wiedeńskiej, zakł. kąpielowo leczniczy, założony przez ś. p. Dra Bojasińskiego

dom zdrowia z wygodami, żywienie dyetetyczne z kuchni zakładu. L. Dr Tokarski.

Gubera źródło p. Srebrenica.

Hall rakuski, Górna Austrya, 376 m., wody słone jodobromowe.

Hall tyrolski, Tyrol, 537 m., solanka 26%, urządz. kąpiel. liche.

Hall = Schwäbisch-Hall, król. Wirtembergs., 290 m., solanka 2,4%.

Hallstadt, Austrya, Salzkammergut (przy Ischlu), solanka 27%.

Havre de Grâce, Francya, kąpielisko morskie.

Helgoland, wyspa n. m. północnem, kąpielisko morskie, p. 1. IV, — 1. X.

Hélouan-les-Bains, nad Nilem w Egipcie, 35 km., od Kairu, st. klim. zimowa i cieplice siarczane; 32° C., urządzenie balneotechniczne i pomieszkanie należyte. P. pob. do leczeń klimatycznych, 15. IX — 15. IV; zaś dla kąpieli 1. V. do 1. VI. Koszt pięciomiesięcznego pobytu około 3.000 fr.

Heringsdorf, na wyspie Usedom, Pomorze, st. k., kąpielisko morskie nad m. bałtyckiem, od lądu wysokopiennym lasem otoczone, licznie uczęszczane 15. V — 30. IX.

Herkulesbad, zob. Mehadia.

Hohenhonnef, nad Renem, lecznica dla piersiowych chorych wybornie urządzona, otwarta niedawno (1892), 236 m., ponad miasteczkiem Honnef, gdzie st. k. o 20' powozem odległa, otwarta cały rok, też w zimie.

Homburg, Ks. Nassauskie (okrąg rządowy Wiesbaden), 189 m., zdroje żelazisto-glaubers. i żelazisto-słone, uzdrowisko letnie i zimowe, zakl. ortopedyczny, wodoleczniczy i żentyczny.

Inowrocław, (niem. Inowrazlaw) Ks. Poznańskie, m. powiatowe, od r. 1876 urządzony zakl. silnych kąpiel solankowych 26%. LL. Krzymiński i Przybyszewski.

Interlaken, Szwajcarya, Berner Oberland, wierzchowina berneńska, 568 m., st. klim. podalpejska, leczenia mleczne, żentyczne, winogronowe, poziomkowe, licznie uczęszczane kąpiele, 15. IV—1. X. Koszt dzienny w pensyonacie od osoby 16—24 kor.

Ischia, w zatoce Neapolitańskiej, kąpielisko morskie, cieplice parówki przyrodzone.

Ischl, Austrya (Salzkammergut), 474 m., solanka 24%, klimat łagodny, wilgotno-ciepły, p. zdr. VI—30. IX. Pobyt drogi.

Iwonicz, Galicya, st. k. ż. o 12 km. oddalonej od zakładu zdrojowego, 410 m., szczawy jodo-bromowo-słone, opisywane od r. 1630, źródła Karola i Amelii, około 600 pokoi gościnnych, 3 gmachy łaziebne z 114 wannami do kąpieli, nowe łazienki borowinowe i hydropatyczne. Dr Dębicki Klemens, Staniszewski, Stauber, Wachtel, p. zdr. 15. V—1. X.

Jastrzębie, (niem. Königsdorf-Jastrzemb) Śląsk pruski, 250 m., wody słone, brom zawierające. L. zakł. Dr Witczak.

Jaszczurówka, w Tatrach pod Zakopanem, 908 m., jedyna polska cieplica obojętna 21° C., kąpiele w zbiorniku, hotel wygodnie urządzony, wille osobne. Połączenie omnibusem z Zakopanem.

Jaworze, (niem. Ernsdorf), Śląsk austr., 360 m., zakł. wodoleczn., st. k. w miejscu, Dr Żopoth.
Johannisbad, Czechy, 651 m., cieplice obojętne 29° C., st. klim. letnia, p. zdr. 16 V — 30. IX.
Kair, **Kairo**, Egipt, uzdrowisko zimowe, klimat suchy, gorący, p. 15 X — 15. IV.
Kaltenleutgeben, Austrya, 2 godz. od Wiednia, pierwszorzędny w Austryi zakł. hydropatyczny, własność prof. Dra Winternitza, mogący współcześnie pomieścić około 900 chorych, wzorowo prowadzony, pensyonat od osoby 100 kor. tygodniowo.
Kapri, **Capri**, wyspa w zatoce Neapolitańskiej, zimowe uzdrowisko, 138 m., obok Anacapri 300 m.
Karlsbad, **Karolowe wary**, Czechy, słynne cieplice alkaliczno-glauberskie, 12 zdrojów o c. 30—73° C., (Sprudel, Mühlbrunn, Schlossbrunn, Markbrunn). LL. polscy: Hassewicz, Hochberger, Kaufmann syn, Kaufmann Maks., Kretowicz, Maleszewski, Scharf, Süsskind, Tugendhat, Ziembicki.
Kamionka, Podole rosyjs., miasteczko nad Dniestrem, jedyne polskie uzdrowisko winogronowe. LL. Bociański, Kotsowski.
Kisłowodzk, ces. rosyjskie, Kaukaz, gub. Stawropolska, 864 m., liczne i rozmaite źródła, z tych najważniejszy zdrój Narsan, szczawa alkaliczno-słono-żelazista z ogromną ilością kwasu węglowego, w 1000 częściach wody 1·81410; p. zdr. 15. VI — 1 X.
Kissingen, Bawarya, 190 m., pierwszorzędne zdrojowisko pod względem balneotechn. urządzeń, znakomite szczawy żelezisto słone, 10·$_7$—18·$_4$° C. L. Dr Chłapowski Fr. Posiada zakłady: hydropatyczny, dyetetyczny i pneumatyczny, p. zdr. 1. V — 30. IX.
Koło, (niem. Cranz = Kranzkuhren) pod Królewcem, Prusy wschodnie, st. k., kąpielisko morskie, bywa wielu Polaków. p. 15. IV — 30. IX.
Kołobrzeg, (niem. Colberg), Pomorze, st. k., kąpielisko morskie, solanka 5%, bywa wielu Polaków, w kościele św. Marcina kazania polskie, p. 15. IV — 30. IX, Dr Weissenberg, Polak.
Kossów, (za Kołomyją), lecznica. Dr Tarnawski. (vide ins).
Köstritz, Saksonia, 170 m., 22% solankowe kąpiele, tudzież gorące piaskowe, tak urządzone, iż chory leżąc, na świeżem powietrzu może przebywać, p. zdr. 15. V—1. X.
Korytnica, Węgry, Liptów, 847 m., zdroje ziemno-żelaziste, klimat górski.
Kraljevica, miasto portowe w Chorwacyi, włos. Porte-re, nad morzem Adryat., godz. drogi od Rjeki (Fiume), kąpielisko morskie i uzdrowisko letnie, założone przez Polaka Dra Grodeckiego.
Krankenheil, przy Tölz (górna Bawarya), 650 m., jodosodowo-alkaliczne zdroje, p. zdr. 15. V—1. X.
Krapina, **Cieplice Krapińskie**, Chorwacya, 160 m., cieplice obojętne 41—43° C.

Krasnobród, w król. pol., gub. lubelska, pow. zamojski, St. k. ż. nadwiślańskiej Rejowiec, od r. 1888 zakł. kumysowy i uzdrowisko z pensyonatem dla chorych piersiowych, utrzymanie miesięczne z kumysowem leczeniem 75 do 100 r. L. zakł. Dr Skłodowski.

Kranz, zobacz Koło.

Kreuth, Bawarya, 812 m., pierwszorzędny zakład galaktoterapeutyczny niemiecki, pyszne lasy, p. zdr. 15. V—30. IX.

Kreuznach, Bawarya, 106 m., słaba solanka, odrobinę jodku i bromku sodu zawierająca, o cieplocie 8—30° C., zasilana 6 źródłami słonemi, pochodzącemi z miejscowości Münster am Stein, o 25' od Kreuznach odległej, ogromny wywóz wyrabianego ługu i soli zdrojowej, p. zdr.. 1. V—1. X.

Krondorf, Czechy, 1 mila od Karlsbadu, prosta szczawa alkaliczna, corocznie w ilości około 1 miliona flaszek do dyetetycznego użycia rozsyłana, napełnianie wzorowe.

Krynica, Galicya, st. k. ż. Muszyna-Krynica, 589 m., z zdrojem w Słotwinach, nadto zakład hydropatyczny pod kierunkiem Dra Ebersa z pensyonatem od osoby dziennie 10—16 kor. tudzież zakład dyetetyczny, własność Dra Skórczewskiego, za opłatą tygodniową od osoby 42—84 kor., wreszcie pensyonat dla pań p. Burzyńskiej. 18 zdrojów szczawy alkaliczno-ziemno-żelezistej, bardzo zamożnej w kw. węglowy, wzorowe urządzenia balneotechniczne kąpieli mineralnych, borowinowych i suchych gazowych. L. zakł. Dr Kopff, nadto Drowie Aronsohn, Askenazy, Blatteis, Cercha, Ebers, Glücksmann, Garbusiński, Kmietowicz, Lorentski, Skórczewski, Wąsowicz, 1500 pokoi gościnnych, 2 gmachy łaziebne o 100 wannach, klimat podalpejski, na miejscu wyrób pastylek krynickich i wyciągu z igliwia świerkowego na kąpiele balsam., p. zdr. 5. IV—30. IX.

Krzeszowice, st. k. ż. 24 klm. od Krakowa, zakład kąpielowy wód siarczanych.

Kudowa, zob. Chudowa.

Landeck, Śląsk pruski, 452 m., cieplice obojętne 22—29° C., nieco siarkowodu i siarczku sodu zawierające, L. zakł. Dr Ostrowicz. Dr Pomorski, Chłapowski A., p. zdr. 15. V—15. IX.

Langeoog, Niemcy, wyspa wschodnio-fryzyjska na morzu niemieckiem, kąpielisko morskie (silne fale). P. 1. VI — 30. IX.

Levico, Tyrol południowy, 533 m., zdroje zawierające siarkan żelaza i kwas arsenowy, mnogo rozsyłane, p. zdr. 1. V—30. IX

Leysin, p. Feydey.

Libawa, kąpielisko morskie w Bałtyku, p. 15 V—1. IX.

Lippsringe, Prusy (Westfalia), 136 m., wody ziemno-żeleziste, tutejsze gazy źródlane: z tlenu, azotu i kw. węglowego złożone, używane są do wziewań, p. zdr. 15. V—15. IX.

Lubień, Galicya, 3 mile od Lwowa, 275 m., bardzo obfite zimne źródło siarczane, przyrząd do leczenia chorób górnych dróg oddech. rozpylaniem wody siarczanej. Dr Wernicki J.

Lubownia nowa, Węgry, (Spiż), 556 m., zakład zdrojowy w pięknym i rozległym parku, szczawy alkalicz. ziemno-żeleziste. Pobyt bardzo tani.

Luchaczowice. Morawy, 508 m., szczawa słono-jodo-bromowa, na miejscu zwykle z żętycą lub mlekiem wewnętrznie używana, p. zdr. 18. V—30. IX. Dr Spielmann.
Lugano. Szwajcarya, kanton Tessyński, 275 m., st. klim. przejściowa.
Madeira. północ. Afryka, miasto Funchal, słynna st. kl., południowa wilgotno-gorąca, pensyonat najtańszy tygodniowo 12—15 funt. szterl. od osoby.
Maryenbad, Czechy, 640 m., alkaliczno-glauberskie zimne zdroje w gaz węglowy zamożne, c. 10—15° C., (Kreutzbr. Ferdinandsbr., Carolinenbr.), wzorowe urządzenia balneotechniczne, L. zakl. prof. K i s c h, znany balneolog. Lekarze Polacy: Harajewicz, Kaufmann (ojciec), Latkowski, p. zdr. 1. V—30. IX.
Maryówka. zakład hydropatyczny 6 km. od Lwowa, Dr Zakrzewski. (vide ins).
Mehadia = **Herkulesbad.** Węgry, (Banat), 147 m., słynne cieplice siarczane 39—40° C.
Mentona = **Mentone**, południ. Francya, 1 godz. k. ż. od Nizzy, w zatoce genueńskiej, uzdrowisko zimowe na francuskiej Riviera di Ponente, nader korzystnie położone. umiarkowanie wilgotne, względnie ciepłe, pensyonat dziennie od osoby 10 franków, p. pob. 1. X—30. IV.
Meran. wraz ze sąsiedniemi gminami: Ober- Unter-mais i Gratsch połudn. Tyrol, 319—520 m., st. klim. zimowa, p. 15. IX —15. V, w pensyonatach wyborna kuchnia, 8—10 kor. dziennie od osoby, wiosną leczenie galaktoterapeutyczne, jesienią winogronowe, leczenie wzniesienne. Lekarze Polacy Dr Binder, Kucera, Karol Dębicki.
Misdroy, dobre kąpiele morskie, na wyspie Wolin, koło Szczecina, Pomorze, p. 20. VI—20. IX.
Montecarlo = **Monaco.** uzdrowisko zimowe, klimat miernie suchy.
Monsummano, Włochy, (prowincya Lucca), oprócz cieplic siarczanych 40—50° C., przyrodzona parówka w jaskini, p. V—X.
Montreux, Szwajcarya, (nad jeziorem Genewskiem kant. Waadt), wspólna miejscowość z 20 sąsiednich gmin złożona, 380 m., st. klim. zimowa, o wiele chłodniejsza niż Meran, żętyczne tudzież winogronowe leczenie, ma szczawę alkaliczną, p. 1. IX—15. V.
Morszyn. Galicya, pow. stryjski, st. k., 316 m., oprócz słonych zdrojów, znakomite słono-gorzkie źródło, wyrób soli zdrojowej do picia i na kąpiele; zakład zdrojowy jest własnością „Towarzystwa lekarzy galicyjsk.“ stanowiąc fundusz wdów i sierót pozostałych po lekarzach.
Münster am Stein. Prusy (prowincya nadreńska) 100 m., niedaleko Kreuznachu, zakład kąpieli słonych bardzo dobrze urządzonych, solanka jodo-bromowa, własność rządowa.
Nałęczów. Król. polskie, o 10 klm. od Lublina, zdroje ziemno-żeleziste, skąpe w kwas węglowy, zakłady: kąpielny, hydropatyczny i kumysowy, pensyonat dziennie $3^1/_2$ do 5 rs.

od osoby, Dr Chmielewski Dyrektor zakł., tudzież Drowie Chełchowski, Puławski, Sączewicz.

Nauheim, Ks. Hessen-Darmstadt, 140 m., najsilniejsza niemiecka cieplica solankowa, nader zamożna w kw. węglowy, 35° C. urządzenia balneotechniczne wyborne, Dr Jankowski.

Nenndorf, Prusy, (prow. Hessen-Nassau), 71 m., zimne wody siarczane z niemieckich najsilniejsze, tudzież solanka 6%, wzorowe urządzenia balneotechniczne, p. zdr. 1.V—30. IX.

Nervi, Włochy, niedaleko Genui na Riviera di Levante, uzdrowisko zimowe, klimat miernie wilgotny, p. 1. X—1. V.

Neuenahr, Prusy nadreńskie, 87 m., cieplice alkaliczne, 20—40° C. podobne do Ems i Vichy, klimat łagodny, p. z. 1. V—15 IX.

Niekłań, Król. pol., st. k. ż. Iwangrodzko-dąbrowskiej tegoż nazwiska, niedawno otwarty zakł. hydropatyczny w willach hr. Platera, okolica leśna, kierownik Dr Misiewicz.

Niederselters, zob. Selters.

Nizza = **Nice**, Francya (depart. Alp morskich), nad morzem Śródziemnem, ulubiona st. klim. południowa, umiarkowanie wilgotno-ciepła, kąpielisko morskie, pensyonat od 10 do 20 franków dziennie, L. Drowie Tymowski, Heymann, Uleczewski, p. 1. X—1. V.

Norderney, Hanower, wyspa m. północnego, najznakomitsze niemieckie kąpielisko morskie, lecznica dla żołzowych chorych, pensyonat w hotelach 50 marek tygodniowo od osoby p. 1. V—15. IX, Dr Panieński.

Nowe Miasto nad Pilicą, Król. pols., gub. Piotrkowska, zakład wodoleczniczy Dra Bilińskiego, pensyonat od 2 rs. 20 kop. do 3 rs. 15 kop. dziennie od osoby. Lekarze: Drowie Biliński, Niedzielski i Skowroński.

Nowy Smokowiec, (węgierk. Uj-Tatrafüred, niem. Neu-Schmecks), Węgry, w Tatrach, 1005 m., zakład wodo-leczniczy i lecznica dla piersiowych Dra Szontagha, uzdrowisko letnie.

Obersalzbrunn, patrz Salzbrunn.

Odessa, w ces. ros., miasto portowe na północnem wybrzeżu morza Czarnego, kąpielisko morskie. Ciepłota wody w morzu waha się latem od 15° do 26° C., średnia jej temperatura 15° do 18° C. W Odeskiej zatoce są trzy naturalne słone jeziora (limany: „Kujalnicki", „Chadżybejski" i „Klein liebntalski") służące na kąpiele słono-mułowe. Najlepsza pora do nadmienionych kąpiel jest od 20. VI do 15. VIII. Ocenienie działania skutków (fizyologicznych i terapeutycznych) kąpieli limanów zawdzięczamy ś. p. Drowi Moczutkowskiemu. Lekarze: Kozłowski, Jachimowicz.

Oeynhausen = **O.-Rehme**, Prusy, (Westfalia), 134 m., cieplice słone w kw. węglowy zamożne, 26—31° C., od 3 do 9% soli kuchennej zawierające, p. 15. V—30. IX.

Ojców, zakład wodoleczniczy. Lecznica dla chorych nerwowych. Dr Niedzielski.

Ostenda = **Ostende**, Belgia, najwięcej uczęszczane kąpielisko morskie, wspaniałe i zbytkowne urządzenia, pobyt drogi, zakład zbyt ruchliwy i bez spokoju.

Palermo, stolica Sycylii, krajobraz pyszny, bogata roślinność, klimat wilgotno ciepły, st. klimat. południowa, pensyonat w hotelu 15 lir. dziennie, p. 15. X—30. IX.
Pau, Francya (depart. niższych Pyrenejów), 207 m., st. klim. zimowa, cieplejsza o 2° C. od Meranu, pensyonat 10 fr. od osoby dziennie, p. 1. X—15. IV.
Piatigorsk, ces. rosyjsk. Kaukaz, gub. Stawropolska, 993 m., 20 zdrojów siarczanej cieplicy od 29·3° do 51·25° C., tudzież źródła alkaliczno-żeleziste 11° R. urządzenia kąpielowe należyte, nawet zbytkowne, p. 1. V—1. X.
Petersthal, W. ks. Badeńskie, 421 m., jedna z t. zw. Kniebisbäder, najznakomitsze szczawy alkaliczno-ziemno-żeleziste, p. 14. V—3. IX.
Pfäffers, zobacz Ragatz-Pfäffers.
Piszczany = Pystjan, Węgry (stolica Nitrzańska), 135 m., cieplice siarczane 57—75° C., tutejszy muł zdrojowy używany na kąpiele, p. 1. V—30. IX. Dr Teichmann.
Plombières, Francya (Wogezy), 421 m., liczne źródła cieplic obojętnych od 19 do 96° C., kąpiele wybornie urządzone, p. 30. V—15. X.
Półhora, Węgry, Orawa, pod Babią Górą, wody słone jodobromowe.
Pontresina, Szwajcarya (kant. Graubinden), uzdrowisko letnie w górnym Engadynie, 1800 m., liczne hotele i pensyonaty, od 6 do 10 frank. dziennie od osoby, p. 1. V—30. IX.
Pustomyty, Galicya, 1 mila od Lwowa, wody siarczane zimne, od r. 1879 skromny zakładzik zdrojowo-kąpielowy.
Püllna, wieś w Czechach, źródła wody gorzkiej.
Pyrmont, ks. Waldeck, 130 m., liczne źródła trzech rodzajów: proste szczawy, wody słone 4%, a najważniejsze silne żeleziste zdroje, bardzo zamożne w kwas węglowy, pobyt drogi, p. zdr. 15. V—30. X.
Rabka, Galicya, st. k. ż. transwersalnej, 500 m., najsilniejsze z europejskich zdroje słono-jodo-bromowe; w tutejszym zakładzie jest od r. 1887 „lecznica dla dzieci skrofulicznych" założona przez Tow. Opieki szpitalnej w Krakowie (Kurator Prof. Dr Jakubowski); na miejscu wyrób soli zdrojowej i ługu, klimat podgórski, powietrze czyste, Lek. zakł.: Supiński, Kaden, Lang, p. 15. V—1. X.
Ragatz-Pfäffers, Szwajcarya (kant. St. Gallen), dwa zdrojowiska: Pfäffers 685 m., a Ragaz 521 m., których cieplice obojętne 38° C. służą wspólnie do użycia, pensyonat od 7 do 10 fr. dziennie. Ragaz zajmują osoby bogate, zaś Pfäffers mniej zamożne, szukające spokoju.
Rehme, zob. Oeynhausen.
Reiboldsgrün, Saksonia, lecznica dla piersiowych Dra Drivera też urządzona na zimę.
Reichenhall, Bawarya, 474 m., uzdrowisko podalpejskie, solanka, leczenie wzniesienne (terenowe), zakład aeropneumatyczny i inhalacyjny do wziewań solankowych i balsamicznych (własność Macka) pod kierunkiem znakomitego pneumoterapeuty Dra G. Liebiga, a drugi zakład inhalacyjny

(własność Lehmanna) urządzony według systemu Jahra. Ogółem urządzenia balneotechniczne wzorowe, między lekarzami zdrojowymi Polacy Dr Zygm. Goldschmidt i Dr W. Sadowski, p. zdr. 1. V—30. IX.

Reinerz, Śląsk pruski, 558 m., zdroje ziemno-alkaliczno-żeleziste, wyborna żentyca, klimat górski, kąpiele mineralne wodne i borowinowe znakomicie urządzone, p. zdr. 1. V—30. IX, Dr Stan.

Riviera, wybrzeże zatoki Genueńskiej, pomiędzy Nizzą a Spezią, rozdzielone przez Genuę na część zach. Riv. di Ponente i wsch. R. di Levante. Na R. di Ponente: Nizza, Mentone, San-Remo, Bordighera, Hyeres, Cannes, Monaco, Cordigliano, Genua. Na R. di Levante: Pegli, Nervi, Rapallo, Piareggio, Spezia.

Rohicz, Styrya, (Rohitsch-Sauerbrunn), 228 m., Wody słono-alkaliczne, zamożne w kw. węgl.

Roncègno, połudn. Tyrol., 535 m., zdrój arsenowo-żelezisty do picia i do kąpieli na miejscu używany.

Römerbad, połudn. Styrya, 207 m., obojętne cieplice 36—38 C., klimat łagodny.

Royat, Francya, (depart. Puy de Dome), 415 m., cieplice alkaliczno-solne 20—35° C., pobyt bardzo drogi, zdrojowisko przez arystokracyę licznie uczęszczane, urządzenia balneotechniczne znakomite, p. zdr. 15. VI—15. IX.

Rożnów = (Roznau) Morawy, 380 m., zakład żentyczny i wodoleczniczy.

Ryga, w ces. ros., (gub. inflancka), miasto portowe i forteczne, pierwszorzędne kąpielisko morskie, zakład kumysowy i fabryka sztucznych wód mineralnych, wspaniały zakład hydropatyczny z pensyonatem, p. kąp. 15. V—15. VIII.

Rymanów, Galicya, (powiat sanocki), st. k. ż. o milę od zakładu oddalona, 3 zdroje szczawy alkaliczno-słono-jodo-bromowej, Celestyny, Klaudyi i Tytusa, od r. 1881 zakład kąpielowy, wyrób soli zdrojowej, podczas lata kolonia wakacyjna dla ubogich dzieci ze Lwowa, L. zakł. Dr Dukiet, nadto Drowie Jodłowski, Regiec i Śliwiński, p. zdr. 20. V—20. IX.

Saidschütz, Czechy, zdrój wody gorzkiej mnogo rozsyłanej.

St. Honoré, Francya, 271 m., cieplice siarczane, 26—31° C., wspaniałe balneotechniczne urządzenia.

St. Sauveur, Francya, 770 m., cieplice siarczane, 20—34° C., najliczniej uczęszczane francuskie zdrojowisko.

St. Moritz, Szwajcarya, (kant. Graubünden), 1856 m., st. klim. alpejska i zakład silnych zdrojów żelezistych, bardzo zamożnych w kw. węglowy, p. zdr. 1. VI—15. IX.

Salvatorquelle, woda litowa, czerpana w Preszowie, rozsyłana z Pesztu.

Salzbrunn = **Obersalzbrunn**, Śląsk pruski, 407 m., szczawy solno-alkalicz. i żeleziste, nadto środki galaktoterapeutyczne, znaczna rozsyłka tutejszych wód, urządzenia znakomite, tani pobyt. Dr Grabowski.

Salzungen, ks. Sasko-Meiningen, 250 m., silne solanki 26%, korzystne klimatyczne położenie uczyniło to zdrojowisko nie-

zmiernie ulubionem letniem schroniskiem dla osób zołzowych i podlegających nieżytom, p. zdr. 15. V—1. X.
San-Remo, Włochy, (Riviera di Ponente) w zatoce genueńskiej, uzdrowisko zimowe, które co do ochrony od wiatrów i jednostajności ciepłoty powietrznej przewyższa: Nizzę, Cannes i Heyres, pensyonat w hotelach 10—12 frk. dziennie od osoby, p. 1. X—30. IV. L. Dr Ostrowicz.
Sasów, st. klim., zakł. wodoleczniczy Dra Malsburga.
Sassnitz, na wyspie Rugii, kąpielisko morskie, parowcem od Szczecina, p. 15. VI—15. IX.
Scheveningen, kąpielisko morza północnego w Holandyi, słynne z korzystnego położenia i wspaniałych swych urządzeń. Koszt czterotygodniowego pobytu jednej osoby 450 m., p. kąp. 15 VI—15. X.
Schinznach, Szwajcarya, (kant. Aargau). 350 m., klimat łagodny, cieplice ziemno-siarczane 18—34° C., nadto zdrój jodowy z Wildegg, zakład ulubiony przez zamożnych, wyborne urządzenia balneotechniczne, L. zakł. Dr Tymowski, p. 15. V—15. IX.
Schlangenbad, Prusy, (prow. Hessen-Nassau), 313 m., cieplice obojętne 32° C., p. 15. V—30. IX.
Schwalbach = Langenschwalbach, 313 m., silne szczawy alkal. żeleziste, wyborne urządzenia balneotechniczne, mnoga rozsyłka wód tutejszych, p. 1. V—15. IX.
Seewis, Szwajcarya, kanton Graubünden, st. k., 1000 m., wyborne uzdrowisko wysokogórskie letnie, przejściowe dla Davosu.
Selters = Niederselters, Prusy (prow. Hessen-Nassau), wieś, szczawa alkaliczna, wysyłka około 4 milionów flaszek rocznie, zakł. zdrojowego tutaj niema.
Semmering, Rakuzy dolne st. k., 1000 m., uzdrowisko wysokogórskie letnie i zimowe.
Siofok, p. Błotne jezioro.
Simaiz, w. ces. rossyjsk. na południowym brzegu półwyspu Krymskiego 5 wiorst od Alupki, wyborne kąpielisko morskie i stacya klimatyczno-lecznicza ciepła, klimat i roślinność jak w Alupce, podostatek mieszkań dla gości kąpielowych.
Sławijańsk, ces. rosyjskie, (gubernia Charkowska) zdroje i jeziora słone 6 do 10% soli zawierające, latem szpital wojskowy, klimat niekorzystny, pobyt nie tani, a zbyt nudny, p. 15. V—15. VIII.
Sławuta, Wołyń, st. ż. r. brzesko-kijowskiej, st. klimat. leśna i zakł. kumysowy, lecznica dla chorób piersiowych Dra Dobrzyckiego, Dr Przesmycki, Dr Dzierzbicki, zakład otwarty 22. V—22. IX. Pensyonat sześcio-tygodniowy 150 rs. od osoby.
Słotwiny, zob. Krynica.
Sooden, Prusy, (prow. Hessen-Nassau), 142 m., klimat łagodny, liczne źródła wód słonych w kw. węglowy zamożnych, 15—30° C., wyborne balneotechniczne urządzenia, pensyonat 36—45 mrk. tygodniowo od osoby, p. 15. V—15. IX.
Solec, Król. pol., (powiat Stopnicki), wieś, zdrój zimny alkal. solno-siarczany, Drowie Danielewski i Siarczyński.

Spaa = Spa, Belgia, 250 m,, wytworny zakład kąpielny silnych wód alkalicz. żelezistych, zamożnych w kwas węglowy, dawniej przez arystokracyę licznie odwiedzany, obecnie po zniesieniu banku gry mało uczęszczany, opłata zdrojowa na sezon 50—100 fr., w miarę ilości osób, p. zdr. 1. V—30. IX.
Srebrenica, m. pow. w Bosnii, źródła siarkanowo-żeleziste zawierające arsen, dziennie używane po 2—4 łyżek stołowych, wprowadzone w handel przez firmę H. Mattoniego, zwane też źródłem Gubera.
Stołopińskie wody, ces. rosyjsk., (gub. Samarska) 210 km. od Samary, źródło słono-siarczane, a drugie żelaziste, tudzież słone jezioro, którego mułu używają do kąpiel. Wyrób kumysu wielki i mnogie jego zastosowanie na miejscu
Swoszowice, Galicya, 10 km. od Krakowa, st. k. ż., dawniej słynne kopalnie siarki, zimne wapniowo-siarczane zdroje z wielką ilością bezwodnika węglowego i siarkowodoru ze zakładem kąpielowym.
Sylt, na wyspie Sylt na m. półn., kąpielisko morskie składa się z dwu miejscowości: Westerland (zbytkowne) i Wennigstedt (skromniejsze, odległe o godzinę), z Hamburga parowcem.
Szaratica, (Morawy), własność Dra Vesely'ego, znakomita woda gorzka.
Szczawnica, Galicya, w Pieninach nad Dunajcem, 500 m., szczawy słono-alkaliczne, 7 zdrojów, Józefiny, Magdaleny, i t. d., składa się ze zakładu górnego i zakładu dolnego na Miedziusiu, zakład inhalacyjny do wziewań solankowych i igliwiowych spadkobierców Dra Janochy, zakład wodoleczniczy Dra Kołaczkowskiego cały rok otwarty, zakł. mleczno-żętycowy, kąpiele rzeczne w Dunajcu, od s. k. w Starym-Sączu (41 km.) 5 godzin powozem, L. zakł. Dr Górski Ks., LL.: Cholewicz, Hammerschlag, Kołaczkowski, Korczyński Lud., Kruszyński, Ozarkiewicz, Singer (vide ins).
Szkleno, Węgry, 1 godz. od Sztiawnic (Schemnitz), ziemne cieplice 30—50° C.
Sliacz = Szliacs, Węgry, 300 m., proste ciepłe wody żeleziste, 11—31° C., w kwas węgl. zamożne, p. 15. V—30. IX.
Szkło, Galicya, 35 km. ode Lwowa, zimne wody siarczane, ma 2 zkł. kąpielowe: wojskowy i cywilny, urządzenia nędzne. Najpierwsza jego monografia Dra Erazma Syxta: „O cieplicach we Szkle" wydana w. r. 1527.
Taraps-Schuls. Szwajcarya (kan. Graubünden), 1180 m. klimat alpejski, bogaty zasób źródeł mineralnych: glauberskich, i szczaw żelezistych.
Töplitz-Schönau, zob. Cieplice czeskie.
Trenczyn, zob. Cieplice Trenczyńskie.
Trouville, Francya, Normandya, kąpielisko morskie.
Truskawiec, w Galicyi wsch., u stóp Karpat Stryjskich, wieś oddalona od Drohobycza 8 km., st. k., zakład leży w dolinie 420 m., 4 źródła do picia, z nich trzy słono-gorzkie (Maryi, Zofii i Bronisławy), jedno szczawy alkalicznej (Nafta), zakład inhalacyjny systemu Wassmutha, Lekarze zakł.: Dr Plech

i Dr Pelczar, Dr Krzyżanowski, Peterseim, Praschil, Stangenhaus, Frey, p. 15. V—30. X. (vide ins.).

Tryest, (u Słowian Terst) kąpielisko morskie, często wiatry Sirocco, Bora.

Tyflis, ces. ros. m. gub., 440 m., liczne cieplice obojętne, zaopatrujące łazienki całego miasta.

Vals, Francya (depart. Ardèche), 10 zdrojów alkalicznych, do wód Vichy składem chemicznym bardzo zbliżonych, lubo zimniejszych, 13—16° C. mających, wywóz tych wód wielki, pobyt tańszy niż w Vichy.

Vevey, Szwajcarya, nad jeziorem genewskiem, 380 m., st. klim. podalpejska, dobra na wiosnę i jesień, z wyjątkiem Lipca i Sierpnia, nieodpowiednia na zimę dla chorych piersiowych, leczenie winogronowe, pensyonat 7—15 fr. dziennie od osoby.

Vichy, Francya, (depart. Allier), 260 m., najznakomitsze zdrojowisko francuskie, cieplice alkaliczne, zdroje: Grande Grille, Célestines, l'Hopital 12—44° C., wspaniałe balneotechniczne urządzenia, ogromny wyrób soli zdrojowej i pastylek. Pobyt drogi, rozsyłka wód corocznie do 3,000 000 flaszek. Właściwa pora zdrojowa 1. V—1. X, jednak zakład kąpielowy jest cały rok otwarty. Dr Biernawski.

Vöslau pod Wiedniem, cieplice obojętne 24° C., leczenie winogronowe.

Warnemünde, w. ks. Meklenburg-Schwerin, kąpielisko morskie, dobrze urządzone, ceny nader umiarkowane, p. zdr. 15. VI—18. IX.

Warażdyn, zob. Cieplice warażdyńskie.

Wenecya, nad Adryatykiem, st. klim. zimowa, średnio ciepła, wilgotna, wolna od kurzu i wichrów, słoneczna. Średnia zimowa ciepłota od $1^1/_2$ do 2° C. wyższa, niż w Meranie lub Montreux. Styczeń i luty są na pobyt najodpowiedniejsze. Ujemną stronę stanowi niedobra woda do picia; jesienią są tu dobre morskie kąpiele na Lido, pensyonat 7 do 10 franków dziennie od osoby.

Westerland, patrz Sylt.

Wiesbaden, Prusy, stolica ks. Nassauskiego, 117 m., cieplice solankowe 50—68° C., nietylko na kąpiele ale i do picia zastosowane, 900 gabinetów łaziennych, najliczniej uczęszczane niemieckie uzdrowisko letnie i zimowe, urządzenia kąpielowe i na zimę, pensyonat od osoby miesięcznie od 100 mrk. i wyżej, leczenie winogronowe. Dr Schubert, Mierzwiński.

Wildbad, król. Wirtembergskie, 400 m., obojętne cieplice, 33—37° C., używane na kąpiele i do picia, urządzenia balneotechniczne wyborne, pensyonat 10 do 15 marek dzinenie od osoby, p. k. 1. V—1. X.

Wildungen, ks. Waldeck, 228 m., szczawy ziemno-alkaliczne i zdrój znakomity żelezisty, p. 1. V—1. X.

Wysowa, Galicya (powiat gorlicki) 525 m., od r. 1882 zakład zdrojowo kąpielowy i żętyczny, szczawy słono-alkal.-żeleziste, 6 głównych zdrojów. Dr Tym. Piotrowski, p. 1. VI—1. X.

Zakopane, w Tatrach polskich, 830—1000 m., uzdrowisko letnie i zimowe, st. k. w miejscu, klimat alpejski, pobyt zi-

mowy dla piersiowych. Lecznica dla piersiowych Dra Hawranka. Zakłady wodolecznicze Dra Chramca, Dra Chwistka. L. st. klim. Dr Janiszewski. Lekarze: Eljasz-Radzikowski, (w lecie), Gaik, Hawranek, Petersein, Tyszkiewicz, Zychoń. Zakład kąpielowy Krzeptowskich, kąpiele borow., kosodrzewinowe, wspólne kąpiele w zbiornikach, p. zimowa X — V. Liczne pensyonaty, hotele, wille.

Zoppot, patrz Copoty.

Zuckmantel, Śląsk austr., zakład wodoleczniczy.

Żegiestów, Galicya, (pow. Sądecki), st. k., szczawy alkaliczno-ziemno-żeleziste, tudzież rzeczne kąpiele w Popradzie. L. Dr Mikucki, p. 15. V—30. IX.

NACZELNE WŁADZE SANITARNE.

Przy ministerstwie spraw wewn.
Dr Kusy Emanuel, c. k. Szef sekcyi i ref. sanit.

NAJWYŻSZA RADA ZDROWIA.

(K. k. oberster Sanitätsrath).

Przewodniczący:
Prof. Vogel August r. dw.

Zastępca przewodniczącego:
Prof. Ludwik Ernest, r. d. Prof.

Członkowie zwyczajni:

Prof. Dr Böhm Karol r. d.
Prof. Dr Braun Gustaw r. d.
Prof. Dr Drasche Antoni r. d.
Prof. Dr Gruber Maksymilian. r. d.
Prof. Dr Kratschmer Floryan, st. l. szt.
Prof. Dr Chrobak Rudolf r. d.
Dr Dvoràk Jan.
Prof. Dr Polansky Stan.
Prof. Dr Weichselbaum An. r. d.
Prof. Dr Widerhofer Herman r. d.
Prof. Dr Wagner Juliusz.
Prof. Exner Zygmunt r. d.
Dr Mucha Wiktor, Dyr. szp. p.
Dr Kusy Emanuel j. w.

Członkowie nadzwyczajni:

Prof. Dr Gruber Franciszek r. d.
Dr Hellmann Alojzy (Aptekarz).
Prof. Dr Inama-Sternegg Karol, sz. s.
Dr Daimer J., radca sekc. w Min.
Grüner Robert (Aptekarz).
Kremel Alojzy (Aptekarz).
Sperk Bernhard, radca sekc. Min. i refer. weteryn.

C. K. KRAJOWA RADA ZDROWIA.

Skład i zakres takowej, jako ciała obradującego i doradczego, oznaczony jest ustawą z dnia 30 Kwietnia 1870 r. dz. ust. p. Nr. 68 o organizacyi publicznej służby zdrowia.

Przewodniczący:

Czyżewicz Adam, Dr med. i mag. poł., c. k. prof. poł. i prym. szp. p. we Lwowie.

Zastępca przewodniczącego:

Opolski Wiktor, Dr med., prym. szp. p. we Lwowie, c. k. radca rządowy.

Członkowie:

a) ze strony Rządu:

Prof. Dr Bądzyński Stanisław.
Prof. Dr Czyżewicz Adam j. w.
Dr Festenburg Edward.
Prof. Dr Kadyi Henryk.
Dr Merunowicz Józef j. w.
Dr Opolski Wiktor j.w.
Doc. Dr Schramm Hilary.

b) ze strony Wydziału krajowego:

Dr Merczyński Emil, dyr. szp. ś. Zofii.
Prof. Dr Machek Emanuel.

c) Delegaci Izb lekarskich:

Dr Dietzius z Jarosławia (Iz. kr.),
Dr Festenburg Edward ze Lwowa (Iz. lw.).

Zastępcy:

Dr Jabłoński St. z Rzeszowa (Iz. kr),
Dr Bylicki W. ze Lwowa (Iz. lw.).

WŁADZE SANITARNE W GALICYI.

Departament sanitarny c. k. Namiestnictwa galic. we Lwowie.

Dr Merunowicz Józef, c. k. radca Namiestnictwa, referent sanitarny krajowy.

Biuro sanitarne:

Dr Lachowicz Zdzisław, c. k. inspektor sanit., radca ces.
Dr Barzycki Józef, c. k. insp. sanit., Radca cesarski.
Dr Krzyżanowski Kalikst. c. k. lekarz powiat.
Dr Gołębiowski Karol, c. k. konc. sanit.
Dr Kondratowicz Andrzej c. k. asyst. sanit.

Biuro weteryn.:

Vacat, c. k. weteryn. kraj.
Harasymowicz Dyonizy, c. k. inspektor weterynar.
Błoch Józef, c. k. Koncepista weteryn.
Lang Henryk c. k. wet. pow.

Starsi lekarze powiatowi: (VIII ranga).

Dr Bieńczewski Aleksander Dr- Stanko Wojciech. Dr Skalski Władysław. Dr Zaleski Eustachy. Dr Werner Karol. Dr Gładyszowski Emil. Dr Wągrowski Karol. Dr Zawadziński Stanisław. Dr Serkowski Bolesław. Dr Rosner Maksym. Dr Skibicki Adam. Dr Wurst Adolf. Dr Obtułowicz Ferdyn. Dr. Dembowski Mieczysław. Dr Bielański Gustaw. Dr Pietrzycki Antoni.

Lekarze powiatowi: (IX ranga).

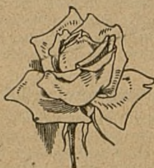
Dr Litwinowicz Orest. Dr Czyżewicz Władysław. Dr Marynowski Mieczysław. Dr Nycz Wincenty. Dr Berggrün Adolf. Dr Hordyński Andrzej. Dr Ciepielowski Kazimierz. Dr Frydman Zenon. Dr Dorożyński Jakób. Dr Lic'Henryk. Dr Jendl-Sausenhofen Ignacy. Dr Filewicz Jan. Dr Dzikowski Zygmunt. Dr Jabłoński Jacek Stanisław. Dr Hirschler Mieczysław. Dr Coghen Antoni. Dr Danielski Jan. Dr Kramarzyński Mieczysław. Dr Balicki Stanisław. Dr Sobolewski Franciszek. Dr Głowińs.ki Wincenty. Dr Witkowski Edward. Dr Kownacki Józef. Dr Loewy Alojzy. Dr Lebedowicz Emil. Dr Sciborowski Kazimierz. Dr Krzyżanowski Kalikst. Dr Bednarski Jan Dr Schmidt Filip. Dr Kuhn Adolf. Dr Peters Józef. Dr Friedberg Józef. Dr Opieński Jan. Dr Momidłowski Walery. Dr Szajna Józef. Dr Gawlikowski Stanisław. Dr Warzycki Bronisław. Dr Słączka Antoni. Dr Teodorowicz Tadeusz. Dr Szczepański Włodzimierz. Dr Pohorecki Władysław. Dr Nycz Henryk. Dr Stokłosiński Franciszek. Dr Karpiński Stanisław. Dr Żukotyński Franciszek. Dr Iwański Karol. Dr Bory Julian.

Koncepiści sanitarni: (X ranga).

Dr Borysiewicz Wiktor. Dr Hyżycki Cyryl. Dr Milewski Tadeusz. Dr Piotrowski Edward. Dr Fuchs Leon. Dr Biesiadzki Antoni. Dr Gołębiowski Karol. Dr Haim Leopold. Dr Bąkowski Teofil. Dr Szaynowski Maryan. Dr Dolnicki Cyryl. Dr Jastrzębski Aleksander. Dr Mossor Kazimierz. Dr Tyszkowski Leon. Dr Małaczyński Roman. Dr Michalik Józef.

Asystenci sanitarni:

Dr Mosler Maksymilian. Dr Josse Eugeniusz. Dr Kurasiewicz Józef. Dr Lic Feliks. Dr Soniewicki Teodor. Dr Godłowski Aleksander. Dr Janikiewicz Stanisław. Dr Serkowski Roman. Dr Orski Jan. Dr Kowalewski Edmund. Dr Kropaczek Franciszek. Dr Kurzyniec Wojciech. Dr Mieroszewski Kazimierz. Dr Lubowiedzki I. Dr Stasina Antoni. Dr Czerwiński Władysław. Dr Jarocki Piotr. Dr Sobieszczański Ludwik. Dr Baczyński Eustachy. Dr Zatlokal Rudolf. Dr Stangenhaus Aleksander. Dr Kondratowicz Andrzej. Dr Kubisztal Stanisław.

KRAKÓW.

IZBA LEKARSKA W KRAKOWIE

ukonstytuowana w roku 1899.

Prezydent: Dr Józef Łazarski z Krakowa.
Wiceprezes: Dr Stanisław Ponikło z Krakowa.
Członkowie Wydziału: Rudolf Trzebicky z Krakowa.
Dr Józef Walczyński z Tarnowa.
Del. do kraj. Rady zdrowia: Dr A. Dietzius z Jarosławia.
Zastępca: Dr Stanisław Jabłoński z Rzeszowa.

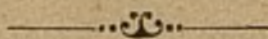
Członkowie Izby:

Dr Jan Gawlik ze Suchy.
Dr Tadeusz Kijas z Nowego Sącza.
Dr L. Ćwiklicer z Dobromila.
Dr Maksymil. Kohn z Krakowa.
Dr Wiktor Łodziński z Myślenic.

Zastępcy:

Dr Jan Gwiazdomorski z Krakowa.
Dr Jan Raczyński z Krakowa.
Dr Karol Żuławski z z Krakowa.
Dr Władysław Gedl z Wadowic.
Dr Tadeusz Płochocki z N. Sącza
Dr Szymon Bernadzikowski z Brzeska.
Dr Józef Galant z Zagórza.
Dr Jakób Bujniewicz z Rzeszowa.
Dr Fleszar Jan z Łańcuta.

Do Izby lekarskiej krakowskiej należą następujące powiaty: Biała, Bochnia, Brzesko, Brzozów, Chrzanów, Dąbrowa, Dobromil, Gorlice, Grybów, Jarosław, Jasło, Kolbuszowa, Kraków, Krosno, Łańcut, Limanowa, Lisko, Mielec, Myślenice, Nisko, Nowy Sącz, Nowy Targ, Pilzno, Podgórz, Przeworsk. Ropczyce. Rzeszów, Sanok, Strzyżów, Tarnobrzeg, Tarnów, Wadowice, Wieliczka, Żywiec.

TOWARZYSTWO LEKARSKIE KRAKOWSKIE.

Tow. lek. krakowskie założone w roku 1867 na mocy statutu zatwierdzonego reskryptem c. k. Namiestnictwa z d. 12 marca 1867 — obecnie obowiązuje statut z r. 1883. — Na mocy statutu zubożeli członkowie czynni, oraz wdowy i sieroty po członkach czynnych mają prawo zapomogi i pensyi stałej z funduszów Tow. lek. galicyjskiego.

Towarzystwo wydaje „Przegląd lekarski" — czasopismo tygodniowe założone w r. 1862 przez ówczesne Towarzystwo naukowe, gdy to ostatnie przeobrażone zostało na c. k. Akademię Umiejętności, „Przegl. lek." przeszedł w r. 1873 na własność Tow. lek. krak. i od tego czasu staraniem onegoż wychodzi.

Tow. lek. krak. liczyło z końcem roku 1899 członków honorowych 14, czynnych 127, korespondentów 54.

Zarząd Towarzystwa spoczywa według §. 17 i 18 statutu w rękach komitetu, którego skład w r. 1898 jest następujący:

Prezes: Prof. Dr Jordan Henryk.

Wiceprezes: Prof. Dr Wachholz Leon.

Sekr. stały: Doc. Dr Rutkowski Maksymilian.

Skarbnik: Dr Gwiazdomorski Jan.

Sekr. doroczny: Dr Droba Stanisław.

Bibliotekarz: Prof. Dr Ciechanowski Stanisław.

Przewodniczący kom. przemysł.: Prof. Dr Korczyński Edw.

Przewodniczący kom. sprawozd: Prof. Dr Wachholz Leon.

Przewodniczący budowy własnego domu: Vacat.

Przewodniczący kom. redakcyjnej „Przeglądu lekarskiego": Dr Kwaśnicki August.

Podskarbi komitetu redakcyjnego: Doc. Dr Raczyński Jan.

Przewodniczący kom. słown.: Prof. Dr Browicz Tadeusz.

WYDZIAŁ LEKARSKI W KRAKOWIE

i zakłady tegoż.

Zakład anatomii opisowej.

(Ulica Kopernika 12. Tel. 328).

Dyrektor: Prof. Kazimierz Kostanecki. *Asystent I*: Dr Stanisław Kaczyński. *Asystent II*: Dr Adam Bochenek *Demonstrator I*: Dr Emil Godlewski. *Demonstrator II*: Dr St. Gólski.

Zakład fizyologiczny.

(Collegium medicum, Ulica Grzegorzecka. Tel. 166 e).

Dyrektor: Prof. Napoleon Cybulski. *Asystent I:* Doc. Dr Stan. Maziarski. *Asystent II*: Dr Kirkor Michał *Demonstrator*: Skórski Włodzimierz.

Zakład chemii lekarskiej.

(Ulica Kopernika, 12).

Dyrektor: Prof. Aleksander Stopczański. *Asystent*: Doc. Dr Michał Seńkowski.

Zakład patologii ogólnej i doświadczalnej.

(Collegium medicum, Ulica Grzegorzecka. Tel. 166 d).

Dyrektor: Prof. Dr Karol Klecki. *Asystent*: Vacat. *Demonstrator*: Witaliński W.

Zakład anatomii patologicznej.

(Tamże. Tel. 166 b).

Dyrektor: Prof. Dr Tad. Browicz. *Asystent I*: Prof. Dr Stanisław Ciechanowski. *Asystent II*: Dr Gliński Konrad.

Zakład farmakologiczny.

(Tamże. Tel. 166 c).

Dyrektor: Prof. Dr Józef Łazarski. *Asystent*: Doc. Dr med. i Mag. farm. Ignacy Lemberger. *Demonstrator*: Mag. farm. I. Hepter.

Zakład hygieny.

(Ulica Strzelecka 7. Tel. 302).

Dyrektor: Prof. Odon Bujwid. *Asystenci*: Dr Franciszek Bernaciński. Dr Roman Nitsch.

Zakład Weterynaryi.

(Ulica Kopernika, 8).

Dyrektor: Prof. Dr Jul. Nowak. *Asystent*: Dr Jan Barącz.

Zakład medycyny sądowej.

(Collegium medicum, Ulica Grzegorzecka. Tel. 166 f).

Dyrektor: Prof. Dr Leon Wachholz. *Asystent*: Dr Horoszkiewicz Stef.

Klinika lekarska.

(Ulica Kopernika 5. Tel. 306).

Dyrektor: Prof. Dr Edw. Sas Korczyński. *Asystent I*: Dr Wawrzyniec Kędzior. *Asystent II*: Dr Stanisław Kwiatkowski. *Asystent III:* Dr Latkowski Józef. *Elew I*: Dr Flis Kazimierz. *Elew II*: Dr Mięsowicz Erwin. *Elew III*: Dr Wilczyński Lud. *Demonstrator:* Dr Schmidt Adam.

Klinika chirurgiczna.

(Ulica Kopernika 40. Tel. 29).

Dyrektor: Prof. Dr Bronisław Kader. *Asystent I*: Dr Wacław Chloumsky. *Asystent II*: Dr Gerzabek Bol. *Asystent III*: Dr Stanisław Przybylski. *Elew I*: Dr Gustaw Zaremba. *Elew II:* Dr Adolf Klęsk.

Klinika okulistyczna.

(Ulica Kopernika, 40. Tel. 329).

Dyrektor: Prof. Dr Bolesław Wicherkiewicz. *Asystent I*: Dr Kazimierz Majewski. *Aystent II*: Dr Stefan Łuniewski. *Elew:* Dr Jan Dudzińskl.

Klinika położniczo-ginekologiczna.

(Ulica Kopernika 5. Tel. 27).

Dyrektor: Prof. Dr Henryk Jordan. *Asystent I*: Dr Stan. Dobrowolski. *Asystent II*: Dr Wiktor Stankiewicz. *Asystent III:* Dr Bruno Wojciechowski.

Klinika chorób dziecięcych.

(W Szpitalu św. Ludwika, ulica Strzelecka, 2. Tel. 170).

Dyrektor: Prof. Dr Maciej Leon Jakubowski. *Asystent*: Dr Ksawery Lewkowicz. *Elew:* Aryan Baczyński.

Klinika chorób skórnych i wenerycznych.

(Szpital św. Łazarza).

Dyrektor: Prof. Dr Władysław Reiss. *Asystent*: Dr St. Boczar

Oddział laryngologiczny jako klinika laryngologiczna.

(tamże).

Dyrektor: Prof. Dr Przemysław Pieniążek. *Asystent*: Dr Franciszek Nowotny.

Oprócz powyżej wymienionych prof. dyrektorów zakładów należą do wydziału lekarskiego:

Profesorowie nadzwyczajni:

Stanisław Domański, p. n. *Chorób nerwowych.*
Walery Jaworski, p. n. *Chorób wewnętrznych.*
Stanisław Pareński, p. n. *Chorób wewnętrznych.*
Rudolf Trzebicky, n. p. *Chirurgii.*
Stanisław Ponikło, tyt. prof. n. *Chorób wewnętrznych.*
Karol Żuławski, tyt. prof. *Psychiatryi.*
Julian Nowak, p. n. *Weterynaryi.*
Stanisław Ciechanowski p. n. *Anatomii patolog.*

Docenci prywatni:

Aleksander Bossowski, *(Chirurgia).*
Stanisław Braun, *(Położnictwo i Ginekologia).*
Aleksander Rosner, *(Położnictwo i Ginekologia).*
Aleksander Baurowicz, *(Laryngologia).*
Jan Raczyński, *(Choroby dzieci).*
Leon Kryński, *(Chirurgia).*
Ludomił Korczyński, *(Choroby wewnętrzne).*

Wincenty Łepkowski, *(Dentystyka).*
Ludwik Świtalski, *(Położnictwo i Ginekologia).*
Michał Seńkowski *(Chemia).*
Maksymilian Rutkowski *(Chirurgia).*
Ignacy Lemberger, *(Farmakologia).*
Stanisław Maziarski, *(Histologia).*

C. K. ZAKŁAD POWSZECHNY DO BADANIA ŚRODKÓW SPOŻYWCZYCH.

(Ulica Strzelecka 9. Telefon 303)

Dyrektor: Prof. O. Bujwid. *Nadinspektor:* Doc. Dr fil. Leon Marchlewski. *Inspektor:* Dr fil. Augustyn Wróblewski. *Adjunkt:* Dr med. Leonard Bier. *Asystent:* Buraczyński chem. *Kancelista c. k. Namiestnictwa:* Karol Jedliński.

SZKOŁA POŁOŻNYCH.

(w Szpitalu św. Łazarza. Tel. 263).

Dyrektor: Prof. Dr Aleksander Rosner. *Asystenci:* Dr Piotrowski Tymoteusz. Dr Grzybowski Grzegórz.

SZPITALE I ZAKŁADY LECZN. W KRAKOWIE.

Szpital krajowy Św. Łazarza

(ul. Kopernika 17, Telef. Nr 52, ilość łóżek 766).

Składa się z 9 oddziałów:

I *a* i I *b* chorób wewnętrznych,
II chirurgiczny, (Tel. 33)
III położniczo-ginekologiczny,
IV dla chorób ocznych,
V dla chorób kiłowo-skórnych,
VI dla umysłowo chorych,
VII dla chorób zakaźnych,
VIII dla chorób gardła i krtani.

W szpitalu mieści się klinika chorób skórnych i szkoła położnych.

Do **komitetu szpitala** należą:

Przewodniczący: Dr Weigel F. *Zast. przewodn.:* Dr Kohn M. *Członkowie:* Dr Ponikło St. Dr Jordan H., Nowacki, Skirliński. Bieńkowski. *Zastępcy członków:* hr. Mycielski, Dr Browicz.

Dyrektor: prof. Dr Ponikło Stanisław.

Prymaryusze: prof. Dr Jordan Henryk (oddział położn. ginekol). Dr Krokiewicz Antoni (oddz. wewn. B.) Prof. Dr Pareński Stanisław, (oddz. wewn. A.) Prof. Dr Pieniążek Przemysław (oddz. laryng.). Prof. Dr Reiss Władysław, (oddz. klin. kiłowoskórny). Prof. Dr Trzebicky R., (oddz. chir.). Prof. Dr Wicherkiewicz Bolesław, (oddz. okul.). Prof. Dr Żuławski Karol (oddz. dla umysł. chorych).

Sekundaryusze: Torczyński Teofil, Smolarski Władysław, Stahr Eliasz, Doboszyński Ludwik, Supiński Edmund. Jaugustyn Stanisław, Juras Antoni, Czerny-Schwarzenberg Edward, Sternbach Dawid, Berger Ludwik, Ziarko Jan, Piotrowski Seweryn.

Praktykanci: Goldberg Herman, Gogulski Józef, Trembecki Hipolit, Frommer A., Brand Leon, Grünhut Bernard, Bernaciński Mieczysław, Bernstein Maksymilian, Konera Stanisław, Czaykowski Antoni, Engländer Bernhard, Grzybowski Grzegórz, Ozga Karol, Weinsberg Jakób, Fürbeck Leon, Brochocki Tadeusz, Żmigród Bolesław, Pacyna Józef, Żeleński Tadeusz, Górka Józef, Barącz Jan, Lippel Gustaw, Murczyński Władysław, Zopoth Artur, Sikorski Stanisław, Fonferko Adam, Ligęza J.

Szpital Braci Miłosierdzia na Kazimierzu

(ul. Krakowska 40, ilość łóżek 62. Tel. 127).

Przełożony i zarządca: Bernatek Letus.

Lekarze: Dr Buszek J. fizyk m., Dr Filimowski Antoni, Doc. Dr Bossowski Al., (operator).

Szpital Św. Ludwika dla dzieci

(ul. Strzelecka 2, Telef. 170 — łóżek 120)

utrzymywany przez towarzystwo „Opieki szpitalnej w Krakowie" subwencyonowany przez kraj, składa się z kilku oddziałów, między tymi oddziały dla chorób zakaźnych, osobny oddział dla mamek i dzieci karmionych piersią. W szpitalu mieści się też uniwers. klinika chorób dzieci.

Dyrektor: Prof. Dr Jakubowski.

Prymaryusz: Dr. Murdzieński Franciszek.

Operator (honorowy): Doc. Dr Bossowski.

Sekundaryusze: Dr Grażyński Edward, Dr Gettlich A.

Szpital izraelicki na Kazimierzu

(ul. Skawińska 8, ilość łóżek 80. Tel. 282).

Lekarze: Dr Jurowicz I., Dr Kirschner A., Dr Kohn M., Dr Landau J., Dr Wachtel Z.

Pryw. Dom Zdrowia Dra Jana Gwiazdomorskiego

(ul. Łobzowska, Telef. 66)

Przyjmuje chorych obojej płci na wszelkiego rodzaju choroby, z wykluczeniem chorób zaraźliwych i umysłowych.

Pryw. Dom Zdrowia dla umysłowo chorych

Dra Karola Żuławskiego prof. psychiatryi w Uniw. Jagiell. (ul. Długa 82, Telef. 159).

Zakład leczniczy Dra Nartowskiego

(ul. Radziwiłłowska 33. Tel. 359).

LWÓW.

IZBA LEKARSKA WE LWOWIE

ukonstytuowana w dniu 9 Września 1899 r.

Prezydent: Dr Edward Festenburg ze Lwowa.
Wiceprezydent: Dr Władysław Bylicki ze Lwowa.
Członkowie Wydziału: Dr Wiktor Lechowski z Drohobycza.
Dr Jan Papée ze Lwowa.
Dr Wilhelm Pisek ze Lwowa.
Prof. Dr Wacław Sobierański ze Lwowa.

Członkowie Izby:

Dr Zygm. Smolarski z Przemyśla.
Dr Karol Muszkiet z Żółkwi.
Dr Aleks. Wysocki ze Złoczowa.
Dr A. Żukowski ze Stanisławowa.
Dr Józef Eckhardt z Tarnopola.
Dr Ludw. Lutyński z Jagielnicy.
Dr Władysław Piaskiewicz z Kołomyi.

Zastępcy:

Dr Hilary Schramm ze Lwowa.
Dr Grzeg. Ziembicki "
Dr Kazim. Trzciniecki "
Dr Władysł. Tatarczuch "
Dr Stan. Ruczka z Niżankowic.
Dr Miron Jajus ze Sokala.
Dr Tad. Uranowicz z Brzeżan.
Dr J. Moszkowicz z Tarnopola.
Dr Mik. Podłuski z Bolechowa.
Dr Edw. Körner z Monasterzysk.
Dr Czesław Uhma ze Lwowa.
Dr Aleksander Vincenz z Peczeniżyna.
Dr Andrzej Jeż.

Do Izby lekarskiej lwowskiej należą następujące powiaty:

Bóbrka, Bohorodczany, Borszczów, Brody, Brzeżany, Buczacz, Cieszanów, Czortków, Dolina, Drohobycz, Gródek, Horodenka, Husiatyn, Jaworów, Kałusz, Kamionka, Kołomyja, Kosów, Lwów, Mościska, Nadwórna, Peczeniżyn, Podhajce, Przemyśl, Przemyślany, Rawa, Rohatyn, Rudki, Sambor, Skałat, Śniatyn, Sokal, Stanisławów, Stary Sambor, Stryj, Tarnopol, Tłumacz, Trembowla, Turka, Zaleszczyki, Zbaraż, Złoczów, Żółkiew, Żydaczów.

TOWARZYSTWO LEKARZY GALICYJSKICH.

Towarzystwo lekarzy galicyjskich liczyło w roku 1899 członków 404 należących do 20 sekcyj, z których najliczniejsza lwowska liczy 135 członków. Towarzystwo prenumeruje dla wszystkich swoich członków „Przegląd lekarski“. Majątek Towarzystwa we wszystkich funduszach wynosił z końcem r. 1899 146.687 złr. 50 ct. w. a.

W skład Rady Zawiadowczej wchodzą:

Dr Merunowicz Józef, jako *prezes*.

Dr Opolski Wiktor, jako *zast. prezesa*.

Dr Festenburg Edward Gerard, jako *skarbnik*.

Dr Gołębiowski Karol, jako *sekretarz*.

Dr Uhma Czesław, Dr Świątkiewicz Michał, Dr Zgórski Kazimierz; Dr Mars Antoni i Dr Gluziński Antoni jako *delegaci Towarzystwa lekarskiego krakowskiego*.

TOWARZYSTWO LEKARSKIE LWOWSKIE:

(tworzy sekcyę Towarzystwa lekarzy Galicyjskich)

Prezes: Dr Sielski Feliks.

Wiceprezes: Dr Beck Adolf.

Sekretarz: Dr Krzyszkowski Józef.

Gospodarz: Dr Stachiewicz Teofil.

Członkowie biura: Dr Hojnacki Władysław.
Dr Sołowij Władysław.
Dr Festenburg Edward.

Bibliotekarz: Dr Dębicki Kl.

WYDZIAŁ LEKARSKI WE LWOWIE

i zakłady tegoż.

Zakład anatomii opisowej.

(Ulica Piekarska, 24).

Dyrektor: Prof. Dr Henryk Kadyi. *Asystent*: Dr Alfred Burzyński. *Demonstrator*: Orest Litwinowicz.

Zakład histologiczno-embryol.

(tamże).

Dyrektor: Prof. Dr Władysław Szymonowicz. *Asystent*: Dr Karol Hornung. *Demonstrator*: Jan Grek

Zakład fizyologiczny.

(tamże).

Dyrektor: Prof. Dr Adolf Beck. *Asystent I*: Dr Leon Feuerstein. *Asystent II*: Dr Teofil Hołobut.

Zakład chemii lekarskiej.

(tamże).

Dyrektor: Prof. Dr Władysł. Niemiłowicz. *Asystent*: Dr Wacław Moraczewski. *Demonstrator*: A. Zawadzki

Zakład patologii ogólnej i doświadczalnej.

(tamże).

Dyrektor: Prof. Dr Jan Prus. *Asystent*: Dr Józef Markowski. *Demonstrator*: Nap. Gąsiorowski.

Zakład anatomii patologicznej.

(tamże).

Dyrektor: Prof. Dr Andrzej Obrzut. *Asystenci*: Dr J. Krzyszkowski, Dr Paweł Kuczera. *Demonstrator*: Dr M. Reichenstein.

Zakład farmakologiczny.

(tamże).

Dyrektor: Prof. Dr Wacław Sobierański. *Asystent*: Dr Adam Łobaczewski. *Demonstrator*: Kaz. Orzechowski.

Zakład hygieny.

Dyrektor: Prof. Dr St. Bądzyński. *Asystent:* Dr Kazimierz Panek.

Zakład medycyny sądowej.

Dyrektor: Prof. Dr Włodz. Sieradzki. *Asystent:* Dr Ferdynand Stankiewicz.

Klinika lekarska.

(Ulica Pijarów).

Dyrektor: Prof. Dr Antoni Gluziński. *Asystenci:* Dr Julian Marischler, Dr Roman Rencki. *Elew:* Dr Stan. Eljasz-Radzikowski, Dr Opolski, Dr Kikinger.

Klinika chirurgiczna.

(tamże).

Dyrektor: Prof. Dr Ludwik Rydygier. *Asystenci:* Dr Herman. Dr S. Ruff. *Elewi:* Dr Slęk Fr, Dr Świątkowski J.

Klinika dermatologiczna.

Dyrektor: Prof. Dr Włodzimierz Łukasiewicz. *Asystent:* Dr Hensel Stefan.

Klinika okulistyczna.

Dyrektor: Prof. Dr. Machek Emanuel. *I asystent:* Dr Bednarski A. *II asystent:* Dr Jan Kreutz. *Elew:* Dr Dybuś.

Klinika położniczo-ginekologiczna.

Dyrektor: Prof. Dr Antoni Mars. *Asystent I:* Dr Rudolf Breiter. *Asystent II:* Dr Kazim. Bocheński.

Oprócz powyżej wymienionych prof. dyrektorów zakładów należą do wydziału lekarskiego:

Profesor nadzwyczajny: Wiktor Wehr *(chirurgia).*
Docenci: Dr Ziembicki Grzegórz, *chirurgia*, (tyt. prof.).
Hilary Schramm *(chirurgia).*
Piotrowski Gustaw *(fizyologia).*
Barącz Roman *(chirurgia).*
Józef Wiczkowski *(medycyna wewnętrzna).*
Gabryszewski Antoni *(chirurgia).*
Bylicki Władysław *(położnictwo).*
Kośmiński Fr. *(położnictwo).*
Bikeles S. *(anatomia syst. nerwowego).*
Sołowij A. *(położnictwo).*

SZPITALE I ZAKŁ. LECZNICZE WE LWOWIE.

(Tel. 70).

Krajowy szpital powszechny we Lwowie.

Składa się: I) z 8 oddziałów przedstawiających razem 835 łóżek,
II) z zakładu położniczo-ginekolog. o 2 oddziałach, 140 łóżek.
III) z oddziału obserwacyjnego dla obłąkanych.

Dyrektor: Vacat. *Zast. Dyrektora* Prof. Dr A. Czyżewicz.

Prymaryusze: Prof. Dr Adam Czyżewicz (oddz. położniczy). Prof. Dr Emanuel Machek (od. oczny). Dr Wiktor Opolski (od wew. II). Dr Józef Różański (od. kiłow-skórny m.) Dr Edward Sawicki (od. wewn. III). Dr Michał Świątkiewicz (od kiłowo-skórny ż.) Doc. Dr Józef Wiczkowski (od. wew. I). Prof. Dr. Grzegorz Ziembicki (od. chirurg). Zastępca Dr Arnold W. (oddz. zakaźny).

Prosektor Szpit.: Prof. Dr Obrzut.

SZKOŁA POŁOŻNYCH.

Dyrektor: Prof. Adam Czyżewicz. *Asystent:* Doc. Dr Adam Sołowij.

Krajowy Zakład dla obłąkanych w Kulparkowie.

(ilość łóżek 560).

Dyrektor: Dr Neusser Gustaw.
Prymaryusz oddz. m. Dr Kohlberger Wł.
Prymaryusz oddz. k. Dr Maliszewski H.
Sekundaryusze: Dr Kruszyński K. Dr Woszczyński J.

Szpitalik dla dzieci św. Zofii

(łóżek 110).

Dyrektor: Dr Merczyński Teofil, Radca zdrowia.
Prymaryusz Oddz. chirurg.: Dr Schramm Hilary.
„ „ oczn.: Dr Kicki Tytus.
Stały **sekundaryusz:** Dr Czarnik.
Praktykant: Dr Sołtysik Mieczysław.

Szpital żydowski

(180 łóżek Tel. 198).

Prymaryusz oddz. chirurg.: Dr Mehrer.
„ „ wewn.: Dr Ehrlich.

Sekundaryusze: Dr Mayer i Dr Korman (mieszką w zakł.).

Ambulatoryum: ginekol. — Dr Mayer, oczne — Dr Zion, uszne — Dr Reinhold, skórne — Dr Hescheles, dziecięce — Dr Lilien.

Szpital dla nieuleczalnie chorych fund. im. Bilińskich.

(ul. Bilińskich 13, Tel. 212).

Lecznica powszechna

we Lwowie, Kręta L. 7.

Założona przez „Towarzystwo Lecznicy powsz. we Lwowie". *Dyrektor:* Dr Władysław Tatarczuch. *Zastępca Dyrektora:* Dr Bronisław Skałkowski. *Członkowie Wydziału:* Docent Uniw. Dr Barącz, Dr Gońka, Dr Szulisławski; Dr Wachtel. Prof. Uniw.: Dr Wehr.

Lekarze ordynujący na oddziałach.

Oddział chorób wewnętrznych: Dr Dekański, Dr Pisek, Dr Wechsler, Dr Zgórski.

Oddział chorób nerwowych: Dr Feuerstein, Prof. Uniw.: Dr Prus.

Oddział chirurgiczny: Docent Dr Barącz, Prof. Dr Wehr.

Oddział ginekologiczny: Dr Hojnacki, Dr Sielski, Dr Skałkowski.

Oddział chorób dzieci: Dr Kucharski, Dr Szydłowski.

Oddział chorób gardła i nosa: Dr Mahl, Dr Trzciniecki.

Oddział oczny: Dr Kicki, Dr Szulisławski.

Oddział dentystyczny: Dr Bieńkowski, Dr Gońka.

Oddział chorób wenerycznych i skórnych: Dr Kossak, Dr Tatarczuch.

Pryw. Zakład dla obłąkanych i nerwowych

(żelazna woda). ul. Łukiewicza, 6. Tel. 385.
Dr Dobińskiego — asystent Dr Świątkowski Jan.

Pryw. Zakład wodoleczniczy i sanatoryum

Dra Majewskiego A. — ul. Dwernickiego 3. Tel. 189.

Zakład ortopedyczny

Dr E. Piaseckiego. — Pl. Smolki 5.

Pryw. Zakład wodoleczniczy „Kiselka“

Dr Kowalskiego Edmunda.

Dom Zdrowia Dra E. Wajgla

ul. O. Hausnera 11. Tel. 678.

ZAKŁADY KROWIANKOWE.

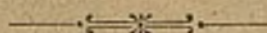
Prof. Dra Barańskiego, Prof. Kretowicza i Prof. Kubickiego

AKADEMIA WETERYNARYJNA

we Lwowie, ul. Kochanowskiego 15. Tel. 125.

Akademia założona w roku 1881, początkowo jako szkoła średnia, została zreformowaną i przemieniona w szkołę wyższą w roku 1897. — Warunki przyjęcia: świadectwo dojrzałości. — Nauka trwa 4 lata, w ciągu tego egzamina roczne i 3 rygoroza poczem dyplom lekarza weteryn. — Skład:

Prof. Dr med. i weter. Józef Szpilman (Klinika wewn.). — Rektor A. W.
Prof. Dr med. i weter. Antoni Barański (hodowla, położnictwo, weter. sądowa).
Prof. Magister weter. Stanisław Królikowski, (Klinika chir.)
Prof. Dr filoz. Józef Nusbaum, (anatomia, embryol., histol.).
Prof. nadzw. Dr med. i weter. Mieczysław Grabowski, (patol. ogólna i anatomia patol.).
Prof. n. Dr med. Gustaw Piotrowski (fizyologia, farmakolog., toksykol.).
Adjunkt: Dr med. Fryderyk Simon, (propedeutyka, mikroskopia i chemia kliniczna).
Nauczyciel kucia koni, lekarz weteryn. Paweł Kretowicz, (choroby kopyta, kuźnia).

Spis lekarzy według miejsca zamieszkania.

Kraków.

D. Ackermann A., Floryańska 23.
Aronsohn Jul., Starowiślna 6. (w lecie w Krynicy).
Baczyński A., Wielopole 20.
Barącz J., Niecała 6.
Baurowicz Aleks., Rynek 16. *(Choroby gardła, nosa, usz.)*.
Berger L., Zwierzyniecka 7. Tel. 393.
Bernaciński F., Słowiańska 2.
Bernstein J., Karmelicka 33.
Bielański G., Studencka 3.
Bielawski J., Kl. chor. wewn.
Bier Leonard, Kolejowa 4.
Blasberg M., Skawińska 8.
Blatteis Jakób, Lubicz 9. (w lecie w Krynicy).
Bochenek A., Jagiell. 11.
Boczar St., Klin. ch. skórnych.
Bobkiewicz H., Mały Rynek 3.
Borzęcki Eug., Floryańska 37. (*Choroby skórne i wener.*)
Bossowski Aleksander, Floryańska 35, Tel. 292. (*Chirurgia*)
Brandt L., Szp. ś. Łazarza.
Braun Stanisław, Dietla 95. Tel. 221. (*Położn. i ginekol.*).
Bross L., Grodzka 34.
Browicz Tadeusz, Krupnicza 5. Tel. 197. (*Choroby usz. i nosa*).
Brudzewski K., Floryańska 38. *(Okulistyka)*.
Bujwid O., Kolejowa 3. Tel. 301.
Buszek Jan, Rynek A—B 39. Tel. 168.
Buzdygan Mikołaj, Bracka 8. (*Choroby wewnętrzne*).
Cercha Maks., Sławkowska 4. Tel. 35, (w lecie w Krynicy). (*Położnictwo i ginekologia*).
D. Chloumsky W., Klin. chirur.
Cholewicz Fr., Mikołajska 11.
Ciechanowski St., Wielopole 4.
Cybulski Napoleon, Szczepańska 11. (*Dentystyka*).
Czaykowski A. Jabłonowsk. 12.
Czerny Edw., Długa 17.
Doboszyński L, Karmelicka 31.
Dobrowolski S., Kl. poł. Tel. 27.
Domański S., Szczepańska 9. Tel. 108. *(Choroby nerwowe)*.
Droba St, Pańska 7. *(Chirurg.)*.
Drożdż Bolesł., ul. św. Jana 11.
Dudziński J., Zyblikiewicza 18.
Dundaczek Fr., Studencka 3. *(Dentystyka)*.
Eichhorn F., Dietla 47. Tel. 120.
Engländer B., Lubicz 19.
Filimowski Ant., Grodzka 39. Tel. 93.
Filipkiewicz Stefan, Kolej. 18. (w lecie w Ciepl. Trencz.).
Flis Kaźm., Klin. wewn.
Fonferko A., Rakowiecka 3.
Fränkel Henr., Starowiślna 42.
Friedmann L., Józefa 11.
Frommer A., Szp. ś. Łazarza.
Frommer W. Szpitał św. Łazarza.
Fürbeck L. Łobzow 32. Tel. 67.
Gertler Norbert, Gertrudy 18.
Gerzabek W., Klinika chir.
Gettlich A., św. Filipa 14.
Gliński L. K., Colleg. medic.
Godlewski E.., Kopernika 12.
Gogulski J., Starowiślna 8.
Goldberg H., nad Rudawą 17.
Gólski St., Kopernika 12.
Górka Józef, Garbarska 5.
Gorski X., Floryańska 4. (w lecie w Szczawnicy). (*Choroby wewnętrzne*).

D. Grażyński Edward, Szpital św. Ludwika, Tel. 170 i Kolejowa 12.
Grünhut B., Dietla 42.
Grzybowski G., Szp. ś. Łaz.
Gwiazdomorski J., Łobzowska 32. Tel. 67.
Hirsch Dawid, Krakowska 17.
Hirsch Herman, Zielona 7. (*Choroby wewnętrzne*).
Horoszkiewicz Stanisław, pl. Matejki 12.
Jakubowski Maciej Leon, Podwale 10. (*Choroby dzieci*).
Jankowski St., Długa 82.
Jaugustyn S., Szp. ś. Łazarza.
Jaworski Walery, Kopernika 2.
Jordan H., Wiślna 5. Tel. 210. (*Położnictwo i ginekologia*).
Junger Jakób, Krakowsk. 3.
Juras A., Szp. św. Łazarza.
Jurowicz Izydor, Stradom 17.
Kaczkowski K., Niecała 13.
Kaczyński St., Kopernika 12.
Kader Bron., Basztowa 4. (*Chirurgia*). Tel. 381.
Kaufmann M., Floryańska 47. (w lecie w Maryenbadzie). (*Masaż*).
Kaufmann O., (w lecie w Karlsbadzie).
Kędzior Wawrz., Klin. wewn. Tel. 306.
Kirkor M., Coll. med.
Kirschner Aron, Dietla 55.
Klecki Karol, Karmelicka 42.
Kohn Maksym., Pijarska 9. Tel. 171. (*Położn. i ginekol.*).
Konera St. Szp. św. Łazarza.
Kopff Leon, Pijarska 9, (w lecie w Krynicy).
Korczyński Edw., Łobzowska 12. Tel. 310. (*Choroby wewn.*).
Korczyński Ludomił, Kolejowa 7., (w lec. w Szczawnicy). (*Choroby wewn.*).
Kostanecki K., Podzamcze 8.
Koy St., Floryańska 3. Tel. 218. (*Choroby dzieci*).
Kramarzyński K., Mikołajs. 26.
Krokiewicz Ant., Podwale 1. (*Choroby wewnętrzne*).

D. Krongold Wilh., Dietla 49.
Kryński L., Franciszkańska. 1. (*Chirurgia*).
Kupczyk S., Bracka 11. (*Choroby nerwowe*).
Kurkiewicz St., Starowiśl. 21. (*Choroby wewnętrzne*).
Krzyształowicz F., Pl. Matejki 3. (*Choroby skórne i wener.*).
Kwaśnicki August, Basztowa 4. Tel. 252. (*Choroby dzieci*).
Kwiatkowski St., Klin. wewn. Tel. 306.
Landau J, Grodzka 69. Tel. 267. (*Choroby dzieci*).
Landau Rafał, Dietla 67.
Landau Z., Floryańska 29.
Langie Adam, Sławkowska 31. (*Okulistyka*).
Latkowski Józef, Klin. wewn. (w lecie w Marienbadzie). (*Choroby wewnętrzne*).
Lax Jan, Jasna 5. Tel. 235. (*Położnictwo i ginekologia*).
Lemberger J., Długa 15.
Lewkowicz Ks. Szpital św. Ludwika. Tel. 170.
Liebeskind J., Dietla 79. (*Położnictwo i ginekol.*). Tel. 403.
Ligęza J., Michałowskiego 79.
Lippel G., Szp. św. Łazarza.
Lustgarten Lud., Grodzka 60. Tel. 270. (*Choroby wewn.*).
Luster L., Grodzka 20. (*Dentys.*)
Lustig Samuel, Krakowska 35.
Łazarski Józ., Dietla 97.
Łepkowski Winc., Straszewskiego 27. Tel. 239. (*Dentyst.*).
Łopaciński, Mikołajsk. 2 *l. k. p.*
Łuniewski Stan., Klin. okul.
Majewicz A., Kopernika 8.
Majewski Jul. A., Klin. okul.
Marcisiewicz Fel., Wiślna 10. (*Okulistyka*).
Markiewicz J, Blich 16.
Matzke H., Szewska 19. (*Dent.*).
Mayzel Tad., Floryańska 55. (*Choroby skórne i wener*).
Mączka Tom., Floryańska 31.
Maziarski Stanisł., Coll. med.
Mendelsburg H., Wolska 17.
Mieroszewski K., Siemiradz. 5.

D. Męsowicz E., Klin. wewn.
Miszewski St., Strzelecka 13.
Münz Emil, Sławkowska 4. (*Choroby skórne i wener.*).
Murczyński W., Wielopole 8.
Murdzieński Franc., Szpitalna 36. Tel. 102. (*Choroby dzieci*).
Nartowski M., Radziwił. 33. (*Choroby nerw. i hydr.-elektr. i Roentgenografia*). Tel. 359.
Nitsch R., Strzelecka 7.
Nowak Julian, Graniczna 9.
Nowotny Franc., Wielopole 4.
Ozga Jan, Aryańska 11.
Pacyna J., Pańska 11.
Pareński Stan., Wielopole 4. Tel. 208. (*Chor. wewnętrzne*).
Piątkowski M., Szewska 15. (*Chor. wewn. i uszów*).
Pieniążek Przem., Bracka 10. Tel. 164. (*Chor. gardła i nosa*).
Piepes W., Rynek 13. (*Dent.*).
Piotrowski S., Podwale 12.
Piotrowski T., Poniatowskiego 6. w lecie w Wysowy).
Pluciński Michał, Podwale 2.
Ponikło St., Bracka 5. Tel. 192. (*Chor. wewn.*).
Poźniak S., Wielopole 15.
Przybylski S., Klin. chirurg.
Raczyński Jan, Podwale 9. (*Choroby dzieci*). Tel. 362.
Regiec J., Karmelicka 35. (w lecie w Rymanowie).
Reiss Władysław, Basztowa 25. (*Chor. skórne i wener.*).
Riedmüller Bol., Rynek 23.
Rosenblatt Em., Basztowa 25. (*Chor. dzieci*). Tel. 199.
Rosner Aleksander, ś. Jana 3. Tel. 82. (*Położn. i ginekol.*).
Różecki Józef, Floryańska 19. (*Chor. wewnętrzne*). Tel. 370.
Rutkowski M., Podwale 3. (*Chirurgia*). Tel. 371.
Rydel Adam, Sławkowska 22.
Satkowski Zygm., Długa 31.
Schaitter I., Grodz. 62. Tel. 87.
Schermant Józef, Grodzka 71. (*Choroby nerwowe*).
Schneider Ludwik, Floryańska 34. Tel. 287. (*Chor. wewn.*).
D. Schoengut Stefan, Wiślna 10. (*Chor. gardła, nosa i uszów*).
Schmidt A., Długa 15.
Schudmak A., Dietla 55. (*Chor. żołądka i jelit*).
Schuman Franc., Stolarska 13. (*Dentystyka*).
Schwarz A., Floryańska 7. (*Choroby skórne i wener.*).
Schwarz I., Klin chir.
Sciborowski Wład., Zielona 20.
Seifmann P., Bernardyńska 13.
Seńkowski Michał, Kopern. 12.
Sikorski St., Krowoderska 15.
Silberstein Adolf, Miodowa 7.
Skobel Stan., Rynek gł. 23. (*Chor. skórne i wener.*).
Skórczewski Bol., Batorego 24, (w lecie w Krynicy).
Skrzyński St., Bracka 7. (*Chor. wewnętrzne*).
Śliwiński M., Mały Rynek 4. Tel. 276, (w lecie w Ryman.).
Słapa W., Kolejowa 4. Tel. 34. (*Chor. dzieci*).
Smolarski Wład., Rynek 45. (*Chor. wewn.*). Tel. 410.
Sokołowski H., Szewska 12. (*Chor. wewn., skórne i wener.*).
Spira R. Jasna 10. (*Chor. uszów*).
Stahr Eliasz, Sebastyana 17. (*Chor. wewnętrzne*).
Stankiewicz Wiktor, Klinika położn. Tel. 27.
Steinberg S., Rynek 14 (*Dentystyka*).
Sternbach D., Kolejowa 3. (*Chor. skórne i wener.*).
Steuermark Z., Rynek 6. (*Chor. skórne i wener.*).
Stopczański Al., Kopernika 12.
Strycharski J., Strzelecka 11.
Supiński E., św. Anny 4. (w lecie w Rabce),
Surzycki J. Franciszkańska 1. Tel. 156. (*Choroby wewn.*).
Süsskind A., Stradom 18. (w lecie w Karlsbadzie),
Switalski Ludwik, Bracka 11. Tel. 347. (*Położn. i ginekol.*).
Syrop Jakób, pl. Wszystkich Świętych (*Dentystyka*).

D. Szewczyk Józ., Floryańska 13. (*Chor. wewnętrzne*).
Szymkiewicz K., Rynek gł. 26 (*Dentystyka*).
Teichmann Aleks., Rynek 13, (w lecie w Piszczanach).
Tokarski St., Wolska 3.
Torczyński T., Szp. ś. Łazarza. (*Chor. umysłowe*).
Trembecki H., Rakowiecka 7.
Trzebicky Rudolf, Podwale 12. Telef. 81. (*Chirurgia*).
Tuszyński F. Sławkowska 20.
Tyszecki Teofil, Pawia 8. (*Masaż. i gimn. leczn.*).
Unsin Henr., Sławkowska 23.
Urbanik R., Zwierzyniecka 12. (*Chirurgia*).
Wachholz Leon, Basztowa 25.
Wachnianin J., Starowiślna 6.
Wachtel Zygmunt, Grodzka 32. (*Chirurgia*).
Wąsowicz Z. Pańska 6, (w lecie w Krynicy). (*Chor. wewn*).
Weinsberg J., Brzozowa 9.
Wernikowski W., Rynek 6. (*Dentystyka*). Tel. 357.
Wicherkiewicz B., Wolska 11. Tel. 286. (*Okulistyka*).
Wilczyński L., Klin. wewn.
Wojciechowski Br., Klinika położn. Tel. 27.
Zanietowski Józ., Batorego 1. (*Choroby nerwowe*).
Zaręba G., Klinika chirurg.
Zeitner J., Dietla 73 (w lecie w Francensbadzie).
Ziarko J., Długa 7. (*Ch. wew.*).
Zmigród B., Grodzka 1.
Zoll Józef, Kolejowa 7. Tel. 254. (*K. s k. p.*).
Zopoth A., Starowiślna 16. (w lecie w Jaworzu).
Żuławski K., Długa 82. Tel. 159. (*Chor. umysłowe*),
Żydłowicz Władysław, Floryańska 22. Tel. 407. (*Chor. skórne i wener.*).

Dentyści:

Łepkowski W., Straszewsk. 27. Tel. 239.
D. Schuman Fr., Stolarska 13.
Matzke H., Szewska 19.
Dundaczek Fr., Studencka 3.
Szymkiewicz K., Rynek gł. 26.
Wernikowski W., Rynek gł. 6. Tel. 357.
Piepes W., Rynek gł. 13.
Steinberg S., Rynek gł. 14.
Syrop I., pl. św. W. 10.
Luster L., Grodzka 20.
Łukaszewicz K., Tomasza 11.
Hrebenda W., Szpitalna 20.
Matuszewski H., Stolarska 13.
Dłużyński J., Floryańska 13.

Lwów.

D. Arnold Winc., Szpital pow.
Aschkenazy Z., Wałowa 2, (w lecie w Krynicy). (*Masaż*).
Auerbach Em., Krakowska 14.
Bałłaban Teodor, Wałowa 7. (*Okulistyka*).
Barański B., Piastów 3.
Barącz Roman, Teatralna 11. (*Chirurgia*).
Barzycki J., Kraszewskiego 23.
Bądzyński St., Kochanowskiego 36 A.
Beck Adolf, Pańska 13. (*Chor. nerwowe*).
Bednarski Adam., Akademicka 5. (*Okulistyka*).
Berezowski K., Kraszewskiego 9. (Prym. szp. Zakł. karn.).
Bett M.. Kazimierzowska 37.
Bieńkowski B., Kościuszki 8. (*Dentystyka*).
Bierer R., Karola Ludwika.
Bikeles Guttman, Rynek 43.
Blau A., Furmańska 3.
Bocheński K., Klinika położ.
Bogdański W. Blacharska 1.
Bohosiewicz Teod., Jagiellońska 7. (*Dentystyka*). Tel. 666.
Borzęcki W., Grodzickich 6.
Breiter Rudolf, Klin. położ.
Bund S., Szpital powsz.
Burzyński A. Piekarska 52.
Bylicki Wład., Kościuszki 7. (*Położn. i ginekol.*).

D. Chądzyński Jan, Sobieskiego 4.
Chomin Ant., Zimorowicza 3.
Czaczkowski J. Zyblikiew. 29.
Czarnik St., Szpital ś. Zofii.
Czyżewicz Ad., Cłowa 2. (*Położn. i ginekol.*). Tel. 410.
Dekański St., Słowackiego 6.
Dębicki Kl., Piekarska 16, (w lecie w Iwoniczu).
Dobiński Włodz., Zofijówka. Zakł. psychiatr. Tel. 385.
Drahokoupil G., Szp. powsz.
Dubanowicz P., Ormiańska 33.
Dukiet J., Słowack. 35 (w lecie w Rymanowie), *gimn. leczn.*
Durst Adolf, św. Michała 3.
Dybuś A. Klin. okul.
Ehrlich Dawid, Sykstuska 17.
Elektorowicz Emil, Łyczak. 6.
Eliasz Radzikowski St., Klin. wew. (w lecie w Zakopanem). (*Choroby wewnętrzne*)
Fechter Tadeusz, Zielona 3.
Feiersztein Iz., Akademicka 26. (*Chor. nerwowe*).
Fels Izrael, Słoneczna 1.
Festenburg E, Dominikańs. 11. (*Położn. i ginekol.*).
Feuerstein L., Piekarska 52.
Fiałkowski Lud., Syxstuska 13.
Fibich Stan., Piekarska 22.
Frankowski W. Pańska 27.
Fränkel Henryk, Rynek 25. (*Choroby wewn.*).
Frisch J., Kaźmierzowska 3.
Frucht Bertold, Sobiesk. 4.
Fuchs Stan., pl. .Maryacki 9. (*Dentystyka*).
Gabryszewski Ant., Akademicka 14. (*Chirurgia*).
Gąsiorowski St., Krzyżowa 15.
Gerus Jan, Klinika chor. wew.
Gluziński A., Krasickich 3. (*Chor. wewn.*). Tel. 673.
Gluziński Lesław, Wałowa 14. (*Chor. wewn. i gard.*). Tel. 178.
Głowacki Bol., Batorego 24. Tel. 236.
Głuchowski F. M., Kochanowskiego 1.
Gołębiowski K., Zielona 7.
Gołąb Jan, Hofmana 6.
D. Gońka A. Kopern. 1. (*Dentyst.*).
Gostyński Józef, Zyblikiewicza 10. Tel. 210.
Grabowski M., Zamojskiego 6.
Gross Karol, ul. Boimów 5.
Gruder K., Szpital powsz.
Haisig Karol, Grodzickich 15. (*Choroby wewn.*).
Henzel St., Klin. ch. skór. i wen.
Herman Wł., Klinika chirurg.
Hescheles E., Kopernika 26.
Hojnacki Wł., Słowackiego 2. (*Położn. i ginekol.*). Tel. 542.
Hołobut T. Piekarska, 52.
Hukiewicz B., Czarnieck. 10.
Janda Franc., Pańska 21.
Jankowski Wiktor, Hetmańska 6. (*Dentystyka*).
Jasiński Wł., Kurkowa 3.
Jaszczurowski K., Żółk. 50. c.
Kaczorowski Br., Akadem. 11. (*Dentystyka*).
Kadyj Henryk, Zielona 15.
Kicki T. Kopernika 3. (*Okulis.*).
Kiczales J., Klin. okulist.
Kikinger E., Klin. wewn.
Kloyzy H., Szpital pow.
Kniehynicki K, L. Sapiehy 51.
Kobylański Ant., Strzelecka 2.
Korman J., Karola Ludw. 29.
Kośmiński Fr., Akademicka. 26. (*Położ. i ginek.*) Tel. 697.
Kossak Leon, Wałowa 29. (*Chor. skórne i wener.*).
Kowalski Edm., Akademicka 11. (Kierown. Zakł. Kiselka).
Kowalski Michał, Podzamcze.
Kretz Bernard. Sobieskiego 9.
Kreutz Jan, Klin. okulist.
Krobicki Tad., Wałowa 23.
Kruszyński K., Akademic. 16.
Kruszyński W., Chorążcz. 25.
Krygowski J., 3 Maja 2.
Krysakowski J., Łyczakow. 4.
Krzyszkowski J., Piekarska 52.
Krzyżanowski K., ś. Mikoł. 2.
Kubisztal St., Namiest.
Kucharski Piotr, pl. Akadem. 1. (*Chor. dzieci*).
Kuczera P., Piekarska 52.
Kunzek Henryk, Lelewela.
Kurzyniec W. Nam.

D. Kwiatkiewicz St., pl. Bernardyński 12. (*Chor. gard., nosa*).
Lachowicz Zd, pl. Trybunal. 1.
Landau F., Karola Ludwika 37. Tel. 141.
Lateiner Em., Kopernika 9. (*Dentystyka*).
Legeżyński W., Koralnicka 4.
Leńko Zenon, Kopernika 16.
Lewicki Stan., Szpital powsz.
Lewin Adolf, Gródecka 58.
Lickendorf Ign. Kurkowa 4.
Lilien N., 3 maja 10. (*Chor. dzieci*).
Lipski Kazim., Żulińskiego 3.
Litwinowicz Tad., Szp. pow.
Lukas Ad., Blacharska 8.
Ładniewski Sz. Barska 6.
Łobaczewski A., Piekarska 52.
Łukasiewicz W., Kraszewsk. 5. (*Chor. skórne i wener.*).
Mach Andrzej, Koralnicka 8.
Machek Em., Akademicka 11. (*Okulistyka*).
Mahl Jakób, Jagiell. 24.
Majewski Ad., Dwernickiego 3. Tel. 189.
Mańkowski H., Piekarska 55.
Margulies Maks, Kopernika 9.
Marischler J., Klin. ch. wewn.
Markowski J., Piekarska 52.
Mars Antoni, Kościuszki 18. (*Położn. i ginekol.*). Tel. 620.
Meyer Józef, Halicka 15.
Mehrer Henr., Kościuszki 6.
Merczyński Em., Kopernika 1. (*Chor. dzieci*). Tel. 109.
Merunowicz Józef, Zamoyskiego 16. C. k. Protom. Tel. 412.
Meschel J., Sykstuska 33.
Moraczewska Z., św. Mikołaja 19. (*Choroby kobiece*).
Moraczewski W., ś. Mikoł. 19.
Mukowicz E., Kraszewsk. 9.
Müller R., Żółkiewska 42.
Neuman S., Kazmierzows. 13.
Niemiłowicz W., Mochnack. 26.
Obrzut Andrz., Kraszewsk. 3.
Obtułowicz F., 3 Maja 21. Tel. 406.
Opolski Wiktor, Wałowa 13. (*Chor. wewnętrzne*) Tel. 82.

D. Opolski J., Klin. wewn.
Ozarkiewicz E., Korniaktów 1. (w lecie w Szczawnicy).
Padalewski A., Akademicka 12. (*Choroby skórne i wener.*).
Pajączkowski W., Mikołaja 3.
Panek K., Piekarska 52.
Papée Jan, Piekarska 10. (*Chor. skórne i wener.*).
Pasiecznicki E., Korniaktów 1.
Pawlikowski A., pl. W. Dąbrowsk. 2. Tel. 675.
Pfau Ascher, Szpital powsz.
Piasecki E., pl. Smolki 5. (*Masaż i gimn. leczn.*).
Pilewski Oskar, Zielona 3. (*Chor. wewn. i dzieci*).
Piotrowski G., Akademicka 15.
Pisek Wilh., Jagiellońska 12. (*Chor. wewn.*).
Pivel Edw., Dominikańska 4.
Podlewski K., Chorążcz. 16. (*Chor. gardła*).
Potochajło Jan, Żulińsk. 11 A.
Praschill Tad., Sapiehy 17. (w lecie w Truskawcu).
Prus J., Kośc. 7. (*Chor. nerw*).
Radecki P., Kopernika 28. (*Chor. wewn.*).
Rapp L., Jagiellońsk. 15, (*Chor. wener. i skórne*).
Rappaport M., Jagiellońska 13. (*Położn. i ginekol.*).
Reichenstein M. Piekar. 52.
Reinhold Jon., Sykstuska 23.
Reinhold Zygm., 3 Maja 8. (*Dentystyka*) Tel. 657.
Reitzes D. j., Kazimierz. 37.
Reitzes D. s., Skarbkowska 27.
Rencki Roman, Klinika chorób wewn.
Roicki Ant., Zimorowicza 5. (*Chor. wener. i skórne*).
Rosenzweig Leon, 3 Maja 7. (*Okulistyka*).
Rosner Jan, Batorego 9. (w lecie w Franzensbadzie). (*Położn. i ginekol.*).
Rosner Ignacy, Sykstuska 36.
Rożański J. Kraszewskiego 11. (*Chor. wener. i skórne*).
Ruff Salomon, Klinika chir.

D. Rydygier Lud., Kościuszki 16. (*Chirurgia*).
Sawicki E., Chorążczyzna 22. (*Chor. wewn.*).
Sawicki-Stella J., Długosza 15.
Schellenberg L., Czarnieckiego 12. (*Położn. i ginek.*). Tel. 79.
Schmelkes M., Brajerowska 6.
Schneider Gustaw, Pańska 7. (*Dentystyka*).
Schramm Hilary, Sykstuska 22. (*Chirurgia*).
Schutt E., Szpital powsz.
Selzer Józef, Kopernika 6. Tel. 368.
Serbeński Wal., P. Maryacki 8. Tel. 639.
Sielski Szczęs., Akademicka 8. (*Położn. i ginekol.*)
Sieradzki A., Bielowskiego. 9. (*Chor. dzieci*).
Sieradzki W., Czarnieck. 3.
Silberstein S., Sykstuska 34. Tel. 634.
Simon Fryd., Zielona 15.
Singer Menele, Kotlarska 1.
Skałkowski Bron., Kościuszki 14. (*Położn. i ginek.*). Tel 352.
Slęk Fr., Klinika chirurg.
Smitowski M., Sobieskiego 7.
Sobierański W., Gosiewsk. 4.
Sobolewski F., Łyczak. 43 a.
Sochański J., Pańska 2.
Sołowij A., Mickiewicza 3. (*Położn. i ginekol.*). Tel. 545.
Sołtysik M., Halicka 20. (*Chor. dzieci*).
Spalke Zygmunt, Grodzick. 4. (*Chor. gardła i uszów*).
Stachiewicz T., Sobieskiego 4. (*Chor. wewn.*).
Stankiewicz F., Pańska 23.
Stark J., Pl. Gołuchowsk. 3.
Stauber Sal., Skarbkowska 2.
Steinhaus Józef, Kołłątaja 4.
Stock Jakób, Snieżna 7.
Strojnowski E., Kopernika 1. (*Położn. i ginekol.*). Tel. 46.
Swiątkiewicz J., Klin. chir.
Swiątkiewicz M., Grodzick. 1. (*Chor. skórne i wener.*).
Świątkowski Jan, Szp. powsz.
D. Świątkowski S. Żółkiewsk. 29.
Świeżawski L., Piekarska 24.
Szczepański K., Piekarska 17.
Szpilman Józef, Akademia weter. Tel. 123.
Sztembarth Celest., Bator. 26.
Szulisławski A., Kilińskiego 2. (*Okulistyka*).
Szuszkiewicz P., Pl. Kapit. 3.
Szydłowski Z, Akademicka 11. (*Chor. dzieci*).
Szymonowicz W., Pańska 4. (*Chor. uszów*).
Tatarczuch W., Brajerowsk. 20. (*Chor. skórne i wener.*).
Trzcieniecki K., Akadem. 11. (*Chor. gardła i uszów*).
Uhma Czesław, Lindego 7. (*Chor. skórne i wener.*).
Wachtel A., Kopernika 18. (*Chor. dzici*).
Wajgiel Eugen., Hausnera 11. (Dom zdrowia). Tel. 678.
Wallach D., Teatralna 23. (*Chor. wewn*).
Wątorek A., Szeptyckich 30.
Wechsler Emil, Wałowa 23. (*Chor. wewn.*).
Wehr W., 3 Maja 10. (*Chirurg.*).
Weigel Józef, Akademicka 20.
Wein Henryk, Bernsteina 6. Tel. 693.
Weindling N., Żółkiewska 35. (w lecie w Hall).
Weiss Adolf, Akademicka 3, (*Dentystyka*).
Weissberg Leon, Janowska 36.
Wernicki Józef, Słowac. 2. (*Chor. wewn.*)
Wiczkowski J, Kościuszki 4. (*Chor. wewn.*). Tel. 374.
Wiktor M., Kopernika 4. (*Dent.*).
Wilczek M., Szpital powsz.
Zabłocki St., Kopernika 28. (*Chor. gardła, nosa i uszów*).
Zajączkowski J., Grodzick. 2. (*Chor. wewn.*).
Zakreys Franc., Grodecka 50 b.
Zakrzewski J, Akademicka 28. (*Położn. i ginekol.*). Tel. 684.
Zalewski Teofil, Hetmańska 6.

D. Zavadil Teofil, Sykstuska 22. (*Położn. i ginekol.*).
Zgórski Kazim., Kopernika 16 Tel. 17.
Ziembicki Grzeg., 3 Maja 19. (*Chirurgia*). Tel. 72.
Zion Oswald, Sykstuska 21. (*Okulistyka*).
C. Beschloss M., Żółkiewska 29.
Chilf Sam., Sobieski 13.
Gabel Hil., Sobieskiego 26.
Grabscheid M., pl. Krakow. 10.
Krainer Eman., Krakow. 12.
Kurzer Lazar, pl. Krakow. 25.
Latainer Leon, Karol. Ludw. 16
Letz Samuel, pl. Gołuchow. 151
Lisowski M. den. pl., Trybun.
Madeyski E., Akademicka 11.
Mark Sal., pl. Maryacki 8.
Schnitzer P., pl. Halicki 14.
Zawirski Konstanty, Batorego 14.

1. Pow. Bialski.

D. Nycz Wincenty, *Biała l. p.*
Bogdanik Józ., „ *pr. szp.*
Hess Ernest „
Höschel K., „
Kapelusz Eug., „
Kwieciński Maciej „ *l. m.*
Łodygowski J., „ *s. sz.*
Sroczyński Jul., „
Steuer Alfred, „
Dworzański Karol, *Kęty l. m.*
Garbusiński Sabin, „
Dziewoński Wł. „
Schlank Maur. *Oświęcim l. m.*
Slosarczyk Antoni, „
Wechsler Leopold, „
Keller Rajm., *Wilamowice l. m.*
Miodoński F., *Buczkowice l. o.*
C. Spelda Aleks., *Biała.*
W. Dziurzyński T., *w. p.*

2. Pow. Bobrecki.

D. Borysiewicz W., *Bóbrka k. s.*
Gabryszewski Tad. „
Bober Jan, *Chodorów. l. k.*
Jasilkowski M., „
Janowicz W., *Strzeliska nowe.*
Pawlicki T., *Wybranówka l. o.*
C. Sochacki Fel., *Chodorów l. k.*
Handt Izydor „
Roth Wilhelm, *Bóbrka, l. m.*
Urich S., „
Sternberg Bern., *Strzeliska.*
W. Juhre Zenon, *w. p.*

3. Pow. Bocheński.

D. Pietrzycki A., *Bochnia s. l. p.*
Fränkel Józef, „
Górski Czesław, „ *l. sal.*
Nodzyński Bolesł., „ *sek. sz.*
Oświęcimski S., „ *pr. sz.*
Roth Alojzy „
Gąsiorek Franc., *Łapanów. l. o.*
Majewski Tad., *Niepołomice.*
Olszewski Bronisł., *Wiśnicz.*
Rutowski Klemens, *Łąkta.*
Zakaszewski W., *Ujście solne l. o.*
C. Wieselman Mor., *Wiśnicz l. m.*
W. Olbrycht Piotr *w. p.*

4. Pow. Bohorodczański.

D. Fuchs L., *Bohorodczany k. s.*
Ferensiewicz M., „ *l. o.*
Seller J., *Sołotwina l. sk.*
W. Lubliner L., *w. p.*

5. Pow. Borszczowski.

D. Soniewicki T., *Borszczów a. s.*
Mosler Maks. „ *a. s.*
Kittner Jakób, „ *l. m.*
Altmann Zygm., *Jezierzany.*
Feuerstein Lejz., *Korolówka.*
Kraus Adam, *Mielnica l. o.*
Bilwin W., *Olchowiec ad Mielnica.*
Seidner Abraham, *Skała l. m.*
C. Bardach T. *Uście biskupie.*
W. Tychowski W., *w. p.*

6. Pow. Brodzki.

D. Friedberg I., *Brody l. p.*
Aufrecht Ozyasz, „
Jung Wilhelm, „
Kalach Feliks, „
Schapira Aleks., „ *s. s. l. m.*
Sołtysik Stan., „ *l. k., p. s.*
Strumiński Adam, „
Zasacki St., *Szczurowice. l. o.*
Ustrzycki Jul., *Podkamień l. o.*

D. Landesberg Mojżesz, *Założce.*
Żurakowski J., „
Jessyp A., *Łopatyn.*
C. Grünfeld Iz., *Brody l. m.*
Nussbaum M., *Podkamień l. m.*
Krist T. „
Rager Izydor, *Założce.*
Rosenbaum Leon, *Łopatyn l. m.*
W. Biliński Wł., *w. p.*

7. Pow. Brzeski.

D. Nycz Henryk, *Brzesko l. p*
Bernacki Franc., „ *l. m.*
Bernadzikowski Sz., „
Knauer W., *Radłów.*
Grzybczyk St., *Szczurowa l. o.*
Łowczowski W., *Wojnicz l. m*
Dujanowicz Z., *Zakliczyn.*
Kluczyński Zbig., „ *l. m.*
Janczy Fr., *Czchów l. o.*
C. Czernek Henr., *Wojnicz l. m.*
W. Kisiel D., *w. p.*

8. Pow. Brzeżański.

D. Skibicki Ad., *Brzeżany s. l. p.*
Teitelbaum Melech, „
Kowenicki Adam, „ *s. sp.*
Falk Bär, „
Uranowicz Tad., „ *l. m.*
Zauderer Albert, „ *pr. sz*
Förster Marek, „
Barban Chaim, *Kozowa*
Fleischman Adolf „ *l. k.*
Paulo Aleksander „ *l. o.*
Długosz Zygmunt, *Kozłów l. o.*
C. Łucyk Jakób, „
W. Waśniewski Fr., *w. p.*

9. Pow. Brzozowski.

D. Lic Henryk, *Brzozów l. p.*
Niziołek Paweł, „ *l. m.*
Benoni Ferdynand, *Dynów.*
Atlas Jakób „
Mang Józef, *Jasienica.*
W. Rudnicki W., *w. p.*

10. Pow. Buczacki.

D. Hirschler Miecz., *Buczacz l. p.*
Kroo Józef, „
Krzyżanowski Edw., „ *l. m.*
Nacht Fabiusz, „
Feller Aron, „
D. Mogilnicki Wład., *Buczacz.*
Kromer Józef, *Koropiec l. o.*
Sokal Majer, *Jazłowiec.*
Koerner E., *Monasterzyska l. m.*
Bobek Jan, *Potok Złoty.*
Langbank Br., *Uście zielon. l. o.*
C. Mosler Mojżesz, *Buczacz.*
Adler Szymon, *Monaster. l. f.*
W. Maykowski H., *w. p.*

11. Pow. Chrzanowski.

D. Berggrün Alfr., *Chrzanów l. p.*
Hochbaum O., „ *l. m.*
Rieser Adolf, „ *l. m.*
Woynarowski Kaz.. „
Damski W., *Jaworzno l. gór.*
Dura Józef, *Krzeszowice l. s.*
Walkowski J., „ *l. o.*
Dobrzyński J., *Trzebinia l. m.*
Skórkowski J., „ *l. m.*
Schneck K., *Szczakoma l. f.*
Piórko A., *Siersza.*
Bednarski J., *Alwernia l. o.*
W. Bogdan Grzegórz, *w. p.*

12. Pow, Cieszanowski.

D. Haim Leop., *Cieszanów k. s.*
Sochacki L., *Narol l. o.*
Rosenblüth Ef., *Lubaczów l. m.*
Szymański Hen., „ *pr. sz.*
Mildner Józef, *Oleszyce.*
C. Rotter As., *Cieszanów l. m.*
W. König Pinkas *w. p.*

13. Pow. Czortkowski.

D. Wągrowski K., *Czortków s. l. p.*
Czerwiński K., „ *a. s.*
Bubeniczek Fr., „
Hausvater Jakób, „
Blaustein Józef, „
Stoekl Adolf, „ *l. m. i k.*
Lutyński L., *Jagielnica l. fabr.*
Stoklasa J., *Białobożnica.*
C. Oestersetzer Ad., *Czortków.*
W. Łukaszewski A., *w. p.*

14. Pow. Dąbrowski.

D. Kramarzyński M., *Dąbrowa l. p.*
Millet Abr., *Dąbrowa.*
Zaręba A., „
Rudnicki Karol, *Szczucin.*

D. Przybyszowski W., *Żabno l. g.*
W. Markowski Zygmunt, *w. p.*

15. Pow. Dobromilski.

D. Bieńczewski A. *Dobromil s. l. p.*
Cwiklicer Ludw., „ *l. s.*
Puchalski Szczep., „ *l. o.*
Marynowski Józef, *Bircza l. m.*
Dornfest Izydor, „
Górski Stan., *Rybotycze l. o.*
Jaremkiewicz M., *Krościenko ad Chyrów l. o.*
C. Brauner Leon, *Dobromil.*
W. Stupnicki Antoni, *w. p.*

16. Pow. Doliniański.

D. Peters Józef, *Dolina l. p.*
Kotłowski Stan., „
Kosterkiewicz J., „ *l. m.*
Nowak Józef, *Wygoda l. f.*
Berwid Bol., *Rożniatów l. f.*
Waligórski Cz., „ *l. o.*
Sekanina Jan, *Perehińsko.*
Krzyształowicz, *Wełdzirz l. o.*
Kazrlik M., *Bolechów l. s.*
Podłuski M., „ *l. m. i k.*
Blumenthal J., „
C. Kuiłowski L., „
W. Hammermann T., *w. p.*

17. Pow. Drohobycki.

D. Kuhn Adolf *Drohobycz l. p.*
Sobieszczański L., „ *a. s.*
Feuerstein H., „
Friedmann Henr., „
Eliasiewicz Z., „ *s. sz.*
Hoffner O., „ *pr. sz. iz.*
Kozłowski B., „ *pr. sz.*
Lechowski Wik. „ *l. k. ch.*
Pelczar Z., „ *s. l.*
Tiegermann Em., „ *l. m.*
Wilder Izydor, „ *l. k. ch.*
Polański S., *Podbuż l. o.*
Friedländer M., *Medenice l. o.*
Rubinstein N., „
Kapellner M., *Borysław l. k. c.*
Bermann Dawid, „ *l. k. br.*
Löw Bernh., „ *l. g. i m.*
Tenner Ignacy, *Schodnica l. o.*
Dwernicki St., „ *l. szp.*
Piotrowski T., „ *l. k br.*

D. Węclewski T., *Stebnik l. s.*
W. Łucki Jan, *w. p.*

18. Pow. Gorlicki.

D. Frydman Z. *Gorlice l. p.*
Bielewicz Feliks, „ *l. m.*
Frühling Marc., „
Kohn M., „
Krasowski St., „ *pr. sz.*
Kretowicz Walenty „
Przesmycki Jan „
Katyński Ludwik, *Biecz l. m*
C. Koller Jerzy, *Gorlice.*
W. Cielenkiewicz W., „ *w. p.*

19. Pow. Grodecki.

D. Balicki Stan., *Gródek l. p.*
Szponder W., „ *l. m.*
Szamed J., *Dąbrowica l. o.*
Udziela M., *Janów. l. o.*
Wernicki K. *Lubień l. o.*
C. Landau Ad., *Gródek.*
Schöps Ignacy, *Janów.*
W. Lille O., *w. p.*

20. Pow. Grybowski.

D. Jendel S. I., *Grybów l. p.*
Dobrowolski A., „ *l. m. i k. ch.*
Jakubowski A., „ *l. k.*
Kozierowski E., „
Wróblewski W., *Bobowa l. o.*
Mańkowski Kaz., *Ciężkowice l. m. i o.*
Gumowski F., „
W. Hirsch H., *w. p.*

21. Pow. Horodeński.

D. Milewski T., *Horodenka k. s.*
Palester Henr., „ *l. m*
Kanafass Ozyasz, „
Roszko Antoni, „ *l. sz.*
Bujalski Maryan, *Obertyn l. o*
Zalewski Kaz., *Czarnelica l. o*
C. Burnatowicz R., *Obertyn l. m*
W. Skuciński Jan, *w. p.*

22. Pow. Husiatyński.

D. Pohorecki Wł., *Husiatyn l. p.*
Korolik Tomasz, „
Sołtysik M., „ *pr. szp.*
Auerhahn Wilh., *Chorostków.*
Wilson Rysz., *Kopeczyńce l. m.*

D. Safian Ł., *Kopeczyńce.*
Brandman A., „
C. Hładij Sz., *Chorostków l. m.*
Margulies Elias, *Husiatyn.*
Rares Izydor, „ *l. m,*
Siebner Nath., *Kopeczyńce.*
Sobelsohn Daw., *Probużna l. m.*
W. Nowicki Józef, *w. p.*

23. Pow. Jarosławski.

D. Marynowski M., *Jarosław l. p.*
Dietzius Adolf, „ *l. k.*
Feldmann Marek, „
Friedwald Abr., „
Goldstaub B., „
Händel Anzelm, „
Meissels Zygm., „
Mach Seb., „
Plech Aur., „
Rossberger Sal., „
Trzaskowski Jul., „
Turzański Grzeg. „ *l. m.*
Grossek Zenon, *Moszczany l. o.*
Schmeidler Leon, *Radymno l. k.*
Mallik Józef, „ *l. m.*
Jastrzębski W., *Sieniawa l. o.*
David Majer, „
Rodzoń Wład., *Pruchnik l. o.*
C. Ackerbauer S., *Jarosław.*
Becher Salom., „
W. Miziura A., „ *w. p.*

24. Pow. Jasielski.

D. Ściborowski K., *Jasło l. p.*
D. Cięglewicz Stan., „
Hiener Aleks. „ *l. m.*
Kadyi Józef, „ *s. sz.*
Macudziński Wal., „ *p. sz.*
Meth Sz., „
Siewierski P.., *Kołaczyce l. m.*
Roth Józef, *Krempna l. o.*
Biesiadecki J., *Gąsówka.*
Brill E., *Żmigród nowy l. m.*
W. Pawlikiewicz Jan, *w. p.*

25. Pow. Jaworowski.

D. Hordyński A., *Jaworów l. p.*
Orski Jan, „ *a. s.*
Gracka Józef. *Krakowiec. l. s.*
Blech Bern., *Wielkie Oczy l. o.*
C. Bendel Zygm., *Jaworów.*
C. Gabel Rubin *Jaworów.*
W. Bernstein Józ., „ *w. p.*

26. Pow. Kałuski.

D. Wurst Adolf, *Kałusz s. l. p.*
Kurowiec Jan „
Nadel Rubin, „
Jastrzębski Jul., *Wojniłów l. o.*
C. Kiczałes Herm., „ *l. k.*
Finkelstein Maur., *Kałusz l. m.*
W. Hryniewiecki Emil, *w. p.*

27. Pow. Kamionecki.

D. Gawlikowski S., *Kamionka l. p.*
Stupnicki Wł., *l. m.* „
Markstein Wilh., „
Jaciów Teodor, „
Czerkawski Jul., *Dziedziłów.*
Prebendowski S., *Radziechów.*
Gruber Nachman „
Pawluk Bazyli, „
Zaorski Bronisław, *Busk.*
C. Raps Maks., *Kamionka.*
Siegelbaum Jakób, *Busk.*
W. Kałkowski Józef, *K. w. p.*

28. Pow. Kolbuszowski.

D. Ciepielowski, *Kolbuszowa l. p.*
Billig Eliasz, „ *l. m.*
Woś Michał, *Sokołów l. o.*
Bukowski Piotr, „
Szóstkiewicz St., *Majdan l. m.*
W. Wędrychowski J., *w. p.*

29. Pow. Kołomyjski.

D. Rosner Maks., *Kołomyja s. l. p.*
Głaczyński Wł., „ *pr. sz.*
Hulles Jakób „
Jaworski Bolesł „
Kobryński Włod., „
Lewicki Zenobiusz, „ *s. sz.*
Piaskiewicz Wł., „ *l. m. i k.*
Rosenheck Sal.. „ *l. m. i sz.*
Silberstein Izydor, „
Kirchen Oskar, „
Maresch Bronisław, „
Hankiewicz *Gwoździec l. o.*
Hendrykowski S., „
C. Hörner, *Kołomyja.*
Reder Eman., „
Mazacz Jan, „

C. Terner Hersch *Kolomyja.*
W. Machalski, „ *w. p.*

30. Pow. Kosowski.

D. Janikiewicz St., *Kosów a. s.*
Baraniecki R., „ *l. s.*
Tarnawski Apolin., „
Bażant Wacł., „
Skomorowski Jan, *Kuty l. m.*
Szydłowski M., *Żabie l. o.*
C. Rudich Leon, *Kosów.*
Berger Adolf, *Kuty.*
W. Doetsch Fran. *w. p.*

31. Pow. Krakowski.

D. Bielański G., *Kraków s. l. p.*
Mieroszewski K.. „ *a. s.*
Królikowski J., *Grzegórzki.*
Komorowski B., *Półwsie Zwierzynieckie.* Tel. 419.
Malinowski G., *Czernichów.*
Topoliński Henryk, *Prądnik biały.*
Staniszewski J., *Liszki l. o.*
W. Rutkowski K, *Kraków w. p.*

32. Pow. Krośnieński.

D. Słączka Antoni, *Krosno l. p.*
Kropaczek Fr., „ *a. s.*
Agathstein J., „
Kocay Aleks., „
Mazurkiewicz Dyon., „
Wain Jan, „
Jasiński A., *Dukla.*
Lanes S., „
Reiss Karol, „ *l. m.*
D. Przysłópski Jakób, *Korczyna.*
W. Szydłowski Z., *w. p.*

33. Pow. Łańcucki.

D. Witkowski Edw., *Łańcut l. p.*
Fleszar Jan, „ *l. m.*
Iłowiecki M., *Leżajsk l. s. i k.*
Zawilski St., „ *l. m.*
Tryniecki Bol., *Grodzisko l. o.*
Maurer M., *Żołynia l. m.*
C. Arzt Ignacy, *Łańcut l. sk.*
W. Dulęba M., *w. p.*

34. Pow. Limanowski.

D. Piotrowski E., *Limanowa l. p.*
Kruk Kazim., „
D. Gnoiński M., *Limanowa*
Czapliński St., *Mszana dolna.*
Herzig Naftali, „
Wojtowicz Edm., *Mordarka.*
Orzeł Józef, *Ujanowice.*
W. Atlas H., *w. p.*

35. Pow. Liski.

D. Jabłoński Jacek, *Lisko l. p.*
Gans Jan, „
Turteltaub J. „
Robel Wiktor, *Baligród l. o.*
Heftler Natan, *Ustrzyki l. m.*
Lenartowicz R., „
Dulęba, *Lutowisko l. o.*
C. Freysinger Józ., *Lisko l. m.*
Propst Jakób, *Lutowisko l. m.*
W. Audykowski M., *w. p.*

36. Pow. Lwowski.

D. Obtułowicz F., *Lwów s. l. p. i s.*
Sobolewski Fr., „ *l. p.*
Kolhberger, *Kulparków pr. sz.*
Maliszewski H. „ *pr. sz.*
Neusser Gust. „ *dyr. sz.*
Woszczyński J., „ *s. sz.*
Kruszyński St. „ „
Trzciński B., *Dublany.*
Budzynowski T., *Jaryczów l. o.*
Acker Sal., *Szczerzec, l. k.*
Trześniowski E., „
Stanowski K., *Winniki l. f.*
Fruchtmann F., *Zniesienie.*
W. Kruczkowski S., *w. p.*

37. Pow. Mielecki.

D. Warzycki Br., *Mielec l. p.*
Stasina A., „ *a. s.*
Kijas Błażej, „ *l. m.*
Staniszewski W., „
Sternberg Józef, „
Cymbler Waler., *Radomyśl.*
Lorentski And., „
C. Schabus Em., *Mielec l. m.*
W. Małecki M., *w. p.*

38. Pow. Mościski.

D. Lebedowicz Em., *Mościska l. p.*
Gorner Izydor. „
Langer Józef, „ *l. o.*
Rokossowski M. *Sądowa W. l. o.*

D. Kosz Kornel, *Krukienice l. o.*
C. Korner Wilh., „ *l. m.*
Raab Hen., *Sąd. Wisznia l. m.*
W. Grochowski K., *w. p.*

39. Pow. Myślenicki.

D. Schmidt F., *Myślenice l. p.*
Gałuszka J., „ *l. m.*
Łodziński Wikt., „ *l. o.*
Konarzewski J., *Sułkowice l. o.*
Służewski K., *Jordanów l. m.*
Karaś A., *Maków.*
Uchacz Bł., „ *l. sk.*
Zduń Józef, *Skawa.*
Zduń Jan, *Raba wyżnia.*
Lang Otokar, *Rabka l. o.*
Kaden K., „
W. Sołtykiewicz J., *w. p.*

40. Pow. Nadworniański.

D. Szajna Józef, *Nadwórna l. p.*
Jossé Jan, „ *a. s.*
Bibring Sz., „ *l. sk.*
Cieszewski W., „ *l. o.*
Last Herman, „
Bogdański B., *Delatyn l. m.*
Harasowski A., „ *l. m.*
Hlebowicki C., *Łanczyn l. o.*
Ikałowicz K., „
Głuszkiewicz W., *Mikuliczyn l. o.*
W. Nestajko Euz., *w. p.*

41. Pow. Niski.

D. Loewy Alojz., *Nisko l. p.*
Bresiewicz St., „ *l. o.*
Hernich Franc., *Rudnik l. o.*
Reik Jakób, *Ulanów l. o.*
W. Vergeslich J. *w. p.*

42. Pow. Nowosądecki.

D. Filewicz Jan, *N. Sącz l. p.*
Ameisen Maurycy, „
Kijas Tadeusz, „ *l. k.*
Kosterkiewicz Fr. „
Kozubski L., „ *l. k.*
Lehman Józef, „
Mohr Dawid, „ *l. k. c.*
Płochocki Tadeusz, „ *l. więz.*
Richter Józef, „ *l. m.*
Siedlecki J., „ *pr. s.*
D. Silberman Leon, *N. Sącz.*
Zieliński Edward, „ *s. sz.*
Dziembowski Józef, *Muszyna.*
Łukasiewicz, *Piwniczn. l. k. i m.*
Kmietowicz Fr., *Krynica l. g.*
Ebers H., (w lecie) „
Chilewski Aleks., *S. Sącz l. m.*
Gawełkiewicz Leop. „ *l. k.*
C. Zauderer Maur., *N. Sącz.*
W. Piskorski Jan *w. p.*

43. Pow. Nowotarski.

D. Bednarski Jan. *N. Targ l. p.*
Zatlokal R., „ *a. s.*
Schein Herman „ *l. m.*
Langsam Gutman, „
Kołączkowski J., *Szczawnica.*
Hammerschlag R., *Krościenko. l. o.*
Chramiec And., *Zakopane.*
Chwistek Bronisł., „
Dłuski K., „
Florkiewicz W. (latem) „
Gaik Jan, „
Gawlik J., „
Grabowicz W., „
Hawranek M., „
Janiszewski T., „
Piasecki Wenanty, „
Tyszkiewicz Winc., „
Żychoń Józef, „
Beaurain K., *Poronin l. o.*
Grodecki F., *Czarny Dun. l. o.*
W. Proskurnicki A., *w. p.*

44. Pow. Peczeniżyński.

D. Jastrzębski A., *Peczeniżyn k. s.*
Vincenz A., „ *l. okr.*
Kleski A., *Jabłonów l. okr.*

45. Pow. Pilzneński.

D. Biesiadzki A., *Pilzno k. s.*
Januszkiewicz I. „
Mydlarski Wład., „ *l. m.*
Potok H., *Brzostek.*
W. Orzechowski Mar., *w. p.*

46. Pow. Podgórski.

D. Dembowski M., *Podgórze s. l. p.*
Stablewski W., „ *a. s.*
Aronsohn Sam., „

D. Goldberger Iz. *Podgórze.*
Kepler Paweł „
Mikucki Wł. „ *l. k.*
Pancewicz Izydor „
Pisek H., „
Smoragiewicz Kaz. „ *l m.*
Świątek Winc. „
Dika H., *Świątniki l. o.*
Nawrat Stanisł., *Skawina l. m.*
W. Fertig Z., *w. p.*

47. Pow. Podhajecki.

D. Mossor K., *Podhajce k. s.*
Choróbski Stan. „ *pr. s.*
Landau Aron, „ *l. m.*
Salpeter Michał „
Zirhoffer Karol, *Wiśniowczyk l. o.*
W. Strutyński J. *w. p.*

48. Pow. Przemyski.

D. Dzikowski Z., *Przemyśl s. l. p.*
Ciechański A., „ *s. szp.*
Doliński M., „ *s. szp.*
Ehrlich H. „
Grabscheid Mojż., „
Keller Dawid, „
Kantz Oskar, „ *dent.*
Kutna Samuel „
Lityński Luc., „ *l. k.*
Madejski Józef, „ *pr. szp.*
Mannheim Zygm., „ *l. k. ch.*
Margulies M., „
Michalik Franc., „
Oller Michał „
Peterseim L., „
Pordes M., „
Rościszewski E., „
Schoeffer F., „ *(dent.)*
Smolarski Zygm., „ *l. m.*
Stankiewicz W., „
Szalay Alojzy, „
Szyszkowski Mich., „ *l. k.*
Trybulec Franc., „ *l. m.*
Kaczurba St., *Medyka l. o.*
Ruczka Stan., *Niżankowice.*
Dobrzański St., *Dubiecko.*
C. Chilf Joach., *Przemyśl (dent.).*
Biber Maur., „ *sek. szp.*
Salwer Joachim, „
Talheim Joachim, „
W. Fried Ferd., *w. p.*

49. Pow. Przemyślański.

D. Hyżycki C., *Przemyślany k. s.*
Markiewicz D., „ *p. szp.*
Barbag Herman, „
Trelski Mikołaj, *Świrz l. o.*
Szarkowski A., *Dunajów l. o.*
Mendlowski Wł., *Gliniany*
Moch Jan, „ *l. m.*
C. Kostmann I., *Przemyślany.*
Kümmermann Sal., *Gliniany.*
Sternberg Józef, *Przemyślany.*
W. Sigal H., *w. p.*

50. Pow. Przeworski.

D. Bory Julian, *Przeworsk l. p.*
Koncowicz Jan, „ *l. m.*
Silberstein J., „
Smyczyński J., „ *l. k.*
Sawicki Ant., *Kańczuga.*
W. Serwa Józef, *w. p.*

51. Pow. Rawski.

D. Stokłosiński Fr., *Rawa l. p.*
Dadlez Julian, „ *l. k.*
Rose Eman,, „
Ożarowski Stanisław, *Uhnów*
Miczulski Ant., *Niemirów l. o.*
Jaciów Mikołaj, *Magierów l. o.*
C. Elner Mark., *Niemir, l. m.*
Herold Izydor, *Rawa.*
Hirsch Henryk, *Lubycza.*
Kibitz Bernard, *Uhnów.*
Kibitz Natan, *Rawa. l. m.*
W. Szymański Antoni, *w. p.*

52. Pow. Rohatyński.

Dorożyński J,, *Rohatyn l. p.*
Schaff S., „
Stein Maurycy, „
Terlecki Ant., „ *l. m.*
Porycki Br., *Bukaczowce l. m.*
Halarewicz B., *Bołszowce l. k.*
Linsher Jeit., „ *l. m.*
Gwozdecki Teofil *Lipica d l. o.*
Hanakowski W., *Bursztyn l. m.*
Barusiewicz J., *Knihynicze.*
C. Goldschneider Jak., „
W. Weissberg Abr. *w. p.*

53. Pow. Ropczycki.

D. Sczepański W., *Ropczyce l. p.*
Roller Fryderyk, „ *l. m.*

D. Bętkowski Z., *Dębica l. m.*
Kowalski S. „
Kronfeld Herman, *Sędziszów.*
Trzciński P., „ *l. o.*
Kolasiński A., *Wielopole l. o.*
C. Benda Antoni., *Dębica*
Reiss El., „
W. Panek Jan, *w. p.*

54. Pow. Rudecki.

D. Tyszkowski L., *Rudki K. S.*
Śnieżek Ludwik, „ *l. m.*
Jakliński Leon, *Komarno l. sk.*
Blauer Teodor, „ *l. m.*
W. Weissberg Adolf, „ *w. p.*

55. Pow. Rzeszowski.

D. Danielski Jan, *Rzeszów l. p.*
Kowalewski E., „ *a. s.*
Bujniewicz Jakób. „ *l. k. i k c.*
Dornfest Izydor „
Elsner Józef „ *s. szp.*
Fiałkowski Wojc., „ *l. k.*
Herz Emanuel, „
Jabłoński Stan., „ *pr. sz.*
Kalman Józef L., „
Koepel Henryk. „
Kraus Herman, „
Nieć Teofil, „
Segel Edward, „
Strasser Efraim, „
Teller Józef, „
Zagórski Ad., „ *s. sz. l. m.*
Sieniewicz Mich., *Błażowa l. o.*
Solecki J., *Tyczyn.*
Biliński M., „
C. Bernfeld Leon, *Tyczyn l. m.*
Herzum Józ., *Głogów.*
Reiner Iz., *Rzeszów.*
Rotter Herm., „
W. Kwieciński St., *w. p.*

56. Pow. Samborski.

D. Skalski Wł., *Sambor s. l. p.*
Serkowski R., „ *a. s.*
Biegelmayer Alf., „ *p. s. l. m.*
Chrząszczewski W., „
Ciuk Aleksander, „
Klauber Adolf, „
Markiewicz Henryk, „
Ortyński Włodzim., „
D. Dreifach Izydor, *Łąka l. o.*
C. Bardasch Maurycy *Sambor.*
W. Federowicz W., *w. p.*

57. Pow. Sanocki.

D. Czyżewicz Wład., *Sanok l. p.*
Stangenhaus „ *a. s.*
Drewiński M., „ *l. f.*
Edelheit Zygmunt „
Krynicki Józef, „ *l. m.*
Nowak Z., „ *pr. s.*
Ramer Sal „
Zaleski Karol, „ *l. w.*
Bielecki Ign., *Rymanów. l. o.*
Eisenstein Joachim, „
Galant Józef, *Zagórz l. k.*
Jodłowski Jan, *Zarszyn.*
Męski S., *Besko.*
Junger M., *Tyrawa wołoska.*
Chrzanowicz F. *Bukowsko*
Białkowski W., *Jaśliska l. o.*
C. Atlas Sal., *Bukowsko l. m.*
W. Szczerba Jan, *w. p.*

58. Pow. Skałacki.

D. Iwański Karol, *Skałat l. p.*
Gottfried Mojżesz, „
Mises Izydor, „
Schmetterling Ad. *Grzymałów.*
Sereth Izydor, „
Wojtkowski Jan, „
Dawid Salom., *Podwołoczyska.*
Swiderski Bruno, „
Türkel Samuel, „
Pilecki Z., *Tarnoruda.*
C. Berger Eliasz, *Zadniszówka.*
Metal Izaak, *Podwołocz.*
W. Przykopa Rudolf, *w. p.*

59. Pow. Śniatyński.

D. Werner Karol, *Śniatyn s. l. p.*
Ciszka Edmund, „ *pr. sz.*
Mehrer Izydor, „ *l. m.*
Perlmutter A., „ *s. sz.*
Lic Feliks, *Zabłotów a. s. i l. f.*
Krański Jul., *Rożnów l. o.*
W. Janowicz Stefan, *w. p.*

60. Pow. Sokalski.

D. Głowiński Winc., *Sokal l. p.*
Jajus Miron, „ *l. m.*
Łuszczkiewicz J., „ *p. s.*

Markel Józef, *Sokal.*
Urech Marek, „
Maciejowicz Stefan, *Waręż l. o.*
Piżl Bronisław, *Tartaków l. o.*
Frostig Henryk, *Bełz.*
Ławrowski Włodz., „ *l. m.*
Feuerstein El., *Krystynopol l. m.*
C. Pordes Sal., *Krystynopol.*
Blum Zygmunt, *Bełz.*
W. Eitelberg Br., *w. p.*

61. Pow. Stanisławowski,

D. Teodorowicz, *Stanisławów l. p.*
Berghof Feibisch, „
Chołowiecki Leon., „
Dawidowicz Emil, „
Dobrucki Gustaw, „ *s. sz.*
Drzewicki Stefan, „ *l. m. i k.*
Gembarzewski Z., „ *l. k.*
Goldhaber Jak. „
Hacker Dawid, „ *l. k. ch.*
Konkolniak Grz., *p. s.*
Kopaczyński Wład. „ *l. z. k. i k. ch.*
Majewski Juliusz, „ *l. k.*
Ostafiński Maryan, „
Ochsenhorn Mojż., „
Raczyński Adam, „ *dent.*
Richter Arnold, „
Rosenbaum Jerzy, „
Rubinstein Jakób, „ *s. sz.*
Stefanicki Jan, „ *dent.*
Stenzel Bernard „ *l. m.*
Wnękowicz St., „
Żukowski Aleks. „ *l. k.*
Żuławski Leon, „
Balko St., *Knihinin* wieś *l. o.*
Zins Klemens, *Halicz l. m.*
Mołczkowski D., „ *l. k.*
Orzechowski J., *Maryamp. l. o.*
C. Blaustein Eliasz, *Stanisławów*
Grader Maur., „
Löwner Abraham „
Klaar Szymon „
Pomeranz Lippe, „
Rosenbaum Max., „
W. Grodecki Miecz., *w. p.*

62. Pow. Staro-Samborski.

D. Małaczyński R., *Stary Sambor k. s.*
Salzman J., *Stary Sambor.*
Mężyk Jan, *Chyrów l. z. i m.*
Frucht M., „
Sędzimir Cz., *Stara Sól l. o.*
Kędzierski Wł., *Topolnica l. o.*
C. Obuszkiewicz Stanisł., *Stary Sambor l. m.*
W. Raff Herman, *w. p.*

63. Pow. Stryjski.

D. Serkowski Bol., *Stryj s. l. p.*
Godłowski A. „ *a. s.*
Antoniewicz Wł., „
Czarnecki Julian, „ *s. sz.*
Kiczałes J., „
Lippel Jakób, „
Meisels Jul., „
Papieski Antoni, „ *l. k.*
Peczenik Leon, „ *l. k. ch.*
Stahlberger Teodor „ *pr. sz.*
Michalski Wiktor, *Skole l. m.*
Eichel E., „
Mironowicz Kor., „ *l. s.*
Nunberg Leon, *Synowódzko górne l.*
C. König Iz., *Stryj*
Rosenberg Nach., „
Temple Dym., „ *l. m.*
Kräuterblüth Jak., *Skole.*
W. Smoluchowski Jan, *w. p.*

64. Pow. Strzyżowski.

D. Kurasiewicz J., *Strzyżów a. s*
Patryn Józef, „ *l. k.*
Szczepański T., „ *l. k. ch.*
Taub Samuel, „
Natter Wiktor, *Frysztak. l. k. i o.*
Karabiński Edm., *Czudec. l. m*
C. Spiegel Em., *Frysztak. l. m.*
W. Pilch Ant., *w. p.*

65. Pow. Tarnobrzeski.

D. Momidłowski W., *Tarnob. l. p.*
Orzechowski Leonard. „ *l. s.*
Verstaendig Eliasz, „ *l. m.*
Radziński K., *Rozwadów.*
Dumaire Wł., „ *l. k.*
Hochstim Adolf, „
Stanowski Z., *Radomyśl l. o.*
Meller Jakób, *Baranów l. m.*
Kuzniar W., *Gręboów l. o.*

C. Helmann Tob., *Tarnobrzeg.*
W. Zagórski St., *w. p.*

66. Pow. Tarnopolski.

D. Gładyszowski E., *Tarnopol s. l. p.*
Michalik J., *K. S.* „
Eckhardt Józ., „ *p. s. l. k. ch.*
Frisch Julian „ *l. k.*
Gold Jakób, „
Kowenicki Walery „ *l. m.*
Leiblinger Izyd., „ *s. l. m.*
Moszkowicz Jak. „
Münzer Maks., „ *l. k. ch. i k.*
Ochsenhorn Chaim. „
Rapaport Samuel „
Rehan L., „
Rosen Abraham. „
Rosenfeld A., „ *p. s. z.*
Swistuń Atan., „
Topolnicki J., „
Weissberg Zygm., „
Witoszyński Włodz. „ *s. s., l. m.*
Błoch Fr. *Mikulińce.*
Brudziński Ludw., „ *l. o.*
Koller Bolesław, „ *l. m.*
Rosenmann O., „
C. Brauner Izydor, *Tarnopol.*
Planer Jakób,
Stein Adolf (*dentysta*).
W. Marko Dymitr, *w. p.*

67. Pow. Tarnowski.

D. Stanko Wojc., *Tarnów s. l. p.*
Lubowiedzki J,, „ *a. s.*
Ader Antschel, „
Borowski S., „
Eberson Maurycy, „
Foebus Izrael, „
Glaser Leopold, „
Glücksman Leon, „
Kowalski H., „
Metzger Jan, „ *l. m.*
Ozimek S., „
Pilzer Herman, „
Rogalski Wł., „ *s. szp.*
Schützer Leon, „ *l. s. i.*
Skowroński Wł., „
Starzewski Józef, „ *pr. s.*
Trammer Abrah,, „
Walczyński Józef, „ *l. m.*
Zbigniewicz Jan, „
D. Kalisz Al., *Tuchów l. m.*
Starachowicz Jan, „
W. Sikorski Narcyz, *w. p.*

68. Pow. Tłumacki.

D. Litwinowicz O., *Tłumacz l. p.*
Hovurka Ant., „ *l. f. i m.*
Terkel Ozyasz, „
Blumenblatt L., *Tyśmienica l. k.*
Laszkiewicz J., *Niżniów l. k. i o.*
Pertak Maryan *Ottynia l. k. i o.*
Scherp Daniel, „ *l. f.*
C. Philip Herman, „
Sakler E., *Tyśmienica.*
W. Gałek J., *w. p.*

69. Pow. Trembowelski.

D. Coghen Ant., *Trembowla l. p.*
Olpiński Jul., „
Deutsch Z., „ *l. k.*
Glicksmann St., *Budzanów l. m.*
Bryliński Józef, *Janów l. o.*
Mrazek Bron., *Struszów l. o.*
C. Hrazdilek Ed., „
Neustein Joach., *Trembl. l. m.*
W. Mikolaszek J., *w. p.*

70. Pow. Turczański.

D. Karpiński St., *Turka l. p.*
Sękiewicz Fr, „ *l. m.*
Zadurowicz E., „ *l. o.*
Jüngst W., *Borynia l. o.*
C. Kelhofer Sal., „
W. Bardach Z., *w. p.*

71. Pow. Wadowicki.

D. Zawadziński, *Wadowice s. l. p.*
Jarocki P., „ *a. s.*
Bukowski August, „ *p. s.*
Gedl Władysław, „ *l. m.*
Opydo Franciszek, „ *l. k.*
Zborowski Józef, *Andrychów.*
Żędzianowski Stan., „ *l. o.*
Landau Schachna, „
Lewandowski Józ., *Tłuczan.*
Tarchalski Józ., *Zator l. o.*
Grzybowski St., „ *l. sk.*
Nikliborc Jan, *Zebrzydowice.*
Łopaczyński E., *Lanckorona. l. o.*
C. Erychleb Jan, *Kalwarya.*

C. Weczerka August, *Wadowice.*
W. Zörner Ferd., *w. p.*

72. Pow. Wielicki.

D. Kownacki J., *Wieliczka l. p.*
Podobiński Ant., „ *l. m.*
Steiner Stan. „ *l. sal.*
Szpitzel Jakób, „
Berger Maksymil., *Dobczyce.*
Mikołajski S., „
W. Koniński K., *w. p.*

73. Pow. Zaleszczyki.

D Dolnicki C., *Zaleszczyki k. s.*
Blutreich Izaak, „ *l. m.*
Sołowski Jan, „ *p. sz.*
Sumorok K , „ *s. sz.*
Gilnreiner Mich., *Uścieczko l. o.*
Bienenwald J., *Tłuste.*
Jeger J., „ *l. m.*
C. Reischer Ig., *Zaleszczyki l. m.*
W. Wagner St., *w p.*

74. Pow. Zbarażki.

D. Żukotyński Fr, *Zbaraż l. p.*
Baczyński E., „ *a. s.*
Berger Michał, „ *l. m. i sz.*
Biliński Włodz., „
Penzias Sam. „
Drozdowski W., *Nowe sioło l. o.*
C. Mantel Maur., *Zbaraż.*
W. Horodnicki Mikołaj, *w. p.*

75. Pow. Złoczów.

D. Zaleski Eust., *Złoczów s. l. p.*
Bendel Samuel, „
Gold Józef, „
Heyne Bolesław, „ *l. m.*
Jarosz W., „ *p. s.*
Mazanek J., „
Stein Eliasz, „ *l. k*
Wysocki Aleks , „
Laufer M., *Gołogóry l. o.*
Skórski Marj., *Zborów l. m.*
Sturm Leon, „
Malsburg H., *Sassów l. m.*
C. Aderschläger I., *Biały Kamień.*
C. Hirschhorn F., *Jezierna.*
D. Fuchs Mojż., *Olesko.*
Raps Mayer, *Pomorzany.*
Petersil Józef, *Zborów l. m.*
Bienenwald S., *Sasów.*
Tischner Dion, *Złoczów s. sz.*
Deutsch Hen., „ *l. m.*
Eskreis Markus „ *s. sz.*
W. Serwacki M., *w. p.*

76. Pow. Żółkiewski.

D. Opieński Jan, *Żółkiew l. p.*
Drzymalik Sylw., „ *l. m.*
Muszkiet Karol „ *p. s.*
Wachs Majer „ *s. sz.*
Wyrzykowski K., „ *s. sz.*
Finkel Herman, *Kulików l. sk.*
Olejnik M., *Mosty Wielkie.*
Newestiuk J., „ „ *l. gm.*
Borzemski Antoni, *Dobrosin.*
C. Elner Sal., *Żółkiew.*
W. Urich Leop., „ *w. p.*

77. Pow. Żydaczowski.

D. Szaynowski M. *Żydaczów k. s.*
Grabscheid, D., „ *l. m.*
Goldhaber A., *Nowe Sioło l. o.*
Kraetschmar Fel., *Drohowyże*
Mihowicz B., *Rozdół l. m.*
Rawski Tad., „
Gozdecki Józ., *Żurawno l. o.*
Roth Salomon, „
Krzyształowicz A., *Mikołajów*
C. Wehrn Leon, „ *l. m.*
W. Nowak A., *w. p.*

78. Pow. Żywiecki.

D. Bąkowski T., *Żywiec k. s.*
Benda Maryan, „ *s. sz.*
Idziński Wiktor, „ *pr. szp.*
Seidler Antoni, „ *l. sk.*
Blumenfeld Joa., *Zabłocie.*
Gawlik Jan, *Sucha l. sk. i kol.*
Maszewski St., „
Nowak Wł., *Węg. Górka.*
C. Klein Ad., *Rajcza l. sk.*
W. Sagan, *w. p.*

Lekarze Polacy w księstwie Cieszyńskiem.

A) Pow. Bielski.

D. Offner E., *Bielsk.*
Jekeles, *Bystra.*
Rybak Leon, *Strumień.*
Pick Lud. „
Czop J., *Jaworze.*
Zopoth A., „ (latem).

B) Pow. Frysztacki.

D. Knapczyk A., *Bogumin.*
Wieluch J., *Frysztat.*
D. Olszak W., *Karwina.*
Dobija F., *Szonychl.*
Michalik St., *Rychwałd.*
Breyer St., *Michałkowice.*
Szostkiewicz K., *Dąbrowa.*
Kunicki R., *Łazy.*
Walsleben T., *Lutynia.*
Kłuszyński H., *Piotrowice.*

C) Pow. Cieszyński.

D. Sikora J., *Jabłonków.*
Hnatyszek A., *Trzyniec.*

Alfabetyczny spis lekarzy

wraz z datą i miejscem uzyskania dyplomu lekarskiego.

OBJAŚNIENIE: *Pierwsza liczba przy nazwisku oznacza powiat.*
Kr. *oznacza* **Kraków.**
L. „ **Lwów.**
Druga liczba oznacza rok otrzymania dyplomu.
Jeśli nie podano miejsca, dyplom uzyskanym został w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie.
W. oznacza Wiedeń.

Acker S. 36
Ackermann A. **Kr.** *1894*
Ader A. 67. *W. 1894.*
Agathstein J. 32. *1896.*
Altmann Z. 5.
Ameisen M. 42. *1894.*
Antoniewicz W. 63.
Arnold. W. **L.** *1890.*
Aronsohn I. **Kr.** *1895.*
Aronsohn S. 46. *1881.*
Aschkenazy Z. **L.**
Atlas J. 9.
Auerbach E. **L.** *W.*
Auerhahn W. 22. *W.*
Aufrecht O. 6. *W.*

Baczyński A. **Kr.** 1900.
Baczyński E. 74. *W.*
Bądzyński J. **L.**
Balicki S. 19.
Balko S. 61.
Bałłaban T. **L.** *Grac 1890.*
Baraniecki R. 30. *1893.*
Barański B. **L.** *1880.*
Barącz R. **L.**
Barącz I. **Kr.** *1899.*
Barbag H. 49. *W.*
Barban Chaim. 8.
Barusiewicz I. 52.
Barzycki J. **L.**
Baurowicz. A. **Kr.** *1892.*
Bażant W. 30. *Praga.*
Bąkowski T. 78.
Beaurain K. 43. *1896.*
Beck A. **L.** *1890.*
Bednarski A. **L.** *1894.*
Bednarski J. 11. *1895.*
Bednarski J. 43.
Benda M. 78. *1896.*
Bendel S. 75. *1891.*
Benoni F. 9. *1893.*
Bentkowski Z. 53. *1880.*
Berezowski K **L.**
Berger L. **Kr.** *1896.*
Berger Maks. 72.
Berger M. 74. *W. 1898.*
Berggrün A. 11.
Berghof F. 61. *W.*
Bermann D. 17. *Praga.*
Bernaciński **Kr.** *1898.*
Bernacki F. 7. *1882.*
Bernadzikowski S. 7. *1885.*
Bernstein J. **Kr.** *1898.*
Berwid B. 16. *1897.*
Bett M. **L.**
Białkowski W. 57. *1883.*
Bibring S. 40. *W.*
Biegelmajer A. 56.
Bielański G. **Kr.**
Bielawski S. **Kr.** *1899.*
Bielecki J. 57. *1888.*
Bielewicz F. 18. *1890.*
Bienenwald I. 73.
Bieńczewski A. 15.
Bieńkowski W. **L.**
Bier L. **Kr.** *1896.*

Bierer R. L.
Biesiadecki J. 24.
Biesiadzki A. 45.
Bikeles G. L. *W.*
Biliński Miecz. 55. *1893.*
Biliński W. 74. *1895.*
Billig E. 28. *W. 1889.*
Bilwin W. 4. *1900.*
Blau L.
Blauer T. 54. *W.*
Blaustein J. 13. *1896.*
Blasberg Maksym. Kr. *1899.*
Blatteis J. Kr. *1860.*
Blech B. 25. *Wied. 1895.*
Blumenfeld J. 78. *1882.*
Blumenblatt L. 68.
Blumenthal Jakób. 16 *W. 1892.*
Blutreich J. 73. *W. 1891.*
Błoch Fr. 66. *1890.*
Bobek J. 10. *1874.*
Bober J. 2. *1892.*
Bobkiewicz H. Kr. *1884.*
Bochenek A. Kr. *1898.*
Bocheński K. L.
Boczar S. Kr. *1898.*
Bogdanik J. 1. *1879.*
Bogdański B. 40.
Bogdański W. L.
Bohosiewicz T. L. *1895.*
Borowski St. 67. *1899.*
Borzęcki E. Kr *1889.*
Borzęcki Wł. L. *1898.*
Borzemski A. 76. *W. 1877.*
Bory J. 50. *W.*
Borysiewicz W. 2.
Bossowski Al. Kr. *1887.*
Brand L. Kr.. *1898.*
Brandman A. 22.
Braun S. Kr. *1884.*
Brejter L. *1898.*
Bresiewicz S. 41. *1892.*
Brill K. 24. *1892.*
Bross Leon Kr. *1899.*
Browicz T. Kr. *1872.*
Brudzewski K. Kr. *1893.*
Brudziński L. 66.
Bryliński J. 69. *1894.*
Bubeniczek F. 13. *Josefinum 1870.*
Budzynowski W. 36. *1898.*
Bujalski M. 21.
Bujwid O. Kr. *1884.*
Bujniewicz J. 55. *1887.*
Bukowski A. 71. *1886.*
Bukowski P. 28. *1895.*
Bund Marek. L. *W. 1898.*
Burzyński A. L. *1900.*
Buszek J. Kr. *1874.*
Buzdygan M. Kr. *1882.*
Bylicki W. L.

Cercha M. Kr. *1887.*
Chalbanazy A. L. *1899.*
Chądzyński J. L *Paryż 1855.*
Chilewski A. 42
Chloumsky V. Kr.
Cholewicz F. Kr. *1882.*
Chołowiecki 61. *1897.*
Chomin A. L. *1889.*
Choróbski S. 47.
Chramiec A. 43. *1885.*
Chrzanowicz J. 57.
Chrząszczewski. 55. *1886.*
Chwistek Br. 43. *1883.*
Ciechanowski Kr. *1894.*
Ciechański A. 48.
Cięglewicz S. 24. *1876.*
Ciepielowski K. 28.
Cieszewski Wł. 40. *1895.*
Ciszka E. 59. *1894.*
Ciuk A. 56. *W.*
Coghen A. 69.
Cwiklicer L. 15. *1878.*
Cybulski N. Kr. *Petersburg. 1880.*
Cymbler W. 37 *1888.*
Czaczkowski J. L. *1896.*
Czapliński S. 42.
Czapliński W. 34. *1897.*
Czarnecki J. 63.
Czarnik S. L. *1893.*
Czaykowski A. Kr. *1898*
Czerkawski J. 27
Czerny E. Kr. *1895.*
Czerwiński K. 13. *1894.*
Czyżewicz A. L. *W. 1865.*
Czyżewicz W. 57.

Dadlez J. 51. *1883.*
Damski W. 11. *1884.*
Danielski J. 55
Dawid S. 58. *W. 1892.*
Dawid M. 23. *W. 1894.*
Dawidowicz E. 61.
Dębicki K L. *1872.*
Dekański S. L. *1890.*

Dembowski M. 46.
Deutsch Z. 69. *W. 1894.*
Dietzius A. 23. *W. 1878.*
Dika H. 46. *1896.*
Długosz Z. 8. *1896.*
Dłuski K. 43. *1899.*
Dobiński W. **L.** *1896.*
Doboszyński L. **Kr.** *1896.*
Dobrowolski A. 20. *1895.*
Dobrowolski S. **Kr.** *1897.*
Dobrucki 61. *1896.*
Dobrzański S. 48.
Dobrzyński J. 11. *1897.*
Doliński M. 48. *1895.*
Dolnicki C. 73.
Domański S. **Kr.** *1868.*
Dornfest J. 55. *W. 1892.*
Dorożyński J. 52.
Drakohaupil G. **L.** *Praga. 1898.*
Dreifach I. 56. *W. 1891.*
Drewiński M. 57. *W. 1879.*
Droba St. **Kr.** *1896.*
Drożdż B. **Kr.** *1880.*
Drzewicki S. 61.
Drzymalik S. 76. *W. 1879.*
Dubanowicz P. **L.**
Dudziński J. **Kr.** *1899.*
Dukiet J. **L.** *1874.*
Dujanowicz 7. *1897.*
Dulęba. 35. *1889.*
Dumaire W. 65. *1881.*
Dundaczek F. **Kr.** *1899.*
Dura S. 11. *1874.*
Durst A. **L.** *W.*
Dwernicki S. 17. *1892.*
Dworzański K. 1. *1865.*
Dybuś **L.**
Dziembowski J. 42. *1877.*
Dziewoński W. 1. *1897.*
Dzikowski Z. 47.

Ebers H. 42. *1881.*
Eberson M. 67. *1880.*
Eckhard J. 66. *W. 1872.*
Edelheit 57. *W. 1890.*
Ehrlich D. **L.** *W.*
Ehrlich H. 48. *W. 1896.*
Eichel E. 63.
Eichhorn F. **Kr.** *1881.*
Eisenstein I. 57.
Eliasiewicz Z. 17. *W. 1893.*
Eliasz S. **L.** *1893.*
Elektorowicz E. **L.**
Elsner J. 55. *1891.*
Engländer B. **Kr.** *1899.*

Fajersztain I. **L.**
Falk K. 8.
Fechter T. **L.** *1894.*
Feldmann M. 23. *W. 1890.*
Ferensiewicz M. 4. *1892.*
Festenburg E. **L.** *1866.*
Feuerstein E. 60. *W.*
Feuerstein H. 17. *W.*
Feuerstein L. **L.**
Feuerstein L. 5. *W.*
Feuerstein J. **L.** *W. 1895.*
Feller A. 10. *Wied. 1896.*
Fels I. **L.** *Wied. 1897.*
Fiałkowski L. **L.** *W.*
Fiałkowski N. 55. *1883.*
Fibich S. **L.** *1895.*
Filewicz J. 42.
Filimowski A. **Kr.** *1888.*
Filipkiewicz S. **Kr.** *1880.*
Finkel H. 76. *W.*
Fleischman A. 8. *W. 1890.*
Fleszar J. 33. *1880.*
Flis Kaz. **Kr.** *1896.*
Florkiewicz W. 43. *1861.*
Foebus I. 67.
Fonferko A. **Kr** *1900.*
Förster M. 8. *W. 1897.*
Fraenkel J. 3. *W. 1890.*
Fraenkel **L.** *W. 1893.*
Frankowski W. **L.** *1890.*
Fränkel H. **Kr.**
Friedländer M. 17. *Praga. 1892.*
Friedberg J. 6.
Friedmann H. 17. *W.*
Friedman L. **Kr.** *1898.*
Friedwald A. 23. *W. 1875.*
Frisch J. 66. *Praga.*
Frisch Jul. **L.** *W. 1893.*
Frommer **Kr.** *1898.*
Frommer W. **Kr.** *1899.*
Frostig H. 60. *W.*
Frucht B. **L.**
Fruchtmann F. 36. *W. 1896.*
Frucht M. 62. *W. 1897.*
Frühling M. 18. *1891.*
Frydmann Z. 18.

Fuchs S. **L.** *1889.*
Fuchs L. 4.
Fürbeck L. **Kr.** *1899.*

Gabryszewski A. **L.** *1889.*
Gabryszewski T. 2.
Gaik J. 43. *1893.*
Galant J. 57. *1886.*
Gans J. 35. *1897.*
Garbusiński S. 1. *1893.*
Gałuszka J. 39. *1895.*
Gawałkiewicz L. 42. *1870.*
Gawlik J. 43. *1894.*
Gawlik J. 78. *1864.*
Gawlikowski St. 27.
Gąsiorek F. 3. *1884.*
Gąsiorowski S. **L.**
Gedl W. 71. *1877.*
Gembarzewski Z. 61. *W 1891.*
Gertler N. **Kr.** *1893.*
Gerzabek **Kr.** *1898.*
Gettlich A. **Kr.** *1897.*
Girus K. **L.** *1897.*
Gilnreiner M. 73. *W.*
Glaser L. 67. *W. 1855.*
Glicksmann St. 69.
Gluziński A. **L.** *1880.*
Gluziński L. **L.**
Glücksmann L. 67. *1867.*
Gliński K. **Kr.** *1898.*
Głaczyński W. 29. *W.*
Gładyszowski E. 66.
Głowacki B. **L.** *W.*
Głowiński W. 60.
Głuchowski F. **L.** *1887.*
Głuszkiewicz W. 40. *1896.*
Gnoiński M. 34 *1899.*
Godlewski S. **Kr.** *1899.*
Godłowski A. 63.
Gogulski J. **Kr.** *1898.*
Gold J. 75. *W. 1890.*
Gold J. 66. *W. 1894.*
Goldberg H. **Kr.** *1897.*
Goldberger I. 46. *1893.*
Goldhaber A. 77.
Goldhaber I. 61. *Josephinum.*
Goldstaub B. 23.
Golski St. **Kr.** *1900.*
Gołąb J. **L.** *W. 1897.*
Gołębiowski K. **L**
Gońka A. **L.**
Górka J. **Kr.** *1900.*
Gorner J. 38.
Górski C. 3. *1882.*
Gorski Ks. **Kr.** *1893.*
Górski S. 15.
Gostyński J. **L.** *W.*
Gotfried M. 58. *W.*
Gozdecki J. 77.
Grabowski M. **L.** *1895.*
Grabscheid M. 48. *W.*
Grabscheid 77. *1894.*
Gracka J. 25.
Grażyński E. **Kr** *1893.*
Grodecki F. 43. *1879.*
Gross K. **L.** *Wied.*
Grossek Z. 23. *1893.*
Gruber N. 27.
Gruder K. **L.** *W. 1898.*
Grünhut B. **Kr.** *1898.*
Grzybczyk S. 7. *1886.*
Grzybowski **Kr.** *1898.*
Grzybowski S. 71.
Gumowski F. 20. *1877.*
Gwozdecki T. 52. *1895.*
Gwiazdomorski J. **Kr.** *1879.*

Hacker D. 61. *1896.*
Haim L. 12.
Halarewicz B. 52. *W.*
Händel A. 23.
Hammerschlag R. 4[illegible]. *1888.*
Hankiewicz 29.
Haisik K. **L.** *1896.*
Harasowski A. 40. *1897.*
Hausvater J. 13. *W. 1896.*
Hanakowski W. 52. *1891.*
Hawranek M. 43. *W. 1898.*
Heftler N. 35. *W. 1895.*
Hendrychowski T. 29.
Henzel St. **L.** *1894.*
Herman W. **L.** *1895.*
Hernich F. 41. *1887.*
Herz E. 55. *W. 1892.*
Herzig N. 34. *1892.*
Hess E. 1. *W. 1891*
Heszeles E. **L.** *W. 1893.*
Heyne B. 75. *1888.*
Hicner A. 24. *1889.*
Hirsch D. **Kr.** *1894.*
Hirsch H. **Kr.** *1893.*
Hirschler M. 10.
Hlebowicki C. 40. *1896.*
Hochbaum O. 11. *1894.*

Hochstim A. 65. *1889.*
Hoffner O. 17. *W.*
Hojnacki W. **L.** *1892.*
Holohut T. **L.**
Hordyński A. 25.
Horoszkiewicz **Kr.** *1898.*
Höschel K. 1.
Hovurka A. 68. *W.*
Hukiewicz B. **L.** *1897.*
Hulles J. 29. *W.*
Humiecki M. 32. *W. 1891.*
Hyżycki S. 49.

Ikałowicz K. 40. *W. 1886.*
Iwański K. 58.
Jabłoński J. 35.
Jabłoński S. 55. *1875.*
Jaciow M. 51. *1894.*
Jaciów T. 27. *1893.*
Janczy Fr. 7. *1895.*
Janiszewski T. 43.
Jajus M. 60. *W.*
Jakliński L. 54.
Jakubowski A. 20. *W. 1875.*
Jakubowski M. **Kr.** *1861.*
Jasilkowski M. 2. *W. 1892.*
Jaugustyn St. **Kr.** *1896.*
Janda F. **L.** *Josephinum. 1862.*
Janikiewicz St. 30. *1894.*
Janiszewski T. 43.
Jankowski S. **Kr.** *1896.*
Jankowski W. **L.**
Janowicz W. 2. *W. 1894.*
Januszkiewicz J. 45. *1858.*
Jaremkiewicz M. 15. *1892.*
Jarocki P. 71. *1892.*
Jarosz W. 75. *1892.*
Jasiński W. **L.** *W.*
Jasiński A. 32. *1896.*
Jastrzębski A. 44.
Jastrzębski J. 26.
Jastrzębski W. 23. *1889.*
Jaszczurowski K. **L.** *1894.*
Jaworski W. **Kr.** *1880.*
Jaworski B. 29. *1880.*
Jeger I. 73. *W. 1895.*
Jekeles L. **L.**
Jendl J. 20.
Jessyp A. 6. *W. 1894.*
Jdziński W. 78. *1888.*
Jłowiecki M. 33. *1888.*
Jodłowski J. 57. *1876.*
Jordan H. **Kr.** *1870.*
Josse J. 40. *1895.*
Junger J. **Kr.** *1880.*
Junger M. 57. *1890.*
Jung W. 6. *W. 1895.*
Jüngst W. 70. *1891.*
Juras **Kr.** *1897.*
Jurowicz J. **Kr.** *1868.*

Kaczorowski B. **L.**
Kaczyński S. **Kr.** *1894.*
Kaczurba S. 48. *1898.*
Kaczkowski K. **Kr.** *1897.*
Kaden K. 39. *1886.*
Kader Br. **Kr.** *1891 Dorpat.*
Kadyj J. 24. *1886.*
Kadyj H. **L.** *W. 1875.*
Kalach F. 6. *Praga.*
Kalisz A. 67. *1876.*
Kalman J. 55. *1900.*
Kanafas O. 21. *W.*
Kapellner 17. *1896.*
Kapelusz E. 1. *W. 1889.*
Karabiński E. 64.
Karaś A. 39. *1897.*
Karpiński S. 70.
Katyński L. 18. *1891.*
Kantz 48. *W. 1895.*
Kaufmann M. **Kr.** *1866.*
Kaufmann O. **Kr.** *1894.*
Kazrlik M. 16. *1897.*
Kędzior W. **Kr.** *1894.*
Kędzierski W. 62. *1896.*
Keller D. 48. *W.*
Keller R. 1. *1889.*
Kepler P. 46. *1893.*
Kicki T. **L.** *1886.*
Kiczałes I. 63.
Kijas B. 37. *1855.*
Kijas T. 42. *1887.*
Kikinger E. **L.**
Kirchen 29. *W. 1880.*
Kirkor M. **Kr.**
Kirschner A. **Kr.** *1874.*
Kittner J. 5.
Klauber A. 56. *W. 1891.*
Klecki K. **Kr.** *1891. Dorpat. Kraków 1893.*
Kleski A. 44.
Kluczyński Z. 7. *W. 1890.*
Kloysy H. **L.** *W. 1897.*
Kmietowicz F. 42. *1890.*

Knauer 7. *Wied. 1898.*
Kniehyniecki K. **L.** *W. 1871.*
Kobryński W. 29. *W. 1887.*
Kobylański A. **L.** *Praga. 1889*
Kocay 32. *1885.*
Koepel H. 55. *W. 1894.*
Koerner E. 10.
Kohn M. **Kr.** *1876.*
Kohn M. 18.
Kolasiński A. 53. *Praga, 1890.*
Kolberger 36. *1881.*
Koller B. 66. *Josephinum.*
Kołączkowski J. 43. *1874.*
Komorowski B. 31. *1891.*
Konarzewski J. 39.
Koncowicz J. 50. *W. 1878*
Konera S. **Kr.** *1898.*
Konkolniak G. 61.
Kopaczyński W. 61.
Kopff L. **Kr.** *1880.*
Korczyński E. **Kr.** *1868.*
Korczyński L. **Kr.**
Korolik T. 22.
Korman J. **L.** *W. 1891.*
Kosterkiewicz F. 42. *1879.*
Kosterkiewicz A., 16. *1894.*
Kośminski F. **L.** *1890.*
Kossak L. **L.**
Kostanecki K. **Kr.** *Berlin 1890.*
Kosz K. 38.
Kotłowski S. 16. *W.*
Kowalewski E. 55.
Kowalski H. 67. *1869.*
Kowalski S. 53.
Kowalski E. **L.** *1886.*
Kowalski M. **L.**
Kowenicki A. 8. *1895.*
Kowenicki W. 66. *1895.*
Kownacki J. 72.
Koy S. **Kr.** *1879.*
Kozierowski E. 20.
Kozłowski B. 17. *1892.*
Kozłowski M. **Kr.**
Kozubski L. 42. *1878.*
Kraetschmar F. 77. *Paryż.*
Krański J. 59.
Krauss A. 5. *1895.*
Kraus H. 55. *1889.*
Kramarzyński M. 14.
Kramarzyński K. **Kr.** *1877*
Krasowski St. 18.
Kretowicz W. 18. *1872.*
Kretz B. **L.** *W.*
Kreutz J. **L.** *1896.*
Krobicki T. **L.**
Krokiewicz A. **Kr.** *1886.*
Kromer J. 10.
Królikowski J. 31. *1894.*
Kronfeld H. 53. *1896.*
Krongold W. **Kr.** *1874.*
Kroó J. 10. *W.*
Kropaczek F. 32. *1890.*
Kruk K. 34. *1877.*
Kruszyński K. **L.** *W.*
Kruszyński W. **L.** *1897.*
Kruszyński St. 36.
Krygowski T. **L.**
Krynicki J. 57. *W. 1890.*
Kryński L. **Kr.** *Warszawa 1889. Kraków 1891.*
Krysakowski **L.** *1896.*
Krzyszkowski J. **L.** *1897.*
Krzyształowicz A. 16 *W. 1868.*
Krzyształowicz. A. 77.
Krzyształowicz F. **Kr.** *1892.*
Krzyżanowski E. 10. *W*
Krzyżanowski K. **L.**
Kubisztal **L.** *1898.*
Kucharski P. **L.**
Kuczera P. **L.**
Kuhn A. 17.
Kupczyk **Kr.**
Kunzek H. **L.** *1895.*
Kurasiewicz J. 64.
Kurkiewicz St. **Kr.** *1896.*
Kurowiec J. 26 *W.*
Kurzyniec W. **L.** *1895.*
Kutna S. 48.
Kuźniar W. 65. *1891.*
Kwaśnicki A. **Kr.** *1876.*
Kwiatkiewicz S. **L.** *W.*
Kwiatkowski St. **Kr.** *1896.*
Kwieciński M. 1. *1879.*

Lachowicz Z. **L.**
Landau A. 47
Landau F. **L.** *W.*
Landau J. **Kr.** *1894.*
Landau S. 71. *1894.*
Landau R. **Kr.** *1894.*
Landau Z. **Kr.**
Landesberg M. 6. *W. 1893.*
Laug O. 39. *1894.*
Langbank B. 10. *Praga. 1894.*

Langer J. 38. *1893.*
Langie A. Kr. *1888.*
Langsam 43. *1892.*
Last S. 40. *W. 1888.*
Laszkiewicz A. 68. *W.*
Lanes S. 32.
Lateiner E. L. *W.*
Latkowski J. Kr.
Laufer M. 75
Lax J. Kr. *1894.*
Lebedowicz E. 38.
Lechowski W. 17.
Legeżyński W. L. *W. 1890.*
Lehmann. 42. *1889.*
Leiblinger J. 66. *W.*
Lemberger I. Kr. *1899.*
Lenartowicz R. 35. *1890.*
Leńko Z. L. *W. 1894.*
Lewandowski J. 71. *1865.*
Lewin A. L. *W. 1895.*
Lewkowicz Ks. Kr. *1895.*
Lewicki S. L. *1898.*
Lewicki Z. 29. *W. 1891.*
Lic H. 9.
Lic F. 59.
Ligęza J. Kr. *1900.*
Liebeskind Kr. *1897.*
Lilien N. L. *W. 1892.*
Lickendorf I. L. *W.*
Linsher J. 52.
Lippel G. Kr. *1900.*
Lippel J. 63. *1891.*
Lipski K. L.
Litwinowicz T. L.
Litwinowicz O. 68.
Lityński L. 48. *W.*
Loewy A. 41.
Lorentski A. 37. *1868.*
Löw B. 17. *W.*
Lubowiedzki J. 67.
Lukas A. L. *Praga. 1871.*
Luster L. Kr.
Lustig S. Kr. *1890.*
Lustgarten L. Kr. *W. 1870.*
Lutyński L. 13. *W. 1876.*

Ładniewski L. *W. 1894.*
Ławrowski 60. *W. 1897.*
Łazarski J. Kr. *1879.*
Łepkowski W. Kr. *1890.*
Łodziński W. 39. *1875.*
Łobaczewski A. L. *1899.*
Łopaciński M. Kr. *1895.*
Łodygowski J. 1. *1898.*
Łopaczyński E. 71. *1893.*
Łowczowski W. 7. *1891.*
Łukasiewicz W. L. *1886.*
Łukasiewicz W. 42. *1883.*
Łuniewski S. Kr.
Łuszczkiewicz J. 60.

Mach S. 23. *1895.*
Mach A. L.
Machek E. L. *W. 1877.*
Maciejowicz 60. *1897.*
Macudziński W. 24. *1868.*
Mączka T. Kr. *1876.*
Madejski J. 48.
Mahl J. L. *Graz. 1874.*
Majewicz S. Kr. *1898.*
Majewski I. A. Kr. *1897.*
Majewski T. 3. *1895.*
Majewski A. 61. *1894.*
Majewski A. L. *W. 1871.*
Mallik J. 23.
Malinowski G. 31. *1891.*
Maliszewski H. 36. *W.*
Malsburg H. 75. *1896.*
Matzke H. Kr. *W. 1884.*
Małaczyński R. 62. *1892.*
Mannheim M. 48. *W.*
Mang J. 9. 1899.
Mańkowski H. L.
Mańkowski K. 20. *1895.*
Marcisiewicz F. Kr. *1883.*
Maresch 29 *W. 1891.*
Margulies M. 48. *W. 1893.*
Marischler J. L. *1894.*
Markiewicz J. Kr. *1898.*
Markiewicz D. 49. *1894.*
Markiewicz H. 56.
Markstein W. 27. *W. 1896.*
Markel J. St. *1892.*
Markowski J. L.
Mars A. L. *1875.*
Marynowski J. 15. *1891.*
Marynowski M. 23. *1891.*
Maszewski St. 78. *1898.*
Maziarski St. Kr. *1897.*
Meyer L. *Wied.*
Mauer M. 33. *W.*
Mayzel T. Kr. *1879.*
Mazanek J. Kr.. *1894.*
Mazurkiewicz D. 32. *Graz. 1879.*

Mehrer H. L. *W.*
Mehrer J. 59. *W.*
Meisels J. 63. *W.*
Meissels Z. 23. *W. 1888.*
Meller J. 65. *1894.*
Mendlowski W. 49. *1895.*
Mendelsburg H. Kr. *1880.*
Merczyński E. L.
Merunowicz J. L.
Meschel J. L. *1896.*
Męski S. 57.
Měth S. 24. *1892.*
Metzger J. 67. *W. 1852.*
Mężyk J. 62.
Michalik Fr. 48. *1890.*
Michalik J. 66. *1888.*
Michalski W. 63.
Miczulski J. 51.
Mieroszewski K. Kr. *1889.*
Mięsowicz E. Kr. *1899.*
Mihowicz Br. 77. *1894.*
Mikołajski S. 72. *1888.*
Mikucki W. 46. *1895.*
Milewski T. 21.
Millet A. 14. *1891.*
Miodoński Fr. 1. *1893.*
Mironowicz K. 63. *W. 1874.*
Miszewski St. Kr *1899.*
Mieses I. 58. *W. 1895.*
Moch J. 49. *W.*
Mogilnicki 10. *W. 1894.*
Mohr D. 42. *W. 1886.*
Mołczkowski D. 61. *W. 1882.*
Momidłowski W 65.
Moraczewska Z. L. *1900.*
Moraczewski W. L.
Mosler M. 5.
Mossor K. 47.
Moszkowicz J. 66. *W.*
Mrazek B. 69. *W. 1895.*
Mukowicz E. L. *1887.*
Müldner J. 12. *1880.*
Müller R. L. *1897.*
Münz E. Kr. *1890.*
Münzer M. 66. *W.*
Murczyński W. Kr. *1895.*
Murdzieński F. Kr. *1877.*
Muszkiet K. 76.
Mydlarski W. 45. *1890.*

Nacht F. 10. *W.*
Nadel R. 26. *W. 1897.*
Nartowski M. Kr. *1896.*
Natter W. 64. *1886.*
Nawrat S. 46. *1886.*
Neumann S. L. *W. 1891.*
Neusser G. 36. *W.*
Newestiuk J. 76. *1894.*
Niemiłowicz W. L.
Nieć T. 55.
Nikliborc J. 71. *1896.*
Nitsch R. K. *1899.*
Niziołek P. 9. *1893.*
Nodzyński B. 3. *1890.*
Nowak Jul. Kr.
Nowak I. 16. *W.*
Nowak Wład. 78. *1895.*
Nowak Z. 57. *1892.*
Nowotny Fr. Kr. *1897.*
Nunberg L. 63. *1895.*
Nycz W. 1.
Nycz H. 7.

Obrzut A. L.
Obtułowicz F. L.
Ochsenhorn M. 61. *W. 1881.*
Ochsenhorn Ch. 66. *W. 1892.*
Olejnik M. 76. *1890.*
Oller 48. *1896.*
Olpiński J. 69.
Olszewski B. 3. *1889.*
Opieński J. 76. *1888.*
Opolski W. L.
Opolski J. L.
Opydo F. 71. *1881.*
Orski J. 25. *1889.*
Ortyński 56.
Orzechowski J. 61. *1893.*
Orzechowski L. 65. *1889.*
Orzeł J. 34. *1881.*
Ostafiński M. 61.
Oświecimski S. 3. *1875.*
Ożarkiewicz. E. L. *W. 1888.*
Ożarowski S. 51.
Ozga K. Kr. *1899.*
Ozimek S. 67. *W. 1886.*

Pacyna J. Kr. *1900.*
Padalewski A. L. *W. 1874.*
Pajączkowski W. L. *1892.*
Pałestor H. 21. *W. 1892.*
Panek. L. *1897.*
Papee J. L. *1891.*
Pancewicz J. 46. *1877.*

Papieski A. 63
Pareński S. Kr. *1868.*
Pasieczuicki E. L.
Patryn J. 64. *1883.*
Paulo A. 8.
Pawlicki T. 2. *1879.*
Pawlikowski A. L.
Pawluk B. 27. *W. 1894.*
Peczenik L. 63. *W. 1893.*
Pelczar Z. 17. *1891.*
Penzias S. 74.
Pertak M. 68. *1893.*
Perlmutter A. 59. *1898.*
Peters J. 16.
Peterseim 48. *1896.*
Pfau Ascher L. *1900.*
Piasecki E. L. *1896.*
Piasecki W. 43. *1871.*
Piaskiewicz W. 29. *1880.*
Piątkowski M. Kr. *1890.*
Pieniążek P. Kr. *1874.*
Piepes W. Kr.
Pietrzycki A. 3
Pilecki Z. 58 *1896.*
Pilewski O. L. *1893.*
Pilzer H. 67. *1890.*
Piotrowski Tym Kr. *1895.*
Piotrowski E. 34.
Piotrowski G. L. *1888.*
Piotrowski S Kr. *1897.*
Piotrowski T. 17. *1896.*
Piórko A. 11. *1882.*
Pisek W. L. *1879.*
Pisek H. 46. *1895.*
Pivel E. L. *1893.*
Pižl B. 60 *1893.*
Plech A. 23. *Budapest. 1858.*
Pluciński M. Kr.
Płochocki T. 42. *1889.*
Podlewski K. L.
Podłuski M. 16. *W. 1872.*
Podobiński A. 72. *1869.*
Pohorecki W. 22.
Polański St. 17. *1896.*
Ponikło S. Kr. *1877.*
Pordes M. 48. *W. 1874.*
Porycki B. 52. *1894.*
Potochajło J. L.
Potok H. 45. *1896.*
Poźniak M. Kr. *1896.*
Praschil I. L. *1896.*
Prebendowski S. 27. *1893.*
Prus J. L. *1883.*
Przesmycki J. 18. *1888.*
Przybylski S. Kr. *1900.*
Przybyszowski 14. *1895.*
Przysłopski J. 32. *1887.*
Puchalski S. 15. *Insbruck. 1891.*

Raczyński J. Kr. *1889.*
Raczyński A. 61. *1897.*
Radecki P. L. *1891.*
Radziński K. 65. *1893.*
Ramer S. 57. *1898.*
Rapp L. L. *W.*
Rappoport M. L.
Rappoport S. 66.
Rawski 77. *1896.*
Rehan L. 66.
Reices D. L. *W. 1895.*
Reichenstein M. L.
Reik J. 41. *W. 1896.*
Reinhold J. L. *W*
Reinhold Z. L. *W.*
Reiss K. 32. *1868.*
Reiss Wł. Kr. *1890.*
Regiec J. Kr.
Reitzes D. L. *W.*
Rencki R. L. *1894.*
Richter A. 61. *W.*
Richter J. 42. *1856.*
Riedmüller B. Kr. *1895.*
Rieser 11. *1890.*
Robel W. 35. *1892.*
Rodzoń W. 23. *1895.*
Rogalski W. 67.
Roicki A. L.
Rokossowski W. 38. *1893.*
Roller F. 53. *W. 1871.*
Rościszewski E. 48. *1886.*
Rose E. 51. *1897.*
Rosen A. 66.
Rosenbaum 61. *1897.*
Rosenblatt E. Kr. *1878.*
Rosenfeld A. 66. *W.*
Rosenmann O. 66.
Rosenzweig L. L. *W.*
Rosner Al. Kr. *1890.*
Rosner Ig. L. *W.*
Rosner J. L.
Rosner M. 29.
Rosenblüth E. 12. *W. 1889.*
Rosenheck S. 29. *W.*
Rossberger S. 23. *W. 1889,*

Roszko A. 21.
Roth A. 3. *1883*
Roth J. 24. *1853*.
Roth S. 77. *W. 1897*.
Różecki J. **Kr.** *1888*.
Rożański J. **L.** *1867*.
Rubistein J. 61. *W.*
Rubinstein B. **L.** *W. 1894*.
Rubtnstein N. 17.
Ruczka S. 48.
Rudnicki K. 14. *1881*.
Ruff St. **L.** *1895*.
Rutkowski **Kr.** *1892*.
Rutowski K. 3. *1890*.
Rydel A **Kr.** *1899*.
Rydygier L. **L.** *Gryfia. 1874*.

Safian Ł. 22. *1897*.
Salay 48. *Praga. 1854*.
Salpeter 47. *W. 1896*.
Satkowski Z. **Kr.** *1894*.
Sawicki A. 50. *1893*.
Sawicki E. **L.** *W.*
Sawicki J. **L.** *Strassburg i Krak.*
Schaitter J. **Kr.** *1883*.
Schaff S. 52. *W.*
Schapira A. 6. *W. 1891*.
Schein H. 43. *W. 1870*.
Schellenberg L. **L.** *Graz. 1892*.
Scherp D. 68. *W. 1896*.
Schermant J. **Kr.** *1895*.
Schlank M. 1 *1874*.
Schmeidler L. 23. *1889*.
Schmelkes M. **L.** *1892*.
Schmetterling A. 58. *W. 1892*.
Schmidt A. **Kr.** *1898*.
Schmidt F. 39.
Schoeffer F. 48. *Graz*.
Schneck K. 11. *W. 1887*.
Schneider G. **L.** *1897*.
Schneider L. **Kr.** *1889*.
Schöngut S. **Kr.** *1887*.
Schramm H. **L.**
Schudmak A. **Kr.**
Schumann F. **K.** *1890*.
Schutt E. **L.** *1898*.
Schützer L. 67. *1890*.
Schwarz A. **Kr.** *1887*.
Schwarz J. **Kr.**
Sciborowski K. 24.
Sciborowski W. **Kr.** *1856*.
Segel E. 55. *W. 1860*.

Seidler A. 78. *W. 1863*.
Seidner A. 5. *W.*
Seifmann P. **Kr.**
Sekaunina J. 16. *Josephinum. 1872*.
Selzer J. **L.** *1892*.
Senkowski M. **Kr.** *1895*.
Serbeński W. **L.** *1893*.
Sereth J. 58.
Serkowski B. 63.
Serkowski R. 56. *1895*.
Sędzimir C. 62. *1896*.
Sękiewicz F. 70. *1896*.
Siedlecki J. 42. *1890*.
Sielski S. **L.** *W.*
Sieniewicz M. 55. *1892*.
Sieradzki A. **L.**
Sieradzki W. **L.** *1894*.
Siewierski P. 24. *1896*.
Sikorski St. **Kr.**
Silbermann L. 42. *W. 1876*.
Silberstein J. 29. *W. 1888*.
Silber•tein J. 50.
Silberstein J. **Kr.**
Silberstein S. **L.** *W. 1891*.
Simon F. **L.** *1894*.
Singer M. **L.** *W.*
Skalski W. 56.
Skałkowski B. **L.** *W. 1886*.
Skibicki A. 8.
Skobel S. **Kr.** *1872*.
Skomorowski J. 30. *W.*
Skórkowski J. 11. *1898*.
Skórczewski B. **Kr.** *1876*.
Skórski M. 75.
Skowroński W. 67. *1874*.
Skrzyński S. **Kr.** *1890*.
Slączka A. 32.
Slęk F. **L.** *1897*.
Sliwiński M. **Kr.** *1879*.
Slosarczyk A. 1. *1886*.
Słapa W. **Kr.** *1891*.
Służewski K. 39. *1895*.
Smitowski M. **L.**
Smolarski W. **Kr** *1894*.
Smolarski Z. 48.
Smorggiewicz K. 46. *1889*.
Smyczyński J. 50.
Snieżek L. 54. *1890*.
Sobierański W. **L.** *Strassburg*.
Sobieszczański L. 17. *1894*.
Sobolewski F. **L.**
Sochacki Leon 12. *1894*.

Reim i Spółka

Rynek 37, KRAKÓW, Linia A-B

polecają po cenach najtańszych:

Aparaty Soxhleta do sterylizowania mleka.

Flaszki i inne przybory do tychże.

Flaszki, ssawki i przyrządy do karmienia dzieci.

OCHRANIACZE PIERSI i ODCIĄGACZE POKARMU.

Prześcieradła gumowe dla położnic i dzieci.

Baseny dla chorych, Flaszki na urynę.

Poduszki i chłodniki dla chorych.

POŃCZOCHY GUMOWE NA ŻYLAKI.

Wata Brunsa. — Wata na wagę.

Hegary i klysopompy. — Węże do tychże.

Aparaty inhalacyjne.

Wstrzykawki — Rozpylacze.

Słuchawki dla głuchych.

TERMOMETRY maxymalne dokładne.

Najlepsze hygieniczne paryskie towary gumowe do celów sanitarnych i wszelkie inne artykuły chirurgiczne, hygieniczne i ginekologiczne.

Cenniki na żądanie darmo i opłatnie.

Dra Michaelisa

KAKAO ŻOŁĘDZIOWE.

Środek leczniczy, wzmacniający i spożywczy

zamiast kawy i herbaty.

Używany w nieżytowych cierpieniach błon śluzowych jelit, a u oseskow zamiast mleka w uporczywej biegunce.

Nadzwyczajne wyniki np. w Poliklinice w szpitalu Augusty w Berlinie pod kierunkiem Prof. Dra Senatora, w szpitalu dla chorych dzieci Dra Haunera w Monachium i t. d. (Zob. Deutsche Medicin. Wochschr. Nr. 40, 1885, Münchener Medic. Wochenschrift Nr. 14, 1886 i Medic. Presse Nr. 1, 1889).

500 gr. puszka	.	Złr. 2·00
250 „ „	.	„ 1·00
Puszka próbna	.	„ 0·40

Jedyni fabrykanci:

Br. Stollwerck

Kolonia n. R. i Preszburg.

Hurtowny skład Wiedeń VI. Mariahilferst. 1.

Skład filialny I. Hoher Markt 6.

Na składzie we wszystkich aptekach.

Polecone przez Świetne Tow. lek. krak.

Z pomiędzy dziś znanych przetworów żelazistych jest najłatwiej strawnym i nie psującym zęby środkiem

LIQUOR MANGANO FERRI PEPTONATI

składu 0·69% Fe i 0·10% Mn

wyrobu

Aptekarza D. Matuli

w Podgórzu.

Polecany jako środek lekko strawny, pobudzający apetyt, w blednicy, braku krwi, malaryi, zołzach, w kobiecych i nerwowych słabościach.

Sposób użycia: Dzieciom do lat 12 daje się 2 razy dnia po łyżeczce od kawy z mlekiem; osoby dorosłe używają 2—3 razy dnia po łyżce stołowej z winem słodkiem.

Na składzie w każdej większej aptece.

Cena 2 korony.

Wyrób krajowy tańszy o 25% od takiegoż niemieckiego Dr Gudego w Lipsku.

Wilhelm W. Ornatowski

z Ameryki, Chicago

założył

FABRYKĘ NARZĘDZI CHIRURGICZNYCH

W KRAKOWIE,

ulica Mikołajska Nr 10.

MEDAL
WYSTAWY
lekarsko - przyr.
1900

MEDAL
WYSTAWY
lekarsko - przyr.
1900

Wykonywa narzędzia medyczne, chirurgiczne i elektro-ortoped.. również wszelkiego rodzaju bandaże. — Uskutecznia wszelkie w zakres tego zawodu wchodzące roboty stalowe i metalowe. — Przyjmuje wszelkie roboty szlifierskie. — Obstalunki wykonuje najdokładniej, starannie i punktualnie.

Ośmielam się nadmienić, że dla wydoskonalenia się w swoim zawodzie praktykowałem i zbierałem doświadczenia poza granicami krajn przez lat kilka, a powróciwszy, oddaję pracę swoją i zapał na usługi WP. Profesorów i Lekarzy jakoteż i Sz. Publiczności prosząc o poparcie, za które z powierzonej mi pracy choćby najdrobniejszej i najtrudniejszej wywiążę się z sumiennością i elegancyą i w ten sposób zasłużę sobie na dalsze względy.

Wielki medal na wystawie przyr. lekarskiej w Krakowie r. 1891.

WYSOWA

w Galicyi powiat Gorlice.

Zakład Zdrojowo-kąpielowy i żętyczny.

Stacye kolei żelaznej Grybów lub Gorlice o 30 kilometrów od Zakładu odległe.

Siedm głównych zdrojów chemicznie rozebranych przez Prof. Radziszewskiego i Trochanowskiego.

Zdrój słony szczawa słono-bromowo-jodowo-żelazista zawiera z wszystkich dotąd znanych szczaw największe ilości dwuwęglanu sody. Według Prof. Radziszewskiego i Dra Lutostańskiego zajmuje pierwsze miejsce w dziale wód tego rodzaju.

Zdrój Rudolfa szczawa alkaliczno-żelazista najsilniejsza z dotychczas znanych szczaw w Europie.

Zdrój Bronisława silna szczawa alkaliczno-żelazista.

Zdrój Józefa szczawa alkaliczną, nagrodzona na wystawie przyr.-lekarskiej wielkim medalem zasługi, polskim Gieshüblerem zwana, tego rodzaju zagraniczne szczawy zastąpić może.

Zdrój Olgi o składzie do Słon. zbliżony. **Zdrój Wandy** słaba szczawa żelazista.

Zdrój Karola słaba szczawa żelazista.

W sezonie lekarz, apteka, łazienki, poczta, muzyka.
Wycieczki bliskie w urocze okolice.—Jednodniowa wycieczka do Krynicy, Muszyny, Żegiestowa, Bardyowa.

Wody rozsyła Zakład w cenie:

za pakę dużą (40 flaszek) 8 złr. Za pakę małą (20 flasz.) 4 złr.
Zdrój Józefa paka duża 6 złr.

Wody do nabycia we wszystkich składach wód mineralnych w Galicyi.

Informacye na żądanie gratis i franco.

Medal zasługi na wystawie przemysłowo-rolniczej w Przemyślu r. 1882.

Dziurkowane

PASTYLKI SUBLIMATOWE.

PASTILLI SUBLIMATI PERFORATI „ZAHRADNIK".

Po raz wtóry polecone przez Towarz. lek. krak., tańsze od wyrobów niemieckich.

Wszystkim WPp. Lekarzom, zwłaszcza WPp. Dyrektorom szpitali, przychylnym przemysłowi krajowemu, polecam moje pastylki, przewyższające pod względem łatwej rozpuszczalności i dokładnej ilości sublimatu, wszystkie niemieckie wyroby.

Proszę przepisywać i żądać tylko:

PASTILLI SUBLIMATI PERFORATI „ZAHRADNIK".

Próbki wysyłam na żądanie opłatnie.

Ceny obecnie niższe od cen niemieckich.

M. Zahradnik.

Roczne zestawienie.

Miesiąc	Przychód		Rozchód	
Styczeń . . .				
Luty				
Marzec . . .				
Kwiecień . .				
Maj				
Czerwiec . .				
Lipiec				
Sierpień . . .				
Wrzesień . .				
Październik .				
Listopad. . .				
Grudzień . .				
Razem. . . .				

G. R. BIBLIOTHECA
VNIV. IAGELL.
CRACOVIENSIS